

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I“

**SECURITATEA ȘI APĂRAREA SPAȚIULUI
SUD-EST EUROPEAN,
ÎN CONTEXTUL TRANSFORMĂRIILOR
DE LA ÎNCEPUTUL MILENIULUI III**

*SESIUNEA ANUALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ
STRATEGII XXI/2006*

- 13-14 APRILIE 2006, BUCUREȘTI -

Secțiunea 3

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

Coordonator

dr. Constantin MOȘTOFLEI

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I“
BUCUREȘTI, 2006**

Moderatori:

col. (r) dr. Constantin MOȘTOFLEI
Luminița KOHALMI
dr. Nicolae DOLGHIN
gl. mr. dr. Mihail ORZEAȚĂ
col. (r) dr. Grigore ALEXANDRESCU
gl. mr. dr. Teodor FRUNZETI
col. (r) dr. Petre DUȚU
gl. fl. aer. dr. Ion Aurel STANCIU

Comitet științific:

dr. Nicolae DOLGHIN
col. (r) dr. Grigore ALEXANDRESCU
gl. bg. (r) dr. Gheorghe VĂDUVA

Secretar științific: *col. (r) Vasile POPA*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SECURITATEA ȘI APĂRAREA SPAȚIULUI SUD-EST EUROPEAN,
ÎN CONTEXTUL TRANSFORMĂRILOR DE LA ÎNCEPUTUL
MILENIULUI III. SESIUNE DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE (2006 ;
București)

Securitatea și apărarea spațiului sud-european, în contextul
transformărilor de la începutul mileniului III: Sesiunea anuală de
comunicări științifice cu participare internațională: Strategii XXI/2006:
București, 13-14 aprilie 2006 / Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.
– București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2006

15 vol.

ISBN (10) 973-7854-35-7; ISBN (13) 978-973-7854-35-3

Secțiunea 3: Apărare și securitate națională. – Bibliogr. – Index. –
ISBN (10) 973-7854-38-1; ISBN (13) 978-973-7854-38-4

355.45(4-12)(063)

Coperta: *Elena PLEȘANU*

COPYRIGHT: Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente,
cu condiția precizării sursei.

- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor.

ISBN (10) 973-7854-35-7; ISBN (13) 978-973-7854-35-3
ISBN (10) 973-7854-38-1; ISBN (13) 978-973-7854-38-4

CUPRINS

<i>POLITICI ȘI STRATEGII</i>	9
<i>APĂRAREA ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ ÎN PARADIGMA INTEGRĂRII EUROPENE ȘI EUROATLANTICE</i>	
- reflecții conceptuale -	11
<i>Dr. Costinel PETRACHE</i>	11
<i>DEFINIREA APĂRĂRII NAȚIONALE ȘI A FORȚELOR ARMATE ÎN CONDIȚII DE INCERTITUDINE</i>	22
<i>Luminița KOHALMI</i>	22
<i>NOI REPERE METODOLOGICE ÎN ANALIZA DE SECURITATE</i>	32
<i>Drd. Alexandra SARCINSCHI</i>	32
<i>INFLUENȚE ALE MEDIULUI POLITICO-MILITAR INTERNAȚIONAL ACTUAL ASUPRA STRATEGIEI DE SECURITATE NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI</i>	39
<i>Eugen MAVRIȘ</i>	39
<i>POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE ȘI APĂRARE CONCEPTUL DE „BATTLE GROUPS”</i>	47
<i>Lt. col. Laurențiu-Liviu DUMITRU</i>	47
<i>SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI REALIZAREA POLITICII GLOBALE ȘI EUROPENE DE SECURITATE COLECTIVĂ</i>	64
<i>Drd. Vasile CRĂCIUN</i>	64
<i>PROVOCĂRI ALE UNUI MEDIU DE SECURITATE AFLAT ÎNTR-O DINAMICĂ IMPREVIZIBILĂ</i>	72
<i>Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN</i>	72
<i>SCHIMBĂRI ÎN TEHNOLOGIILE MILITARE LA ÎNCEPUT DE MILENIU</i>	79
<i>Ing. Nicușor-Mircea MIHAI</i>	79
<i>EXTINDEREA UE LA NIVELUL CONTINENTULUI: ÎNTRE OBSTACOLELE ECONOMICE ȘI POLITICE ȘI ASPIRAȚIILE VIZÂND PROFITURILE RIDICATE</i>	87
<i>Dr. Mircea COSMA, Drd. Anca DINICU</i>	87
<i>COMUNITATEA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII ÎNTRE MODELELE OCCIDENTALE ȘI PERSPECTIVA ROMÂNEASCĂ</i>	95
<i>Ionel GOIAN, Mihăița NICULESCU-CIOCAN</i>	95

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

<i>SECURITATEA ROMÂNIEI ÎNTRE NATO ȘI UE</i>	113
<i>Nicușor MOLDOVAN, Mihai RICĂ</i>	113
<i>STRATEGIA COOPERĂRII DINTRE AUTORITĂȚILE ADMINISTRATIVE, SERVICIILE SPECIALIZATE, ARMATA ȘI SOCIETATEA CIVILĂ PENTRU REALIZAREA ORDINII ȘI SIGURANȚEI PUBLICE</i>	126
<i>Drd. Cristian GÎSCĂ</i>	126
<i>DESPRE POLITICI, DOCTRINE, STRATEGII ȘI INSTITUȚII PRIVIND MANAGEMENTUL CRIZELOR ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII UNIUNII EUROPENE. UNELE IMPLICAȚII ASUPRA ROMÂNIEI</i>	135
<i>Dr. Geo STROE</i>	135
<i>IMPACTUL STRATEGIILOR DE CONDUCERE ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE</i>	152
<i>Drd. Maria BARBU</i>	152
<i>DE CE AR TREBUI SĂ-I PESE CUIVA? ÎMBUNĂȚĂȚIREA COOPERĂRII MILITARE EUROPENE PRIN STUDIUL CULTURII MILITARE</i>	165
<i>Drd. Cristina-Rodica POPONETE</i>	165
<i>CINE ȘI CE TREBUIE SĂ GÂNDEASCĂ DESPRE POLITICA DE APĂRARE A ROMÂNIEI?</i>	181
<i>Daniel IACOB, Nicu STOICA</i>	181
GLOBALIZAREA ȘI SECURITATEA	195
<i>CREȘTEREA RELEVANȚEI PREZENȚEI ROMÂNIEI ÎN CADRUL PROCESULUI DE RECONSTRUCȚIE POST CONFLICT ȘI DE ASIGURARE A SECURITĂȚII ÎN IRAK</i>	197
<i>Ioan PALADE</i>	197
<i>DIMENSIUNEA TEMPORALĂ A TRANSFORMĂRII ÎN DOMENIUL MILITAR</i>	210
<i>Dr. Mihail ORZEAȚĂ</i>	210
<i>SECURITATEA NAVELOR ÎMPOTRIVA ACȚIUNILOR ASIMETRICE</i>	217
<i>Drd. Corneliu BOCAI</i>	217
<i>SERVICIILE DE INFORMAȚII ÎN SOCIETĂȚILE DEMOCRATICE</i>	227
<i>Dr. Adrieian PĂRLOG</i>	227
<i>IMPACTUL GLOBALIZĂRII ASUPRA PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ</i>	232
<i>Ion DRAGOMIR</i>	232

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

<i>IMPACTUL GLOBALIZĂRII ȘI INTEGRĂRII REGIONALE ASUPRA INTERESULUI NAȚIONAL.....</i>	<i>238</i>
<i>Dr. Petre DUȚU, Claudiu DRĂGAN</i>	<i>238</i>
<i>GLOBALIZAREA ȘI MASS - MEDIA</i>	<i>252</i>
<i>Nasty VLĂDOIU.....</i>	<i>252</i>
<i>SECURITATEA ENERGETICĂ NAȚIONALĂ: DEZIDERAT SAU NECESITATE?</i>	<i>259</i>
<i>Dr. Marian RIZEA, Eugenia RIZEA</i>	<i>259</i>
<i>ECONOMIA - FACTOR DE PUTERE ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII ...</i>	<i>269</i>
<i>Irina CUCU.....</i>	<i>269</i>
<i>INFLUENȚA GLOBALIZĂRII ASUPRA POLITICII DE APĂRARE NAȚIONALĂ. OPORTUNITĂȚI ȘI AMENINȚĂRI.....</i>	<i>276</i>
<i>Dr. Dumitru SESERMAN</i>	<i>276</i>
<i>CORUPȚIA – AMENINȚARE ȘI GENERATOARE DE RISCURI LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE</i>	<i>283</i>
<i>Dr. GHEORGHE CREȚU.....</i>	<i>283</i>
<i>ACTIVITATEA DE INFORMAȚII ÎN ERA CUNOAȘTERII.....</i>	<i>290</i>
<i>Dr. Adrieian PĂRLOG</i>	<i>290</i>
<i>REVOLUȚIA ÎN AFACERILE MILITARE - de la Clausewitz la războiul fără limite -</i>	<i>298</i>
<i>Alina UNGHEANU</i>	<i>298</i>
<i>BOSNIA ȘI HERȚEGOVINA LA ZECE ANI DUPĂ DAYTON</i>	<i>305</i>
<i>Mircea MOCANU</i>	<i>305</i>
<i>DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ.....</i>	<i>321</i>
<i>Mirela ATANASIU.....</i>	<i>321</i>
<i>SECURITATEA ÎN SUD-ESTUL EUROPEI.....</i>	<i>333</i>
<i>TENDINȚELE POLITICO-MILITARE ACTUALE ALE STATELOR FOSTEI IUGOSLAVII ȘI IMPACTUL LOR ASUPRA ASIGURĂRII STABILITĂȚII ȘI SECURITĂȚII ÎN EUROPA DE SUD-EST.....</i>	<i>335</i>
<i>Dr. Mihăilă BICA, Nicolae BUZOIANU Ion ȘAM.....</i>	<i>335</i>
<i>APĂRAREA ȘI SECURITATEA EUROPEANĂ ÎNTRE NATO ȘI UE .</i>	<i>354</i>
<i>Dr. Stan PETRESCU.....</i>	<i>354</i>
<i>ROMÂNIA ȘI POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE ȘI APĂRARE</i>	<i>361</i>
<i>Dr. Teodor FRUNZETI</i>	<i>361</i>
<i>SECURITATEA SPAȚIULUI SUD-EST EUROPEAN ÎN CONTEXTUL PREOCUPĂRILOR PRIVIND SECURITATEA EUROPEANĂ</i>	<i>375</i>
<i>Florin-Mihai BERCHEZ</i>	<i>375</i>

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

<i>REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE. PROIECȚII GEOPOLITICE ȘI GEOSTRATEGICE –</i>	386
<i>Drd. Simona MALEȘCU</i>	386
<i>EUROPA DE SUD-EST –EVOLUȚIE SAU RECUNOAȘTERE INTERNAȚIONALĂ?</i>	393
<i>Elena Cristina VLĂDESCU</i>	393
<i>PARTENERIATUL STRATEGIC CU SUA. FUNDAMENTE PRAGMATICE PENTRU SECURITATEA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI</i>	406
<i>Radu Dan Septimiu POPA</i>	406
<i>ASPECTE PRIVIND MANAGEMENTUL CRIZELOR ȘI GESTIONAREA SITUAȚIILOR DE URGENȚĂ – ROLUL ARMATEI ÎN CONTEXTUL NOII STRATEGII DE SECURITATE NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI</i>	424
<i>George DEDIU, * Dr. Alexandru MANAFU</i>	424
<i>SECURITATEA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL PARADIGMEI SECURITĂȚII ENERGETICE REGIONALE</i>	440
<i>Ioana MATEȘ</i>	440
<i>BALCANII DE VEST ȘI ZONA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE ÎN PARADIGMA SECURITĂȚII EUROATLANTICE</i>	448
<i>Dr. Ion COȘCODARU</i>	448
<i>CONSIDERAȚII PRIVIND INFLUENȚA IMPORTANȚEI MĂRII NEGRE ASUPRA ACȚIUNILOR FORȚELOR NAVALE</i>	459
<i>Niculae VÂLSAN</i>	459
<i>ACTIVITĂȚILE NATO ÎN PROBLEMA ARMELOR DE DISTRUGERE ÎN MASĂ</i>	468
<i>Constantin STOICA, Ștefan TEODORU</i>	468
<i>REDEFINIREA TERORISMULUI ÎN CADRUL STRATEGIILOR DE SECURITATE MONDIALE. ROLUL NATO</i>	481
<i>Drd. Tiberiu TRONCOTĂ</i>	481
<i>TERRORISM IN THE BALKANS</i>	496
<i>Teodora POPESCU</i>	496
<i>HARBOR VULNERABILITIES AND REQUIRED MEASURES FOR PREVENTION OF TERRORIST ACTIONS</i>	508
<i>Ovidiu RADU, Liviu ZĂRNESCU</i>	508
<i>FENOMENUL MIGRAȚIONIST ȘI SECURITATEA</i>	517
<i>Nicușor MOLDOVAN, Valentin INDRIEȘ</i>	517

SECURITATEA ȘI SOCIETATEA 533

<i>UN MODEL POSIBIL DE REALIZARE A SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII NAȚIONALE PRIN GESTIONAREA CORELAȚIILOR SOCIALE FUNDAMENTALE</i>	535
<i>Dr. Maria IACOB, Dr. Dumitru IACOB</i>	535
<i>CONȚINUTUL ȘI TENDINȚELE DE EVOLUȚIE ALE FENOMENULUI TERORIST INTERNAȚIONAL ÎN CONTEXTUL ACTUAL</i>	541
<i>Dr. Ion Aurel STANCIU</i>	541
<i>CONCEPȚIA DE ASIGURARE A ORDINII PUBLICE ÎN ROMÂNIA</i>	558
<i>Dr. Gheorghe POPA, Cornel CIOCOIU</i>	558
<i>O NOUĂ DOCTRINĂ DE ACȚIUNE A JANDARMERIEI ROMÂNE?</i>	567
<i>Ovidiu VASILICĂ</i>	567
<i>SECURITATEA UMANĂ ȘI CULTURA DE SECURITATE</i>	582
<i>Dr. Neculai STOINA</i>	582
<i>PROBLEMATICA APĂRĂRII ȘI SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI RELAȚIILE CIVIL – MILITARE ~ proiecții corelative ~</i>	595
<i>Cristian BANU</i>	595
<i>NOUL TERORISM ȘI SECURITATEA EUROPEANĂ: PROBLEMATICA „DUȘMANULUI DIN INTERIOR”</i>	606
<i>Vasile SOARE</i>	606
<i>CONSIDERAȚII PRIVIND UNELE MODALITĂȚI DE CONTRACARARE A TERORISMULUI</i>	617
<i>Dr. Maricel ANTIPA</i>	617
<i>ODIO, ERGO SUM: TERORISM SINUCIGAȘ STUDIU DE CAZ: SRI LANKA</i>	632
<i>Dr. Cristina CHIRU Dr. Irena CHIRU</i>	632
<i>MASS MEDIA – „OXIGENUL” TERORISMULUI SINUCIGAȘ FEMININ</i>	644
<i>Dr. Maria Cristina CHIRU</i>	644
<i>INFLUENȚAREA PSIHICULUI LUPTĂTORILOR PRIN ACȚIUNI ENERGOINFORMAȚIONALE</i>	655
<i>Dr. Emil STRĂINU</i>	655
<i>MANAGEMENTUL INFORMAȚIILOR CLASIFICATE - FACTOR ESENȚIAL AL SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII</i>	670
<i>Dr. Neculae NĂBĂRJOIU, Drd. Mioara BRABOVEANU</i>	670

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

<i>MODALITĂȚI PSIHOSOCIALE DE FACILITARE A PROCESELOR ADAPTATIVE ALE MILITARILOR CARE PARTICIPĂ LA MISIUNI ÎN TEATRELE DE OPERAȚII.....</i>	<i>684</i>
<i>Dr. Cristian DOBRE</i>	<i>684</i>
<i>IMPLICAȚIILE INTEGRĂRII ROMÂNIEI ÎN STRUCTURILE DE SECURITATE EURO-ATLANTICE ASUPRA ACTIVITĂȚII SERVICIULUI DE INFORMAȚII MILITARE</i>	<i>697</i>
<i>Dr. Adrieian PÂRLOG, Dr. Cristian DOBRE.....</i>	<i>697</i>
<i>SPĂLAREA BANILOR – „MOTORUL” FINANȚĂRII CRIMEI ORGANIZATE ȘI A TERORISMULUI INTERNAȚIONAL</i>	<i>705</i>
<i>Teodoru ȘTEFAN, Cristian POPA</i>	<i>705</i>

POLITICI ȘI STRATEGII

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

APĂRAREA ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ ÎN PARADIGMA
INTEGRĂRII EUROPENE ȘI EUROATLANTICE

- reflecții conceptuale -

Dr. Costinel PETRACHE*

The present essay takes an approach to a subject of great interest nowadays, a vital and complex one, with regard to the national security equation – determinations and correlations within the European and North-Atlantic spectrum.

It comprises five parts, as follows: pinpointing the reasons that lie at the basis of choosing this particular theme, discussing the concepts of security and defence from the national, European and Euro-Atlantic perspective, identifying the possible risk factors and threats to national defence, in connection with the process of globalisation, setting the national defence objectives so that they could meet NATO requirements and emphasising the main characteristics of national defence.

What makes the essay an original and interesting one is the interdependence of the concepts referring to national security and defence, in the context of their operational indivisibility, within the European and Euro-Atlantic spectrum.

I. Argumente

Apărarea națională ~ Complexitatea naturii conceptuale, dar și a instituției ca atare, rolul atribuit constituțional în prezervarea condițiilor vitale ale existenței naționale, precum și subiectivitatea manifestă, determinată inevitabil de formația mea profesională, m-au condus către considerația că, în ecuația complexă a securității naționale, **apărării naționale** îi revine, constant, un loc situat în linia întâi a prezervării și promovării intereselor specifice de securitate ale statului român. Este, esențial, motivul alegerii temei angajate în eseul de față.

Succint, în evidența configurării lor de către determinările invocate în titlu, **argumentele** alegerii unui asemenea excurs consistă, convingător îmi doresc eu, în: • *natura comună a provocărilor și amenințărilor*

* Colonel, redactor-șef al revistei *Gândirea Militară Românească*

*manifestate la adresa securității europene, a celei euroatlantice, dar, implicit, și a fiecărui stat în parte din spațiile menționate, provocări și amenințări care antrenează decisiv, drept reacție primordială, capacitățile destinate exclusiv apărării armate atât în ipostază națională, cât și colectivă; • ansamblul comun de valori împărtășite de către statele din spațiul euroatlantic și al Europei unite, valori care trebuie prezervate în fața oricăror pericole, provocări și amenințări; • caracterul obiectiv al necesității afirmării complementarității geostrategice a eforturilor naționale destinate apărării armate a intereselor fundamentale ale statelor democratice din spațiul european și euroatlantic; • tendința inevitabilă evidentă de globalizare a securității internaționale, pe de o parte, ca efect al acțiunilor de globalizare a insecurității și, pe de altă parte, drept condiție a certitudinii în afirmarea valorilor democrației și drepturilor fundamentale ale omului, a dezvoltării prosperității și încrederii în conduita și raporturile internaționale; • posibilitatea manifestă a capacității militare colective nu numai de a asigura productiv și eficient securitatea statelor membre, ci și de a furniza securitate în plan subregional, regional și global; • imposibilitatea prezervării integrale, exclusiv prin eforturi proprii, a apărării naționale, în sensul asigurării securității intereselor fundamentale naționale; • necesitatea dezvoltării capacității naționale de apărare în corelație nemijlocită și operațională cu proiectele europene și euroatlantic de apărare a statelor membre; • caracterul pronunțat evolutiv al interdependențelor care se manifestă atât în spațiul național, cât și în mediul internațional, între domeniile prin care se afirmă hotărâtor interesele naționale sau colective. Mai mult decât atât, ritmul alert și inevitabil al globalizării și natura aplicată a interdependențelor care se manifestă tot mai puternic, tot mai accentuat în viața internațională pun în rol **caracterul inseparabilității securității și apărării naționale de sistemul de securitate și apărare european, respectiv euroatlantic**, context în care putem aprecia că **apărarea națională este, deopotrivă, parte și valoare a securității și apărării colective în organizațiile menționate.***

II. Determinări și delimitări conceptuale

Securitatea, cu extensie determinativă în valori sistemice, precum cele de natură politică, economică, militară, publică, alimentară, socială, ecologică, sanitară, informațională etc., reprezintă, fără îndoială, unul din cele mai uzitate concepte în discursul analitic consacrat *stării* de sănătate, echilibru și confort a mediului internațional, dar și național. Nu este o

obsesie, este, putem afirma cu certitudine acest lucru, numitorul comun al preocupărilor majore care esențializează, întru înțelegere și angajare, starea de echilibru și de stabilitate socială, politică, economică, culturală și de altă natură, indispensabilă atât existenței și dezvoltării actorilor statali sau uniunii de orice fel a acestora, cât și prezervării valorilor lor fundamentale și promovării pozitive a intereselor proprii. În fond, toate acestea desemnează **starea și condiția conceptuală de securitate**. Nu intrăm în detaliile originare sau semantice ale termenului; menționăm doar că acesta provine din latinescul *securitas*, - *atis* și înseamnă însuși “*faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentimentul de încredere și liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol*”¹. Este important de precizat că, dacă în perioada “*Războiului Rece*”, au existat limite în definirea termenului de **securitate**, acestuia atribuindu-i-se în special conotații militare, depășirea divizării continentale, practic a divizării Lumii, a relevat faptul că **securitatea** este mai mult decât întreținerea stării de pace sau prevenirea războiului și a stării de război, întru cât ea este determinată operațional de componentele care îi dau sens la nivel național: economice, ecologice, demografice, tehnologice, informaționale etc. **În perspectivă europeană**, am în vedere spațiul Uniunii Europene în actuala sa extindere, dar și în formula iminentei sale dezvoltări, putem admite că **securitatea reprezintă arhitectura sistemică specifică organizării și funcționării continentale, proiectată și instituționalizată astfel încât să excludă posibilitatea oricăror amenințări sau agresiuni eficiente, de orice natură, la adresa unuia, a mai multora sau a tuturor statelor europene**. Relativ la modul de definire a termenului de securitate, cum întocmai este asumat în domeniul **conceptelor operaționale ale NATO**, reține atenția formularea potrivit căreia **securitatea** este menită “*Să asigure unul dintre fundamentele indispensabile pentru un mediu stabil de securitate euroatlantic, bazat pe dezvoltarea instituțiilor democratice și soluționarea pașnică a disputelor, în care nicio țară să nu poată să intimideze sau să constrângă vreo altă țară prin amenințarea cu forța sau utilizarea forței*”². În ceea ce ne privește, majoritatea definițiilor întâlnite în literatura de profil sunt constituite pe corpul semantic al vocabulei evidențiate de către DEX, orizontul semantic astfel prefigurat fiind depășit prin adaptări sau cosmetizări mai mult sau mai puțin izbutite. Cu toate acestea, deși nu există, cel puțin nu am eu cunoștință să existe, o înțelegere instituționalizată extinsă a **conceptului de securitate**, putem admite, operând în aceleași coordonate semantice, dar și aplicat-

¹ DEX, p. 846.

² *Conceptul Strategic al Alianței*, aprobat de către Consiliul Atlanticului de Nord, Washington DC, 23-24 aprilie, 1999.

funcționale, că *securitatea națională reprezintă starea, concepția generală a statului român, în temeiul căreia sunt definite, proiectate, promovate și apărute interesele naționale prin intermediul instituțiilor abilitate constituțional acestui scop, angajând vectorial, în modalități specifice fiecareia dintre ele, integralitatea resurselor disponibile la un moment dat, spre a asigura prezervarea intereselor naționale în condițiile înfruntării oricărui tip de agresiune, pericol, amenințare, risc sau provocare.*

Referitor la *conceptul de apărare*, în oricare din ipostazele sale operaționale la nivel strategic – *națională sau colectivă*, acesta este tot mai mult asociat și, în consecință, subsumat stării de securitate, comună/colectivă în cazul organizațiilor la care ne raportăm, Uniunea Europeană și NATO, conceptul ca atare fiind, cel mai adesea, uzitat în relație cu *politica externă și politica de securitate*. De fapt, în forul lor intim, în contextul afirmării *apărării noastre naționale* ca parte a *apărării promovate de instituțiile europeană și euroatlantică*, regăsim materializarea acestui proiect în corelație nemijlocită cu *politica externă comună și politica de securitate comună*, în cazul construcției europene, și cu *apărarea colectivă vs. securitate colectivă* în cadrul politico-militar promovat de către Alianța Nord-Atlantică. *Fundamentul acestei paternități*, doar aparent duale, se regăsește, vectorial, în *apartenența aplicată la același sistem de valori consacrate istoric și la același sistem de organizare instituțională comună*, precum și în contextul creat de *natura comună a riscurilor, provocărilor și amenințărilor cu care se confruntă fiecare dintre statele europene și euroatlantice*, bunăoară și România. Așadar, *apărare colectivă înseamnă, în cele din urmă, securitate colectivă* după cum *apărarea comună este subsumată conceptual și operațional securității comune*. În contextul iminentei integrări a României în Uniunea Europeană, *apărarea națională a României* va fi, potrivit propriilor dispoziții constituționale, parte a apărării comune a Uniunii, aceasta obligându-se ca, “*În cazul în care un stat membru ar face obiectul unei agresiuni armate pe teritoriul său, celelalte state membre sunt obligate să îi acorde ajutor și asistență prin toate mijloacele de care dispun, în conformitate cu Articolul 51 din Carta Organizației Națiunilor Unite*”, precizându-se că “*Acest lucru nu afectează caracterul specific al politicii de securitate și apărare a anumitor state membre*”³, în același context operând și *aplicarea clauzei de solidaritate*, potrivit căreia “*Dacă un stat membru face obiectul unui atac terorist sau al unei catastrofe naturale sau provocate de om,*

³ *Tratatul de Instituire a unei Constituții pentru Europa*, cap. II, art. I-41, pct. 7.

celelalte state membre îi oferă asistență la cererea autorităților politice din statul în cauză”⁴. În ceea ce privește **exercitarea apărării naționale** în contextul apartenenței la Alianța Nord-Atlantică, lucrurile sunt, conceptual și acțional, clare, Art. 5 al Tratatului de la Washington stipulând că “Părțile convin că orice atac armat împotriva uneia sau a mai multora dintre ele, care survine în Europa sau în America de Nord, va fi considerat drept un atac îndreptat împotriva tuturor părților și, în consecință, ele convin ca, dacă un asemenea atac se produce, fiecare dintre părți, prin exercitarea dreptului la legitimă apărare, individuală sau colectivă, recunoscut prin Art. 51 din Carta Națiunilor Unite, să sprijine partea sau părțile atacate, recurgând, totodată, individual și de comun acord cu celelalte părți, la orice acțiune pe care o consideră necesară, inclusiv la folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității în regiunea Atlanticului de Nord”. Mai mult decât atât –consolidare *de facto* a coeziunii, încrederii și aspirațiilor europene și euroatlantice –, reafirmarea unității Alianței în fața amenințărilor de orice natură este în afara oricărui echivoc, la Summitul de la Istanbul precizându-se că “Apărarea colectivă rămâne principalul scop al Alianței, mai ales că amenințările cu care se confruntă NATO și-au schimbat substanțial natura”, reconfirmându-se caracterul operațional, aplicat al “**principiului indivizibilității securității colective**”⁵. Nemijlocit și fundamental, principializându-se ca atare, așa zice de la sine, derivă din acesta **principiul indivizibilității apărării colective**.

Oricum, trebuie subliniat faptul că politicile Uniunii și ale NATO privind apărarea și securitatea nu sunt nicidecum incompatibile, ci, dimpotrivă, sunt necesar și inevitabil complementare, fiind subsumate strategic aceluiași scop. Sunt relevante, în acest sens, stipulările conținute în documente fundamentale ale celor două organizații. Astfel, în **Tratatul de Instituire a unei Constituții pentru Europa** se precizează că “Angajamentele și cooperarea în acest domeniu (n.n. apărarea) rămân conforme cu angajamentele asumate în cadrul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, care rămâne, pentru statele membre ale acestei organizații, fundamentul apărării colective și autoritatea de punere în aplicare a acesteia”, această înțelegere fiind dezvoltată prin mențiunea că “Politica Uniunii nu aduce atingere caracterului specific al politicii de securitate și apărare a anumitor state membre, respectă obligațiile care decurg din Tratatul Atlanticului de Nord și este compatibilă cu politica comună de securitate și apărare adoptată în acest cadru”⁶. Pe de altă

⁴ *Ibidem*, cap. VII, art. III-329, pct. 1.

⁵ Declarația de la Istanbul – *Securitatea noastră în noua eră*, 29 iunie, 2004.

⁶ *Ibidem*, Cap. I, art. I-41.

parte, în *Conceptul Strategic al Alianței*, recunoscându-se explicit existența unei *Identități Europene de Securitate și Apărare* și menționându-se că aceasta “*va continua să se dezvolte în cadrul NATO*”, se precizează că prin această *Identitate* “*... aliații europeni au posibilitatea să-și aducă o contribuție mai coerentă și mai eficace la misiunile și activitățile Alianței, ca o expresie a responsabilităților comune*” și “*va întări parteneriatul transatlantic*”⁷.

În contextul determinărilor menționate și al corelațiilor identificate în spectrul intuitiv al temei noastre, dar și al abordării centrale ca atare, întrebarea, evident, referitoare la propriile noastre proiecte, dezvoltări și înțelegeri, “*Ce este apărarea națională ?*” nu poate fi evitată, după cum nici nu i se poate răspunde altfel decât luând în seamă, cel puțin, condiționările și dependențele invocate. Așadar, în acest spirit, ne putem îngădui aprecierea potrivit căreia *apărarea națională reprezintă concepția și practica strategică adoptate de către statul român pentru prezervarea în fața oricăror provocări, pericole, agresiuni și amenințări, a suveranității, independenței și unității sale, a integrității teritoriale și a democrației constituționale. În temeiul clauzei de solidaritate și al principiului indivizibilității apărării colective, apărarea națională este potențată, până la nivelul de certitudine al protejării eficiente a intereselor naționale, de afirmarea oportună a solidarității europene și euroatlantice.*

III. Amenințări și factori de risc la adresa apărării naționale

Debutul secolului XXI a însemnat, întâmplător sau nu, intrarea într-o nouă eră, caracterizată, esențial, de desfășurarea alertă a procesului de globalizare, cu toate efectele pe care le antrenează fenomenul ca atare; de impactul revoluției informațional-tehnologice asupra componentelor vitale ale existenței sociale, imprevizibil în multe dintre manifestările sale ulterioare; de perfecționarea instrumentelor de ducere a războiului până la limita ultimei consecințe posibile; de competiția pentru afirmarea și consolidarea noilor centre de putere, cu rezultate geopolitice și geostrategice decisive în determinarea unei noi ordini internaționale. Fără a fi un paradox al actualelor tendințe planetare, proliferarea asimetrică a unor noi amenințări și riscuri la adresa securității internaționale este o certitudine. O certitudine care, nu doar inevitabil, ci la modul necesar, pune în stare de alertă *apărarea națională*, atât la nivelul supozițiilor sale în ceea ce privește concepția, cât și în planul acțiunii concrete.

⁷ *Ibidem*, Partea I, art. 30.

Delimitările conceptuale dintre starea și condiția **securității naționale** și **apărarea națională** sunt fără echivoc, după cum sunt la fel de clare zonele comune de afirmare a intereselor naționale, apărarea națională constituind domeniul cel mai expus al securității naționale în perioadele în care riscurile, provocările și amenințările sunt potențate la maxim. Din aceste motive și nu numai, nu putem realiza o polarizare exclusivă a riscurilor și amenințărilor care se manifestă în mediul internațional cu destinație spre una sau cealaltă dintre stările analizate – securitatea națională sau apărarea națională. Iată de ce, în logică implicită, riscurile și amenințările din mediul internațional la adresa securității naționale sunt, în cea mai mare măsură, riscuri și amenințări la adresa apărării naționale, sens în care avem în vedere:

- *existența în plan regional, dar și subregional, a unor tensiuni cu potențial conflictual militar care se pot extinde, precum și a unor acumulări necontrolate și destabilizatoare de forțe și tehnică de luptă în spațiul de interes strategic al României;*
- *proliferarea și diseminarea necontrolată a tehnologiilor și a materialelor nucleare, a mijloacelor de distrugere în masă, a armamentelor și a altor mijloace letale neconvenționale;*
- *expansiunea rețelelor și a activităților teroriste și a crimei organizate transnaționale – criminalitatea economico-financiară, traficul transfrontalier ilegal de persoane, de droguri, de materiale radioactive și strategice, de armament și muniții etc.;*
- *limitarea accesului statului român la unele resurse cu determinare vitală pentru existența și dezvoltarea societății românești și afirmarea și protejarea intereselor naționale;*
- *acțiuni care, antrenând manifestări separatiste, xenofobe, de intoleranță, precum și cele cu dezvoltări în posibile conflicte deschise etnice și religioase, pot aduce atingere statului român și instituțiilor sale democratice;*
- *potențialul evolutiv negativ existent în proximitatea României în ceea ce privește procesul organic al democratizării, respectarea drepturilor omului și dezvoltarea economică, fenomene care ar putea genera crize acute cu consecințe destabilizatoare pe spații extinse;*
- *migrația clandestină și apariția unor fluxuri masive de refugiați;*
- *decalajele existente între nivelurile de asigurare a securității și gradul de stabilitate ale statelor din proximitatea României;*
- *proliferarea terorismului politic transnațional și internațional, inclusiv în manifestările sale biologice și informatice;*
- *acțiuni ce pot atenta la siguranța sistemelor de transport intern și internațional, precum și cele cu caracter individual sau colectiv de accesare ilegală a sistemelor informatice;*
- *acțiunile orientate în mod premeditat în direcția lezării imaginii Armatei României.*

De asemenea, în spectrul factorilor de risc care pot pune în pericol **securitatea națională**, în expresia concentrată în **spațiul aplicat al apărării naționale**, pot fi luați în considerare și:

perpetuarea ineficacității dezvoltării economice și absența convingătoare a performanței în economie; accentuarea fenomenelor de corupție și de administrare deficitară a resurselor publice, cu consecințe nemijlocite în accentuarea inechităților sociale și în proliferarea economiei subterane; reacțiile ineficiente ale instituțiilor statului în fața acutizării fenomenelor de criminalitate economică și de perturbare a ordinii publice și siguranței cetățeanului; menținerea unor surse și cauze de potențiale conflicte sociale, cu efecte, directe sau indirecte, asupra proceselor și activităților a căror determinări se regăsesc în spațiul practic al apărării naționale; scăderea nivelului de încredere a cetățenilor în instituțiile statului, slăbirea coeziunii sociale și civice; deficiențele organice în protecția informațiilor clasificate; nivelul încă modest al infrastructurii informaționale; emigrarea specialiștilor din diferite domenii de vârf, ca efect exclusiv al incapacității economiei.

Nu intrăm în analiza anatomică și funcțională a amenințărilor și a riscurilor invocate. Menționăm doar faptul că nici unul dintre acestea nu se manifestă de sine stătător. Amenințările și riscurile se dezvoltă într-o conexiune paradoxală între interdependență și haos, sporind astfel complexitatea reacției și prezervării stabilității în fața acestora.

IV. Obiective ale apărării naționale

Analiza, fie și succintă, a amenințărilor și a riscurilor care potențează concepția operațională și starea oportună a apărării naționale, proiectează axial obiectivele acesteia, obiective ce se circumscriu principal valorilor care fundamentează, la nivelul Alianței Nord-Atlantice, perspectiva îndeplinirii eficiente a misiunilor: *solidaritatea interaliată; unitatea strategică; partajarea echitabilă a rolurilor, riscurilor și responsabilităților în cadrul efortului colectiv de apărare; caracterul multinațional al finanțării; descurajarea credibilă. **Obiectivul fundamental al apărării naționale** consistă în însăși pachetul de misiuni conferite constituțional **forțelor armate**, acestea constând în **“garantarea suveranității, a independenței și unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale”**⁸. În dezvoltarea acestuia identificăm **obiectivele care potențează specific starea și condiția manifestă a apărării naționale**, astfel: • *îndeplinirea misiunilor care decurg din aplicarea Art.V al Tratatului de la Washington, dar și a celor angajate în spiritul non articolului V; • operaționalizarea capacităților necesare îndeplinirii de către România a obligațiilor asumate, dar și a**

⁸ Constituția României, art.118.

celor posibile, în cadrul unor misiuni de menținere a păcii, de salvare, de răspuns la crize, de combatere a terorismului și de asistență umanitară la nivel regional și subregional; • continuarea accelerată a procesului de restructurare și de modernizare a Armatei și de integrare integrală a acesteia în spectrul operațional al Alianței; • adaptarea sistemului de mobilizare și de planificare integrată a apărării la condițiile determinante ale mediului de securitate și relaționarea funcțională a concordanței dintre scopurile propuse și totalitatea resurselor disponibile; • corelarea stării și a capacității naționale de apărare cu responsabilitățile asumate, dar și cu cele în edificare, ale **Identității Europene de Securitate și Apărare**, caz în care poate fi avută în vedere participarea la misiuni care “includ acțiunile comune în materie de dezarmare, misiunile umanitare și de evacuare, misiunile de consiliere și de asistență în probleme militare, misiunile de prevenire a conflictelor și de menținere a păcii și misiunile forțelor de luptă pentru gestionarea crizelor, inclusiv misiunile de restabilire a păcii și operațiunile de stabilizare la sfârșitul conflictelor”⁹; • realizarea unui management eficient al resurselor umane, cu proiecție în orizontul dezirabil al dezvoltării durabile a Armatei României; • dezvoltarea contribuției la procesul de transformare a NATO, concomitent cu accentuarea contribuției la generarea forțelor pentru NRF și asigurarea unui sprijin consistent pentru crearea batalionului CBRN; • consistențializarea contribuției României la consolidarea parteneriatului NATO cu statele din Balcani, Europa de Est, Caucaz și Asia Centrală, cu deschidere nemijlocită spre sprijinirea stabilității și dezvoltării lor democratice; • substanțializarea contribuției la promovarea și diversificarea Parteneriatului NATO-Rusia; • continuarea și dezvoltarea participării la proiectele multinaționale ale NATO, de transport strategic aerian și maritim; • întărirea controlului parlamentar asupra organismului militar.

Parcursul atent și analitic al obiectivelor menționate relevă cvasimajoritar dubla apartenență identitară a acestora – **securitatea națională** și **apărarea națională**. Practic, putem afirma că obiectivele manifeste ale apărării naționale sunt expresia specifică securității naționale în spațiul conceptual și acțional al acestui domeniu. De asemenea, obiectivele menționate și nu numai proiectează în finalitatea lor modelul consolidat, performant, modern al apărării naționale în concordanță cu afirmarea strategică a intereselor naționale.

⁹ *Tratatul de Instituire a unei Constituții pentru Europa*, Secțiunea 2, Art. III-309, pct. 1.

V. Caracteristici ale apărării naționale

Faza elaborării concepției relative la apărarea națională a României, dar, mai cu seamă, proiectele manifestării practice a acesteia în contextul apartenenței la Alianța Nord-Atlantică și al iminentei aderări la Uniunea Europeană au relevat noutăți evidente în natura mecanismelor interne de funcționare a apărării naționale atât ca instituție, cât și ca practică și sistem. Este motivul pentru care vom evidenția **principalele caracteristici ale apărării naționale**, cum întocmai ne apar acestea în discursul de față. Așadar, considerăm că apărării naționale îi sunt proprii, în principal, următoarele caracteristici: • este, în temeiul principiului indivizibilității apărării colective, parte a apărării colective a Alianței și își poate dezvolta capacitatea până la atingerea nivelului de certitudine în prezervarea eficientă a intereselor naționale; • are caracter constituțional și este aplicată în concordanță cu prevederile și principiile dreptului internațional, exercitarea sub comandament colectiv fiind legitimată de Carta ONU; • este susținută, potențată și protejată moral de principiul solidarității necondiționate; • în eforturile de protejare și de potențare a intereselor naționale concentrează integralitatea resurselor disponibile la un moment dat; • în situație de criză sau de război, în economia factorilor care potențează apărarea națională, instrumentul militar are o importanță decisivă; ca practică strategică și concepție, apărarea națională, ca parte a apărării colective, constituie un factor esențial de integrare, încredere colectivă și coeziune la nivelul Alianței; • apărarea națională se realizează, în cele din urmă, prin toate domeniile prin care se afirmă la modul manifest promovarea și protejarea intereselor naționale; • în situații de criză și de război apărarea națională este domeniul cel mai important al securității naționale, după cum, în aceste situații, devine spațiul de salvagardare al intereselor naționale; • asumându-și paternitatea continentală, apărarea națională concretizează la nivelul propriilor responsabilități politica complementarităților indispensabile; • în orice abordare a intereselor naționale securitatea națională și apărarea națională sunt inseparabile.

Ce denotă acestea ? În fond, dau măsura interdependențelor conceptuale și acționale care se manifestă între **starea și condiția apărării naționale** și **starea și condiția apărării colective**.

Bibliografie

1. Constituția României.
2. Strategia de securitate națională a României, București, noiembrie 2001.
3. Strategia militară a României, București, 1999.
4. Conceptul strategic al Alianței – Washington DC, 23-24 iunie 1999.
5. Comunicatul Summitului de la Istanbul al șefilor de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic, 28-29 aprilie 2004.
6. Declarația de la Istanbul – *Securitatea noastră în noua eră*, 29 iunie 2004.
7. General dr. Eugen Bădălan, *Armata României – Dezvoltarea durabilă*, în *Gândirea Militară Românească*, nr. 1/2005.

**DEFINIREA APĂRĂRII NAȚIONALE ȘI A FORȚELOR
ARMATE ÎN CONDIȚII DE INCERTITUDINE**

**Provocări și schimbări pentru instituția,
profesia și conducerea militară în secolul XXI**

Luminița KOHALMI*

Legătura între amenințări și forțele armate

Pornind de la un scenariu al lumii conform căruia certitudinile cu care eram obișnuiți s-au prăbușit, trebuie să recunoaștem că avem de-a face cu o situație care presupune o profundă regândire a instituțiilor publice, inclusiv a celor din domeniul Securității și Apărării Naționale.

Nu se poate afirma că toate modelele precedente de gândire au eșuat. Desigur că avem de-a face cu un anumit nivel de « continuitate », în același timp în care avem de-a face și cu un anumit nivel de « schimbare ». Mă refer la « continuitate », în sensul de provocări existente, fie noi, fie vechi, privite din punct de vedere al Apărării Naționale. Mă refer la « schimbare », în sensul în care gândirea și uneltele instituționale sunt modificate pentru a face față unor noi provocări.

Vreme de mai multe decenii, ne-am bazat pe acea arhitectură a statelor naționale și suverane, pe acele permanente balanțe pe care Războiul Rece ni le-a reliefat. Naționalismul ce exista era ținut sub control, într-o stare latentă. Astfel trăiam într-o lume în care era posibil să menții controlul asupra tuturor situațiilor, doar controlând echilibrul celor doi poli.

În acest cadru sunt relevante întrebările : 1) « Vechiul stabiliment al statelor naționale și suverane este încă de actualitate? » 2) « Este în funcțiune aceeași veche balanță a puterilor valabilă în timpul Războiului Rece ? ».

După 11 septembrie 2001, am realizat cu toții că lumea în care trăim a suferit profunde schimbări. Noțiunile de suveranitate, de națiune, alte valori și instituții sunt pe cale de a fi redefinite.

Au avut loc revizuirii a mai multor grupuri naționale și organizații civile, aceasta fiind o caracteristică a societății, la începutul noului secol. Avem de a face cu o societate care se reflectă pe ea însăși, instituțiile și lumea ca pe un întreg. Lumea este la un mare nivel interconectată, iar

* Șeful Direcției Relații Publice, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale

interacțiunile pun la îndoială modul liniar de analiză a lui Newton. În zilele noastre, scenariile au mulți actori, toți jucători în această mare a relaționării. Interacțiunile nu sunt întâmplări izolate, ci o serie de evenimente ce generează incertitudine în ceea ce am putea numi « funcționalitatea » lumii.

Actorii cu care interacționăm, într-un fel sau altul, nu aparțin neapărat unor state naționale, iar veniturile lor nu sunt întotdeauna legitime.

Relitatea ne arată că există unii actori, care beneficiind de un statut transnațional, pot acționa în afara legilor internaționale și pot să beneficieze de resurse provenite din profituri câștigate pe piața globalizată din activități ilegale. Ba chiar mai mult, incertitudinile generate de evenimentele din 11 septembrie 2001 ne plasează într-un scenariu în care nimic nu e sigur, unde liniaritatea dezvăluie o mulțime de fire încâlcite, ca într-un ghem de lână. Pentru a ne bucura de o coexistență pașnică, trebuie să descâlcim respectivul ghem.

Sub liniaritatea lui Newton, scopul general al politicii este acela de a păstra predictibilitatea și controlul prezent și viitor asupra evenimentelor, minimalizând incertitudinile și evitând haosul.

Liniaritatea cauză-efect este funcțională în unele situații în care facem predicții, cu toate că, de cele mai multe ori, noi suntem cei care forțăm situația să se încadreze în analiza noastră. Pe de altă parte, non-liniaritatea generează impredictibilitate.

Separat de impredictibilitatea și instabilitatea ce pot fi generate de non-liniaritate, în ceea ce privește amenințările, inovațiile și adaptabilitatea la diferite scenarii sunt reclamate într-un cadru de lucru incert.

Conflictele, inclusiv războiul, sunt doar niște sisteme complexe care au mai mulți agenți ce acționează independent. În consecință, putem afirma că un conflict este de fapt incontrollabil, cu un deznodământ incert. După spusele lui John F Smit, « războiul lui Newton este predictibil : se cunosc condițiile inițiale, iar prin identificarea legilor universale de luptă, putem să rezolvăm problema și să îi prezicem finalul. Sistemele lui Newton vor fi reduse la un simplu concept : cauză și efect. Războiul este, în mare parte, incert și incontrollabil ».

Un sistem complex reprezintă o curgere dinamică de energie și informație, de la nivelele superioare la bază și invers, iar acest feedback de la bază spre nivelele superioare are o mare importanță. Asta ne poate ajuta să evidențiem faptul că sistemele autoritare clasice ar putea evolua spre sisteme instituționale altfel configurate, mai flexibile și mai imaginative.

Nu putem schimba brusc metodele tradiționale utilizate de instituțiile de apărare și securitate. Trebuie să pregătim aceste instituții să îmbrățișeze noi concepte, precum cele din domeniul informațiilor, subliniind importanța cunoștințelor, a planificării și execuției precise, la fel ca și a importanței

loviturii letale de la distanță, a folosirii ultimelor descoperiri științifice pentru alimentarea sistemelor de informații pe canale instituționale, etc.

Este dificil să privești lumea așa cum e, și nu cum ar trebui să fie. Dacă amenințările s-au schimbat, atunci și instituțiile ce trebuie să le anihileze trebuie să își modifice propriile planuri.

Obiectivul acestui referat nu este acela de a impune « ce ar trebui să fie » în față a « ce este », în legătură cu subiecte care privesc Apărarea Națională și/sau Forțele Armate. Doar prin înțelegerea a ceea « ce este » putem pune bazele unei instituții mai eficiente și mai funcționale, pentru a ne cladi un viitor mai bun.

Incertitudinile cu care trebuie să trăim

Societatea globală din mileniul al treilea este una în care schimbările sunt remarcabile, atât în planul acțiunilor, cât și în cel al vitezei cu care schimbările se produc.

Indivizii din toata lumea încep să realizeze că au nevoi ce depășesc propriile lor persoane, nevoi ce sunt asemănătoare cu cele ale multor alți cetățeni ai acestei lumi. Ajutați de tehnologie și știință, ei comunică, își identifică puncte comune și crează instituții ale societății civile.

Cu ajutorul acestor instituții, cetățenii își dau seama că dețin puterea de a cere, de a-și manifesta nevoile și grijile în calitate de membri ai unei societăți globale. Ei cer adesea să fie implicați în domenii controlate de guvern. Până în secolul XX relațiile din interiorul societății, dintre membrii ei, erau bazate pe certitudini. Acestea le ofereau cetățenilor posibilitatea de a trai o viață planificată și sigură. Instituțiile au fost construite, au funcționat și s-au dezvoltat, pentru a conserva această siguranță.

Certitudinea și puterea rațiunii au constituit fundamentele universului cartezian. Oamenii și-au imaginat că trăiesc în afara acestui univers, ca observatori, cu scopul de a-l studia pentru a-l stăpani. Odată cu trecerea timpului, această teorie a început să fie pusă la îndoială, iar ideea ce susținea că știința și progresul ar determina destinul uman a început să se destrame. Pentru unii autori, nu este clar dacă știința este în criză, sau modul nostru de a o percepe nu e corespunzător.

În ultimul secol, legile fizicii, precum și alte legi din restul științelor au început să piardă « teren ». Se impune chiar redefinirea științelor, a celor definite acum ca fiind standardizări și convenții facute de om pentru a determina schimbările din observațiile lor.

Din această cauză, ne este imposibil să prevedem, cu o oarecare certitudine, consecințele faptelor săvârșite de om, precum și viitorul unei

instituții. De asemenea, încercarea de a soluționa unele probleme poate genera altele cu consecințe necunoscute.

Ceea ce la început a fost progres în știință, s-a dovedit a fi cauza rezultatului contrar, generând un fel de lume fără control.

De fapt, acesta nu e un plan malefic creat de o entitate menită să arate omenirii consecințele propriilor sale decizii. Dimpotrivă, aceste necunoscute merg mână-n mână cu inovațiile și duc la nevoia instituțiilor de a fi pregătite să facă față provocărilor din lumea din ziua de azi.

Din cauza acestor incertitudini, ni se arată mai multe moduri de a privi viața. Luarea deciziilor poate fi corelată cu acceptarea și asumarea responsabilităților. Diferitele alternative oferite de acele decizii, inclusiv neluarea unei decizii, sunt întotdeauna riscante, iar în interiorul acestor riscuri se află o parte din "modus vivendi" al nostru, văzut din punct de vedere interpersonal sau/și instituțional.

Deoarece cadrul de lucru nu mai este atât de clar, pare că nu mai putem vorbi de independență și de simplitate. Asta ne relevă existența a « altceva », a unor posibile alternative, deoarece în relațiile interpersonale nu am exista fără acel « altceva ». Schimbările, progresul din societatea din ziua de azi, ies la iveală în urma unor discuții contradictorii pe această temă. Mai apoi este crucial pentru noi toți să asigurăm legitimitatea diversității în sine. În aceasta "mare" de diferențe trebuie să acceptăm existența unui subiect "multidimensional", ce are propriile percepții, cu propriile emoții, aspirații și propria viață personală. Ceea ce obișnuiau să fie compartimente separate (acțiuni, emoții, sentimente) sunt acum conectate între ele.

Indivizii, din cauza incertitudinii din viață și relațiile lor, acționează pentru a se adapta cerințelor acestui « oraș globalizat » în care trăim cu toții.

Subiecții multidimensionali nu sunt decât noduri ale rețelei instituționale.

Instituțiile sunt, la rândul lor, noduri în rețeaua inter-instituțională, în ceea ce Hayek definea ca fiind « complexitate organizată ». Hayek mai spunea că « universul este o pânză socială ».

În același mediu acționează și organizațiile piramidale, pe fondul creșterii fluxului de interacțiuni. În cadrul rețelelor lipsite de ierarhii, luarea deciziilor aparține, prin rotație, diferitelor noduri, în funcție de poziția strategică și de misiune, pentru fiecare situație în parte.

Prin urmare, în contradicție cu lumea carteziană, lumea în care trăim nu mai poate fi văzută ca fiind stabilă și predictibilă, ci ca fiind haotică. Omul nu se mai află în fruntea ei, ci e, mai de grabă, o parte componentă a acesteia.

Cetățenii se organizează și cer

Luând în calcul incertitudinile mai sus menționate, cetățenii încearcă să transforme riscurile în oportunități, pentru a duce o viață mai bună. Din acest motiv se folosesc toate mijloacele posibile, fie ele private, fie ele de stat, pentru a se discuta despre riscuri, pentru apărarea intereselor legitime.

Acțiunile demarate de cetățeni, împreună cu mass-media, ajută la formarea opiniei oamenilor. Asta influențează prioritățile sociale, și, prin urmare, și pe cele politice. În 1986, Norbert Lechner a scris : « E o pierdere de timp să încerci să-i convingi pe cei excluși că societatea nu are nimic personal cu ei ». Oamenii din ziua de azi au obiective, au de a face cu probleme, împărtășesc aceleași interese, toate cu o mai mare convingere decât în trecut. Ei își cer drepturile prin intermediul instituțiilor societății civile, pe care ei înșiși le-au creat. Datorită ușurinței cu care lumea are acces la informații, birocrația ce obișnuia să sufocă informațiile începe să piardă din putere. Din această cauză, societatea civilă, altfel organizată în zilele noastre, are tot mai mult acces la informații, iar informațiile sunt adesea folosite pentru a genera schimbări sociale, în funcție de interese. Puterea opiniei populației asupra politicienilor și presiunea pe care organizațiile civile o exercită asupra acestora sunt în creștere.

În ultimii ani, politicile de transparență sunt obligatorii în organizațiile statale. Din cauza globalizării, o națiune și societatea ei civilă trebuie își fixeze obiective, inclusiv în domeniul Aparării Naționale, în acord cu opțiunile cetățenilor. E deja acceptata ideea că un stat democratic funcționează atunci când reușește să mențină echilibrul între guvern, economie și societatea civilă. A nelua în seamă societatea civilă, poate duce la prabușirea întregului sistem. Societatea civilă își definește prioritățile și are nevoie de mijloace de a analiza diferitele politici și de a asigura implementarea lor. Societatea civilă și clasa politică sunt complementare. Participarea populației la decizii este necesară și importantă, dar nu și suficientă. Trebuie să recunoaștem că, în ciuda tuturor schimbărilor ce s-au petrecut în aceste « vremuri sociale », împreună cu ceea ce percepem a fi o descentralizare a politicii, în probleme de natură militară statul deține încă monopolul. Din acest motiv am susținut că participarea societății civile este necesară, dar nu și suficientă.

Configurarea amenințărilor sub incertitudine

Shimon Pérez aprecia, într-un discurs rostit în 2001: « Până acum credeam că armatele țărilor noastre pot fi folosite ca și scut, dar armatele au fost instruite să lupte împotriva inamicilor, nu împotriva amenințărilor ».

Globalizarea a adus în discuție sentimentele de nesiguranță și riscurile ce caracterizează lumea de azi. Globalizarea a dat naștere unui « fiu » cosmopolit (societatea civilă) care tinde a nu avea nici un fel de restricții privind accesul la informații. Acest fapt a stârnit mai multe tipuri de reacții. Cosmopolitanul este antonimul fundamentalistului religios/național, ale cărui acțiuni pot genera amenințări și riscuri pentru societate. Grijă pentru mediu și resursele naturale, sărăcia crescândă și inegalitatea socială, nerespectarea drepturilor omului- acestea sunt doar câteva dintre marile problematice ale societății civile. Societatea civilă caracterizează adesea răspunsurile instituțiilor guvernamentale la aceste problematice ca fiind inadecvate.

Lumea globalizată nu este planificată, iar, după spusele lui Luhman, relațiile nu sunt controlate și nu au consecințe mereu previzibile. Datorită acestor considerente, instituțiile din domeniul Apărării Naționale trebuie să se reformeze în profunzime, pentru a face față provocărilor actuale. Lumea s-a schimbat, odata cu ea ne-am schimbat și noi, iar amenințările cu care ne confruntăm s-au schimbat și ele. Amenințările din ziua de azi nu coincid cu cele din timpul Războiului rece, cu cele dinaintea descoperirii internetului și a diferitelor sisteme de comunicații sau informaționale sofisticate.

Luând în considerare posibilitatea agresiunii împotriva unei țări, traficantii de droguri, naționaliștii/fundamentalistii religioși pot folosi terorismul și pentru a dezechilibra balanța statelor naționale. Terorismul poate fi folosit de traficantii de droguri pentru a slăbi fundația societății, cauzând disfuncționalități și insecuritate socială. Corupția, că și ineficiența unui stat, pot duce la neîncredere în sistemul politic și în democrație, la izbucnirea unor manifestări sociale violente. Ineficiența unui stat, în sensul de folosire a resurselor pentru alte scopuri decât dezvoltarea națională, poate duce la sărăcie și marginalizări. Neîncrederea în politică și în societatea civilă, adică în stâlpii unui stat, greutățile cu care se confruntă oamenii ce au nu mai au nici un fel de speranță din cauza nesatisfacerii nevoilor de bază, și violările sistematice ale drepturilor lor pot duce la dezordini interne foarte grave, crize instituționale și războaie civile. Aceste dereglări pot cauza, de exemplu, invadarea teritoriului unui stat de către un alt stat vecin, ca o reacție la posibilele imigrări masive și revolte.

În ciuda faptului că scenariul de mai sus poate părea apocaliptic, el este creat pentru a releva existența acestor posibilități, cu toate că evoluția poate fi alta. Fiecare actor relevant ce joacă în acest scenariu este o entitate care poate crea amenințări la adresa altei entități. Entitățile sunt interconectate între ele, nu numai în materie de capabilități economice, ci și în ceea ce privește resursele pe care știința și tehnologia le-a pus la dispoziția « cetățeanului lumii ». Evaluarea amenințărilor ar putea să nu mai

fie un atribut exclusiv, autonom și unic al autorităților guvernamentale. În ziua de azi, societatea civilă vrea să se implice în determinarea amenințărilor, clasificarea lor și în propunerea de metode de lupta împotriva lor. Toate acestea ne arată o varietate complexă de actori relevanți, precum și o împărțire a puterii.

Schimbarea calitativă este atât de mare încât e corect să apreciem că instituțiile din ziua de azi nu sunt capabile încă să se transforme pentru a se adapta la conceptul de amenințare globală. Nu ne mai permitem să vedem amenințările ca pe niște compartimente închise etanș din interiorul altor compartimente închise etanș.

Resursele apărării naționale

Apărarea Națională este înțeleasă ca fiind o mulțime de acțiuni și instituții a căror scop este păstrarea securității în interiorul unui stat. Acest tip de securitate aparține unei mulțimi constând într-o imensă rețea de instituții și interconexiuni ce relaționează problemele de diferite tipuri pe care le au cetățenii. Murry Gell-Mann ne spune că «sustenabilitatea este limitată nu numai de mediul înconjurător, de demografie, de finanțe, ci e determinată, de asemenea, și de instituțiile militare, diplomatice, sociale și politice»... «Sustenabilitatea se referă la abilitatea de a prezerva pacea, democrația și drepturile omului. Se referă, de asemenea, la comunități și instituții sustenabile ce formează o populație, împreună cu activitățile financiare și integritatea economică, sustenabilă și ea». Cele menționate până acum sunt corelate cu noțiunea de securitate. Am amintit faptul că incertitudinile din ziua de azi cauzează riscuri și amenințări pentru societate. Amenințările nu sunt neaparat doar cele stabilite de guverne, ci și cele pe care societățile le pot «simți și percepe». James Rosenau ne arată că : « Suveranitatea statului a fost erodată, dar încă se menține. Guvernele sunt mai slabe decât erau înainte, dar pot să se îmbunătățească. Uneori oamenii cer mai multe, dar uneori nu au atâtea pretenții. Granițele opresc intrarea unor oameni care nu au ce cauta în stat, dar au unele breșe».

Se spune că Apărarea Națională este scopul întregii națiuni, nu doar a Forțelor Armate. Pentru a realiza acest deziderat, e necesară o participare masivă și o coordonare a eforturilor societății politice și a celei civile. Eforturile trebuie să se materializeze într-un fel de “interoperativitate” instituțională, iar bunul public “Apărare Națională” trebuie înțeles de populația țării, pentru ca instituțiile să implementeze o politică de apărare eficientă și fiabilă.

Instituțiile militare sunt organizate ca structuri ierarhice rigide, însă, în acest mediu marcat de incertitudini, ele ar trebui să adopte structuri

flexibile de reacție și prevenție. Pentru a obține această flexibilitate sunt necesari oameni foarte calificați. Trebuie să ne obișnuim cu ideea de a-i delega unui subordonat nu doar autoritatea de a conduce o operațiune, ci și responsabilitatea acesteia. În această situație, comunicarea este esențială și trebuie să permita feed-back-ul. Informația venită de la nivelele inferioare spre cele superioare este crucială.

Riscurile sunt aproape întotdeauna circumstanțiale. Când tind să devină structurale și se schimbă iarăși, ele fac sistemul clasic de apărare ineficient, la fel ca și sistemele defensive special create pentru a face față acestor circumstanțe. Este nevoie să fie create noi mecanisme pentru a face față sistemului dinamic.

Succesul sau eșecul Apărării Naționale depinde de modul în care instituția se mobilizează în fața unei amenințări circumstanțiale. Cheia succesului o reprezintă flexibilitatea în organizațiile structurale.

Este normal să gândim că apărarea externă și securitatea internă nu mai sunt două compartimente separate. Nu se poate spune că Forțele Armate ar trebui să gestioneze securitatea și ordinea internă, nici că poliția ar trebui să apere suveranitatea țării împotriva atacurilor externe. Ceea ce încercăm să spunem este că nu mai e posibilă o separare strictă între cele două tipuri de amenințări (interne/externe). Aceeași amenințare își poate avea originea atât în țară, cât și în afara ei. Nu mai putem afirma că Forțele Armate sunt o parte a statului menită să-l apere împotriva inamicilor externi care atentează la suveranitatea, libertatea și legile unei țări. În ziua de azi este nevoie să privim problema din perspectiva statului în relația cu alte părți implicate, mai exact cu națiunea implicată și cu alte națiuni. Trebuie să privim amenințarea în sine pentru a decide care dintre instituții trebuie să intervină în apărarea statului.

În aceasta situație, în care scenariul este în stransă legătură cu știința, informația, intelligence, cercetarea și elaborarea de noi tehnologii, sistemul de recrutare și studiul academic al resurselor umane devin pilonii sistemului de apărare. Ierarhiile militare ar putea să-și piarda relevanta dacă nu sunt reprojectate. O relație directă în trecut : gradul mai înalt simboliza mai multe cunoștințe în materie de apărare. În momentul de față, aceasta afirmație nu mai este liniar corectă din cauza varietății de specializări pe care ne-a oferit-o « revoluția cunoștințelor ». Este esențială specializarea în diferite domenii a resurselor umane, continuarea educației, sunt necesare conexiuni în lumea academică și cea științifică. Factorul uman trebuie să beneficieze de sprijin din partea instituției pentru a-și exercita atât rolul tehnic, cât și cel militar. Faptul că un militar nu a terminat o școală cu profil militar, nu îl face mai puțin valoros.

Concluzii

Circumstanțele sfârșitului secolului XX au determinat individul, care a fost transformat într-un subiect reflexiv, să creadă că viața lui este o mare imensă de incertitudini.

Trăim într-un scenariu incert, percepem amenințările împotriva securității naționale ca fiind diferite față de cele pe care le cunoșteam. Nu mai putem afirma că amenințarea la adresa noastră sau a statului mai e limitată în vreun fel.

Este o ruptură în modul cartezian de a gândi, dar de ce? Ruptura a fost « continuă » și « schimbătoare » în același timp. Se realizează o « continuitate », în sensul că trebuie să facem față unor provocări, și o « schimbare » în materie de unelte necesare pentru a face față acestor schimbări.

În ziua de azi, suveranitatea, națiunea și predictibilitatea sunt concepte ce tind a fi redefinite. Ziua de 11 septembrie 2001 este un reneșter al inpredictibilității realității vs predictibilitatea a ceea ce fusese planificat.

Această inpredictibilitate cauzează nesiguranta oamenilor din diferite țări și îi face să se organizeze în instituții ale societății civile. O rețea mare de instituții este creată atunci când oamenii interacționează pentru a atinge un scop. Ei vor exercita presiune asupra puterii politice, ca nici o dată înainte, definind și stabilind prioritățile organizațiilor pe care le consideră o amenințare la adresa intereselor și nevoilor lor. Drept consecință, există tot mai multe organizații ce devin tot mai puternice și vor să se implice în viața politică. Prin aceste instituții ce fac parte din societatea civilă vedem participarea unor cetățeni reflexivi la procese foarte importante cum ar fi Apărarea Națională.

În această mare de actori ce interacționează cu statele este nevoie să îi menționăm pe cei care nu se bazează pe un stat național, nici nu se folosesc de ceea ce relațiile internaționale consideră a fi resurse legitime.

Privind retrospectiv, politica a încercat să prevină apariția haosului, eliminând incertitudinile și oferind predictibilitate viitorului. Instituțiile din domeniul Apărării Naționale vor trebui să fie pregătite să rezolve probleme ce parcă vin dintr-o realitate diferită. Este vorba doar de « a fi », nu de a încerca impunerea a ceea ce ar « trebui să fie ». Conceptul de amenințare, în zilele noastre, pune la îndoială chiar instituțiile statului care sunt nevoite să aibă de-a face cu el. Societatea civilă pare să aibă modele de organizare pe care statul le-ar putea împrumuta.

Acest rânduri constituie, în esență, o pledoarie pentru interacțiune între societatea civilă și instituțiile militare, pentru definirea amenințărilor și

a Forțelor Armate în condiții de incertitudine caracteristice începutului secolului XXI.

Bibliografie

- Atwood, Brian. El fortalecimiento de la democracia mediante la sociedad civil. En TEMAS DE LA DEMOCRACIA electronic publishing USIS Vol. 3, No. 1, January 1998.
- Beck, Ulrich. La sociedad del riesgo. Paidós Barcelona, 1998.
- Beierle, Thomas. Old Strategy and New Tactics Drive Environmental Advocacy on the Internet. En Global Issues: Internet communities Linking the world. Electronic Journal of the U. S. Department of State. Noviembre 2000, vol5, N° 3
- Besio, Félix. The Armed Forces as a pending subject of the national political system. Thesis. Political Science Institute. Social Science Faculty State University. Montevideo 1999. Non published paper.
- Besio, Félix. National Defense and State's Reform. Research Paper in the International Year of Peace Culture. Centro de Altos Estudios Nacionales – CALEN –. Montevideo 2000. Non published paper.
- Dabas, Elina y Najmanovich, Denise. Redes: El lenguaje de los vínculos. Paidós, Buenos Aires, 1995
- Dabas, Elina. Cuestiones de educación. Paidós, Buenos Aires, 1998
- Fontaine Talavera, Arturo. La sensibilidad postmoderna.
- Gallo, Ezequiel. Hayek y la investigación histórica: algunas reflexiones.
- Gell – Mann, Murraray; Mann, Steven; Schmitt, John F.: Complexity, Global Politics and National Security.
- Giddens, Anthony. El mundo desbocado. Taurus, Madrid, 2000
- Holmes, Allen. Asuntos civiles: reflexiones sobre el futuro. En Temas de la Democracia, Publicación Electrónica de USIS Vol. 2, No. 3, julio 1997.
- Izuzquiza, Ignacio: “La sociedad sin hombres. Niklas Luhmann o la teoría del escándalo”. Editorial Anthropos, Barcelona, 1990.

NOI REPERE METODOLOGICE ÎN ANALIZA DE SECURITATE

Drd. Alexandra SARCINSCHI*

The great variety of the socio-human field's methodologies is not an impediment in choosing the proper security assessment methodology, but a great opportunity for researchers to deal with varied theories and concepts. For the nonce, the proposed methodology combines the system analysis with interpretative methodological practices. This is one way in which we are able to capture the complexity of the analyzed reality – from the human level to the global one, from the objective realm to the subjective one, from the nonmilitary field of the social life to the military one.

În științele socio-umane și nu numai, conceptele sunt indispensabile, dar nu suficiente pentru cel care trebuie să analizeze și să disece realitatea, dar și să structureze coerent datele. Analistul poate realiza o cunoaștere cumulativă doar prin crearea unor cadre logice.

E nevoie de un set de concepte, propoziții, metode de investigație, cu un pronunțat caracter normativ, dezvoltat pentru a ghida cercetarea în domeniul specificat. Este vorba despre acele paradigme, evidențiate de T. Kuhn în lucrarea „Structura revoluțiilor științifice” (1962), ce reflectă totalitatea realizărilor dintr-un domeniu disciplinar, larg acceptate de comunitatea științifică respectivă care oferă modelul problemelor de cercetare și al soluțiilor explorate.

Aceste aserțiuni sunt valabile și pentru studiul securității. La fel ca științele socio-umane, în ansamblul lor, analiza de securitate se confruntă, în prezent, cu pericolul menționat de J. LaPalombara¹, acela al adâncirii prăpăstiei dintre teoriile prea generale pentru a fi vreodată testate și cercetarea empirică abandonată sieși.

* Alexandra SARCINSCHI este cercetător științific în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, doctorand în Științe Militare.

¹ LAPALOMBARA, Joseph, *Macroteorii și microaplicații în politicile comparative: o prăpăstie ce se adâncește*, Politici comparative 1:1 (1968).

1. Analiza de securitate în trecutul recent și în zilele noastre

Studiul securității se află într-un moment al existenței sale în care speculațiile și observațiile simțului comun au luat locul enunțurilor teoretice fundamentale, metodelor și tehnicilor de culegere a datelor empirice, tehnicilor și procedeelelor de prelucrare a datelor, procedeelelor de analiză, interpretare și construcție sau reconstrucție teoretică.

Cadrul teoretic în care este desfășurată analiza de securitate poate porni de la principiul postmodernist conform căruia *lumea este un produs al interacțiunilor sociale, dar natura complexă a cunoașterii face imposibilă măsurarea exactă a acesteia*. Cu toate acestea, postmoderniștii sunt printre puținii care au reușit să concretizeze o metodologie pertinentă pentru realizarea studiilor de securitate, aparatul științific incluzând o gamă largă de concepte (vulnerabilitate, insecuritate, risc, pericol, amenințare, criză etc.) și de elemente metodologice diferite.

Unele școli de gândire circumscriu domeniul studiilor de securitate disciplinei relațiilor internaționale, dar și celui al economiei politice internaționale. În acest context pot fi identificate câteva puncte centrale: analize tradiționale de securitate; noile analize de securitate; securitatea umană și dezvoltarea; integrarea/cooperarea regională; dezvoltarea regională; problemele de gen în cadrul securității și dezvoltării. Diferențele dintre aceste abordări sunt legate de asumții teoretice și metodologice, dar și, mult mai profund, de scopul în sine al analizei teoretice. În prezent, în sfera mai amplă a securității, există, pe de o parte, „noua securitate” (new security) reprezentată de B. Buzan și de Școala de la Copenhaga, iar pe de altă parte, „analiza critică a studiilor de securitate” (critical security studies analysis), reprezentată de Școala de la Aberystwyth și considerată a fi cea mai coerentă alternativă a celei dintâi. Studiile critice de securitate au încercat să definească o agendă ce situează la loc de frunte descrierile și prescrierile centrate pe modalitățile în care securitatea poate fi îmbunătățită la nivel social.

În trasarea distincției de mai sus, este necesar, ca parte a demersului critic de securitate în cadrul căruia este plasată analiza, să studiem modalitatea în care distincțiile dintre aceste două abordări au condus la formularea discursului academic promovat de studiile critice de securitate care, la rândul său, a determinat reevaluarea tuturor vechilor priorități guvernamentale. O altă preocupare se referă la modalitatea în care anumite studii critice de securitate au fost încadrate din punct de vedere metodologic, ceea ce permite formularea discursului. Referitor la aceasta, se pare că unele dintre studiile critice de securitate reactivează nexus-ul (raportul cauză – efect) stat-societate, care presupune existența unui stat

puternic sau, cel puțin, a unui stat care are un set de politici adresate tuturor cetățenilor.

Premisa de bază folosită de aceste studii este ilustrată de K. Krause și M. Williams: „Trebuie să identificăm geneza și structura problemelor specifice de securitate, așa cum sunt ancorate în condițiile și practicile istorice concrete, și nu așa cum apar din aserțiunile abstracte ale actorilor raționali și din metodologiile științifice. Trebuie să înțelegem geneza conflictelor și crearea dilemelor de securitate ca fiind bazate pe practicile reflexive, și nu pe niște structuri atemporale”². Aceste afirmații subliniază atât nevoia de a acorda o atenție deosebită subiectelor cu rădăcini istorice, cât și nevoia constantă de a reflecta critic asupra teoriilor emise de către mediile academice.

În opinia noastră, o asemenea abordare este limitativă, întrucât oamenii răspund nu doar la aspectele obiective ale unei situații, ci și la cele subiective. Conceptul de *securitate* este strâns legat de acela de *reprezentări sociale*.

2. O posibilă metodologie de analiză a securității

Pentru a putea vorbi despre o metodologie de analiză a securității, este necesar să conferim un conținut specific fiecărui element al unei metodologii științifice. În consecință, o metodologie de analiză a stării de securitate trebuie să răspundă la următoarele întrebări:

- Care sunt enunțurile teoretice fundamentale admise ca referințe pentru structura paradigmatică a teoriei?
- Care sunt metodele și tehnicile de culegere a datelor empirice?
- Care sunt procedeele și tehnicile de prelucrare a datelor și informațiilor empirice?
- Care sunt procedeele de analiză, interpretare și construcție sau reconstrucție teoretică, pe baza datelor empirice, ce au ca scop elaborarea de descrieri, tipologii, explicații și predicții teoretice?

Se observă că gradul ridicat de complexitate a proiectului metodologic destinat analizei de securitate este reflectat de structura sa tripartită: ontologică, tehnico-metodică și discursiv-acțională.

Componenta ontologică a proiectului este definită prin universul analizei de securitate, adică prin modul în care realitatea socială existentă este considerată din punctul de vedere al cercetării cu scopul de a o face să își releve semnificațiile sale reale. Proiectele metodologice se diferențiază în funcție de modul în care definesc unitățile de analiză: indivizi sau totalități,

² KRAUSE, K. și M. WILLIAMS (coord.), *Critical Security Studies*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1997, p. 50.

comportamente sau semnificații etc. De regulă, fiecare componentă a diversității ontologice conduce la definirea unui alt proiect metodologic, care dorește să se prezinte ca unic și universal valabil: empirismul practică o metodologie inductivă bazată pe investigarea actorilor sociali individuali, fenomenologia se fixează asupra investigării semnificațiilor din schimburile interacționale etc. Problema ontologică fundamentală a fiecărui proiect metodologic constă în specificarea relației dintre parte și întreg, individ și structură, proces și stare. Diversității ontologice a realității sociale căreia i se adresează analiza de securitate trebuie să îi corespundă în plan metodologic o diversitate a strategiilor de abordare, iar proiectul metodologic trebuie să fie astfel construit încât să ofere posibilități diverse de realizare a cercetării.

Dacă astfel răspundem la întrebarea „Care este obiectul de referință al cercetării?”, următoarea problemă în proiectarea analizei de securitate este „Cum procedăm pentru a capta, colecta și prelucra mesajele empirice ale realității sociale?”. Răspunsurile la această întrebare relevă aspectele tehnico-metodice ale proiectului metodologic de analiză de securitate. Sunt avute în vedere problemele referitoare la raportarea empirică a cercetătorului la realitatea socială: definirea unui instrument de investigare, culegerea datelor empirice și tehnicile disponibile pentru prelucrarea și analiza datelor.

O altă componentă a proiectului metodologic este de natură discursivă și acțională: construcția teoriei, definirea mijloacelor și valorilor acțiunii sau practicii fundamentale teoretice etc.

Relațiile dintre aceste componente sunt detaliate în figura următoare³:

³ VLĂSCLEANU, Lazăr, **Metodologia cercetării sociologice**, Ed. Pedagogică, București, 1982, p. 179.

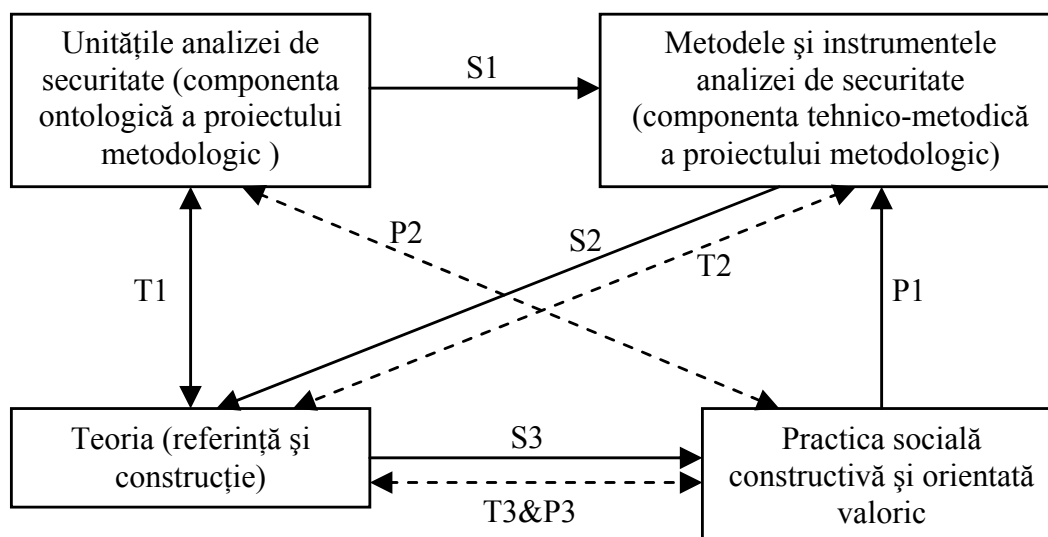

Figura nr. 1: Relațiile dintre componentele proiectului metodologic de analiză de securitate

Relațiile pot fi analizate din punctul de vedere al succesiunii și al simultaneității raportărilor. Pe axele succesiunii se evidențiază demersul *hic et nunc* de desfășurare a unei cercetări concrete:

S1: considerarea unui anumit aspect al ontologiei sociale conduce la o practică tehnico-metodică de producere a datelor empirice, ca mesaje ale realității sociale investigate;

S2: datele empirice culese, prelucrate și analizate sunt interpretate și integrate într-o teorie cu valoare descriptivă, explicativă și predictivă;

S3: teoria este astfel formulată încât să aibă valoare critică și constructivă față de realitatea socială investigată.

În acest demers de cercetare, etapizat în timpul de realizare a proiectului metodologic, se are în vedere succesiunea vizibilă a acțiunilor cercetătorului. Axele simultaneității raportărilor relevă tocmai interferențele care se stabilesc între instanțele care, aparent, se derulează într-o succesiune lineară. Teoria și practica socială dețin poziții critice pe axele simultaneității. Teoria eșantionează ontologia socială pentru a se referi la un anumit fragment al acesteia: individ/structură, comportamente/semnificații, stări/procese etc. Formularea problemei științifice și a ipotezelor explicative este principala modalitate de stabilire a raporturilor între teorie și ontologia socială (T1), iar aceasta este posibilă numai atunci când teoria referențială este în corespondență cu caracteristicile ontologice ale realității cercetate. Teoria nu este pur și simplu un produs inductiv al analizei datelor empirice, ci tipurile de date generate în cercetare sunt concordante cu postulatele teoretice referențiale (T2). Datele și teoria se construiesc și se reconstruiesc în contextul raporturilor de intercomunicare permanentă. Teoria este referință pentru datele produse și, totodată, rezultat al construcției bazate pe datele empirice disponibile. Practica socială este orientată valoric și

constructiv în funcție de teorie și, în același timp, oferă formulării teoretice noi probleme de reflecție (T3&P3). Din acest punct de vedere, expresia cercetare-acțiune este tautologică, din moment ce orice cercetare este științifică și obiectivă în măsura în care este acțională. Ontologia este modificată prin acțiunea practică umană și este produs al acțiunii, tot așa cum practica socială se exercită în condiții ontologice (istorice) date (P2). Datele empirice sunt culese printr-o practică de investigare care nu este altceva decât o formă a practicii sociale mai generale, iar acțiunea umană practică este sursa a noi date empirice (P1).

Din punctul nostru de vedere, *proiectul metodologic corespunzător analizei de securitate este constituit de o combinație între analiza de sistem și practicile metodologice interpretative*, întrucât numai acestea pot surprinde complexitatea realității analizate: de la individual la global și de la obiectiv la subiectiv.

Teoria generală a sistemelor înlocuiește vechile paradigme și facilitează comunicarea între științele tradițional clasificate. În acest sens, ea pleacă de la premisa eliminării sau înlocuirii tradiției științifice clasice, newtoniene, atomiste, care considera obiectul investigației ca o colecție de părți izolate și încerca să derive proprietățile obiectului integral din proprietățile părților sale fără a analiza interacțiunile dintre acestea. Perspectiva sistemică susține necesitatea studierii totalităților care dispun de o integralitate ce conferă noi proprietăți componentelor. Paradigma respectivă afirmă transcenderea granițelor dintre disciplinele tradiționale prin studiul sistemelor generale. Aceasta înseamnă, mai întâi, identificarea similarităților dintre sistemele individuale, pentru ca apoi să se ajungă la formularea de analogii pentru partiționarea și clasificarea sistemelor individuale în clasele de echivalență ale sistemelor generale. În consecință, rezultatele obținute din investigarea anumitor proprietăți ale unui sistem reprezentativ pentru o clasă de echivalențe pot fi transferate dintr-o disciplină în alta sau încorporate într-o teorie generală a sistemelor⁴.

În ceea ce privește metodologia interpretativă, ea a urmărit încă de la început să evidențieze specificul ireductibil al științelor umaniste, în special al celor sociale. Reprezentarea socială a securității, teorie pe care încercăm să o dezvoltăm, se încadrează aici, mai precis, în cadrul interacționismului simbolic. Acesta operează cu concepte precum: acțiune, interacțiune, situație socială, semnificații, simboluri, norme etc., iar premisa de bază a metodologiei se referă la faptul că omul acționează față de sine și față de alții numai pe baza semnificațiilor pe care le construiește situațional și le activează în interacțiuni. Astfel, acțiunea socială este rezultatul tranzacțiilor

⁴ Ibidem, p. 78.

sau al schimburilor interacționale de semnificație, în care individul se creează pe sine, construind și manipulând simboluri. Din aceste tranzacții sau schimburi rezultă moduri habituale de acțiune, obiceiuri și ritualuri standardizate de reguli, adică instituții sociale⁵.

O metodologie de investigare a stării de securitate trebuie să îmbine elementele deja existente cu cele noi, pe cele specifice sociologiei cu cele ale politologiei și relațiilor internaționale. Înțelegerea conceptuală a securității presupune, în mare măsură, analiza dinamicii schimbării *reprezentărilor sociale*. Procesul de transformare trebuie gândit într-o perspectivă mai largă, reprezentarea socială modificându-se, schimbându-și starea în funcție de evenimentele sociale ce se produc într-un anumit moment sau într-o anumită perioadă a existenței societății. Aceasta nu presupune eliminarea din analiză a factorilor obiectivi ce caracterizează existența diverselor forme de organizare socială, ci, dimpotrivă, este nevoie de împletirea analizei acestora cu analiza celor subiectivi. În acest context, opinăm că este nevoie de o grilă de analiză a stării de securitate care să ia în calcul domeniile principale ale vieții sociale cu impact direct asupra securității naționale sau internaționale. Pe de o parte, este vorba despre cinci dintre dimensiunile clasice ale securității – politică, militară, economică, socială și ecologică –, ce sunt analizate prin indicatori obiectivi, iar pe de altă parte, propunem existența unei a șasea dimensiuni, cea psihosocială, ce le transcende pe toate celelalte și reflectă procesul de reprezentare și definire subiectivă a stării de securitate. În analiza acestei ultime dimensiuni trebuie să pornim de la premisa conform căreia individul uman este baza tuturor formelor de organizare socială, iar securitatea acestora depinde în foarte mare măsură de modalitatea în care el își reprezintă propria stare de securitate. Mai mult, reprezentările sociale, vis-à-vis de anumite aspecte, procese și fenomene ale vieții sociale, se formează în funcție de contextul istoric și influențează, la rândul lor, alcătuirea agendelor de securitate.

Cadrul teoretic descris mai sus constituie doar o propunere de metodologie pentru analiza de securitate. Este evident faptul că cercetătorului contemporan, nu numai în domeniul securității, îi este oferit un evantai larg de opțiuni metodologice, prezentate adesea în mod antinomic. Însă, polaritățile antinomice ascund complementarități metodologice aflate în corespondență cu diversitatea ontologică a realității sociale. Sunt posibile mai multe proiecte metodologice de analiză de securitate, în măsura în care metodologia este deschisă și receptivă la nou, adică nu se transformă într-un sistem de procedee orientate spre conservarea și statuarea acelorași principii teoretice.

⁵ Ibidem, pp. 100-101.

INFLUENȚE ALE MEDIULUI POLITICO-MILITAR
INTERNAȚIONAL ACTUAL ASUPRA STRATEGIEI DE
SECURITATE NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Eugen MAVRIȘ*

*Analiza influenței mediului politico-militar internațional asupra
Strategiei Naționale de Securitate are în vedere și textul proiectului
publicat pe pagina de internet a Președinției, în versiunea 21.02.2006.*

Evoluția intereselor actorilor statali și nonstatali în lumea contemporană determină atitudinea acestora în planul relațiilor internaționale. Comportamentul lor politic, și acțiunea militară face din tabloul arhitecturii de securitate o imagine dinamică ce trebuie studiată continuu chiar de către cei care o formează, pentru a-i putea surprinde sensurile evoluției.

La sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI, România s-a aflat în fața unor modificări majore de politică externă și în domeniul strategiei de securitate. Pe fondul destrămării sistemului comunist în Europa de Est, a schimbării radicale a societății românești s-a impus necesitatea adoptării soluțiilor viabile de securitate care să asigure siguranța în domeniile fundamentale ale vieții românilor.

Securitatea națională este definită, de către specialiștii în domeniu, prin perspectiva intereselor și a poziției pe care o națiune le are în raportul de forțe internațional și al mijloacelor folosite pentru promovarea acestora. Politologul american Walter Lippmann consideră că o națiune și-a realizat securitatea numai în măsura în care "nu este în pericol să-și sacrifice valorile esențiale dacă dorește să evite războiul și poate, dacă este amenințată, să mențină aceste valori prin victorie într-un astfel de război". Cu alte cuvinte, securitate înseamnă: ***capacitatea unei națiuni de a împiedica un război sau, dacă acest lucru nu se reușește, de a câștiga un război pentru a nu-și pierde integritatea și independența națională.*** Această formulă prin care este definită securitatea surprinde acea zonă extremă, particulară a securității, în strânsă legătură cu rezolvarea militară a unei crize. Analiza detaliată a fenomenului securității uni stat relevă profundelegături ale acestuia cu starea economică, culturală, de sănătate, ecologică, etc.

* Locotenent-comandor, Direcția Logistică, Statul Major General

Securitatea națională a României reprezintă starea de echilibru, relativ stabil, a sistemului social în care cetățeanul, organizațiile guvernamentale și neguvernamentale, grupurile de persoane organizate pe diferite criterii, pot să se dezvolte liber și își pot promova propriile interese în condițiile respectării unui sistem de norme aflat în dinamică.

Materializarea politicii României în domeniul securității se regăsește în strategia de securitate națională, care reprezintă în esență modul de organizare și conducere a activităților pentru realizarea intereselor și obiectivelor puterii politice, în acest domeniu, prin folosirea rațională a resurselor, pentru asigurarea stabilității sociale și securității sistemului social.

Strategia de securitate națională a României este "documentul de bază care fundamentează planificarea apărării la nivel național", strategia constituind astfel expresia politică de referință a atributelor fundamentale ale statului român în acest domeniu la un moment dat.

Strategia sintetizează obiective și corelează direcții de acțiune pentru toate componentele implicate în asigurarea securității țării asigurând astfel coerență acțiunilor sectoriale și reglementărilor specifice ale instituțiilor statului de drept și factorilor constituționali de putere care au responsabilități în realizarea, protejarea și afirmarea intereselor fundamentale ale României.

Statutul țării noastre de membru al Alianței Nord-Atlantice, ca și procesul de integrare în Uniunea Europeană au modificat substanțial coordonatele proiectării sistemului de securitate națională a României.

Partenerii României în arhitectura internațională de securitate definesc o zonă care are la bază valori, interese și obiective comune, fundamentate pe principiile și normele democrației, statului de drept și economiei de piață.

Participarea activă la acțiunile de menținere a păcii și stabilității în plan regional și global, la contracararea eficientă atât a riscurilor și amenințărilor clasice, cât și a celor asimetrice, oferă conducerii statului român un excelent **instrument de politică externă pentru promovarea intereselor României în plan internațional.**

1. Caracteristici ale mediului de securitate contemporan

Reorganizarea sistemului politic internațional la începutul secolului XXI este un fapt social cu implicații extrem de dinamice, din acest amplu proces detașându-se **reasezarea structurilor de putere mondiale.**

Dificultatea și fluiditatea ce caracterizează structurarea centrelor de putere influențează aspectele de referință ale relațiilor internaționale

contemporane, cum sunt: *aranjamentele de securitate internațională, strategiile de securitate națională, instituțiile politico-militare internaționale* și nu în ultimul rând *geografia conflictelor actuale*.

Dinamica evenimentelor internaționale conexe procesului de reorganizare a sistemului politic internațional influențează direct următoarele domenii ale vieții sociale: reorganizarea economiei globale (economia univers); modificarea structurii și obiectivelor alianțelor politico-militare tradiționale și recente, modificarea raporturilor dintre marile puteri și apariția noilor alinamente ideologice.

Chris Donnelly, consilier pentru Europa Centrala și de Est al fostului secretar general al NATO, a lansat un mesaj intitulat sugestiv: „Security in the 21st century: new challenges and new responses”, în care identifică trei factori principali care au cel mai mare impact asupra actualei scene de securitate:

- Proliferarea de tehnologie necontrolabilă;
- Creșterea diferentelor dintre statele bogate și sărace;
- Revoluția informatică.

În acest context, caracterizat de dinamism și de provocări asimetrice, trebuie să reconsiderăm starea de securitate, în raport cu amenințările la adresa securității statelor și care trebuie să fie răspunsurile statelor la aceste amenințări.

Criza relațiilor internaționale generată de evenimentele teroriste de la **11 septembrie**, au modificat fundamental mediul de internațional de securitate.

În analiza războiului antiterorist, apărut în mediul strategic după căderea turnurilor de la World Trade Center și atacul asupra Pentagonului, unii specialiști evocă trimiteri la teoria lui Samuel Huntington privind ciocnirea între civilizații, a căror referință conflictuală este religia. În realitate forțele care împart zona fierbinte din scena globală sunt așa numitele state aflate pe „axa răului” („rogue states” / „states of concern”) și organizațiile teroriste pe de o parte și democrațiile occidentale liberale pe de altă parte.

Teoria războiului religios nu este viabilă în contextul actual și pentru a demonstra acest lucru, după declanșarea războiului antiterorist, în scopul dezamorsării opoziției islam – creștinism, statele nord atlantice au luat decizia de a amplifica dialogul cu state islamice, cu accent deosebit pe inițierea unui parteneriat cu patru state din „arcul islamic” maghrebo – nord – african” (Egipt, Maroc, Mauritania, Tunisia).

Lumea islamică traversează o creștere relativă de putere, dar se confruntă cu dificultatea identificării unei linii politice unitare în sânul islamului datorită celor două orientări politico – juridice ale acestora: cea

sunnită (tradiționalistă) și cea șiiită (revoluționară). Prima de tendință moderată și conciliantă își are centrul în Arabia Saudită, a doua, predispusă la violență, în zona Iraniană.

Prioritățile clasice asupra securității s-au schimbat după 11 septembrie 2001, **conceptele de risc, amenințare, pericol au primit noi valențe**. Vulnerabilitatea actorilor internaționali a crescut, deoarece sfera securității naționale se extinde dincolo de granițele statului respectiv. Evenimentele de după 11 septembrie 2001, demonstrează că o națiune poate să-și afirme interesele și valorile, în zona securității naționale, chiar prin acțiuni militare.

Sistemul securității internaționale post World Trade Center consemnează modificarea relațiilor dintre centre de putere majore ale lumii, fragmentarea mecanismului de securitate colectivă, limitarea recursului la dreptul internațional în raport cu acțiunile antiteroriste, apariția modelului de securitate al „**autoapărării nelimitate**” bazat și pe solidaritatea statelor care împărtășesc valorile democratice.

Lumea traversează o situație fără precedent, fiind profund marcată de acțiunile iraționale ale unor forțe ce promovează terorismul ca mijloc de divizare a comunității internaționale și de slăbire a stabilității mondiale în general.

Lărgirea spectrului de riscuri neconvenționale, diversificarea tipologiei crizelor și conflictelor generează provocări multiple, care necesită reacții multidirecționale, bazate pe mobilitate, diversitate, coerență și complementaritate, atât în spațiul intern, cât și în cel internațional.

2. Proiecția Strategiei de securitate națională în raport cu mediul internațional actual

Pentru spațiul Est European, până în anul 1989, termenul de „securitate națională” era aproape sinonim cu termenul de „apărare”. Astăzi, securitatea este evaluată în primul rând în termeni nonmilitari, iar amenințările care primează sunt de natura non-militară. Aceste amenințări includ în principal: **diminuarea resurselor naturale, terorismul, guvernarea incompetentă, corupția, crima organizată, insecuritatea granițelor, traficul și comerțul ilegal (arme, droguri, contrabanda, persoane), migrația ilegală, conflictul etnic și religios, proliferarea armelor de distrugere în masa.**

Principali indicatorii care definesc starea de securitate a unei națiuni sunt:

- securitate economică;
- securitatea hranei;

- securitatea sănătății;
- securitatea mediului;
- securitate personală;
- securitatea comunității;
- securitatea politică;
- securitatea educației.

Analiza interdisciplinară este singura modalitate de a evalua nivelul securității naționale a unui stat.

Proiectul Strategiei de Securitate Națională identifică drept principale amenințări la adresa securității României, în strânsă legătură cu dinamica evenimentelor politico-militare pe plan mondial, următoarele acțiuni și fenomene: **terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masa și conflictele regionale.**

Este evident faptul că proiectul Strategiei de securitate națională relevă o abordare novatoare a problematicii securității. Legat de acest lucru specialiștii afirmă faptul că această nouă formă este o rezultată a **necesității și posibilității abordării coerente a securității naționale dintr-o perspectivă absolut nouă pentru România aceea de stat membru NATO și în curs de aderare la Uniunea Europeană.**

Necesitatea este rezultatul dinamicii fenomenelor din realitatea economică și socială a țării, dar și mutațiilor, adesea neașteptate, care se produc în lume. Ca urmare strategia proprie de securitate trebuie să răspundă cerinței unei mari capacități de percepție, evaluare și abordare a tuturor acestor fenomene și mutații. Efectele unor corecte analize, evaluări și abordări vor fi vizibile în răspunsurile adecvate și reacțiile sistemului național de securitate în raport cu realitățile existente în mediul internațional și vor exprima interesele fundamentale ale țării.

Posibilitatea abordării într-un context mai larg a problematicii securității naționale este asigurată de noi resurse interne și externe de securitate, care rezultă din corelarea atentă și punerea în valoare a tuturor dimensiunilor - politică, economică, financiară, militară, civică, socială, ecologică - stării de securitate națională.

Proiectul Strategiei de securitate națională a României este profund marcat de actualitate, de poziția României în mediul internațional, de acțiunile militare la care țara noastră participă în diferite teatre de operații. Nu mai puțin, documentul reflectă realitățile din societatea românească, precum și perspectivele previzibile pe termen scurt și mediu ale vieții interne. Strategia de securitate națională a României prezintă o deschidere amplă asupra complexității și diversității aspectelor care au căpătat relevanță, în contextul contemporan, ceea ce asigură o abordare mai cuprinzătoare a conceptului de securitate națională.

Proiectul strategiei de securitate națională a României este în esență un document programatic, ce cuprinde idei, principii și direcții de acțiune corelate cu noul statut al României, **acela de membru al Alianței Nord Atlantice** și de stat cu **perspectiva certă de a deveni membru al Uniunii Europene**.

Căile construcției sistemului național de securitate și relevarea premiselor care vor conduce la realizarea acestuia, dezvăluie abordarea la nivel conceptual a documentului.

O definiție relevantă este prezentată în capitolul II, **“Un viitor sigur și prosper pentru români: Căile construcției”**, astfel: **“Strategia de Securitate Nationala reprezintă programul politic pentru realizarea unei Români moderne, prospere, cu un profil regional distinct, deplin integrată în comunitatea europeană și euro-atlantice, angajată ferm în promovarea democrației și libertății, într-o lume globală dinamică și complexă, cu cetățeni ce trăiesc în siguranță”**

Strategia de securitate leagă în mod indisolubil securitatea națională de prosperitatea cetățenilor, ambele fiind rezultate ale promovării intereselor vitale ale României, care în esență, sunt formulate astfel:

- integrarea deplină în Uniunea Europeană și asumarea responsabilă a calității de membru al Alianței Nord-Atlantice;
- menținerea integrității, unității, suveranității, independenței și indivizibilității statului român;
- dezvoltarea unei economii de piață competitive, dinamice și performante;
- modernizarea radicală a sistemului de educație și valorificarea eficientă a potențialului uman, științific și tehnologic național;
- creșterea bunăstării cetățenilor, a nivelului de trai și de sănătate a populației;
- afirmarea și protejarea culturii, identității naționale și vieții spirituale, în contextul participării active la construcția identității europene.

Căile construcției, ce vizează promovarea acestor valori și interese sunt următoarele:

- **Prioritățile participării active la înfaptuirea securității internaționale;**
- **Construcția noii identități europene și euro-atlantice a României;**
- **Securitatea și stabilitatea regională în contextul unei noi paradigme;**
- **Asumarea rolului de vector dinamic al securității în zona Marii Negre;**

- *Abordarea cuprinzătoare și adecvată a problematicii securității interne;*
- *Buna guvernare - instrument esențial în construcția securității naționale;*
- *Economia competitivă și performantă - pilon al securității naționale;*
- *Transformarea instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale;*
- *Modernizarea și protecția activă a infrastructurii strategice.*

În contextul actualului cadru multilateral de securitate, proiectul strategiei se bazează prioritar pe următorii piloni: *calitatea de membru al Alianței Nord-Atlantice, integrarea în Uniunea Europeană și consolidarea parteneriatelor strategice.*

Proiectul Strategiei de securitate națională anticipează asumarea unui rol mult mai dinamic al României în plan regional. Implicarea în prevenirea și soluționarea problemelor legate de zona Mării Negre devine o prioritate în politica externă românească ca formă de consolidare a securității în regiune. O influență majoră a contextului politico-militar internațional asupra strategiei de securitate națională o reprezintă alocarea unui spațiu important războiului împotriva terorismului.

Documentul afirmă pentru prima dată în istoria post decembristă elementele de bază ale *luptei împotriva terorismului, care "...trebuie dusă cu respectarea strictă a principiilor democrației, dreptului internațional, demnității umane, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în condițiile în care nu poate exista nici o înțelegere și nici un compromis în relațiile cu teroriștii. În același timp, este necesar să se găsească un echilibru rezonabil și eficient între restricții, constrângeri și măsuri punitive, pe de o parte, și protecția nealterată a libertăților și drepturilor democratice, inclusiv prin asigurarea transparenței responsabile și a dreptului la informare.* "

În acest cadru, *principalele direcții de acțiune* ale instituțiilor naționale care au atribuții în domeniul combaterii terorismului vor fi:

- întărirea cooperării internaționale, inclusiv prin finalizarea eforturilor vizând definirea clară și cuprinzătoare a terorismului și stabilirea procedurilor standard de operare;
- realizarea consensului între forțele politice, organizațiile non-guvernamentale și societatea civilă cu privire la necesitatea promovării politicii de "toleranta zero" în lupta împotriva terorismului;
- perfecționarea sistemului național de management al crizelor, pentru acțiunea coerentă a autorităților și instituțiilor cu responsabilități în combaterea terorismului;

- mai buna cunoaștere a structurilor, metodelor și tehnicilor teroriste.

Proiectul Strategiei de securitate națională a României prevede măsuri pentru menținerea stării de securitate a României, *care au ca obiectiv principal siguranța cetățeanului, iar statul este instrumentul principal de realizare a securității acestuia*. Opțiunea pentru securitate în beneficiul cetățeanului este proiectată în contextul respectării standardelor europene în materie de drepturile omului.

În contextul realităților actuale și a statutului României de țară membră NATO anumite zone ale securității naționale pot fi acoperite în cooperare cu aliații, partenerii strategici și organizațiile internaționale.

Proiectul Strategiei de securitate națională a României răspunde provocărilor contemporane din mediul internațional și reflectă opțiunea definitivă a țării noastre de a apăra valorile democratice, statul de drept și libertățile cetățeanului.

**POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE ȘI APĂRARE
CONCEPTUL DE „BATTLE GROUPS”**

Lt. col. Laurențiu-Liviu DUMITRU*

Within the framework of this writing I explain the concept and the present state of the „Battle Groups” integrated into the European Security and Defence Policy. I will relate the mutual relations with NATO. For a better understanding of the concept and for its integration into the logical correlation, I will first describe the development of the European Security and Defence Policy up to the notion of European Ssecurity Strategy, and, at the end, I will present the relation between NATO and the EU, NATO Response Forces and Battle Groups respectively.

I. Dinamica politicii europene de securitate și apărare, elemente precursore și concepte fundamentale

1.1. Retrospectivă istorică

O primă etapă a proiectului unei politici europene de securitate și apărare autonome a apărut la puțin timp după anul 1945 când, cinci țări vest-europene (Franța, Marea Britanie, Belgia, Luxemburg și Olanda) au semnat, la data de 17 martie 1948, Tratatul de apărare colectivă de la Bruxelles. Evoluția ulterioară a proiectului a fost influențată de înființarea, la data de 4 aprilie 1949, a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord.¹

Ca o contramăsură la planul SUA de reînarmare a R.F. Germania, Franța a venit, în octombrie 1950, cu proiectul așa-numitului plan Pleven de constituire a unei Comunități Europene de Apărare. Aceasta trebuia să fie un pendant în sfera apărării a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), creată la 18 octombrie 1951. În luna mai 1952, cele 6 state fondatoare ale CECO (Franța, Belgia, Olanda, Luxemburg, Italia și R.F.Germania) au semnat tratatul care trebuia să instituie CEA. Proiectul CEA preconiza instituirea unei armate europene deplin integrate (cu uniformă comună și steag propriu), compusă din 40 de divizii (14 franceze, 12 germane, 11 italiene și 3 din țările Beneluxului). Totodată, în septembrie 1952, au fost inițiate negocieri privind instituirea unui control democratic consolidat asupra noii comunități (art. 38). Noul proiect trebuia să ia forma

* Statul Major General, Direcția Organizare, Personal și Mobilizare, Serviciul Structuri

¹ Liviu Mureșan, Adrian Pop, Florin Bonciu, *op.cit.*, pp. 19-20.

unei Comunități Politice Europene, întemeiată pe un sistem de organe comune de luare a deciziilor.

Dacă ar fi fost transpuse în practică, cele două concepte preconizate comunității europene ar fi avut drept rezultat un grad de integrare europeană apropiat celui al unei confederații. Însă, la 30 august 1954, Adunarea Națională a Franței a refuzat să ratifice tratatul ce institua Comunitatea Europeană de Apărare, iar în aceste condiții atât proiectul CEA, cât și cel înrudit acestuia, al unei Comunități Politice Europene, au căzut în desuetudine.

1.2 Apariția conceptului Identitate Europeană de Securitate și Apărare

Conceptul de Identitate Europeană de Securitate și Apărare (*European Security and Defence Identity*) a apărut și s-a dezvoltat în cadrul NATO, în a doua jumătate a anilor '80, pe fondul reactivării, după o lungă „hibernare”, în urma Declarației summitului UEO de la Roma, a Uniunii Europei Occidentale. Declarația de la Roma confirma dorința celor șapte membri ai UEO de a coopera în interiorul organizației prin armonizarea punctelor de vedere asupra problemelor specifice legate de securitatea europeană. Revigorarea UEO a fost impulsionată și de Actul Unic European din 1986. Într-o primă formulare, conceptul de *Identitate Europeană de Securitate și Apărare* apare explicit formulat în acest document, prin dezvoltarea și aplicarea la sfera securității și apărării a ideii de identitate europeană, înscrisă în paragraful 14 din *Documentul asupra identității europene*, dat publicității la Copenhaga, la 14 decembrie 1973.

1.3. Două noi concepte: Politică Externă și de Securitate Comună (PESC) și Politică Europeană și de Securitate și Apărare (PESA)

Conceptul Identității Europene de Securitate și Apărare s-a dezvoltat în strânsă corespondență cu alte două concepte, dezvoltate ulterior. Este vorba, în primul rând, de Politică Externă și de Securitate Comună – PESC, ce denumeste un capitol distinct (Titlul V) al Tratatului de la Maastricht și care reprezintă unul din cei trei piloni ai construcției europene. În al doilea rând, este vorba de Politică Europeană de Securitate și Apărare – PESA sau, respectiv, Politică Europeană de Securitate și Apărare Comună – PESAC concept care a dobândit în ultimii ani tot mai multă substanță și care este parte componentă intrinsecă a PESC.

În esență, PESA presupune dezvoltarea unei capacități de decizie autonome și, în cazul în care Alianța Nord-Atlantică ca întreg nu este angajată, lansarea și coordonarea unor operațiuni militare sub autoritatea UE, ca răspuns la situații de criză, angajarea resurselor de către statele

membre la astfel de operațiuni bazându-se pe decizii suverane. Din acest ultim punct de vedere este important de subliniat că PESA este un *proces interguvernamental*, controlul politic asupra PESA fiind exercitat de șefi i de stat și de guverne ale statelor membre, iar cel financiar, de către parlamentele naționale.

Obiectivul principal al PESA (*Headline Goal*), așa cum a fost el stabilit de către Consiliul European de la Helsinki, din 10-11 decembrie 1999, îl reprezintă capacitatea statelor membre de a mobiliza, a desfășura în termen de 60 de zile și a susține cel puțin un an, forțe militare ce pot atinge nivelul a 15 brigăzi, respectiv 50.000-60.000 de oameni.² Aceste forțe trebuie să fi e capabile să îndeplinească întreg spectrul misiunilor Petersberg.

Începând cu reuniunea Consiliului European de la Helsinki, s-a abordat și problema capacităților instituționale ale Uniunii pentru facilitarea procesului decizional, ajungându-se la un acord în ceea ce privește înființarea unor organisme politice și militare permanente – Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar și Stafful Militar.

PESA mai include, în conformitate cu decizia reuniunii Consiliului European de la Santa Maria da Feira, crearea unei forțe civile de reacție rapidă formată din circa 5.000 de ofițeri de poliție, care să fie capabilă să desfășoare 1.000 dintre ei în termen de 30 de zile, pentru gestionarea crizelor în domenii precum activitățile polițienești, ajutorul umanitar, repunerea în funcțiune a structurilor administrative și juridice, activități de căutare-salvare, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului, etc.³ Instituționalizarea activității în sfera prevenirii conflictelor, consolidării păcii și a stabilității interne a statelor, zonelor sau regiunilor în criză sau amenințate de crize s-a făcut prin instituirea, înaintea summitului de la Feira, a Comitetului pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor, ca un al patrulea organism permanent PESA. Comitetul pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor înaintează informații, recomandări și opinii Comitetului Politic și de Securitate.

² *Presidency Progress Report to the Helsinki European Council on Strengthening the Common European Policy on Security and Defence* în „European Union Foreign, Security and Defence Policy. Basic Documents”, pp.278-279.

³ François Heisbourg, *L'Europe de la défense dans l'Alliance atlantique*, în „Politique Etrangere”, no.2, 1999, pp.219-233, Adam D.Rotfeld, *Europe: The Institutionalized Security Process*, în „SIPRI Yearbook”, Stockholm International Peace Research Institute, 1999, pp.235-265 și Peter van Ham, *Europe's New Defense Ambitions: Implications for NATO, the US, and Russia*, George C. Marshall European Centre for Security Studies, The Marshall Center Papers, no.1, aprilie 30, 2000, pp.10-12.

1.4. Consolidarea conceptului de Politică Europeană de Securitate și Apărare

În general, Consiliul European de la Salonic (19- 20 iunie 2003) s-a limitat a lua doar acele decizii circumscrise PESA care puteau întruni consensul:

- dezvoltarea capacităților militare ale UE, incluzând întreg spectrul misiunilor Petersberg și Forța de Reacție Rapidă;
- continuarea lucrului la Programul UE pentru Prevenirea Conflictelor Violente, cu accent pe Balcanii Vestici;
- instituirea unei baze de date, pe bază de voluntariat, pentru combaterea terorismului;
- adoptarea unei Declarații asupra neproliferării armelor de distrugere în masă; și
- crearea, până în 2004, sub autoritatea Consiliului, a unei agenții interguvernamentale în domeniul capacităților de apărare, dezvoltării, cercetării, achizițiilor și armamentelor.

1.5. Proiectul de Tratat Constituțional European și Politica de Securitate și Apărare Comună – PSAC

În Proiectul de Tratat Constituțional noul concept Politică de Securitate și Apărare Comună - PSAC înlocuiește, deopotrivă vechiul concept Politică Europeană de Securitate și Apărare - PESA, cât și varianta sa „desfășurată”, Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună - PESAC.

Constituția Europeană conține prevederi distincte cu privire la acțiunile externe ale Uniunii Europene (Titlul V). Acestea din urmă cuprind o serie de elemente interdependente, între care: politica comercială comună; politica externă comună; politica comună de securitate și apărare; dezvoltarea cooperării; asistența umanitară.

În cadrul fiecăruia din aceste elemente componente, principalele obiective ale acțiunilor externe ale Uniunii Europene au în vedere respectarea a două principii fundamentale: acțiunile externe trebuie să se bazeze pe principiile care au guvernat crearea, dezvoltarea și lărgirea Uniunii Europene; acțiunile externe trebuie să urmărească maximizarea cooperării statelor membre în toate domeniile relațiilor internaționale.

Capacitatea de a acționa într-o Uniune de 25, 27 sau mai multe state, va depinde în mare măsură de abilitatea conducerii politice de a defini țeluri strategice și a impulsiona implementarea lor în politica curentă. Din acest punct de vedere, Constituția Europeană învederează un progres cert prin instituirea funcțiilor permanente de președinte al Consiliului European și Ministru al Afacerilor Externe al Uniunii.

Constituția Europeană aduce și cinci elemente de noutate importante în sfera Politicii de Securitate și Apărare Comune:

- extinderea misiunilor Petersberg;
- decizia înființării unei Agenții Europene privitoare la Armamente, Cercetare și Capacități Militare;
- aplicarea cooperării structurate la misiunile internaționale;
- posibilitatea cooperării mai strânse a statelor Uniunii în sfera apărării reciproce; și
- introducerea unei clauze de solidaritate pentru cazurile producerii unor atacuri teroriste și a unor dezastre naturale sau produse de om.

1.6. Strategia europeană de securitate

La Salonic, Înalțul Reprezentant UE pentru PESC și secretar general al UEO Javier Solana a prezentat, la 20 iunie 2003, proiectul intitulat „*O Europă mai sigură într-o lume mai bună*”, care s-a constituit în prima schiță a unei Strategii Europene de Securitate, strategie care ulterior, în decembrie 2003, a fost adoptată.

Documentul procedează la o analiză a mediului de securitate, identifică obiective strategice și propune politici menite a răspunde principalelor provocări și amenințări la adresa securității. În această din urmă categorie sunt incluse conflictele regionale, sărăcia, foamea, epidemiile, refugiații și migrația masivă, corupția, dictaturile, schimbările climaterice și dependența energetică, precum și „noile amenințări” reprezentate de terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, „statele eșuate” (*failed states*) și criminalitatea organizată.

Obiectivele strategice pe care le propune Uniunea Europeană sunt în număr de trei:

- contribuția la stabilitatea și buna guvernare în vecinătatea noastră imediată;
- edificarea unei ordini internaționale bazate pe multilateralism eficace; și
- un răspuns adecvat vechilor și noilor amenințări.

Nu în ultimul rând, conceptul subliniază necesitatea ca Europa să-și asume un spectru mai variat de misiuni care să includă, pe lângă sarcinile Petersberg, operații comune de dezarmare, sprijin pentru țări terțe în combaterea terorismului și reforma sectorului de securitate.

Față de amenințările de tip nou la adresa securității, Uniunea Europeană poate răspunde prin trei obiective strategice:

- asigurarea stabilității și bunei guvernări în vecinătatea imediată;
- crearea unei ordini internaționale bazate pe un multilateralism eficace;

- pregătirea unui răspuns la amenințările de tip nou. Acest răspuns a inclus pachetul de măsuri antiteroriste adoptat după 11 septembrie 2001, sprijinirea măsurilor de neproliferare a armelor de distrugere în masă și asistarea statelor cu structuri slabe sau instabile din Balcani, Afganistan, Timorul de Est și Africa.

II. Conceptul de „battle group”

2.1. Dezvoltarea Battle Groups-urilor⁴

Ideea de a crea unități de luptă mici și extrem mobile (numite inițial „*Tactical Groups*”), pentru a spori capacitatea de reacție europeană în situațiile de criză, a fost lansată pentru prima dată la întâlnirea la nivel înalt între Marea Britanie și Franța, desfășurată la Le Tourquet, în 4 februarie 2003.

Experiența acumulată în cadrul operațiunii UE „Artemis” din Congo, a influențat hotărârea care a condus apoi la planificarea organizării unor unități rapid deplasabile, cu un efectiv de circa 1 500 de soldați. Acestea trebuia să poată interveni în conflicte în afara Europei, mai ales în Africa (dar și în altă parte) pentru a stabili situația până în momentul în care forțe militare suficiente (trupe de pace ale ONU sau ale altor organizații) ar fi sosit la fața locului pentru rezolvarea crizei.

Inițiativa a fost pornită oficial în februarie 2004 de către Marea Britanie, Franța și Germania. „*Battle Groups*”-urile pot fi constituite fie de o singură țară, fie de mai multe. De asemenea, un membru al UE poate funcționa ca „*Framework Nation*”⁵, constituind partea majoritară a unui „*Battle Group*”, în timp ce restul efectivului poate fi completat de către țări mai mici. Criteriul principal pentru constituirea lor este eficiența militară a unității de luptă.

La 16 iunie 2004, Consiliul European a hotărât instituirea „*conceptului unităților combatante ale UE pentru situații de criză*”, pentru ca patru luni mai târziu, în noiembrie 2004, miniștrii apărării să cadă de acord asupra altor detalii ale proiectului.

⁴ BMVg Fü S III 4 Az 03-87-08/06 VS-nfD v 08.03.2005 și Karl-Heinz Kamp, *Battle Groups – ein neuer Schub für die ESVP?* în: *Analysen und Argumente aus der Konrad Adenauer Stiftung*, 15/2004 din 15.12.2004.

⁵ O *Framework-Nation* se definește ca fiind „un stat membru sau un grup de state membre care preia/preiau în mod voluntar și acordul Consiliului Europei anumite sarcini în cadrul unei operațiuni desfășurate sub conducerea politică a UE”.

2.2. Trăsăturile de bază ale conceptului de Battle Groups

Conceptul de „*Battle Group*” poate fi schițat după cum urmează:

„*Battle Groups*”-urile Uniunii Europene conțin pachete de forțe compuse din circa 1 500 militari, coerente, performante și capabile a se impune. Un nucleu de trei până la patru companii de luptă ușoare va trebui întărit prin unități de comandă și de luptă. Acestea le mai sunt alocate unități de pionieri, de apărare antiaeriană, de transmisiuni sau de logistică, corespunzător situației; de asemenea, în caz de necesitate, și forțe NBC, de poliție militară ca și forțe aeriene și de marină.

Un aspect esențial este dislocarea „*Battle Groups*”-urilor aflate la dispoziție. În acest caz, statele membre care oferă un „*Battle Group*” sunt responsabile și de dislocarea lui, inclusiv pentru transportul aerian strategic adecvat. Ele trebuie să se asigure că, după primirea ordinului de dislocare, „*Battle Group*”-ul se va deplasa, în cadrul strict al ordinelor primite, la locul de intervenție.

„*Battle Groups*”-urile trebuie să fie pregătite pentru intervenție în 5 până la 10 zile de la hotărârea Uniunii Europene. Nici procesul decizional al UE nu trebuie să dureze mai mult de cinci zile.

La începutul anului 2005 trebuia constituită o așa-numită „*capacitate parțială de operare*” (Initial Operational Capability), pentru a putea executa măsuri de evacuare de mai mică amploare. Capacitatea integrală de intervenție „*FOC – Full Operational Capability*” va trebui atinsă până la începutul anului 2007. Uniunea Europeană va fi atunci capabilă să intervină simultan cu două din *aceste „Battle Groups”*, pe o rază de 6 000 kilometri (măsurați de la Bruxelles). Pentru moment sunt planificate 13 asemenea „*Battle Groups*”.

Fiecare „*Battle Group*” trebuie să fie capabil să rămână în misiune pentru cel puțin 30 de zile. Prin măsuri de întărire și de schimb de trupe, acest interval poate fi extins până la 120 de zile. Ceea ce este cu adevărat important este autonomia logistică a acestor unități. „*Battle Group*”-urile trebuie să fie capabile de intervenție până la sfârșitul misiunii lor, respectiv până la sfârșitul operației sau până în momentul efectuării schimbărilor de trupe. Un sprijin din partea națiunii gazdă va fi posibil – dacă se va întâmpla – numai în cele mai excepționale cazuri.

Intervenția unui „*Battle Group*” necesită o structură de comandă completă, inclusiv un Operation Headquarters (OHQ) care rămâne staționar pe teritoriul unuia dintre statele membre. De asemenea e necesară prezența unui Forces Headquarters (FHQ) adecvat operației care poate conduce o intervenție joint sau combined în zona de operațiunii. Acest concept face posibilă crearea unor „*Battle Groups*” fie pe baza pur națională, fie pe bază bi- sau multinațională. Unitățile multinaționale deja existente ca și brigada

germano-franceză se oferă cu preponderență. Numai ca aceste posibilități nu trebuie privite dintr-o perspectivă exclusivistă. Națiunile mai mici au de asemenea posibilitatea de a participa la conceptul „*Battle Groups*”, de exemplu în cadrul specializărilor. Trebuie avute însă în vedere necesitățile de politică militară, astfel încât eficiența militară „*military effectiveness*” să nu sufere sub presiunea unei multinaționalizări.

Statele membre NATO cât și cele membre ale UE pun un accent deosebit pe faptul ca „*Battle Groups*”-urile să fie considerate în corelație cu trupele de intervenție rapidă ale NATO (NATO Response Force – NRF). Proiectul Uniunii Europene nu trebuie să împiedice construcția forței combatante NATO, tocmai datorită faptului că nu se poate conta în timp scurt pe o creștere a mijloacelor economice. Următoarele elemente se iau în considerare în mod explicit în exprimarea conceptului de „*Battle Group*”:

Conceptul de „*Battle Group*” trebuie să completeze documentația despre NATO Response Force. Când sunt posibile și utilizabile, normele, metodele practice și procedeele conținute în document vor fi similare cu normele, metodele și procedeele definite în cadrul NATO (NRF); ceea ce este de o importanță deosebită, deoarece statele membre își pun la dispoziție, în caz de nevoie, forțele, mijloacele și capacitățile (constituite într-un pachet de forțe unic alcătuit de fiecare stat membru) atât pentru „*Battle Group*” cât și pentru NRF⁶.

2.3 Situația actuală a Battle Groups-urilor UE

De la acceptarea conceptului de „*Battle Groups*”, din iunie 2004 până-n prezent, n-a trecut nici un an și, totuși, planificările sunt mult avansate. Primele „*Battle Groups*” naționale (Franța și Marea Britanie) se află într-o fază de tranziție, având o așa-zisă Initial Operational Capability, pentru a putea executa măsuri de evacuare de mai mică amploare.

Planificările actuale⁷ din cadrul UE au ca scop crearea unui ciclu „*stand-by*” de șase luni pentru fiecare „*Battle Group*” în parte.

O primă conferință, „*Battle Group Commitment*”, a avut loc în noiembrie 2004. Aici s-a stabilit că nu vor mai fi solicitate categorii de forțe armate ci capacități ce vor fi anunțate de fiecare națiune în parte. Până la această dată se contează pe angajamente ferme pentru 13 „*Battle Groups*”. Patru dintre ele sunt pur naționale și sunt puse la dispoziție de Franța, Marea Britanie, Spania și Italia. Celelalte sunt multinaționale sau compuse după modelul Framework.

⁶ European Union Military Committee nr. 10501/04, EU Battlegroups Concept, as of 14.06.2004, cifra 25.

⁷ Conform BMVg Fü S V 1 din 31.03.2005

România este implicată în două astfel de grupuri. Primul împreună cu Grecia, ca Framework-Nation, Bulgaria și Cipru, grup care va deveni operațional până în semestrul doi al anului 2007 și la care România va participa cu un pluton NBC, un pluton PSYOPS și ofițer de stat major.⁸ La al doilea vom participa cu aproximativ o companie, alături de Italia în rolul de Framework-Nation și Turcia. Acesta va fi operaționalizat până în anul 2010.⁹

Comisia Militară a UE (CMUE) a conceput între timp (cu maximă prioritate) standardele care trebuie îndeplinite de „*Battle Groups*”-urile anunțate. Astfel s-a editat, în martie 2005, un catalog cu „*Standards and Criteria for EU Battle Groups*”. El se află acum la diferitele națiuni europene pentru o evaluare și servește Statului Major al UE (SMUE) ca bază pentru prelucrarea altor cerințe.

Pe lângă valorile de referință menționate mai sus, acest catalog pune accentul pe tendința de atingere a compatibilității cu regulile și procedurile NATO.

2.4. Puncte de discuție rămase încă deschise

Instruire, antrenare, certificare

Instruirea „*Battle Groups*”-urilor va fi o responsabilitate națională, iar în cazul unei participări bi- sau multinaționale aceasta trebuie stabilită prin vot. În acest domeniu mai rămâne mult de făcut. O situație care e valabilă și în ceea ce privește antrenarea „*Battle Groups*”-urilor. Cele mai multe state membre ale NATO și ale UE sunt foarte atente ca cerințele privitoare la profilul de capacitate, respectiv cerințele nivelului de instruire să corespundă pe cât se poate mai mult aceluia ale NATO Response Forces (NRF). Același lucru este valabil și pentru construirea unui regim de testare și de certificare, foarte cerut în cadrul „*Battle Group Concept*”, dar care a rămas încă un punct de discuție foarte controversat.

Capacitatea de conducere

În cazul cooperării a două sau mai multe țări în cadrul unui „*Battle Group*”, pentru realizarea unei cooperări multinaționale e necesară în foarte mare măsură o interoperabilitate a mijloacelor de conducere, respectiv de transmisiuni (de cele mai multe ori radio), a limbii (engleza), a procedurilor logistice ca și a celor de conducere și a Standing Operational Procedures (SOP). Aici se deschid mari câmpuri de lucru pentru viitoarea cooperare practică internațională. E recomandabil ca modulele naționale să fie introduse compact într-un „*Battle Group*”.

Înzestrarea

⁸ Declarația domnului Teodor Atanasiu, ministrul apărării naționale, în urma discuției cu ministrul elen al apărării domnul Meimarakis Evangelos-Vassilios, 21.03.2006.

⁹ Declarația domnului general Eugen Bădălan, șeful Statului Major General, 22.10.2005.

Tipul de înzestrare depinde în mod esențial de profilul de capacitate cerut. Forțele de intervenție ar trebui să dispună, începând cu 2007, de un standard de înzestrare care să le permită intervenția ca „*Battle Groups*” fără o înzestrare suplimentară. O cerință imperioasă este mai ales protecția și capacitatea de conducere a trupelor aflate în intervenție. Și în aceste cazuri se impune, la „*Battle Groups*”-urile cu componere multinațională, un nivel ridicat al interoperabilității și al standardizării.

2.5. Șansele de realizare

Ideea unor trupe mici de intervenție ale UE pentru zonele limitrofe și în special pentru misiuni încredințate de Națiunile Unite este pertinentă. Ea este o urmare logică a strategiei europene de securitate, pentru a pune la dispoziția UE un mijloc militar credibil capabil de a reacționa în caz de criză. Efectivul, de circa 1 500 militari, reiese pe de o parte din experiența dobândită în Africa sau în Balcani, pe de alta reflectă și posibilitățile financiare ale Uniunii Europene și este, astfel, mult mai realist decât „*European Headline Goal*” promulgat în anul 1999 și care prevedea un efectiv de 60 000 de militari.

Și concentrarea asupra zonelor de criză din Europa și din statele africane în curs de dezmembrare este perfect imaginabil, deoarece NATO are cu totul alte perspective geografice pentru forța ei de reacție rapidă (NRF).

Dacă se ia în considerare că acest concept de „*Battle Groups*” a fost promulgat abia în luna iunie a anului 2004, implementarea acestora a progresat deosebit de repede. Primele „*Battle Groups*” sunt pregătite de la începutul anului 2005 și sunt capabile să execute, de exemplu, mici operațiuni de evacuare. Cele 13 „*Battle Groups*” promise de națiunile membre, permit o planificare cu o repartizare mai mult sau mai puțin fixă până în anul 2010 și mai departe.

2.6. Goluri de capacitate

E adevărat că acest concept al „*Battle Groups*”-urilor mai ridică o multitudine de întrebări cu caracter militar, ca de exemplu cele privitoare la standardele unitare de instruire, aplicații (exerciții), certificare, dimensiunile multinaționalității sau cele privitoare la interoperabilitatea forțelor combatante.

Problema principală este însă cea referitoare la întrebarea dacă UE va avea forța să realizeze și pe mai departe conceptul hotărât, în ciuda fondurilor restrânse de care dispune. Tocmai pentru solicitarea proprie, aceea de a utiliza „*Battle Groups*” în „*vecinătatea UE*” și la o distanță de până la 6 000 km, lipsesc pentru moment premisele. Lipsa „unei capacități strategice de deplasare”

a UE, deci a posibilității de a transporta cantități mari de echipament militar pe distanțe mari, ca și deficitele existente în domeniul cercetării militare, a logisticii și a comunicațiilor sigure îngrădesc posibilitățile de intervenție a „*Battle Groups*”-urilor europene.

Pentru înlăturarea acestor lipsuri, Uniunea Europeană a promulgat, în noiembrie 2001, un așa-numit „*European Capabilities Action Plan*” (ECAP). Acest plan trebuie să faciliteze coordonarea proiectelor naționale ale statelor europene. Pe această cale, lipsurile încă existente în cele 15 grupe proiectate vor trebui înlăturate rapid și cu costuri favorabile. Și în cadrul NATO există un plan asemănător, numit Prague Capabilities Commitment (PCC).

III. Relația dintre NATO și Uniunea Europeană

3.1. Există concurență între NATO și PESA?¹⁰

În discuțiile purtate cu referire la conceptul „*Battle Groups*” revine mereu întrebarea dacă ar exista concurență între NATO și PESA.

Rolul mai mare al Europei în lume și dezvoltarea Politicii de Securitate și Apărare începând cu momentul dezbaterilor Consiliului Europei de la Köln, din anul 1999, au provocat întrebări și temeri dincolo de Atlantic dar și în unele zone ale Europei. Madeleine Allbright, secretarul de stat al Statelor Unite din acea vreme, a pus punctul pe i în ceea ce privește aceste întrebări lansând cei trei „d” deveniți acum celebri. Conform acestora, PESA ar trebui să țină seamă de următoarele premise:

- no decoupling: adică nici o separare a sistemului european de securitate de alianța NATO;
- no duplication: nici o dublare a capacităților UE și NATO;
- no discrimination: nici o discriminare a statelor nemembre ale UE și ale NATO.

Aceste premise nu constituiau doleanțe pur americane. Ele au fost și sunt împărțite mai mult pe partea Uniunii Europene și, în acest cadru, și de politica externă a Germaniei și sunt luate acum în considerare la dezvoltarea PESA:

O separare („*decoupling*”) a securității europene de alianța NATO este exclusă. În hotărârile Consiliului Europei de la Helsinki, din 1999, PESA este concepută explicit ca un pilon european al NATO. Printre altele, acolo mai este stabilit că: „*alianța atlantică rămâne baza apărării colective a membrilor ei*”.

¹⁰ Discursul lui Wilfried Gruber, ambasadorul Germaniei în România, ținut la Colegiul Național de Apărare, 28.04.2005.

PESA trebuie să-i permită Uniunii Europene realizarea unor operațiuni militare autonome ca reacție la crize internaționale. Acest lucru este valabil pentru întregul spectru al misiunilor de la Petersberg, care se extinde de la misiuni umanitare și intervenții de salvare până la intervenții militare pentru stingerea focarelor de criză, inclusiv recurgerea la măsuri pacifitoare. UE va întreprinde operațiuni autonome doar în cazurile în care NATO, ca întreg, nu este implicat. Această limitare expresă este hotărâtoare. Deoarece evită de la bun început conflicte și efecte de „înlăturare” reciprocă între NATO și UE în gestionarea internațională a crizelor.

Trebuie menționat și faptul că UE poate trece de la o intensitate mică a conflictelor la una mare doar utilizând resursele NATO/SUA, și asta pentru câțiva ani de acum înainte. Capacitățile militare absolut necesare au putut fi puse la dispoziție până acum exclusiv de forțele armate ale SUA. Și în alte domenii, ca de exemplu în alimentarea din zbor și în capacitatea combaterii precise a țintelor, europenilor le lipsesc capacitățile de rezistență necesare.

O dublare („*duplication*”) a capacităților UE și NATO nu este posibilă nici politic și nici financiar și nici nu este dorită de statele membre ale UE și ale NATO. În acest caz e valabil principiul unui „*single set of forces*”, după care membrii UE care aparțin în același timp și alianței NATO își pot folosi forțele în ambele organizații.

Mai mult, acordurile de durată stabilite la forul „*Berlin Plus*” facilitează intervenția sinergetică a unor resurse militare reduse, fără a fi dublate. La summit-ul de la Istanbul, din iunie 2004, „*parteneriatul strategic*” dintre NATO și UE a fost din nou întărit. Temele centrale ale colaborării sunt prevenirea crizelor, rezolvarea crizelor și consolidarea păcii în Balcani, combaterea terorismului și împiedicarea proliferării armelor de distrugere în masă. Cele mai multe țări membre ale NATO și UE înțeleg procesul dezvoltării capacităților militare ale UE ca fiind complementar și nu concurențial structurilor și capacităților NATO.

O discriminare („*discrimination*”) a statelor nemembre ale UE și ale NATO în cadrul PESA este exclusă. La întâlnirea la nivel înalt de la Nisa și în cadrul pachetului „*Berlin Plus*” au fost stabilite proceduri cuprinzătoare pentru consultarea și cooptarea acestor state în PESA.

Concluzionând se poate consemna: problemele foarte importante ale dezvoltării relațiilor dintre NATO și PESA, pe care Secretarul de Stat, Madeleine Allbright, le-a surprins foarte pertinent cu cei trei „*d*” marcați de ea, au fost îndeplinite toate, fără îngrădiri. Fostul Secretar General al NATO, lordul Robertson a vorbit apoi de cei trei „*i*” în relația dintre NATO și PESA:

- Indivisibility: indivizibilitatea legăturilor transatlantice.
- Improvement: îmbunătățirea capacităților europene pentru PESA și NATO.
- Inclusiveness: includerea tuturor membrilor NATO în PESA.

Sunt astfel date premisele pentru o sinergie autentică între NATO și PESA. Întărirea PESA înseamnă în același timp o întărire a NATO. Președintele George W. Bush a salutat întărirea PESA în discursurile sale foarte importante, ținute la universitatea din Varșovia în iunie 2001 și la Berlin, în fața parlamentului german, în luna mai a anului 2002, ca fiind parte integrantă a unei întăriri a alianței atlantice: „*We welcome a greater role for the EU in European security, properly integrated with NATO*”.

Un bun exemplu pentru complementaritate sunt cele patru intervenții pe care le-a avut UE până în acest moment. Pentru început, cu preluarea operațiunii NATO în Macedonia, în prima operațiune militară a Uniunii Europene (operațiunea „*Concordia*”, din martie până în decembrie 2003) când s-au pus în practică cu succes acordurile statuate în „*Berlin Plus*”.

În decembrie 2004, UE a preluat de la NATO, prin operațiunea ALTHEA, desfășurată în Bosnia-Herțegovina, responsabilitatea pentru a asigura continuarea ei pașnică. Forțele SFOR s-au transformat astfel în forțe EUFOR. Primele experiențe din acest angajament ne arată, și în acest caz, că UE face față cu succes acestor noi misiuni.

Și organizarea unui element de legătură permanent a SHAPE cu Statul Major al Uniunii Europene ca și a unei celule UE corespunzătoare, cu statut de permanență în cadrul SHAPE, sunt semne vizibile pentru o colaborare rutinată.

3.2. Există o concurență între Battle Groups-urile europene și NRF?

Ceea ce este valabil pentru relația PESA cu NATO în general, e valabil și pentru relația existentă între „*Battle Groups*”-urile europene și NRF.

Dacă este să analizăm care sunt țelurile ce sunt urmărite cu „*Battle Groups*”-urile europene și cu NRF, vom constata că cele două proiecte va trebui să întărească capacitatea de apărare a Europei. Ambelor li se cere să pună la dispoziție o capacitate militară pentru o intervenție în cadrul operațiunilor de gestionare a crizelor și să contribuie la instituirea credibilă a siguranței și a apărării.

Tot aici e valabil principiul conform căruia, pentru executarea unei operațiuni militare, preponderența o va avea NATO, iar „*Battle Groups*”-urile vor

intra numai atunci în acțiune, când NATO nu este implicat, în întregime, în operațiune.

Ambele forțe de intervenție rapidă sunt caracterizate prin disponibilitatea lor imediată și capacitatea de dislocare rapidă a unor trupe de intervenție bine pregătite și echipate. Pe de altă parte celor două forțe le lipsesc capacități importante în domenii ca transportul strategic, cercetarea, logistica și transmisiunile.

„*Battle Groups*”-urile europene și NRF se deosebesc însă fundamental în privința capacității de conducere, compunerii, ordinului de mărime, certificării și misiunilor lor.

Structura lor de comandă este diferită:

În cazul NRF se apelează, la un nivel inferior comenzii strategice, la un „*Deployable Joint Task Force (DJTF) HQ*” permanent, prevăzut numai pentru misiuni NATO. Acestea sunt puse la dispoziție de cele trei JFC HQ. Air Component Command este extrasă din structura de comandă NATO existentă, Land and Maritime Components Commands din High Readiness Forces Land HQ, respectiv din Maritime HQ.

În cazul „*Battle Groups*”-urilor Uniunii Europene trebuie încă hotărât dacă UE are nevoie de accesul la resursele NATO prin intermediul acordurilor „Berlin Plus” sau dacă, în concordanță cu EU Framework Nation Concept, promulgat la 24 iulie 2002, cartierul general de comandă va fi pus la dispoziție de o națiune conducătoare, acesta urmând a fi ocupat multinațional.

Dacă, de exemplu, ar fi nevoie de o apelare la resursele NATO, din cauza amplerii unei operațiuni a UE, respectiv din cauza timpului scurt de reacție necesar, atunci nu s-ar putea exclude, la prima vedere, o concurență nemijlocită pentru obținerea resurselor de planificare. Bineînțeles că, pentru reducerea pe cât posibil a nevoii de planificare în timpul unei crize, pentru NRF este prevăzută și o planificare detaliată pentru orice eventualitate posibilă. Acest lucru reduce fricțiunile care pot să apară în cazul unor nevoi de planificare concomitente ale celor două structuri. În plus, planurile concepute în cadrul NRF ar putea fi de folos și trupelor de intervenție europene.

NATO profită altfel decât „*Battle Groups*”-urile UE de faptul că SUA e inclusă în NRF. Numai forțele combatante americane sunt în măsură să umple la timp goluri de capacitate esențială. Mai mult, trupele de intervenție ale NRF le permite europenilor să profite de procesul de transformare al forțelor combatante americane și să păstreze contactul în timpul dezvoltării acestora.

Nici ordinul de mărime ale celor două forțe de intervenție nu este același. Numai componenta terestră a NRF are dimensiunea unei brigăzi,

fiind deci de patru ori mai mare decât „*Battle Groups*”-urile europene. La care se mai adaugă componenta marinei și cea a forțelor aeriene. Fiecare NRF este planificată, antrenată, verificată și certificată conform procedeelelor și regulilor verificate ale NATO. Capacitățile și categoriile de forțe sunt stabilite în detaliu. NRF desfășoară exercițiile sub conducerea NATO.

În cazul „*Battle Groups*”-urilor se cer și se raportează pentru început „*numai*” capacitățile. În cadrul UE mai trebuie încă concepută o planificare amănunțită a forțelor combatante. De asemenea, mai trebuie aplicate și cerințele privitoare la instruirea și certificarea „*Battle Groups*”-urilor. CMUE a conturat pentru aceasta un prim cadru în catalogul „*Standards and Criteria for EU Battle Groups*”.

În cele din urmă și scopurile NRF și „*Battle Groups*” diferă unul de celălalt: NRF va trebui să poată interveni oriunde în lume, în timp ce „*Battle Groups*” au planificată pentru început o rază de intervenție de 6 000 km. Ele trebuie să poată fi folosite cu un mandat al Națiunilor Unite în special (dar nu exclusiv) în vecinătatea Europei, mai ales în Africa.

În timpul discutării faptului dacă ar exista între cele două forme o concurență a mijloacelor s-a conturat foarte de limpede autonomia de acțiune redusă a europenilor în gama superioară de misiuni. De aici rezultă întrebarea dacă politica europeană de securitate și apărare ar trebui/trebuie să se concentreze pentru timp îndelungat, în cadrul unei partajări internaționale muncii și responsabilității, asupra preluării de misiuni situate sub plaja unui „*high-intensity conflict*” sau dacă este de preferat o împărțire geografică a sarcinilor între NATO și UE.

După fiecare conflict, scopul Statelor Unite este, să-și repună trupele combatante, pe cât se poate de repede, la dispoziția sarcinii lor principale. Ceea ce înseamnă că nu sunt interesate să-și lege trupele combatante în mod nejustificat de îndelungat pentru reconstrucția structurilor civile ale societății, pentru reconstrucția infrastructurii, pentru operațiunile de deminare, pentru serviciile de poliție militară ș.a.m.d.

Numeroși politicieni și militari transpun această atitudine și asupra relației dintre NRF și „*Battle Groups*”-uri, definind misiunile de la Petersberg ca pe unele de *peacekeeping* și percepând, de aceea, rolul celor două trupe de intervenție ca pe unul complementar.

Atât misiunile de la Petersberg ca și misiunea NRF conțin sarcini de impunere a păcii (including the most demanding). Prin urmare, nu poate fi făcută o diferențiere între o forță de „*peacekeeping*” și una de „*warfighting*”. Dincolo de aceasta, percepere sarcinilor de către un „*single set of forces*” interzice o asemenea împărțire a sarcinilor. Forțele disponibile pot fi folosite doar o singură dată. Orientarea pe timp îndelungat a forțelor combatante pentru misiuni de menținere a păcii conduce la

reducerea capacității de intervenție în cadrul funcțiilor lor principale. Însă forțele combatante pregătite pentru război pot fi instruite mult mai ușor pentru operațiuni de menținere a păcii. E evident că invers nu se poate, din cauza cerințelor mult mai ridicate. Din această cauză echiparea materială și personală ca și instruirea forțelor de intervenție trebuie efectuată după un scenariu foarte pretențios.

Funcția catalizatoare gândită pentru NRF în cadrul transformării forțelor combatante se poate desfășura pe deplin numai dacă toate categoriile de forțe vizate parcurg pe termen îndelungat un ciclu NRF. De aceea nu are nici un sens limitarea unităților europene la misiuni de menținerea păcii.

Prin eliminarea multor capacități care nu sunt necesare în cadrul misiunilor de „peacekeeping” se diminuează în mod accentuat autonomia militară a unităților. Ceea ce contravine hotărârii UE de a pune la dispoziție trupe de intervenție proprii pentru îndeplinirea sarcinilor reieșite din acordul de la Petersberg. În acest fel capacitatea de acțiune a Europei ar rămâne tot timpul dependentă de puterea militară a SUA și de disponibilitatea acestora pentru un angajament. În același timp, incapacitatea militară a Europei de a contribui substanțial la conducerea unui război în coalitie cu SUA, ar constrânge Statele Unite să acționeze unilateral.

De aceea, în foarte multe scenarii, din punct de vedere teoretic, este imaginabilă o intervenție a trupelor UE, respectiv a „*Battle Groups*”-urilor, ca „*follow on force*” la NRF, care ar trebui folosită corespunzător doctrinei ei de intervenție „*first force in, first force out*”. Această abordare însă ascunde primejdia ca SUA să se sustragă coresponsabilității pentru faza de stabilizare de după un conflict. Discuțiile dintre Uniunea Europeană și NATO n-ar trebui, prin urmare, să conțină un asemenea automatism ci, cu atât mai mult, să abordeze deja din momentul hotărârii intervenției NRF stabilirea un acord limpede cu SUA asupra distribuirii sarcinilor după terminarea conflictului.

Toate punctele menționate vorbesc împotriva unei împărțiri funcționale a sarcinilor. Atâta timp cât scopurile PEAC nu sunt atinse și, deci, nu e asigurată o capacitate de acțiune autonomă a Europei în întregul spectru de sarcini, cele două trupe de intervenție ar trebui considerate ca fiind instrumente complementare iar avantajele lor comparative ar trebui exploatate. În același timp, se remarcă cu claritate că nici una dintre părți nu ar putea avea un interes în cimentarea unei împărțiri a sarcinilor și a răspunderilor. Mai curând ar fi vorba de o egalizare a criteriilor proiectate pentru cele două trupe de intervenție (sarcini, stadiul de pregătire pentru intervenție, capacități etc.). În acest sens, NRF ar trebui să fie unitatea care să stabilească standardele, ca trupă de intervenție mai pretențioasă. În acest mod, europenii vor putea încerca să fie și ei capabili de intervenții autonome

cu un „*single set of forces*”, într-un interval de timp mai îndelungat – conform intenției inițiale a PESA - în cazul în care NATO n-ar dori să acționeze ca un întreg.

Bibliografie

1. FIORENZA, Nicholas, *First NATO Response Force Is Larger Than Expected*, Defense News, 2003.
2. FRANKE, Joachim, *Conceptul de Battle Groups în cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA)*, Lucrare de absolvire a Colegiului Național de Apărare, București, 2005.
3. GRUBER, Wilfried, Discurs ținut la Colegiul Național de Apărare, București, 2005.
4. HILL, Lucke, *Alliance launches triservice rapid response force*, Janes's Defency Weekly, 2003.
5. KAMP, Karl-Heinz, *Battle Groups – ein neuer Schub für die ESVP?*, în *Analysen und Argumente aus der Konrad Adenauer Stiftung*, 2004.
6. MUREȘAN, Liviu, POP, Adrian, BONCIU, Florin, *Politica Europeană de Securitate și Apărare – element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare*, Editura bilingvă, București (Institutul European din România), 2004.
7. <http://europa.eu.int>

**SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI REALIZAREA POLITICII
GLOBALE ȘI EUROPENE DE SECURITATE COLECTIVĂ**

Drd. Vasile CRĂCIUN*

The global and regional integration process leads each South-Eastern European state to continue to transpose into practice its national security policy complementary with the European security policy. In this framework, Romania - that is integrated in the Euro-Atlantic political, economic, and security structures and is a future EU member - has the chance to assert itself as a regional link.

În circuitul ideatic actual, se operează cu accepțiuni multiple ale conceptului de securitate națională, caracterul controversat al acestora reieșind din plurivalența lui semantică, de la o epocă la alta și de la o țară la alta. Diversitatea aceasta este explicabilă nu prin diferențele majore existente între națiuni, preocupările lor fiind identice (apărarea proprie, libertatea, bunăstarea economică și ordinea mondială favorabilă), ci prin rezultatul interacțiunii unor factori²⁵, cum sunt: dinamica sistemului internațional și evoluția modalităților de agresare a națiunilor; particularitățile situației interne specifice fiecărei națiuni; specificitatea geopolitică a fiecărei națiuni; posibilitatea conceperii politicii de securitate, fie în modalități agresive, fie în modalități defensive; dimensiunea diferită a securității naționale pentru marile puteri și pentru statele mici (pentru primele, securitatea națională capătă dimensiuni regionale și chiar globale; pentru cele din urmă, securitatea se realizează pe fondul evoluției raporturilor dintre marile puteri și în funcție de dinamica relațiilor cu vecinii); diferențe de perspectivă teoretică în analiza, conceperea și transpunerea în practică a strategiei de securitate națională.

1. De la securitatea individului la Strategia de Securitate Națională

Termenul actual de „securitate” își are originea în cuvintele latine „*securitas*”, „*securitatis*”. Raportat la o unitate de bază, care, în cazul civilizației umane, este reprezentată de individ, acesta exprimă lipsa unei

* Doctorand în Științe Militare la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

²⁵ Culda, Lucian (coordonator), *România în situații limită*, Editura Licorna, București, 1995

primejdii, dar și o stare de calm și pace. Cu toate acestea, securitatea cuiva – persoană, grup uman, comunitate umană, stat sau uniune de state –, nu este sinonimă cu absența oricărui pericol real sau imaginar, ci cu existența unui ansamblu coerent de metode, tehnici și procedee de control și gestionare a riscurilor și amenințărilor de orice natură. Orice persoană poate să-și desfășoare viața și activitatea nestingherită dacă și numai dacă sunt create și menținute o serie de condiții prielnice acestora, reprezentate, în principal, de: *sentimentul celui în cauză că nu există pericole reale sau imaginare care i-ar produce daune fizice, materiale sau psihice; existența unui sistem de control* din partea individului, a grupului uman și/sau a statului asupra posibilelor pericole ce ar atenta la integritatea fizică, psihică etc. a oricărei persoane; *climatul psihosocial optim* prezent în grupul uman, în special, și în societate, în general; *climat de încredere între statele lumii* bazat pe colaborare, cooperare și conlucrare în toate domeniile de activitate; *norme și reguli de comportare, de conviețuire etc. unanim recunoscute și respectate* de către toți oamenii, atât ca indivizi, cât și ca membri ai diferitelor grupuri și comunități umane, ai unor state și uniuni de state²⁶. Așadar, se poate afirma că securitatea este o stare reprezentată de sistemul condițiilor favorabile, interne și internaționale, ecologice, sociale, economice, militare, diplomatice, politice, informaționale și culturale în care ființează și activează orice comunitate umană. Având în vedere spațiul geografic în care se manifestă, securitatea poate fi: națională (când este vorba de teritoriul unui stat), regională (cuprinde mai multe state dintr-o anumită zonă geografică) și internațională (se referă la întreaga planetă).

Securitatea națională este atributul fiecărui stat independent și suveran, aceasta însemnând că fiecare stat național are obligația de a asigura toate condițiile ca cetățenii săi să se simtă în siguranță, la adăpost de orice risc, pericol sau amenințare.

„Sistemul securității naționale se definește prin ansamblul mijloacelor, reglementărilor și instituțiilor statului român, care au rolul de a realiza, proteja și afirma interesele fundamentale ale României”²⁷.

Practic, securitatea națională își propune ca obiective: garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, apărarea statului național, suveran și independent, unitar și indivizibil, consolidarea ordinii de drept și a instituțiilor democratice, asigurarea unui nivel de trai decent populației, protejarea și promovarea intereselor naționale în lume. Obiectivele enumerate se realizează prin mijloace politice, juridice, diplomatice, economice, sociale, militare, de relații publice, de informații și

²⁶ Duțu, Petre, *Globalizarea și raportul dintre securitatea națională și securitatea internațională*, în revista « Impact Strategic », nr. 1/2005, p 11-16

²⁷ *Strategia de securitate națională a României*, București, 2001, p.8

prin cooperare cu statele și organizațiile politice, economice și de securitate din spațiul zonal, regional și internațional, fiecare stat național particularizându-le și acționând consecvent, sistematic și permanent pentru îndeplinirea lor. Strategia de securitate națională a României se bazează pe opțiunea clară și irevocabilă a țării noastre de integrare în Alianța Nord Atlantică – obiectiv materializat deja – și de aderare la Uniunea Europeană, moment pe care ni-l dorim îndeplinit la 1 ianuarie 2007.

Securitatea națională se întemeiază pe acceptarea și aplicarea normelor internaționale, pe soluționarea prin negociere a problemelor litigioase, respectarea drepturilor omului și promovarea relațiilor de bună vecinătate cu toate statele din zonă.

2. Securitatea națională în contextul globalizării

Globalizarea, atât ca fenomen complex și multidimensional, cât și ca proces dinamic și de durată, are un impact consistent și semnificativ asupra securității naționale, respectiv asupra politicilor de securitate adoptate, la un moment dat, de un stat sau altul. În condițiile integrării zonale și a geopoliticii globale, fiecare stat din zona sud-est europeană va continua să transpună în practică politica națională de securitate în complementaritate cu politica europeană de securitate colectivă. Politicile naționale de securitate trebuie să aibă două elemente comune: unul privind participarea la securitatea europeană și altul privind obiectivele securității regionale și zonale, care au fost recunoscute în relațiile bi și multilaterale, cu ocazia unor manifestări politice în domeniul securității ori vor rezulta din inițiativele regionale și zonale de stabilitate și dezvoltare.

Politicile de securitate europeană și în continuare vor cuprinde *obiective explicite* privind stabilitatea și securitatea în Europa de Sud-Est și în subregiunile ei²⁸.

Obiectivele politicilor de securitate națională (comune și individualizate pentru statele regiunilor) și colectivă reprezintă orientările efective, practice și pe domenii ori pe sectoare ale instituțiilor statelor sau structurilor consacrate de securitate regională și zonală, în ceea ce privește redefinirea și afirmarea intereselor naționale, identificarea, definirea și promovarea intereselor regionale și zonale de securitate. Prin intermediul politicilor de securitate se va realiza îndeplinirea obiectivelor într-un mod coerent, corelat, coordonat și interdependent.

Cercetătorii în domeniu consideră că cele mai semnificative *obiective de securitate colectivă* (regională și zonală) se vor defini și îndeplini pentru:

²⁸ Frunzăverde, Sorin și Constantin Onișor, *Europa de Sud-Est. Dimensiuni principale de securitate*, Editura A'92, Iași, 2004, p.143-164

aderarea, integrarea și cooptarea țărilor în structurile politico-economico-militare de securitate colectivă consacrate (NATO, UE), în cele cu vocații de securitate europeană (OSCE), în diferite alte programe, inițiative și aranjamente de securitate existente, care se pot constitui în plan zonal și regional; armonizarea internă a societății sub aspectul ordinii constituționale, statului de drept și democrației pentru găsirea cu facilitare a mecanismelor adecvate securității colective; relansarea economiilor naționale și a cooperării economice regionale și zonale; întărirea capacității de apărare colectivă și comună prin participarea directă ori contribuții semnificative; dezvoltarea societății civile transfrontaliere; mecanismele dezvoltării durabile ale euroregiunilor și altor spații regionale și zonale interconectate politic, economic și financiar; constituirea structurilor mixte ale forțelor de securitate; evitarea confruntărilor etnico-religioase; participarea la coaliția internațională de luptă împotriva terorismului politic și transfrontalier²⁹.

Se apreciază că îndeplinirea acestor minime obiective va aduce serioase beneficii interne statelor, regiunilor și zonei în problemele securității individuale și colective, va facilita integrarea lor europeană și euroatlantică.

Dinamica securității regionale și zonale în Europa de Sud-Est va fi strâns legată de corelația dintre factorii de risc, provocările și vulnerabilitățile prezente și viitoare ale statelor și interesele naționale și regionale ale acestora. Obținerea în următorii ani a unor rezultate importante în stabilitatea și securitatea regiunilor și zonei va depinde cel mai mult de măsura în care obiectivele politicilor de securitate ale statelor și regiunilor au fost corect identificate și definite și de modul în care prin indicatorii de evaluare s-au dovedit a fi viabile în practica relațiilor internaționale.

Pentru aceasta, se consideră necesar ca fiecare stat, de comun acord cu alte state, să-și stabilească și să urmărească cu consecvență câteva *direcții strategice de acțiune* în propriile politici de securitate, principalele domenii în care trebuie să se acționeze fiind: politic, economic, social, administrativ, educație, cercetare și cultură, siguranță națională, ordine publică, apărare națională și colectivă³⁰.

- În *domeniul politic*: respectarea principiului separării puterilor în stat; perfecționarea sistemelor politice; oportunitatea și fermitatea deciziilor organizațiilor și structurilor colective de securitate și apărare; respectarea strictă a angajamentelor internaționale; dezvoltarea cooperării regionale și zonale; susținerea participării la operațiuni de pace pentru stabilitatea și

²⁹ Frunzăverde, Sorin și Constantin Onișor, *op.cit.*

³⁰ Idem

securitatea zonei; respectarea statutului juridic și tratamentului minorităților;

- În *domeniul economic*: finalizarea reformelor și consolidarea stabilității economice; dezvoltarea cooperării economice regionale și zonale; îndeplinirea programelor sectoriale de aderare la Uniune Europeană; dezvoltarea riguroasă a ramurilor economice adecvate și eficiente; crearea și dezvoltarea premiselor pentru realizarea societății informaționale; perfecționarea relațiilor economice, financiar-bancare și comerciale la nivelul standardelor europene; grija deosebită față de om și mediu;

- În *domeniul social*: suportabilitatea socială a reformelor și tranziției economice; realizarea unor sisteme eficiente de securitate socială; respectarea planurilor naționale de acțiune în domeniul forței de muncă; aplicarea și respectarea prevederilor Uniunii Europene referitoare la protecția socială; perfecționarea sistemelor de asistență socială, individuală, colectivă, a familiei și copilului; dezvoltarea civismului, solidarității sociale și a dialogului intercultural;

- În *domeniul administrativ*: dezvoltarea și perfecționarea capacității normative a instituțiilor centralizate și descentralizate; finalizarea reformei instituționale și administrative; respectarea fermă a legislației europene și a aquis-ului comunitar în domeniu; confirmarea încrederii cetățeanului în autoritatea publică;

- În *domeniul educației, cercetării și culturii*: perfecționarea cadrului de promovare a societății educaționale în cooperare cu societatea civilă; finalizarea reformelor sistemelor de învățământ pentru eficientizarea politicilor de management al resurselor umane; perfecționarea cadrului instituțional al cercetării-dezvoltării în problemele economice, sociale, de învățământ, ale societății informaționale etc.; participarea la dezvoltarea patrimoniului cultural european și universal; implementarea dublului rol al culturii ca element definitoriu al identității naționale și ca factor al dezvoltării durabile; perfecționarea politicilor în domeniul tineretului; pregătirea populației pentru impactul integrării europene și euroatlantice;

- În *domeniul siguranței naționale și ordinii publice*: armonizarea legislației și procedurilor cu cele ale Uniunii Europene; consolidarea relațiilor de parteneriat regional și zonal, dar și cu structurile similare ale statelor membre ale NATO și Uniunii Europene; dezvoltarea unui sistem instituțional de acțiune comună în plan regional și zonal pentru aplicarea și respectarea legii; controlul civil permanent asupra instituțiilor din domeniu; descentralizarea și demilitarizarea finală a unor structuri și servicii din sfera ordinii publice; realizarea unor sisteme regionale și zonale, conectate la NATO și UE, de gestionare a crizelor pe baza managementului integrat al riscurilor; diversificarea formelor regionale și zonale de cooperare

împotriva terorismului, crimei organizate, migrației, pentru securizarea frontierelor și perfecționarea azilului; respectarea drepturilor fundamentale ale omului cu privire la informații și informare, imagine proprie și colectivă, intimitate etc.;

- În *domeniul apărării naționale și colectivă / comună*: îndeplinirea tuturor obiectivelor externe angajate de fiecare stat pentru integrare, parteneriat și interoperabilitate; participarea fermă și cu performanțe la misiuni internaționale de pace și securitate; restructurarea și modernizarea armatelor și sistemelor militare de securitate națională și regională/zonală; creșterea gradului de profesionalizare al armatei și perfecționarea managementului resurselor umane; sporirea colaborării militare regionale și zonale în varii domenii, precum informațiile, pregătirea, înzestrarea, producția de apărare etc.; reconversia profesională a personalului; întărirea controlului parlamentar asupra instituției militare; însușirea și pregătirea noilor misiuni ce revin armatei în viitorul context al integrării europene și euroatlantice; dezvoltarea structurilor mixte de tip „joint” în vederea unor misiuni multinaționale în oricare dintre regiunile zonei și nu numai.

Structurile de securitate europene înființate în ultima jumătate a secolului XX pentru apărarea Europei au asigurat pacea și stabilitatea în timpul „războiului rece”. La început de secol XXI, evoluția fenomenelor geopolitice impune găsirea unor noi soluții și crearea unei noi arhitecturi de securitate capabilă să răspundă provocărilor actuale.

În condițiile globalizării, cu limitele și inconveniențele ei, direcția care se conturează pentru realizarea unui mediu de securitate comun propice progresului umanității este definită de cooperare, dezvoltare durabilă și realizarea unei unități în diversitate, în care valorile umane să se poată exprima în plenitudinea lor. Alăturarea României la NATO oferă cadrul posibil și necesar de implementare a valorilor Alianței, în sistemul de securitate românesc, iar aderarea la UE va apropia țara noastră de valorile spațiului continentului european. Fără îndoială, aceste două căi vor asigura protecția și stabilitatea necesare proceselor de transformare a societății românești. Statutul de membru UE va avea efecte benefice în conceptul politic și strategic care vor duce, inevitabil, la o modernizare și o adaptare oportună și eficientă la procesul obiectiv de globalizare.

Garantarea securității de către NATO “a impus României reconsiderarea conceptului de securitate, care era sinonim cu cel al apărării naționale, și înțelegerea acestuia ca o stare generală a societății, în care libertățile și drepturile fundamentale ale cetățenilor, democrația

constituțională și interesele fundamentale ale statului sunt asigurate și garantate.”³¹

Luând în considerare dispunerea noastră geografică, nu putem să nu observăm că “România devine punctul estic extrem al Alianței, de unde se proiectează interesele acesteia către o nouă Rusie și de unde se deschid direcții strategice importante de extindere a stabilității și cooperării NATO peste spațiul Mării Negre, către Asia Centrală și Orientul Mijlociu”³².

România, înscrisă definitiv pe coordonatele dezvoltării democratice, membră a celei mai puternice alianțe din istorie, conștientizează că securitatea națiunii nu mai poate fi concepută decât ca parte a securității globale. Instituțiile naționale concepute, altele modificate, trebuie să fie în consens cu cele internaționale, dar nu doar formal și “pe val”, ci pentru că numai în acest fel pot fi, astăzi, promovate și apărate interesele naționale fundamentale, atât timp cât națiunea va exista (nimeni nu a dovedit până acum că națiunea nu va mai exista).³³

În contextul securității europene și globale, România are o poziție geografică destul de bună, care o face și dorită, fiind prinsă în centrul posibilelor evoluții și dimensionări ale mediului de securitate regională și continentală. Ultima extindere a NATO ne implică activ în concentrarea eforturilor de stabilitate în spațiul balcanic și în cel al Mării Negre, în diminuarea și lichidarea efectelor negative induse de război în spațiul fost iugoslav, în acțiunile de eradicare a rutelor est-europene ale traficului de droguri și crimei organizate. De asemenea, trebuie să devenim un factor militar stabilizator în relație cu problemele specifice zonei și să ne aducem contribuția la dezvoltarea și punerea în operă a Politicii Europene Comune pentru Securitate și Apărare.

Prin aderarea la Uniunea Europeană, în viitorul apropiat, ne revine și sarcina de securizare a principalei granițe de est a Uniunii, operațiune deosebit de dificilă și costisitoare.

România, integrată în structurile politice, economice, de securitate europene și euroatlantice, prin apartenența, în viitorul apropiat, la UE și ca membră NATO, are șansa de a se afirma într-o zonă centrală față de Europa Occidentală, Federația Rusă și Balcani, putând să reprezinte o adevărată verigă de legătură regională, dacă realizează și valorifică un astfel de

³¹ *Tratat de doctrină militară*, vol.III, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p.28

³² Deac, Aron Liviu și Ion Irimia, *Securitatea României la răscruce de milenii*, Editura AISM, București, 2000, p. 7

³³ Vitalis, Eduard, *Globalizare și efecte ale proiectării acesteia în mediul de securitate regională*, în „Impact Strategic”, nr. 2/2005, p. 56-58

potențial. Desigur, depinde de noi să găsim calea favorabilă pentru a promova și a ne păstra interesele naționale.

**PROVOCĂRI ALE UNUI MEDIU DE SECURITATE
AFLAT ÎNTR-O DINAMICĂ IMPREVIZIBILĂ**

Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN*

The world is changing. The new security environment is more complex and dynamic due to globalization. Furthermore, the 9/11 event has branded the whole 21st Century's security environment and has generated a new stage in the international relations field. But still, the NATO and EU enlargement and mutual cooperation remain the main processes generating security and stability in Europe and world.

În perioada post-război rece, omenirea este pusă în fața unei noi realități, atât pe continentul european cât și în lume. Lumea se schimbă, supusă modificărilor impuse de fenomenul globalizării, fenomen caracterizat de “multidimensionalitate” la nivel economic, politic, militar, social și cultural³⁴.

Noul mediul de securitate este tot mai complex și într-o dinamică imprevizibilă. Europa și, nu numai, a fost confruntată cu un număr tot mai mare de conflicte³⁵, a căror escaladare a depășit, în multe cazuri, chiar estimările inițiale, conferindu-le, acestora, o anvergură „internațională”, ca în cazul războiului din Golf declanșat cu ocuparea Kuwaitului, în 1990, războiului civil din Iugoslavia, iar după 11 septembrie 2001, și celor din Afganistan și Irak, acestea două din urmă, încă, în desfășurare.

* **Gl. bg. (r.) prof. univ. dr. Constantin-Gheorghe BALABAN este profesor consultant și conducător de doctorat în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru al Asociației George C. Marshall, România, și profesor la universități civile din România.**

³⁴ Constantin HLIHOR, *Geopolitica și geostrategi în analiza relațiilor internaționale contemporane*, Editura Universității Naționale de Apărare “carol I”, bucurești, 2005, p. 104

³⁵ Mulți dintre analiștii care s-au ocupat de studierea conflictelor după încheierea războiului rece au ajuns la concluzia că aceste conflicte au caracter de „conflict intern”. Pentru detalii cu privire la numărul de conflicte și victimele acestora, vezi: Eduardo POSADA, *Peace: What War are We talking About?* (<http://www.ideaspaz.org/articulos/download/15> peace what are we talking about); Wilma A. DUNAWAY, *Ethnic Conflict in the Modern World-System: The Dialectics of Counter-Hegemonic Resistance in an Age of transition* (<http://66.249.93.104/search?q=cache:>

[IzmODMwzwXMJ:jwsr.ucr.edu/archive/vol9/number1/pdf/jwsr-v9n1.pdf+Questioning+Geopolitics:+Political+Projects+in+a+Changing+World-System+Greenwood+Publishing+Group,+Incorporated&hl=ro#4](http://66.249.93.104/search?q=cache:IzmODMwzwXMJ:jwsr.ucr.edu/archive/vol9/number1/pdf/jwsr-v9n1.pdf+Questioning+Geopolitics:+Political+Projects+in+a+Changing+World-System+Greenwood+Publishing+Group,+Incorporated&hl=ro#4)

El semnaleză, deopotrivă, *creșterea și diversificarea tipului de actori de securitate* prin apariția unor noi actori statali cu veleități globaliste, actori transnaționali de securitate de genul grupărilor teroriste ori mișcărilor religioase sau etnice, ONG-uri cu preocupări de natură diferită (umanitare, antiglobaliste, pentru protecția mediului), etc., *tendința de reformare, dinamizare și extindere* a organizațiilor responsabile pentru securitatea europeană, euroatlantică și mondială – ONU, NATO, UEO, UE, CSCE/OSCE – însoțite de *transformări și renegocieri ale principalelor aranjamente de securitate*.

Mai mult, mediul de securitate al începutului de secol XXI este profund marcat de „momentul 9/11” (nine/eleven), un moment care generează o „nouă etapă” în relațiile internaționale și care transcende «clasicismului» sistemului mondial post război rece. 9/11 este “momentul” care aduce un *element nou și în practica juridică internațională* prin invocarea Articolului 51 din Carta Națiunilor Unite, dreptul la legitimă apărare, individuală sau colectivă³⁶.

Drept urmare, încep primele operații militare, concertate internațional, împotriva organizațiilor teroriste sau a statelor care le sponsorizează. Percepția asupra amenințărilor la adresa securității se schimbă și ea, iar realitatea o demonstrează cu prisosință: 11 martie 2004 la Madrid, dubla catastrofă aeriană din Rusia urmată de operațiunea comandoului pro-cecen la școala din Beslan - loc al unei sângeroase luări de ostateci la începutul lui septembrie 2004 în Osetia de Nord – atentatele comise în capitala Marii Britanii în luna iulie 2005 și nu numai. O realitate ce evidențiază *aparitia unui „nou” terorism*. Un terorism al cărui scop final este, - după cum se menționează în literatura de specialitate - „distrugerea civilizației”. Un terorism care se adaptează și el modificărilor mediului internațional printr-o diversificare fără precedent a modalităților de manifestare, care face ca problematica sa să *devină chestiunea cea mai gravă și îngrijorătoare a acestui început de secol*. O realitate și un context care îndreptățește și legitimează Uniunea Europeană să adopte, în decembrie 2003, o strategie de securitate proprie pe care a intitulat-o: *O Europă sigură într-o lume mai bună*, o strategie prin care UE – ca viitor actor global – trebuie să fie gata să își asume “responsabilități în domeniul securității globale”.

Europa, și nu numai, se confruntă cu o serie de *provocări la adresa securității*. Alături de terorism, și proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM/WMD), între principalele amenințări post-război rece sunt

³⁶ Vezi, Rezoluția Nr. 1368, adoptată la 12 septembrie 2001, prin care Consiliul de Securitate recunoaște dreptul națiunilor de a acționa în legitimă apărare, individuală sau colectivă, ca răspuns la un atac terorist internațional.

identificate și conflictele din Orientul Mijlociu, nordul Africii, Caucaz, Transnistria, dar și instabilitatea statală. De asemenea, Europa tinde să devină tot mai evident obiectiv pentru crima organizată mai ales prin dimensiunea externă a acesteia. Este vorba de traficul transfrontalier de droguri, ființe umane, arme și bani și, nu în ultimul rând, migrația ilegală. Și, totuși, sistemul ei de securitate continuă să se bazeze - chiar și după 16 ani de la încetarea „războiului rece” - pe un număr de instituții create în timpul acestuia, confruntate cu dificultatea de a se adapta la noua situație pentru a putea răspunde cât mai rapid și adecvat la *provocările unui mediu de securitate aflat într-o dinamică imprevizibilă*.

Temerea că violențele interconfesionale din Irak ar putea degenera într-un război civil, criza dosarului nuclear iranian și acțiunile “provocatoare” ale liderilor de la Teheran³⁷, poziția noii conduceri palestiniene în procesul de pace din Orientul Mijlociu, scandalul declanșat de publicarea caricaturilor considerate blasfemiatoare cu profetul Mahomed în ziarele occidentale, criza gazelor rusești de la începutul acestui an, ca și recenta schimbare radicală a poziției Administrației de la Washington față de India³⁸, deschid o nouă eră în *politica internațională*, în care securitatea și implicit, *competiția pentru consolidarea noilor actori* în “jocul puterii mondiale” ocupă și va continua să ocupe un loc central în determinarea evoluției lumii și stabilirea unei noi ordine la nivel mondial³⁹.

Schimbările ce survin în politica de securitate a principalilor actori ai scenei internaționale impun reconfigurări geostrategice importante și la nivelul structurilor militare ale NATO și ale principalelor țări membre⁴⁰. Alianța, interconectată, acum, la strategia Comandamentului USEUROCOM⁴¹, și-a mutat centrul geostrategic în Orientul Mijlociu. Sunt

³⁷ Potrivit săptămânalului The Sunday Telegraph, liderii religioși iranieni au spus că este “foarte firesc” ca Iranul să dețină bombe nucleare ca o “contramăsură” împotriva altor puteri nucleare.

³⁸ India, țară nesemnatară a Tratatului de Neproliferare și sancționată începând cu 1998 pentru că a testat arme nucleare, este scoasă, acum, din izolare și adusă în clubul selesct al țărilor posesoare de tehnologie și arme nucleare.

³⁹ A se vedea, pe larg, Vasile PAUL, Ion COȘCODARU, *Centrele de putere ale lumii*, Editura Științelor sociale și politice, 2003, pp. 13-30; C.G.BALABAN, *Securitatea și dreptul internațional – Provocări la început de secol XXI*, Editura All Beck, București, 2006

⁴⁰ Pentru mai multe detalii vezi „România și politica SUA de reconfigurare a bazelor sale militare din Europa”, Autor, col. prof. dr. Constantin HLIHOR, Observatorul militar nr. 50 (829) 14-20 decembrie 2005, p. A5

⁴¹ USEUROCOM, sau Comandamentul Central American (Unites States Central Command), este un comandament regional, dispus în Baza aeriană, Mac Dill Air Force Base, în Tampa, a cărui arie de responsabilitate cuprinde 27 de state. A fost constituit în anul 1980, ca măsură strategică pentru soluționarea problemelor din Orientul Mijlociu, Africa de Est-Cornul Africii și Asia Centrală. Așadar, un areal cu multe puncte fierbinți. Pentru mai multe detalii se poate consulta Observatorul militar, nr. 3 (20-26 ianuarie 2005), p. 2 și nr. 21 (26.V.-1.VI.2005), p. 11, la adresa : www.presamil.ro

operaționalizate atât strategii preventive cât și reactive, de preîntâmpinare și contracarare a unor acțiuni teroriste. Se adâncește cooperarea în cadrul unor coaliții⁴² ori sub egida ONU, UE și OSCE. La fel și dialogul și conlucrarea interregională care se dovedesc tot mai necesare în activitatea preventivă antiteroristă.

Schimbările din strategia americană privind poziționarea globală a bazelor proprii capătă și ele contur, facilitând creșterea relevanței Statelor Unite și NATO în Asia Centrală. La reuniunea miniștrilor de externe din țările NATO, desfășurată pe 8 decembrie 2005 la Bruxelles, s-a dat acordul și pentru extinderea misiunii ISAF din Afganistan.

Pe de altă parte, Japonia își întărește prezența în Marea Chinei de Est. China și Rusia încep primele exerciții militare comune din istorie. Mai mult, în Declarația cu privire la „ordinea mondială al secolului al XXI-lea”, semnată la Moscova, de către președinții Rusiei și Chinei, sunt condamnate „tentativele de dominare în afacerile internaționale”, precum și orice „politică a dictatului”. Și, astfel de declarații advertisement devin tot mai frecvente în ultimul timp. La fel de relevante sunt și afirmațiile politologului rus, Veaceslav Nikonov, referitoare la interesul comun al statelor Organizației de Colaborare de la Shanghai – organizație regională⁴³ condusă de China și Rusia - legat de „posibila limitare a influenței americane în Asia”⁴⁴. La 21 noiembrie 2005, Statele Unite retrocedează autorităților de la Tașkent Baza Aeriană Karshi-Khanabad din sud-estul Uzbekistanului.

Statele Unite și-au făcut deja cunoscute “prioritățile securității” ele fiind pregătite pentru *atacuri preventive* împotriva statelor teroriste și care sunt considerate o amenințare. Documentul dat publicității la 16 martie 2006, se raportează, în special, la regimul iranian și cel nord-coreean, ambele deținătoare a unor programe nucleare. Casa Albă acuză regimul de la Teheran, că susține terorismul, amenință Israelul, încearcă să contracareze eforturile de pace în Orientul Mijlociu și neagă aspirațiile de libertate ale poporului. Mai mult, că dezvoltă în secret bomba atomică.

De asemenea, în Raportul Quadrenial Defence Review, dat publicității de către Pentagon, se arată că printre prioritățile armatei americane se numără și potențiala confruntare cu o superputere rivală⁴⁵

⁴² Începând cu anul 2006, militari din forțele speciale rusești vor participa la aplicații NATO

⁴³ State membre: Rusia, China, Kazahstan, Uzbekistan, Kirghizia și Tadjikistan. India, Iranul și Pakistanul au primit statut de observator

⁴⁴ Pentru detalii, se mai pot consulta comentariile: „Rusia, China, și țările Asiei Centrale se aliază în lupta cu terorismul și împotriva influenței americane”, autor Vasile BUGA, în cotidianul ADEVĂRUL, 6 iulie, 2005, p. 15; „Statele Unite – somate de Rusia și China să se retragă din Asia Centrală”, autor Eliza Frâncu, cotidianul GÂNDUL, 7 iulie 2005, p. 10

⁴⁵ Observatorul militar, Nr. 10 (15-21 martie 2006), p. 10

Desigur, *deciziile radicale* care trebuie luate nu pot fi evitate, dar acestea trebuie bine gândite și pregătite. Pentru că *lovitura preventivă* nu trebuie folosită împotriva oricui. Și, după cum argumentează Harlan Ullman de la Centrul pentru Studii Strategice și Internaționale “un asalt militar împotriva Iranului ar putea fi nesăbuit”. Și astfel de opinii continuă. Cu atât mai mult cu cât eforturile diplomatice de soluționare a crizei sunt departe de a fi epuizate, iar răspunsul Consiliului de Securitate al ONU, care dezbate, în prezent, dosarul iranian, nu a sosit.

În Irak, de pildă, unde, oficial, operațiile militare de anvergură din Irak au fost declarate încheiate la 1 mai 2003, *în realitate, războiul continuă* prin acțiunile de contrainsurgență atât la periferiile Bagdadului cât și în restul teritoriului. Că este așa o demonstrează și mai *recenta operațiune ofensivă* care se desfășoară la 100 km nord de Bagdad, la care participă peste 1500 de militari americani și irakieni, sprijiniți de 50 aeronave și 200 de vehicule.

Totuși, lumea nu este mai sigură în urma intervenției din Irak. Raportul anual, din 2004, al Institutului Internațional de Studii Strategice (IISS), intitulat „Echilibrul militar”, consideră că modul în care Statele Unite și aliații din coalitiție au gestionat ocuparea Irakului este un eșec. Deși nu face referiri la cauzele intervenției în Irak, raportul ia în considerare efectele războiului și invită pe oficialii americani să învețe din greșelile făcute. Potrivit Raportului, intervenția militară din Irak a crescut riscul atacurilor teroriste împotriva statelor occidentale, Al Qaida este prezentă în „peste 60 de țări”, iar „mișcarea de recrutare a combatanților Jihadului este în creștere în Europa occidentală”⁴⁶.

Mai mult, după *trei ani de la declanșarea intervenției militare în Irak*⁴⁷, de către coalitiția condusă de Statele Unite, armele de distrugere în masă, în temeiul cărora americanii l-au atacat pe Saddam, nu s-au găsit. Degradarea condițiilor de securitate din Irakul post-Saddam, este tot mai greu de justificat. Mai mult, se pare, această țară este *în prag de război civil*. O perspectivă, desigur, respinsă de administrația de la Casa Albă, dar existența acestui pericol predomină în presa internațională. Capitala irakiană - unde cele două confesiuni, sunită și šiită, trăiesc amestecate - a cunoscut o explozie a numărului de asasinate cu motivație confesională după avarierea moscheii šiite din Samarra, la 22 februarie a.c.

⁴⁶ Pentru detalii, vezi *ADEVĂRUL*, 21 octombrie 2004, p.8

⁴⁷ Potrivit sondajelor date publicității, 67% dintre americani consideră că războiul din Irak a fost o opțiune, nu o necesitate.

Desigur, și Rusia s-a schimbat și nu trebuie confundată cu Uniunea Sovietică⁴⁸. Cu atât mai mult, cu cât, după evenimentele de la 11 septembrie 2001, între Statele Unite și Rusia s-a dezvoltat un “parteneriat strategic”.

Totuși, în relațiile bilaterale au apărut dezacorduri care tind să pună în pericol echilibrul existent, vizita la Washington DC a ministrului de externe rus, Serghei Lavrov, scoțând la lumină o listă întreagă de subiecte asupra cărora cele două țări au opinii diferite. Or, în viziunea analiștilor americani, *încercarea Rusiei de a trata direct cu Iranul* ar putea prejudicia⁴⁹ “eforturile americane” de a “schimba” percepția din presa internațională, conform căreia, “vinovate” de “eșecul negocierilor” cu republica islamică ar fi Statele Unite. Pe de altă parte, vizita liderului Hamas – principala mișcare radicală palestiniană învingătoare la alegerile legislative din 25 ianuarie a.c. - la Moscova este apreciată ca un succes în recunoașterea grupării sale pe plan internațional, iar pentru Rusia o oportunitate de a deveni “actor principal” în regiune și de întărire a poziției sale ca “actor global”.

Și o decizie favorabilă independenței provinciei *Kosovo*, spre exemplu, ar putea da naștere unui precedent internațional și pentru celelalte state autoprocimate din spațiul ex-sovietic: Transnistria, Nagorno-Karabah, Abhazia și Osetia de Sud, care – potrivit agenției ITAR-TASS – ar putea cere și chiar obține o recunoaștere similară. Or, oficialii de Tiraspol așteaptă cu nerăbdare finalul negocierilor privind viitorul statut al provinciei Kosovo, provincie, parte a Serbiei și Muntenegru care, din 1999, funcționează ca protectorat ONU.

De asemenea, Uniunea Europeană își poate pierde influența de care se bucură în Balcanii de Vest dacă nu își va respecta *promisiunile privind aderarea statelor din regiune*. Pentru că, - așa cum declara și comisarul european pentru extindere, Olli Rehn, în fața Parlamentului European - “pentru binele Europei, nu trebuie să distrugem această bază, pentru ca fragila construcție balcanică să nu se prăbușească la picioarele noastre”. Or, dacă se va ezita în privința perspectivelor europene ale țărilor din Balcanii de Vest, după cum susține și Olli Rehn, “influența” de care beneficiază Uniunea Europeană, “pârghiile sale politice și impactul” vor fi grav erodate.

Aceeași atenție și grijă trebuie să se acorde și *referendumului pentru independență, de la jumătatea lunii mai a.c., din Muntenegru*, pentru ca acesta să se desfășoare în cele mai bune condiții, iar stabilitatea regiunii să nu fie afectată. În acest scop, guvernul pro-independență și Opoziția din

⁴⁸ Serghei Markov, director al Institutului de Studii Politice de la Moscova, despre obiectivul președintelui rus, Vladimir Putin, cu ocazia recentului turneu în Ungaria și Cehia

⁴⁹ Patrik Clawson, Institutul de Politici pentru Orientul Mijlociu, din Washington DC, apud Celia Sfetcu, *Fragilitatea unui “parteneriat strategic”*, Observatorul militar, Anul XVII NR. 10 (840) 15-21 martie 2006, p. 10

Muntelegru, ar trebui să fie de acord ca țara să se desprindă de Uniunea Serbia-Muntelegru, numai dacă 55% dintre votanți aleg independența, iar la urne se prezintă minimum 50% din electorat⁵⁰. Pentru că, un rezultat “controversat” ar putea duce fie la mișcări de protest, fie la o posibilă scindare pe criterii geografice.

Desigur, lărgirea NATO și a Uniunii Europene și consolidarea parteneriatului strategic dintre ele, alături de dezvoltarea formelor de cooperare subregională și a tendințelor de dezvoltare a unor sisteme de management al crizelor, prin coordonarea organizațiilor cu responsabilități în domeniu vor rămâne principalele procese generatoare de securitate în Europa. Iar evoluțiile privind politica externă, de securitate și apărare europeană, transformarea NATO, mediul de securitate din Balcanii de Vest și în zona extinsă a Mării Negre, operațiile de stabilizare și consolidare a autorității politice în Irak și Afganistan vor rămâne priorități pentru perioada care urmează.

⁵⁰ Potrivit Înaltului reprezentant pentru Politică Externă al UE, Javier Solana - citat de Cotidianul american New York Times. Totuși, în viziunea premierului muntelegrean Milo Djukanovici, formula propusă de UE conține un virus periculos pentru stabilitatea societății atunci când este vorba de implementarea rezultatelor.

SCHIMBĂRI ÎN TEHNOLOGIILE MILITARE LA ÎNCEPUT DE MILENIU

Ing. Nicușor-Mircea MIHAI*

Military technologies have and always had an important role in the military confrontation. Especially in the present conditions, the high tech has the capacity to decide the war's fate. The high techs are finding out transposed in the last decade elaborations of the Alliance, in the new strategies, tactics, concepts, norms and engaging rules in the network warfare, in the intelligence one, the informational, informatics and technologic confrontations in the new initiative over the Prague capacities as well in the actions concepts other than war, non-combat operations, roles' specialization, out of area operations or crisis response and humanitarian assistance actions, in the crisis management etc.

Tehnologiile prezentului și ale viitorului pun astăzi, tot mai mult, stăpânire pe câmpul de luptă, realizează o perfectă susținere a războiului informatic la nivel local, regional sau global. Armatele au la toate eșaloanele aparatură electronică, ce le conferă capacități altădată inimaginabile pentru spațiul luptei. În confruntările viitoare, computerele și sistemele informaționale, ca și diversele realizări tehnologice incluse în sisteme sofisticate vor avea cuvântul hotărâtor, posibilele consecințe ale progresului tehnologic fiind nebănuite.

Chiar și numai accentul pus, la nivelul Alianței Nord-Atlantice, pe transformare va produce, în mod cert, schimbări tehnologice importante în sfera capacităților de rețea, a organizării forțelor, în sistemul C4I, în dezvoltarea NRF etc. Vor apărea, ca atare, noi priorități ale NATO în domeniu și se vor realiza o coordonare, o colaborare și o cooperare mai eficiente a activităților de cercetare și tehnologie.

Pe scurt, schimbările în tehnologiile militare, deosebit de intense la început de mileniu, vor interesa deopotrivă factorii de decizie politică și militară, industriile de armament, marile companii, din rațiuni strategice, operaționale, lucrative, vor crea și menține un avantaj real în cadrul competiției militare.

* Director C.N. ROMTEHNICA S.A.

1. Impactul tehnologiilor în confruntarea armată

Războaiele sfârșitului și începutului de mileniu folosesc o multitudine de mijloace de acțiune specifice conflictelor asimetrice, pe fondul unei asimetrii majore, ca și elemente de echivalență, în special în plan informațional, mediatic și în spectrul electromagnetic, ceea ce a compensat și va compensa superioritatea obținută în alte domenii ale luptei.

Fenomenul război are o fizionomie, un conținut, forme, procedee și mijloace noi de ducere. Teoria și arta militară sunt racordate la coordonatele teoretice ale preconizatei revoluții în problemele militare (RMA), provocată de aplicarea tehnologiilor high tech și ale unei noi doctrine în organizarea și executarea operațiilor militare, în spațiul managementului informațiilor, al senzorilor de detecție la distanță, al automatizării integrale a legăturii senzor - trăgător, al preciziei loviturilor⁵¹ etc. Pe acest fond, o nouă cultură tehnică militară va opera schimbări radicale în dialectica spațiului, timpului, distanței, vitezei și altor parametri ai luptei.

Fizionomia conflictelor armate viitoare va fi influențată de implementarea de către SUA și aliații săi cei mai apropiați a unor noi capacități militare, tot mai sofisticate, ale erei tehnologiei și informației, dar și de sporirea, la nivelul altor state mari, a dotărilor erei industriale⁵², într-o realizare hibridă, ce îmbină focul masat al forțelor, propriu secolului abia încheiat, cu unele sisteme și concepte noi, mai avansate, în dorința de a face față superiorității zdrobitoare a celor dintâi.

Mai mult ca sigur că grupările teroriste și statele care le susțin se vor sprijini pe surpriză, pe plan tehnologic, și avantaje situaționale temporare. În cadrul coaliției multinaționale antiteroriste, viabilitatea forțelor se va realiza printr-o protecție cât mai completă a lor, asigurându-se o superioritate în toate dimensiunile, mai ales aeriană și spațială.

Câmpul de luptă cibernetizat al viitorului va include elementele conceptului strategic de "război bazat pe rețea", care va transforma informația în factor de putere, va mări capacitatea de răspuns și precizia de angajare a forței. Pe de altă parte, va asimila în viteză toate inovațiile conceptuale și tehnologice din domeniul militar. Este însă de subliniat faptul că, dacă conflictele noului mileniu vor fi purtate preponderent într-un mediu de coaliție, lucrul cel mai dificil îl va reprezenta înlăturarea decalajului IT între SUA și statele aliate.

⁵¹ Hughes M. PATRICK, *The International security environment remains volatile, complex and difficult*, <http://usembassy-australia.state.gov/hypr/WF990202/epf210.htm>

⁵² Cf. Vasile POPA, **Tehnologie și inteligență în conflictele militare**, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, p. 12.

Evoluția conflictelor armate va fi influențată decisiv de avansul tehnologic. Noile generații de arme inteligente, sistemele C4I, sistemele electronice de supraveghere, cercetare și lovire, tehnicile și tehnologiile războiului informațional și psihologic vor fi folosite masiv în operație și luptă.

În prezent, în SUA se prevăd investiții importante pentru transformarea Forțelor Terestre într-o viitoare forță capabilă de a se integra schimbărilor secolului XXI, cu un element expediționar joint⁵³. Bugetul federal alimentează cu fonduri consistente proiectele de realizare a unui sistem de luptă multifuncțional, multimisiune, reconfigurabil și a sistemului tactic de comunicații digitale, care va forma baza capabilităților forței viitorului. Restructurarea acestei categorii de forțe incumbă folosirea noilor tehnologii și crearea unei forțe modulare, joint, expediționare, relevante și suplă.

Gradul de implementare a noilor tehnologii va influența masiv soarta războiului. Ne-a dovedit-o cu prisorință cel de-al doilea război din Golf (2003), care a arătat limpede cum caracterul decisiv al războiului de coaliție de înaltă intensitate este asigurat de noua tehnologie și de capabilitățile de război aerian. La capitolul capabilități strategice, a primat calitatea armelor, a forței, iar nu numărul de unități, arme sau militari. Tot așa, în primul război din Golf (1991) s-au afirmat noi tactici, tehnologii și metode de instruire, operațiile terestre au fost de tip joint, s-au dezvoltat capabilități superioare de tipul C4I / BM și un nou ritm al luptei.

O analiză a războiului din Golf⁵⁴ ne arată rolul tehnologiei și revoluției în domeniul militar (RMA), al superiorității tehnologice militare occidentale: sistemele tehnice ce au asigurat o vizibilitate continuă, zi și noapte, avantajele sistemului C3I în scurtarea timpului de reacție, managementul bătăliei (BM), mijloacele de lovire (T), de asigurare a luptei (BDA), scurtarea ciclului de la luarea deciziei la lovirea adversarului, ascendentul tehnic și tehnologic sub toate aspectele - tragere, informații, diseminarea acestora, arme combinate și integrate, forțe multiservice, acțiuni în orice condiții de timp etc.

Secolul XXI va face din război spațiul de întâlnire al unor sisteme militare din ce în ce mai complexe și performante, care implică tehnologii noi, militari superspecializați, acțiuni complexe, desfășurate pe coordonate strategice și tactice diferite de cele actuale. Dar, pentru că războiul viitorului nu poate ocoli nevoia de: sustenabilitate continuă și suficientă, mentenanță

⁵³ V. POPA, op. cit., p. 14, apud Lorie JEWELL, *Army '05 budget covers more off-post living costs*, Army News Service, 3 febr. 2004.

⁵⁴ Vezi Anthony H. CORDESMAN, *Lessons of Modern War (Volume Four)*, lessons gulf IV, chap.12.pdf

bună, mobilitate maximă, capabilități de manevră, suport logistic, service și de luptă corespunzător, înalt grad de operativitate, superioritate tehnologică pe spațiile critice ale armelor etc., acestea vor fi obiective permanente ale cercetării științifice și tehnologice militare.

Tehnologiile înalte, integrate masiv, vor spori invizibilitatea mijloacelor de luptă, capacitatea de detectare a obiectivelor, efectul și precizia la țintă, capacitatea de influențare a moralului, stării de spirit și comportamentului individual și colectiv al adversarului, prin creșterea posibilităților de acțiune psihologică, de manipulare a informației, culturii, tradițiilor, mentalităților, intereselor etc. Efectul armelor moderne va fi crearea asupra combatanților a unei mari presiuni psihologice. Caracterul imprevizibil al acțiunilor va induce în rândul populației o stare de teamă, groază, insecuritate continuă.

Conectarea luptătorilor la disponibilitățile RBR va schimba fundamental modul de ducere a luptei. În spațiul de luptă integrat, elementul cel mai important pentru structurile joint care participă la RBR este realizarea interoperabilității în tehnologia informației, obiectiv foarte greu de atins la nivelurile operaționale ale coaliției și ale forțelor care acționează întrunit. Dar cum, pentru alte state decât SUA, procesul de digitizare a comenzii și controlului ar putea dura câteva decenii, din cauza dimensiunii efortului financiar și a dificultăților întâlnite în transferul de tehnologie militară avansată, este posibil ca membrii unei coaliții conduse de SUA să nu poată acoperi integral decalajul tehnologic ce-i desparte de americani, ceea ce va influența negativ cooperarea în teatru.

2. Tendințe ale tehnologiei militare la începutul mileniului

Potrivit specialiștilor străini, domeniile de schimbare datorate implementării și folosirii tehnologiei militare a viitorului război vor fi:

- doctrinele, conceptele, operația, conducerea;
- instruirea și educarea militarilor profesioniști;
- achizițiile tehnice pentru a performa misiunile;
- designul sistemelor;
- problemele organizaționale.

Schimbările în tehnică vor include: eficacitatea, performanțele militare, operaționale, manevrabilitatea etc., dar și simplitatea, robustețea și capacitatea de protecție și de a încorpora noua tehnologie, pentru că aceasta din urmă înseamnă ascendent moral și tehnic, standarde înalte, superioritate.

Aceiași specialiști sunt de părere că, în fața vulnerabilităților asimetrice, combinarea inteligentă a conceptelor operaționale și a

capabilităților, a tehnologiilor vechi cu cele noi, a diferitelor forme de organizare va fi unica soluție viabilă, eficientă.

O revoluționare completă a gândirii militare, coroborată cu tehnologiile noului val, este puțin probabil să se producă în deceniile următoare. Pe un fond tehnologic în continuă mișcare și transformare, devenirea viitoare din spațiul conflictului armat pare azi destul de ambiguă, tocmai pentru că ultimele achiziții din domeniu au o perenitate de aplicare mult mai evidentă. Predicțiunile actuale indică schimbări îndeosebi în:

- sistemul de management al conflictului;
- senzori și shooter-i;
- revoluția în domeniul militar (RMA);
- asimetria războiului;
- proliferarea armelor și tehnologiilor viitorului.

Elemente noi ar putea să apară în domeniile: arme neletale, tehnologii și tehnici nedistructive, arme psihotronice, război virtual, război cosmic. În orice caz, înnoirile în strategia viitorului război vor fi provocate de înnoirile în tehnologia militară, mijloacele cu care vor fi duse acțiunile de luptă, operațiile.

În formă asimetrică, războiul va cumula asimetrii doctrinare și asimetrii tehnice și tehnologice. Dacă privim spre ultimul conflict, cel din Irak, constatăm că tehnologiile informaționale de vârf sunt cuplate aici cu componentele energetice ale războiului, lucru ce se va întâmpla și în confruntările viitoare, cu un accent mai acut pe tehnologia noului mileniu. Indiscutabil însă că acțiunile energetice hotărâtoare, mobilitatea, suplețea și mai ales precizia vor fi îmbinate cu tehnicile și metodele războiului informațional, într-o configurare și dinamică extrem de inteligentă și alertă.

După datele recentului război din Irak - care poate fi considerat, pe bună dreptate, prima confruntare majoră din era informaticii -, războiul inteligent, informațional, limitat, desfășurat chirurgical și bazat pe dominanta IT va constitui confruntarea de bază a viitorului. Acesta va fi integrat, folosind tehnologii inteligente, senzori de informație performanți, sisteme de comandă și control ultraperfecționate, pe un suport de rețea orizontal, foarte complex - de la rețeaua telefonică la Internet, via imaginea tv - în care toate elementele sistemului au acces la informație și la decizie în timp real sau chiar cu anticipație.

Diferențele de tehnică și tehnologie militară, datorită asimetriei, se vor perpetua în războaiele de mâine, între clasic și ultramodern fiind discrepanțe foarte mari. Specificul acțiunilor militare va fi dat de lovirea din aer a obiectivelor vitale, combinarea acțiunilor punctiforme cu cele de uzură, succesiunea paralizantă și continuitatea acțiunilor strategice în toate mediile.

Ce urmări vor putea avea armele “soft”, ca element de tehnologie militară? Vor produce noi transformări în modul de ducere a războiului, în plan spațial, temporal și acțional. Intensitatea maximă a acțiunilor se va înregistra în spațiul sistemelor C4I ale conducerii.

Probabil că, la jumătatea actualului secol, puterea aeriană și cea spațială vor reprezenta binomul decisiv al războiului, iar dominanta IT va fi, ca și acum, elementul de bază al succesului în teatrul de acțiuni militare, fie el terestru sau extraterestru.

Chiar dacă aceasta nu poate să convină statelor-actori cu disponibilități tehnico-materiale și financiare mai reduse, accesul restrictiv la domeniul high tech va înclina invariabil balanța victoriei de partea posesorului de tehnologie militară de vârf.

3. Tehnologiile și Revoluția în Domeniul Militar

RMA reprezintă, spun analiștii, “o schimbare de fond în natura războiului, cauzată de aplicarea inovatoare a noilor tehnologii care, combinate cu schimbările în profunzime ale doctrinei militare și conceptelor operaționale și organizaționale, alterează radical caracterul și conduita operațiilor militare”⁵⁵.

Acest gen de revoluție presupune modificarea modalităților de obținere, stocare, transmitere și reprezentare a informației, prin creșterea puterii ordinatoarelor și a capacităților de miniaturizare. Specialiștii apreciază că, printr-o glisare tehnologică a instrumentelor războiului, armele sunt transformate în legături de date mobile.

Noua paradigmă a războiului combină integrarea sistemelor spațiale și aeriene moderne, marea precizie distructivă a armelor convenționale avansate și viteza comunicațiilor moderne în cadrul unei mașini de război apte să înfrângă rapid orice forță lipsită de tehnologii moderne.

Aici nu putem să nu luăm în calcul forța marilor puteri tehnologice, practic monopolul⁵⁶ acestora, pentru că, după cum se știe, marile dezvoltări tehnologice ale viitorului se bazează pe avansul tehnologic uriaș, pe accesul la sistemul de inteligență și informație global, pe managementul suplu, alocări bugetare consistente, de care doar acestea sunt capabile cu adevărat.

Caracteristica fundamentală a RMA o reprezintă dezvoltarea rapidă a tehnologiilor militare, datorată evoluției din numeroase sectoare tehnologice: informatică, electronică, telecomunicații etc. De altfel, așa cum

⁵⁵ Jeffrey Mc KITRICK et al., *The Battlefield of the Future - 21 st Century Warfare Issues*, Air University, chap. 3, p. 1 (www.cdsar.af.mil/battle.bftoc.html), citat de M. Lothar Ibrugger, în “La Revolution dans les Affaires Militaires”, raport special, Internet.

⁵⁶ Vasile POPA, op. cit., p. 32.

apreciază mulți analiști, tehnologiile cele mai promițătoare sunt legate nemijlocit de informație.

Extragerea de maximum de eficacitate din folosirea tuturor armelor, în cadrul războiului viitorului, de exemplu, va depinde de sistemul C4ISR, care, potrivit specialiștilor, va culege, exploata și difuza în timp util toată informația necesară pentru a favoriza acțiunea forțelor și folosirea munițiilor de înaltă precizie.

Războiul bazat pe rețea va implica dotarea cu sisteme C4I, dar și cu sisteme de arme cu energie dirijată, mijloace invizibile, roboți, drone etc., care, în contextul întrebuințării tehnologiilor informației, se vor performa, vor conferi un avantaj decisiv în luptă, reducând substanțial numărul luptătorilor și durata operațiilor militare⁵⁷.

RMA va face ca viitorul război să fie dus cu forțe mai reduse, mai letale, capabile de o tragere intensă și precisă, prin integrarea sistemelor de lansare cu sisteme eficiente de detecție și difuzarea informației. Potrivit Joint Vision 2010, succesul în război se va susține prin superioritatea tehnicii, iar tendințele tehnologiei vor viza precizia, sporirea efectelor armelor, tehnologiile invizibile și de mascare a forțelor și mijloacelor, sistemele de informație și integrare a sistemelor.

Tehnologiile noi vor asigura dominarea totală a adversarului, pe întreaga gamă a operațiilor militare, în primul rând prin dominarea informațională. În războiul de coaliție, aceasta va pune probleme acute de compatibilitate, care vor trebui să fie depășite, prin eforturi bugetare consistente.

Concluzii

1. Spre cercetarea tehnologică militară trebuie să privim mereu cu interesul generat de realitatea că, acum și mai ales în viitor, tehnologiile militare vor însemna totul sau aproape totul.

2. Calitatea bugetării cercetării tehnologice militare va fi aceea care va asigura progresul tehnologic pentru ducerea RBR, a misiunilor complexe și diversificate ale viitorului.

3. În cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică militară este necesar să pornim de la evaluarea domeniilor-cheie ale conflictelor viitoare și de la realizările actuale din comunitatea euro-atlantică și din lume.

4. Schimbările tehnologice ale viitorului la nivelul NATO includ: capacitățile de rețea, sistemul C4I, dezvoltarea NRF etc., care vor crea și menține un avantaj net în competiția militară.

⁵⁷ Ibidem, p. 34.

Bibliografie

Centrul de Studii Strategice de Securitate, *Conflicte asimetrice. Cerințe operaționale privind structura Armatei României*, în HOMINIS 2001 (CD), București, 2002.

CORDESMAN, Anthony H., *Lessons of Modern War (Volume Four)*, Internet, Lessons gulf IV, chap.12, pdf

GRAD, Vasile, MUREȘAN, Mircea, **Tehnologiile de vârf și domeniul militar**, Editura Militară, București, 1995.

KREPINEVITCH, Andrew, *Revolution dans les conflits: une perspective americaine*, Les Cahiers du CREST, nr. 12, 1993.

MUREȘAN, Mircea, TOMA, Gheorghe, **Provocările începutului de mileniu**, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2003.

POPA, Vasile, **Tehnologie și inteligență în conflictele militare**, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

STĂNCILĂ, Lucian, colonel dr., *Tendențe în evoluția fizionomiei luptei armate moderne*, Gândirea Militară Românească nr. 5/1999.

TÂRNĂCOP, Cătălin-Marius, colonel dr., *Intensitatea și complexitatea transformării*, (II), Observatorul militar nr. 7/2003.

TOFFLER, Alvin și Heidi, **Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI**, București, Editura Antet, 1996.

**EXTINDEREA UE LA NIVELUL CONTINENTULUI: ÎNTRE
OBSTACOLELE ECONOMICE ȘI POLITICE ȘI ASPIRAȚIILE
VIZÂND PROFITURILE RIDICATE**

**Dr. Mircea COSMA,*
Drd. Anca DINICU****

The enlargement of the European Union is definitely one of the most important challenges of the times governing nowadays society, generated not only by cultural, demographic, geographic, and historical considerations but also by the necessity to geopolitically recover some territories which have recently become ideologically free. Ideally speaking the process is considered to be a historical opportunity for the peaceful unification of the European continent after all these centuries of cleavage and turmoil. This process should therefore lead to a more forceful and cohesive Union able to exert worldwide influence by offering it a better position in the globalization process as well as in the development and preservation of the European social model.

The European economic region doesn't imply the leveling of either the economic development or of the living standard. The discrepancies are obvious and they will prevail even between old communitarian countries belonging to Western Europe. Not all Europeans have the same advantages or stand the same chances of overcoming the regionalization challenges. It all depends on the region they live in be it prosperous or poor, dynamic or declining, situated at the countryside or in the city, whether it is at the outskirts of the Union or in its economic core.

Uniunea Europeană a început să se extindă din momentul în care a fost creată, la începutul anilor '50 ai secolului trecut, când statele fondatoare au chemat națiunile europene, care împărtășesc ideea lor de unitate, să se alăture eforturilor lor. Succesul construcției comunitare și valorile pe care s-a fundamentat aceasta au atras valuri succesive de noi membri: de la cele 6 state inițiale la 9, apoi la 10, la 12 și la 15 țări (ca ultimă extindere „în stil occidental” chiar dacă a fost îndeplinită după sfârșitul Războiului Rece – 1995), pentru ca în prezent să se ajungă la 25 de state membre.

* Colonel profesor universitar doctor, Academia Forțelor Terestre “Nicolae Bălcescu” Sibiu

** Lector universitar doctorand, Academia Forțelor Terestre “Nicolae Bălcescu” Sibiu

Ultima extindere a Uniunii Europene (prin acceptarea de state foste comuniste, abia lepădate de sistemul partidului unic și al centralismului economic) este, categoric, una dintre cele mai mari provocări politice ale vremurilor noastre, generată nu doar de considerente culturale și demografice, geografice și istorice, ci exprimând, de fapt, necesitatea de recuperare geopolitică a unor teritorii devenite libere din punct de vedere ideologic. Rivalitățile din trecut au cauzat mult rău Europei, și au continuat să facă acest lucru chiar și după căderea Zidului Berlinului, când conflictele din Balcani au devenit un exemplu nefericit de cât de multe distrugerii pot aduce ura și războiul. *Unitatea și cooperarea reprezintă antidotul. Și acest lucru este de fapt esența Uniunii Europene: nu doar o piață unică, oricât de multă importanță ar avea această caracteristică; nu doar o uniune economică; ci și o comunitate de valori comune, o încercare de a construi împreună un viitor comun* [1].

La modul ideal, procesul este considerat o oportunitate istorică de a uni continentul într-un mod pașnic, după mai multe secole de conflicte și diviziuni. El ar trebui, astfel, să ofere Uniunii forță și coeziune, permițând mărirea influenței sale în lume, prin oferirea unei poziții mai bune în procesul globalizării, precum și în procesul de consolidare și conservare a modelului social european. Însă ultima extindere a Uniunii Europene (2004) și preconizata aderare a României și Bulgariei (fie în 2007, fie în anul următor) ar putea duce la neîmplinirea scopului comunitar; organizația se confruntă deja cu probleme politice, economice și logistice care se vor adânci în condițiile instabilității globale.

Din punct de vedere politic, dificultățile se fundamentează pe incapacitatea Uniunii de a găsi mecanismul real unificator al unor națiuni suverane, noile state declarându-se în mod deschis preocupate de menținerea autonomiei în cadrul organizației. Sistemul de tratate existent a fost conceput pentru acțiunea comună a unui număr mult mai mic de state, ceea ce face ca actuala coeziune politică să slăbească pe fondul existenței unor interese naționale de politică externă și de securitate divergente. Nu numai că Războiul din Irak a reușit să divizeze continentul, făcând ca o parte dintre europeni să îngenuncheze sub steagul *stars and stripes*, dar și noile țări sunt în general pro-americane în comparație cu statele comunitare mai vechi, Franța în principal. Eșecul, deocamdată provizoriu, al Constituției Europene nu face decât să deterioreze fragila coeziune politică, minimalizând șansele creării unei uniuni politice de anvergură.

Caracterul distinct european al acestei organizații, care prezintă o forță de atracție uimitoare, continuă să fie interpretat în sens distinct vest-european. Și aceasta pentru că, în Europa Occidentală s-au născut și

experimentat noțiunile privind libertatea, drepturile omului, statul de drept, democrația liberală, protecția minorităților și economia de piață [2].

Valorile europene sunt de fapt cele aparținătoare societăților seculare occidentale, fiind o mixtură între pragmatismul britanic, toleranța scandinavă, vinovăția postbelică germană, clericalismul italian și raționalitatea galică. La acestea trebuie să adere societăți care au trăit într-un spațiu uniformizat și care trebuie să facă față acum provocărilor generate de schimbarea „umbrelor”, mai „colorată” dar mai puțin protecționistă. În plus, noile state vin să accentueze caracterul labil al acestui amestec, determinând amplificarea dezbatelor legate de atributele identității europene, cu atât mai mult cu cât Turcia bate la porțile integrării, adjudecându-și astfel (semi)apartenența teritorială europeană. Mai mult, timp de câteva decenii, identitatea europeană a suferit schimbări, dacă nu radicale, cel puțin fundamentale, cauzate de migrația dinspre țările cu o populație predominant musulmană de la frontierele sudice ale continentului, cât și dinspre fostele colonii, mai îndepărtate.

Din punct de vedere economic, extinderea succesivă a Uniunii Europene cu state aparținând fostului bloc comunist ar putea conduce la scăderea performanțelor economice ale statelor din formula UE-15. Chiar dacă organizația a primit, acum doi ani de zile, în rândurile ei un număr de 10 state, acestea sunt economii mici, al căror PIB total se situează undeva în jurul cifrei de 400 mld \$, ceea ce înseamnă o creștere cu mai puțin de 5% a PIB-ului total al UE. Extinderea Uniunii Europene cu aceste state (dintre care 8 aparținând defunctului spațiu de influență și inspirație sovietică) a adus cu sine o întârziere socio-economică destul de masivă, ajungându-se la o Europă parcă tot mai puțin coerentă. *Extinderea a fost un act politic*, altfel nu s-ar fi acceptat probabil ruptura calitativă majoră indusă de „legalizarea” fraternității cu Europa Centrală și de Est. Ea s-a realizat pe deplin doar din punct de vedere juridic, putând fi perceput mai degrabă ca o integrare forțată în condițiile în care creșterea economică la nivel comunitar poate fi încetinită datorită decalajelor reale dintre economiile naționale ale statelor vechi și noi. Accederea în Uniunea Europeană nu este o condiție necesară și nici suficientă pentru creșterea economică. Efectele combinate ale accesului la o piață extinsă și liberalizarea economiei sunt cele care optimizează creșterea economică.

Costurile, poate până acum subestimate din rațiuni politice, sunt doar o parte a șocului economic și social foarte brutal, atâta timp cât statele Europei au venit cu [3]:

- investiții prea mici pentru o autentică dezvoltare economică;
- o agricultură prea puțin modernizată;

- o industrie aflată într-o schimbare care nu și-a găsit pe deplin cadența;
- un nivel de trai scăzut care a atras în permanență din partea propriilor cetățeni revendicări în direcția unei mai bune stări sociale.

Economia europeană reprezintă una din laturile triumghiului economic mondial. În comparație cu aliatul-concurent nord american, în fiecare an, începând cu 2001, economia comunitară a avut un ritm de creștere mai lent. Nu numai că Germania, motorul dezvoltării economice comunitare, trece printr-o criză postbelică fără precedent (rata șomajului ajungând chiar la 12%), dar europenii, în general, lucrează pur și simplu mai puțin: participarea forței de muncă este mai mică, grevele sunt mai frecvente, săptămâna de lucru e mai scurtă iar concediile sunt mai lungi. Italianul mediu lucrează cu 36% mai puțin decât americanul mediu, iar francezul mediu, cu 32% mai puțin. Deși extinderea prezintă pericolul unui flux masiv de forță de muncă din noile țări membre ale Uniunii spre cele vechi, și care ar avea prin urmare de suferit de pe urma creșterii șomajului, situația de pe piața muncii nemțești nu a fost generată de verii mai săraci veniți din Est și dornici să culeagă strugurii pentru vinul de Hessa, ci de un sistem de protecție socială foarte generos, cu mult peste posibilitățile economiei. Uniunea Europeană trebuie să-și impună schimbări substanțiale în piața forței de muncă, a sistemului de asistență socială și la nivelul birocrăției. Deplina prosperitatea economică europeană merge în paralel cu reformele structurale majore în legătură cu care decidenții naționali vor avea de înfruntat opoziția electoratului.

O problemă îngrijorătoare pentru economia europeană vine din aria demografiei. Populațiile occidentale sunt îmbătrânite iar aderarea de noi națiuni la conglomeratul comunitar nu vine să rezolve problema; și acestea se confruntă cu ritmuri reduse de creștere a populației, ca urmare a nivelului scăzut de dezvoltare economică, pe de o parte, sau a modificării mentalității privind planificarea familială și a cariei, pe de altă parte. Așa după cum informează Comisia Europeană, senectutea este rezultatul scăderii ratei natalității, iar longevitatea în creștere este legată de evoluția economică lentă din Europa. În Uniunea Europeană, vârsta medie de pensionare este de 60 de ani, cu 3 ani mai puțin decât în Statele Unite.

Regiunea economică europeană nu înseamnă uniformizarea nivelului de dezvoltare economică și a standardului de viață. Discrepanțele sunt evidente și vor continua să se înregistreze inclusiv între țările aparținătoare Europei Occidentale, cu o anumită vechime ca stat comunitar. Nu toți europenii au aceleași avantaje și șanse de succes în fața provocărilor generate de regionalizare. Totul depinde de zona în care trăiesc, mai prosperă sau mai săracă, mai dinamică sau în declin, la oraș sau la țară, la

periferia Uniunii sau într-unul dintre centrele sale economice. De aceea, Uniunea Europeană a inițiat o *Politică de dezvoltare regională*, care a fost concepută ca o politică a solidarității. Referindu-se la acest aspect, în februarie 2004, cu ocazia prezentării celui de Al Treilea Raport cu privire la Coeziunea Economică și Socială, fostul Comisar responsabil cu politica regională și reforma instituțională, Michel Barnier, a declarat: *Uniunea Europeană trebuie să facă față multor provocări în perioada care urmează – dezvoltarea noilor tehnologii, accelerarea schimbărilor economice, fluxul de imigranți proveniți din afara Uniunii europene. Pe lângă toate acestea, performanțele noastre economice din ultimii ani nu au răspuns așteptărilor. Europa trebuie să gestioneze această situație. Trebuie să implicăm toate regiunile și întreaga populație pentru a fi cu toții mai prosperi. Despre aceste lucruri este vorba în propunerea Comisiei Europene – reducerea decalajelor pentru a obține o creștere economică mai rapidă. Creșterea și coeziunea sunt două fețe ale aceleiași monezi.*

La începutul celui de-al treilea mileniu, politica regională promovată de Uniunea Europeană se confruntă cu trei provocări majore noi:

- Uniunea a primit și se pregătește să primească în componența sa noi țări care prezintă condiții economice și sociale mai dificile decât în regiunile cel mai puțin dezvoltate ale UE-15; din acest motiv a fost necesară crearea programelor de asistență de preaderare;

- concurența între firme s-a accentuat în mod considerabil în urma liberalizării comerțului mondial. Firmele se stabilesc acolo unde găsesc cele mai bune condiții de natură să le sporească competitivitatea (infrastructură și servicii de înaltă calitate, forță de muncă bine pregătită). Regiunile care sunt cel mai puțin pregătite trebuie sprijinite să-și asigure o infrastructură și servicii moderne și eficiente care le pot face mai atractive;

- revoluția tehnologică și societatea informațională impun firmelor și cetățenilor din Uniune să se adapteze foarte rapid la situații aflate în continuă schimbare. Dar pentru aceasta, locuitorii tuturor regiunilor trebuie să poată beneficia de acces la cel mai avansat *know-how* prin rețele de telecomunicații, inovații și formare profesională de înaltă calitate.

Experiența a demonstrat că politica regională poate fi o reușită doar dacă se adresează unui număr restrâns de domenii relativ ample. Grupurile de beneficiari sunt [4]:

- Regiunile mai puțin favorizate, care sunt de trei tipuri:

- regiunile rămase în urmă din punct de vedere al dezvoltării și care au o serie de indicatori economici „în deficit (nivel scăzut al investițiilor, rată de șomaj peste medie, infrastructură de bază necorespunzătoare);

- regiunile aflate în proces de conversie (ale căror dificultăți pot fi clasificate în patru clase foarte diferite: sectoare industriale sau de servicii

supuse restructurării; dispariția activităților tradiționale în zonele rurale; zone urbane în declin; dificultăți în sectorul pescuitului);

→ toate regiunile din Spania, Grecia, Portugalia și Irlanda.

• Zonele sau sectoarele cu dezavantaje specifice (care se pot afla în interiorul sau în afara regiunilor mai puțin favorizate);

• Grupurile vulnerabile din societate, adică:

→ persoanele care întâmpină dificultăți pe piața forței de muncă (nu este necesar ca aceștia să trăiască într-o regiune rămasă în urmă din punct de vedere al dezvoltării sau într-o zonă aflată în proces de conversie, ci pot primi sprijin indiferent unde locuiesc în Uniune);

→ persoanele supuse discriminării și inegalităților pe piața forței de muncă (unele grupuri sociale se află într-o poziție extrem de vulnerabilă pe piața muncii, în principal din cauza discriminării și inegalităților pe motiv de sex, rasă sau origine etnică, religie, handicap fizic sau psihic, vârstă sau orientare sexuală);

• Autoritățile locale și regionale care urmăresc cooperare transnațională și interregională;

• Țările candidate: țările Europei Centrale și de Est care au fost deja admise, precum și cele care sunt candidate la aderare. Procesul de integrare regională și globală a obligat/determinat restructurarea radicală a economiilor acestor state, generând scăderea numărului locurilor de muncă disponibile și accentuarea șomajului. Dar, pe de altă parte, s-au dezvoltat substanțial relațiile comerciale cu restul lumii și s-au creat condițiile necesare atragerii investițiilor străine.

Politica de dezvoltare regională a Uniunii Europene, prin trăsătura de solidaritate pe care o exprimă, are drept scopul crearea de locuri de muncă și creșterea nivelului competitivității, prin sprijinirea statelor din regiuni mai puțin dezvoltate, precum și celor care se confruntă cu dificultăți structurale.

Visul American (idee potrivit căreia fiecare își poate croi propriul drum în viață prin determinare și muncă susținută) se vrea înlocuit acum de *Visul European*, codificat într-un proiect de lege fundamentală. Spre deosebire de primul, Visul European reprezintă o viziune trans-națională (prima și singura de acest gen) asupra unei conștiințe multi-naționale, în care libertatea individului se raportează la apartenența de o comunitate și nu la bunurile care ne aparțin. Creșterea economică și bunăstarea personală sunt considerate etape depășite în evoluția umanității, fiind promovate ca idei și concepte de bază cele referitoare la dezvoltare durabilă și interdependență.

Problemele cu care se confruntă UE-25/27 sunt reale și presante, așa după cum de necontestat sunt și realizările sale: în doar o jumătate de secol de existență, Uniunea Europeană a reușit performanțe deosebite, aducând

pacea între statele membre și prosperitatea pentru cetățenii săi. A creat moneda unică europeană și o piață unică în care persoanele, bunurile, serviciile și capitalul se mișcă liber. Pe această linie, extinderea (prin acceptarea de țări foste democrații socialiste) poate fi interpretată ca *un proces cu consecințe pozitive de perspectivă* care, cu siguranță, au fost identificate și analizate.

Este adevărat că, deocamdată, aderarea Europei Centrale și de Est se bazează pe o dominare economică și pe o închidere structurată într-o dependență financiară, comercială, industrială, agricolă și tehnologică. Acesta este, de fapt, prețul pe care-l are de plătit această parte a continentului în schimbul asigurării dezvoltării sale economice – a securității economice și a stabilității sociale.

Nimeni nu știe cum va arăta cu precizie Uniunea Europeană în urma celor două extinderi succesive cu state din centrul și estul continentului. Putem doar, pe marginea datelor și a experienței anterioare, să intuim rolul jucat pe scena internațională de către noua configurație politică, economică și socială care se naște acum.

Din punct de vedere politic, extinderea determină creșterea stabilității în Europa și transformarea organizației într-un actor apt să trateze problemele internaționale mai eficient. Azi, Europa are șansa de a participa la reconfigurarea lumii, la stabilirea regulilor de promovare a cooperării multinaționale și la îngrădirea actorilor caracterizați printr-un comportament agresiv. Capacitatea ei de a lucra îndeaproape cu Statele Unite și cu alți parteneri-prieteni va fi esențială în promovarea influenței sale în proiecte constructive. Așa de pildă, participarea eficientă a Europei în negocierile privind controlul armamentelor și eforturile legate de îngrădirea proliferării armelor de distrugere în masă constituie una din cheile reușitei acestor procese, în special în Orientul Mijlociu Mare și în zonele învecinate ale acestuia.

Succesul înregistrat de Uniune poate fi pus pe seama naturii sale unice și a manierei sale de lucru. Pentru că Uniunea Europeană nu este o federație precum Statele Unite ale Americii, și nici o simplă organizație de cooperare guvernamentală precum Națiunile Unite. Statele membre rămân națiuni suverane dar își delegă o parte a exercițiului suveranității în scopul acumulării unei puteri și exercitării unei influențe crescânde în lume, care nu ar putea fi atinse de nici un stat membru în cazul unei acțiuni individuale.

Din punct de vedere al securității, Europa/Uniunea Europeană trebuie să-și sporească influența, mai întâi în zona euro-atlantică și în spațiile adiacente acesteia, apoi și în alte regiuni. Pentru a participa eficient la circuitul politic global, Uniunea Europeană este obligată să facă față

provocărilor din Balcani, regiunea mediteraneană, cea caucaziană și, nu în ultimul rând, provocărilor venite din spațiul Orientului Mijlociu. Este datoare să participe la noi misiuni militare și de securitate pe timp de pace, criză sau război.

Din punct de vedere economic, extinderea înseamnă creșterea Pieței Unice, în care exportatorii din statele ne-membre vor avea de-a face cu un singur set de tarife, reguli comerciale și proceduri administrative. Uniunea extinsă va continua să sprijine dezvoltarea durabilă a statelor în curs de dezvoltare și integrarea lor în economia mondială. Uniunea Europeană dezvoltă relații cu toate statele vecine, precum Rusia, Ucraina și statele din spațiul mediteranean, pentru a asigura continuitatea relațiilor transfrontaliere și pentru a permite statelor din vecinătate să beneficieze de extindere. Este evident că, pe măsură ce Uniunea Europeană se extinde, devine din ce în ce mai necesară continuarea procesului de parteneriat politic și cooperare economică extra-comunitară, pentru a extinde stabilitatea și prosperitatea pe tot continentul european, în primul rând.

Departate de a fi o structură perfectă, Uniunea Europeană este, în schimb, *o structură perfectibilă*. De aceea, demitizarea Uniunii Europene presupune publicitatea capacității sale de absorbție, identificarea raportului optim avantaje/dezavantaje funcție de factorul timp și stabilirea limitelor sale geografice, oricât de tentante s-ar dovedi a fi acestea din punct de vedere geopolitic.

Note bibliografice:

[1] VERHEUGEN, Gunter, Discurs susținut la Institutul European din România, 21 februarie 2003

[2] Articolul 49 din Tratatul Uniunii Europene statuează că orice stat european care respectă principiile libertății și democrației, drepturile omului, libertățile fundamentale și statul de drept poate solicita aderarea la organizație.

[3] Un tank britanic a estimat costul extinderii pe șase ani (2000-2006) la 67 mld de euro. prin comparație. reunificarea Germaniei a costat guvernul de la Bonn 600 600 mld de euro între anii 1990-1999. Oricum, în primii 3 ani (2004-2007) bugetul Uniunii Europene pentru cele 10 state este de 40 mld euro dar aceste state vor avea propria lor contribuție la bugetul comunitar de 15 mld euro, ceea ce înseamnă că transferul net de fonduri către ele este de 25

[4] *** *În folosul regiunilor*, Delegația Comisiei Europene în România, mai 2003

**COMUNITATEA NAȚIONALĂ DE INFORMAȚII ÎNTRE
MODELELE OCCIDENTALE ȘI PERSPECTIVA ROMÂNEASCĂ**

**Ionel GOIAN,*
Mihăiță NICULESCU-CIOCAN***

The National Intelligence Community is a topical issue which gathers up much creative energy. Being a member of NATO, as well as the accession to the European Union require changes in the institutions that are in charge of the national security, according to the already existing patterns in these organizations.

This issue cannot be simply left out of scientific or academic debates within the national security area. This is why we shall try to present Western examples of intelligence communities, as well as current trends connected to their development.

The realities of the present security area and Romania's position in the new geopolitical and geostrategical context make us regard all aspects related to Romania's own security and to the security of our allies as responsibly as we can.

I. Introducere

România se află în fața unor noi provocări, una dintre cele mai importante fiind aceea de a înțelege corect noul context internațional global și de a moderniza instituțiile responsabile cu securitatea națională pentru a putea răspunde cerințelor de securitate ale integrării euro-atlantice și pentru a asigura României un nou statut internațional.

Perpetuarea și conjugarea unor vulnerabilități existente în aceste domenii pot afecta însă securitatea țării, generând efecte interdependente, difuze, multidireționale care impun modalități de prevenire și acțiuni adecvate și flexibile. Neglijarea, amplificarea ori acumularea necontrolată a acestor vulnerabilități pot crea instabilitate și pot conduce la transformarea acestora în riscuri la adresa securității.

Pe acest fundal, responsabilitatea fundamentală și mult sporită a statului este de a gestiona cu autoritate îndeosebi riscurile și vulnerabilitățile de natură

* Serviciul Român de Informații

* Serviciul Român de Informații

strict internă, care influențează în mod inevitabil și poziționarea României în mediul internațional de securitate.

Prin atenția acordată acestor factori interni, România poate, pe de o parte, să constituie în continuare un furnizor important de securitate regională și internațională și pe de altă parte, să transforme îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare economică și socială susținută și durabilă, într-o sursă considerabilă și specifică pentru securitatea propriu-zisă a țării.[1]

În 2004 s-a publicat *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, care stabilește componența securității naționale astfel: siguranța națională, apărare și ordine publică.

Securitatea națională este o stare a națiunii, a comunităților sociale, a cetățenilor și a statului, fundamentată pe prosperitate economică, legalitate, echilibru și stabilitate socio-politică exprimată prin ordinea de drept și asigurată prin acțiuni de natură economică, politică, socială, juridică, militară, informațională și de altă natură, în scopul exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților cetățenești, manifestării depline a libertăților de decizie și de acțiune ale statului, a atributelor sale fundamentale și a calității de subiect de drept internațional.

Siguranța națională[2] este garanția oferită de către stat privind apărarea eficientă a democrației, statului de drept, ordinii constituționale și valorilor supreme garantate de Constituție prin activitățile de informații, contrainformații și securitate desfășurate de sistemul securității naționale precum și prin deciziile și acțiunile de realizare a siguranței cetățeanului și a națiunii; siguranța națională este în același timp expresia nivelului de garanții pe care statul le oferă națiunii în legătură cu îndeplinirea și protejarea obiectivelor și intereselor de securitate, în condițiile dinamice ale mediului intern și internațional prin prevenirea surprinderilor strategice, economice, politice, tehnico-științifice, ecologice sau de altă natură.

Apărarea națională este reprezentată de ansamblul de măsuri și acțiuni desfășurate de statul român în scopul apărării și garantării suveranității naționale, a independenței și unității statale, integrității teritoriale și democrației constituționale.

Ordinea publică este ansamblul de norme și măsuri politice, economice, sociale care permit funcționarea normală a instituțiilor statului, menținerea liniștii publice, garantarea siguranței cetățenilor, respectarea și protejarea drepturilor acestora.

Sistemul securității naționale, conform Doctrinei Naționale a Informațiilor pentru Securitate, este reprezentat de ansamblul autorităților publice cu statut autonom, precum și alte instituții investite legal să desfășoare activități de informații, contrainformații și de securitate. Acest sistem este compus din: serviciile de informații interne, externe și militare (Serviciul

Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Direcția Generală de Informații a Ministerului Apărării Naționale), serviciile de securitate (Serviciul de Protecție și Pază, Serviciul de Telecomunicații Speciale) și structuri departamentale de informații și protecție (Direcția Generală de Informații și Protecție Internă din cadrul Ministerului Administrației și Internelor)[3].

II. Modele occidentale ale comunităților de informații

Problema creării sistemului de asigurare a securității naționale, presupune o abordare complexă a înfăptuirii hotărârilor în politică, economie, apărare, știință și tehnică, ecologie, informatică, cultură, precum și în alte sfere ale vieții și activității, legate de asigurarea securității cetățenilor, societății și statului. Pentru aceasta este necesară o bază metodologică care să cuprindă puncte unice de vedere, concepții comune referitoare la securitatea națională, la forțele și mijloacele de asigurare a acesteia. Este evident că în formarea unei asemenea baze trebuie să se țină seama de condițiile istorice, geopolitice și militar-strategice concrete ale vieții și evoluției unuia sau a altui stat. Numai în acest caz se pot stabili parametri optimi pentru sistemul securității unui anumit stat.

Experiența mondială arată că, în cazul determinării acestor parametri, se folosesc, de obicei, principiile teoretice ale aspectelor corespunzătoare științei politice. Pe baza lor se stabilesc obiectivele, misiunile, principiile de realizare și funcționare a sistemului securității naționale.

Cel mai mare interes îl prezintă *experiența Statelor Unite ale Americii*, unde structurile acestui sistem există, practic sub forma neschimbată, de aproape o jumătate de secol. *Legea privind securitatea națională*, din 1947, a definit acest sistem ca fiind o integrare a problemelor de politică internă, externă și militară în scopul abordării echilibrate a problemelor care privesc întrebuințarea diferitelor mijloace militare și nemilitare.

În anii '70, noțiunea de "*securitate națională*" a început să cuprindă nu numai aspectele militare, ci și pe cele economice și sociale. M. Taylor, președintele Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore al F.A. ale Statelor Unite ale Americii din acei ani preciza că "*pe ordinea de zi a preocupărilor curente figurează foarte multe amenințări civile - creșterea accentuată a populației, inflația, scăderea producției, lipsa resurselor, pierderea încrederii în guvern. Nu numai cauzele ci și urmările unor asemenea amenințări au un caracter nemilitar iar mijloacele de soluționare a lor au puțină legătură cu puterea militară reprezentată de forțele armate*".

La hotarul anilor '80-'90 specialiștii politici americani au început să ridice cu insistență problema extinderii ulterioare a conținutului noțiunii de "*securitate națională*".

Două momente au jucat un rol important în această privință. În primul rând, evenimentele petrecute în lume au arătat că linia despărțitoare de altădată dintre politica internă și cea externă se șterge, obligând guvernul să soluționeze, pe arena mondială, probleme care mai înainte erau rezolvate exclusiv în interiorul țării. În al doilea rând, ideea, care a stat la baza concepției securității Occidentului, de dominare a Uniunii Sovietice, a rămas de domeniul trecutului. De aici, unii specialiști politici militari au ajuns la concluzia necesității căutării unor noi obiective ale securității naționale, alții la aceea a dispariției a însăși ideii de securitate națională, care, după opinia lor, trebuie să cedeze locul ideii securității colective, generale pentru întreaga omenire.

Evident că adevărul este undeva pe la mijloc: noile obiective ale securității naționale trebuie să se îmbine cu problemele creării sistemelor colective (regionale și globale) de securitate. În ce măsură și-a găsit acest lucru reflectarea în sistemul securității naționale a SUA? În momentul înființării sale (în 1947), sistemul cuprindea, pe lângă președinte, Departamentul de Stat, Departamentul Apărării și Direcția Centrală de Informații, iar în prezent este formată din: președinte, administrația acestuia, Consiliul de Securitate Națională, ministerele și departamentele federale, precum și Congresul. Participanți neoficiali la acesta sunt mijloacele de informare în masă.

Departamentul de Stat răspunde oficial de politica externă a țării. Principalele îndatoriri ale acestuia sunt: ajutor acordat președintelui în elaborarea politicii externe, contacte diplomatice cu alte state, conducerea instituțiilor de peste hotare, soluționarea problemelor legate de reprezentanțele diplomatice din alte state, apărarea drepturilor și intereselor cetățenilor americani din străinătate, precum și asigurarea organelor guvernamentale cu informații despre problemele internaționale, politice, economice, militare etc. În procesul de luare a hotărârilor, în problemele legate de securitatea națională, un rol deosebit îl joacă instituțiile, aparent independente, dar strâns legate de Departamentul de Stat, cum ar fi: Agenția Internațională de Dezvoltare, Agenția de Informații a SUA și Agenția pentru Controlul Armamentelor și pentru Dezarmare.

Secretarul de stat este principalul consilier al președintelui în elaborarea și promovarea politicii externe. Acesta este a patra persoană (după vicepreședinte, speakerul Camerei Reprezentanților și președintele interimar al Senatului) care, în condiții excepționale, poate deveni președinte al țării.

Departamentul Apărării a fost înființat, în temeiul Legii privind securitatea națională, în 1947. *Secretarul de stat pentru apărare* este principalul consilier al președintelui pentru probleme de apărare a țării. Acesta stabilește politica și programele departamentelor militare, iar sub controlul său funcționează aparatul Departamentului Apărării, Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore, precum și ministerele pe categoriile de forțe armate. Aparatul

secretarului de stat pentru apărare include organe care au legătură nemijlocită cu înfăptuirea politicii de securitate. Acestea răspund de precizarea și coordonarea pozițiilor Departamentului Apărării în ceea ce privește problemele politico-militare, militare și economice, internaționale, respectiv de creșterea influenței Departamentului Apărării în domeniul unde mai înainte monopolul era deținut de Departamentul de Stat.

O poziție specială în sistemul securității naționale o ocupă *Agencia Centrală de Informații*, înființată, în 1947 prin Legea privind securitatea națională. Agenția Centrală de Informații intră în compunerea aparatului executiv al președintelui și se subordonează nemijlocit acestuia și Consiliului de Securitate Națională. Din cadrul misiunilor ce-i revin Agenției Centrale de Informații, prioritară este obținerea, analiza și prezentarea către destinatari din conducerea politico-militară superioară a SUA, a informațiilor despre un cerc larg de probleme.

Sistemul securității naționale se poate transforma în procesul evoluției sociale. În anii '50-'60 acest proces era determinat, în primul rând, de structuri importante, precum Departamentul de Stat, care asigurau cu prioritate securitatea externă. O dată cu extinderea problemelor securității naționale a crescut și numărul elementelor incluse în aceasta, mai ales a celor cu caracter social și economic.

Propunerea pentru un Departament unic al apărării naționale a fost făcută Congresului în decembrie 1945, de către președintele H. Truman. Legislația care a apărut după un an și jumătate de discuții s-a diferențiat substanțial de propunerile inițiale.

În anul 1947 a fost creat Departamentul Apărării, în frunte cu un secretar de stat, departament care avea în subordinea sa mai multe structuri. Acesta nu a reprezentat un departament unic, ci o confederație de trei ministere. Completarea la Legea privind securitatea națională, din 1949, nu numai că a introdus o nouă denumire a Departamentului Apărării Naționale - Departamentul Apărării, dar a și subliniat statutul șefului Departamentului Apărării ca principal consilier al președintelui pe probleme militare. În același timp a fost creată funcția de președinte al Comitetului Întrunit al Șefilor de State Majore, iar în Departamentul Apărării a fost creat un sistem unificat al procedurilor bugetare și financiare.

Mari schimbări a făcut R. McNamara, în anii 1961-1968, introducând în practica Departamentului Apărării sistemul de control a programelor și a bugetului, destinat pentru raționalizarea politicii militare. Prin folosirea analizei sistemice s-a intenționat crearea condițiilor prin care politica militară, achiziționarea de armament și structura forțelor ar putea fi determinate de interesele și scopurile naționale. De fapt, pe timpul lui R. McNamara, tendința de centralizare în Departamentul Apărării al SUA a atins apogeul.

Tendința dominantă în organizarea apărării SUA în secolul al XX-lea o constituie centralizarea. Acest proces a avut influență majoră asupra tuturor categoriilor de forțe armate și a dus la creșterea rolului Secretarului de Stat pentru Apărare. Schimbările în structura organizatorică au avut mai ales un caracter politic, fiindcă ele au influențat direct repartizarea puterii și accesul anumitor persoane și grupuri la procesul de conducere.

Comunitatea de Informații a Statelor Unite ale Americii este plasată sub autoritatea Consiliului Național de Securitate și coordonată direct de către președintele SUA, în calitate de șef al executivului, cu ajutorul a două organe consultative principale în materie de informații: Comitetul de Consilieri ai Președintelui pentru Informații Externe și Grupul Operativ Superior de Cooperare, care depinde de Consiliul Național de Securitate. Conducerea operativă aparține Directorului Agenției Centrale de Informații (C.I.A.) care cumulează și funcțiile de consilier principal al președintelui și de șef al Comunității de Informații[4].

Comunitatea de Informații a SUA “Intelligence Community” a fost creată prin “Executive Order” 12333 din 4 decembrie 1981, al președintelui SUA și a fost plasată sub autoritatea Consiliului Național de Securitate. Aceasta este coordonată direct de către președintele SUA cu ajutorul a două organe consultative principale în materie de informații. Conducerea executivă aparține Directorului Agenției Centrale de Informații (CIA).

Actuala structură acțională a Comunității de Informații a SUA se compune din organisme (birouri, consilii, centre) specializate în gestionarea resurselor umane și materiale, în evaluarea integrată a surselor de insecuritate, amenințărilor sau posibilelor agresiuni, în stabilirea strategiilor operaționale specifice și generale, în conducerea operativă a ansamblului de structuri specializate din agenții autonome și structuri specializate departamentale, cu competențe bine definite.

Principala structură de informații este Agenția Centrală de Informații – o structură autonomă, investită cu atribuții pe linia culegerii clandestine de informații din străinătate, contraspionajul extern, cercetării și dezvoltării de sisteme tehnice de culegere a informațiilor. CIA este responsabilă cu informațiile din domeniile politic, economic, militar, social, științific, tehnic, fiind în același timp organismul responsabil să organizeze activități speciale (clandestine) în profitul comunității de informații a SUA.

Din 1991 activitatea CIA a suferit reorientări ale intereselor de securitate determinate de finalul Războiului Rece și de schimbările europene. CIA este principala componentă a Comunității de Informații a SUA (primește 10% din bugetul pentru informații). În afară de CIA, din Comunitatea de Informații mai fac parte o serie de agenții, birouri, departamente, toate fiind subordonate ministerelor (structurilor departamentale) în funcție de competențe.

Departamentul Apărării are în subordine structuri specializate de informații în domeniul apărării (informații tactic-operative la nivel central sau ale diferitelor categorii de arme și informațiile care privesc securitatea propriilor structuri militare).

Departamentul de Stat are în subordine o structură specializată pentru informații și cercetare. Departamentul Energiei are în subordine un birou de informații și securitate națională. Departamentul Justiției are o structură specializată în coordonarea și executarea activității de contrainformații pe întregul teritoriu american și o structură de combatere a traficului de droguri. Departamentul Finanțelor are în subordine o structură specializată în protecția personalităților politice americane și atribuții în lupta împotriva falsificării banilor și a documentelor oficiale.

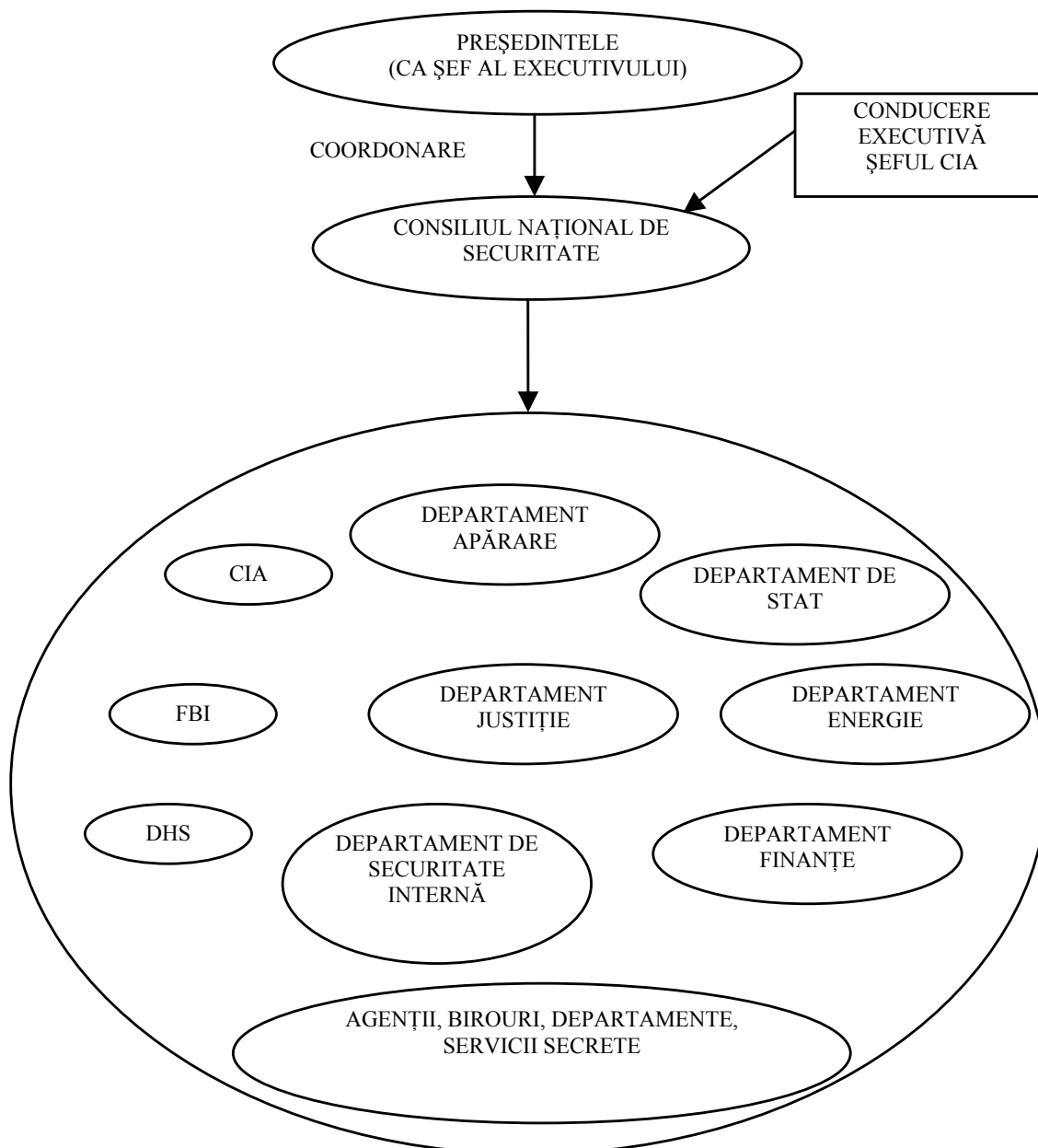
F.B.I. (Federal Bureau of Investigation) – aflat în subordinea Departamentului de Justiție – este principalul organ cu responsabilități în coordonarea și executarea contrainformațiilor pe teritoriul american. Poate efectua arestări și investigații colaborând pentru aceasta cu celelalte structuri ale Comunității. Se ocupă în special de contraspionajul industrial, combaterea criminalității organizate și a traficului de stupefiante.

La 25 noiembrie 2002, prin Legea privind înființarea Departamentului de Securitate Internă (D.H.S.), a apărut cel de-al 15 serviciu de informații american. Principala sarcină a acestuia constă în dezvoltarea unei strategii care să apere Statele Unite ale Americii de amenințări sau atacuri teroriste.

Noutatea în legătură cu acest departament o constituie faptul că legea prevede ca toate departamentele și agențiile existente să furnizeze D.H.S., în limitele prevăzute de lege, toate informațiile privind amenințările și activitățile teroriste desfășurate pe teritoriul SUA. Așadar, acest nou departament are prioritate în obținerea informațiilor de la celelalte componente ale comunității.

Controlul serviciilor de informații din cadrul Comunității Informative a SUA se realizează de către diferite comisii, între care Comisia privind sarcinile și împuternicirile comunității informative a SUA (înființată în 1994) și Comisia Națională pentru Apărare și Securitate Națională (înființată în 1990)[5].

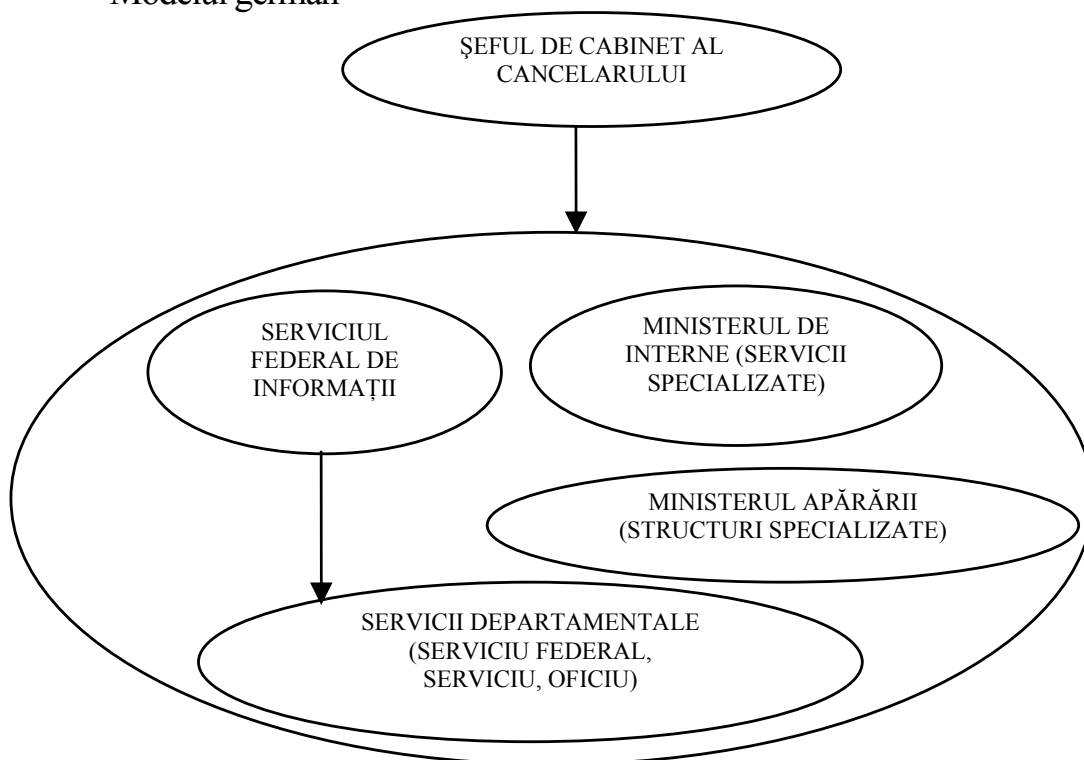
Putem prezenta, schematic, Comunitatea americană de informații, astfel:

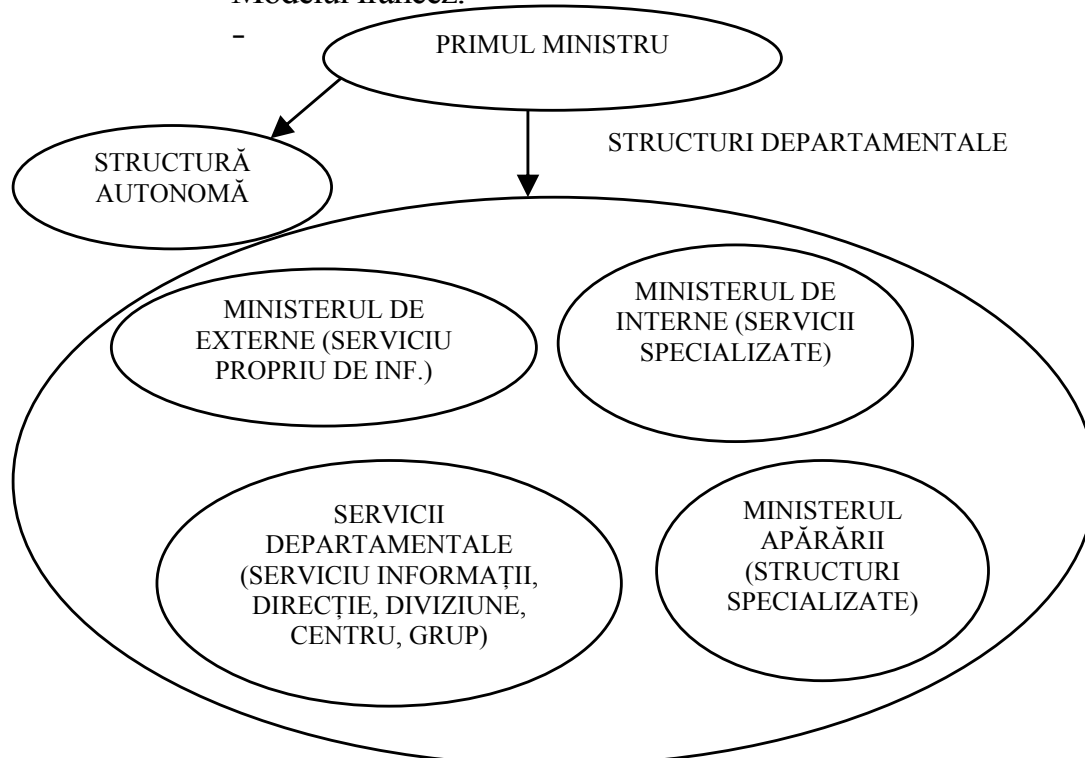
Directorul Agenției Centrale de Informații răspunde de coordonarea serviciilor de informații din toate departamentele fiind consultantul principal al președintelui și al Consiliului Securității Naționale pentru toate problemele referitoare la securitatea națională, șeful serviciilor centrale de informații și al tuturor celorlalte departamente din cadrul Comunității de Informații și coordonator al activității tuturor structurilor informative.

Alte modele de organizare a comunităților de informații sunt:

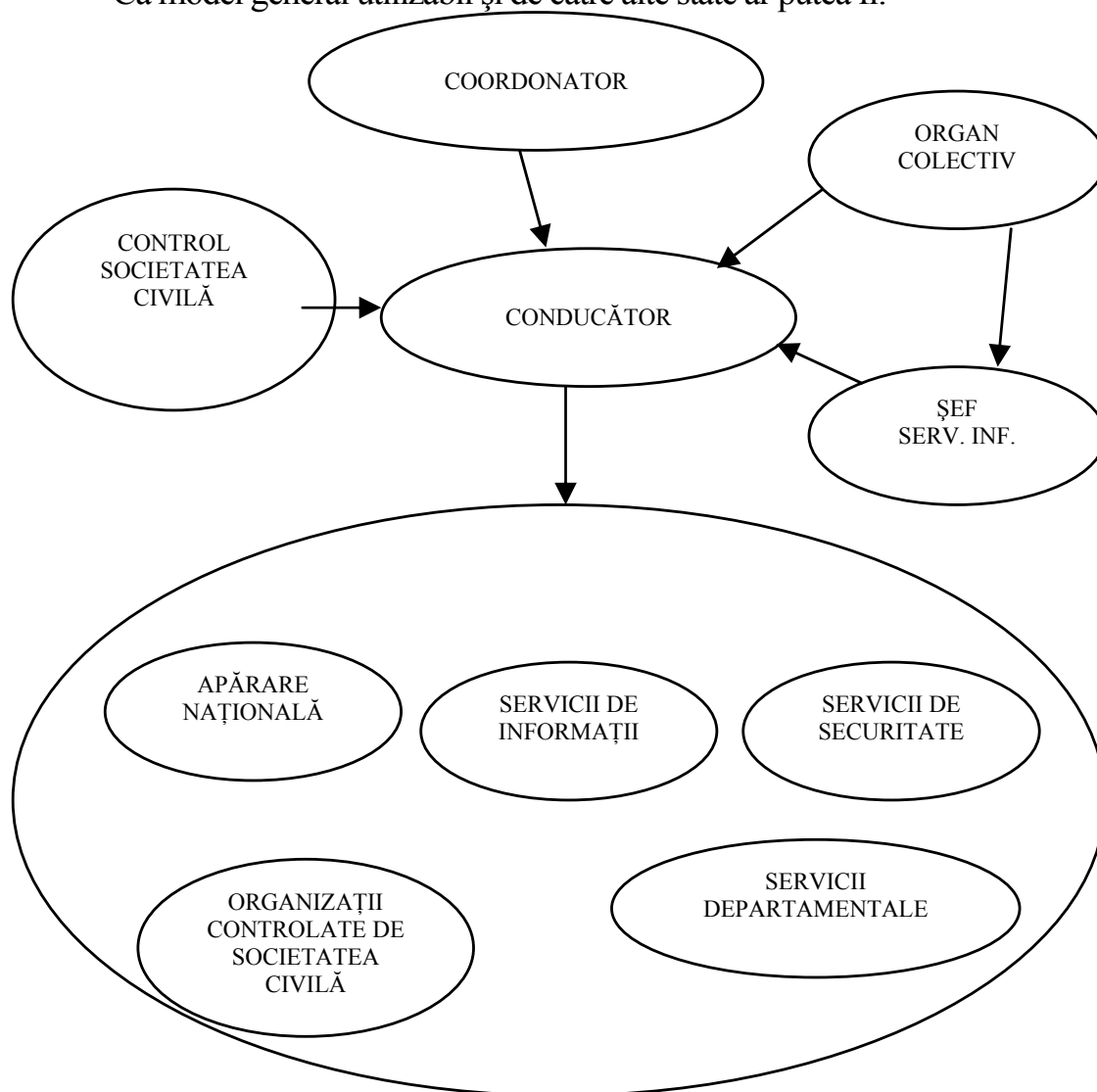
- Modelul german

Modelul francez:

Ca model general utilizabil și de către alte state ar putea fi:

III. Comunitatea națională de informații a României – puncte de vedere actuale

Legea are grijă să stabilească, pentru o funcționare unitară a tuturor acestor organizații că, de pildă, activitatea pentru realizarea siguranței naționale este *organizată și coordonată* de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării.

Consiliul Suprem de Apărare a Țării are, în domeniul siguranței naționale, următoarele atribuții:

a) analizează datele și informațiile obținute și evaluează starea siguranței naționale;

b) stabilește principalele direcții de activitate și aprobă măsurile generale obligatorii pentru înlăturarea situațiilor prevăzute ca amenințări la adresa siguranței naționale;

c) stabilește modalitățile de valorificare a informațiilor referitoare la siguranța națională;

d) analizează rapoarte și informări referitoare la modul de aplicare a legii privind siguranța națională;

e) aprobă structurile organizatorice, efectivele și regulamentele de funcționare ale Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe și Serviciului de Protecție și Pază;

f) aprobă cheltuielile operative destinate realizării siguranței naționale.

În exercitarea atribuțiilor ce îi revin, Consiliul Suprem de Apărare a Țării emite hotărâri, potrivit legii, care sunt obligatorii pentru autoritățile administrației publice și instituțiile publice la care se referă. Acestea răspund, în condițiile legii, de măsurile luate pentru punerea lor în aplicare. La rândul său, activitatea Consiliul Suprem de Apărare a Țării este supusă examinării și verificării parlamentare.

Reforma sectorului de securitate impune *transformarea* profundă a instituțiilor, creșterea calității actului de conducere, o mai bună coordonare națională a acestora și asigurarea integrării lor funcționale și optime în sistemele de securitate din care România face parte.

Eforturile vor viza consolidarea și profesionalizarea controlului civil asupra forțelor care au responsabilități în domeniul securității naționale și se vor focaliza asupra structurilor, normelor, relațiilor, misiunilor, instruirii și resurselor sistemului, cu stricta respectare a principiilor democrației, eficienței, transparenței și nonpartizanatului politic.

Principalele direcții de acțiune în acest scop sunt[5]:

- Transformarea profundă a mecanismelor politice și administrative de proiectare, implementare, control și evaluare a politicii externe, de securitate și apărare;

- Creșterea gradului de expertiză a personalului ce realizează controlul democratic civil asupra instituțiilor care au responsabilități în domeniul securității naționale;

- Crearea unui sistem modern, eficient și participativ de proiectare, planificare și evaluare a politicii de securitate;

- Fundamentarea unui nou cadru legislativ privind transformarea instituțiilor care au responsabilități în domeniu, în acord cu cerințele noului mediu de securitate;

- Elaborarea și implementarea unei noi concepții privind rolul politicii de apărare în cadrul politicii de securitate și a unei strategii de transformare a forțelor armate pentru a face față noilor provocări;

- Construcția comunități naționale de informații, având ca scop creșterea eficienței, sporirea responsabilității și optimizarea folosirii resurselor în combaterea noilor riscuri și amenințări la adresa securității naționale;

- Reorganizarea sistemului și modernizarea mecanismelor de gestionare a crizelor;

- Îmbunătățirea comunicării în cadrul sectorului de securitate națională;

- Transformarea sistemului de educație specifică, prin îmbunătățirea programelor de pregătire și dezvoltarea cercetării având ca obiectiv securitatea națională.

Având în vedere complexitatea deosebită a acestor eforturi, acțiunile specifice vor fi focalizate asupra transformărilor din domeniul *politicii externe, apărării, activității de informații, contra-informații și securitate*, precum și asupra mecanismelor de *prevenire, gestionare și soluționare a crizelor*.

La 10 noiembrie 2005 se publică Hotărârea CSAT privind unele măsuri pentru organizarea și coordonarea unitară a activității de informații (CNI). Această certitudine este momentul final al eforturilor desfășurate de-a lungul celor 15 ani care au trecut de la desființarea securității și în același timp, punctul de început al creării efective a unei instituții viabile și anume, Comunitatea Națională de Informații.

Prima misiune a structurilor ce urmează a se constitui ar trebui să asigure și coordonarea acțională dar și identificarea disfuncțiilor existente ori posibile, urmând ca soluțiile să fie adoptate în raport cu specificul fiecăreia.

Comunitatea de informații va aduce cu ea o serie de noutăți, astfel[5]:

- O mai bună organizare și armonizare a activității de informații;

- Raționalizarea și eficientizarea circuitelor informaționale și a produselor vehiculate prin acestea;

- O mai bună coordonare, vizând direcționarea unitară a eforturilor pe aspectele prioritare ale prevenirii amenințărilor;

- Reorganizarea și perfecționarea cooperării interinstituționale;

- Sporirea capacității operative și a vitezei de reacție, precum și valorificarea la un nivel calitativ superior a rezultatelor obținute.

Nu se va recunoaște însă dreptul la existență a acestei instituții dacă nu va avea o recunoaștere printr-o normă legală, indiferent cum s-ar numi aceasta: *“Legea securității naționale”* sau *“Legea informațiilor, contrainformațiilor și securității naționale”* sau de ce nu, *“Legea Comunității de Informații”*. În momentul de față Hotărârea prin care s-a înființat CNI nu are o acoperire legală (Legea 415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării nu prevedea posibilitatea, oferită acum, CSAT de a înființa în

subordinea sa o altă instituție, decât un Secretariat) și pe cale de consecință orice decizii ale unei asemenea structuri sunt lovite de nulitate. Este însă adevărat că ceea ce legea nu interzice expres înseamnă că permite. Cu toate acestea, Comunitatea Națională de Informații, structură având în compunere analiști pe probleme de securitate, își propune să ofere decidenților informații complete legate de siguranța națională. La momentul acesta instituțiile cu atribuții în domeniul securității naționale furnizează, factorilor politici abilitați, informații provenind din domeniul (domeniile) pe care legiuitorul l-a (le-a) dat în competența lor, ceea ce înseamnă sectoare complementare de activitate din domeniul securității. Dacă această Comunitate de Informații va avea doar rolul de a corela informațiile oferite de serviciile de specialitate și transmiterea "compilațiilor" către decidenți, după părerea noastră, vom avea o instituție care va dubla activitatea lucrătorilor, specializați în analiză, din serviciile de informații și se va constitui într-un nivel suplimentar, intermediar între CSAT și diferitele servicii de specialitate. Informațiile de care dispunem până în acest moment ne duc la concluzia că nu se dorește acest lucru ci o analiză a informațiilor integrate.

Legiuitorul român trebuie să aibă în vedere faptul că noile evoluții ale lumii serviciilor de informații din România trebuie să țină cont de necesitatea integrării și compatibilității cu comunitățile informative europene pentru un sistem de securitate la nivel european.

IV. Perspective ale domeniului securității naționale

Procesele reale de elaborare și promovare a politicii securității naționale se diferențiază de acest model, întrucât guvernul nu este o unitate indivizibilă, ci este compus din persoane și organizații concrete, care au concepțiile lor, ce nu coincid întotdeauna, cu privire la prioritățile în domeniul realizării și apărării valorilor și intereselor naționale.

Există cel puțin *două modele alternative* ale procesului de elaborare și promovare a politicii de securitate națională. Ele joacă un rol important în organizarea procesului de funcționare a sistemului securității. Sub aspect general fondul acestora se rezumă la următoarele *aspecte*:

Primul model presupune o colaborare politică în sistemul securității naționale și este considerat ca un "*bilanț politic*" al activității diverselor persoane care fac parte din eșalonul superior ca nivel ierarhic. Altfel spus, guvernul, ca organ al modelului rațional, este format din componente, reprezentate de diverse persoane care ocupă poziții de conducere în organizațiile ce intră în sistemul securității naționale. În același timp, hotărârile luate, ca urmare a unor compromisuri și concesi reciproc, depind nu numai de preferințele participanților, dar și de cum aceste preferințe se combină.

Important este de asemenea, să se țină cont de faptul că persoanele care participă la promovarea politicii de securitate națională nu trăiesc într-un vid. Ele sunt persoane oficiale, alese sau numite, care privesc lumea, înainte de toate, prin prisma intereselor organizațiilor lor. Persoanele fizice care lucrează în domeniul politic adeseori încearcă să stabilească, preferențial, ce curs trebuie urmat. Acest conflict are un caracter permanent și este o parte a politicii. El este provocat de patru factori: deosebirile în interesele organizațiilor, perceperea diferită a realității, caracterul informațiilor folosite, precum și incertitudinea situațiilor.

Se consideră că poziția unei persoane determină gradul de influențare a procesului de luare a unei hotărâri. Multe persoane iau parte la hotărâri numai ca urmare a faptului că ele ocupă o anumită funcție care permite anumite opinii și percepții. Asupra conținutului hotărârilor politice influențează, din punctul de vedere al participării la acest proces a unei anumite persoane fizice, mai ales, presiunea exercitată asupra ei, tendința de a se adapta la această presiune, simpatia pentru cerințele organizației, care se pun față în față cu interesele naționale, inerția organizației, orientările și opiniile de valoare (ideologice și personale), perceperea intereselor naționale și a caracterului amenințării acestor interese.

Asemenea *calități* cum ar fi *competența, capacitatea de interacțiune, relațiile personale cu alți politicieni, "arta birocratică și politică", capacitatea și dorința de a lua o hotărâre, au o mare importanță pentru nivelul și calitatea influenței persoanei în sistemul securității naționale*. Analizii politico-militari consideră că interesele organizațiilor constituie un factor dominant în formarea unei poziții cu care să fie de acord persoanele fizice în stabilirea intereselor securității naționale.

Al doilea model concentrează atenția asupra organizațiilor care răspund de diferite aspecte ale politicii. Totodată, se analizează activitatea acestor organizații, influența lor asupra procesului de elaborare și promovare a politicii de securitate națională.

Fiecare asemenea organizație se constituie în scopul asigurării intereselor naționale. În același timp, zona de responsabilitate a multora din ele adeseori nu este stabilită în mod precis. Acest fapt duce la apariția unei zone de responsabilitate suprapuse conflictelor, stimulează apariția tendințelor de cultivare a intereselor proprii, pe lângă cele pentru care ele au fost constituite. Recunoașterea intereselor unor organizații concrete în calitate de surse de influență în politică, constituie aspectul cel mai important care trebuie să se ia în considerare în cazul constituirii sistemului securității naționale.

Atât în structura puterii executive, cât și în sistemul securității naționale, în ansamblu, veriga principală în majoritatea țărilor lumii este reprezentată de persoana cu cea mai înaltă funcție de răspundere - de obicei, de președinte. În

SUA, de exemplu, el este șeful statului: comandantul suprem al forțelor armate, primul diplomat și șeful puterii executive. Astfel, ipostaza constituțională a președintelui determină poziția sa ca personaj principal în elaborarea hotărârilor în domeniul securității naționale.

În elaborarea strategiei de securitate a României, dar nu numai, s-a schimbat și atitudinea față de informațiile obținute. Dacă odinioară informațiile diplomatice și cele obținute prin cercetare, despre evenimentele ce au avut loc pe arena mondială, aveau un caracter predominant, în prezent ele sunt considerate, în linii mari, ca o bază de orientare, adică o sumă a tuturor informațiilor despre politica internă și externă, importante pentru luarea unor hotărâri întemeiate. Totodată, o mare atenție s-a acordat problemei relației "feed-back", adică informațiilor despre rezultatele și urmările înfăptuirii hotărârilor adoptate. Atitudinea factorului politic față de culegerea informațiilor, sublinia A.R. Timofte[6], și față de structurile destinate acestui scop este ambivalentă. Le recunosc utilitatea, dar nu întotdeauna le și valorifică rezultatele (produsele informaționale). Cunoașterea oferită factorilor de decizie, dacă nu generează acțiuni, este lipsită de însemnătate. De aceea, adeseori se afirmă că activitatea de culegere de informații este cenușărea politica contemporană: mult timp sacrificat, muncă neplăcută, obositoare, nesfârșită, umilință, devotament lipsit de recunoaștere și sacrificii fără aură eroică.

Funcționarea sistemului securității naționale în *formă schematică* poate fi prezentată în modul următor: *statul sesizează pericolul, îl apreciază, elaborează politica și măsurile concrete destinate pentru neutralizarea pericolelor posibile sau a celor ce pot apărea.*

În realitate acest proces este cu mult mai complex, dat fiind faptul că, în *primul rând*, pot să lipsească sau să nu acționeze cum se cuvine diferite elemente ale mecanismului, *în al doilea rând*, sistemul include în sine diferite personalități și organizații, fiecare dintre acestea având ideea lor despre ce trebuie făcut în interesul statului, *în al treilea rând*, fiecare departament are un interes propriu și tinde spre realizarea lui.

O importanță deosebită pentru asigurarea funcționării eficiente a sistemului securității naționale o au condițiile în care acesta acționează (pe timp de pace sau în situații de criză). Ultimele aspecte necesită o abordare minuțioasă a organizării, culegerii și aprecierii datelor, o transmitere rapidă a informațiilor, o îndeplinire întocmai, în termenul stabilit, a hotărârilor elaborate și adoptate de factorii politici care sunt antrenați în luarea deciziilor.

Algoritmul pentru funcționarea sistemului securității naționale arată în genere astfel: *primirea și aprecierea informațiilor - elaborarea hotărârii - aducerea acestora la cunoștința executanților - îndeplinirea hotărârii - aprecierea îndeplinirii hotărârii.*

Totodată, primirea și aprecierea informațiilor în sistemul securității presupun existența unor organe speciale în toate componentele sistemului, precum și participarea centrelor de cercetare științifică și a celor informațional-analitice ale altor organizații. Este ideal ca fiecare participant să organizeze și să realizeze culegerea informațiilor, prelucrarea și transmiterea acestora forurilor superioare în conformitate cu sarcinile, stabilite de conducerea țării, ale departamentului sau cu propriile necesități.

Revenim asupra unei probleme deja abordate în cursul lucrării și anume: procesul de informare ca misiune (atribuție) esențială a serviciilor de informații. Am dori să evidențiem, în primul rând, faptul că legea[7] stabilește că informații din domeniul siguranței naționale pot fi comunicate:

a) președintelui Senatului, președintelui Camerei Deputaților, precum și comisiilor permanente pentru apărare și asigurarea ordinii publice ale celor două camere ale Parlamentului;

b) miniștrilor și șefilor departamentelor din ministere, când informațiile privesc probleme ce au legătură cu domeniile de activitate pe care le coordonează sau de care răspund;

c) prefectilor, primarului general al Capitalei, precum și conducătorilor consiliilor județene, respectiv al municipiului București, pentru problemele ce vizează competența organelor respective;

d) organelor de urmărire penală, când informațiile privesc săvârșirea unei infracțiuni.

O simplă lectură a textului arată că din acesta lipsesc reprezentanții principali ai puterii executive: președintele României și primul-ministru al României. Să fie o scăpare a legiuitorului? Prezența acestora în cadrul Consiliului Suprem de Apărare a Țării acoperă această lipsă de prevedere. După propria părere legiuitorul a avut în vedere, în redactarea textului, doar posibilitățile de acțiune directă ale fiecărei instituții. Președintele României, conform Constituției României, *exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate*. De asemenea, Președintele României *poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și, la cererea primului-ministru, în alte situații*. Așadar, posibilitățile de acțiune imediată sunt limitate. Să luăm de pildă, situația în care președintele este informat cu privire la o situație care impune o acțiune imediată (pericol iminent) la adresa securității naționale. Constituțional el nu se află într-o poziție care să-i permită o acțiune rapidă și eficientă. Scenariul de urmat într-o asemenea criză ar fi acela al convocării de urgență a Consiliului Suprem de Apărare a Țării unde ar supune dezbaterilor problema, obținând în urma discuțiilor, o decizie care ar trebui pusă în aplicare de Guvern.

Președintele are atribuții în domeniul politicii externe și în domeniul stabilirii priorităților circumscrise cerințelor securității naționale (îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării și este comandantul forțelor armate). Alte probleme precum criminalitatea organizată, evaziunea fiscală, migrația ilegală, corupția, cad în sarcina Guvernului. Un președinte carismatic poate influența politica de securitate națională, poate fixa priorități în acest vast câmp de acțiune, dar posibilitatea de intervenție este foarte limitată.

Încercând o concluzie, după ce am particularizat, prezentând situația instituției prezidențiale, trebuie să se cunoască în primul rând atribuțiile și posibilitățile de acțiune ale fiecărei instituții informate. Această cunoaștere trebuie să opereze din ambele sensuri: serviciile de informații trebuie să cunoască atribuțiile instituțiilor și să ofere informații utile conform “*nevoii de a ști*”, iar instituțiile de decizie să cunoască căile de acțiune în exercitarea competențelor prevăzute de lege.

Informațiile (operative și neoperative) trebuie să aibă diferite căi de transmitere și de apreciere a lor. *Informațiile operative* sub forma unor documente (sinteze zilnice, săptămânale și lunare, precum și materiale pe probleme care în momentul respectiv interesează organele superioare de conducere a țării) trebuie să ajungă la un organ special, a cărui sarcină constă în sintetizarea informațiilor pentru președinte și membrii echipei acestuia. *Informațiile cu caracter neoperativ*, precum și cele prelucrate în organul menționat, sunt oferite destinatarilor desemnați de lege în funcție de competențele oferite pentru consilierii experimentați și calificați, specializați în diferite probleme interne sau externe (regionale, globale etc.)

La baza reorganizării și asigurării unei funcționări eficiente a sistemului securității naționale, pe plan extern, stau: deschiderea și flexibilitatea structurii sale bine organizate ierarhic; evidențierea influenței asupra procesului politic atât a organizațiilor, cât și a diverselor persoane, precum și a stilului de conducere al președintelui și a experienței politice a acestuia; delimitarea atribuțiilor între diferitele instituții desemnate de lege cu competențe în domeniul securității naționale; planificarea și organizarea transpunerii succesive a hotărârilor în practică; aprecierea rezultatelor și introducerea corectivelor adecvate schimbărilor reale ale condițiilor interne și externe de existență și dezvoltarea statului, precum și a situației internaționale în ansamblu. Realizarea acestor cerințe constituie cea mai importantă condiție a eficienței sistemului securității naționale.

Noua Strategie de Securitate Națională a României va trebui să țină cont de progresele din domeniul securității naționale (inclusiv de nou creată Comunitate de Informații a României), dar și de noile forme de manifestare a

riscurilor, vulnerabilităților și amenințărilor, de interesele integrării în Uniunea Europeană, de schimbările de viziunea politică asupra intereselor de securitate a României și mai ales de rolul pe care îl joacă în prezent România ca membră a structurilor Nord Atlantice: frontieră avansată de apărare comună.

Note bibliografice

[1] Ioan Bidu, Cristian Troncotă „Coordonate de securitate”, Ed. ANI, București, 2005.

[2] Vezi și definiția din art.1, Legea nr.51/1991 privind siguranța națională a României. Monitorul Oficial nr. 163 din 7 august 1991.

[3] Ioan Bidu, Cristian Troncotă “Coordonate de securitate”, Ed. ANI, București, 2005

[4] Ionel Marin “Comunitatea de informații – soluția problemelor de securitate”, Ed. ANI, București, 2004.

[5] Strategia de Securitate Națională a României, proiect, 21.02.2006.

[6] Timofte Alexandru Radu, Originile și mărirea, declinul și renașterea lumii informațiilor secrete, Ed. ANI, București, 2004.

[7] Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României, art.11. Monitorul Oficial nr. 163 din 7 august 1991.

Bibliografie

- Victor Babiuc, *Despre comunitatea de informații și marele sigiliu România Liberă*, 4 iulie 2005, pag.11.

- Sava Ionel Nicu, *Studii de securitate*, Centrul Român de Studii Regionale, București, 2005.

- Timofte Alexandru Radu, *Originile și mărirea, declinul și renașterea lumii informațiilor secrete*, Ed. ANI, București, 2004.

- Timofte Alexandru Radu, *Marea provocare a începutului de mileniu – securitatea în societatea globalizată*, Centrul de studii și Cercetări pentru Siguranța Națională, București, 2005.

- Marin Ionel, *Comunitatea de Informații, soluția problemelor de informații*, Ed. ANI, București, 2004.

- Rădoi Mireille, *Serviciile de Informații și Decizia Politică*, Ed. Tritonic, București, 2003.

- Bădălan Eugen, *Securitatea României actualitate și perspective*, Ed. Militară, București, 2001.

- Bidu Ioan, Troncotă Cristian, *Coordonate de securitate*, Ed. ANI, București, 2005.

SECURITATEA ROMÂNIEI ÎNTRE NATO ȘI UE

Nicușor MOLDOVAN,*
Mihai RICĂ*

NATO and EU have common strategic interests in Europe, namely providing peace and security after centuries of conflict on this continent.

Romania needs to promote a security policy according to the position and its role within the current geopolitical and geostrategic context.

This essay will briefly present some of the issues related to Romania's position towards NATO and EU security, as well as the perspectives provided by ensuring Romania's security as state member of NATO and as state member of EU in the future.

Introducere

Sfârșitul de secol și mileniu s-a caracterizat, așa cum bine se cunoaște, prin schimbări dramatice și profunde în planul evoluțiilor politico-militare ce se răsfrâng în mod direct asupra sistemului securității internaționale. Acesta este definit actualmente, în faza de proces tranzitoriu, de parametri radical modificați, ce vizează configurația centrelor și resurselor de putere, relațiile intra și interstatale, modelele conceptuale și operaționale ale procesului de securitate.

Marile mutații produse pe plan internațional în conținutul și amploarea proceselor cu relevanță în domeniul securității generează în perioada actuală eforturi susținute pentru elaborarea unor strategii de securitate corespunzătoare.

Noua arhitectură de securitate este bazată pe valorile și standardele democrației, a libertăților și drepturilor omului, a statului de drept și a economiei de piață, pentru asigurarea stabilității globale, regionale și zonale.

Mediul internațional de securitate este zguduit de tensiuni etnice, de criminalitatea organizată, manifestată sub diverse forme, de instabilitatea politică a unor zone și de redefinirea spațiilor de interes și influență.

* Serviciul Român de Informații

* Serviciul Român de Informații

Securitatea depinde de stabilitate, după cum stabilitatea nu poate fi realizată fără o economie puternică, dacă nu prosperitate. Invers, numai o economie sănătoasă este capabilă să susțină eforturile de securitate.[1]

Securitatea europeană și euro-atlantică este mai puțin relaționată în prezent unei probleme de capabilitate în ceea ce privește apărarea în fața unui atac militar de amploare.

O importanță tot mai mare este acordată capacității de a contracara noile tipuri de amenințări la adresa securității, rezultate din destabilizarea internă a statelor, terorism, proliferarea armelor de distrugere în masă.

Noua arhitectură de securitate este rezultatul relațiilor și intereselor dintre state, bazat pe aranjamentele bilaterale și regionale care conduc cel mai rapid la îndeplinirea obiectivelor naționale.

I. Delimitări conceptuale

În actualul context geostrategic, mediul de securitate, atât la nivel internațional cât și la nivel național, se caracterizează prin modificări substanțiale. Lumea a devenit tot mai complexă, iar multiplele transformări urmează o cale ce pare fără întoarcere.

La modul general, prin *securitate* se înțelege acea stare în care simțim că suntem la adăpost de orice pericol și avem sentimentul de protecție, de apărare, de independență. Într-o altă accepțiune, *securitatea* este atât o stare, cât și un proces ce are o componentă internă – conducerea statului și una externă – importanța statului din punct de vedere geopolitic și geostrategic.

Caracterul pluridisciplinar și sistemic al securității rezultă din faptul că dimensiunile acesteia se intercondiționează, suma lor fiind un produs factorial în care rolul determinant poate diferi în funcție de natura, amploarea și profunzimea factorilor de risc interni și externi.

Multitudinea de definiții și accepțiuni referitoare la securitate conduc la concluzia că această noțiune nu este absolută ci relativă, iar transpunerea ei în plan național sau internațional relevă anumite particularități precum și o gradualitate a abordărilor.[2]

Conceptul de securitate a cunoscut profunde transformări de-a lungul timpului. Dacă în perioada Războiului Rece acest concept se axa în principal pe componenta militar-strategică, în prezent, se orientează din ce în ce mai mult către aspectele economice, politice, sociale și ecologice.

Analiza termenului de securitate a determinat apariția în teoria și practica relațiilor internaționale a unor noi concepte, derivate din acesta, precum: *securitate națională/internațională*, *securitate colectivă*, *securitate*

subregională/regională, securitate continentală, securitate zonală, securitate transatlantică, securitate mondială/globală.

Securitatea națională depinde atât de factori interni, cât și de factori externi, ce sunt subsumați securității internaționale. Așadar, securitatea națională se află în strânsă interdependență cu securitatea internațională, ale cărei mecanisme de funcționare sunt deosebit de complexe.

Referitor la raportul securitate națională/securitate internațională, trebuie precizat faptul că numai țări precum China, Rusia, Statele Unite au capacitatea de a-și asigura securitatea prin forțe proprii. SUA, de exemplu, are trei direcții principale de acțiune în Strategia națională de securitate: terorismul, proliferarea terorismului și regimurile care promovează terorismul sau îl încurajează.

II. Evoluția conceptului de securitate la nivel european

Unul din motivele importante pentru care a fost creată Uniunea Europeană a fost acela de a asigura pacea și securitatea după secole de conflict pe continent. Deși amenințarea agresiunilor militare s-a diminuat în Europa, de la crearea UE securitatea este o preocupare majoră pentru toate țările de pe continent.

Așa cum pacea și securitatea au fost principalele obiective la constituirea UE, viitoarele extinderi urmăresc să consolideze pacea și securitatea într-o Europă extinsă.

Uniunea Europeană posedă o serie de instrumente politico-economice ce îi permit o abordare globală a noilor tipuri de riscuri și amenințări la adresa securității, în special în ceea ce privește diplomația preventivă și aspectele civile ale managementului crizelor.

Uniunea Europeană are cinci direcții principale de acțiune în Strategia sa de securitate: terorismul, proliferarea terorismului, regimuri nedemocratice care promovează terorismul sau îl încurajează, crizele regionale și proasta guvernare.

În Europa funcționează un număr substanțial de organizații regionale. În general, fiecare dintre ele își aduce aportul la evoluția elementelor sociale, structurale, care corespund diplomației preventive de termen lung. Acestea sunt: Uniunea Europeană (UE), Organizația pentru Cooperare și Securitate în Europa (OSCE), Organizația Atlanticului de Nord (NATO) și Consiliul Europei (CE). Din punctul de vedere al securității colective și al diplomației preventive, aceste organizații se manifestă în mod diferit.[3]

Astăzi, Uniunea Europeană are un Comitet Politic și de Securitate, un Comitet Militar încadrat cu personal militar și un Înalt Reprezentant pentru Politica Externă și de Securitate Comună (CFSP). Mai mult chiar, în mai

2003, Uniunea a declarat operațională o Forță de Reacție Rapidă cu un personal de până la 60.000 de oameni, dislocabilă în maxim 60 de zile și sustenabilă pentru un an.

În aprilie 2003, prima misiune militară condusă de UE – Operația “*Concordia*” – a fost dislocată în fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei în locul unei forțe conduse de NATO. Misiunea a oferit sprijin în asigurarea securității monitorilor internaționali din Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), iar Uniunea Europeană a contribuit la dezvoltarea unor mecanisme practice de coordonare UE - NATO.

În plus, în iunie 2003, Uniunea Europeană a dislocat 1.800 de militari în Republica Democrată Congo, în cadrul Operației “*Artemis*”. În pofida obiectivelor și dimensiunilor sale reduse, această misiune a avut o semnificație enormă deoarece a constituit prima dislocare de personal militar a Uniunii Europene în afara Europei și a reprezentat o misiune autonomă, organizată fără a recurge la mijloacele NATO, desfășurată în scurt timp de la solicitare și într-o zonă periculoasă.

Preluarea de către Uniunea Europeană a principalei responsabilități pentru asigurarea securității în Bosnia-Herțegovina, în luna decembrie 2005, a reprezentat cel mai important semnal de până acum al emergenței capacităților și ambițiilor acestei organizații.

Acest moment a fost de asemenea un indicator al progresului relațiilor NATO - UE în ultimi ani și a evidențiat acest parteneriat strategic, care este din ce în ce mai important pentru securitatea euro-atlantică. În acest fel, atât punctele tari, cât și slăbiciunile acestor relații vor deveni curând evidente.

Unii observatori apreciază că Bosnia-Herțegovina este folosită ca un test pentru Politica Europeană de Securitate și Apărare (ESDP), într-un moment în care Uniunea Europeană nu este pregătită pentru o acțiune atât de amplă, și că un eșec ar putea atât să submineze stabilitatea în Balcani, cât și să erodeze sprijinul pentru ESDP.

Politica Europeană de Securitate și Apărare (ESDP) a fost declarată operațională la consiliul european de la Laeken și, până în acest moment, UE a desfășurat patru operațiuni – una civilă și trei militare. România a avut o participare, mai ales calitativă la aceste operațiuni, iar la “*Althea*” semnificativă și cantitativă. De asemenea, România a participat la celelalte inițiative ale UE de dezvoltare a capacităților de apărare, precum grupul proiect „*operațiuni și acțiuni umanitare*” și și-a manifestat interesul de a participa la grupurile tactice de luptă și la grupul vest european de armamente.

Strategia de securitate a UE numește provocările globale, terorismul, proasta guvernare și corupția, printre riscurile la adresa securității internaționale.

Referitor la participarea României la ESDP, se apreciază că este importantă identificarea unor criterii de ierarhizare a obiectivelor de securitate națională în raport cu cele ale securității colective a UE.

Paradoxul Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC) presupune însă și o componentă secundară, anume aceea a deciziei de păstrare a NATO, cea mai de succes alianță militară din istorie, ca braț armat al spațiului euro-atlantic, deci și al Uniunii Europene, sau de abandonare de către europeni a acestei organizații de apărare colectivă, pe considerent că este condusă de Statele Unite, un actor non-UE.

Alternativa renunțării la NATO, fapt care ar implica ruptura pe relația cu SUA și proclamarea competiției globale pentru supremație, presupune însă costurile uriașe ale creării, întreținerii și utilizării unei forțe armate europene, bazată pe o industrie europeană de apărare integrată (inexistentă la acest moment) care să facă față rivalilor de peste Ocean, promotori ai unei Revoluții hi-tech în domeniul militar.[4]

Noii veniți în interiorul Uniunii crează deja, la rândul lor, probleme procesului decizional, acutizarea diferendelor pe relația de securitate transatlantică dereglându-le implicit busola, inducându-le, finalmente, o orientare favorabilă celui perceput a fi mai puternic, adică Statele Unite.

Obiectivul Uniunii Europene este de a avea capacitate autonomă de a lua decizii și, când NATO, ca alianță, nu este angajată direct, să declanșeze și apoi să desfășoare operațiuni militare, ca răspuns la crizele din spațiul de interes.

Este cert că o comunitate europeană extinsă favorizează creșterea stabilității prin sporirea încrederii bazate pe securitatea colectivă, unitate politică și legături comerciale.

III. Securitatea în concepția NATO

În noul concept strategic al Alianței Nord-Atlantice se consideră că dezvoltarea unei politici externe și de securitate comună, care include elaborarea progresivă a unei politici comune de apărare, așa cum s-a cerut în Tratatul de la Amsterdam, este compatibilă cu politica comună de securitate și apărare, stabilită în cuprinsul Tratatului de la Washington.

Creșterea mediului de securitate este direct proporțională cu sporirea responsabilităților și capacităților aliaților europeni, cu accent pe securitate și apărare.

Summitul de la Istanbul a reliefat importanța strategică a Mării Negre, oferind noi oportunități pentru statele din regiune, în special pentru România, de a identifica modalități concrete de implicare a Alianței în această zonă.

Problemele de securitate din zona Mării Negre sunt pe agenda NATO și noii membri ai Alianței aduc o nouă perspectivă și un plus de energie care sunt apreciate.

"Marea Neagră este importantă, există amenințări globale în zona Mării Negre și acest lucru trebuie discutat cu aliații și partenerii din NATO și trebuie să fim interesați de acest dosar". [5]

Alianța este angajată pentru o abordare largă a securității, care recunoaște importanța factorilor politic, economic, social și de mediu, suplimentar dimensiunii indispensabile a apărării.

Țelul colectiv al NATO este de a edifica o arhitectură de securitate europeană pentru care contribuțiile Alianței la securitatea și stabilitatea spațiului euroatlantic și a celorlalte organizații internaționale sunt complementare și se consolidează reciproc, atât prin adâncirea relațiilor între țările euroatlantice cât și prin gestionarea crizelor.

Alianța încearcă să întărească securitatea și stabilitatea euroatlantică prin: păstrarea legăturii transatlantice, menținerea unor capacități militare eficace și suficiente pentru descurajare și apărare, pentru îndeplinirea întregului spectru de misiuni ale NATO, dezvoltarea Identității Europene de Securitate și Apărare (ESDI) în cadrul Alianței, o capacitate completă pentru gestionarea cu succes a crizelor, continuarea procesului de deschidere față de noi membri și urmărirea constantă a relațiilor de parteneriat, cooperare și dialog cu celelalte țări ca parte a abordării problemelor de securitate euroatlantică prin cooperare, inclusiv în domeniul controlului armamentelor și dezarmării.[6]

Mediterana este considerată de către NATO o zonă de interes special. Securitatea în Europa este strâns legată de securitatea și stabilitatea în Mediterana. Procesul Dialogului Mediteranean al NATO este parte integrantă a abordării NATO a securității prin cooperare care furnizează cadrul pentru întărirea încrederii, promovarea transparenței și cooperării în regiune.

NATO reprezintă legătura transatlantică prin intermediul căreia securitatea Americii de Nord este în permanentă conexiune cu securitatea Europei. Ea este manifestarea practică a efortului colectiv depus de către membri săi pentru susținerea intereselor lor comune în problema securității.

Locul NATO în dinamica continentului european și a sistemului mondial va fi unul de echilibru, cooperare și aport substanțial la securitate și stabilitate.

Transformarea în curs de desfășurare a NATO va avea de asemenea un impact asupra relațiilor UE - NATO. Întrucât NATO își reformează structurile și politicile pentru a combate noile amenințări cum ar fi terorismul internațional, interesul Alianței se va reorienta gradual, acordând mai puțină atenție gestionării crizelor de felul celor care fac obiectul sarcinilor tip Petersberg asumate de Uniunea Europeană.

Drept urmare, Uniunea Europeană s-ar putea să fie nevoită să-și extindă ambițiile și să-și dezvolte capacități suplimentare. În plus, deoarece capacitatea Uniunii Europene de gestionare a crizelor este în creștere, UE și NATO vor trebui să realizeze o diviziune a sarcinilor mai sistematică, care va face necesară coordonarea mai strânsă a politicilor și priorităților de securitate ale celor două organizații.

Într-adevăr, declarația comună a UE și NATO privind ESDP, documentul revoluționar al UE și NATO din decembrie 2002, este clar în ceea ce privește nevoia de a menține o interacțiune reală între cele două organizații într-o gamă largă de aspecte.[7]

Totodată, noilor aliați le este clară necesitatea unui rol continuu jucat de Statele Unite în securitatea europeană. Întrucât identitatea de securitate a Europei se formează doar în prezent, extinderile UE și NATO reprezintă o ocazie unică pentru noii aliați de a contribui la modelarea acesteia.

Într-o perioadă îndelungată, ce va consfinți rolul dominant al SUA, UE și zonei Asia-Pacific, cu revenirea previzibilă a Federației Ruse pe eșichierul geopolitic mondial, și accentuarea multipolarității, NATO își va reafirma rolul important în gestionarea securității regionale și globale, mai ales dacă vom lua în calcul inevitabilele confruntări, mai mult sau mai puțin tensionate, dintre aceste centre de putere, pentru redistribuirea sferelor de influență.

Estimăm, de asemenea, că va spori rolul stabilizator și securizant al Alianței în regiuni care vor cunoaște procese proprii de polarizare, cum sunt Asia de Sud și lumea arabă, dar și Orientul Mijlociu și Africa, ce vor reprezenta un interes deosebit pentru principalii poli de putere, inclusiv Europa.

IV. Poziția României față de securitatea NATO și UE

Diplomația apărării constituie un adevărat factor de promovare a intereselor noastre de securitate, parte componentă a politicii externe a României.

Politica de securitate a României se bazează pe conceptele prevenirii, descurajării și rezolvării pe cale pașnică a crizelor și conflictelor care ar putea afecta interesele și valorile statului. Utilizarea mijloacelor militare

pentru apărarea valorilor și interesele fundamentale ale țării reprezintă o modalitate de acțiune de ultimă instanță.

Integrarea în UE, nu este în contradicție cu securitatea națională a României. Ca membră NATO, România beneficiază de sprijinul acesteia în asigurarea securității, dar în același timp, prin asigurarea securității naționale, România contribuie la la securitatea Alianței și, implicit, și la securitatea regională și globală.

Este o relație direct proporțională: nu poți beneficia de securitatea NATO fără să contribui la ea, iar securitatea transatlantică o determină pe cea națională.

Din punctul de vedere al securității Uniunii Europene, vectorii de dezvoltare a poziției României sunt, în principal, Franța și Germania, dar nu trebuie neglijat și rolul-cheie pe care îl are Anglia.

România sprijină deciziile Consiliului European de la Helsinki care au stabilit elementele esențiale pentru înfăptuirea Politicii Europene de Securitate și Apărare (ESDP).

Contribuția la edificarea politicii europene de securitate se poate realiza prin implicarea României atât în mecanismele de analiză și reflexie a dinamicii mediului de securitate internațional, precum și în procesul de evaluare a capacităților.

Ca membră NATO, România acționează în baza conceptului strategic al Alianței, care promovează ca unul dintre aspectele importante de fundamentare a procesului decizional, evaluarea unei serii de riscuri și amenințări.

România înțelege, astfel, să-și asigure securitatea prin integrarea efortului propriu în acțiunile întreprinse de organizațiile europene și euro-atlantice de securitate și subscie la principiul indivizibilității securității spațiului euro-atlantic.

Din acest punct de vedere, România are încheiate parteneriate strategice cu SUA și cu Marea Britanie, precum și acorduri bi și multilaterale cu o serie de state, în special în domeniile militar și economic, fapt ce contribuie la întărirea, în primul rând a securității naționale, dar și a securității colective, regionale și chiar internaționale.

Interesul nostru de conturare a profilului strategic în Alianță este dezvoltarea unei dimensiuni puternice și în vecinătatea sudică a NATO, respectiv, în zona Mediteranei și a Orientului Mijlociu.

De asemenea, unul dintre obiectivele principale este să proiectăm securitatea pe care ne-o oferă NATO în afara Alianței, prin definirea contribuției proprii – fie în plan bilateral, fie în cadrul NATO – la programele dezvoltate de asistență, de cooperare, de reformă instituțională fundamentală pentru aceste state. Iar în acest domeniu armata are un rol

esențial, având în vedere că reforma militară este esențială într-un stat confruntat cu riscuri și amenințări directe de securitate, cu fenomene secesioniste, cu terorismul și proliferarea grupurilor teroriste din Asia Centrală.[8]

Situată într-o regiune cu potențial ridicat de risc, țara noastră continuă să reprezinte un reper în creșterea zonei de stabilitate democratică a continentului european, având relații bune cu toate statele vecine. Politica regională promovată de România poate facilita identificarea unor formule de reconciliere și cooperare.

V. Perspective privind securitatea României din postura de țară membră NATO și viitoare membră a UE

România se află la frontiera de est a NATO și a UE. De asemenea, se află în apropierea unor zone unde conflictele nu s-au încheiat demult și există totuși premise ca acestea să reizbucnească în orice moment și fără a avea o viziune a evoluției lor. Este vorba de Transnistria, Abhazia, Oseția și chiar Nagorno Carabah.

România va trebui să contribuie la securitatea UE prin securizarea granițelor sale externe. Din acest punct de vedere, după integrare, România va avea de gestionat un sfert din frontiera externă a UE. Conform declarațiilor factorilor responsabili în acest domeniu și având în vedere demersurile întreprinse, România va avea, probabil, cel mai performant sistem de monitorizare a graniței din Europa.

Ca viitoare graniță estică a Uniunii Europene, România ar putea juca un rol esențial în reducerea amenințărilor transnaționale la adresa securității europene. În acest sens, pe lângă securizarea granițelor și alinierea lor la standardele Uniunii Europene, s-au înregistrat progrese remarcabile și în managementul migrației ilegale și combaterea crimei organizate.

Argumentul României este acela al faptului că politicile incluzive ale Uniunii Europene pot aduce îmbunătățiri semnificative securității europene și internaționale.

România este pregătită să răspundă așteptărilor Alianței și va contribui în mod direct la diminuarea riscurilor la adresa securității globale, regionale și subregionale, prin asumarea obiectivelor NATO definite în Noul Concept Strategic.[9]

România și-a consolidat relațiile cu Marea Britanie și cu Statele Unite la nivel strategic, iar în viitorul apropiat vor fi ampalsate pe teritoriul României baze americane.

Suștinerea programelor de parteneriat și asistență pentru alte state din Caucaz și din Asia Centrală va promova securitatea și stabilitatea, prin asigurarea unei cooperări eficiente.

Din punct de vedere militar, prin aderare, țara noastră a devenit a doua forță zonală a NATO, după Turcia, și un aliat puternic pentru SUA în Europa de Sud-Est. România va contribui pe mai departe la consolidarea și mai mult a sistemului de cooperare regională și de bună vecinătate, a eforturilor comune împotriva criminalității transfrontaliere, a păcii și stabilității în regiune.

Dupa Marea Baltică, Marea Neagră va deveni peste un an, o data cu aderarea României și Bulgariei, noua frontieră estică a Uniunii Europene. Importanța strategică a Mării Negre reiese din faptul că aceasta duce la istmul caucazian și la resursele energetice din bazinul Mării Caspice (10% din rezervele mondiale de hidrocarburi) și mai bine de un sfert din aprovizionarea energetică a UE tranzitează această regiune. Din acest punct de vedere, atât europenii cât și americanii doresc să o securizeze și să o pună în valoare.[10]

Zona extinsă a Mării Negre reprezintă o regiune de interes tradițional, politic, economic și geostrategic pentru România, care, până în prezent și-a adus contribuția la stabilizarea și securizarea acestei zone, mai ales prin inițiativele regionale de cooperare: Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră, BLACKSEAFOR etc.

România, chiar integrată în structurile europene și euro-atlantice, prin poziția ei, va constitui una din verigile de legătură cu Rusia, cu zona de interes a acesteia, precum și cu spațiul critic din Balcani.

Din acest punct de vedere, se poate aprecia că interesele europene și americane în România se vor întrepătrunde cu cele rusești, indiferent de natura acestora. România va trebui, astfel, ca prin implicare și sprijin comunitar, să constituie un factor de securitate și stabilitate.

România și Bulgaria vor întări controlul spațiului Mării Negre pentru combaterea crimei organizate și a imigrației clandestine, a traficului ilegal de persoane, arme, muniții, droguri și a contrabandei cu produse nucleare, chimice sau biologice din direcția mării.

Din aceste perspective, se poate aprecia că România este și va fi un consumator redus de securitate, argumentat prin: stabilitate politică internă; gestionarea disputelor etnice și rezolvarea aspectelor religioase; promovarea și menținerea unor relații de bună înțelegere cu toate statele din zona Balcanilor și eliminarea divergențelor teritoriale cu statele din imediata sa vecinătate; inițierea unor parteneriate strategice cu democrațiile occidentale dezvoltate; constituirea unor organisme care și-au dovedit eficiența în supravegherea și monitorizarea riscurilor și amenințărilor de tip terorist,

crimă organizată, trafic de droguri; coerența măsurilor promovate în menținerea stabilității regionale; controlul civil asupra armatei și credibilitatea câștigată în rândurile populației.[11]

Având în vedere rolul jucat deja de România în stabilizarea Europei de Sud-Est și deciziile prompte de participare la misiunile NATO, de contracarare a noilor riscuri și amenințări, țara noastră poate deveni un pilon puternic pentru interesele Alianței în Europa Centrală și de Est, și nu numai.

Mai mult, România poate constitui un exemplu pentru viitorii membri NATO, de susținere puternică a intereselor aliate, ținând cont de faptul că securitatea transatlantică reprezintă unul din obiectivele majore ale României.

Se poate aprecia că după integrarea în UE, țara noastră își va armoniza treptat politica externă și de securitate cu cea a UE, pentru a putea contribui la transformarea acesteia într-un factor puternic și credibil pe scena relațiilor internaționale. Statutul României de membră a NATO și viitoare membră a Uniunii Europene schimbă în regiune situații politice, raporturi de forțe, devenind o zonă de stabilitate politică între regiuni atinse de conflicte, de riscuri și amenințări majore.

Ea va juca în continuare un rol deosebit și din punct de vedere al menținerii păcii și stabilității regionale, a securității surselor, întărind partea de sud-est a Europei, găsindu-se la intersecția a patru zone: centrul și sud-estul Europei, regiunea Mării Negre și coridorul energetic Caspico-Atlantic.

Concluzii

NATO și UE își canalizează efortul spre un scop comun – extinderea (lărgirea). Procesele de lărgire ale NATO și UE urmăresc aceleași obiective, doar modalitățile de acțiune sunt diferite. Dezvoltarea Politicii Europene de Securitate și Apărare (ESDP) va avea un impact pozitiv asupra NATO.

Între cele două apar diferențe de interese economice, iar UE, simțind că depinde foarte mult de SUA pe probleme de securitate, își elaborează deocamdată propria concepție strategică de tip militar, pentru a conferi și o dimensiune de securitate acestei organizații economico-militare”.

NATO și UE își extind dimensiunea politică. Cele două, cu câteva excepții, se suprapun, partea comună fiind cea mai mare. Diferențele la nivelul culturilor de securitate pe ambele maluri ale Atlanticului par uneori să împiedice dezvoltarea unui parteneriat de complementaritate între NATO și UE. Dezvoltarea acestui parteneriat este influențată și de faptul că nu toate statele din UE sunt membre NATO.

În teorie, UE și NATO nu trebuie să se afle în competiție. NATO ar trebui să rămână baza pe care aliații își construiesc apărarea colectivă iar

dezvoltarea capacităților UE ar trebui să permită țărilor europene să contribuie mai mult la propria lor securitate și să îndeplinească misiuni acolo unde SUA nu doresc să devină sau să rămână implicate.

Operațiile care necesită o prezență militară considerabilă ar trebui să rămână, pentru moment, în sarcina NATO. În contrast, UE ar trebui să își canalizeze mai curând eforturile spre misiuni de menținere a păcii, acțiuni umanitare și de înlăturare a urmărilor dezastrelor.

Un subiect important pentru ambele organizații, dar și pentru țările Europei Centrale, este procesul de extindere a acestora. Se dorește ca procesele de extindere să fie compatibile și să se consolideze reciproc, datorită manifestării efectului cumulativ al garanțiilor de securitate ale art. 5, al Tratatului de la Bruxelles modificat și cele ale art. 5 al Tratatului de la Washington.

Pentru punerea în practică a articolului 5 al Tratatului de la Bruxelles modificat, toate țările vizate trebuie să fie membre NATO. Când încă mai funcționa UEO, SUA se opunea admiterii unor noi țări în UEO, cu statutul de membri cu drepturi depline, dacă acestea nu erau membre NATO. De aceea este posibil ca extinderea UE să depindă pe viitor de cea a Alianței, pentru a se evita, așa cum se apreciază, obținerea unor garanții de securitate din partea NATO prin alte mijloace.

Următoarea perioadă de cooperare a NATO cu UE va fi marcată printr-o consolidare și adâncire a colaborării celor două organizații internaționale, prin efortul comun la securitatea mondială și dezvoltarea democratică a lumii. Împreună, acestea vor concretiza, pentru mult timp de acum înainte, cel mai solid și dinamic pol militar, economic și politic, polul euro-atlantic, în concurență cu polul sinic și asiatic. Pentru NATO, va avea un interes sporit în viitor Spațiul European, cel al CSI, cel Mediteranean și al Orientului Mijlociu, având în vedere persistența unor evoluții de instabilitate. Concentrându-se asupra provocărilor și amenințărilor secolului XXI, NATO și UE vor trebui să realizeze o angajare completă și durabilă în apărarea democrației și libertății, în condițiile mondializării.

Principalul pilon al colaborării celor două instituții internaționale în probleme de securitate va fi Alianța reînnoită, care va avea un aport definitoriu la stabilizarea comunității mondiale, prin lupta deschisă cu flagelul terorismului și amenințarea armelor de distrugere în masă, prin acțiunile multiple și concertate de gestionare a crizelor și prevenire a conflictelor.

Fundamentul oficial al cooperării dintre cele două organizații așează viitorul securității europene și mondiale pe baze mult mai solide, din punct de vedere al gestionării crizelor și prevenirii conflictelor. UE poate acum să conducă operații multinaționale, sprijinindu-se pe resurse și capacități

NATO, să-și pună în valoare potențialul propriu de actor de securitate, să-și asume gradual responsabilități de stabilitate.

Fiecare din statele partenere situate la frontierele comune ale NATO și UE pot deveni atractive, în măsura în care au vocație europeană și pot crea o arie de securitate, libertate și justiție, prin securizarea frontierelor, prin aplicarea fermă a politicilor de apărare și securitate comună.

Europa evoluează spre un mediu de securitate prin cooperare, al cărui element definitoriu este integrarea politică și economică și extinderea comunității statelor care împărtășesc și promovează valorile democratice.

Calitatea de membru al Alianței consolidează capacitățile României de protejare a securității sale, într-un mediu în care "*securitatea națională*" înseamnă mai mult decât putere militară sau apărare, înseamnă și cooperare, valori comune, capacități noi, implicare activă a tuturor palierelor societății.

Un semnal serios al demarării construcției de viitor a relației NATO-UE l-a reprezentat declarația comună din 16 decembrie 2002 de la Bruxelles, ce a condus la înregistrarea unor progrese semnificative în dezvoltarea parteneriatului strategic dintre cele două organizații.

Prin acordurile stabilite, numite Înțelegerile "*Berlin Plus*", s-au pus, practic, bazele accesului UE la capacitățile militare ale Alianței Nord-Atlantice, pentru conducerea operațiilor militare din zonele în care NATO nu este angajată.

Bibliografie

- [1] Securitate internațională - <http://www.studiidesecuritate.ro>;
- [2] Ionel Nicu Sava – Studii de securitate, Editura Centrului Roman de Studii Regionale, București 2005;
- [3] Securitate regională - <http://www.studiidesecuritate.ro>;
- [4] <http://www.infoeuropa.ro>;
- [5] Secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer la Conferința pentru politici de securitate de la Munchen din ianuarie 2006;
- [6] Începutul unei noi ere de securitate? - <http://www.nato.int>;
- [7] Despre NATO - <http://www.mapn.ro>;
- [8] Strategia națională de securitate a României (Proiect) din 21.02.2006 - <http://www.presidency.ro>;
- [9] Securitatea europeană - Aportul României – Ioan Mircea Pașcu - www.mie.ro/media/Romana/2003/Publicatii/ro-ue/securitatea.htm;
- [10] Petre Anghel - Instituții europene și tehnici de negociere în procesul integrării - www.unibuc.ro.
- [11] Ilie Bădescu, Ioan Mihăilescu, Ionel Nicu Sava – Geopolitica, Integrare, globalizare, Editura Mica Valahie, București, 2003.

**STRATEGIA COOPERĂRII DINTRE AUTORITĂȚILE
ADMINISTRATIVE, SERVICIILE SPECIALIZATE, ARMATA ȘI
SOCIETATEA CIVILĂ PENTRU REALIZAREA ORDINII ȘI
SIGURANȚEI PUBLICE**

Drd. Cristian GÎSCĂ*

In the area governed by the authority of the Romanian state, the public order is part both of the national security and of the European public order.

The actions of defining and making clear the concept of public order drew the attention of many specialists and researchers in the field; therefore, there are countless ways of defining this concept.

The spheres of this concept connect continuously to the spheres of other concepts: the state, the executive power, the state of legality, the national dimension of the public order etc.

Essentially the public order represents a minimum of important conditions for a convenient social life. Its content varies with the stage of social trust and mirrors the state of legality, equilibrium and social peace, being omnipresent when, according to the Constitution, the order forces ensure the public peace, the safety of person, collectivities and goods, the public health and moral principles.

I. Conceptul de ordine publică în doctrinele juridice și administrative

O societate organizată în ansamblul ei nu poate exista și, cu atât mai mult, nu poate progresa în sens democratic în afara existenței unei stări de ordine generală respectată de toți membrii săi și în afara unui cadru legal, bine structurat, de asigurare a respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În Declarația Universală a Drepturilor Omului se afirmă în art. 28 că fiecare persoană are dreptul să beneficieze, pe plan social și internațional, de existența unei ordini care să permită ca drepturile și libertățile enunțate să-și poată găsi o realizare deplină, corespunzătoare intereselor naționale de securitate, care include și “siguranța civică a cetățenilor”.

* Drd., Fundația Colegiului Național de Apărare

După Revoluția din Decembrie 1989, societatea românească, descătușată din constrângerile regimului comunist, a intrat în vârtejul unor transformări profunde, care au atras după ele o serie întreagă de fenomene ce au afectat climatul de conviețuire socială civilizată și în siguranță a cetățenilor. Astfel, s-au produs fenomene: de exacerbare a libertății, înțeleasă de către unii cetățeni în afara oricărei reglementări legale și oricărui control; de timorare, blamare și chiar recul a activității combativ-preventive a organelor abilitate să apere ordinea, liniștea publică și legalitatea; de caducitate invocată sau sui-generis a legislației în domeniu sub acuzații de totalitarism și ceausism, și, pe fondul acestora, de creștere alarmantă a delictelor de tot felul, cu grave prejudicii asupra securității, integrității, vieții persoanei, proprietății, climatului social, stabilității interne și funcționării instituțiilor publice.

În aceste condiții, nevoia de ordine și-a spus permanent cuvântul, iar măsurile de ordin legislativ, economic, politic și social n-au întârziat să apară. Ordinea publică este o sintagmă aflată în prezent pe buzele tuturor, atât ale guvernanților, cât și ale guvernaților, sau mai simplu spus, la ordine publică se pricepe toată lumea, în schimb pentru lămurirea acestui concept s-a scris foarte puțin, doctrina juridică fiind săracă la acest capitol.

Cuvântul *ordine* își are originea în latinescul: “ordo, ordinis”. Din totalitatea sensurilor pentru cuvântul ordine ne interesează cel referitor la organizare, așezare a unor elemente potrivit unor cerințe, în consens cu dictonul latin “ordo est anima rerum” (ordinea este sufletul tuturor lucrurilor) sau “dispositio unius rei, post aliam, suo quemque loco collocatur” (ordinea este arătarea lucrurilor unul după altul, în așa fel încât fiecare să fie potrivit la locul lui).

Într-o analiză de o rigoare științifică de excepție realizată de celebrul jurist și profesor Istrate Micescu, se afirmă că ordinea este armonie, deci ordinea reprezintă în același timp, fiecare lucru la locul lui și armonia care se degajă din această așezare a lucrurilor la locurile potrivite pentru a le primi, sau amenajate pentru a le așeza.

Termenul *public* din sintagma ordine publică, este polisemantic și are semnificația: ceva ce este al statului, care ține de stat, care privește pe toți, care aparține unei colectivități sau se referă la aceasta, la care participă o colectivitate, are loc în prezența unei colectivități ori a unei adunări, pus la dispoziția tuturor, care poate fi folosit de toată lumea.

Definirea și lămurirea conceptului de ordine publică a stat în atenția multor specialiști și cercetători în domeniu, ca atare, există nenumărate variante de definire a acestui concept.

Ordinea publică este element al ordinii juridice, de imperativă necesitate în societățile organizate politic. Ea este, totodată, una dintre

funcțiile primordiale ale statului, realizată de toate cele trei puteri: legislativă, executivă și judecătorească.

Ordinea publică face parte din Strategia de Securitate Națională și interesează multe ramuri de drept.

Sferele acestui concept sunt în permanentă conexiune cu sferele altor concepte: statul, puterea executivă, starea de legalitate, dimensiunea națională a ordinii publice ș.a.

1. Statul și puterea executivă

Există o diversitate de opinii și concepții asupra statului datorită, desigur, în mare măsură, ideilor personale ale diferiților autori asupra originii și evoluției statului. Din punctul de vedere al prof. Ioan Alexandru, termenul de stat desemnează o colectivitate umană, situată pe un teritoriu și supusă unei autorități suverane. El desemnează, de asemenea, un aparat de instituții, care îi permite să comande și să acționeze.

El îndeplinește mai multe funcții – unele interne, altele internaționale. Dintre acestea, amintim pe cele de organizare și de conducere a sistemului social, de apărare a ordinii de drept, a ordinii publice și a celei constituționale, precum și funcțiile de reglementare juridică în spațiul național, adaptată legislației internaționale, de păstrare a independenței și suveranității, de promovare a colaborării și cooperării cu alte state etc.

Prof. Ioan Alexandru nominalizează atribuțiile puterii executive, printre care se situează și luarea deciziilor necesare funcționării serviciilor publice, întreprinderea unor măsuri de executare materială în domeniul ordinii publice, dispunerea teritorială a forțelor armate și a celor de poliție.

2. Starea de legalitate

Ordinea socială este realizată potrivit legii, prin conviețuirea pașnică și prin cooperarea armonioasă între clase și categorii sociale, fără a leza drepturile și interesele membrilor societății. Ordinea de stat cere funcționarea normală a ordinii de drept și organelor create pentru a asigura respectarea legilor. Ordinea naturală exprimă starea de echilibru a factorilor naturali și de mediu, așa cum se manifestă aceștia în natură.

În esență, ordinea publică reprezintă un minimum de condiții esențiale pentru o viață socială convenabilă, conținutul acesteia variind cu stadiul încrederii sociale și exprimând starea de legalitate, de echilibru și de pace socială, omniprezentă când, conform Constituției, forțele de ordine asigură liniștea publică, siguranța persoanei, a colectivităților și a bunurilor,

sănătatea și morala publică. Cum se instaurează și se menține starea de legalitate? Cunoscând și respectând legea, acționând pentru respectarea legii prin care sunt generalizate licit valorile sociale nominalizate mai sus!

3. Dimensiunea națională a ordinii publice

În spațiul aflat sub autoritatea statului român, ordinea publică este parte atât a siguranței naționale, cât și a ordinii publice europene.

Subliniem ca ordinea publică are și o dimensiune etnică, dar are și o dimensiune națională, întrucât și minoritarii și majoritarii sunt egali în sistemul juridic al României, care este unul și același pentru cetățenii români, indiferent de etnie. Evident, autoritățile din România conduc și controlează nediscriminator ordinea publică din România. Caracterul normativ al acestei acțiuni se întemeiază pe Constituția țării, pe Concepția Integrată privind Securitatea Națională, pe Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pe alte acte, înțelegeri și acorduri internaționale la care România este parte.

Supremația legii, nu arbitrarul, se manifestă în toate aspectele ordinii publice: cunoașterea legislației, prevenirea și combaterea tulburărilor ordinii publice. În legătură cu acest din urma aspect, reamintim că ordinea și dezordinea (tulburarea) sunt în relații biunivoce și opuse. Cercetarea lor ne permite să observăm că scade nivelul ordinii publice când se comit fapte de dezordine, care:

a) au rezonanță publică și induc sau mențin o stare de pericol sau de spirit contrar legii și regulamentelor de conviețuire socială;

b) se săvârșesc împotriva publicului sau a organelor publice de stat, locale și centrale, cu atribuții de menținere a ordinii publice. Tulburarea o fac, fie persoane fizice izolate, fie grupări turbulente, rezultate prin aglomerarea de persoane, spontană, în cazul unui eveniment dintr-un loc public (stradă, stadion etc.). Aceste persoane sau grupări intră în contradicție cu legea când acțiunea lor, fie aduce atingere liniștii cetățenilor sau ordinii de stat ori ordinii sociale, fie este îndreptată împotriva autorităților, fie semnifică nesupunerea față de lege. Statul, prin funcția de apărare a ordinii publice pe care o deține, își folosește aparatul de stat în acțiunea complexă de prevenire a tulburării ordinii publice, de menținere și de restabilire a acesteia.

În ceea ce privește racordarea ordinii publice naționale la ordinea europeană, izvoarele juridice originare ale dreptului comunitar vorbesc despre o “cooperare în domeniul justiției și afacerilor interne”, iar proiectul constituției europene reglementează “spațiul de libertate, securitate și justiție în Uniunea Europeană” în cadrul căruia serviciile naționale de

ordine publică colaborează pentru asigurarea obiectivelor generale ale Uniunii Europene și a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor europeni.

4. Apărarea ordinii publice

Ori de câte ori ordinea publică este periclitată, autoritățile abilitate legal cu apărarea acesteia iau măsurile ce se impun, măsuri care sunt denumite în mod diferit: menținere, asigurare sau restabilire a ordinii publice în raport cu situația concretă creată, ceea ce înseamnă ca serviciul public de ordine are ca misiune primordială menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii în folosul societății.

În acest context folosirea sintagmei apărarea ordinii publice, apreciem că este cea mai potrivită din două puncte de vedere. În primul rând pentru că ea este folosită în unele acte normative cum sunt Legea administrației publice locale și Ordonanța privind regimul juridic al contravențiilor și, în al doilea rând, pentru că include cele trei procedee (menținerea, asigurarea și restabilirea), fiind vorba în acest caz de raportul dintre întreg și parte.

În opinia noastră, apărarea ordinii publice poate fi definită ca ansamblul acțiunilor și activităților de ordin legislativ, economic și social desfășurate de către autoritățile administrative centrale și locale, precum și cele întreprinse de către instituțiile abilitate ale statului pentru menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii publice în caz de tulburare.

Elementele care sunt incluse în conținutul sintagmei apărarea ordinii publice sunt: menținerea, asigurarea, restabilirea ordinii publice.

Prin menținerea ordinii publice se înțelege ansamblul de măsuri întreprinse de organele de stat abilitate, cu precădere poliția, pentru prevenirea tulburărilor sau a altor manifestări cu violență în scopul evitării folosirii forței.

Asigurarea ordinii publice înseamnă totalitatea măsurilor adoptate de organele în drept, pentru desfășurarea normală a mitingurilor, demonstrațiilor, marșurilor, manifestațiilor cultural-artistice și sportive etc., iar restabilirea ordinii publice se definește ca un ansamblu de acțiuni specifice, organizate și executate în timp, în funcție de situație (gravitatea atingerii ordinii publice sau tulburării), care se bazează pe intervenția în forță prin folosirea mijloacelor și materialelor tehnice din dotare în scopul readucerii situației create la starea de normalitate.

5. Corelația dintre ordinea publică, ordinea de drept și ordinea constituțională

a) Ordine publică – ordine de drept

Cele două entități – ordinea publică și ordinea de drept – se află în strânsă interconexiune; ordinea publică are stabilit prin ordinea de drept cadrul juridic necesar bunei funcționări, prima fiind în raport de subordonare față de cea de-a doua. Ideea aceasta se poate exprima și altfel: ordinea de drept determină ordinea publică; o schimbare în ordinea de drept se răsfrânge decisiv asupra ordinii publice. O altă conexiune este ordinea de drept-ordinea publică: nici una dintre ele nu este imuabilă, amândouă se schimbă, pentru a corespunde realității, ea însăși în continuă schimbare.

Totodată, tulburarea ordinii de drept obligă ordinea publică să se adapteze, întrucât respectiva tulburare poate avea implicații profunde, în sensul că sistemul social poate fi modificat (dar menținut), ori înlocuit.

b) Ordinea publică – ordine constituțională

Ordinea constituțională, adică ordinea consfințită prin Constituție, este o expresie a dreptului constituțional, stabilind totalitatea normelor fundamentale care reglementează relațiile privitoare la sistemul social-politic și statul. Ea subsumează ordinea publică și ordinea de drept în sensul că prevederile constituționale stau la baza acestora, că organizarea și funcționarea lor nu poate fi decât în conformitate cu Constituția. Ba mai mult: numai și numai acest act normativ are competența să prevadă măsuri concrete privind drepturile și libertățile cetățenilor, limitarea drepturilor persoanei fizice, ordinea publică, bunele moravuri. Tot Constituția este actul juridic fundamental care stabilește, în condiții determinate, restrângerea exercițiului unor drepturi – dacă acestea aduc atingere unor valori fundamentale, periclitând apărarea siguranței naționale, apărarea ordinii, a sănătății ori a moralei publice. De asemenea, unele drepturi nici nu pot exista dacă nu este respectată ordinea publică.

Precizarea “România este un stat de drept” cuprinde chintesența raporturilor ordine de drept - ordine publică – ordine constituțională, în sensul că la baza întregii activități stau Constituția și legile țării, de asemenea, ca orice acțiune a autorităților publice se derulează în cadrul constituțional, legal. Sunt și situații – menționate de Constituție - cand Președintele României instituie, cu încuviințarea Parlamentului, și în condițiile legii starea de asediu sau starea de urgență, ori aceste stări restrâng exercitarea unor drepturi și libertăți, permit înlăturarea, prin

mijloace specifice, a faptelor perturbatoare și se incheie când s-a restabilit ordinea publică.

II. Factori de risc și amenințări la adresa ordinii publice

Societatea omenească este un sistem care cuprinde mai multe subsisteme și interconexiunile dintre acestea. Diferite cauze pot perturba starea normală a societății sau a unor subsisteme ale ei. Se declanșează, astfel, ceea ce numim criză. Termenul de criză, folosit în mod curent și în diverse împrejurări, semnifică rând pe rând dificultăți trecătoare, stări de neliniște sau decadentă.

O criză se produce atunci când un sistem care tindea spre echilibru începe să tindă spre dezechilibru, ceea ce înseamnă o răsturnare a situației, fenomen care are loc atunci când sistemul social global receptionează brutal și în plin ceea ce se numește provocarea istoriei, adică se confruntă cu o dificultate importantă de ordine internă sau externă de natură diferită (religioasă, culturală, economică, geo-climatică etc.), iar societatea se dovedește a fi incapabilă să răspundă sau să se adapteze acestei provocări.

Între starea normală a societății și criza există numeroase alte momente în care se manifestă factorii de risc și amenințările la adresa ordinii publice. Studiarea atentă a evoluției fenomenului care se cheamă ordinea publică în anii post-decembriști ne conduce la concluzia că ea este amenințată tot timpul și peste tot de riscuri și impune un management integrat, sarcina principală fiind prevenirea și combaterea acestor riscuri și amenințări.

Principalii factori de risc și amenințări la adresa ordinii publice din țara noastră specificați în mai multe documente programatice ale serviciilor specializate sunt:

a) tensiunile și tulburările interne, reprezentând situațiile în care se produc tensiuni grave de natură politică, religioasă, etnică, rasială, socială, economică sau ciocniri de o gravitate ridicată, care comportă acte de violență, mergând de la manifestări spontane de violență până la lupta între grupuri mai mult sau mai puțin organizate și autoritățile aflate la putere;

b) organizarea sau pregătirea, conducerea sau controlul unor grupări de persoane, cu scopul de a uzurpa funcțiile poliției, jandarmeriei sau ale armatei;

c) organizarea și desfășurarea de activități de instruire cu folosirea armelor și practicarea de exerciții cu caracter militar, fără asistență din partea personalului militar specializat și autorizat, precum și folosirea, de către organizații sau grupuri de persoane, a uniformelor de tip militar pe timpul marșurilor, mitingurilor sau parăzilor;

d) asocierea în partide și organizații care, prin scopurile ori activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, principiilor statului de drept, suveranității, integrității sau independenței României; mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri organizate și desfășurate în mod nepașnic, cu orice fel de arme sau cu încălcarea celorlalte prevederi legale referitoare la organizarea și desfășurarea adunărilor publice;

e) defăimarea țării, îndemnul la război de agresiune, la ura națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene contrare bunelor moravuri;

f) exercitarea dreptului la greva contrar condițiilor și limitelor stabilite prin lege, precum și cu nerespectarea garanțiilor necesare asigurării serviciilor esențiale pentru societate;

g) exercitarea libertății conștiinței contrar spiritului de toleranță și de respect reciproc, statutelor cultelor religioase, adoptate în condițiile legii, precum și învrăjbirea religioasă prin orice forme, acte sau acțiuni;

h) propaganda pentru schimbarea formei de guvernământ;

i) propaganda politică în localurile destinate cultelor religioase, autorităților publice și instituțiilor de învățământ și cu prilejul unor manifestații religioase sau școlare;

j) atentatul săvârșit asupra unei colectivități, prin otrăviri în masă, provocare de epidemii sau prin alt mijloc, răspândirea sau zădărnicierea combaterii bolilor, infestarea apei;

k) atentatele la adresa mediului înconjurător;

l) actele de violență colectivă, constând în folosirea sau amenințarea cu folosirea violenței de către un grup de persoane, prin care se provoacă unei persoane, caracterizată prin capacitatea psihomotorie normală și prezenta la locul faptei, o teamă puternică pentru integritatea fizică;

m) ultrajul contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice;

n) actele de diversiune;

o) migrarea ilegală de persoane în grupuri mari.

Contracurarea acestor amenințări și factori de risc se realizează prin intervenția forțelor Ministerului Administrației și Internelor, garantul ordinii publice în România. Când a fost grav tulburată ordinea constituțională și sunt în pericol interesele naționale fundamentale, acționează și unități ale armatei, specializate și înzestrate corespunzător pentru astfel de situații, dar numai atunci când forțele de ordine subordonate Ministerului Administrației și Internelor au fost depășite, iar evoluția crizei poate afecta grav statul român sau o zonă semnificativă a țării.

Bibliografie:

1. **Declarația Universală a Drepturilor Omului**, proclamată de Adunarea Generală ONU prin Rezoluția 217 (III) din decembrie 1948, în Drepturile Omului;
2. MICESCU, Istrate, Curs de drept civil, Editura All Beck, București, 2000;
3. BUNOAICA, Ion, **Jandarmeria Română – tradiții și perspective**, Editura Semne, București, 1994;
4. GORJAN, Ilie, **Reguli de comportament al Jandarmilor în timpul restabilirii ordinii publice tulburată grav**, “Buletinul Jandarmeriei Române”, nr. 2/2000;
5. GORJAN, Ilie, **Restricții legale și libertatea de decizie a autorităților administrative**, Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004;
6. ALEXANDRU, Ioan, **Administrația publică – teorii, realități și perspective**, Editura Lumina Lex, București, 1999;
7. ALEXANDRU, Ioan, **Criza administrației**, Editura All Beck, București, 2001;
8. **Legea administrației publice locale nr. 215**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din 23 aprilie 2001.

**DESPRE POLITICI, DOCTRINE, STRATEGII
ȘI INSTITUȚII PRIVIND MANAGEMENTUL CRIZELOR ÎN
DOMENIUL SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII UNIUNII EUROPENE.
UNELE IMPLICAȚII ASUPRA ROMÂNIEI**

Dr. Geo STROE*

The work has the purpose of highlighting the role of Romanian policies, doctrines, strategies and news institutions in the protection of national interests and security of its citizens. Between our international obligations into NATO and EU are some contradictions. Basic assertion: Romania should perform its doctrines into both alliances and national efforts too, simultaneously. Romania is an everlasting country, UE and NATO not yet.

I. Este evident că lumea trece prin transformări uriașe, limitând pe cât posibil, stabilizând unele crize profunde. După confruntarea est - vest, la nivel global există o superputere învingătoare, S.U.A., de departe cea mai puternică națiune din punct de vedere politic, economic și militar. Din considerente geopolitice, ca urmare a complexității crizelor globale, se ivește o nouă putere, U.E., care, probabil, în viitor, la concurența cu China va deține *leadership*-ul la orizontul anilor 2025, când S.U.A., obosite, vor preda ștafeta U.E.

Aprobarea de către Parlamentul European a Constituției Europei și trecerea la ratificarea ei de către țările membre U.E. constituie un eveniment de referință pentru viitorul României. Chiar dacă, deocamdată, Franța și Olanda au produs momente de reflecție pentru viitorul Europei, obiectivul politic strategic al României este aderarea la U.E. până la 1.01.2007. În plan constituțional, juridic și al managementului militar se impune ca, după armonizarea legislației în cauză cu cea a statelor membre ale Consiliului Europei și cu cea a statelor membre NATO, să se treacă, de îndată, la armonizarea și cu prevederile din Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa, tratat care va fi ratificat fie de către Parlamentul României, fie prin referendum național. De aceea, Constituția României, Codurile României, legile organice și legislația din domeniul militar, Strategia de securitate și apărare orientată către România Europeană, România Euroatlantică, pentru o viață mai bună, într-o țară mai sigură, democratică și

* Colonel (r.) dr. consilier parlamentar, cercetător asociat la ICJ al Academiei Române

prosperă, recentul pachet de legi precum Legea apărării, cea a siguranței naționale, cea privind organizarea și funcționarea SRI, a SIE, privind statutul profesional și de carieră a ofițerului de informații, ca și legea privind activitatea de contrainformații și securitate, structura și sarcinile Comunității Naționale de Informații trebuie revăzute printr-o nouă prismă, cu noi adaptări.

România, pentru a exista și a eterniza valorile sale care țin de ființa națională, va trebui să chibzuiască bine, pentru a rezista oricăror viitoare confruntări. Ea are nevoie să își asigure propria sa securitate și apărare în contextul internațional dat deoarece, ca și până acum, transformările au surprins-o fără voia ei, în tabăra celor învinși. Mai întâi de toate, România, după ce a reușit să-și adapteze politicile sale față de politicile de securitate și apărare ale N.A..T.O ca membră cu drepturi depline, înainte și după 1.01.2007, va trebui să facă același lucru și față de politicile de securitate și apărare ale U.E. ca viitoare membră, ca țară europeană, cotate drept a 8-a putere a Europei. În perspectivă istorică, probabil că ștafeta se va preda pe cale pașnică, probabil între S.U.A. și U.E., iar România trebuie să fie, de această dată, de partea viitorilor învingători. Singurul lucru sigur care se poate anticipa este că nu se poate anticipa nimic, deoarece nimic nu este mai imprevizibil decât viitorul în această materie. De aceea, România trebuie să-și croiască foarte înțelept politicile, doctrinele și strategiile în ceea ce privește managementul situațiilor de criza în domeniul securității și apărării sale, altfel se expune pieririi în vârtejul globalizării și al dezastrelor care amenință existența umană. Ca țară mică și mijlocie, cu resurse limitate, va trebui să abordeze totul deschis, inteligent, performant, în cascadă, astfel ca din politici să derive doctrine, iar din doctrine strategii care să permită un management prin care ea să rămână etern *o putere europeană respectabilă în lume*.

Putem constata că există și vor fi accentuate clivajele dintre NATO, al cărui lider incontestabil sunt S.U.A., și U.E., în care lucrurile nu sunt chiar atât de clare sub aspectul managementului organizației. România, ca țară europeană, va trebuie să respecte atât regulile jocului în NATO, unde are drepturi deja câștigate cu enorme sacrificii, cât și în U.E. unde va trebui să facă noi sacrificii, deosebit de grele pentru sectorul militar și nu numai. Politicile diferite, doctrinele diferite, strategiile diferite la nivel atlantic și european ar putea pune România în postura dificilă de „slugă la doi stăpâni” în același timp, atâta vreme cât deciziile comune se iau la Washington și la Bruxelles, iar la București se execută amândouă. Și dacă sunt diametral opuse, contrare, contradictorii? Problematika NATO este în continuă transformare, ca și cea a U.E. care își dezvoltă propria ei componentă de securitate și apărare.

România s-a adaptat cerințelor NATO și se află în fața noilor cerințe europene care s-au definit și se vor definitiva în mers. Sub povara obligațiilor NATO și U.E. România va fi mai puternică pe planul politicilor NATO și U.E, inclusiv în interior sau va slăbi, risipindu-și puterea și forța în granițele integratoare ale NATO și U.E.? Acasă, va mai putea să îndeplinească misiunile sale consfințite în Constituție, adică acelea care rezultă din subordonarea sa exclusiv voinței poporului nostru pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale? Toate crizele și conflictele sale vor fi soluționate în conformitate cu drepturile sale istorice, cu idealurile naționale? Va putea gestiona singură sau are nevoie de ajutorul aliaților din NATO și U.E.? Să lase totul pe seama aliaților? Cunoșc aliații problemele României, vor acționa ei în interior mai bine decât ea însăși? Ce este de făcut?

II. Europa are o istorie a construcției Comunității de Apărare Europeană (EDC) și a Comunității Politice Europene. Politica Europeană Comună de Securitate și Apărare (CFSP) este practic nucleul Politicii Externe de Securitate Comună (PESC). În esență, sunt două concepții contradictorii ale unor poziții extreme care s-au confruntat: a. o Europă ca putere de sine stătătoare, Europă europeană cum spunea generalul de Gaulle, prin care se definesc forțe politice comune europene independente de S.U.A. Ar fi trebuit ca UEO să fie brațul înarmat ale U.E. pentru CFSP fără legătură cu NATO (poziție consecventă franceză): b. Europa ca partener subordonat al S.U.A. bazată doar pe liberul schimb, o mare piață în extensie de parteneriat economic transatlantic sau un protectorat militar (Z.Brzezinski). Apărarea se dezvoltă în cadrul NATO pe conceptul de Identitate de Apărare și Securitate Europeană (ESDI - viziune britanică, Tony Blair).

CFSP/PESC este unul din cei trei piloni (al doilea), pe care este construită Uniunea Europeană, confirmați de Tratatul de la Maastricht și reluați de Tratatul de la Amsterdam, alături de 1. CE (piața unică, uniunea economică și monetară, politica agricolă comună, politicile structurale) și 3. Cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne (JAI). La Amsterdam a fost trecută de la pilonul 3 la pilonul 1 o parte din preocupările U.E. din domeniul afacerilor interne și justiției referitoare la libera circulație a persoanelor sub directa activitate și responsabilitate a Comisiei Europene. Ea a fost întărită la Amsterdam după obiectivele conturate prin hotărârile Consiliului Ministerial al UEO de la Petersberg din iunie 1992: operațiuni umanitare și de salvare, operațiuni de menținere sau restabilire a păcii, gestionarea crizelor. Consiliul European de la Koln (iunie 1999) a decis că „*Uniunea trebuie să aibă o capacitate autonomă de acțiune, o forță militară*”

credibilă, capabilă să decidă propriile sale intervenții, pentru a răspunde crizelor internaționale, fără să aducă prejudicii acțiunilor NATO”, sens în care liderii europeni s-au angajat să doteze U.E. cu „o capacitate pentru acțiune comună, sprijinită de forțe militare credibile”, crearea unor structuri de decizie care să le înlocuiască pe cele ale UEO ce urmau să fie preluate până la sfârșitul anului 2000 de către U.E. Consiliul European de la Helsinki (decembrie 1999) a marcat unele schimbări prin faptul că Marea Britanie susținea apărarea comună europeană cu condiția unei strânse legături cu NATO, iar Franța, devenind mai flexibilă, sprijinea ideea ca apărarea europeană să se dezvolte mai degrabă în cadrul NATO decât în afara Alianței, deoarece după campania aeriană NATO împotriva Iugoslaviei s-a probat dependența militară a U.E. față de S.U.A., iar acestea din urmă erau interesate să activeze Europa pentru o „împărțire a poverii” din domeniul apărării europene. Pentru ca U.E. să devină capabilă să abordeze crize cu implicații militare s-a considerat necesară punerea bazelor pentru crearea unui stat major militar comun și a unei structuri de comandă care să coordoneze atât relațiile cu NATO, cât și pe cele cu guvernelor naționale care trebuie să ia propriile lor decizii. Așadar, s-a hotărât să stabilească o capacitate militară europeană care să preia toate așa numitele sarcini de la Petersberg creând Comitetul Politic și de Securitate Permanent (PSC), Comitetul Militar (EUMC) și Statul Major Militar (EUMS). Sarcina prioritară a Comisia Europeană, crearea *fondului de reacție rapidă*, a Forței de Reacție Rapidă (RRF) s-a împlinit la Helsinki. RRF trebuie utilizată fără o limitare geografică în situații cum ar fi: a. izbucnirea unui conflict, un tip de criză care trebuie să-și găsească rapid o rezolvare, b. intervenții cu durată de timp limitată (putându-se transforma într-o activitate cu caracter regulat), c. conlucrarea cu autoritățile civile și întrepătrunderea responsabilităților (putându-se solicita expertiza poliției civile ori aplicarea măsurilor de protecție civilă locală). În concepțiile europene, crizele se pot clasifica în crize interne și crize externe. Cele externe sunt grave pericole la adresa păcii și securității internaționale, conflicte armate inter-țări, catastrofe umanitare. Cele interne pot reprezenta: a. *tulburări grave ale ordinii publice, cu implicații asupra securității naționale*, precum conflictul armat intern între forțele armate legale și grupuri de persoane organizate care exercită, sub conducerea unui comandament responsabil, un control asupra unei părți a teritoriului național de așa manieră încât să îi permită să desfășoare activități militare susținute și coordonate; tensiuni interne mari care au la bază diferite cauze și pot genera ciocniri de o gravitate ridicată; mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri desfășurate în mod violent, cu orice fel de arme ori cu încălcarea celorlalte prevederi legale; declanșarea unor agresiuni din interior, de către grupuri pregătite din

timp, în clandestinitatea, cu structuri paramilitare, îndreptate împotriva independenței și integrității teritoriului național; organizarea, pregătirea, conducerea sau controlul unui grup de persoane cu scopul de a uzurpa funcțiile poliției, jandarmeriei sau armatei; desfășurarea unor activități ilegale pentru schimbarea formei de guvernământ; atentatul săvârșit asupra unei colectivități prin otrăviri în masă, infectarea apei, provocarea de epidemii sau prin alte mijloace, ori zădărnicierea combaterii bolilor; agresiunea informațională prin *mass-media* și mijloace de telecomunicații publice sau b. *dezastre* cum ar fi: fenomene naturale distructive de origine geologică sau meteorologică ori îmbolnăvirea unui număr mare de persoane sau animale, produse brusc, ca fenomene de masă (cutremure, alunecări și prăbușiri de teren, inundații, fenomene meteorologice periculoase, epidemii, epizootii); evenimente cu urmări deosebit de grave asupra mediului înconjurător provocarea de accidente (accidente chimice, biologice, nucleare, în subteran, avariile la construcții hidrotehnice sau conducte magistrale, incendii ample, explozii, accidente majore pe căi de comunicații, accidente major la utilizare și instalații tehnologice periculoase căderi de obiecte cosmice, accidente majore și avarii mari la rețelele de instalații și telecomunicații).

În cadrul NATO, S.U.A. a obținut în relația cu acesta, prin textul Consiliului European de la Helsinki, dreptul de veto, astfel că proiectul european de apărare este plasat în ansamblul strategic global american. U.E., deși tinde spre capacitatea de a avea și impune o strategie globală, nu s-a desprins de acordul, decizia S.U.A. A venit vremea responsabilității U.E. în plan global și a ieșirii din situația de dependență-interdependență euroatlantică spre o independență global-strategică europeană reală.

Consiliul European de la Feira din iunie 2000 a marcat angajamentul efectiv al U.E. în sensul prevenirii conflictelor și gestionării crizelor conform Tratatului asupra U.E. Până în 2003 se estima atingerea obiectivului final al U.E, acela de a fi capabilă să dețină un efectiv de 5000 de polițiști civili pentru misiunile internaționale, iar statele membre trebuie să fie în stare să desfășoare un efectiv de 1000 de polițiști civili în 30 de zile. În perioada 20-22.11.2000, la Bruxelles, a avut loc Conferința U.E. de angajare a Capacității de Apărare, la care țările membre s-au angajat să asigure la RRF un efectiv de 100 000 de militari, 400 de avioane de luptă și 100 de nave maritime. România, invitată să contribuie la acest proiect a avut ca oferta, începând cu anul 2001, să pună la dispoziția U.E. pentru misiuni de sprijin al păcii, o companie de infanterie, un grup de scafandri, o navă fluvială purtătoare de artilerie și un pluton de poliție militară; din anul 2002 MApN a alocat un batalion de geniu, iar din 2003 un batalion de infanterie, o companie de poliție militară, o companie de vânători de munte, o navă de

intervenție cu scafandri care poate fi folosită și pentru misiuni de căutare-salvare și remorcherul maritim „Grozavu”. Evident că forțele respective au un grad mare de interoperabilitate, îndeplinesc cerințele fundamentale printre care și cunoașterea unei limbi străine, un sistem de comandă și control precum și un sistem de comunicații compatibil. Ele sunt gata de luptă, din momentul adresării solicitării, în termen de 15 zile în cazul grupului de scafandri, 3 de zile forțele terestre, respectiv 60 zile forțele navale, destinate pentru misiuni de sprijin al păcii, căutare, salvare și umanitare și pot fi susținute din punct de vedere al resurselor, pe timp de un an de zile.

Strategia europeană de securitatea europeană, publicată în 2003, a adoptat o concepție mai ofensivă a politicii europene de gestionare a crizelor într-o lume în care „marjele de manevră de care dispun grupurile non-statale pentru a juca un rol în afacerile internaționale sunt considerabil crescute după sfârșitul războiului rece. Securitatea europeană și internațională este indisolubil legată de capacitatea în ansamblu a statelor de a menține ordinea asupra propriului lor teritoriu. *Restabilirea autorității statelor, acolo unde aceasta a dispărut*, datorită delincvenței statelor, constituie *un ultim scop al politicii europene de gestionare a crizelor*. Ea comportă mai multe faze precum: prevenirea declanșării, intervenția după, stabilizarea imediată și reconstrucția materială și instituțională. Actorii unor astfel de crize sunt: a. *instituțiile comunitare* (care au la îndemână instrumentele următoare: asistența financiară excepțională, instrumente financiare pe termen lung, mecanismul de reacție rapidă și mecanismul de protecție civilă); b. Consiliul U.E. ca administrator permanent conexas Consiliului de Miniștri cu instituțiile sale; c) principalul actor este Comitetul politic și de securitate care asigură controlul politici și direcțiile strategice în coordonare cu Comitetul militar; d) în fine, alți actori sunt alianțele, organizațiile regionale și terțe state. Un *Centru de operații* va trebui să fie disponibil în vara acestui an. Constituirea unei forțe militare de intervenție europene presupune investiții financiare în domeniul echipamentelor militare de înaltă tehnologie cum ar fi supravegherea prin satelit, potențial aerian strategic propriu, dar și structuri de comandă ultramoderne. Proiectele militare U.E. inițiate (precum *Airbus A400M* ce va fi definitivat anul viitor, elicopterul de luptă *NH90*, racheta aer-aer *Meteor*, chiar și sistemul de poziționare etc.) sunt prea puține pentru nevoile strategice reale, superioritatea americană este de departe, imensă. Este un fapt deosebit că NATO încurajează componenta europeană de securitate și apărare. S.U.A. și U.E. sunt condamnate să fie aliate. Momentul Nisa, ca și aprobarea unei Constituții Europene cu unele îmbunătățiri tinde să constituie o încununare a unei evoluții pozitive a U.E. Problema clarificării și simplificării

mecanismului de luare a deciziilor devine deosebit de acută. Renunțarea la dreptul de veto din partea S.U.A. trebuie să aparțină S.U.A. Aceasta ar putea să ducă la independența decizională a U.E., și, în același timp, fundamentul cooperării euroatlantice va rămâne vreme îndelungată piatra unghiulară a oricărui succes european, fundamentul apărării colective, iar o alianță bazată pe independență ar fi mult mai puternică. Angajarea unor bugete realiste pentru îndeplinirea deciziilor este esențială, potențialul științific și tehnologic al U.E. este imens. O componentă informațională este vitală pentru U.E. deoarece serviciile de informații, printr-un aport specific, asigură eficiența și oportunitatea unor măsuri la nivel tactic, operațional și strategic global. De aceea, o *Comunitate de Informații Europeană*, componentă PESC, se impune pentru întreg spațiul european și global.

Luarea deciziei, reprezintă esența esențelor managementului european al situațiilor de criză, urmate de operațiile financiare. Procesul decizional suferă datorită lipsei unei autorități unice în materie de politică externă. Tratatul constituțional prevede unificarea într-o singură persoană a postului de *Comisar european pentru relații externe*. Informațiile strategice, din interiorul și din afara Europei sunt vitale pentru a face față provocărilor în planul securității europene.

III. În Constituția Europei sunt prevăzute unele instituții noi, cu competențe specifice, noi principii de acțiune, noi structuri europene care au atribuții la care structurile politico-juridice și militare trebuie să se conexeze atât la nivel european, cât și național și local. *Scopul Uniunii este de a promova pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale*. Domeniile de competență comună sunt în principal: piața internă, spațiul de libertate, securitate și justiție, agricultură și pescuit, cu excepția conservării resurselor biologice ale mării, transport și rețele transeuropene, energie, politică socială (pentru anumite aspecte bine definite), coeziune economică, socială și teritorială, mediu, protecția consumatorilor, obiective comune de securitatea în materie de sănătate publică. Există coordonare a politicilor economice și de ocupare a forței de muncă, *politica externă și de securitate comună*, alte domenii ale acțiunii de sprijinire (în industrie, protecția și îmbunătățirea sănătății umane, educație, formare profesională, tineret și sport, cultură, protecție civilă), de coordonare sau complementare și o clauză de flexibilitate.

Semnificativă pentru managementul situațiilor de criză în domeniul militar este punerea în aplicare a clauzei de solidaritate. În acest scop statele membre se coordonează între ele în cadrul Consiliului de Miniștri, care, la rândul lui, este asistat de *Comitetul politic și de securitate, cu ajutorul structurilor dezvoltate în cadrul politicii de securitate și de apărare comune, prin avize specifice și comune*. Totodată, *Consiliul European*

procedează la o evaluare periodică a amenințărilor cu care se confruntă Uniunea Europeană.

IV. Aderarea noastră la U.E. trebuie văzută și prin prisma prevederilor Constituției Europei, în așa fel încât să distingem între interesele noastre militare proprii, cele care decurg din calitatea stat membru NATO, precum și cele de militare de viitor stat membru al U.E. Ce înseamnă acest lucru? În plan politic U.E. este un nou stat, imperiu? Geopolitic, este o putere globală capabilă să ofere europenilor o istorie proprie globală? Economic este o piață comună. În plan cultural există o cultură europeană cu identitate proprie într-o Europă a națiunilor? Constituția Europei lasă deschisă orice evoluție viitoare.

În plan militar și de securitate va fi necesară o armată europeană cu plată (mercenariat) formată de eurogrupuri (modelul Eurocorpurilor), împreună cu toate, pentru scopuri comune, supranaționale europene, sau în afara spațiului european cu extindere în Marea Mediterană, Marea Neagră, Orientul Mijlociu și Apropiat, structurată pe trunchiul franco - german și, probabil, rus? Ce vom pierde (dacă vom pierde) și ce vom câștiga din punct de vedere militar?

Impactul legislativ va face din Constituția României un fel de Regulament constituțional de aplicare a Constituției Europei în România, subordonat acestor norme constituționale europene conform teoriei lui H. Kelsen referitoare la ierarhia normelor juridice? S-ar putea admite ca, deasupra tuturor normelor juridice române, să fie norma juridică europeană? Conform art.118 alin.1, Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, Armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii, la care se poate adăuga: și „*securității internaționale și la realizarea valorilor și scopurilor alianțelor militare la care România este parte.*” Mai este subordonată ea în mod exclusiv voinței națiunii române? Din ce este compusă voința europeană? Tot astfel, prevederile alin.5 ar putea fi modificate spre a avea următorul cuprins: "Pe teritoriul României pot intra, staționa, desfășura aplicații sau operațiuni sau trece trupe străine numai în condițiile legii *organice (n.a.)* ori prin tratatele de apărare colectivă la care România este parte, ratificate prin lege organică. CSAT care, conform art.119 din Constituția României, organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și siguranța națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii, un adevărat mini-parlament militar al

țării, ar trebui să aibă o nouă denumire, cum ar fi *Consiliul de Securitate Națională al României*, noi atribuții, care să fie prevăzute în Constituția României, în ce privește conlucrarea cu noile instituții europene precum *Comitetul politic și de securitate, și mai ales cu Agenția Europeană pentru Armament, Cercetare și Capacități Militare (AEACCM) aflată sub autoritatea Consiliului de Miniștri al U.E.* Această agenție europeană are ca misiune: a) să contribuie la identificarea obiectivelor de capacitate militară ale statelor membre și să evalueze respectarea angajamentelor de capacități puse la dispoziție de către statele membre; b) să promoveze armonizarea nevoilor operaționale și adoptarea de metode de achiziție performante și compatibile; c) să propună proiecte multilaterale în vederea îndeplinirii obiectivelor în materie de capacități militare și să asigure coordonarea programelor desfășurate de către statele membre și gestionarea programelor de cooperare specifică; d) să susțină cercetarea în materie de tehnologie de apărare, să coordoneze și să planifice activitățile de cercetare comune și studiarea soluțiilor tehnice care răspund nevoilor operaționale viitoare; e) să contribuie la identificarea, și, dacă este cazul, la punerea în aplicare a oricărei măsuri utile pentru întărirea bazei industriale și tehnologice a sectorului de apărare și la îmbunătățirea eficacității cheltuielilor militare. Agenția este deschisă tuturor statelor membre care doresc să participe. Consiliul de Miniștri, hotărând cu majoritate calificată, adoptă o decizie europeană care definește statutul, sediul și modalitățile de funcționare ale Agenției. Această decizie ține cont de gradul de participare efectivă la activitățile Agenției. În cadrul Agenției, se constituie grupuri specifice care reunes statele membre care desfășoară proiecte comune, iar dacă este cazul, în colaborare cu Comisia europeană. Referitor la politicile și funcționarea U.E., titlul *Acțiunea externă a Uniunii* are la bază principiile care au stat la temelia creării, dezvoltării extinderii sale.

V. România a fost singura țară din Tratatul de la Varșovia care nu a acceptat ideea începerii unui război prin *ofensiva strategică* și nu a inclus-o în doctrina sa de apărare. Dimpotrivă, a adoptat *apărarea strategică pe întreg teritoriul național în vederea respingerii agresiunii străine*, punându-se în concordanță scopul războiului de apărare cu formele acțiunilor militare pe plan strategic. Orice țară este interesată să-și asigure propria securitate, ținând seama de pericolele și amenințările existente, de resursele proprii, precum și de posibilitățile ce decurg din evoluția situației internaționale de relațiile internaționale în ansamblu. NATO a fost creată în conformitate cu art.51 al Cartei ONU, care reafirmă dreptul natural la legitimă apărare individual sau colectivă. Alianța este o asocierie de state suverane, unite în hotărârea lor de a-și menține securitatea prin garanții reciproce și relații stabile cu alte țări. Totodată, nici o țară aliată nu va fi nevoită să se bazeze

doar pe propriile mijloace pentru a răspunde principalelor provocări în domeniul securității fără a știrbi cu nimic dreptul și datoria pe care fiecare dintre membrii săi le are de a-și asuma responsabilitățile lor de suveranitate în materie de apărare. Totodată, Alianța le permite să-și realizeze obiectivele esențiale de securitate națională prin efort colectiv. Desigur, în prezent, nici o țară nu poate face față singură, fără aliați, la provocările lumii în care trăim, dar nici nu trebuie să lase securitatea sa în seama aliaților, oricât de puternici ar fi. Deși unii doctrinari consideră doar două, există, de fapt, trei mari grupuri de doctrine strategice.

A. Primul, se bazează pe fundamentul că Alianța ne apără. Integrarea deplină în NATO și aplicarea strategiei acestuia sunt suficiente și definitive? Obiectivul esențial al NATO constă în apărarea libertății și securității și securității tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare, conform principiilor Cartei O.N.U. Ea este întruchiparea legăturii transatlantice permanente între securitatea nord-americană și cea europeană. Principiul fundamental de funcționare constă în angajamentul comun și cooperare reciprocă între statele suverane, pe baza indivizibilității securității membrilor și solidarității în interiorul Alianței. România trebuie să se lase pe deplin în voia Alianței? Aici există două opțiuni strategice. Prima este U.E prin care se poate determina scopul principal al Alianței ca garant al securității europene, misiunea ei fiind una europeană, legată de pericolele cu care se confruntă Europa în raport de strategia geografică. A doua, NATO care, până acum s-a dovedit eficientă, se extinde spre est, cu tendința de a deveni brațul înarmat al O.N.U, cu extindere globală.

B. Al doilea, presupune să ne apărăm singuri. Asigurarea securității naționale prin forțe proprii ce necesită o doctrină militară națională, inclusiv sub aspectul componente strategice, așa cum au țările neutre și nealiate (care încep să se reactiveze). Nu mai este de actualitate, deoarece suntem deja membrii NATO cu drepturi și obligații depline? Va intra în contradicție și cu Alianța, și cu U.E.?

C. Al treilea, pe care îl susținem pentru România, presupune că țara noastră, ca membră a Alianțelor, se apără împreună cu acestea, dar și, mai ales, prin efortul propriu. Trebuie să putem să ne apărăm singuri, chiar dacă nici o țară azi nu mai este în stare să o facă. Nici S.U.A. nu pot duce singure un război contra terorismului mondial. Este posibilă o astfel de doctrină ca membră NATO și una U.E concomitentă cu o doctrină națională. În Tratatul de la Varșovia reușisem să avem așa ceva. Deși membră a Tratatului de la Varșovia, România optase pentru o doctrină proprie, independentă după 1975, cum procedează și Franța în NATO, cu unele trăsături specifice. Ce ar fi specific la noi? România răsăriteană este constituită ca stat în Republica Moldova, iar unele teritorii sunt încă sub

suveranitatea Ucrainei. Zidul Berlinului a căzut pentru Germania, dar s-a mutat pe Prut pentru România. Acolo se conturează granițele a două sisteme care se suprapun la vest de Prut, NATO și U.E., iar pe malul răsăritean, alte sisteme sub comanda Moscovei. În vest este o creștere permanentă a iredentei maghiare, iar în interior, separatismul maghiarimii, printre altele, amenință cu crize în plan european. Ce ar trebui sau ar putea să facă NATO în astfel de situații, dar U.E.? În instabila zonă a Mării Negre, mocnesc focare deschise, altele latente, suprapuse, iar altele sunt potențial explozive în Balcanii de vest, ca și în apropierea acestei zone. Cel puțin, ca țară marcă la est, România trebuie să aibă deplină libertate de a se adapta și, pe lângă obligațiile firești care decurg din tratatele cu NATO și U.E., trebuie să-și gestioneze crizele de securitate și apărare în manieră proprie. Securitatea și apărarea europeană conferite de U.E. sunt suficiente? Granițele de răsărit ale Europei sunt încă cele stabilite de Stalin, în forță, și datorită acestui fapt ele nu ar trebui să rămână astfel la infinit.

Studierea conflictelor armate care au avut loc în ultimul timp, a cauzelor desfășurării lor, precum și a consecințelor acestora, ca și a comportamentului părților beligerante, dar și al comunității internaționale față de ele, a tuturor strategiilor aplicate, ca și a erorilor comise de o parte sau de alta, ne determina să susținem că *trebuie să fim foarte prudenți față de viitorul României*. Să acceptăm alianța pe deplină, dar să nu lăsăm întreaga securitatea națională în aceste vremuri de mare cumpănă, în mod definitiv, pe mâna altora, adică a nimănu. *Cel ce caută protecție în materie de securitate și apărare sfârșește prin a găsi stăpâni*.

O politică externă comună în domeniul securității și o identitate de apărare proprie, distinctă, sunt o necesitate istorică la care aspiră toate statele Europei leagănul civilizației și culturii universale. Cetățenii săi cred în puterea ei globală.

VI. Accederea la U.E înseamnă și să "*naționalizăm europenizarea*", în baza legislației europene, să ne întărim puterea militară, să potențăm resursele existente și să ne promovăm interesul național militar în cheie europeană. U.E. are nevoie de România pentru a deveni puterea de prim rang global la care aspiră, inclusiv în mediul și spațiul de securitate ca o mare putere militară, pe măsura forței economice pe care o reprezintă în prezent. Mai mult, U.E. se dorește să fie prima putere științifică a lumii. Inteligența militară românească este indispensabilă, alături de poziția geostrategică binecunoscută de statele cu viziune globală. Nu există știință fără cercetare și, de aceea, și cercetarea științifică militară românească trebuie stimulată corespunzător, sub aspectul managementului militar, inclusiv sub aspect tehnico-economic, la nivelul cercetării fundamentale, aplicative și de dezvoltare. Cercetarea științifică europeană, care are

întotdeauna aplicabilitate militară, are o Cartă Europeană a Cercetătorului și un Cod de conduită și recrutare a cercetătorilor aprobate de Comisia Europeană în acest sens. Este firesc să existe o relație biunivocă. Să nu copiem model cu model instituții din dreptul militar european ori NATO, ci să identificăm rădăcini comune, de la începuturi, pentru că dreptul, ca și cel militar, s-a plămădit în întreg spațiul european, de-a lungul mileniilor, iar tradițiile militare ale noastre sunt decimilenare. În definitiv, identitatea și cultura europeană au fundamentul solid constituit din trei piloni: dreptul roman, filosofia greacă și morala creștină; ele constituie împreună, și azi, repere esențiale pentru ceea ce este denumit în Constituția pentru Europa drept “spațiul de libertate, securitate și justiție” - inclusiv cel militar și penal. Dreptul roman este vechiul drept pelasgo-ramano-traco-dacoromân, legile belagine, aduse în primul val de etrusci din Apuseni în Italia, apoi de Eneea și însoțitorii săi, supraviețuitorii de la Troia – întemeiată de vechii pelasgo-traci de la Dunăre - (eternizată de străbunul nostru traco-dacoromân Homer în Iliada care a universalizat primul cuvintele de trei ori milenare *arma, armata* folosite de europeni și azi), rezultând Legea celor 12 table de la Roma pe care s-a întemeiat apoi Imperiul Roman. Filosofia greacă este filosofia zamolsiană veche a pelasgilor de la care au pornit, așa cum recunosc, anticii înșiși, Pitagora, Socrate și elevii săi, Platon și Aristotel și urmașii lor. Cât privește morala creștină, ea își are rădăcinile tot de aici, din paleocreștinismul zamolsian ortodox, preluat de iudeocreștinism, dar de care biserica catolică s-a desprins și diferențiat mai apoi, prin politizarea religiei străbunilor, universalizându-se întregitor europenește. Ideea de protecție a drepturilor omului în România este comună atât pentru spațiul juridic unic european - marele atu, cât și pentru spațiul unic de securitate și apărare, inclusiv militar, prin utilizarea de instrumente juridice proprii cum sunt legea europeană, legea-cadru europeană, regulamentul european, decizia europeană, recomandările și avizele. U.E. duce o politică externă și de securitate comună bazată pe dezvoltarea solidarității reciproce a statelor membre, pe identificarea problemelor de interes general și pe obținerea unei convergențe tot mai ridicate a acțiunilor statelor membre. Consiliul European identifică interesele strategice ale U.E. și stabilește obiectivele politicii sale externe și de securitatea comune. Consiliului de Miniștri elaborează această politică în cadrul unor linii strategice stabilite de Consiliul European și conform unor proceduri prevăzute de Constituție. Statele membre sunt solidare între ele. Competența Uniunii în materie de politică externă și de securitate comună se întinde asupra tuturor domeniilor politicii externe, precum și asupra tuturor problemelor referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv la definirea progresivă a unei politici de apărare comune care poate conduce la o apărare comună. De altfel, statele

membre trebuie să sprijine în mod activ și fără rezerve politica externă și de securitate comună a Uniunii în spiritul loialității și solidarității reciproce și respectul actelor adoptate de către Uniune în acest domeniu. Ele sunt astfel obligate să se abțină de la orice acțiune contrară intereselor Uniunii sau care ar dăuna eficacității sale. Desigur, politica de securitate și de apărare comună face parte integrantă din politica externă și de securitate comună. De reținut, conform prevederilor Constituției U.E., că *politica Uniunii nu aduce atingere caracterului specific al politici de securitate și de apărare a anumitor state membre*, respectă obligațiile care decurg din Tratatul Atlanticului de Nord pentru anumite state membre care consideră că apărarea lor comună se realizează în cadrul NATO și este compatibilă cu politica de securitate și de apărare comună stabilită în acest cadru. Statele membre pun la dispoziția U.E. capacități civile și militare pentru a contribui la obiectivele definite de Consiliul de Miniștri, constituie în comun forțe multinaționale. Ele pot, de asemenea, să pună aceste forțe la dispoziția politicii de securitate și de apărare comune și se angajează prin Constituție să-și îmbunătățească progresiv capacitățile militare. AEACCM se instituie tocmai pentru a identifica necesitățile operaționale, a promova măsurile necesare satisfacerii lor, și a contribui la identificarea și punerea în aplicare a oricăror măsuri utile pentru întărirea bazei industriale și tehnologice în sectorul de apărare și, totodată, de a participa la definirea unei politici europene în materie de capacități și de armament. Concurența europeană poate afecta economia națională a României de azi, nepregătită îndeajuns până acum, inclusiv în materie de producție de apărare. Ea trebuie întărită cu orice preț.

VII. O prevedere excepțională, încorporată în Constituția U.E., privește clauza de solidaritate. Conform acesteia, atunci când unul din statele membre face obiectul unui atac terorist sau al unei catastrofe naturale sau provocate de om, Uniunea și statele membre acționează împreună în spirit de solidaritate. Uniunea mobilizează toate instrumentele de care dispune, inclusiv resursele militare puse la dispoziția sa de către statele membre, în vederea: prevenirii amenințărilor teroriste pe teritoriul statelor membre, protejării instituțiilor democratice și a populației civile de un eventual atac terorist, acordării de asistență unui stat membru pe teritoriul acestuia, la cererea autorităților sale politice, în cazul unui atac terorist, acordării de asistență unui stat membru pe teritoriul acestuia, la cererea autorităților sale politice, în cazul unei catastrofe. Sunt menționate și definite și modalitățile de punere în aplicare a acestei dispoziții. Astfel, Consiliul de Miniștri, la propunerea comună a Comisiei și a ministrului afacerilor externe al Uniunii, adoptă o decizie europeană care definește modalitățile de mai sus, asistat de către Comitetul politic și de securitate cu

sprijinul structurilor de mai sus, prezentând avize comune. Parlamentul European este informat cu privire la acestea. Managementul se complică prin nevoile de securitate ale N.A.T.O și U.E. care se suprapun și față de care România trebuie să se opteze în ce privește ierarhia priorităților față de obligațiile internaționale, existând simultan și variabile generate de mediul internațional de securitate și apărare fluid care schimbă algoritmul de luare a deciziilor din domeniu prin prisma resurselor și a intereselor naționale fundamentale proprii. Este firesc și faptul că mai sunt puteri, organizații non-guvernamentale, semi-guvernamentale sau institute de cercetări prospective de stat care lansează în media diverse scenarii, unele derutante, altele interesate și interesante, cu caracter catastrofic. Războiul axiologic, virtual, mediatic, al scenariilor va exista permanent și în viitor, înainte și după aderarea noastră la U.E. Iată, conform prestigioasei organizații americane „Stratfor”, U.E. va intra în colaps în următorii 10 ani. Se susține că axa franco-germano-rusă va eșua câtă vreme aceste state, istoric și militar vorbind, au ocupat alte state ale Europei în mai multe rânduri în trecut. Marea Britanie, Franța și Germania se contrazic în ce privește soarta Europei Centrale. Cauza viitoarelor probleme ale U.E. ar fi aceea că statele nu vor renunța niciodată la suveranitatea lor națională și, totodată, nu se întrevăd avantajele pentru care ar fi forțate statele, atât de diverse, să implementeze aceeași legislație și aceleași strategii, ori să ratifice o strategie de politică externă sau de apărare despre care se crede că nu le reprezintă în totalitate interesele. Divergențele politice dintre Franța și Germania ar face ca tocmai aceste state să părăsească U.E., iar celelalte, ar fi puțin probabil că vor fi suficient de puternice să păstreze Uniunea. Rusia ar fi una din forțele exogene care ar putea transforma Europa într-o oală sub presiune. Există două Europe, una este o uniune economică, iar cealaltă o entitate militară cu o poziție comună de apărare, complet separate, iar țările din Europa centrală se găsesc în poziția dificilă de a încerca să depășească diferențele dintre economie și apărare. Deși Franța și Germania nu au nici o problemă reală cu Rusia, toată Europa centrală și de est mai are destule probleme, de tot felul, cu Rusia. Și România nu face excepție. În Moldova, problema transnistreană demonstrează că Rusia joacă foarte puternic în acest spațiu. Unele dintre ele văd avantajele legăturilor economice cu Europa, dar se bazează pe S.U.A pentru a le garanta securitatea națională. Dacă între S.U.A. și U.E. vor apare probleme militare acute, situația acestora devine deosebit de complexă, iar atitudinea Rusiei este imprezvizibilă. Dacă Rusia s-ar întoarce în trecut și ar încerca să-și refacă în forță fosta sferă de influență, statele central-estice europene ar aprecia mai bine relațiile militare cu S.U.A decât cele economice cu U.E., deoarece U.E. nu poate, susțin unii previzionari, să suporte costurile politice și economice

ale unei reînarmări. Singura opțiune ar fi aceea de a solicita NATO și S.U.A. să ajute la apărarea continentului. Unele state europene occidentale ar privi situația ca insuportabilă, ca o amenințare la adresa suveranității lor. În fine, o altă cauză ar fi intensificarea atacurilor fundamentalist-religioase din spațiu arab. La nivel global, comterrist, lupta pentru întâietate, în special în domeniul militar, se va da în următorul deceniu între S.U.A., care vrea să-și continue nestingherită dominația globală, conservându-și intacte puterea politică, militară și economică, și cele două pretendente: U.E., care are acum și o Constituție, și China care se află în marș forțat pentru locul 1, dar căreia S.U.A. îi previzionează că va intra în vrie, pradă haosului economic și instabilității politice în următorii 10 ani, adică în același orizont de timp ca și al previziunii pentru Europa Unită pe care o vede dezbinată. Și dacă S.U.A. pierde hegemonia tot în 10 ani? De regulă, până acum, schimbarea de lider global s-a făcut prin război; nimeni nu îl dorește. Oricum, un război atipic, non violent, dar cu efecte mai grele decât ale unui război clasic, nu poate fi evitat: este continuu.

VIII. Demnitatea, valoarea supremă centrală a Constituției Europei, este pentru dacoromâni vitală. Vom pierde atributul inalienabil al suveranității adică decizia militară luată de organele constituționale românești? În U.E. ne vom reuni cu Moldova și cu alte teritorii răpitate? Vom fi puși în situația de a lupta împotriva fraților noștri de dincolo de Prut? Cum vor reacționa față în față soldatul român și cel moldovean? Esențială este democratizarea europeană a Moldovei ca să nu mai fie Zidul Berlinului pe Prut. Cele două sfere de influență adverse și expansive, peste care se suprapune superputerea globală, S.U.A. trebuie să-și mute zidul, poate, spre sau la granițele Asia; să nu mai curgă nici o picătură de sânge românesc. Pentru Germania s-a încheiat al doilea război mondial și războiul rece prin reunificarea ei. Pentru noi? Am rămas cu țara risipită, singura care se mai învecinează cu conaționali. Am putea avea aliate țări care vor unificarea lor, cum sunt China, Coreea, Irlanda, țările arabe? Fără îndoială, avem nevoie de tehnologie europeană, inclusiv militară la nivel internațional, de investiții, de modele, chiar dacă sunt încă tot un fel de forme fără fond, putem copia constituții, proiecte, instituții, programe europene, inclusiv militare. Istoria se întemeiază pe patru piloni: adevărul, obiectivitatea, cinstea și logica. Restul e propagandă, literatură, fals. Supraviețuiesc acele națiuni care creează valori și le operaționalizează. Misiunea istorică a unui popor este verificată de două lucruri: a) de puterea cu care știe să-și apere pământul, libertatea și drepturile; b) de vigoarea cu care creează valori. Clasele sau grupurile care împlinesc aceste funcții esențiale sunt singurele care se pot numi grupuri vitale, fără de care o națiune riscă să dispară din istorie (*Mircea Eliade*). În calitate de membră NATO și de membră U.E.,

România va trebui să pună piciorul în prag: gata, am făcut tot ce ne-ați cerut, de-acum să fie și cum vor românii?! Nu va fi ușor, nimeni nu este pregătit să câștige din prima zi de aderare. Constituția Europei trebuie citită în cheie constituțională dacoromânească de toți militarii României, nu se poate sta deoparte. De exemplu, noua instituție, AEACCM este aflată sub autoritatea Consiliului de Miniștri și are o natură juridică deosebit de complexă. Racordarea la această nouă structură implică resurse, personal calificat, instruit, capabil să răspundă problemelor militare reale ale Uniunii Europene. Punerea în aplicare a clauzei de solidaritate prevede că dacă un stat membru face obiectul unui atac terorist sau al unei catastrofe naturale sau provocate de om, celelalte state membre îi oferă asistență la cererea autorităților politice din statul în cauză, dar modalitatea concretă impune o nouă Constituție a României, iar întreaga legislație militară să fie suplă, clară, capabilă să perceapă prin doctrina națională diferențele de politică, doctrină, de strategie militară dintre NATO și U.E., dar și varianta menținerii alături de doctrinele de alianță și pe cea națională, în democrația constituțională românească. În acest scop pot statele membre să se coordonează între ele în cadrul Consiliului de Miniștri, care la rândul lui este asistat de Comitetul politic și de securitate cu ajutorul structurilor dezvoltate în cadrul politicii de securitate și de apărare comune, prin avize specifice și comune. Armata este pregătită să aplice din vreme întregul complex de măsuri, resurse și strategii, precum și pentru prevenirea unor situații, împrejurări critice?

Atât N.A.T.O cât și U.E. lucrează concomitent la strategii de creștere pentru ele în secolul XXI. Așa cum remarca Quentin Perret de la Fundația R.Schuman, referitor la U.E. și gestionarea crizelor, în ciuda progreselor considerabile constatate, este puțin probabil să se contureze o cale, o metodă proprie europeană, de succes, în domeniu. Multe din operațiunile angajate nu au fost finalizate la termen, au fost limitate ca amploare. Problema capacității viitoarelor teritorii de a se autoguverna aflate în sarcina U.E. rămâne încă în suspensie. Istoria recentă arată clar că numai puterea militară nu este de ajuns pentru a soluționa crizele contemporane. O intervenție militară trebuie acompaniată de măsuri de susținere a stabilității și de reconstrucție a unei structuri politice viabile, altfel riscul degenerării în dezordine incontrollabilă este mare. U.E. trebuie să aibă o viziune globală proprie atât civilă, cât și militară de gestionare a crizelor, să-și întărească toate capacitățile unite de acțiune, dar și de informare și analiză-sinteză pentru a deveni o putere globală.

Decidenții politico-militari români vor trebui să privească interesul național de securitate și militar precum legendarul *Ianus* cu două fețe. Astfel, să privească viitorul prin prisma românească cu o față pentru

problemele din NATO, iar cu cealaltă pentru cele din U.E. și cu toate acestea, să privească permanent cu ambele fețe, cu ochii minții concentrați spre nevoile de securitate și apărare ale Națiunii Române, să nu uite niciodată idealurile ei nobile și sacre. Viitoarele legi militare trebuie concepute în așa fel încât România să fructifice pe toate planurile calitatea de membru deplin al Uniunii Europene, fără a prejudicia calitatea de membru al NATO, deja dobândită, de partener loial, dar și să răspundă, total, și cerințelor integrării europene viitoare. Ambele opțiuni trebuie sigilate cu garanții ferme pe măsura obligațiilor asumate pentru ca să nu-i mai fie niciodată ignorate interesele vitale și idealurile sale eterne, așa cum s-a întâmplat mai întotdeauna, până acum. E vremea să opteze pentru a nu mai rămâne niciodată singură, trădată de aliații săi la vreme de război, ca de atâtea ori în istoria sa zbuciumată. România nu trebuie să renunțe niciodată la dreptul său fundamental de a se apăra, în primul rând prin forțe proprii, pe baza unei doctrine naționale elaborate și aplicate în deplină armonie cu doctrinele de alianță NATO sau U.E.

Acum, S.U.A. sunt singurul stat independent din lume.

Apoi, va fi Europa.

România va trebui să opteze în viitorul nu prea îndepărtat pentru securitatea și apărarea europeană, pentru că România nu este nici americană, nici chineză, nici africană ci este *națiunea-mată* a Europei, este România Europeană. Imperiile se înalță și decad. România este eternă în Europa.

**IMPACTUL STRATEGIILOR DE CONDUCERE
ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE**

Drd. Maria BARBU*

In the coming analysis we will try to split how the leadership strategies adopted by leaders can produce effects, positive or negative, over the national security. The way how the leader is formulating his leadership demarche, the leadership strategy type, as well as its personal capacity to put in shape this strategy, conform or inconform with the national defence strategy, although with the international security medium could determine different effects, from the right and balanced effects to the incorrect and „vicious” ones.

We will analyse, in the present study, the inavitable and inextricable relation between the strategies adopted by the top politic leaders, so from the highest levels of the State and national security, striving to underline the impact which can have, over the national security, the leadership strategies subsumed to the equilibrium pattern in contradiction with the subsumed strategies for the crisis pattern.

I. Strategia de echilibru

Strategia de echilibru constă într-un model strategic de leadership care are ca scop dezvoltarea echilibrată, utilizând o politică adaptată nevoilor reale și urmărind un scop benefic societății. În cadrul acestui model, liderul politic acționează în sensul urmăririi cu asiduitate a îndeplinirii unor obiective politice, pe plan intern ca și pe plan internațional, care sunt benefice societății, contribuind în acest fel la întărirea securității naționale, și la afirmarea țării respective ca fiind “generatoare” de securitate și nu doar “consumatoare”.

Trebuie subliniat faptul că noi facem referire la liderul politic de top, adică la poziția supremă de șef de stat sau de guvern, deoarece acestea sunt în principal pozițiile care pot afecta în mod substanțial și determinant securitatea națională.

* Director de programe și proiecte de securitate internațională și leadership creativ, la UM 02526 – Institutul de Studii pentru Apărare și Istorie Militară din București.

Din ce cauză sunt aceste poziții esențiale pentru securitatea națională? Pentru că, așa cum se afirmă în Constituția României de exemplu, cei doi lideri de top fac parte din Consiliul Suprem de Apărare a Țării, condus de președinte, iar șeful guvernului poate determina, prin programul de guvernare pe care îl pune în operă, coordonatele reale ale Strategiei naționale de securitate.

În dificilul proces de leadership la nivel național, decidentul politic este cel care își asumă cea mai vizibilă, mai complexă și mai ambiguă chiar misiune. De aceea, elaborarea unei strategii de conducere este obligatorie pentru coerența demersului de leadership, pentru creșterea gradului de implementare a acțiunilor liderului ca și a capacității sale de a răspunde cu adevărat realității politice și sociale ca și intereselor naționale, într-un mod cât mai pertinent și mai eficient cu putință.

Liderul politic nu este un expert într-un domeniu dat, ci este cel chemat să își formuleze deciziile în funcție de strategia de conducere pe care și-a propus să o urmeze și în funcție de relevanța pe care această strategie o poate avea în realitatea națională, astfel încât interesele naționale să prevaleze cu adevărat asupra celor individuale.

Strategiile de conducere pe care le adoptă liderii trebuie să răspundă unui complex interrelațional, în care elementele politice, sociale, economice, geopolitice, militare și chiar financiare, ca și cele de informații trebuie să se subsumeze unei viziuni de ansamblu, care să îi permită liderului respectiv să își promoveze atât interesele sale politice, de imagine și de impact popular, cât și interesele naționale reale, în întregul lor, care trebuie, în mod firesc, să prevaleze.

Ceea ce noi am numit strategia de echilibru este acea strategie de conducere pe care o adoptă liderii democrați, a căror personalitate și viziune politică se îmbină în mod armonios și echilibrat cu interesele naționale, atât în prezent cât și în perspectivă. Liderii politici de top care adoptă strategii de echilibru sunt liderii care se focalizează în mod deosebit pe acele demersuri de leadership care își propun să favorizeze evoluția viitoare a societății, ceea ce se numește, cu un truism, mersul înainte al societății.

Acești lideri sunt interesați să existe o foarte bună comunicare și conlucrare între toate domeniile societății, păstrând un echilibru și o armonie mai ales între politic și social, între politic și economic ori între politic și militar, fiind foarte conștienți de faptul ca un accent prea mare pus pe oricare dintre domenii dă o preeminență exagerată acestuia, în detrimentul altor sfere ale realității naționale, astfel încât se poate ajunge ușor la dezechilibre care pot degenera în crize de tot felul: politice, sociale, juridice, parlamentare, etc.

Strategiile de conducere subsumate modelului de echilibru sunt cele care permit o dezvoltare economică reală, o relaxare fiscală, o evoluție socială și politică, sprijinind în acest fel securitatea națională, și făcând o foarte bună „figură” inclusiv pe planul politicii internaționale. Liderii care adoptă aceste strategii de conducere sunt ei înșiși modele de comunicare flexibilă și transparentă, având capacitatea de a decela esențialul de nesemnificativ și menținând un real echilibru între puterile statului, nepermițând ca tensiuni generatoare de incertitudini și de crize să se insinueze în relațiile dintre puteri. Dat fiind faptul că modelul democratic presupune o relație în rețea, pe orizontală, la nivel de egalitate, a diferitelor puteri în stat, liderii de top trebuie să găsească acele modele strategice de leadership care să permită o conlucrare armonioasă între palierele ierarhiei politice și structura rețelară a puterilor statului. Ceea ce în realitate se dovedește a fi deosebit de greu de realizat, dacă avem a face cu personalități politice care mizează excesiv pe un leadership de tip carismatic în loc să favorizeze metodele raționale, generoase și care susțin interesele și obiectivele naționale autentice așa cum se întâmplă în cazul leadershipului strategic.

Pentru ca o strategie de conducere să fie cu adevărat subsumată modelului de echilibru, aceasta trebuie să țină seama de situația inițială reală, să formuleze scopuri clare și raționale, care să răspundă intereselor adevărate ale societății, atât în politica internă cât și în cea externă, să țină cont de mijloacele reale de care dispune ca și de contextul politic, economic și de securitate în care se dorește a se pune în operă demersul liderului. Și desigur, mai presus de orice, liderul care adoptă strategii de echilibru se definește ca un lider capabil să uzeze echilibrat și de autoritate dar și de flexibilitate, să își depășească interesele personale ori de partid, să se detașeze în mod autentic și nu demagogic de grupurile de interese care pot interveni perfid în formularea deciziilor sale, decizii care se răsfrâng asupra echilibrului întregii societăți, și, implicit, asupra securității naționale.

Cheia succesului unei strategii de conducere ce mizează pe echilibru o reprezintă trinitatea de care vorbea Clausewitz, dar el se referea la o trinitate alcătuită din guvern, armată și popor, iar noi propunem o trinitate alcătuită din autoritate, forță și legitimitate, adică din principiile din care derivă de fapt elementele luate în considerație de aceste strategii.

Pentru că exacerbarea autorității duce la dictatură, exacerbarea forței duce la conflict iar eludarea legitimității duce la o desprindere gravă de interesele reale ale societății. Cel care pierde nu este doar liderul, ci mai ales societatea în întregul ei, aducându-se grave prejudicii democrației și statului de drept, drepturilor individuale și intereselor naționale. Este

evident că în aceste condiții securitatea națională are de suferit iar poziția în lume devine cel puțin la fel de precară și vulnerabilă ca cea din interior.

Strategia de echilibru mizează în primul rând pe armonizarea viziunii demersului de leadership cu interesele generale ale societății și națiunii, făcând loc acelor compromisuri eficiente și constructive ce stau la baza unui proiect strategic de succes. Ceea ce trebuie să urmărească liderii ce utilizează astfel de strategii nu este emfazarea personală ci o mai largă și mai flexibilă conlucrare între diversele segmente ale societății, astfel încât din această imbricare să rezulte un mecanism eficient ce poate reprezenta „motorul” dezvoltării pentru toate sferile societății, fie că este vorba despre sfera politică, socială, economică, militară, ș.a.m.d.

Paradigmele strategice privind scopurile, căile și mijloacele găsesc în strategiile de conducere subsumate modelului de echilibru acele formulări care le fac să răspundă realității concrete, asumate curajos și fără falsitate de către demersurile de leadership. Liderii care își asumă strategii de echilibru se străduiesc să găsească un raport inteligent și constructiv între scopuri și mijloace, privind cu responsabilitate spre consecințele viitoare ale fiecăruia dintre demersurile asumate, consecințe care privesc interesul general și nu numai interesul individual, de partid sau de grup.

În strategiile de conducere ce mizează pe echilibru, liderul nu se formulează ca un model de autoritate supremă, care are ultimul cuvânt și care trebuie ascultat orbește, ci este acel arbitru al democrației și al conlucrării între autoritățile statului și cetățeni, între puterile înseși ale statului ca și între propria sa viziune și complexitatea realității, astfel încât, fără a se dori victorios cu orice preț, el trebuie să poată urmări cu asiduitate atingerea obiectivelor naționale. Pentru ca o strategie de conducere să fie cu adevărat de echilibru, cu atât mai mult cu cât aceasta va sta la baza demersului de leadership pentru lideri politici de top, cum ar fi șeful statului sau șeful guvernului, strategia aceasta trebuie să țină cont în mod fundamental de realitatea securității naționale la momentul respectiv și de mediul internațional de securitate, dat fiind că lumea de astăzi cunoaște o dinamică susținută și o dezvoltare semnificativă în direcția globalizării.

O strategie de conducere serioasă și avizată cere de asemenea o foarte bună adecvare la prevederilor constituționale, astfel încât fiecare acțiune de leadership să fie fundamentată legal și să nu suporte improvizații și deformări, mai mult sau mai puțin originale, ale legalității. Respectarea regulilor democratice, a instituțiilor statului de drept, a principiului separației puterilor în stat, coordonarea, conlucrarea și armonizarea demersurilor acestora în vederea îndeplinirii obiectivelor naționale, va da strategiei de conducere configurată după modelul de echilibru substanță și putere reală. Strategia de echilibru nu vizează depășirea prerogativelor

constituționale, nu acceptă utilizarea discreționară a puterii, nu admite utilizarea informațiilor ca armă, nu provoacă limitarea drepturilor și prerogativelor deținute de alte puteri ale statului, nu acceptă instigări la concurență neloială între diferitele grupuri de interese ori între diversele segmente ale societății. Dimpotrivă!

Strategia de echilibru ține cont cu seriozitate și onestitate de circumstanțele interne reale, utilizează în mod responsabil și corect toate căile și mijloacele pentru a deschide calea libertății, a progresului, a înțelegerii și a bunăstării, urmărind cu asiduitate îndeplinirea scopurilor naționale în funcție de o agendă politică, socială, economică, diplomatică ori militară puternic motivată și susținută, făcând în același timp demersuri de promovare reală a intereselor naționale în arena internațională, în organizații internaționale ori în alianțele la care țara este parte.

Suportul popular al unui lider nu îi permite acestuia să adopte strategii de conducere care să slujească mai mult carismei sale decât intereselor societății în ansamblul ei. Sprijinul politic acordat de unul sau mai multe partide ca și susținerea unor cercuri economice, indiferent de factura acestora, nu îl eliberează pe liderul politic de responsabilitatea morală care îi incumbă față de întreaga națiune, și nu doar față de fracțiunile ale cărei simpatii le întrunește. Strategiile de echilibru pot și știu să răspundă foarte pertinent la aceste cerințe, decelând cu inteligență între abilitate și dreptate, și făcând din echilibru o virtute, iar din armonizare, o armă.

Strategiile de echilibru utilizate de liderii politici de top se străduiesc să găsească un echilibru eficient între viziunea propriu-zisă a liderului cu schimbările pe care le propune aceasta și continuitatea politicii naționale, înțelegând prin aceasta coerența politică, ca și susținerea economică și socială de care trebuie să țină cont în permanență puterea politică într-un stat democratic.

Liderii care adoptă strategii de conducere ținând de modelul de echilibru sunt cei care respectă valorile naționale, care contribuie la formularea și susținerea idealurilor naționale, care își subsumează demersul politic cerințelor istorice, de moment și de perspectivă, ale națiunii pe care o reprezintă.

Sensibilitatea, mai mult sau mai puțin trucată, a unor lideri la opinia publică ori la mass-media, dezvăluie în realitate o anumită slăbiciune de caracter, o superficialitate și o reactivitate oarecum vulgară, pe care un lider echilibrat și devotat intereselor naționale nu și-o poate permite.

Liderii au obligația morală de a se constitui ei înșiși în modele pe care masele de oameni să le contemple și să le admire, și nicidecum nu au obligația de a „perverti” obiective și demersuri politice importante doar

pentru a face pe plac opiniei publice ori presei, care emfazează teme adeseori volatile, transformându-și demersurile de leadership în partituri interpretate histrionic, după cum cere „piața”.

Strategiile de conducere echilibrate și responsabile țin să răspundă în primul rând nevoilor reale ale națiunii, tind să deschidă căi noi de dezvoltare națională, căutând să răspundă la întrebări fundamentale legate de existența societății, atât pentru prezent cât și pentru viitor.

Strategiile de echilibru sunt adoptate de lideri interesați în a fructifica la maximum toate atuurile naționale, atât pe cele geopolitice și geostrategice, cât și pe cele economice, militare, culturale, istorice ori de altă natură.

Acești lideri sunt cei care promovează intrarea țării pe care o reprezintă în alianțe politice ori militare care să o protejeze și să o respecte, asigură ralierea la organizații economice care să susțină în mod profitabil economia națională și integrarea acesteia într-un sistem benefic pentru dezvoltarea viitoare. Astfel de lideri promovează interesele naționale din toate domeniile, susținând cu ardoare demnitatea națională în planul politicii regionale și mondiale, și făcând eforturi neîncetate pentru progresul permanent și echilibrat pe planul politicii interne.

Liderii care adoptă strategii de echilibru sunt în general lideri a căror activitate anterioară, la alte nivele, a fost în permanență susținută de capacitatea lor de a promova o viziune mai cuprinzătoare, ori programe pe termen mediu și lung, ceea ce dezvăluie aptitudini strategice care i-au condus în mod firesc spre pozițiile politice de top.

Structura de bază a unei strategii de echilibru evidențiază preocuparea liderului pentru dinamica mediului politic intern și internațional, pentru direcțiile de dezvoltare a politicii ori a economiei naționale văzută și în context regional ori global, ca și o apetență marcată pentru comunicare și interrelaționare, pentru cooperare și promovare, în domeniul politic și social, individual ori instituțional.

O bună strategie de echilibru presupune, fără îndoială, o reală capacitate de a gândi strategic din partea liderului. Gândirea strategică include atât o foarte bună cunoaștere a contextului politic și de securitate cât și o marcată capacitate de a vedea în perspectivă, de a sesiza dinamica evoluțiilor ulterioare ale mediului intern și internațional.

Astfel încât, o strategie de echilibru este cu atât mai bună cu cât este mai adaptată la această dinamică, având pregătite acele scheme alternative de răspuns pentru situațiile de tensiune ori de criză ce se pot ivi la un moment dat în dezvoltările din mediul politic ori de securitate, pe plan intern ori extern. La acestea se adaugă o foarte bună conlucrare cu experții

în domeniile speciale, fie că este vorba despre domeniul economic, social, financiar, militar, ori de altă natură.

II. Strategia de criză

Așa cum se știe deja, ceea ce diferențiază în mod fundamental un manager de top de un lider de top este tipul de demers pe fiecare fiecare dintre aceste poziții îl presupune. Unul este orientat spre prezent, celălalt este orientat spre viitor. Un manager de top elaborează strategii conform cărora scopul urmărit este acela de a găsi soluții la probleme cunoscute, utilizând metode valabile și verificate, în timp ce strategia liderului de top presupune un complex de obiective, care pot fi atinse printr-un complex de metode, contextul fiind unul adeseori incert și cu o dinamică imprevizibilă. Un manager de top este eminentemente reactiv, în timp ce un lider de top este eminentemente proactiv.

Capacitatea liderului de a formula scopuri strategice bine articulate și de a elabora modele de rezolvare a unor situații incerte ori de criză, dă adevărata valoare a aceluși lider. Felul în care procedează, prin utilizarea unei strategii echilibrate sau a unei strategii numite de noi „de criză”, dar care înseamnă în fapt generatoare de criză, este reprezentativ pentru modelul însuși de lider, care poate fi astfel un „lider de echilibru”, sau un „lider de criză”.

Liderii politici de cel mai înalt nivel, cum ar fi șeful statului sau șeful guvernului, sunt direct implicați în formularea obiectivelor de interes național ca și în găsirea căilor de atingere a acestor obiective. De aceea, diferența între o strategie de echilibru adoptată de un astfel de lider și o strategie de criză va determina o diferență semnificativă în formularea obiectivelor strategice naționale ca și în modalitățile de atingere a acestor obiective.

În cadrul strategiei de criză, atunci când liderul însuși pare să se comporte la maximumul capacităților sale doar în măsura în care contextul politic este tensionat până la starea de criză, toate mecanismele care prevăd funcționarea feed-back-ului între decizia politică și societate, sau cele care privesc modul de interrelaționare instituțională, se viciază, spontan sau „asistat”, și atunci avem a face cu acele crize care vor fi utilizate de liderul respectiv ca rampe de lansare ori de relansare politică. În aceste condiții, obiectivele și interesele naționale, pe termen mediu și lung, pot fi extrem de grav afectate, și prin aceasta, însăși securitatea națională poate fi vulnerabilizată ori chiar pusă în pericol.

Sub pretextul schimbării ori al unor reforme cuprinse în strategia pe care o propun liderii, se pot ascunde capcane, capabile să detoneze în

momente-cheie, rupând echibrul politic ori social ce trebuie să domine. Acestea sunt menite a fi „generatoare” de crize induse, pe care doar cei ce le-au conceput le și pot soluționa, dat fiind caracterul lor deviant și lipsit de obiectivitate.

Dacă ar fi să îl parafrăzăm pe unul dintre gânditorii strategici contemporani, cum este Colin Gray, care definește strategia ca fiind „utilizarea forței și a amenințării cu forța în scopuri politice”, am putea spune că strategia de criză utilizată de unii dintre lideri este, într-un anumit fel, utilizarea puterii și a amenințării cu abuzul de putere pentru scopuri și interese individuale sau de grup, care adeseori pot să contravină intereselor naționale. În mod esențial, diferența între o strategie de echilibru utilizată în demersul de leadership și o strategie de criză constă în modul în care sunt folosite pârghiile puterii, fie în scopuri de interes general, fie în scopuri de interes personal ori sectar.

Unii analiști decelează tipurile de strategii analizându-le după trei criterii: conformitatea, acceptabilitatea și fezabilitatea. Conformitatea se referă la potrivirea dintre scopurile propuse și strategia propriu-zisă. Acceptabilitatea se referă la căile propuse, iar fezabilitatea se referă la mijloace.

În cazul aparte al unei strategii „de criză”, cum am numit-o noi, scopurile pot să ne apară ca fiind foarte înalte, pozitive, valoroase și de interes național, mijloacele propuse pentru a se atinge aceste scopuri pot să ne fie prezentate drept legale și legitime, dar căile pot să fie grav viciate de interese obscure și care pot să contravină în adevărul lucrurilor,- adevăr desigur foarte bine ascuns,- intereselor naționale reale, aducând astfel atingere securității naționale.

Vedem astfel cum, spre deosebire de strategia de echilibru care poate răspunde complet pozitiv la testul celor trei criterii susmenționate, strategia de criză răspunde doar la două criterii, părând doar a fi corectă, când ea este în fapt profund pernicioasă pentru interesele naționale majore, atât în prezent cât, mai ales, în perspectivă.

Ceea ce le diferențiază profund este, trebuie să recunoaștem, nu atât legalitatea, cât moralitatea. La nivelul liderilor de top, moralitatea este o coordonată care trebuie supravegheată cu foarte multă scrupulozitate, deoarece un lider mai mult sau mai puțin eficient, mai mult sau mai puțin just este cu mult mai puțin dăunător societății și națiunii decât un lider lipsit de moralitate.

Ce înseamnă lipsa de moralitate la nivelul liderilor de top? Lipsa de scrupule, minciuna, manipularea maselor, violarea principiilor și normelor în scopuri ascunse, corupția, histrionismul, demagogia, favorizarea stărilor de criză, pactizarea cu grupuri de tip mafiot, alianța cu forțe obscure ori

acceptarea unor interese străine intereselor naționale reale, slăbirea perfidă a democrației, „decapitarea” forțelor politice adverse, vulnerabilizarea instituțiilor statului, vicierea mecanismelor economice ori punerea resurselor naționale la dispoziția altor forțe decât cele ce urmăresc scopuri benefice națiunii.

Toate aceste elemente, sau oricare dintre ele, pot fi utilizate în cadrul unui leadership politic care utilizează în mod deschis sau favorizează într-un mod mai „discret” strategiile de criză, folosindu-se de metode dintre cele mai imorale, cum ar fi cele menționate anterior pentru a genera crize izolate, sectoriale, ori turbioane de criză, în spatele cărora să se poată ascunde de ochii opiniei publice aceste manevre periculoase și care pot să submineze securitatea națională.

După modelul oricărei strategii naționale de securitate, și Strategia națională de securitate a României face referire la responsabilitățile care incumbă președintelui țării, guvernului, parlamentului și altor instituții ale statului referitor la securitatea națională, în conformitate cu prevederile constituționale. Orice strategie națională de securitate este susținută de demersurile de leadership ale decidenților, deci ale liderilor de la cele mai înalte nivele ale Statului. Fiecare dintre acești lideri de foarte înalt nivel în stat se conduce la rîndul său, întâi după prevederile constituționale, după aceea în acord cu prevederile Strategiei naționale de securitate și, desigur, conform propriei strategii de leadership. Aceasta din urmă este cea care poate fi de două tipuri, și anume strategie de conducere sau leadership denumită de noi „de echilibru”, -adică cea care promovează o politică de echilibru și de armonie între puterile statului,- sau strategie de leadership pe care noi am numit-o „de criză”, -adică cea care preferă o politică de urgență, răspunzând în permanență crizelor ivite spontan sau provocate deliberat, tocmai pentru a „drena” tensiunile acumulate excesiv în relația dintre puterile statului, ori dintre lider și restul societății.

Între Strategia națională de securitate, strategia națională de apărare și strategiile de conducere ale liderilor de top, deci de la cel mai înalt nivel politic al statului, există o relație cu adevărat simbiotică. Practic, fiecare strategie, fie ea politică, militară, diplomatică, educațională, economică, etc., fiecare în parte și toate împreună conlucrează și susțin Strategia națională de securitate, în care obiectivele și interesele naționale primesc cea mai largă și mai pertinentă formulare.

Într-o strategie de conducere de tipul celei de criză, problema cea mai gravă cu care se confruntă nu atât liderul cât societatea, națiunea, asupra căreia se răsfrîng în realitate toate consecințele unei astfel de strategii de conducere, o reprezintă cumularea crizelor resimțite ca erori de leadership, cumulare care poate duce la o teribilă catastrofă națională.

Efectele acestei cumulări de tensiuni, erori, crize, produse prin metode artificiale și nesuținute de țesutul deja fragilizat al societății ori de instituțiile vulnerabilizate ale statului, se pot repercuta într-un mod devastator asupra politicii interne, pe de o parte, asupra politicii externe, pe de altă parte, și, astfel, asupra securității naționale.

Ultimele decenii, care au împărtășit atât experiența teribilă a perioadei de după al doilea război mondial, cu tot cortegiul ei de distorsiuni politice, cum ar fi comunismul, Războiul Rece, Cortina de Fier, și altele, a determinat o schimbare fundamentală în concepția asupra puterii politice. Spre deosebire de alte epoci istorice, când puterea politică era susținută de puterea militară, în ultimele decenii aceasta s-a reformulat ca putere politică susținută de puterea informațiilor, respectiv a serviciilor secrete. Este un adevăr care se afirmă cu tot mai multă claritate în zilele noastre că liderii politici cei mai puternici sunt liderii care „conlucrează” cu serviciile de informații.

Desigur, puterea militară susține încă foarte puternic puterea politică, dar nu mai putem asista, precum în vechime, la „ridicarea la luptă” a unui lider oarecare bazat pe puterea armelor. Sau, dacă se mai întâmplă încă vreodată astfel de situație, aceasta este valabilă numai în cazul marilor puteri mondiale, puteri nucleare de mare anvergură, ori în cazul unei megaputeri ca Statele Unite ale Americii. Restul liderilor lumii, susținuți de potențialul militar național, desigur mult mai limitat, trebuie să se mulțumească doar cu statutul fie de adversari, fie de aliați, ceea ce în fapt poate fi ceva cu totul remarcabil.

Întorcându-ne la analiza strategiei de criză utilizată de unii lideri, trebuie să subliniem faptul că în cadrul unui astfel de model de leadership „viciat” de dependența de crize, puterea politică se sprijină enorm pe puterea informațiilor, pe care le manipulează în scopuri improprii, ilegale și imorale.

O astfel de relație strânsă între puterea politică și puterea informațiilor nu aduce însă liderului care mizează pe ea nici siguranță, nici imunitate, nici garanția unei perpetuări a unui contract ce se dovedește de cele mai multe ori a fi extrem de volatil și de periculos. Vezi în acest sens cazul Ceaușescu, cazul Miloșevici, ori cazul Saddam Hussein. Această relație nu se supune regulilor unei dinamici firești, pentru că susținerea reciprocă se bazează pe manipulare și pe un raport tensionat pentru supremație, din care niciodată liderul nu a ieșit în profit, decât pentru o perioadă limitată de timp.

Această relație, pe care liderul mizează prea mult, poate produce în timp o ruptură între liderul politic care o adoptă și restul societății, ruptură care se adâncește din ce în ce mai mult, până când puterea informațiilor nu

mai susține puterea politică, devenită periculoasă pentru securitatea națională, și serviciile secrete își pot face un titlu de glorie din ajutorul pe care îl dau forțelor ce doresc înlăturarea de la putere a liderului prea corupt, ori prea îmbătat de putere și devenit indezirabil pentru întreaga națiune.

Nimeni și nimic nu mai poate opri atunci căderea liderului ce se credea atotputernic, și care, conducând din criză în criză, devine atât de schizoid încât pare să participe la propria sa anihilare. În strategia de criză a liderului pe care îl vedem ca fiind un model negativ, nu sunt cuprinse alternative pentru salvarea sa în caz de eșec politic, pentru că acest model de lider nu are capacitatea de a prevedea un eșec.

Unele dintre simptomele puterii paranoice se regăsesc la lideri care nu suportă existența opoziției și care pregătesc minuțios „execuția” politică a adversarilor, ori la liderii care suferă de o megalomanie împinsă până la limite inacceptabile pe plan internațional, punând serios în pericol securitatea națională. Vezi în acest sens cubanezul Fidel Castro, libianul Moammer El-Kaddafi, ori nord-coreeanul Kim Jong Il, și alții.

Liderul politic care mizează pe strategii de conducere vicioase, de tipul celei „de criză”, se poate simți în competiție cu puterea economică națională ori cu liderii ai altor importante instituții ale Statului, ceea ce poate declanșa imediat mecanisme de represiune ori de răzbunare, mascate abil sub aparente crize, interpretate demagogic în favoarea liderului respectiv. Liderii de acest fel pot fi mari actori ai scenei politice, lideri cu carismă reală, dar desfigurați în fapt de lipsa de morală.

Spre deosebire de strategiile de conducere numite de noi „de echilibru”, strategiile „de criză” sunt utilizate de liderii politici a căror sete de putere și de autoritate exacerbată îi împinge să treacă peste ritmul normal de adoptare a deciziilor, așa numitul ritm „de pace”, fiind tentați să adopte și să aplice măsuri de urgență, foarte adesea discreționare, impunând o rupere de ritm și de proceduri legale, așa cum se întâmplă în perioadele de criză ori de conflict.

Pentru astfel de lideri, crizele sunt vitale, ele ajungând să reprezinte sursa lor de putere și autoritate, percepția individuală, subiectivă, prevalând asupra celei obiective, care dezvăluie o fragilizare reală a resorturilor sociale și ale instituțiilor statului, determinând până la urmă o criză reală, care poate pune în pericol securitatea națională, în toate compartimentele acesteia, fie politic, social, economic, militar, diplomatic, etc.

Într-un stat democratic, legea fundamentală a Statului, care este Constituția, este cea care reglementează aria de acțiune a puterilor Statului, astfel încât acestea să se limiteze reciproc, dar funcționând în echilibru. Ceea ce își doresc liderii care adoptă strategii „de criză” este de cele mai multe ori tocmai o revizuire a Constituției, pentru a-și putea impune

dominația, pentru a-și atribui prerogative suplimentare care să le susțină dorința exacerbată de putere și pentru a face ca puterea unui lider politic de top, de tipul președintelui de exemplu, să își impună voința în detrimentul celorlalte puteri ale Statului, fie că este vorba despre puterea executivă, legislativă ori judecătorească.

Pentru ca un astfel de lider de top să își impună cât mai pregnant voința, este neapărată nevoie să se creeze una sau mai multe crize, care să pară a justifica amestecul, adeseori brutal și categoric, și, desigur, neconstituțional, al respectivului lider în aria de acțiune a celorlalte puteri ale Statului.

Prin astfel de proceduri, liderul poate determina grave dezechilibre în funcționarea sistemului democratic al statului de drept, aducând grave prejudicii vieții politice pe plan intern ca și imaginii țării pe plan internațional. De aceste dezechilibre pot profita forțe obscure, ilegale și periculoase, aflate fie în interiorul țării, fie în afara ei, ceea ce poate dăuna cu adevărat securității naționale, și, în unele cazuri extreme, chiar securității unei întregi regiuni de pe glob, așa cum s-a întâmplat cu Saddam Hussein de exemplu.

Din nefericire, puterea discreționară pe care o vizează unul sau altul dintre liderii politici de la cele mai înalte nivele ale statului afectează grav și disturbă întreaga viață politică, socială ori economică a țării. În ciuda faptului că, cel mai adesea, astfel de lideri sunt înzestrați cu o excepțională carismă ori cu o putere de persuasiune ieșită din comun, gravele lor abateri de la echilibrul firesc care trebuie să prevaleze într-un stat democratic, într-un stat de drept, vor fi resimțite mai târziu decât se produce demersul politic însuși, astfel încât consecințele demersului lor catastrofal pot cădea chiar și în seama celor care le succed la putere, desigur în condițiile în care astfel de lideri mai sunt capabili să renunțe de bunăvoie la putere. De cele mai multe ori însă, ei trebuie înlăturați cu forța, pentru ca statul însuși să se salveze, iar securitatea națională să fie repusă în drepturi.

Pentru ca astfel de situații să nu se producă, actorii politici importanți au obligația să decodifice și să dezvăluie marelui public manevrele ascunse de o strategie de conducere viciată și vicioasă, generatoare de crize artificiale, folosite ca niște capcane pentru reprezentanții celorlalte puteri ale statului. Asumarea responsabilității unei astfel de dezvăluiri ar trebui să devină o chestiune de responsabilitate și de probitate a celorlalți lideri de top de pe scena politică națională. Așa cum liderul „deviant” dorește să își impună voința cu orice preț, apelând chiar și la forțe din exterior, ostile intereselor naționale reale, tot astfel, liderii celorlalte instituții majore ale statului trebuie să intervină cu determinare pentru a limita demersurile abuzive de leadership, înainte ca acestea să afecteze, poate ireversibil,

securitatea națională. Prerogativele prezidențiale de exemplu îl situează pe acest lider, în aproape toate statele democratice, deasupra unui sistem foarte complex de putere, cum ar fi, în România, CSAT-ul. Aceste prerogative trebuie foarte judicios gestionate pentru a nu aduce atingere intereselor naționale fundamentale. Deasemenea, șeful guvernului are de gestionat o putere de o extraordinară forță de impact, cum este puterea executivă, așa cum de Parlament depind toate legile țării. Ceea ce ne dorim cu toții este ca liderii politici să aibă inteligența de a folosi puterea în slujba națiunii, și nu națiunea în slujba puterii!

III. Concluzii

Capacitatea liderilor trebuie augmentată numai în limitele prerogativelor constituționale. Orice deviere de la acestea, indiferent că este făcută sau nu în numele unei strategii care se vrea novatoare dar este în realitate generatoare de crize periculoase, trebuie amendată imediat și cu hotărâre de celalte puteri ale statului. Strategiile de conducere ale liderilor politici trebuie aprobate și validate în funcție de concordanța lor cu legile fundamentale, decodificând și sesizând în timp util „capcanele” strategiilor de criză, înainte ca ele să afecteze vreunul dintre domeniile securității naționale.

Bibliografie de referință

1. BARTHOLOMEES JR., BOONE (editor) – “Guide to National Security Policy and Strategy”, US Army War College, July 2004, 295 pp.
2. *** DCLM – “Strategic Leadership Primer”, US Army War College, Department of Command, Leadership and Management, 1998, 58 pp.
3. GRAY, Colin S. – “War, Peace and Victory: Strategy and Statecraft”, Simon&Schuster Publishers, New York, 1990, 460 pp.
4. GRAY, Colin S. – “Strategy for Chaos: Revolutions in Military Affairs and Evidence of History”, Frank Cass Ed., Portland, 2002, 310 pp.
5. ONIȘOR, Constantin – “Teoria Strategiei Militare. Perspective XXI”, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, 698 pp.
6. *** - “Road Map for National Security : Imperative for Change”, US Commission on National Security/21st Century, January 31, 2001.
7. Strategia Națională de Securitate a României, 2001.
8. SCHMIDT, STEVEN & MORRIS, Roger – “Strategic Demands of the 21st Century: A New Vision for a New World”, Green Institute, Washington DC, 2005.

**DE CE AR TREBUI SĂ-I PESE CUIVA? ÎMBUNĂTĂȚIREA
COOPERĂRII MILITARE EUROPENE PRIN STUDIUL CULTURII
MILITARE**

Drd. Cristina-Rodica POPONETE*

The European military life internationalization reach the culmination through the Rapid Reaction Force defining, compounded by multicultural fighting group which must learn to work together. There are differences in how we develop the same „business”, with roots in the organizational and social „programmings” that can explain the problems which the military cooperation rises to the military leaders. Therefore, the paper is proposed to be a synthesis of some recent studies that oriented the attention to an less known aspect of the military operations: the military culture and its impact over the joint missions efficiency.

I. Operațiile multinaționale - trăsătură a armatelor postmoderne¹

Într-o lume a internaționalizării afacerilor a devenit clar că managementul în context internațional are limitele sale, trebuind să ia în considerare faptul că forța de muncă și consumatorii pot diferi de la o țară la alta. De reușita translatării acestor diferențe în politici de producție și de marketing depinde succesul sau eșecul companiilor multinaționale pe piață. În 1997, J. Soeters analiza similitudinea tendințelor de evoluția a organizațiilor militare subliniind că “viața militară devine internațională cu pași rapizi”(p.7). Manifestare concretă a acestei tendințe sunt formațiunile de luptă cu compoziție culturală variată care acționează în misiuni comune de luptă. Chiar dacă apariția acestora nu este de dată recentă, tendința instituțională a organizațiilor militare de a se coagula în structuri bi-multinaționale, permanente sau temporare, care se antrenează în exerciții pe timp de pace și / sau luptă în misiuni comune apare ca o constată, ca o trăsătură definitorie după terminarea Războiului Rece.

* Cristina-Rodica POPONETE este lector universitar la Academia Forțelor Aeriene "Henri Coandă" din Brașov. Doctorand în sociologie la Universitatea din București și la Universitatea Tilburg-Olanda.

¹ În sociologia militară internațională curentă “postmodern” desemnează tot ce urmează perioadei istorice de după Războiul Rece, iar modernitate perioada între cel de-al doilea război mondial și Războiul Rece (vezi Ch. Moskos, D. Segal *The Postmodern Military. Armed Forces after Cold War* Oxford University Press, Inc.:New York)

Definirea în 1996 a *misiunilor Petersberg*: de menținere a păcii, umanitare și de luptă împotriva terorismului au pus problema reevaluării misiunilor și accentuarea nevoii de cooperare. Dezbaterile lansate pe baza întrebării: “Ce sunt militarii: luptători, forțe de ordine ori asistență umanitară?” au fost expresia crizei prin care treceau forțele armate, punându-se problema modului în care este influențată eficiența militară în luptă. La această întrebare însă sociologul militar Dr. Charles Moskos a răspuns într-o manieră unică: “*Menținerea păcii nu este o treabă pentru militari, dar numai militarii o pot face*”. Nu se poate spune că noile misiuni ar fi mai facile decât cele tradiționale. “Noile operațiuni sunt așa-numitele misiuni <tri-modulare>. Este posibil ca un militar să aibă sarcini specifice poliției, ca parte a unei patrule specifice misiunilor de menținere a păcii. Acesta s-ar putea implica apoi în activități umanitare. Iar mai târziu, ar putea fi angajat într-un schimb mortal de focuri. Și toate acestea în cursul unei singure zile. În plus se așteaptă ca ei înșiși să acționeze în formațiuni multinaționale” (Schwerzel,2005).

Cercetătorii științelor sociale aplicate domeniului militar, în special sociologii militari² au anticipat importanța cooperării mai multor națiuni sub stindard unic și s-au așteptat ca lărgirea NATO după căderea Zidului Berlinului să aibă impact major asupra creșterii masive a importanței unităților multinaționale. În inventarierea detaliată a misiunilor armatelor pe care o fac Druckman *et. al* (1997:155) se poate concluziona că 11 din cele 17 tipuri de misiuni au fost realizate prin implicarea forțelor militare multinaționale. Segal (apud vom Hagen *et. al*, 2003:27) analizând activitatea Organizației Națiunilor Unite (ONU) observă că din cele 35 de misiuni de menținere a păcii desfășurate între 1946 și 1994, mai mult de 40% din acestea se desfășoară începând cu 1991 și după. Mai târziu Elron *et. al* (1999:76) analizând perioada 1948-1997 concluzionează că aproximativ 70% din misiunile ONU care au folosit forțe cu compoziție multinațională s-au desfășurat în perioada 1988-1997.

Internaționalizarea vieții în spațiul militar actual își atinge apogeul actual prin organizarea în structuri bi- sau multinaționale interoperabile³ temporare sau permanente și mai recent prin Proiectul de constituire a Forței de Răspuns NATO și cel de constituire a Forței de Reacție a Europei. Structurile multinaționale au devenit o componentă de bază a Conceptului Strategic al NATO. “Forțele multinaționale demonstrează decizia Alianței de a menține o forță colectivă de apărare credibilă, îmbunătățește coeziunea Alianței; reîntărește parteneriatul transatlantic și întărește pilonul european” (NATO,1995:247). Nici măcar Statele Unite la ora actuală nu își mai permit

² Prin analizele făcute de M. Janowitz, Ch. Moskos, Eyal Ben-Ari

³ Interoperabilitatea, în sens larg, reprezintă capacitatea armatelor de a lucra împreună

să ducă războaie singure. Construirea unei coaliții internaționale întărește legitimitatea percepută a unei operațiuni și tocmai de aceea în 2001, după evenimentele din 9-11 septembrie, președintele Statelor Unite ale Americii a chemat întreaga lume să participe la Alianța Internațională care să lupte împotriva terorismului (Bush,2001). Spațiul european a fost martorul încercărilor de coagulare a structurilor temporare bi- și multinaționale pentru ca începând cu 2003 să își construiască grupele tactice într-o structură proprie de apărare compusă din țări militare ai țărilor membre și în curs de aderare la Uniunea Europeană (UE). Formațiuni de reacție rapidă, grupurile tactice sunt concepute astfel încât Uniunea Europeană să aibă până în 2010 capacitatea de a răspunde unei crize în orice punct de pe glob și de a trimite trupe în zonele implicate în timp de 30-120 de zile.

Acum poate mai mult ca oricând operațiunile militare multinaționale devin din ce în ce mai mult un loc comun atâta timp cât NATO, Națiunile Unite și alte organizații multinaționale care au la bază înțelegeri inter-guvernamentale caută să asigure un climat de ordine și justiție globală (Erdmann,1999). “Operațiile multinaționale [...]pe scurt sunt declarația unei noi misiuni permanente a acțiunilor militare. Aceste acțiuni vor cere o cooperare strânsă între statele participante pentru a obținerea rezultatelor politice și militare” (Delanche,2001).

II. De la interoperabilitate tehnică la interoperabilitatea culturală

În mediul civil al afacerilor s-a încercat explicarea eșecului fuziunilor companiilor naționale în concerne trans-naționale. Cercetătorii (Hofstede, 1980; Denison, 2004; Kotter și Heskett,1992; Cameron, Quinn,1999) au îndreptat atenția conducerii executive a companiilor spre cultura națională, ocupațională ori organizațională și impactului diferențelor de cultură asupra funcționării unei organizații. Abordările culturale au la bază premisa că forțele care interacționează într-o organizație sunt nu numai cele raționale sau bazate pe eficiență. Problemele de management în interiorul organizațiilor apar atunci când membrii aparțin unor culturi care nu sunt familiare celor cu care lucrează. Cultura reprezintă “în afară de valori sau etos, modelul comportamental sau stilul unei organizații pe care membrii ei sunt încurajați să îl urmărească” (Winslow, Everts,2001). Sistemul credințelor al convingerilor construite și regulile normative exercită un enorm control în ambele sensuri: cum se structurează organizațiile și cum trebuie să-și facă treaba oamenii din organizații. Prin procese de interacțiune socială părțile cheie ale culturii (asumpțiile culturale explicite și tacite) sunt transmise și învățate, astfel că în ele devin ghiduri de înțelegere a ceea ce este acceptabil sau nu în percepțiile, sentimentele, gândurile,

comportamentele noastre. Culturile diferă din perspectiva priorităților valorice respectiv a relațiilor și distanței sociale între conduși și conducători, formalizării și orientării pe reguli sau a cadrelor temporale, cu implicații asupra defînirii a ceea “felului în care se face treaba aici”.

Similaritatea aspectului multinațional al cooperărilor militare cu mediul de afaceri civil este evidentă și a constituit punctul de sprijin în analizele asupra operațiilor multinaționale (Elron et al.,1999; 74, Soeters, 1999,2001; Klein,2004; Page et.al, 2005). În cele mai multe cazuri conceptul de “operații multinaționale” apare însoțit de cel de “interoperabilitate”. Datorită experienței ultimilor ani interoperabilitatea a devenit asociată aspectelor legate de sistemele hardware și software, interșanjabilitatea munițiilor, abilitatea sistemelor de a schimba date, informații. “În timp ce echipamentul tehnic, regulile, cadrul organizațional sunt relativ ușor de standardizat, stabilirea unei concepții comune a termenilor, rezultatelor muncii și cadrelor de timp, depind de înțelegerea reciprocă și predictibilitate. [...] Asemenea nivel de integrare adâncă cere nu numai acorduri legale, dar și o congruență în auto-percepțiile militare și în organizările zilnice ceea ce cu siguranță încă nu există” (Vom Hagen et.al,2003.16). Astfel că accentul pe **interoperabilitatea** de factură **tehnică** duce la ignorarea aspectelor care țin de abilitatea organizațiilor de a lucra împreună. Conceptul de “**co-operabilitate**” a apărut pentru a face referire și a canaliza atenția spre un nivel mai înalt al interoperabilității, ca premisă pentru o mai bună dezvoltare a interoperabilității tehnice. Aceasta pentru că își propune să ia în calcul influența distinctă a abordărilor legate de cultură. “Operațiunile au nevoie de o interoperabilitate mai sporită, și mai ales de o nouă concentrare asupra co-operabilității, prin aceasta înțelegând *unirea de succes a diferențelor între doctrine, organizare, concepte legate de operații și cultură*” (Delanche, 2001). Cam în aceeași perioadă sociologii militari canadieni D.Winslow și P. Everts (2000) au propus conceptul de **interoperabilitate culturală** - ca viziune împărtășită asupra modului în care armatele NATO își “fac treaba”, încercând să evidențieze importanța factorului cultural în desfășurarea misiunilor multinaționale. Consilierul cultural al NATO la Joint Force Command North (Brunssum,Olanda) J.Schwartzel (2005) într-un interviu vorbește recent despre interoperabilitatea culturală formulează pentru prima dată nevoia standardizării pregătirii culturale în paralel cu standardizarea celorlalte aspecte ale operațiunilor multinaționale, precum: reguli, proceduri de operare. Toate aceste eforturi încearcă direcționarea privirii decidenților militari spre ideea că acomodarea militarilor cu modul în care înțeleg doctrina, cultura și interesele fiecăruia reprezintă condiții pentru asigurarea succesului operațiunilor multinaționale. Aceasta cel puțin din două motive:

(a) diferențele culturale naționale reprezintă bariere în calea succesului comenzii și controlului coalițiilor multinaționale (Klein, Pongonis, Klein, 2000:1). (b) lipsa competențelor de lucru în echipe multiculturale ca o barieră semnificativă la adaptabilitate (Klein, Pierce, 2001; Pierce și Pomranky, 2001).

III. Cultura în context militar multinațional

De obicei, în orice domeniu științific, dacă nu există probleme, provocări, întrebări cercetarea și cunoașterea nu se dezvoltă. În 1975, M. Janowitz aprecia insuficiența studierii din punct de vedere sociologic a operațiunilor de menținere a păcii: “Sociologia militară trebuie, de asemenea să abordeze consecințele aranjamentelor multinaționale și activitățile de menținere a păcii ale Națiunilor Unite, ce sunt menite să limiteze sau să reducă numărul războaielor limitate care, la rândul lor, pot declanșa războiul generalizat” (1975 trad.1998:45). Iar mai târziu cu toată dezvoltarea dinamică a structurilor multinaționale începută cu 1990, Elron *et.al* (1999:76) și vom Hagen *et. al* (2003:7-8) nu vor încadra în termeni mai pozitivi situația cercetării în context multinațional la ora actuală atunci când susțin că: “Multinaționalitatea militară ca domeniu de cercetare are încă nevoia de dezvoltări teoretice și empirice”.

În domeniul militar cercetările pe tema multiculturalității au început în urma analizării fricțiunilor semnalate în misiunile de menținere a păcii între militari diferiți (UNFICYP,1964; IFOR-SFOR1995) sau între structuri de conducere care au eșuat în restabilirea ordinii datorită dificultăților de coordonare și comunicare (NATO-UN în spațiul ex-Iugoslav terminat cu masacrul de la Srebrenica din 1995). Analiza științifică a pus accentul pe doi factori mari care afectează eficiența în cooperarea multinațională: primul reprezintă capacitatea de comunicare a militarilor prin folosirea cel mult a unei limbi comune, cunoscută de toți membrii unităților multinaționale, pentru că situațiile de bilingvism creează confuzie (Elron *et.al*,1999; Winsol,Everts,2000; Klein, Haltiner, 2005). Al doilea factor este cultura, respectiv compoziția culturală a unităților multinaționale (Soeters, Recht,1998; Soeters *et.al*.2005; vom Hagen *et.al* 2003; 2005). Astfel că sociologii militari au început să caute și să construiască primele modele teoretice și să le testeze pentru a vedea cum se poate măsura acest factor. Au început studiile pe timp de pace în cadrul exercițiilor, simulărilor, cursurilor comune și structurilor bi- sau multinaționale permanente, concomitent încercându-se investigarea de tip explorativ a interacțiunilor în operațiunile multinaționale. Ceea ce însă este vizibil la ora actuală este demararea unor proiecte de cercetare pe tema diferențelor de cultură

națională și implicațiilor asupra cunoașterii și muncii în echipă sub conducere americană, în scopul construirii unui pachet de pregătire al echipelor pentru o mai bună adaptabilitate (Sutton,2004).

Studiul desfășurat la **Institutul Multimil de la Roma**, în perioada 1995-1997, **cu subiecți civili și militari provenind din 22 țări membre NATO**, pornește de la analiza celor 3 aspecte culturale exprimate prin nivele de programare mentală (Hofstede,1991) ale cursanților: valori de bază, atitudini despre probleme de strategie, experiențe/ /așteptări legate de curs. După șase luni de interacțiune concluzia la care ajung autorii este aceea că “participanții își schimbă opiniile ușor despre subiecte legate de curs, punctele de vedere generale și atitudinile legate de problemele strategice ceva mai puțin ușor, iar valorile de bază în viață aproape deloc” (Soeters, Recht 2001: 427). Rezultatele îi determină pe autori să propună exerciții și simulări pentru pregătirea transculturală a cursanților care să îi ajute să poată face față situațiilor similare din unitățile militare multinaționale. Pentru a analiza diferențele culturale în armatele țărilor NATO și PfP J. Page (2003; 2005) folosește metode cantitative de testare a diferențelor prin aplicarea aceluiași model. După ce demonstrează că există diferențe semnificative din punct de vedere cultural, atât în interiorul grupelor studiate cât și între grupele NATO și PfP, autorul concluzionează în același registru: “Sunt diferențe semnificative? Da. Ce fel de diferențe există? Dimensiuni culturale multiple în grade diferite depinzând de țările implicate. Ce se poate face? Cel puțin se poate dezvolta și prezenta un program formal de training transcultural ” (Page,2003:49-50).

Poponete (2004) a evaluat **comunicarea** cu ajutorul Scalei lui Bales **în cadrul ședințelor de lucru ale Statului Major** al Batalionului multinațional în exercițiul “Cooperative Best Effort 2002” format din militari a 15 țări (NATO și PfP). Concluziile prezintă: “ o pondere mare a comunicării legate de sarcină în registrul reacțiilor negative și ponderea relativ redusă a comunicării orientate către aspecte umane ale grupului militar. [...] Dimensiunea de integrare a comunicării relevă că, în pofida rarelor antagonisme manifeste, relațiile interpersonale au fost tensionate. Reacțiile de solidaritate s-au manifestat, în principal fie pe modelul similarității culturale fie pe cel al identității naționale”(p.7) Studiul arată existența unor tensiunile generate în cadrul grupului de: (1)dificultățile de rol generate de necunoașterea procedurilor de operare standard, (2)lipsa activității decizionale suplinită de un proces de informare cu privire la stadiul problemei, (3)slaba circulație a informației, (4)competențele comunicaționale slabe generate de slaba cunoaștere a limbii engleze, (5)bias-ul național prin afectarea misiunii de pregătire în comun, (6)situații de monopol asupra resurselor organizaționale. În ciuda suficientelor

diferențe ca surse generatoare de separare, totuși participarea la misiuni anterioare și existența materialelor care permit militarilor să se cunoască reciproc cultural și militar, pot constitui surse în apropierea dintre militari și relaxarea atmosferei tensionate.

În urma interacțiunii dintre militari în unități multinaționale permanente se așteaptă în timp la o trecere spre o identitate comună, supranațională ca o evoluție firească a procesului de aculturație. Felul în care se produce acest lucru este o provocare în cercetarea sociologică militară în organizațiile multinaționale stabile. Corpul Multinațional din Nord-est de la Szczecin (MNC NE) compus din militari **danezi, germani și polonezi** și Centrul NATO pentru Antrenamentul Forțelor Întregite din Bydgoszcz (JFTC) cu personal incluzând 15 națiuni din Polonia au constituit punctele de analiză în care autoarele Soederberg și Wedell-Wedellsborg (2005) au propus un design calitativ de investigare pentru a surprinde identitățile care intră în interacțiune în spațiul organizațional. Studiul s-a desfășurat în trei etape: interviuri semi-structurate pentru construirea unui chestionar final, analiza documentelor sociale ale celor două organizații și observația participativă. În MNC NE rezultatele au indicat un conflict evident între identitatea multinațională expusă și cea națională, situație total diferită de structura NATO.

Pentru a explica motivul conflictului evident studiul lansează "*sindromul cultural Pactul de la Varșovia*" care derivă din "creșterea într-o societate în care lucrurile rămân neschimbate mai mult sau mai puțin pentru o perioadă mai lungă de timp" (p.21). Sursele de diferențiere au creat tensiuni: "Principiul egalității a fost constant provocat în special datorită diferențelor naționale de salarizare" (p.9) ceea ce permitea ofițerilor danezi și germani un nivel de trai superior militarilor polonezi. Identitatea noilor organizații a devenit fragilă când condițiile au favorizat separarea culturală a grupurilor și apariția sentimentelor de protecție a "mândriei naționale" (p.20). În JFTC se pare că prezența mai multor naționalități a dus la atenuarea rolului identităților naționale datorită eforturilor constante ale conducerii în sensul construirii unei culturi comune. Acțiunile au constat în construirea de artefacte, prin promovarea practicilor de socializare comună și organizarea comună a evenimentelor sociale. Astfel încât rezultatul a fost construirea unei identități mai degrabă comune, supraordonate.

Soeters și Bos-Bakx (2003) au descris **cooperarea olandezo-britanică în UNFYCIP**, cea **danezo-americană în SFOR**, iar în lucrări ulterioare și **interacțiunile dintre olandezi, germani și turci** în cadrul misiunilor din spațiul ex-iugoslav **KFOR** și în **ISAF** (Soeters și Moelker, 2003; Soeters, Tanercan, Varoglu și Sigri, 2004). Aceste diagnoze prezintă mult mai exact, mai pragmatic dimensiunea diferențelor culturale.

Pe timpul dizlocărilor în operațiunea SFOR (Moelker, Bleumink, 2002) militarii olandezi au nominalizat 4 dificultăți majore legate de relațiile cu ceilalți membri ai coaliției: (1) probleme de limbaj, (2) interpretări divergente ale regulilor de angajare, (3) loialități divizate și (4) diferențe culturale. S-a arătat, apoi că ofițerii britanici și turci solicită să fie apelați în maniere diferite de felul în care se așteaptă să fie abordați de către subordonați ofițerii olandezi sau danezi. Ofițerii britanici și turci nu se așteaptă să fie contraziși, situație cu totul opusă stilului din forțele daneze și olandeze. Aici comunicarea deschisă, informarea și consultarea în procesul decizional sunt definitorii, iar în cazul armatei olandeze sunt prezentate în maniera unei filosofii de comandă moderne⁴.

Americanii, recunoscuți pentru frazele celebre “lucrează ca la carte”, “execută ordinele”, “supune-te legilor militare” (Soeters, Op den Buijs, Vogelaar, 2001) au intrat în opoziție cu sistemul cultural danez în care aceste lucruri nu sunt considerate ca înfățișând cele mai importante calități ale militarilor. Câteodată aceste diferențe au creat fricțiuni serioase în cooperarea multinațională, suficient ca în cazul structurii mixte din cooperarea olandezo-britanică să ducă, după două rotații ale contingentului la separarea pe națiuni și tronsoane de acțiune. Discutând despre operațiunile militare altele decât războiul, Yates (apud Page, 2003: 32) notează dificultățile de ajustare a trupelor în domeniul cultural, mai ales atunci când și-au făcut apariția etnocentrismul și aroganța culturală a americanilor față de țările străine iar Ch. Moskos vorbește despre rolul cheie pe care ofițerii îl joacă în contracararea acestor manifestări (2004).

Studiile olandeze au cel puțin două merite. Primul: sunt printre puținele, dacă nu cumva singurele, care menționează nevoia de implicare a structurilor de tipul “Leții Învățate”⁵ în detectarea cauzelor tensiunilor și aplanarea conflictelor apărute în colaborările multinaționale. Al doilea ține de lansarea ipotezei “U” *incertitudine-integrare* în testare la acest moment. Riscul și incertitudinea moderate pot duce la realizarea coeziunii în grupuri mixte cultural. Însă dacă acestea ating nivele maxime se declanșează segregarea in/out-grup pentru a face față situațiilor critice. Dacă amenințarea și riscul sunt minore la fel integrarea nu se produce (p.64).

Fără îndoială, analiza cooperării celor 44 de națiuni participante la misiuni UN de-a lungul timpului și a celor care au participat la misiunea UNPROFOR (1995), din spațiul ex-iugoslav în studiul al lui Elron *et.al*

⁴ este vorba despre Mission Oriented Command, vezi Vogelaar, A., Kramer E. (2004) Mission Command in Dutch Peace Support Missions în *Armed Forces & Society*, 3 pp.409-431

⁵ Structurile de tip “Lessons learned” sunt structuri de tip feedback; concluziile rezultate în urma analizei operării în momente importante sunt destinate îmbunătățirii activităților organizaționale curente

(1999), direcționează cercetarea sociologică pe tema multinaționalității militare prin paleta largă de probleme și întrebări pe care le ridică pentru realizarea diagnozei diferențelor culturale:

1. Impactul condițiilor de mediu (stări de conflict) și al celor structurale (tip de sarcină, durata misiunii și rotația trupelor, tipul de personal) asupra funcționării cooperarea și coordonarea unităților multinaționale,

2. Precondițiile pentru cooperarea transculturală: training, experiență anterioară, cultura militară, rolul comunicării,

3. Mecanisme de forță-nivel ale cooperării și coordonării legate de formarea culturilor hibride, nivelul cooperării, diviziunea muncii, mecanisme formale de integrare la diferite nivele.

4. Folosind modele diferite ale culturii autorii indică diferențe clare în construirea relației șef-subordonat (de la interpretarea ordinelor superiorului și legitimitatea provocării lui permanente la nevoia de a avea toalete separate între ofițeri și soldați), în detalierea planurilor și ordinelor, a perspective temporale legate de punctualitate, viteză, precizie combinate cu proceduri, sisteme legale privind violența și disciplina, tipuri de pregătire și limbaj diferit. Autorii propun câteva concluzii cu caracter de diagnostic:

(a) caracterul special al activităților militare într-un mediu turbulent pare să intensifice problemele forțelor multinaționale,

(b) cu cât forțele sunt mai diverse mai dificilă coordonarea,

(c) conflictele de rol determinate de dubla subordonare, națională și multinațională, duc la intensificarea provocărilor managementului transcultural,

(d) imposibilitatea construirii unei memorii instituționale care să ducă la crearea unei identități supranaționale, datorită rotației contingentelor în teatre concluzionând contribuția reală a eterogenității culturale la emergența problemelor de comunicare și coordonare.

D. Winslow și P. Everts (2001) construiesc un model de analiză nou în care operaționalizează cei **7 factori ai interoperabilității culturale** pentru a-l aplica analizei misiunilor UNPROFOR și IFOR și a explica în manieră comparativă prestațiile organizațiilor care au condus aceste misiuni (vezi pagina următoare).

FACTOR	IFOR	UNPROFOR
<p>1. Compoziția organizațională include:</p> <p>- <i>scopuri</i> (incluzând valori și</p>	<p>Rolul mai important al țărilor NATO comparativ cu cel al țărilor non-NATO. Avantaj doctrina comună pentru asigurarea</p>	<p>UN - Structură birocratică în care este dificil de determinat care sunt valorile de bază și asumțiile; preponderent civili în funcții cheie; accent pe</p>

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

<p>asumpții de bază), - <i>compoziția efectivă</i> (raportul militari/civili) și - <i>structură organizațională</i>. În compoziția ambelor misiuni intră atât țări NATO cât și țări non-NATO.</p>	<p>unui mediu de securitate; apărare împotriva oricărei amenințări a unei țări NATO; preponderent militari în funcții cheie – execuția strictă și disciplina, structura ierarhică, ideal pentru situații de criză; structurile ierarhice au fost asamblate mai ușor într-o singură structură</p>	<p>negociere și compromis; ideal implică doar forțe protective pentru misiuni de menținere a păcii; dezavantaj – la schimbările mediului care cer alte tipuri de misiuni(ex. impunere a păcii, luptă); confuzie în relațiile civil-militari și în organizarea structurală</p>
<p>2. Mandatul și sarcina afectează modul de operare</p>	<p>Clar stabilite de Tratatul de Pace de la Dayton, imparțialitatea militarilor NATO. Inițial mandant de luptă apoi umanitar; pregătire și echipare pentru luptă, stabilirea condițiilor pentru folosirea munițiilor</p>	<p>“Rezultatul a fost în cazul NATO o strânsă legătură între misiune, mandat și capacități. Această legătură strânsă a lipsit în UNPROFOR și a ajutat IFOR să reușească” (p.101)</p> <p>Ambigue, nespecificând cum se asigură controlul asupra operațiunii, evaluare defectuoasă a forțelor necesare; percepția populației ca forță lipsită de imparțialitate, devenită țintă a agresiunii; inițial mandat umanitar și apoi de luptă</p>
<p>3. Cadrul de timp și viteza de reacție</p>	<p>Clar măsurabil - efect vizibil pozitiv asupra moralului trupelor la îndeplinirea misiunii clar definite, concentrare pe demonstrarea credibilității internaționale</p>	<p>“Credem că NATO a reușit prin crearea unei linii logice de a raționa începând cu mandatul pentru ordine operaționale și stabilire de sarcini militare susținute de reguli de Angajare (ROE) adecvate, susținute de toate națiunile implicate. Aceasta a contribuit la clarificarea misiunii și împărtășirea viziunii și modului de execuție de către toți”(p.104)</p> <p>Punctuale într-o organizație militară NATO specializată în managementul crizelor și care definește clar starea finală</p> <p>Amânare, într-o organizație UN politică dependentă de decizia din SUA, în care lipsesc reperatele de declarare a finalității.</p>
<p>4. Definiția succesului</p>	<p>Diviziune în sectoare de operare controlate de armate diferite care au în</p>	<p>Dificil de definit și deci de măsurat; preferință pentru succes diplomatic, concentrare pe negocierile cu sârbii</p>
<p>5. Comandă și control</p>	<p>Lipsa bunei cooperări militari-politicieni; proceduri decizionale UN care nu</p>	

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

	compunere subunități multinaționale, unificate într-o structură unică de comandă NATO	încurajează inițiativa, lipsa curajului asumării responsabilității pentru decizii; lipsa credibilității și a autorității UN
6. Acces la informații	Abilitate de a folosi mijloace variate de comunicare importante pentru succes	Slaba comunicare între eșaloanele UN și prestația jalnică a serviciilor de informații
7. Accesul la resurse și controlul lor	Abilitatea de a controla resursele s-a văzut în acțiunile concrete contribuind la crea rea credinței că forțele NATO	Mandatul și Regulile de Angajare incompatibile cu resursele; lipsa echipamentului de luptă pentru a nu crea impresia ocupării – evoluția evenimentelor a subminat această imagine înlocuind-o cu una a neputinței

Tabel 1 Compararea misiunilor UNPROFOR și IFOR din perspectiva celor 7 dimensiuni ale interoperabilității culturale

(adaptare după Winslow, Everts, 2001)

Misiunea Națiunilor Unite este înlocuită în 1995 cu misiunea NATO, IFOR în urma eșecului UNPROFOR în spațiul ex-iugoslav, finalizat cu masacrul de la Srebrenica. Am acordat importanță mai mare descrierii acestui studiu pentru noutatea modelului de analiză propus, care concluzionează: *“Astfel, din diferite perspective organizația NATO a fost capabilă să conducă operațiunile cu mai mult succes decât UN în fosta-Iugoslavie[...]*” (p.121). Studiul se încheie cu nevoia de dezvoltare a programelor comune de educație și antrenament care să promoveze schimbări atitudinale în timp.

Studiul cooperării olandezo-germane în structura comună care a funcționat atât în Germania(Seedorf) cât și în Olanda(Baden) oferă un exemplu foarte bun al unui design potrivit unei structuri binaționale care trebuie să funcționeze integrat atât pe timp de pace cât și pe timpul misiunii. Condițiile de bază pentru înființarea unei asemenea structuri: o voință și susținere politice reale, o opinie publică favorabilă unei asemenea cooperări au fost completate de susținerea cercetărilor prin implicarea Institutului de Științe Sociale (SOWI) și Academia Militară Regală Olandeză (KMA). Astfel, în 1995 A.R.Huber și P.Klein punctează la câteva luni de la înființare dificultățile de integrare reală pe care Primul Corp Olandezo-German, ca structură binațională, cu susținere politică din ambele țări, le are din cauza diferențelor pe care le prezintă atât armatele cât și societățile “în

anumite aspecte”(p.3). Dincolo de aspectele legale, incompatibilitatea între sistemele de armament și echipament militar, sisteme de recrutare sunt punctate: “condițiile de trai și codurile militare de comportament; diferite reguli privind viața militară, diferite zile naționale, diferite modalități plată și de compensare a timpului în plus lucrat, diferite sisteme de leadership, legi disciplinare, diferențe în recunoașterea autorității personalului feminin militar olandez etc.”(p.4). Dorința și susținerea politică pentru a avea o structură funcțională duce la apariția în 2003 a raportului comun de cercetare (vom Hagen, et.al.,2001) structurat pe aspecte ale interacțiunii culturale: stereotipuri și testarea ipotezei contactului social, atitudini legate de încredere în celălalt, cooperarea și acceptarea reciprocă, timp liber și limbaj, atitudini către integrarea în armata europeană, diferențe structurale, cultura organizațională și testarea colaborării în misiune. “Procesele interpersonale afectează calitatea cooperării și aceasta influențează eficiența îndeplinirii misiunii în rutina zilnică și pe timpul misiunilor”(vom Hagen et.al., 2003:37). Deși după 5 ani de cooperare pe timp de pace studiile indicau o sensibilă îmbunătățire a percepțiilor reciproce pe care le dezvoltă unii despre alții condițiile cu risc ridicat din Kabul *“Existența unei limbi oficiale la muncă diferită de cea nativă – pentru oricare din națiunile participante – poate avea efecte și funcții integrative, chiar dacă există o diferență între abilitățile de a o vorbi”*(vom Hagen et.al.,2003:20).

IV. Concluzii

Există câteva aspecte pe care am ajuns să le concluzionez încercând această sinteză. În primul rând, indiferent de abordarea pe care o folosesc, cercetătorii pornesc de la o ipoteză comună. **Studiile pe timp de pace ale modalităților de desfășurare a interacțiunilor militare în condiții de multiculturalitate reprezintă un predictor bun pentru interacțiunea pe timpul misiunilor de luptă.** “Vei lupta așa cum te pregătești pe timp de pace” este un motto comun armatelor naționale actuale și exercițiilor multinaționale, care a ghidat direcția de dezvoltare a cercetărilor psihosociologice pe tema multiculturalității.

Construită să reliefeze varietatea situațiilor în care a fost studiată cultura în context multinațional, pe timp de pace și misiune, la nivel macrocel al culturii naționale, mezo- cel al culturii organizaționale și micro- de la nivelul percepțiilor interpersonale (Martin,2002; Winslow,2002), respectiv cu tipuri de design cantitativ, calitativ sau combinat fără însă a avea pretenția completitudinii, sinteza a punctat răspunsurile pe care le-au adus câteva din aceste demersuri. Este limpede că cercetarea socială legată de spațiul militar a putut aduce în prim plan probleme generate de diferențele

culturale, care se considerau până mai ieri ca rezolvându-se de la sine. Diferențe în doctrine și construirea ierarhiei, mecanisme de comandă și control, de coordonare și comunicare, stiluri de conducere și modalități de relaționare superior-subordonat, modalități de definire a ceea ce înseamnă respect, disciplină, practici de patrulare, de asigurare a siguranței trupelor, de abordare a populației locale și comunicare cu autoritățile, stereotipurile și nivelul de încredere în ceilalți, dau la iveală viziuni diferite despre felul de a conduce și a dezvolta aceași “afacere” și creează un stres suplimentar în îndeplinirea misiunii. Explicațiile și soluțiile în fața dificultăților în asigurarea unei cooperări line vin din acest spațiu de cercetare. Radiografierea problemelor care apar în cooperările multinaționale poate răspunde întrebărilor pe care le ridică atât modalitățile de eficientizare a acțiunilor militare în condiții de diversitate culturală, precum și felul în care se poate construi viitoarea identitate comună a grupelor tactice de lucru europene. Organizațiile militare pot fi laboratorul social al testării acestui proces evolutiv. Astfel că studiile dezvoltate în timp au putut să demonstreze ceea ce notau Soeters și Boer (2000): “Cultura poate fi un factor <soft>, dar cu siguranță poate avea consecințe <hard>”.

Apoi, se observă dificultatea cu care se dezvoltă, crește în cunoaștere un domeniu nou de cercetare, cum este cel al culturii în context militar multinațional. Pe măsura trecerii timpului distanța între desfășurarea misiunilor și publicarea cercetărilor se reduce simțitor, proces pe care cercetătorii (wom Hagen et.al, 2003:35) l-au văzut complementar nevoii de îndreptare spre un caracter conceptual, ghidat de teorie al studiilor de caz pe tema multiculturalității și a impactului în viața recentă a armatelor.

În final, nu pot să trec cu vederea literatura extrem de bogată și bine construită pe care o au la bază studiile examinate, un examen pe care studiile românești, în general, îl trec greu. Cea mai impresionantă lucrare *It's not a question of <muscle> Cultural Interoperability for NATO* autori Winslow D. și P.Everts(2001) pentru aproximativ 25 de pagini de text analizează peste 100 de surse bibliografice. Nu este menirea lucrării de față să explice starea actuală, dar voi puncta că această subdezvoltare a sistemului universitar (militar) de documentare pentru o temă în dezvoltare solicită cercetătorului român implicat un cost energetic uriaș, care ar putea fi folosit în altă direcție.

Bibliografie

1. BUSH, G.W.(2001). *Discurs prezidențial*. Washington, DC., <http://www.september11news.com/PresidentBushSpeech.htm>

2. DELANCHE, Ch, (2004). *Multinational Cooperability*. Speech at Coalition Day. Pris, 25 april 2001. www.omg.org/cgi-bin/c4i/01-04-03.pdf.
3. DRUCKMAN, D., SINGER, J.E., Van COTT, H.. (1997). *Enhancing Organizational Performance*. National Washington D.C.:Press Academy, www.nap.edu
4. ELRON, E., SHAMIR B., BEN-ARI E. (1998). Why don't they fight each other? Cultural diversity and operational unity in Multinational Forces, *Armed forces and Society*, vol.26, 73-97
5. ERDMANN, A. (1999), *The US Presumption of Quick, Costless War*, *Orbis*,43(3), pp. 363-381.
6. HOFSTEDE, G. (1991 trad. 1996), *Managementul structurilor multiculturale*, București, Editura Economică
7. HUBER, A.R și P.KLEIN (1995), *National and Organizational Cultures in the First German-Netherlands Corps*. **Breda: Research Paper**, FMb,95-30
8. KLEIN ALTMAN, H., A. POGONIS, KLEIN, Gary. *Cultural Barriers to multinational C2 Decision Making*
9. KLEIN ALTMAN, H., POGONIS, McHugh A., KLINGER D. W., *National Difference in Teamwork*
10. KLEIN, P., Forțele armate multinaționale în Callaghan, J., Kernic F.(coord. trad.2004) *Securitatea internațională și Forțele Armate*. București: Tritonic
11. KLEIN P., HALTINER, K., Multinationality as a challenge for armed forces în Caforio, G. Kuemmel G.(eds.) *Military Missions and their Implications reconsidered: The Aftermath of September 11th* vol.2, 403-414, Elsevier Ltd.
12. LUFT, G. (2002). *The cultural dimension of multinational military cooperation*. Dizertație doctorală. John Hopkins University: Baltimore, Mariland, www.proquest.com
13. MARTIN, J. (1992) *Organizational culture. Three perspectives*. Oxford: Oxford University Press
14. Ministerul Apărării Naționale, SMG. (2001). *Doctrina pentru operațiunile întrunitate multinaționale*. București: Tipografia Militară
15. MOSKOS, Ch.(2002), The Postmodern Military în Moskos, Ch., J. A.Williams, D. Segal (eds.) *The Postmodern Military. Armed Forces after Cold War* Oxford University Press, Inc.:New York
16. MOSKOS, Ch. (2004), *International Military Education and Multinational Military Cooperation*, U.S. Army Research Institute for Behavioural and Social Sciences.
17. NATO (1995). *NATO Handbook*. Brussels.

18. PAGE Jr., J. T.(2003), *Culture and the profession of arms in the 21st century: An application of Hofstede's theory within the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and Partnership for Peace (Pfp) military cultures*. Dizertație doctorală nepublicată, Nova Southeastern University, Baden Wuttemberg, Germany.

19. PAGE jr., J., BARNES B., M. O.C.January, Th.D.Queisser, William G.Stewart (2005). *The NATO Miliculture: A Cross Cultural Shapshot of the Public Sector*. Manuscris în curs de publicare

20. POPONETE, C. (2003), Operațiunile multinaționale. Implicațiile diferențelor de cultură în Spirit Militar Modern 5, 5-8

21. POPONETE, C. (2004), *Armata și societatea în cercetarea sociologică în Spirit Militar Modern, 10*, pp.10-13

22. POPONETE, C. (2005), Culturi și subculturi în spațiul organizațional militar român (I și II) în *Gândirea Militară Românească*, 2-3

23. POPONETE, V.(2004), Comunicarea în mediul multicultural în *Spirit Militar Modern,nr.2*, pp.5-7

24. SCHWERTZEL, J.(2005), *Atitudini transformatoare în NATO Review*, ediția de vară în limba română, www.nato.int.com

25. SOEDERBERG, A-M., WEDELL-WEDELLESBORG, M. (2005), *Challenges to uniformity: Managing the Changing identities of Multinational Military Units*

26. SOETERS J. (2000), Culture in uniformed organizations în N. M. Ashkanasy, C.P.M.Wilderom and M.F.Peterson (eds.) *Handbook on organizational culture and climate*. London: Sage, pp. 465-481

27. SOETERS, J., (2002) "Trebuie sa constientizam existenta diferentelor de cultura" interviu în *Observatorul Militar*, 28

28. SOETERS, J., RECHT, R. (2001), Convergence or divergence in the multinational classroom? Experiences from the military, *International Journal of Intercultural Relations*, 25, pp. 423-440.

29. SOETERS, J., POPONETE, C., PAGE, J.Jr. (2005), Culture's Consequences in the Military (2005), în Thomas W. Britt, Amy B. Adler & Carl Andrew Castro (eds.) *Military Life: The Psychology of serving in peace and Combat, Vol.4: Military Culture*, Westport, CT: Praeger Security International

30. Von HAGEN, U. et.al. (2003), *Conditions of Military Multinationality. The multinational Corps Northeast in Szcecin*, SOWI Strausberg: Report of the Trinational Reseach Team.

31. Vom HAGEN,U., et.al. (2001), *Multinational Collaboration in 1-st German Netherlands Corps*, Breda: Research rapport FMB 00-01

32. WINSLOW, D. (2002), *Military culture*, manuscris, pp.1-39.

33. WINSLOW, D.(2000), *Army Culture. Research Paper for US Army Research Institute for Behavioral Science*, ARI Research note pp. 20-041, www.ari.army.mil.

34. WINSLOW, D., EVERTS, P. (2001), It's not a question of <muscle> Cultural Interoperability for NATO în Gustav Schmidt, (ed.) *A History of NATO - The First Fifty Years*, vol.1,cap.7, pp.89-120

**CINE ȘI CE TREBUIE SĂ GÂNDEASCĂ DESPRE POLITICA
DE APĂRARE A ROMÂNIEI?**

**Daniel IACOB,*
Nicu STOICA***

It is a very well known fact that the decision makers involved in defence planning are both civilian and military. On one hand, the civilian ones are tempted to say that defence policy is whatever they say it is. On the other hand, the military ones are not capable of accepting this because they know they may have their own voice in the defence planning process, based on their understanding of the military phenomenon.

Regardless who seems to have the most convincing arguments, the Romanian national realities show that there are some three important facts that both military and civilian decision makers must consider when they become engaged in defence policy matters:

- 1. Defence policy is domestic policy.*
- 2. Romania's defence planning is influenced by its newly acquired NATO membership.*
- 3. Romania's defence policy is influenced by the South-Eastern European context.*

By identifying the consequences of these facts it is very easy to draw the conclusion that none of the decision makers, civilian or military, has the exclusive control over the defence related decisions and this is the result of the fact that both civilian and military share the same responsibility and accountability in relation to Romania's national security.

Introducere

Fostul președinte Richard Nixon a fost întrebat odată: „Care este politica externă a SUA?” Președintele american s-a gândit câteva secunde și a replicat: „Politica externă a SUA este ceea ce spun eu că este.” Se poate spune că președintele american a dat dovadă de o finețe politică deosebită ținând cont de faptul că în domeniile în care nu există reguli foarte bine statuate este dificil să se decidă ce politică se adoptă; mai mult decât atât, în

* Maior, Școala de Aplicație a Forțelor pentru Operații Speciale „Gl. Mr. Grigore Baștan“

* Maior Școala de Aplicație a Forțelor pentru Operații Speciale „Gl. Mr. Grigore Baștan“

anumite domenii nu poate exista un control clar asupra factorilor și condițiilor care influențează deciziile luate. Făcând o analogie, care de altfel nu este foarte forțată, putem afirma că atunci când întrebăm care este politica de apărare a României se poate răspunde că ea reprezintă ceea ce politicienii români spun că reprezintă. Citind aceste rânduri, în calitate de militari, este firesc să ne punem întrebarea „sunt numai politicienii în măsură să spună ce reprezintă politica de apărare”? Sau militarii sunt un ingredient activ în procesul de decizie mai ales în probleme de siguranță națională.¹

Este cunoscut faptul că factorii cu rol de decizie în domeniul planificării apărării provin din două sfere sociale, una civilă și alta militară. Sfera civilă este reprezentată, pe de o parte, de puterea politică aflată la guvernare pe perioada mandatului, iar pe de altă parte de forțele politice aflate în opoziție care contribuie la echilibrul elaborării politicilor și actelor normative din domeniul apărării. De asemenea, în cadrul acestei sfere nu putem neglija rolul societății civile (mass media, organizațiile non – guvernamentale etc.) care se implică prin acțiunile ei la vegherea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului. Sfera militară este reprezentată de factorii de decizie militari de nivel strategic, respectiv Ministerul Apărării Naționale, Statul Major General, Departamentele și Direcțiile Centrale. Suprapunerea activităților celor două sfere cu responsabilități în domeniul planificării apărării se realizează în cadrul Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

În mod evident relația ce există între cele două entități este extrem de importantă pentru atingerea obiectivului final: România beneficiază de o securitate militară corespunzătoare nevoilor sale. Este firesc deci să se gândească că singura soluție pentru atingerea acestui deziderat este ca între cele două entități să existe un echilibru perfect, ceea ce înseamnă ca ele să aibă aceiași percepție față de problematica apărării. Se cunoaște însă faptul că un echilibru perfect este extrem de greu, dacă nu chiar imposibil, de obținut. Iată deci că o construcție viabilă a politicii de apărare a României este, de fapt, un exercițiu complex, ce presupune înțelegerea în același mod, de către ambele entități, a realităților de care depinde planificarea apărării României. Dintre aceste realități trei rețin atenția și anume:

1. Politica de apărare face parte integrantă din politica internă;
2. Politica de apărare este influențată de apartenența României la NATO, o alianță care are vulnerabilitățile ei;
3. Politica de apărare este influențată de contextul regional sud-est – european.

¹ Ionel Nicu Sava, Gheorghe Tibil, Marian Zulean, *ARMATA ȘI SOCIETATEA, Culegere de texte de sociologie militară*, ed. INFO-TEAM, București, 1998, 343.

Acest eseu își propune să exploreze cele trei realități menționate anterior în scopul argumentării faptului că, datorită complexității politicii de apărare a României, nici una dintre entitățile implicate în elaborarea acestei politici nu deține controlul exclusiv al deciziilor. Mai mult decât atât, politica de apărare trebuie să aibă un caracter bine structurat, cerință datorată tocmai acestei îmbinări a responsabilității civililor și militarilor față de securitatea României.

1. Politica de apărare face parte integrantă din politica internă a României

În prezent, România parcurge o perioadă de reformă generalizată. Nevoile de reformă profundă au fost și încă sunt evidente în special în domeniile fundamentale ale societății românești cum ar fi: educația, sănătatea, justiția ș.a. Reformarea organismului militar a reprezentat, de asemenea, un obiectiv al anilor de tranziție și eforturile în această direcție continuă. Trebuie subliniat însă faptul că în acest domeniu eforturile făcute până în prezent au avut ca rezultat concret acceptarea României ca membru cu drepturi depline al NATO. După atingerea acestui deziderat, factorii de decizie politici au afirmat, de nenumărate ori, că viitorul obiectiv al României este integrarea în UE. Având în vedere că atingerea acestui obiectiv solicită multă energie din partea întregii societăți, militarii sunt îndreptățiți să se întrebe dacă nu cumva canalizarea eforturilor țării spre alte domenii de interes național plasează în plan secund sau distrage uneori atenția politicianilor de la problemele legate de politica de apărare. Pentru a vedea dacă temerile militarilor sunt justificate este suficient să se analizeze schimbările produse până în prezent și cele ce urmează să se producă în viitor în organismul militar și legătura strânsă dintre domeniile reformei armatei și societatea românească în ansamblul ei. În mod implicit, acest demers va demonstra faptul că politica de apărare este parte integrantă a politicii interne.

În România post-decembristă reforma sistemului militar a avut și are în vedere două mari domenii, unul uman iar celălalt material. Ambele domenii au reflectare pe plan intern întrucât necesită eforturi importante din partea societății românești. În domeniul resurselor umane reforma vizează, printre altele, renunțarea la serviciul militar obligatoriu și trecerea la cel pe bază de voluntariat. În mod evident, această schimbare majoră are efecte asupra societății românești în ansamblul său. Studiile sociologice au scos în evidență atât efecte pozitive cât și negative. Un efect pozitiv ar fi faptul că prin creșterea profesionalismului militarilor sporește siguranța cetățeanului. De asemenea, implementarea acestui sistem poate conduce la reducerea

cheltuielilor necesare apărării. Pe de altă parte însă, instituția militară pierde din rolul tradițional de educare a maselor adică „nu mai are menirea de a pregăti un tânăr pentru viață,” și drept urmare capătă un caracter închis, fapt ce ar putea conduce, în ultimă instanță, la izolarea ei față de societate.² Un alt aspect negativ ar fi faptul că, prin profesionalizarea armatei, se poate reduce baza de selecție a militarilor și, ca urmare, poate crește atractivitatea instituției militare numai pentru cei care au un nivel de educație mediu, pierzându-se astfel cei cu potențial ridicat.

Este ușor de înțeles faptul că efectele prezentate se răsfrâng în primul rând asupra relațiilor civili-militari care, într-o societate democratică, reprezintă fundamentul construirii armatei de care acest tip de societate are nevoie. Iată de ce se afirmă că principalele sarcini ale relațiilor civili-militari sunt de a crește expertiza și responsabilitatea civililor în domeniile militare și de a-i educa pe militari în problemele civile.³ Rezultă deci că politica de apărare se sprijină pe un fundament social iar puterea politică are rolul și obligația de a identifica și estompa efectele negative, pe de o parte, și de a le dezvolta pe cele pozitive. După cum afirmă și Huntington în cartea sa *The professional soldier* acțiunile puterii politice pot fi benefice numai dacă se dezvoltă un sistem al relațiilor civil-militare, care maximizează securitatea militară, fără sacrificarea altor valori sociale.⁴ În consecință, clasa politică românească devine responsabilă pentru abordarea politicii de apărare ca element esențial al politicii interne.

În domeniul investițiilor și înzestrării, în perioada scursă de la Revoluția din Decembrie 1989, reforma Armatei României a înregistrat unele progrese care însă nu sunt la nivelul celor din domeniul uman. De exemplu, introducerea recentă a sistemului de Planificare, Programare, Bugetare, Evaluare a dinamizat procesul de reformă în Armata României prin crearea de programe integrate atât pentru personal dar și pentru cercetare, dezvoltare în domeniul militar, achiziție de tehnică militară, operaționalizare, mentenanță etc. Aceste programe de dezvoltare sunt concepute pe termen lung și reflectă nevoile armatei însă există, în mediul militar, temerea că economia românească, la rândul ei în plin proces de reformă, nu ar fi pregătită să le susțină, nu numai ca efect al trenării reformelor economice interne, dar și datorită efectelor negative asociate globalizării ce se pot resimți foarte rapid într-o economie de piață nematurizată cum este cea a României. În acest context, există deci un risc

² Heiko Biehl, Gerhard Kummel, *Serviciul militar în Securitatea Internațională și Forțele Armate (Jean Callaghan și Franz Kernic- coordonatori)*, ed. Tritonic, București, 2004, 131.

³ Ionel Nicu Sava, *Civil-military relations in SE Europe*, 17.

⁴ Ionel Nicu Sava, Gheorghe Tibil, Marian Zulean, *ARMATA SI SOCIETATEA, Culegere de texte de sociologie militară*, ed. INFO-TEAM, București, 1998, 313.

clar ca eforturile interne să fie redirecționate către alte domenii de interes ale societății. În mod evident, responsabilii militari cu planificarea se tem de acest scenariu posibil. Motivul este faptul că ei sunt cei ce trasează planurile de modernizare și achiziție a tehnicii și echipamentelor și nu pot vedea cum cele mai bune și bine fundamentate și argumentate planuri sunt respinse din motive financiare. Mai mult decât atât, este bine cunoscut faptul că, într-o societate democratică, atât militarii cât și oficialii cu atribuții în domeniul planificării apărării nu pot să îi convingă pe politicieni sau procesul politic intern să respecte principiile militare sau „presupusa logică” a analizelor strategice efectuate.⁵ În acest mod, ofițerii de planificare sunt puși în fața unei dileme: să planifice reforme materiale fără a lua în considerare caracteristicile naționale și, astfel să se supună riscului de a nu obține aprobarea planului sau să încorporeze în deciziile militare realitățile politice ale societății și astfel să fie acuzați de încercări de a satisface interese politice partizane în detrimentul necesităților armatei. Iată de ce, pentru a fi eficientă, și reforma materială are nevoie de o comunicare efectivă între factorii de decizie politici și militari pentru a da coerența necesară politicii de apărare. Mai mult decât atât, politicienii trebuie să aibă în vedere că, de cele mai multe ori, soluțiile cele mai eficiente pot veni chiar din interiorul sistemului pe care îl reformează.

În prezent, politica de apărare a României, și implicit cea de reformă, este promovată de politicieni prin *Programul de Guvernare* și *Strategia națională de apărare* elaborată de instituția prezidențială la început de mandat. *Carta albă a apărării*, *Strategia militară*, *Directiva de planificare a apărării*, *Programele majore*, *Planurile operaționale* sunt documentele ce se elaborează de către Ministerul Apărării Naționale.⁶ Pe baza documentelor prezentate mai sus se fundamentează planificarea apărării naționale pe domenii de competență, și anume: planificarea forței; planificarea armamentelor; planificarea resurselor; planificarea logistică; planificarea pentru comandă, control și comunicații; planificarea pentru urgențe civile. Există deci în funcțiune, în România, o formulă structurată a procesului planificării ce își are fundamentul în concepte, idei și interese clar definite. Această formulă structurată a procesului reprezintă planul de afaceri al apărării ce trebuie conceput de membrii comunităților politice și militare ca parte a programului politicii interne.

2. Politica de apărare este influențată de apartenența României la o alianță care are vulnerabilitățile ei

⁵ Douglas Bland, *Everything Military Officers Need to Know About Defence Policy-Making*, The Canadian Institute of Strategic Studies, 2000, 15-29.

⁶ Legea 473 / 2004, *Monitorul oficial al României*, Anul 172 (XVI), nr. 1052,5-7.

Pericolele convenționale la adresa securității, noile tipuri de amenințări la nivel global, terorismul, traficul de orice tip, problema concentrării resurselor energetice, escaladarea și proliferarea tehnologiilor nucleare, pericolul conflictelor inter-etnice, amenințările exprimate de anumiți lideri politici radicali la adresa unor state, poluarea mediului înconjurător, schimbările geoclimatice la nivel planetar, exploatarea irațională a unor resurse, decalajele economice dintre țările bogate și cele sărace pot provoca grave dereglări în relațiile internaționale dintre state. Ca răspuns la aceste amenințări statele aderă la forme de asociere care să le asigure mediul de securitate dorit.

România, la rândul ei, a optat pentru promovarea intereselor politice și de securitate proprii în cadrul unei organizații credibile și durabile. Regulile de organizare ale Alianței sunt clare, consensul fiind cheia funcționării acesteia. Se știe însă că orice asociere poate fi supusă unor presiuni, care la un anumit moment pot împiedica funcționarea ei. În istoria post - Război Rece, Alianța a fost supusă unor astfel de presiuni în care mecanismul consensului organizațional nu a funcționat, expunând unele state membre efectelor negative ale acestei defecțiuni și, bineînțeles, punând sub semnul întrebării adevărata ei coeziune. Demn de menționat, ca exemplu, este răspunsul liderilor germani, cu privire la intenția Turciei de a invoca aplicarea Articolului V al Tratatului de la Washington în situația unui atac executat de Irak împotriva Turciei, ca represalii pentru declanșarea operațiilor militare de către SUA în Kuwait, în 1991. Pentru că la acel moment guvernul german avea o atitudine extrem de critică față de eforturile SUA de a-i alunga pe irakieni din Kuwait, Otto von Lambsdorff, pe atunci o personalitate importantă a guvernului german, a dat următorul răspuns solicitării Turciei: „Suntem convinși că un atac cu rachete împotriva Turciei nu necesită un răspuns din partea NATO.”⁷ Mai mult decât atât, membri marcanți ai Bundestagului au susținut că Turcia, prin acordarea permisiunii americanilor să atace obiective irakiene folosind bazele turcești, a acționat provocator și Germania nu trebuie să onoreze nici o cerere de asistență formulată de Ankara. Alianța a mai întâmpinat dificultăți în obținerea consensului pe timpul campaniei aeriene din Kosovo și bineînțeles cu privire la intervenția coaliției în Irak în 2003. În acel an necesitatea de a proteja Turcia împotriva unui posibil atac irakian a devenit din nou un subiect de dispută. După cum Secretarul General al Alianței, Lordul Robertson, a declarat după summitul din februarie - înainte de declanșarea operațiunii „Iraqi Freedom”- NATO era „într-o stare de

⁷ "Germany reluctant to defend Turkey if Iraq retaliates," Washington Post, Jan. 22, 1991, A20.

confuzie.”⁸ Deși la sfârșitul summitului, Alianța a atins consensul necesar pentru a reacționa adecvat noii crize, riscul ca neînțelegerea să se transforme în „veto” a fost o prezență constantă pe durata summitului.⁹ Aceste exemple demonstrează că Alianța este astăzi mai puțin coezivă decât era pe perioada Războiului Rece. La originea acestei probleme, conform analiștilor militari, s-ar afla multe cauze dintre care cele mai importante ar fi: relația Europei cu SUA și actualul decalaj militar tehnologic dintre Europa și SUA.

Încă de la începuturile existenței sale, Alianța a încercat în mod constant să elimine riscurile și amenințările la adresa existenței sale. Membrii Alianței au considerat că modalitatea cea mai bună pentru a menține Alianța, era să o adapteze continuu la condițiile internaționale. Această politică a căpătat concretețe în conceptele strategice după care Alianța s-a ghidat de-a lungul existenței sale. Începând cu conceptul de operații masive pentru apărarea teritorială, continuând cu „represaliile masive”, „răspunsul flexibil” și cel „de deschidere a Alianței către foștii adversari”, conceptul strategic al Alianței a ajuns, la începutul acestui mileniu, să „reafirme valorile colective și transatlantice.”¹⁰ În prezent, orientarea generală a NATO este cea dată de conceptul „capabilităților de tip nișă”¹¹ prin care, conform unor oficiali și analiști militari, fiecare stat membru trebuie să-și dezvolte anumite categorii de forțe specializate, ceea ce ar contribui mai bine la obținerea celui mai ridicat nivel de interoperabilitate. Vehicularea ideilor de creare a acestor capabilități de tip nișă în cadrul Alianței poate induce în rândul factorilor de decizie de la nivel național tendința de a acorda o mai mare atenție dezvoltării anumitor categorii de forțe în detrimentul altora. În mod evident, pentru România soluția nu este una dintre cele mai potrivite pentru asigurarea necesităților de securitate ale țării. Motivele nu sunt numeroase dar sunt legate de lipsa de coeziune a Alianței, prezentată anterior. Această lipsă de coeziune este determinată de faptul că Alianța nu are în funcțiune acel mecanism potrivit de luare a deciziilor care să asigure că toate statele membre respectă decizia majorității și își aduc contribuția la ajutorarea statului aflat în dificultate. De exemplu, dacă România își investește cea mai mare parte a bugetului de investiții pentru apărare în achiziționarea unor fregate în detrimentul unor aeronave de luptă multirol și elicoptere de atac performante, pentru a-și

⁸ Building a Transatlantic Consensus; Disponibil la adresa <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s030220b.htm>; Internet; accesat la 17 Martie 2005.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ NATO Handbook, Office of Information, NATO-1110 Brussels –Belgium 2001, 43.

¹¹ David W. Read, *The Revolution in Military Affairs : NATO 's Need for a Niche Capability Strategy*, Canadian Military Journal, Vol 1 No 3 (Autumn 2000), 15-24.

apăra spațiul aerian trebuie să se bazeze pe aviația altor state membre ale Alianței. În această situație există totuși posibilitatea ca nici un stat, care posedă capacitățile de luptă aeriană, să nu dorească să sprijine România cu aceste capacități, mai ales atunci când pericolele la adresa securității afectează numai interesele României. Dacă este confruntată cu o astfel de problemă, NATO nu are instrumentele de a le obliga pe celelalte state membre să ajute România, care se vede astfel în situația de a se apăra de una singură. Iată un motiv foarte serios pentru care conceptul „capacităților de tip nișă” nu întrunește și nu poate întruni condițiile necesare pentru a fi sprijinit de către toți aliații.

Având în vedere cele prezentate anterior, se poate pune întrebarea: Poate România să se bazeze, în formularea politicii de apărare, numai pe apărarea colectivă? Sau este nevoie ca România să-și dezvolte toate categoriile de forțe armate pentru a fi în măsură să facă față de una singură unor amenințări? Iată întrebări pe care politicienii trebuie să le aibă în vedere la elaborarea priorităților politicii de apărare.

3. Politica de apărare este influențată de contextul regional sud est european

Conform Strategiei de Securitate a României, document elaborat în 2001, România nu este și nu se va afla, în viitorul apropiat, în fața vreunei amenințări majore, de tip militar clasic, la adresa securității sale naționale. Se poate estima că, în viitor, riscurile la adresa securității vor fi, preponderent, de natură nonmilitară, în rândul acestora evidențiindu-se cele de pe plan intern și regional. Pe plan intern riscurile au ca domeniu de manifestare economia și sistemul financiar, dar se pot manifesta și în domeniile social și ecologic. Riscurile regionale însă, prezintă o mare importanță, pe de o parte, datorită varietății și numărului lor, iar pe de altă parte, datorită dependenței unora dintre ele de situația internă a României. Astfel, pe plan regional, cele mai importante riscuri la adresa României sunt următoarele:

- „posibile evoluții negative în plan subregional în domeniul democratizării, respectării drepturilor omului și al dezvoltării economice, care ar putea genera crize cu efecte destabilizatoare pe o arie extinsă;
- proliferarea și dezvoltarea rețelelor teroriste, a crimei organizate transnaționale, a traficului ilegal de persoane, droguri, armamente și muniție, de materiale radioactive și strategice;
- acțiunile de incitare la extremism, intoleranță, separatism sau xenofobie, care pot afecta statul român și promovarea valorilor democratice;

- decalajele dintre nivelurile de asigurare a securității și gradul de stabilitate a statelor din proximitatea României;
- limitarea accesului statului român la unele resurse și oportunități regionale importante pentru realizarea intereselor naționale;
- terorismul politic transnațional și internațional, inclusiv sub formele sale biologice și informatice;
- acțiunile destinate în mod premeditat afectării - sub diferite forme și în împrejurări variate - a imaginii României în plan internațional, cu efecte asupra credibilității și seriozității în îndeplinirea angajamentelor asumate.¹²

Având ca punct de reper aceste riscuri, politicienii români au înțeles relativ repede că nu există soluție națională la problemele regionale și drept urmare, prin deciziile lor de politică externă, și-au exprimat convingerea că realizarea cooperării cu statele din Sud-Estul Europei este imperativă pentru stabilitatea regională și, implicit, pentru securitatea României. Astfel, în contextul dorinței clare de a se integra în UE, necesitatea rezolvării relațiilor bilaterale cu țările din regiune a fost corect înțeleasă de politicienii români. Ca urmare, în anii 1990 și la început de mileniu, au fost făcute eforturi concrete pentru normalizarea relațiilor cu toate statele vecine României. Aceste eforturi au fost percepute ca cele mai bune mijloace pentru creșterea capacității țării de a se concentra pe problemele interne și de a-și îmbunătăți nivelul securității. Oricum, deși au fost semnate tratate bilaterale iar relațiile cu statele din regiune au devenit mai normale, anumite variabile nu pot fi subestimate.

Dintre aceste variabile cele mai importante sunt atitudinile probabile ale Ungariei, Ucrainei și Moldovei față de România. Aceste atitudini au cunoscut modificări substanțiale în ultimii 15 ani și bineînțeles au afectat relațiile bilaterale. O situație dificilă a fost creată de exemplu în 2001 când Ungaria a încercat să implementeze Legea Statutului Maghiarilor de peste hotare.¹³ De asemenea, România nu trebuie să uite de disputa cu Ucraina asupra Insulei Șerpilor și Canalului Bâstroe. Înțelegând posibilele evoluții ale acestor variabile factorii de decizie politici români au avut diferite inițiative cu efecte benefice pentru securitatea regională. Astfel, România a fost una dintre țările inițiatoare ale Organizației pentru Cooperarea Economică la Marea Neagră și a încheiat acorduri bilaterale cu țările vecine și Rusia. De asemenea, România își direcționează rolul de contribuitor în

¹² Strategia de securitate a României ; Disponibilă la adresa www.mapn.ro; Internet ; Accesat la 16 Martie 2006.

¹³ Larry L. Watts, "Romania and NATO: The National-Regional Security Nexus," in *Almost NATO – Partners and Players in Central and Eastern European Security*, ed. Charles Krupnick (Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2003), 186.

domeniul securității, ca factor de stabilitate în Europa de Sud – Est, prin asigurarea stabilității proprii dar și prin demonstrarea capacității de acțiune ca stat membru NATO. Astfel, țara noastră se implică activ în cadrul inițiativelor multilaterale de cooperare regională și participă cu forțe și capacități militare la operațiuni de răspuns la crize sub mandatul organizațiilor internaționale (ONU și OSCE), în cadrul diferitelor structuri militare regionale cum ar fi Forța Multinațională de pace din Europa de Sud-est sau BLACKSEAFOR.

Aceste inițiative și eforturile făcute de România reprezintă concretizări ale dorinței țării noastre de a-și asuma un rol mai activ în crearea unei regiuni stabile și prospere în Europa de Sud-Est însă incertitudinile, cu rădăcini adânci în istorie, constituie semnale clare că România ar trebui să-și clădească cu foarte mare grijă politica de apărare.

Concluzie

Deși exercițiul democratic din societatea românească are o istorie relativ recentă, problematica abordării politicii de apărare a României este așezată pe un fundament democratic de necontestat. Astfel, România beneficiază în prezent de o formulă structurată a planificării apărării, adoptarea și implementarea ei fiind rezultatul unei adaptări relativ rapide a gândirii clasei politice românești și chiar a societății în ansamblul ei la modelele occidentale și totodată schimbării mentalităților militarilor de carieră. Se poate deci afirma că între cele două sfere din care provin factorii de decizie cu rol în planificarea apărării, cea civilă și cea militară, există un echilibru formal ce este în măsură să răspundă, în cel mai potrivit mod, cerințelor de securitate ale României.

În societatea românească acest echilibru formal între cele două entități a fost creat relativ ușor. Există în prezent atât cadrul legal cât și cel organizațional în care se planifică apărarea. Trebuie recunoscut însă faptul că echilibrul poate fi ușor perturbat întrucât pozițiile celor două sfere de decizie pot suferi schimbări foarte mari. Până în prezent, acest lucru nu s-a întâmplat dar, după cum dezbaterile din alte state democratice au demonstrat, această evoluție nu este improbabilă în România. Acest eseu a prezentat și analizat realitățile care trebuie avute în permanență în vedere de către factorii de decizie, atât politici cât și cei militari, realități identificate ca având rol de constante în ecuația politicii de apărare.

În primul rând, pentru România, ca pentru toate statelor democratice, este clar că politica de apărare reprezintă de fapt o parte importantă a politicii interne. În România, Armata a reprezentat și încă reprezintă unul dintre pilonii principali ai țării. Este firesc deci, ca în momentul în care

armata parcurge un proces de reformă profundă, ca cea începută după Revoluția din Decembrie 1989, efectele acestei reforme să fie resimțite în întreaga societate. Nivelul de implicare a factorilor de decizie politici și militari în procesul de reformă este evident. Pe de o parte, factorii politici, ca exponenți ai opțiunii democratice a societății, sunt responsabili pentru crearea celui mai bun cadru de asigurare a securității societății iar pe de altă parte militarii, trebuie să asigure, cu forțe și mijloacele care le vor fi puse la dispoziție, această securitate. În această situație, relația dintre cele două sfere de decizie este relativ simplă. Perturbări pot apărea însă în situația în care cele două sfere ale deciziei nu au aceeași viziune față de rolul politicii de apărare în cadrul politicii interne. Experiența altor țări arată că înțelegerea de către factorii de decizie militari a aspectelor politice, economice și sociale ale societății, pe de o parte, și constanța politicii de apărare, ca parte integrantă a politicii interne promovată de factorii de decizie civili, pe de altă parte, ar contribui la obținerea consensului așteptat de societate.

A doua realitate identificată, este faptul că politica de apărare a României este influențată de apartenența țării la NATO. Beneficiile asociate statutului obținut sunt clare și nu necesită aprofundare. Aspectele probabile negative trebuie însă abordate, ele fiind legate tot de procesul de reformă a organismului militar, proces ce continuă nu numai în Armata României ci și în cadrul Alianței. Legat de acest proces și de planificarea apărării în ansamblul ei trebuie luate câteva decizii foarte importante. În primul rând, România trebuie să identifice, mai clar, rolul pe care dorește să îl joace în cadrul Alianței. Pentru aceasta, România trebuie să evalueze foarte bine nevoile formulate ale NATO și posibilitățile și limitările proprii referitoare la cerințele Alianței. În al doilea rând, România trebuie să decidă cum va răspunde la orice risc la adresa securității sale. Din acest punct de vedere, ea trebuie să ia în considerare posibilitatea ca Alianța să nu acționeze foarte unitar și coeziv în anumite circumstanțe. Istoria ei recentă a demonstrat existența acestui potențial pericol.

Rezultă deci că factorii perturbatori pot apărea și în contextul creat de apartenența României la NATO. În concepția politicianilor români, angajarea militară a României în diverse teatre de operații reprezintă o noțiune cu o rezonanță relativ nouă, chiar inedită. Ea este ceva realizabil într-un timp relativ foarte scurt, cu o mare ușurință. Mai mult, realitățile recente au demonstrat că uneori politicienii români își iau angajamente, în fața aliaților, pe care nu prea suntem în măsură să le respectăm. Alteori, ei își iau angajamente pe care le îndeplinem dar cu riscuri care nu sunt justificate, după cum se întâmplă în prezent în Afganistan și Irak, unde militarii români acționează cu echipamente vechi de 20 de ani sau

nepotrivite pentru condițiile existente în teatrele de operații respective.¹⁴ În aceste situații, conducerea militară trebuie să învețe să spună nu miniștrilor și trebuie să explice în mod argumentat și obiectiv care este influența deciziilor guvernului asupra organismului militar.

Din punct de vedere regional, România trebuie să respecte o altă realitate. Ea nu se poate rupe foarte ușor de trecut. Drept urmare, moștenirile istorice pot reprezenta primul criteriu în construirea politicii de apărare a țării. Într-adevăr, când se au în vedere relațiile bilaterale ale României cu statele din regiune, politica de apărare nu poate fi direcționată decât de o reticență istorică. Deși în rândul factorilor politici există tendința de a caracteriza această atitudine ca fiind exagerată, ea are anumite temeiuri. După cum s-a dovedit în ultimii 16 ani între România și unele state vecine din regiune există încă probleme bilaterale nerezolvate. Inițiativele regionale au rolul lor benefic dar nu pot elimina în totalitate riscurile externe ce se pot combina cu cele de pe plan intern.

Definirea acestor realități ale României ajută la înțelegerea rolului pe care îl au în planificarea apărării atât factorii de decizie civili cât și cei militari. În mod evident, factorii de decizie militari au responsabilitatea față de guvern de a acționa ca ghizi de încredere pentru liderii politici care nu sunt pregătiți să identifice deficiențele sistemului de planificare și management a apărării. În acest sens, circumstanțele specifice României și cultura politică necesită ca factorii de decizie militari să îi conducă pe liderii politici către acele decizii care pot fi justificate pe piața politică internă românească. Nu servește nimănui dacă factorii de decizie militari profită de situația personală favorabilă în care ajung și promovează din timp de pace politici, doctrine și chiar structuri care nu sunt funcționale la război sau în situații de criză și nu pot fi justificate în fața opiniei publice.

În concluzie, factorii de decizie militari trebuie să acționeze întotdeauna în interesul național, ca cetățeni ai acestei țări, nu în interesul personal sau al unui anumit grup din organismul militar. De asemenea, ei trebuie să îi implice pe politicieni în studiile de apărare națională, trebuie să interacționeze mai bine cu aceștia, chiar dacă acest lucru i-ar irita pe cei aflați la guvernare. În prezent în România, sunt mulți care gândesc că Armata poate face multe lucruri bune cu ceea ce i-a rămas din trecut, sau că se pot face mai multe cu mai puține resurse. Dacă problemele Armatei României ar fi analizate în mod obiectiv, majoritatea ar observa că aceste lucruri nu sunt posibile.

Iată de ce este necesar să reamintim că liderii politici pot declara că politica de apărare a României este într-adevăr ceea ce ei spun că este, dar

¹⁴ *Bănescu plânge de mila Armatei*; Disponibil la <http://www.cotidianul.ro/index.php?id=4212&art=9878&diraut=130&cHash=34f241916f>; Accesat la 23 Martie 2006.

aportul constant, puternic argumentat și dezinteresat al militarilor în această politică este singurul factor capabil să dea continuitatea și coerența de care securitatea militară a României are nevoie.

Bibliografie

1. Ionel Nicu Sava, Gheorghe Tibil, Marian Zulean, *ARMATA SI SOCIETATEA, Culegere de texte de sociologie militară*, ed. INFO-TEAM, București, 1998, 343.
2. Heiko Biehl, Gerhard Kummel, *Serviciul militar în Securitatea Internațională și Forțele Armate (Jean Callaghan și Franz Kernic-coordonatori)*, Ed. Tritonic, București, 2004, 131.
3. Ionel Nicu Sava, *Civil-military relations in SE Europe*, 17.
4. Ionel Nicu Sava, Gheorghe Tibil, Marian Zulean, *ARMATA SI SOCIETATEA, Culegere de texte de sociologie militară*, ed. INFO-TEAM, București, 1998, 313.
5. Douglas Bland, *Everything Military Officers Need to Know About Defence Policy-Making*, The Canadian Institute of Strategic Studies, 2000, 15-29.
6. Legea 473 / 2004, *Monitorul oficial al României, Anul 172 (XVI), nr. 1052*, 5-7.
7. "Germany reluctant to defend Turkey if Iraq retaliates," *Washington Post*, Jan. 22, 1991, A20.
8. NATO Handbook, Office of Information, NATO-1110 Brussels –Belgium 2001, 43.
9. David W. Read, *The Revolution in Military Affairs : NATO 's Need for a Niche Capability Strategy*", *Canadian Military Journal*, Vol 1 No 3 (Autumn 2000), 15-24.
10. Larry L. Watts, "Romania and NATO: The National-Regional Security Nexus," in *Almost NATO – Partners and Players in Central and Eastern European Security*, ed. Charles Krupnick (Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2003), 186.
11. Building a Transatlantic Consensus; Disponibil la adresa <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s030220b.htm>; Internet; accesat la 17 Martie 2005.
12. Strategia de securitate a României ; Disponibilă la adresa www.mapn.ro; Internet ; Accesat la 16 Martie 2006.
13. *Băsescu plânge de mila Armatei* ; Disponibil la <http://www.cotidianul.ro/index.php?id=4212&art=9878&diraut=130&cHash=34f241916f>; Accesat la 23 Martie 2006.

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

**GLOBALIZAREA
ȘI SECURITATEA**

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

**CREȘTEREA RELEVANȚEI PREZENȚEI ROMÂNIEI ÎN CADRUL
PROCESULUI DE RECONSTRUCȚIE POST CONFLICT ȘI DE
ASIGURARE A SECURITĂȚII ÎN IRAK**

Ioan PALADE*

The post conflict reconstruction in Iraq is a complex process with the goal to reorganize and in most cases to create governmental capabilities at both central and regional level which allow the function of the Iraqi society. It is clear that the primary condition to make these institutions function is to ensure a secure environment and this is the main direction of the Coalition effort. Romania is an important presence within the Coalition being deeply involved in the ensuring of the security in Iraq having in the field actors from the military and diplomacy. The increasing of the relevance of Romanian presence in Iraq could be made by information sharing between highly skilled professional people connected in an adaptive system through Internet.

Reconstrucția post conflict în Irak este un proces complex ce are drept scop reorganizarea și în multe situații crearea capacităților guvernamentale centrale și regionale care să permită funcționarea societății irakiene. Este evident că o condiție primordială pentru funcționarea acestor instituții o reprezintă asigurarea unui climat de securitate, iar aceasta este direcția principală de efort a statelor în cadrul Coaliției militare din Irak, Coaliție în cadrul căreia România are o participare importantă.

Eforturile de democratizare se lovesc de o puternică rezistență din partea conducătorilor religioși, care consideră că această transformare a societății irakiene conduce la o diminuare a valorilor fundamentale islamice ale lumii arabe. Pe acest fond s-a dezvoltat lupta insurgenților, orientată împotriva forțelor Coaliției și a procesului de reconstrucție, dar care în multe situații are ca rezultat pierderi de vieți omenești în rândul civililor irakieni, pe motivul apartenenței acestora la religia sunită sau șiită.

România este angrenată profund în procesul de asigurare a securității în Irak, în acest proces fiind prezenți actori din domeniul militar, diplomatic, economic. Este evident că o mai eficientă promovare a

* Locotenent colonel inginer, Statul Major al Forțelor Terestre

intereselor României prin majorarea efectivelor militare sau diplomatice presupune costuri care nu pot fi suportate de către bugetul de stat. Din acest motiv, o soluție pentru creșterea relevanței prezenței României poate fi valorificarea superioară a informațiilor în cadrul Coaliției, prin realizarea unui sistem adaptativ, care să permită interconectarea tuturor actorilor guvernului României participanți în acest proces.

Situația în Irak este extrem de complexă. În unele domenii, eforturile Coaliției au determinat reale progrese, în special în direcția transformării economiei, a cadrului politic și social. Aceste transformări pot fi considerate succese și vor contribui la progresul real numai dacă va fi asigurată pacea și securitatea întregului proces. Se manifestă în același timp numeroase tendințe negative, concretizate prin atacuri ale insurgenților, corupție la nivel înalt care pot prejudicia grav întregul proces. Există, așadar, elemente care influențează în mod pozitiv reconstrucția în Irak, dar de multe ori efectele acestora sunt diminuate de existența factorilor negativi.

Majoritatea liderilor irakieni au arătat responsabilitate politică și propagă către susținătorii lor un mesaj pozitiv cu privire la procesul de reconstrucție. Aceștia au înțeles că scopul principal al Coaliției este să construiască o societate stabilă, bazată pe democrație și pluralism politic.

Personalul Coaliției a înregistrat un succes considerabil lucrând cu irakienii în orașe și sate pentru restabilirea serviciilor de bază, reconstrucția școlilor, revigorarea economiei locale și crearea noilor instituții politice. Forțele progresiste care sunt angrenate în procesul de reconstrucție în Irak au demonstrat un angajament și un suport continuu pentru a arăta că obiectivul creării unui Irak nou, stabil, prosper și pluralist este fezabil.

Există totuși unele probleme considerabile care pot conduce la subminarea reconstrucției, dar nici una dintre acestea nu este imposibil de rezolvat. În consecință, acestea trebuie privite în mod pozitiv, ca fiind provocări, și nu ca fiind nereușite. Aceste probleme, în opinia specialiștilor [1] ar putea fi grupate în câteva categorii generale, probleme care trebuie analizate și soluționate pentru reușita procesului de reconstrucție.

O problemă majoră este aceea a situației generale precare existente. În cazul în care Coaliția nu va fi în măsură să asigure securitatea pentru populație, să restabilească serviciile de bază și să revitalizeze economia, atunci populația se va întoarce împotriva Coaliției. Irakienii așteaptă progrese mai rapide și mai consistente, un ritm mai crescut al reconstrucției. În absența acestor realizări, populația va constata incapacitatea Coaliției în această direcție și va încerca să rezolve aceste probleme individual, prin crearea unor puteri locale protejate de miliții. Această situație nu numai că va face imposibilă prezența forțelor Coaliției în aceste zone, dar va constitui un prim pas care ar putea conduce la război civil.

Eforturile Coaliției trebuie să se concretizeze într-o mai concludentă implicare a Suniților în viața publică. Aceste eforturi însă, nu trebuie supradimensionate, pentru a nu se crea o contrareacție negativă față de procesul de reconstrucție din partea majorității Șiite și Kurde care în mare parte este angajată pe calea creării unui nou Irak pluralist.

Respectarea termenelor privind adoptarea Constituției în octombrie 2005 și desfășurarea de alegeri libere pe 15 Decembrie 2005, au constituit un tur de forță politic într-o prea fragilă și incipientă democrație. Anumite elemente aflate în discuție între cele trei comunități, între care cel mai important este acordarea pentru bugetul fiecărei provincii a redevențelor obținute din petrol, au fost adoptate fără a fi unanim acceptate, iar acest lucru se poate transforma în adevărate puncte de fricțiune care pot conduce la destabilizări cu rezultate greu de previzionat.

Revitalizarea economiei irakiene trebuie să constituie o prioritate majoră, însă această prioritate este grevată de nerealizări semnificative. Una dintre acestea o constituie capacitatea încă redusă a Coaliției de a asigura securitatea pentru populația irakiană, fapt care face ca fluxul de bunuri și materiale și cel al persoanelor să fie dificil, iar aceasta să conducă la costuri mari de producție și să împiedice investițiile. Un alt insucces este asigurarea la nivel scăzut a serviciilor de bază. Chiar dacă în acest domeniu rezultatele sunt mai bune decât în ce privește securitatea, există crize majore privind electricitatea, apa menajeră, carburanții, acestea fiind numai unele din necesitățile fundamentale ale societății.

Efortul de reconstrucție se confruntă cu o criză acută de personal. Coaliția nu are personal suficient, în primul rând, militari în teren pentru a asigura securitatea populației irakiene, iar Forțele de securitate irakiene – Forțele armate și Poliția nu au capacitatea operațională completă pentru a prelua această responsabilitate. Această criză se observă și la nivel politic unde prezența în afara Bagdadului este relativ redusă și nu este posibil lucrul în comun între Coaliție și irakieni în derularea unor proiecte sau administrarea celor realizate.

Este necesară o nouă abordare și o considerare mai profundă în ce privește comunicarea atât în cadrul lanțului de comandă al Coaliției, dar și între Coaliție și populația irakiană. Personalul Coaliției angrenat în procesul de conducere strategică și aflat în Bagdad, nu este suficient de bine conectat cu cei aflați în teritoriu, iar rezultatul este că, de multe ori, acțiunile din teritoriu nu sunt susținute de decizii rapide și eficiente la nivelul conducerii din Bagdad. În unele situații, este necesară o mai bună comunicare cu societatea civilă irakiană, o informare a populației privind cursul acțiunilor și derularea procesului de reconstrucție pentru a elimina anumite stări de anxietate, frustrare și răz bunare existente în anumite medii sociale.

Este evident rolul României ca parte semnificativă a Coaliției în domeniul securității. Efectivele militare de 830 de militari aflate în Teatrul de Operații din Irak situează România pe poziția 6 din 23 de țări participante în cadrul Coaliției, semnificative fiind batalionul de infanterie dizlocat la Nasirya și Detașamentul de geniu de la Divanya. În plus, în afara forțelor din cadrul Coaliției mai există o companie de protecție sub comanda ONU și dislocată la Bashra.

Se așteaptă acum ca efortul să se concentreze mai mult spre domeniul reconstrucției, domeniu în care România are o reprezentare scăzută. Reconstrucția capacităților guvernamentale și a celor regionale sunt domenii în care România are o vastă experiență, iar aceasta poate fi valorificată cu efecte pe termen lung în Irak.

Într-o accepțiune generală, reconstrucția în Irak va fi posibilă numai în condițiile în care Coaliția este în măsură să creeze un mediu de securitate stabil și în care populația să aibă încredere. Prin pregătirea unei forțe de securitate de circa 80.000 de militari și 70 000 de polițiști s-au realizat progrese importante în acest domeniu. Este însă prematur să avansăm o dată la care aceste forțe vor fi în măsură să preia responsabilitatea securității.

În decembrie 2005, Comandantul MNFI Generalul Casey afirma în fața Congresului SUA că, există doar trei batalioane în Forțele Irakiene care au atins nivelul de pregătire necesar desfășurării misiunilor, și care sunt gata de luptă. Această declarație a fost reformulată ulterior de Secretarul de Stat American, Condolezza Rice, care afirma că circa 70% din armata irakiană este în măsură să execute misiuni de asigurare a securității, însă uneori este nevoie de sprijinul forțelor Coaliției pe linie de comunicații, logistică, sprijin de planificare, sprijin în ducerea operațiilor. În declarația președintelui G Bush făcută în discursul privind "Starea Uniunii" din ianuarie 2006, se menționează că forțele irakiene dispun de peste 100 de batalioane care desfășoară acțiuni antiteroriste pe teritoriul irakian.

Aceste diferențe privind forțele de securitate operaționale irakiene provine din criteriile diferite de evaluare care au fost utilizate. Dacă un batalion este evaluat conform cerințelor militare americane, este clar că generalul Casey are dreptate. Dacă aceste unități sunt evaluate având în vedere că ele nu angajează operații militare de anvergură ci numai de patrulare, escortă, luptă antiteroristă, atunci, cifrele prezentate de președintele american și de secretarul de stat sunt credibile. Chiar în aceste condiții, Forțele Coaliției au un rol primordial în securitatea Irakului, iar efortul principal al acestora, susținut de o participare din ce în ce mai efectivă a forțelor irakiene se concretizează în rezultate reale în teren.

Protejarea populației irakiene împotriva criminalității și asigurarea respectării legilor fundamentale reprezintă o prioritate majoră a procesului

de securitate cu efecte imediate în procesul de reconstrucție. Chiar dacă criminalitatea este mai redusă în zonele rurale și mai ridicată în marile orașe, aceasta rămâne totuși o problemă pentru marea majoritate a irakienilor. Insurgenții controlează anumite drumuri și căi de comunicație făcând nesigură deplasarea populației civile. Diferite bande criminale acționează în orașe fapt care determină o creștere a fenomenului criminalității. Furturile, jafurile armate, uciderea la întâmplare, răpirile și sechestrările de persoane, furturile de mașini reprezintă motive serioase de îngrijorare pentru populație. Ca urmare, majoritatea populației este în mod firesc preocupată de siguranța individuală și insecuritatea este percepția generală mai ales în orașele mari.

Teama pe care irakienii o au în ce privește criminalitatea și insecuritatea generată de aceasta, reprezintă un impediment major pentru reconstrucția politică, socială și economică a Irakului. În cazul în care Coaliția nu va crea un climat în care populația să se simtă în siguranță, oamenii nu se vor putea deplasa în siguranță la lucru, nu vor participa la activități politice și sociale, și mai rău, vor căuta să găsească alte căi de soluționare a securității personale, adică apelând la milițiile locale. Toate acestea vor prejudicia semnificativ efortul de reconstrucție și vor constitui un pas către război civil.

Protejarea populației împotriva atacurilor insurgenților și a susținătorilor fostului regim, reprezintă o altă coordonată a securității în Irak. În ciuda resurselor și forțelor implicate de Coaliție în procesul de reconstrucție, societatea irakiană nu poate fi reconstruită fără contribuția irakienilor. Cea mai bună cale în acest proces este ca irakienii să fie ajutați să facă acest lucru ei înșiși. Totuși, irakienii arată o frustrantă indisponibilitate de a se implica activ în procesul de reconstrucție. Privită la modul general, pasivitatea este o caracteristică a lumii arabe din Orientul Mijlociu, însă în Irak aceasta a fost exacerbată de regimul totalitar de peste 30 de ani. Inițiativa și acțiunea independentă au fost descurajate de către fostul regim.

Această apatie este menținută de teama că cei care cooperează cu forțele Coaliției sau se implică în viața politică și administrativă își pun în pericol atât viața lor cât și pe cea a familiilor lor. Exemplele militarilor sau polițiștilor uciși în cadrul unor execuții, împușcați în ceafă, spânzurați sau decapitați, a răpirilor membrilor de familie ale personalităților publice în vederea determinării acestora să renunțe la pozițiile deținute, constituie dovezi cutremurătoare în acest sens. Această teamă propagată cu orice mijloace de către insurgenți este menținută în mod permanent prin acțiuni diabolice care au ca scop colapsul procesului de reconstrucție. Cu cât irakienii vor căpăta impresia că forțele Coaliției nu le pot asigura protecție

în fața insurgenților, apatia participării la procesul de reconstrucție va fi mai mare și va împiedica obținerea unor rezultate semnificative. Procesul de reconstrucție politică și economică a Irakului va fi un succes sau un eșec, funcție de modul în care irakienii vor susține acest proces, însă impedimentul major îl constituie faptul că aceștia nu se simt în siguranță în țara lor.

Forțele Coaliției se pare că interacționează prea puțin cu populația civilă. În teren, misiunile sunt reprezentate frecvent de acțiunile împotriva insurgenților sau de patrulare în special asigurare a securității cailor de comunicații. În orașe, misiunile Coaliției sunt reprezentate de patrule sau convoaie care sunt realizate cu vehicule de luptă, la o viteză de 30-50 km/h. Aceste patrule nu reușesc să intre în contact cu populația civilă pentru a crea percepția de securitate ci reprezintă un instrument pentru a determina insurgenții să cedeze în fața dotării și echipării superioare a forțelor Coaliției.

Forțele Coaliției trebuie să-și facă simțită prezența printre civilii irakieni, să afle care sunt problemele acestora, și să încerce să răspundă la aceste probleme. Fără îndoială, această prezență prin patrule în vederea eradicării criminalității și amenințărilor, va expune personalul Coaliției unor riscuri mult mai mari. Aceste riscuri sunt însă necesare dacă se dorește ca procesul de reconstrucție să reușească. Este evident că protecția trupelor proprii este întotdeauna o preocupare majoră pentru orice comandant. Trebuie menționat însă că, aceste trupe se află în Irak deoarece reconstrucția acestei țări este importantă pentru stabilitatea întregii regiuni a Golfului Persic care este o zonă de interes major pentru toate statele din Coaliție.

Putem avea în vedere aici analogia cu fosta Iugoslavie. Pentru aproape 50 de ani după al doilea război mondial, Iugoslavia a fost un stat stabil, pacifist datorită conducerii comuniste totalitare în frunte cu Tito. În toată această perioadă, majoritatea populației din Iugoslavia, și în particular cei care locuiau în orașe, au acordat din ce în ce mai puțină importanță diferențelor etnice, religioase, și au dezvoltat o atitudine cosmopolitană. Prin urmare, aceștia nu se mai priveau unii pe alții ca fiind croați, sârbi, musulmani, ci se considerau iugoslavi.

Însă după dispariția lui Tito, guvernul central nu a mai putut controla întreaga situație și s-a creat un vid de putere pe fondul căruia s-au dezvoltat criminalitatea, răzburările și jafurile. Au apărut diferite miliții, în special în zonele rurale și în aceste condiții majoritatea populației nu s-a mai simțit în siguranță, creându-se suspiciuni față de vecini prieteni și chiar membri de familie. Această teamă a determinat oamenii obișnuiți să caute protecție acolo unde aceștia se simțeau în siguranță, iar aceasta a însemnat reîntoarcerea la rădăcinile etnice și religioase.

Aceasta este o trăsătură fundamentală comportamentală a ființei umane. Oamenii obișnuiți cu descendență și moștenire genetică comune, se adună împreună pentru a se apăra de alți oameni, deoarece se tem de aceștia, pentru simplul fapt că sunt diferiți. Aceasta a avut efecte dramatice pentru Iugoslavia concretizate în război civil, epurare etnică, conducând în final la intervenția internațională. Fără o considerabilă îmbunătățire a securității, este de așteptat ca acest lucru să se întâmple și în Irak cu consecințe negative pentru toată regiunea.

Căderea lui Saddam a produs un dezechilibru și vid de putere în Irak, similar cu cel produs de dispariția lui Tito în fosta Iugoslavie. Deci acest vid de putere creat în Irak trebuie să fie neîntârziat acoperit pentru a se evita ceea ce s-a întâmplat în Iugoslavia.

Asigurarea securității într-o țară cu 25 mil. de locuitori este o sarcină dificilă. Analistul military James T. Quinlivan a demonstrat că stabilizarea unei țări necesită circa 20 de militari sau polițiști la fiecare 1000 de locuitori. Obiectivul acestora nu este de a distruge un inamic, ci de a asigura securitatea pentru cetățeni, astfel încât aceștia să aibă suficientă încredere pentru a-și derula propriile afaceri. [2] Pentru Irak, care are o populație de circa 25 milioane de locuitori, aplicând acest principiu ar rezulta un necesar de aproximativ 500 000 forțe de securitate. Coaliția dispune în acest moment de circa 160 000 de militari iar forțele de securitate irakiene de circa 140 000 de militari și polițiști [3] care așa cum menționam mai sus nu au capacitatea completă necesară derulării întregii game de misiuni pe care le pretinde procesul de securitate.

Crearea unei forțe multinaționale pentru menținerea securității în operațiile de stabilitate post conflict este o soluție care a fost utilizată frecvent după 1990. Această soluție se utilizează în Afganistan unde trupele multinaționale ISAF sub comanda NATO depun eforturi considerabile în asigurarea securității și în reconstrucția capacităților guvernamentale centrale și regionale. Experții au indicat că aceeași soluție să fie folosită și în Irak. Însă comunitatea internațională nu a dorit să se implice în asigurarea securității post conflict în cadrul unei coaliții conduse de SUA. În acest fel, nu a fost acceptat ca Națiunile Unite să asigure rolul de conducere a reconstrucției post conflict din Irak, eliminându-se astfel posibilitatea de a avea Consiliul de Securitate ca un pilon al asigurării suportului internațional pentru acest proces și implicit contribuții majore cu trupe din partea unor state importante ca Franța, Germania, Rusia, India.

Stabilitatea în Irak a fost subminată din interior de doi factori politici majori: lipsa maturității politice a guvernanților irakieni și ineficiența guvernării. Nimeni în Irak nu a avut viziunea pentru o mare strategie politică care să cuprindă întreaga țară. Însă fiecare grup a promovat

interesul său îngust al sectei sau etniei pe care o reprezintă. Ceea ce a lipsit a fost viziunea centrală națională unificată asupra Irakului, care să genereze atât de necesara reconciliere națională.

Guvernele Al Jafari și Allawi nu au reușit să rezolve problemele majore cu care se confruntă populația irakiană, securitatea și serviciile de bază. Omisiunile politicianilor și ineficiența guvernărilor au condus spre o țară care este semnificativ polarizată în jurul unor coordonate etnice care au ca figură primordială a discordanței politice confruntările între arabii șiiți și cei suniți. Faptul cel mai grav este că forțele de securitate create într-un mod neprincipial, au devenit într-o largă măsură sectante și ca urmare au dat naștere la apariția unui război civil de nivel redus cu atacuri de răzbunare.

În opinia analiștilor pentru crearea unei viziuni comune asupra Irakului, este necesar ca în primul rand, elitele politice să-și reconcilieze interesele. Însă, această reconciliere ar însemna chiar aducerea insurgențelor în procesul politic, iar aceasta se va putea realiza numai prin acordarea unor garanții financiare și de securitate și chiar a unor garanții privind viitorul lor politic

Victoria în Irak nu va putea fi obținută numai prin implementarea unei strategii de securitate și crearea unor forțe irakiene capabile să desfășoare operații militare. Este imperativă continuarea procesului politic prin crearea statului de drept și restabilirea sau înființarea instituțiilor democratice.

Un pas important în acest proces, l-a constituit adoptarea Constituției Irakiene în Octombrie 2005. Chiar dacă este redactată într-un limbaj vag, caracteristic stilului arab această Constituție reprezintă baza federalismului irakian. În fapt, acest federalism este un eufemism al modului de guvernare și administrare a rezervelor de petrol. Bineînțeles, nu a fost definit clar ce înseamnă administrarea rezervelor petroliere și aceasta arată că politicienii irakieni au dorit să amâne rezolvarea problemelor dificile, iar această strategie cu siguranță va crea probleme în viitor.

Discuțiile privind Constituția și negocierile politice pentru stabilirea formei finale care să fie supusă referendumului popular de la 15 Octombrie 2005, s-au desfășurat pe fondul ostilității, instabilității și polarizării diferitelor segmente ale societății. Tocmai această polarizare, care nu a reușit să fie evitată de politicieni conduce la conflicte etnice și religioase. În timp ce *Saddam a semanat semințele sectarianismului, politicienii au udat aceste semințe iar în prezent au în față, rezultatul a ceea ce au cultivat, adică o puternică ruptură între diferite secte și grupări, dar mai grav între populația obișnuită și clasa politică.*[1]

Fără îndoială că toate forțele Coaliției consideră că sunt necesare trupe de informații mai bine pregătite, care pot fi considerate soluții reale

atât pe plan local cât și regional. Conform unei renumite metafore a lui Mao, liderul comunist chinez, în situația luptei cu insurgenții, populația este considerată o mare în care guerilele și insurgenții sunt peștii ce înoată nestingheriți. Atâta timp cât marea va constitui un mediu propice existenței peștilor, forțele contrainsurgente nu vor reuși să-i prindă și să-i elimine. Însă, dacă populația adică marea se întoarce în totalitate împotriva peștilor, atunci eliminarea acestora va fi mult mai simplă. Astfel, dacă populația irakiană va avea discernământul să depășească pasivitatea și teama să îi izoleze pe insurgenți și să transmită informații necesare capturării sau eliminării lor, atunci forțele Coaliției împreună cu cele irakiene vor avea posibilitatea creării unor zone sigure, extinse și care ulterior să cuprindă toată țara.

Totuși, prea puțini reprezentanți ai forțelor Coaliției sunt în teren, interacționând zilnic cu irakienii și culegând informații despre ceea ce irakienii spun, fac sau gândesc și bineînțeles care sunt speranțele, neîmplinirile sau îngrijorările lor. Nu s-a reușit crearea unei administrații a Coaliției de tip rețea la toate nivelurile, aceste puncte existând doar în marile orașe și, chiar și acolo fiind slab reprezentate. Datorită amenințărilor criminale și atacurilor insurgenților, majoritatea covârșitoare a conducerii Coaliției este localizată în Bagdad și tendința este ca aceasta să rămână concentrată în Zona Internațională. În această situație, nu poate exista un dialog direct cu irakienii și nu se poate corecta și ajusta cursul reconstrucției în modul în care acesta trebuie să se deruleze.

O parte a problemei o constituie insuficiența vorbitorilor de limbă arabă în rândul personalului Coaliției, atât în cadrul forțelor militare cât și al funcționarilor civili. Este foarte greu pentru Coaliție să culeagă informații de la irakieni și să transmită informații către ei. Anumite programe cum ar fi Iraqis Civil Defense Corps sau, mai nou, Bilingual Bicultural, își propun să remedieze această deficiență, însă în ambele programe este vorba de irakieni care vorbesc engleza și nu de cetățeni occidentali care vorbesc araba. În primul program, cetățenii sunt irakieni și sunt angajați direct pe plan local de forțele Coaliției, iar în al doilea program, sunt cetățeni americani de origine irakiană sau arabă. Autoritățile Coaliției nu sunt angrenate într-un efort complex de a vorbi cu populația Irakiană și mai ales de a vorbi o limbă pe care irakienii o pot înțelege (atât literar cât mai ales figurativ și expresiv). Ca urmare, populația primește prea puține informații, fapt care generează teamă și anxietate, sentimente ce se agravează și de cele mai multe ori se transformă în furie și răzbunare. Cei fără o oarecare experiență în Orientul Mijlociu, subestimează uneori importanța onoarei și demnității în lumea Arabă. Aceste concepte sunt mai importante chiar pentru irakieni decât sunt pentru alți arabi. Se creează uneori imaginea că

forțele Coaliției sunt forțe imperiale ale unei puteri de ocupație, care nu au prea multă considerație față de subiecții pe care îi colonizează. Pentru irakieni, acest lucru este umilitor, deoarece consideră că nu sunt respectați suficient pentru a li se spune ce se întâmplă de fapt în țara lor. Mesajul Coaliției este în engleză și tradus în arabă pe când mesajele forțelor insurgente sunt mult mai mediatizate și mai ușor percepute deoarece atât formatul cât și informația sunt create de subiecți arabi, pentru arabi.

În plus, pe lângă alimentația teama și frica, comunicarea scăzută din partea Coaliției determină crearea unor scenarii privind diferite evenimente. Dintr-o anumită perspectivă, aceasta poate fi considerată o problemă a Orientului Mijlociu, unde teoriile conspirative, bârfele politice și temerile absurde au tendința de a deveni adevăruri. Acest lucru este cu atât, mai grav atunci când se întâmplă în Irak, unde pentru mai mult de 30 de ani, s-a trăit într-un vid de informații. Populației i-a fost prezentat ceea ce se dorea să se afle și în forma în care se dorea. În aceste condiții și având informații trunchiate, oamenii trebuiau să dezvolte unele istorioare sau bârfe pentru a umple golurile. Și bineînțeles aceste informații se transmiteau ca fiind adevărate, deoarece nimeni nu le putea verifica veridicitatea.

În această situație, datorită lipsei de comunicare în cadrul Coaliției, vechile metode de informare au continuat și chiar au înflorit. O bună contribuție la aceasta își aduc și mediile de propagare, televiziunile Al Jazeera și Al Arabyia care, pe motivul că sunt din afara Irakului, sunt acreditate cu un grad mai mare de legitimitate și obiectivitate în rândul populației. Aceste modalități de propagare a informației și mesajele transmise sunt foarte dăunătoare pentru eforturile de reconstrucție. În mod evident, criminalitatea este o problemă de-a lungul Irakului, în unele locuri fiind mult mai mare, însă nu la nivelul la care este imaginat de către populație pe baza informațiilor vehiculate. Povestiri reale ale răpirilor, deturnărilor de vehicule, jafurilor și omorurilor etc sunt exagerate, amplificând sentimentul de nesiguranță.

În mod aproape inexplicabil, comunicarea este la fel de precară și de-a lungul lanțului de comandă al Coaliției. Lanțul militar al comenzii funcționează, iar ordinele ajung la punctele unde este necesar, însă nu același lucru se petrece pe latura civilă. Personalul Coaliției consideră că există o ruptură între ceea ce se întâmplă în teren și ceea ce se cunoaște și se ordonă în Zona Internațională. Măsurile de securitate extreme nu permit personalului să fie prezent în teren atât cât ar fi necesar și astfel nu se cunoaște exact ce informații să se solicite iar atunci când acestea se transmit nu pot fi prelucrate. În opinia multor reprezentanți ai Coaliției aceste probleme sunt o rezultată a unui volum de muncă prea mare repartizat la un număr de oameni prea mic.

În ciuda problemelor acute cu care se confruntă, în cazul în care Coaliția se retrage prematur din Irak, mai ales acum când există semnele unui război civil în stare latentă, acest lucru va determina o agravare a situației ce va degenera în haos. Problema care rămâne este că, în Irak, grupările etnice și religioase sunt mult prea întrepătrunse, există prea multă teamă, prea multe răzbunări, prea multe locații cu mare valoare economică (terenurile petroliere), prea mare diferență între terenurile fertile și deșertice iar toate aceste discrepanțe conduc la o complicată mediere îngreunând realizarea unui echilibru necesar procesului de reconstrucție.

Destabilizarea situației în Irak poate avea un impact negativ asupra tuturor țărilor din zona Golfului Persic, care vor fi asaltate de refugiați în căutare de adăpost și asistență. Aceasta va conduce la rivalități tribale, legături etnice și religioase și la răspândirea haosului în interiorul acestor state care vor deveni adevărate câmpuri de luptă pentru milițiile irakiene rivale și vor alimenta rădăcinile fundamentalismului islamic și ale terorismului.

Având în minte istoria statelor destrămate, nu este admisibil ca Irakul să fie lăsat să alunece spre haos și război civil. Rezultatul va fi o catastrofă pentru întreaga regiune, regiune care este vitală pentru interesele economice ale statelor Coaliției și pentru sănătatea economică a întregii lumi. Constituția adoptată și alegerile libere din decembrie 2005 sunt semnale clare ale unui Irak pluralist, în care democrația poate avea un viitor, iar prosperitatea și stabilitatea pot fi atinse. Acestea nu constituie obiective care se vor atinge garantat însă în cazul în care se va reuși asigurarea unui nivel de securitate mai ridicat, procesul de reconstrucție va putea atinge obiective reale, palpabile, ce vor fi benefice pentru toată populația.

Situația în Irak este complexă, însă comunitatea internațională nu-și poate permite să nu se implice în rezolvarea acesteia. România, care în prezent parcurge o etapă de transformare graduală din receptor de securitate în donor de asistență internațională în acest domeniu dorește, la rândul ei să se afirme tot mai mult în acest proces. *Pentru atingerea obiectivelor sale, diplomația românească cooptează noi actori, alături de Ministerul Afacerilor Externe, în promovarea interesului național și asigurarea securității. Astfel, diplomația militară, economică, culturală, publică, parlamentară, sunt dimensiuni asumate de statul român în procesul de promovare și protejare a intereselor economice și politice în concordanță cu poziția geostrategică a României.* [4]

România are o contribuție semnificativă în cadrul Coaliției din Irak comparativ cu celelalte state dar bineînțeles cu mult sub nivelul contribuției Statelor Unite. Cu toate acestea mecanismele după care funcționează Coaliția permit fiecărui membru sau reprezentant să-și aducă aportul de pe

poziții de egalitate. Deci nu numărul militarilor din fiecare țară aflați în Irak dictează poziția reprezentanților fiecărei țări. Poziția este egală și este dată de asumarea la nivel politic a responsabilității internaționale de a fi membru al Coaliției.

Este important aici să analizăm modul în care România, pornind de la situația dată, poate să-și mărească contribuția în cadrul Coaliției menținând constant efortul material. Soluția ar putea fi o eficientizare a efortului și optimizarea lui iar acest lucru poate fi realizat prin profesionalismul reprezentanților și prin lucrul interconectat. *Educația și Internetul sunt factorii care permit egalizarea condițiilor de afirmare a oamenilor din state diferite sau din medii sociale diferite*, spunea John Chambers, președintele firmei CISCO SYSTEMS într-un interviu la postul de televiziune CNN. Aceasta înseamnă că, prin eforturi nemateriale adică profesionalism și interconectivitate reprezentanții României în cadrul Coaliției pot fi la același nivel sau superior celor din state ale căror eforturi materiale sunt incomparabil mai mari. Nu este vorba aici de a adopta o poziție de „free rider”, ci se pune în discuție faptul că odată ce România participă cu forțe care o situează pe poziția a 6 din 23 de membri, acest lucru poate fi pus în evidență mai bine atât în relația din cadrul Coaliției cât și în relația dintre Coaliție și populația irakiană. Reprezentanții României beneficiază de un important avantaj acela că sunt priviți de populația obișnuită cu simpatie și cu încredere. Chiar dacă aceste sentimente s-au construit în perioada în care în România și în Irak erau regimuri totalitare, relațiile de încredere mutuală, reciprocă au avut la bază participarea personalului român la diferite lucrări de infrastructură pe teritoriul Irakului, dar și trimiterea unor cetățeni irakieni la studii în România. Relațiile dintre oameni obișnuiți stau la baza relațiilor dintre state și acestea durează mai mult în timp. Cele prezentate mai sus demonstrează că există premise pentru reprezentanții României să-și aducă o contribuție considerabilă, prin profesionalism și interconectivitate, care să conducă la creșterea relevanței prezenței României în Irak.

Profesionalismul este o componentă a acestei contribuții, iar aceasta trebuie să se reflecte în primul rând în experiență considerabilă în domeniul de activitate în care lucrează și în plus în capacități de comunicare în limba engleză și mai ales în arabă. Limba engleză este necesară pentru exprimarea ideilor în cadrul Coaliției iar cea arabă este necesară pentru transmiterea mesajului Coaliției către populația irakiană direct, nedistorsionat și cu șanse mai mari ca acesta să fie receptat corespunzător și aplicat conform cerințelor Coaliției.

Problema în prezent nu este numai cât de bun profesional este cineva ci cât de conectat este acesta în cadrul domeniului în care operează.[5] Interconectivitatea reprezentanților României, este așadar cea de-a doua

componentă fundamentală în acest mecanism și poate conduce la o mai bună informare în timp real, utilizând sisteme comerciale, ca Internetul. Este vorba aici de crearea unei pagini web la care să aibă acces fiecare reprezentant și unde fiecare să transmită mesaje după un anumit format, mesaje care să fie disponibile tuturor celor conectați la această rețea. Conectarea în rețea a acestora va conduce la creșterea vitezei de transfer a informației și la o mai bună informare a tuturor pentru o participare mai relevantă în activitatea din cadrul Coaliției sau în activitățile comune cu populația irakiană.

România este angrenată profund în procesul de asigurare a securității în Irak, în acest proces fiind prezenți actori din domeniul militar, diplomatic, economic. Este evident că o mai eficientă promovare a intereselor României pentru creșterea relevanței prezenței țării noastre poate fi valorificarea superioară a informațiilor în cadrul Coaliției prin realizarea unui sistem adaptativ care să permită interconectarea tuturor actorilor guvernului României participanți în acest proces.

Bibliografie

[1] - Kenneth M. POLLACK, *After Saddam: Assessing the Reconstruction of Iraq*, www.foreignaffairs.org, January 12, 2004

[2] - James T. QUINLIVAN, "The Burden of Victory: The Painful Arithmetic of Stability Operations," RAND Review <http://www.rand.org/publications/randreview/issues/summer2003/burden.html>

[3] - Thomas O. MELIA and Brian KATULIS, "Iraqis Discuss their Country's Future: Post-War Perspectives from the Iraqi Street," National Democratic Institute for International Affairs

[4] – *Strategia de Securitate Națională a României*

[5] – Thomas L. FRIEDMAN, *The Lexus and the olive tree*, Anchor Books, New York, 2001

DIMENSIUNEA TEMPORALĂ A TRANSFORMĂRII ÎN DOMENIUL MILITAR

Dr. Mihail ORZEȚĂ*

Continuous transformation of the Romanian Armed Forces was not always well understood and implemented. As a consequence it is necessary to better clarify the concepts, terms and definitions.

People are the most important resource we have so that men and women from the military organization ought to be the first priority of the transformation process.

Continuous transformation process has to be a success but for that everyone in the Armed Forces, from the bottom to the top leaders must stand firm for accomplishing the objectives. Also, every person in the military should fight for being competent, performing and a permanent learner.

I. Sunt necesare clarificări conceptuale

Deși conceptul de transformare nu este nou, încă mai persistă confuzii în înțelegerea și aplicarea sa, fapt care generează disfuncții în derularea procesului de transformare a armatei.

Dintre toate aspectele subsumate procesului de transformare, caracterul său continuu generează cele mai multe nemulțumiri și confuzii. Această situație există din cauze multiple între care mai importante sunt:

- insuficientă fermitate și consecvență în utilizarea noțiunilor, termenilor și definițiilor, inclusiv în unele documente oficiale;
- insuficientă preocupare pentru însușirea noțiunilor, termenilor și definițiilor relative la transformarea continuă;
- insuficientă consecvență în armonizarea reglementărilor naționale cu cele ale NATO, în domeniul transformării;
- baza materială a educației în instituțiile de învățământ militar este parțial perimată (cursuri, lecții, manuale).

Dimensiunea temporală a transformării trebuie evaluată în raport cu caracterul său continuu, adică nesfârșit...*infini!* Această perspectivă poate genera temeri, frustrări chiar și reprezentări incorecte ale transformării pe

* General maior profesor universitar doctor

dimensiunea temporală. Astfel, dacă în prezent există nemulțumiri că „tranziția”, „restructurarea”, „reorganizarea” etc. se prelungesc prea mult, în momentul conștientizării dimensiunii reale, pe coordonata timp, a transformării pot apărea reprezentări care să mascheze teama și chiar opoziția.

Desigur nu este ușor de acceptat că noi muritorii avem îndrăzneala să elaborăm proiecte de dimensiuni infinite fiindcă, de cele mai multe ori, timpul a fost perceput ca un inamic prin caracterul său ireversibil (cu excepția cazurilor din teoria relativității) și infinit.

Din această perspectivă timpul este un factor de stres și de presiune, situație exprimată destul de des prin expresiile: „activități încadrate în timp”, „acțiuni contracronometru (contratimp)” etc. De asemenea, timpul este și un element de referință în evaluarea unei acțiuni prin asocierea sa cu eficiența, redată plastic cel mai convingător de expresia „timpul costă bani”.

Faptul că dimensiunea temporală a transformării este infinită înseamnă că avem o resursă nelimitată de timp doar pentru obiectivul general al procesului care ar trebui amendat și reformulat astfel: *adaptarea permanentă a organismului militar la cerințele mediului de securitate pentru a-și menține viabilitatea prin realizarea capabilităților de îndeplinire a misiunilor ce-i revin.*

Dimensiunea infinită a procesului de transformare ilustrează caracterul său perpetuu, care trebuie privită și ca o garanție pentru eliminarea contradicțiilor între misiunile stabilite pentru organismul militar și capabilitățile acestuia de a le îndeplini.

Stricto sensu, transformarea continuă impune schimbări continue în toate dimensiunile: conceptual, structural, funcțional, acțional (instrucție și educație) și infrastructural. În practică, aceste schimbări nu se produc în fiecare secundă ci la intervale de timp și cu amplitudini diferite în funcție de etapa în care se găsește procesul, de urgența cu care se impune schimbarea și de resursele disponibile. Cea mai dinamică dimensiune (domeniu) a transformării este cea a educației și instrucției deoarece are ca subiect și „obiect” omul (ca individ și personaj colectiv) de care depinde succesul sau insuccesul oricărei activități. De aceea, prioritatea transformării trebuie să fie omul, cel care este în același timp „creierul” și „motorul” transformării.

II. Soluții posibile de eficientizare a procesului de transformare a armatei

Dimensiunea infinită a procesului de transformare nu trebuie să ne sperie ori să ne demobilizeze ci să ne ambiționeze să înțelegem

corespunzător sensul noțiunilor, al termenilor și cerințelor conținute de conceptul transformării continue.

1. Trebuie să eliminăm confuziile din domeniul conceptual

Domeniul conceptual este *centrul de greutate* al transformării prin faptul că formulează obiectivele și direcțiile de acțiune și elaborează planurile și programele de implementare a măsurilor care conduc la îndeplinirea obiectivelor. Din această cauză erorile care se produc în acest domeniu sunt generatoare de perturbații în întregul proces.

Plecând de la axioma că omul este o ființă imperfectă vom ajunge la concluzia că și ceea ce produce omul este perfectibil. Așadar nu vom putea elimina total erorile dar trebuie să fim atenți și să corectăm la timp ceea ce nu corespunde cu obiectivul sau cu realitatea (capabilitățile proprii, concluziile din evoluția mediului de securitate, cerințele Alianței Nord-Atlantice etc.).

Deși s-au făcut destui pași în implementarea obiectivelor transformării armatei iar cel mai recent și mai important este Strategia de Transformare a Armatei României, totuși există nelămuriri și confuzii care trebuie eliminate rapid. În acest scop se impune o intensificare a explicării și promovării obiectivelor, etapelor și domeniilor transformării. În acest fel se va ajunge la o *înțelegere unitară*, de către întregul personal a conceptului și a cerințelor acestuia, stare de fapt care poate garanta corelarea corespunzătoare a concepțiilor, planurilor și programelor precum și a acțiunii de implementare a acestora pentru a îndeplini obiectivele stabilite.

Una din căile de prevenire a erorilor în domeniul conceptual este aceea a elaborării unor documente care să nu conțină formulări contradictorii ori ambigui. Acestea sunt generatoare de confuzii, decizii eronate, consum neeconomic de resurse și întâzieri în îndeplinirea obiectivelor stabilite. În acest sens, dacă acceptăm că dimensiunea temporală a transformării este, practic, infinită atunci formulări de genul „*finalizarea procesului de restructurare și reorganizare a armatei*” [*** - *Strategia de Transformare a Armatei României*, București 2005, pag. 17] din Strategia de Transformare a Armatei, pot pune sub semnul întrebării caracterul continuu al acesteia, reliefat în conținutul aceluiași document la pagina 5: „*În concepția NATO, transformarea militară reprezintă un proces continuu de dezvoltare și integrare de noi concepte, strategii, doctrine și capabilități, cu scopul de a îmbunătăți eficiența și gradul de interoperabilitate a forțelor și de adaptare la noul context de securitate, aflat într-o continuă schimbare, care evidențiază necesitatea de reevaluare a factorului militar ca principală sursă de credibilitate.*”

În general, în domeniul conceptual trebuie „să construim durabil”, adică să elaborăm acte normative, concepții și doctrine care să își mențină valabilitatea – în părțile lor esențiale – o perioadă mai mare de timp. Chiar dacă trăim în era informațională a cărei singură constantă pare să fie schimbarea [John Huey – The New Post-Heroic Leadership, în *Leadership for the 21st Century*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, U.S.A., 1997], menținerea în actualitate a ideilor lui Sun Tzu, la peste 2000 de ani de la enunțarea lor trebuie să ne stimuleze. Una din modalitățile de îndeplinire a acestui obiectiv este *esențializarea* documentelor, respectiv abordarea celor mai importante aspecte ale domeniului pe care îl reglementează și care estimăm că își vor menține valabilitatea un timp cât mai îndelungat.

Cu alte cuvinte, avem nevoie de reglementări care să direcționeze fără să încorseteze prea mult libertatea de inițiativă a decidenților de la toate nivelurile.

Exemplul anterior despre perenitatea lui Sun Tzu trebuie să ne determine să învățăm cu adevărat din lecțiile istoriei nu doar să ne declarăm „adeziunea entuziastă” la conceptul „lessons learned”. Altfel spus, trebuie „să privim la viitor prin trecut” [P. D. L. Gover – Spremația aeriană – principiul rezistenței în „*Eseuri privind forța aeriană contemporană*”, Editura Brassey’s Defence Publishers, 1986, pag. 104], învățând din experiența înaintașilor noștri și construind pentru urmași.

2. Trebuie să ne schimbăm mentalitatea

Transformarea continuă ne obligă să luăm decizii astăzi care vor avea efect în viitor. Din acest motiv noi, oamenii, trebuie să fim mereu foarte bine informați despre prezentul și viitorul domeniului în care ne desfășurăm activitatea. Ca urmare, este necesar să analizăm permanent tendințele de evoluție ale mediului de securitate și să căutăm soluții de armonizare a acestora cu planurile și programele noastre de perspectivă. De asemenea, trebuie să ne cunoaștem foarte bine posibilitățile pentru a identifica soluțiile de adaptare a deciziilor în funcție de cerințele mediului de securitate. Practic, și în linii mari, asta înseamnă *mentalitate proactivă*, caracterizată de spiritul de inițiativă care, asociat cu capacitatea de prognoză și informarea corespunzătoare, ne permit să evităm producerea unor evenimente fără ca noi să fim avertizați și să luăm minimum de măsuri de adaptare la situație.

În transformarea mentalității noastre un rol deosebit îl va avea *respectul față de timp*. Deși timpul curge implacabil, nu înseamnă că ne este inamic ci doar că noi trebuie să înțelegem mai bine cum să îl folosim pentru a-l avea aliat sau, cel puțin, de a nu ni-l face dușman. Lecțiile istoriei ne

spun că cele mai multe victorii s-au realizat prin valorificarea elementului surpriză și că surprinderea se realizează, în principal, datorită percepției diferite a factorului timp. Se știe că surprinderea cauzată de necunoaștere, în acțiunile militare, se întâlnește din ce în ce mai rar deoarece mijloacele de cercetare sunt tot mai sofisticate și reduc considerabil eficiența măsurilor de mascare. Cea mai probabilă formă de surprindere este cea în care nu cunoaștem la momentul oportun intențiile inamicului iar timpul rămas până la declanșarea acțiunii nu permite luarea măsurilor corespunzătoare de contracarare. De fapt, acest gen de surprindere are la bază *mentalitatea reactivă*, bazată pe acțiunea post-factum și care ne lasă foarte puțină libertate de inițiativă.

Diferența între mentalitatea proactivă și cea reactivă este asemănătoare cu diferența între ofensivă și apărare. Ofensiva permite o mai mare libertate de inițiativă și de a impune modul de desfășurare a acțiunilor în timp ce apărarea trebuie să ghicească intențiile părții aflate în ofensivă sau să aștepte până când se declanșează acțiunea pentru a afla direcția, cantitatea de forțe și mijloace utilizată de inamic, tipul de manevră utilizat etc. Așa cum apărarea nu a condus la obținerea victoriei în nici un război ci doar la succese în unele lupte și bătălii care au avut ca efect doar amânarea deznodământului, nu și stabilirea învingătorului (exemplele luptelor de la Mărăști, Mărășești și Oituz sunt destul de elocvente în acest sens), a continua să avem o mentalitate reactivă echivalează cu ancorarea în trecut sau situarea *în afara timpului pe care îl trăim*.

Mentalitatea proactivă are și o componentă care se cheamă *mentalitate de învingător* și care pune în valoare atitudinea ofensivă, spiritul de inițiativă și dorința de succes bazată pe competență, capacitatea de adaptare la situații diferite și curajul de asumare a răspunderii.

Ritmul transformării este un parametru care reliefează foarte bine capacitatea organismului militar de a utiliza resursele pe care le are la dispoziție pentru a îndeplini obiectivele stabilite, în raport cu timpul. Deși resursele materiale, financiare și tehnologice au o contribuție importantă în realizarea ritmului propus, resursa umană are o importanță covârșitoare în atingerea și menținerea ritmului planificat.

Decalajele existente între Armata României și armatele aliaților noștri din NATO, care au o economie dezvoltată, sunt destul de mari și pentru a le reduce trebuie ca ritmul transformării armatei noastre să fie mai ridicat decât al lor. Susținerea acestui ritm impune renunțarea la rutină și la atitudini de genul „merge și așa”, „la noi minunea ține trei zile” ori „ce poți face astăzi lasă pe mâine că poate se amână sau se anulează”. Neutilizarea corespunzătoare a timpului din cauza mentalității și a insuficienței orientării a personalului spre performanță poate duce la pierderea unor oportunități, la

apariția unor nesincronizări între nivelul atins de fiecare componentă în cadrul procesului intern de transformare precum și în cadrul Alianței. Această situație poate echivala cu reducerea sau chiar pierderea credibilității Armatei în NATO. Evitarea acestei situații este posibilă iar una din căile care ne pot conduce la succes este aceea de a învăța *să fim eficienți*.

A fi eficient înseamnă să ne îndeplinim misiunile la nivelul standardelor NATO, respectiv într-un interval de timp cât mai mic, dar la momentul oportun, cu resurse cât mai puține și fără pierderi sau cu pierderi cât mai mici. Oamenii care nu au suficient respect față de timp obișnuiesc să spună că „timpul le rezolvă pe toate”. Un om eficient trebuie să știe că nu îi poate fi indiferent cum și mai ales când „rezolvă timpul” ceea ce ar fi trebuit să rezolve el însuși.

Pentru a fi eficienți și a nu intra în criză de timp este necesar:

- să fim foarte bine informați;
- să avem obiective pe termen lung, mediu, scurt și imediate;
- să lucrăm planificat;
- să avem variante de rezolvare pentru mai multe ipoteze de evoluție a mediului de securitate (domeniului în care ne desfășurăm activitatea), adică să nu lăsăm loc de producere a surprinderii;
- să fim flexibili în alegerea soluțiilor (căilor) de îndeplinire a obiectivelor dar fermi în urmărirea scopurilor (obiectivelor) stabilite;
- să ne adaptăm rapid la situații;
- să corelăm permanent obiectivele cu resursele disponibile;
- să ne concentrăm eforturile pe ceea ce este important;
- să lucrăm în echipă;
- să nu distrugem ceea ce avem decât dacă nu ne mai este de folos sau dacă înlocuim cu ceva mai performant;
- să fim competenți și performanți prin ceea ce facem.

În general mentalitatea se schimbă greu, uneori sunt necesare mai multe generații dar intervalul de timp consumat pentru atingerea acestui scop depinde de ritm și de voință a fiecăruia dintre noi. Dacă vrem cu adevărat să ne schimbăm mentalitatea, adică dacă obiectivul este mai mult decât o dorință, atunci nu trebuie decât să manifestăm consecvență, fermitate și să depunem eforturi susținute pentru implementarea planurilor și a programelor.

Concluzii

Transformarea continuă a Armatei României este un proces complex cu o durată practic infinită, în care oamenii au rolul cel mai important.

Înțelegerea dimensiunii temporale a procesului de transformare și respectul față de timp sunt condiții obligatorii pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite.

Eficiența, competența spiritul de echipă, lupta pentru performanță și adoptarea învățării permanente ca mod de viață sunt coordonatele după care trebuie să ne schimbăm mentalitatea.

Îndeplinirea obiectivelor transformării Armatei României presupune eforturi susținute și sacrificii iar noi trebuie să fim pregătiți pentru a ne „sacrifica” rutina, comoditatea, teama de nou și ineficiența.

Bibliografie:

- *** *Strategia de Transformare a Armatei României*, București 2005, pag. 17;

- HUEY, John, *The New Post-Heroic Leadership*, în *Leadership for the 21st Century*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, U.S.A., 1997;

- GOVER, P. D. L., *Supremația aeriană – principiul rezistenței în „Eseuri privind forța aeriană contemporană”*, Editura Brassey's Defence Publishers, 1986, pag. 104.

SECURITATEA NAVELOR ÎMPOTRIVA ACȚIUNILOR ASIMETRICE

Drd.Corneliu BOCAI*

In the last few years, asymmetrical naval actions have become a threat to the countries with Navies and Merchant Fleets and also a threat to the countries in which maritime trading plays a major role within their economies.

Maintaining, in good condition, the maritime trading depends on the safety and security of the commercial routes, harbours, anchoring and station areas.

Merchant vessels cannot protect themselves, either at sea or in harbours, against this kind of threat.

Therefore it comes under the remit of the Naval Forces to organise the protection of the merchant vessels and other important objectives either this is done alone or cooperating with other governmental institutions.

I. Introducere

În ultimii 15 ani, datorită progresului tehnic, experienței acumulate și internaționalizării fenomenului terorist, atacurile asupra țințelor navale, au devenit tot mai frecvente și mai bine organizate, trecându-se de la atacarea unor nave civile lipsite de apărare, la atacarea unor nave de luptă de mari dimensiuni, superdotate cu armament și tehnică de luptă. Accesul facil la mijloacele moderne de atac, precum și la informațiile despre țintele posibile, au permis organizarea în detaliu și cu succes a unor atentate.

Experiența unor conflicte asimetrice de data recentă, cum ar fi cele din Golf (1991,2003), Afganistan (2002) sau Iugoslavia (1999) au făcut demonstrația vulnerabilității la atacurile informatice a unor mijloace sofisticate și sisteme de cercetare și cercetare-lovire, precum și la atacurile cu mijloace rudimentare simple și fără importanță la prima vedere. În acest context, confruntările asimetrice contemporane impun redefiniri de fond în arta militară, în strategia războiului și în practica luptei armate. În ceea ce privește arta militară este absolut nevoie a se revedea și regândi inamicul în înțelesul de adversar față de acțiunea proprie. Având în vedere că este și va

* Comandor, doctorand în ȘTIINȚE MILITARE, Comandant Divizion Corvete

fi și în continuare greu de identificat, nominalizat și materializat se impune o acerbă confruntare informațională pentru:

1. –decriptarea lui ca intenție și forță de acțiune;
2. –descoperirea naturii și a valorii internaționale a acestuia;
3. –descoperirea sprijinului pe care îl poate primi și de unde;
4. –monitorizarea infrastructurii de război de care dispune;
5. –identificarea locurilor și modalităților de instruire și antrenare;
6. –monitorizarea posibilelor puncte, raioane, zone de unde ar putea declanșa acțiuni.

Toate aceste elemente trebuie să ducă la o artă militară mai elaborată, riguroasă, rațională și eficientă deoarece în unele situații întrebuințarea forței nu este suficientă sau nu este adecvată acțiunii asimetrice respective. Înzestrarea cu mijloace de luptă și folosirea acestora trebuie să fie în deplină concordanță cu nevoile reale în combaterea sau contracararea unei acțiuni asimetrice.

II. Caracteristicile și particularitățile acțiunilor navale asimetrice

Abordarea acțiunilor navale asimetrice comportă modalități diferite, însă toate sunt determinate de caracteristicile și particularitățile acestora. Mediul maritim are specificul său, fapt ce îl face să fie mai dificil de investigat, iar pericolele și amenințările pe care le generează și mai greu de anticipat și contracarat. În acest context, acțiunile navale asimetrice pot fi caracterizate de:

- manevrabilitate deosebită prin folosirea de nave sau ambarcațiuni mici și rapide, aparent inofensive și de obicei civile care nu atrag atenția în nici un fel;
- dispersabilitate – pot lovi concomitent sau succesiv obiective, ținte de pe mare (nave aflate la ancoră, în derivă, platforme de foraj marin sau extracție), de la litoral (nave aflate în porturi la cheu sub operațiuni de încărcare-descărcare, instalații portuare, ecluze, poduri, etc.);
- unele reguli ale acestor acțiuni sunt adoptate „ad-hoc” la condițiile obiectivului sau țintei;
- flexibilitate în folosirea unei game largi de mijloace de atac (încărcături explozive, mine artizanale, arme de foc ușor transportabile și rapid de utilizat);
- în unele atacuri s-a efectuat observarea desfășurării lor chiar de pe mal;
- desfășurarea unor activități de inducere în eroare, prin pătrunderea în apele teritoriale sau navigația într-o zonă care să atragă

navele de patrulare, în timp ce alte forțe identificau obiectivul în vederea atacării;

- majoritatea atacurilor cu bărci de pescuit și ambarcațiuni mici s-a produs noaptea îngreunând identificarea acestora;

- organizările și dotările unor nave alese ca ținte, au fost disponibile pe Internet, fapt ce le-a permis să conceapă acțiunea lovind cu exactitate pentru a produce avarii majore;

- declanșarea exploziilor se face prin impactul ambarcațiunii cu nava respectivă, prin controlul de la distanță sau de către teroriști sinucigași;

- acțiunile navale asimetrice ating eficacitatea maximă atunci când sunt desfășurate nu împotriva unei grupări navale pregătită de luptă, ci împotriva unor nave care desfășoară activități în mod independent, în locuri izolate, în staționare la cheu, ancoră, în radă – unde sunt mai puțin conectate la posibilele pericole și amenințări;

- existența în cadrul unei grupări teroriste, a unei „diviziuni a muncii” bine conturată astfel:

- ❖ în faza conceptuală:

- supravegherea și colectarea informațiilor despre țintele navale sau obiectivele alese (caracteristici, număr de persoane, loc de dispunere, sistem de pază și siguranță, itinerar, destinație, etc.);

- valorificarea acestor informații de cel ce conduce grupa, grupul și care concepe modalitățile de acțiune pe variante;

- ❖ în faza operațională:

- transportul de arme, explozivi, echipamente la locul acțiunii sau cât mai aproape de acesta;

- executarea propriu-zisă a acțiunii sau atentatului;

- caracter transfrontalier;

- o logistică simplă, dar extrem de eficientă;

- după ce acționează, de regulă, aceste grupuri, grupări adoptă măsuri de siguranță prin schimbarea locurilor de unde au coordonat acțiunea, dispersarea și cufundarea în mulțime, modificarea ritmurilor de comunicare, încetinirea activităților logistice;

- sunt considerate război „fără fair-play” deoarece presupune întrebuintarea personalului, tehnologiilor navale, armamentului într-un mod imprevizibil pentru adversar, în scopul surprinderii acestuia;

- în locul unor confruntări navale directe, cu participarea unor forțe numeroase și în teatre maritime ușor de anticipat, apar conflicte sau atacuri izolate, sporadice, în general în porturi, rade sau zone cu trafic intens.

În general, teroriștii nu își propun să realizeze o surprindere la un anumit nivel, ci urmăresc atingerea obiectivului cu orice preț și care să aibă

un impact mediatic și imagologic deosebit. Uneori, e chiar mai important efectul psihologic, prin teama și panica pe care le propagă, decât obiectivul în sine.

III. Modalități de contracarare a acțiunilor navale asimetrice

Caracterul deosebit al terorismului, în general, și al terorismului naval, în special, analizat de unele organisme de securitate, duce la necesitatea ca la acțiunile de combatere a acestuia să fie angajate, coordonat, nu numai forțe militare navale ci și alte forțe ale sistemului de securitate. Se impune o colaborare a serviciilor de informații, a organismelor de combatere a crimei organizate, a autorităților de supraveghere a traficului naval și a celui de bunuri și materiale.

Forțele Navale vor fi tot mai mult angajate în misiuni cu caracter antiterorist, ceea ce impune clasificări și precizări privind modul de executare a unor astfel de acțiuni. Ca în orice domeniu, prevenirea acțiunilor teroriste în domeniul naval este prima etapă, dar și cea mai dificil de realizat, dat fiind caracteristicile și particularitățile acestora. Totuși, există căi și metode care pot determina reducerea voinței și scăderea hotărârii unor grupuri de a declanșa un atac asupra unui obiectiv naval. Cele mai semnificative modalități ar putea fi:

1. – culegerea și procesarea datelor și informațiilor în scopul monitorizării factorilor de risc și a amenințărilor, urmate de circulația rapidă a informațiilor spre toate unitățile specializate pentru o acțiune oportună;

2. – prezența cu frecvența sporită a navelor militare de suprafață în apropierea obiectivelor pe mare, pe fluvii sau în radele porturilor, executând acțiuni de patrulare, folosind intens senzorii de toate tipurile pentru descoperirea încercărilor acestora de a ataca aceste obiective;

3. – impunerea și urmărirea respectării unor reguli stricte privind întrebuințarea ambarcațiunilor mici, bărcilor, șalupelor în porturi și rade;

4. – supravegherea, observarea și controlul regulat după un plan și în limitele legale a activităților ce se execută la bordul navelor acostate în port, ancorate în rade, pentru a împiedica utilizarea acestora ca puncte de declanșare a unor acțiuni teroriste;

5. – descoperirea la timp a traficului ilicit pe mare sau fluvii cu armament, muniții, materiale explozive, substanțe periculoase, urmate de confiscarea acestora, întrerupând aprovizionarea grupului terorist cu materiale necesare atacului, compromițând acțiunea teroristă;

6. – controlul căilor de acces la anumite obiective de mare importanță, a paselor de intrare în porturi, a celor de acces din direcția mării, la obiective de la litoral, la platforme de foraj, extracție;

7. – controlul riguros al mișcării transfrontaliere, a persoanelor suspectate ca făcând parte din organizații teroriste, limitarea migrației ilegale în deosebi pe mare.

Toate aceste modalități fac mai dificilă constituirea echipelor și grupărilor teroriste, îngreunează conceperea unor acțiuni, ajungerea în raioanele sau zonele de acțiune, precum și logistica acestora.

Forțele Navale nu pot preveni și contracara acțiunile asimetrice în mod singular și nu pot fi în prima linie a luptei, deoarece:

- desfășoară acțiuni la vedere;
- la acțiuni violente, răspund cu violență;
- dotarea le oferă posibilități limitate de ripostă;
- lipsa experienței în ducerea unor astfel de acțiuni;
- numai un segment mic din cadrul Forțelor Navale, respectiv forțele speciale sunt instruite să poarte astfel de acțiuni;
- existența unor forme puțin conturate de cooperare cu celelalte structuri ale SNAp și alte formațiuni civile capabile să lupte cu succes;
- lipsa unor mijloace eficiente de descoperire a pregătirii pentru declanșarea unor acțiuni;
- slaba dotare cu mijloace automate de prelucrare a datelor la majoritatea eșaloanelor de luptă.

Terorismul naval se amplifică cu rapiditate, în special asupra navelor comerciale și de pasageri, deoarece nu au nici o formă de apărare eficientă. Pentru prevenirea unor astfel de situații, se impune luarea următoarelor măsuri:

- introducerea la bordul navelor de pasageri a însoțitorilor de bord înarmați;
- întărirea pazei și securității în porturile în care se ambarcă pasagerii;
- mărirea numărului de controale la porțile de acces în porturi, pe dane sau puncte vamale;
- limitarea accesului și circulației în apropierea danelor de unde se ambarcă pasagerii;
- instalarea de circuite electronice, camere de luat vederi, mijloace de depistare a armelor, la urcarea la bord a pasagerilor.

De asemenea, pot exista situații, ce-i drept mai rare, când importanța transportului reclama prezența unei nave militare, ce să însoțească transportul respectiv pe întregul itinerariu sau pe porțiunea presupusă a fi cea mai vulnerabilă. Toate acestea determină acțiuni de prevenire și combatere mai greu de planificat, coordonat și aplicat.

Permanent vor trebui luate, în primul rând, măsuri active fără însă a le neglija și pe cele pasive. Premisele unei activități eficiente de prevenire ar consta în realizarea unei rețele mondiale de monitorizare și acțiune.

IV. Securitatea navelor comerciale în situații de tensiune, criză sau conflict

Acțiunile navale asimetrice au devenit o amenințare la adresa unor state cu flote militare și comerciale, dar și un pericol grav pentru țările în care comerțul maritim reprezintă o sursă de venituri. Pentru desfășurarea în condiții normale, acestea au nevoie de siguranța și securitatea rutelor comerciale, a locurilor de bazare, ancorare, staționare. Pe de altă parte, unele din aceste acțiuni ar putea provoca într-o bună zi o adevărată catastrofă ecologică, atunci când s-ar produce pe o rută comercială frecventată, într-un bazin portuar sau într-o radă portuară aglomerată. Navele comerciale nu își pot asigura singure securitatea pe rutele navigabile, dar nici în porturi, rade sau șantiere de reparații. Organizarea protecției navelor comerciale românești ar trebui să implice colaborarea mai multor instituții astfel :

- autoritățile civile – reprezentate de Ministerul Transporturilor, Asociația patronilor de nave (patronilor de companii de navigație);
- autoritățile militare – reprezentate de Ministerul Apărării Naționale prin Statul Major al Forțelor Navale și Ministerul Administrației și Internelor prin Poliția de Frontieră (cea care este înzestrată și cu nave maritime și fluviale).

Datorită faptului că Forțele Navale au capacități sporite în asigurarea securității navelor comerciale, comparativ cu celelalte forțe care ar putea fi angrenate, rezultă că acestora le revine principalul rol în îndeplinirea acestei misiuni.

Pe perioada de tensiune, criză și conflict această misiune este mult amplificată, iar localizarea navelor sub forma unei situații ar trebui ținută la Statul Major al Forțelor Navale, la Administrația Portuară sau chiar la o navă de luptă aflată în mare, într-o zonă cu trafic intens sau predispusă la atacuri teroriste.

Locul unde s-ar afla navele românești la un moment dat, le-ar permite autorităților militare și civile să:

- anunțe zonele amenințate;
- furnizeze date sau să transmită informații spre zonele de exerciții și operații militare pentru intensificarea protecției în vecinătatea zonelor amenințate;

- ofere asistență militară completă și directă prin prezența navelor militare care ar putea escorta, însoți și chiar convoia în funcție de situație.

Sistemul de comunicații și mesaje între autoritățile militare, civile și nave trebuie să fie bine dezvoltat și să funcționeze neîntrerupt. Actualizarea și ținerea la zi a mesajelor trebuie să reflecte schimbările survenite în zona respectivă și să poată evita declanșarea unor atacuri asupra navelor sau a unor crize internaționale.

În ultimul timp s-a dezvoltat masiv utilizarea automată a sistemului de transferare a informațiilor. Toate comunicațiile recepționate de la navele comerciale, trebuie să conțină informații despre poziționarea, transportul și intențiile trecerii prin zona respectivă. Sistemul de comunicații trebuie să asigure comunicarea optimă și eficientă în și din orice loc de pe glob între autoritățile implicate în managementul situațiilor și navele comerciale, indiferent de zona în care se află. Sistemul GMDSS (Sistemul global maritim de avertizare și securitate) este utilizat de cea mai mare parte a companiilor de navigație ca și INMARSAT – A,B,C sau alte sisteme de înaltă frecvență. Unele companii, ale căror nave au curse scurte utilizează și telefonia GSM.

Sistemul GMDSS se poate utiliza pentru a alerta navele comerciale într-o anumită zonă de risc, prin emiterea unor avertismente de navigație sau specifice cu oricare din următoarele mijloace:

- a. – prin INMARSAT-C – prin rețeaua de securitate (fiind mijlocul principal de comunicare);
- b. – prin NAVTEX – pentru nave în cadrul ariei de acoperire a sistemului;
- c. – prin Serviciul vamal – pentru navele comerciale în porturi (atunci când rețeaua NET este închisă sau indisponibilă);
- d. – prin canalele proprietarilor de companii de navigație (dacă posedă așa ceva).

Organizarea funcționării comerțului maritim trebuie să încorporeze variante și diferite grade de legătură ale Ministerului Apărării Naționale (respectiv Statul Major al Forțelor Navale), Ministerul Transporturilor, cu companii de navigație și tipuri de nave în scopul îmbunătățirii protecției navelor. Această relație trebuie să fie prezentă încă din timp de pace, pentru ca avantajele ei să se poată materializa și în perioada de tensiune, criză sau conflict. Astfel desfășurarea comerțului maritim ar putea avea loc în două situații distincte cu următoarele proceduri :

1. Comerțul maritim *NORMAL* – ce se desfășoară pe timpul perioadei de pace, tensiune sau criză și în care pot fi utilizate următoarele proceduri (de către Ministerul Apărării Naționale, Statul Major al Forțelor Navale, Ministerul Transporturilor):

➤ Schimbul de informații în mod deosebit cu Departamentul Transporturi și cu proprietarii de companii de navigație asupra amplasării bazelor permanente și a facilităților pe care acestea le oferă;

➤ Stabilirea în zone de interes (în apropierea rutelor comerciale unde s-ar afla cel mai frecvent navele românești) a unei „celule” unde se vor raporta toate datele și informațiile. Această „celulă” poate fi o navă militară dislocată în acea zonă (sau o navă auxiliară logistică) care va prelua toate informațiile primite de la navele comerciale le va raporta în țară sau va interveni în sprijinul acestor nave;

➤ Dislocarea unei echipe de Coordonare Navală și Conducerea Navigației în cel mai apropiat port din zona de interes, pentru a avea o imagine cuprinzătoare a navelor care operează în acea zonă și să fie în măsură să transmită Statului Major al Forțelor Navale și Ministerului Apărării Naționale o situație cuprinzătoare și eșalonată a principalelor evenimente ce au avut loc sau au loc.

2. Comerțul maritim în situație de *RAZBOI* - unde se impune stabilirea unor proceduri oficiale și directe de emiteră a unor avertismente de navigație costieră sau avertismente speciale de navigație de către D.H.M. către navele comerciale. Aceste proceduri vor fi autorizate în scopul de a stabili o rută obligatorie care să ferească navele atât de pericolele inerente navigației (uragane, furtuni, condiții meteo dificile), cât și de atacuri teroriste. După cum se cunoaște, crizele sunt neașteptate și apar brusc. Oriunde apar și indiferent sub ce formă, ele pot provoca un anumit risc navelor comerciale și deci, în zona respectivă va fi nevoie să se emită urgent avertismente. La început, acestea vor fi făcute de serviciul de avertizare navală (serviciu ce trebuie să existe în cadrul Statului Major al Forțelor Navale) sau de avertismente speciale de navigație (date de Direcția Hidrografică Maritimă).

În orice situație s-ar afla, navele comerciale trebuie să informeze autoritățile despre poziția lor în mod regulat. Frecvența rapoartelor va fi dictată de situația operațională curentă, întocmindu-se o situație a trecerilor ce va fi actualizată în permanență. Un astfel de *RAPORT DE TRECERE* printr-o anumită zonă de interes va trebui să cuprindă următoarele elemente:

1. denumirea internațională a navei, numele navei, națiunea și număr IMO;

2. poziția și momentul intrării în zona de interes;

3. ruta de urmat prin zona de interes;

4. viteza de deplasare prin zonă;

5. următorul port de vizitat;

6. INMARSAT, număr de telefon, telex, fax;

7. număr de persoane la bord.

Dacă după raportare mai apar și alte detalii sau mai precis modificări, se întocmește un amendament la raportul de trecere.

Respectându-se aceste proceduri, se poate:

- monitoriza situația știindu-se în orice moment unde se află navele comerciale proprii;
- forma o imagine globală asupra traficului în anumite zone de interes și a pericolelor cele mai posibile;
- crea posibilitatea unei intervenții, cu nave militare la solicitarea navei comerciale, pentru acordarea de ajutor sau pentru rezolvarea unor probleme vitale.

Toate aceste informații și rapoarte ar trebui să se centralizeze și la Statul Major al Forțelor Navale, la serviciul de „Supraveghere a traficului naval”. În același context, pot exista situații atât pe timp de pace, dar mai ales în situații de tensiune, criză sau conflict, când anumite transporturi efectuate de navele comerciale trebuie să fie însoțite de navele militare până la destinație. Această decizie se ia la nivelul Ministerului Apărării Naționale, respectiv la Statul Major al Forțelor Navale. Numai în felul acesta putem proteja atât transporturile în sine, adică marfa, dar și echipajul și nava respectivă indiferent de armator.

V. Concluzii

Actualul mediu de securitate este influențat profund de schimbările și transformările continue generatoare de noi riscuri și amenințări. Aceste provocări apărute după războiul rece impun o clarificare a conceptului tradițional al securității, în sensul fundamentării a noi modalități de abordare a riscurilor asimetrice și non-convenționale. Regândirea conceptelor de siguranță, apărare și implicit securitate a navelor militare și comerciale a obiectivelor de la litoral, dar și a celor din mare, devine nu numai o necesitate globală sau regională, dar și o cerință a afirmării și prezervării intereselor fiecărui stat în parte.

În condițiile așezării raportului de forțe în lume și a întrebuirii neconvenționale a Forțelor Navale într-o multitudine de conflicte de intensitate redusă, în mod obiectiv, tactica folosirii în luptă a acestora va suferi modificări de substanță. Vor apare concepte, metode și procedee de ripostă la riscurile și pericolele asimetrice. Acestea vor trebui însușite, generalizate și aplicate, iar sistemul de comandă și control va trebui să devină mai flexibil și mai eficient.

Integrarea României în structurile de securitate ale NATO și UE, precum și caracteristicile mediului de securitate din zona Mării Negre și

regiunile adiacente, determină în mod inevitabil transformarea conceptuală și acțională a rolului și misiunilor Forțelor Navale.

Devine tot mai evident faptul că interesele și obiectivele de securitate ale statelor nu pot fi realizate decât prin cooperare internațională și prin conștientizarea tot mai multor țări de necesitatea și importanța acesteia.

Pe viitor, accentul în monitorizarea acțiunilor navale se va deplasa tot mai mult pe riscurile, pericolele și amenințările de natura non-militară și mai puțin pe cele militare. Amenințările care vor favoriza acțiunile asimetrice vor fi legate de expansiunea rețelelor teroriste, de atacul rețelei de calculatoare, de pătrunderea în sistemul de conducere și de traficul cu materiale explozive.

Înțelegerea caracterului asimetric al acțiunilor navale ale prezentului și viitorului reprezintă premisa de la care trebuie să se pornească în elaborarea prognozelor și a scenariilor de securitate, în planificarea acțiunilor navale și crearea unei forțe navale aptă, să contribuie la securitatea și siguranța activităților pe mare încât să prevină și să combată la timp acțiunile asimetrice din cele trei medii.

Bibliografie

1. FN-1 – „Doctrina pentru operații ale Forțelor Navale – 2005”, București
2. SIMILEANU V. – „Asimetria fenomenului terorist” Ed. Top-Form, București 2003
3. ARĂDĂVOAICE GH. – „Terorism, antiterorism, contraterorism” Ed. Antet, Oradea 1997
4. BĂDĂLAN E., FRUNZETI T. – „Asimetria și idiosincrasia în acțiunile militare” – Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București 2004
5. Colectiv SMFN – „Marea Neagră – Spațiu de confluență a intereselor geostrategice” – Centrul Tehnic Editorial al Armatei, București 2005
6. MARIN GH., Colectiv – „Puterea maritimă și diplomația navală” – Ed. Militară, București 1998

SERVICIILE DE INFORMAȚII ÎN SOCIETĂȚILE DEMOCRATICE

Dr. Adriean PĂRLOG*

This material synthetically presents the main challenges relying on the relation between intelligence services, government structures and the civil society. Thus, this material shows both the dangers threatening the stability between intelligence services, government and the civil society, and also some of the control and trust increase mechanisms concerning the parties.

I. Introducere

În ultimii ani, am asistat la un adevărat val de democratizare în zone ale globului în care cu greu își putea găsi loc optimismul. În această perioadă, multe state au făcut progrese importante pe calea democratizării. Regimuri totalitare, considerate imune la influențele democrației, au resimțit în mod real impactul sau influențele acesteia. Deși s-a scris mult pe tema acestui proces și a efectelor sale, un număr relativ restrâns de cercetători au studiat transformarea serviciilor speciale în contextul democratizării.

II. Serviciile de informații și Puterea

Cel mai important pas în stabilirea controlului democratic asupra serviciilor de informații (SI) îl reprezintă crearea unui cadru legal, bine definit, în care acestea să funcționeze. Odată cu stabilirea acestuia, o societate democratică are de luat cel puțin trei decizii importante, cu repercusiuni asupra controlului democratic:

- stabilirea relațiilor dintre factorul politic și structurile de informații;
- volumul și structura resurselor alocabile, în funcție de misiunile pe care le primesc;
- determinarea unui raport optimal între componentele militare și civile ale resurselor de informații.

Într-o societate modernă, SI asigură funcții importante pentru

* Direcția Informații Militare

democrație, legate de informarea instituțiilor statului cu privire la amenințări interne și externe. Informațiile din domeniul securității naționale sunt folosite pentru a servi nevoilor factorilor politici, adică a reprezentanților legitimi ai poporului și sunt circumscrise interesului național. În general, într-un sistem democratic, reprezentanții factorului politic încearcă să-și atingă scopurile în cadrul unui ciclu electoral, pentru a-și menține și îmbunătăți statutul. SI nu sunt constrânse de ciclul electoral și, în mod natural, nu sunt legate de obiectivele pe termen scurt ale factorilor politici, dar trebuie să fie relevante scopurilor politice, pe termen mediu și lung, ale factorilor cheie din stat.

În acest context, se ridică principala problemă: cine și cum controlează activitatea de informații, pentru a preveni abuzurile. Orice soluție la această problemă are un caracter limitat. Dacă structurile democratice exercită un control prea strâns, atunci se conturează riscul ca serviciile de informații să nu își mai îndeplinească funcțiile și misiunile pentru care există. Un control mai puțin stâns poate avea drept consecință influența abuzivă a SI asupra elementelor care definesc securitatea națională. Trebuie realizat echilibrul între opțiunile descrise mai sus și acest lucru evidențiază importanța profesionalizării SI și scoaterea lor de sub influență ideologică și de natura altor interese pentru a evita experiențe nefericite.

În statele cu regimuri autoritare, SI au fost folosite în scopuri politice pentru neutralizarea oponentilor politici. Orice interferență a politicului în acest sens distorsionează profesionalismul, produsele informative și diseminarea acestora în sensul obținerii unor avantaje ale unei grupări politice față de alta.

Puse în fața unor asemenea realități, statele cu experiență democratică îndelungată au ajuns la concluzia că, pentru a evita aspectele negative ce pot să apară din utilizarea și influențarea SI de către factorul politic, este necesară aplicarea unor instrumente de asigurare a controlului, precum:

- structurarea instituțională;
- transparența față de opinia publică și mass-media;
- asigurarea supravegherii din perspectiva puterilor executive, legislativă și judecătorească.

Pentru materializarea acestora este necesară urmărirea unor principii precum:

- controlul managerial și supravegherea externă;
- disocierea activității de supraveghere de activitatea de control (responsabilii cu controlul asupra SI ar trebui să redacteze standarde și linii directoare, care vor fi publice);

- fiecare poziție de control va fi responsabilă nivelului superior în conformitate cu principiul controlului politic.

Comisiile parlamentare, ca reprezentante ale poporului, dispun de toată autoritatea pentru a solicita rapoarte, audieri și de a desfășura anchete pentru a preveni, descoperi și contracara abuzuri de orice fel.

O problemă reală a supravegherii SI o reprezintă atitudinea critică a comisiilor, pe de o parte și menținerea unor relații de colaborare între comisii și SI, pe de altă parte, urmărind evitarea protejării sau a sprijinului necondiționat pentru SI.

În acest sens, acțiuni de tipul celor enumerate în continuare ajută la realizarea echilibrului :

- asigurarea informării comisiilor în legătură cu activități curente și ulterioare ale SI;

- furnizarea, la cerere, de informații sau documente gestionate de SI;

- prezentarea de rapoarte referitoare la activitatea de bază a SI;

Se consideră că mare importanță pentru succesul acestui tip de activitate îl are asigurarea unei încrederi profesionale reciproce între comisii și SI, ca o primă etapă a procesului de construcție a culturii de securitate.

În perspectiva eforturilor de creștere a încrederii asupra activității SI, mecanismele democrației trebuie să identifice cele mai eficiente structuri apte să:

- primească și să aprobe rapoartele curente ale SI;

- raporteze oportun autorităților cu privire la orice activitate care ridică semne de întrebare cu privire la aspectele ce țin de legalitate;

- informeze executivul cu privire la deciziile și acțiunile întreprinse ca răspuns la unele activități ale SI;

- stabilească și să aprobe proceduri pentru desfășurarea activităților SI, în conformitate cu legea.

III. Serviciile de informații și societatea civilă

Într-o societate democratică se poate ajunge la o relativă stare de tensiune atunci când acțiunile SI conduc la situații în care drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor ar putea fi încălcate, sub pretextul prezervării securității naționale. Există pericolul ca ideea de securitate națională să eclipseze voința populară, exprimată prin vot, cu voința unei „elite” din cadrul SI. În aceste condiții, democrația ar putea fi înlocuită de oligarhie, în toate formele de manifestare a acesteia.

Într-o societate democratică nici un SI nu este deasupra legii. Nu există democrație dacă nu există măsuri de impunere a legii. Activitățile și funcțiile SI nu pot fi extinse dincolo de prevederile legale necesare pentru

protejarea ordinii democratice constituționale, ce includ drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor.

Legea trebuie să reglementeze activitatea de informații și să stabilească procedurile care guvernează execuția și garantează protecția activității și a transparenței.

În societățile democratice, la baza activității de informații stau drepturile și libertățile civile și dreptul la viața privată. Necesitatea supravegherii SI se referă, în special, la prevenirea și contracararea încălcării acestor drepturi.

Un instrument important pentru asigurarea protecției drepturilor civile în relația cu activitățile SI îl reprezintă operaționalizarea reală a unei instituții care să gestioneze aspectele legate de ceea ce literatura de specialitate denumeste „moral și legal” în activitatea SI.

Totodată, legea trebuie să reglementeze și aspectele morale care pot afecta activitatea de culegere de informații, în raport cu drepturile și obligațiile cetățenești. Personalului din cadrul SI trebuie să i se confere protecția și confortul moral că activitatea ofițerului de informații servește binele public și convingerea că activitatea de informații este esențială pentru societate, în ansamblu său.

Într-o societate democratică, rolul și misiunile SI se încadrează în aceeași dinamică a dezvoltării ca și cea a societății însăși. Pentru a înțelege modul de interacțiune a serviciilor de informații cu societatea civilă, se impune analiza misiunilor și modalităților de acțiune ale serviciilor de informații în general, precizarea așteptărilor liderilor politici și societății civile de la „servicii”, care este relația directă între acestea, controlul societății civile asupra lor, transparența și legătura SI cu mass-media.

Un rol important în asigurarea controlului societății civile asupra activității SI îl deține mass-media, dar transparența de care trebuie să dea dovadă SI în relația cu mass-media nu trebuie să încalce principiile de baza ale muncii de informații:

- protejarea surselor de informare;
- protejarea relațiilor de colaborare, a numărului și a naturii forțelor și mijloacelor implicate în activitatea specifică;
- protejarea personalului SI.

Bugetul SI este, în general, public și transparent. O transparență exagerată este dăunătoare pe când o lipsă de transparență nu corespunde conceptelor unei societăți democratice. Prin urmare, și aici este necesară găsirea unui echilibru între nevoia de informare a factorului politic și imperativul protecției activității de informații.

Bibliografie:

1. Bamford, James. (2001). *Body of Secrets*. NY: Doubleday.
2. Chalk, P. (2000). *Non-Military Security and Global Order*. NY: Palgrave.
3. Lowenthal, M. (1999). *Intelligence: From Secrets to Policy*. Washington D.C.: CQ Press.
4. Shulsky, A. & Schmitt, G. (2002). *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*, 3e. Washington D.C.: Brassey's.
5. *** (2002) *Intelligence Services and Democracy*. Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces, Switzerland.

IMPACTUL GLOBALIZĂRII ASUPRA PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ

Ion DRAGOMIR*

Piața forței de muncă, dacă avem în vedere terminologia corectă și nu piața muncii cum s-a împământenit acest termen, reprezintă acel spațiu ideatic dat de întâlnirea cererii de forță de muncă cu oferta de locuri de muncă. Această piață extrem de dinamică este într-o permanentă interacțiune cu celelalte piețe (de capital, de servicii, de mărfuri, etc.) ceea ce înseamnă ca este intercondiționată, într-o mai mare sau mai mică măsură, de acestea. Intervenția statului pe această piață este limitată la o serie de sectoare și domenii cum ar fi cel legislativ, îndrumarea și coordonarea formării profesionale, controlul aplicării normelor și regulilor pe piața forței de muncă, etc. ceea ce înseamnă că în mare parte această piață este reglată de cererea și oferta forței de muncă.

Însă trebuie să avem în vedere și alți factori care influențează și intercondiționează această piață. Unul dintre acești factori este reprezentat de stadiul și nivelul de globalizare. Au fost făcute estimări cu privire la viitorul apropiat și s-a ajuns la concluzia că, în contextul global, nivelul și calitatea forței de muncă pe plan mondial, foarte probabil, tind să fie afectate de influența a cinci factori majori și anume:

- stagnarea și chiar scăderea prețurilor materiilor prime;
- erodarea efectelor cauzate de creșterea sau scăderea prețului activelor cu influențe asupra pieței forței de muncă;
- căderea economiilor din anumite zone importante ale globului;
- liberalizarea și amplificarea concurenței internaționale;
- nivelul și calitatea ocupării forței de muncă;

Primul factor care influențează în mod substanțial piața forței de muncă se referă la costul materiilor prime. Stagnarea acestui cost dar uneori chiar scăderea lui, nu fac altceva decât să ridice puterea de cumpărare în țările importatoare (sau să mărească veniturile statului

* I.J.P. GIURGIU

fără să afecteze prețurile de consum) și să reducă în același timp profiturile și veniturile realizate de statele exportatoare.

Nu trebuie privit însă doar sub aspect negativ acest impact al costului materiilor prime asupra pieței forței de muncă. Totuși efectele nu sunt în totalitate negative. Se poate afirma, în urma unei analize și din punct de vedere economic, ca există multe țări pe glob care importă materii prime, în special țiței, care au venituri scăzute și implicit acest lucru le ajută.

În al doilea rând prețurile mari ale materiilor prime pot deveni, în multe cazuri un obstacol în fața modificărilor structurale și generării de locuri de muncă.

S-a stabilit că, efectele generate de costului materiilor prime asupra veniturilor statelor, sunt combinate; ele contribuie la polarizarea veniturilor pe plan mondial.

Cel de al doilea factor care influențează piața forței de muncă, este generat de erodarea efectelor cauzate de creșterea sau scăderea prețului activelor-efectele reale induse de inflație și deflație asupra ocupării forței de muncă și producție, care sunt de obicei neglijate.

Cum influențează creșterea și scăderea activelor, piața forței de muncă?

Creșterea și prețul ridicat al activelor, permit crearea unui efect pozitiv asupra bunăstării, ceea ce duce la simularea capacității de cumpărare și poate, temporar, să justifice și deținerea de portofolii de către multe bănci de împrumuturi, altminteri riscante.

În ceea ce privește scăderea prețului activelor, efectul de erodare se manifestă nu numai la nivelul instituțiilor financiare și ajungând, inevitabil, la nivelul întreprinderilor, care, nemaiputându-se baza pe împrumuturi, intră frecvent în colaps. Un astfel de proces a condus, în bună parte, la criza financiar asiatică.

Se consideră, însă, că o scădere bruscă a valorii acțiunilor, pe fondul recesiunii din zona asiatică, ar impune o schimbare totală a atitudinii în privința politicilor monetare și fiscale, în sensul ajustării lor, cu implicații și asupra ocupării forței de muncă.

Al treilea factor esențial ce influențează piața forței de muncă este reprezentat de căderea economiilor din Asia de Est și Sud-Est. După o perioadă de trei decenii de creștere susținută, ajungând, în medie, la aproape 8% pe an, respectiv 5,5% creșterea venitului pe cap de locuitor, cele 4 țări asiatice, cu economii considerate tigri (Republica Coreea, Singapore, Hong-Kong, Taiwan-China) au trecut de la statutul de țări în curs de dezvoltare la statutul de țări dezvoltate. De asemenea, Indonezia, Malaezia și Thailanda au făcut importante progrese

economice în ceea ce privește creșterea venitului pe cap de locuitor și reducerea gradului de sărăcie.

Datorită faptului că procesul de creștere economică a fost atât de rapid și continuu, nemaîntâlnit nici în zonă, nici în alte regiuni de pe glob, și șocul cu care a lovit criza economiile asiatice în ultimii doi ani a fost, din multe puncte de vedere, de o severitate fără precedent.

Cauzele acestei crize este un subiect în plină dezbatere, deoarece criza este în plin proces de desfășurare, iar durata și dimensiunea sa nu pot fi încă apreciate, specialiștii atrag atenția că este prea devreme să se tragă concluzii ferme în privința cauzelor și impactului pe termen lung ale acesteia.

Se poate însă, face o serie de remarci importante. Cauza imediată a acestei crize a fost o pierdere neașteptată a încrederii în zonă și o schimbare radicală a direcției fluxurilor de capital.

Dintre toate motivele ce au cauzat criza, reducerea volumului exporturilor a fost, cel mai probabil, cea ce a dus, în primul rând, la pierderea încrederii în capacitatea de susținere a balanței de plăți a acestor țări. Analizele întreprinse au relevat existența mai multor factori care au condus la diminuarea volumului exporturilor. Astfel pierderea competitivității reprezintă un factor ce influențează piața forței de muncă.

Guvernele au manifestat o șovăială clară față de reducerea cererii interne, ca măsură de prevenire a creșterii deficitului contului curent, înregistrată odată cu scăderea volumului exportului. Autoritățile s-au temut că orice măsuri drastice pot să submineze încrederea acordată, mai ales că valoarea totală a datoriilor financiare pe termen scurt crescuse foarte mult față de rezervele acestor țări.

Această criză a atras atenția asupra faptului că trebuie recunoscută volatilitatea fluxurilor de capital, în special pe termen scurt, și asupra faptului că acestea pot acționa ca o forță puternică în atragerea unor crize valutare care pot da peste cap piața forței de muncă.

De aici se pot trage următoarele concluzii:

- se impune întotdeauna o analiză și o strategie în liberalizarea fluxurilor de capital;
- să se țină cont de repatrierea capitalului și cea a fluxurilor de capital local care ar putea fi investite în alte zone;
- trebuie să se țină cont de efectul extins al crizei, prin intermediul comerțului internațional, la nivelul celorlalte regiuni ale globului;

- trebuie să se țină cont de efectul foarte serios pe care îl are o creștere negativă și o restructurare brutală a întreprinderilor asupra ocupării forței de muncă pe plan intern, asupra gradului de sărăcie și nivelul condițiilor sociale.

Un alt factor important ce are pronunțate influențe asupra pieței forței de muncă, este generat de liberalizarea și amplificarea concurenței internaționale. Acest factor are impact asupra nivelului și calității ocupării forței de muncă. În acest context trebuie făcute următoarele mențiuni importante:

1. puterea de cumpărare a țărilor industrializate a crescut, atât datorită prețurilor mai scăzute ale mărfurilor, cât și reevaluarea cursului monedelor lor;

2. capitalul privat se estimează că se poate să nu-și manifeste dorința de a se orienta către țările în curs de dezvoltare, datorită neîncrederii față de piețele nou apărute;

3. se înregistrează o tendință de răspândire a riscului deflației;

Totuși, se estimează, că dacă se pune prea mult accentul pe stabilizarea prețurilor, iar investițiile în afaceri merg greu, atunci se impun a fi luate măsuri de redresare a nivelului prețurilor, în afara celor propuse la Conferința G.8 din mai 1998.

Al cincilea factor de influență a pieței muncii este reprezentat de nivelul și calitatea ocupării forței de muncă, ca problemă principală cu care se confruntă piața muncii, la nivelul tuturor țărilor, indiferent de gradul lor de dezvoltare, este pactul de Stabilitate din cadrul U.E.

Pactul de Stabilitate, reglementând deficitele țărilor membre ale uniunii monetare, țintește spre întărirea și consolidarea criteriilor de convergență înscrise în Tratatul de la Maastrich, care stabilesc obiectivele în ceea ce privește inflația, datorită și împrumuturile guvernamentale.

Totuși dacă se reușește o mărire a flexibilității piețelor muncii, se apreciază că sfera de aplicare a stimulentei monetare va fi mai mare, fără a conduce la inflație.

Întrucât elemente ale analizei influenței acestor factori, enumerați anterior, în privința ocupării forței de muncă, cu consecințe directe asupra posibilităților de rezolvare a problemelor cu care se confruntă piața muncii, la nivelul fiecărui grup de țări, cât și tendințele manifestate pe piața muncii, ca efecte ale globalizării, va trebui să acordăm atenție maximă, în contextul global actual, problemelor legate de resursele umane.

După o îndelungată perioadă de tranziție, suntem în măsura sa concluzionăm că, în mare parte, vinovat pentru situația de dezechilibru economic în care ne aflăm este și lipsa unor programe adecvate de sprijinire a șomerilor, lipsa unei rigurozități în ceea ce privește așezarea în pagina a problemelor și găsirea unor rezolvări corespunzătoare.

Și, poate că ar trebui să începem tocmai cu ceea ce fac țările din Comunitatea Europeană de mult timp: o analiză cât mai reală a situației și găsirea unor soluții practice. Dar, până acolo, ne mulțumim să privim diferența de atitudine.

Țările din Europa occidentală au trecut la adoptarea recentă a unei serii de măsuri privind politica ocupării forței de muncă, după cum urmează:

1. BELGIA:

Planul global: În cadrul Planului global (adoptat la 17 noiembrie 1993), referitor la ocuparea forței de muncă, la competitivitate și la asigurările sociale, au fost luate o serie de măsuri cu privire la piața muncii.

2. DANEMARCA:

Reforma pieței muncii: La mijlocul anului 1993, a fost inițiată o reformă a pieței muncii, aceasta implicând „activarea” și descentralizarea politicii pieței muncii, precum și redistribuirea ocupării forței de muncă prin anumite întreruperi ale lucrului.

3. GERMANIA:

Amendament la Legea promovării ocupării forței de muncă: Legea promovării ocupării forței de muncă a fost amendată în aprilie 1994, ca rezultat al schimbărilor intervenite în situația economică și bugetară. Aceasta decurge din măsurile adoptate în ianuarie 1994.

4. SPANIA:

În prima jumătate a anului 1993, guvernul a prezentat o serie de măsuri privind reforma pieței muncii. În 1994 au fost adoptate următoarele legi privind reforma pieței muncii: Legea 10/1994 din 10 mai, privind promovarea ocupării forței de muncă (în vigoare din decembrie 1993, prin procedura de urgență); Legea 11/1994 din 19 mai, care amendează anumite articole din Statutul Lucrătorilor; Legea 14/1994 din 1 iunie, referitoare la firmele care fac angajări temporare.

5. FRANTA:

La 20.12.1993, adoptarea de către Parlament a unei legi pe termen de 5 ani privind munca, ocuparea forței de muncă și formarea

profesională. Anterior adoptării acestei legi, în iulie 1993 au fost luate o serie de măsuri de urgență.

6. IRLANDA:

Adoptarea unui nou Program privind competitivitatea și munca, pe termen de 3 ani. Adoptarea unei serii de măsuri/recomandări derivate din revizuirea politicii industriale și raportul grupului operativ pentru întreprinderile mici. Reduceri făcute în bugetul pe 1994 la capitelele referitoare la asigurările sociale/povara fiscală suportată de cei cu salarii mici.

Demararea unui nou program major de ocupare a forței de muncă la nivelul comunităților locale, asigurând oportunități de angajare temporară, combinate cu module de dezvoltare individuală și profesională.

7. ITALIA:

Un acord între partenerii sociali adoptat la 23 iulie 1993 a amendat substanțial anumite practici. Se așteaptă ca noul guvern să treacă la aplicarea sa.

8. LUXEMBURG:

Pe 8/03/1994 guvernul a convenit ca un comitet tripartit de coordonare să examineze concluziile Consiliului de la Bruxelles. O serie de măsuri au fost propuse și adoptate de Camera Deputaților.

9. PORTUGALIA:

Au fost înființate trei grupuri de lucru, cuprinzând reprezentanți ai câtorva departamente, pentru a examina măsurile sugerate de Consiliul European de la Bruxelles. În luna decembrie 1993 (Portăria 1324/93) a fost adoptat un set de măsuri (politica activă de ocupare a forței de muncă, prevenirea și combaterea șomajului, în special a celui de lungă durată).

Piața muncii în România are un grad de instabilitate care corespunde coordonatelor generale ale oricărei țări aflate în tranziție. Ultimele reglementări ale Comisiei Europene au adus modificări în definirea sferei de cuprindere a populației ocupate și a celei aflate în șomaj. Astfel, definițiile au fost revizuite în concordanță cu noile reglementări europene. Ritmul dezvoltării economice imprimă dinamica forței de muncă. O explozie economică categoric ar genera cel puțin un fenomen nou în România: posibilitatea de a alege. Piața forței de muncă este încă departe de a fi generoasă. În condițiile în care există foarte puține alternative, practic nu se pune problema alegerii - implicit a unui loc de muncă.

**IMPACTUL GLOBALIZĂRII ȘI INTEGRĂRII REGIONALE
ASUPRA INTERESULUI NAȚIONAL**

**Dr. Petre DUȚU,*
Claudiu DRĂGAN***

Regional integration and globalization are two interconnected and complex phenomena that exerts a semnificative impact over the national interest. The every statal actor feedback to the regional globalization and integration is tented and extremely diversified, regarding to a serie of internal factors (economic development level, human, material, financial and informational resources quantity and quality,good governance) and external factors (the membership to some economic and politic-military organizations, relations with global and regional organizations) and the internal, regional and global security environmental state.

The national interest as finality for the volunteer, conscious and responsible actions and activities of the state institutions, citizens and civil society is accomplished through the regional integration and globalization. That's why, the acceptance of the regional integration as a globalization precursory phase is the optimum solution for satisfying, the national interest in the actual world, so interdependent and competitive.

I. Globalizarea și actorii săi

1.1. Globalizarea - fenomen complex, omniprezent și multidimensional

Globalizarea reprezintă un *fenomen complex* întrucât se desfășoară în toate sectoarele de activitate umană din întreaga lume, în condiții extrem de diverse de dezvoltare economică, socială, politică și culturală. Ea promovează, de regulă, interesele statelor puternic dezvoltate economic și ale întreprinderilor multinaționale. De aici o interferare cu interesele regionale și naționale. Atunci când efectele generate de globalizare sunt percepute ca negative apar manifestări împotriva sa.

* Cercetător științific în Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”

* Subcomisar, Ministerul Administrației și Internelor; masterand în cadrul Universității Petrol și Gaze” Ploiești

„Termenul de globalizare mai are însă și o altă semnificație, o semnificație sistematică. Globalizare nu înseamnă doar "răspândire", ci și "interdependență". Statele sunt interconectate. Ele nu mai sunt izolate sau autonome atunci când vin să-și îndeplinească interesele politice. Ele depind unele de celelalte. Cine vorbește despre globalizare, trebuie să aibă în vedere și această relație de interdependență. Această relație este, într-adevăr, un element nou, care nu apăruse încă cu cincizeci de ani în urmă, sau, dacă apăruse, doar în linii restrânse. Această interdependență nu apare însă nici astăzi la nivel global. Criza economică mondială care a marcat anii nouăzeci este o dovadă care vine să susțină această teorie. Ea a apărut în sud-estul Asiei, iar efectele ei s-au făcut resimțite în statele industriale. Acestea nu au fost însă cuprinse cu totul de criză. Efectele au apărut la nivel regional, nu și la nivel global”¹.

Caracteristica *fenomen omniprezent* indică faptul că globalizarea există în întreaga lume și în toate domeniile de activitate. Astfel, globalizarea apare ca procesul în care distanța geografică își diminuează importanța în stabilirea și menținerea „obstacolelor” în calea relațiilor economice, politice și socio-culturale între toate statele lumii. În acest context, un rol semnificativ joacă actorii non statali, adică diferite organizații regionale și planetare, economice, politice, culturale, de mediu.

Globalizarea, ca *fenomen multidimensional* este o etapă viitoare a procesului general de dezvoltare politico - economică și culturală a omenirii (vezi Anexa 1). Aceasta întrucât, mai întâi de toate, globalizarea este un proces geoeconomic și mai apoi geopolitic și geocultural. Acest proces nu este doar o apropiere, o integrare a economiilor mai multor țări, ci o schimbare a caracteristicilor calitative ale acestor economii care se transformă din niște sisteme închise în elemente constitutive ale unui sistem mondial. Se schimbă însăși noțiunea de „economie națională”. Instituția economică de bază devine corporația transnațională, care își amplasează fabricile și își comercializează produsele acolo unde îi este mai convenabil, fără a lua în considerare existența granițelor statale. Din această cauză are loc aprofundarea procesului de diviziune internațională a muncii, iar în cadrul unui singur stat, fie și dezvoltat, apare „economia” dublă, cu „enclave înfloritoare”, dar și „regiuni - donatoare, regiuni creditabile”.

Procesul de aprofundare a diviziunii muncii dă naștere la grave probleme social-politice. În discuțiile despre globalizare apare tot mai des noțiunea de „învinși”- acestea sunt unele pături sociale sau chiar națiuni întregi care s-au pomenit în afara dezvoltării economice, fără vreo șansă de

¹ Regionalizare în loc de globalizare?, în http://www.dadalos.org/_globalisierung_rom/grundkurs_3.htm

a ieși de unele singure dintr-o situație extrem de dificilă, așa cum circuitul liber al mărfurilor din țările dezvoltate spre țările în curs de dezvoltare diminuează posibilitatea țărilor sărace de a-și dezvolta producțiile proprii în diverse domenii. Decalajul dintre țările bogate și cele sărace este într-o creștere continuă, adică diferențele de bogăție dintre Nord și Sud se accentuează.

Totuși, globalizarea are un potențial enorm de a genera creștere, dar, în același timp, ea provoacă „status quo”, adică slăbește reglementarea socială, politică, economico-financiară națională fără a furniza o alternativă satisfăcătoare.

În concluzie, globalizarea este un fenomen complex, omniprezent și multidimensional, care afectează toate domeniile de activitate umană și implicit toate statele. Unii autori îl socotesc un fenomen capabil să aducă fericirea și bunăstarea pentru toată lumea, în timp ce alții îl apreciază ca fiind dăunător umanității, prin efectele pe care le generează².

În contextul globalizării, au apărut diverse mișcări de împotrivire față de acest fenomen. De regulă, mișcările antiglobaliste au o atitudine profund critică la adresa globalizării pe care o consideră vinovată de inegalitățile dintre Nord și Sud, de creșterea șomajului, de exploatarea de către țările dezvoltate a resurselor materiale și umane ale țărilor în dezvoltare, de diminuarea veniturilor din muncă și de sporirea celor din capital, de adâncirea decalajului intern între bogați și săraci. O notă aparte, face altermondialismul³, o mișcare împotriva globalizării așa cum este concepută și desfășurată în prezent. Reprezentanții acestei mișcări sunt de acord cu globalizarea, dar realizată după principiile, normele și regulile pe care ei le propagă.

Mișcarea altermondialistă apreciază că actuala globalizare este o impostură pentru că: lasă la cea mai joasă cotă dezvoltarea majorității umanității; politica de îndatorare și planurile de ajustare, directivele ce vin din partea G8, monetarismul și austeritatea nu fac decât să sporească inegalitățile pe plan mondial. În fiecare an, raportul asupra dezvoltării umane redactează un bilanț teribil al acestor inegalități; disparitățile între veniturile statelor se adâncesc; an de an crește numărul familiilor ce trăiesc sub pragul sărăciei; concentrarea bogăției este inimaginabilă.

²Bauman, Zygmunt, *Globalizarea și efectele ei sociale*, București, ANTET, 2004.

³ Pierre Tartakowsky, *Altermondialisation: Fondamentalisme ou nouvel humanisme?* în <http://www.france.attac.org/au969>

1.2. Actori ai globalizării

Actorii globalizării sunt prezentați relativ diferit în studiile de specialitate. Un rol important în selectarea și analiza actorilor globalizării îl are concepția autorilor respectivi cu privire la globalizare, ca fenomen dinamic și complex. Astfel, în „*Guide de formation sur globalisation dans les Amériques*” în calitate de actori ai globalizării sunt menționați următorii⁴:

A. Guvernele. Acestea sunt un prim actor al globalizării. Există două modalități de aplicare a strategiilor de globalizare de către guverne. Mai întâi, potrivit voinței lor dacă statul respectiv este destul de puternic, îndeosebi economic sau ca „elevi” model, când forța lor nu le permite să-și aleagă politicile economice de urmat, mai ales atunci când depind de organismele financiare internaționale și de organizațiile economice globale ai căror membri sunt. Unele dintre aceste politici economice, ca politicile tarifare, comerciale sau politicile de investiții fac obiectul înțelegerilor între partenerii privilegiați care negociază și semnează acorduri numite „regionale”, deși în realitate sunt acorduri între câteva țări.

La ora actuală, negocierile asupra liberului schimb conduc la concesiile de o parte și de alta fără ca cetățenii să fie informați despre jocurile și consecințele acordurilor la care guvernele lor subscriu. De multe ori legislativul este informat după ce s-au încheiat negocierile și se cunosc rezultatele.

B. Instituțiile economice internaționale și regionale. Ele reprezintă, la ora actuală, unul dintre principalii vectori ai globalizării.

Pentru a înțelege locul și rolul lor în calitate de actor într-o strategie a globalizării, este interesant de alcătuit o listă cu acestea. În fruntea listei, se vor afla desigur marile organizații economice internaționale, printre care se numără: *Banca Internațională de Reconstrucție* (BIRD); *Banca Mondială* (BM); *Fondul Monetar Internațional* (FMI); *Organizația Mondială a Comerțului* (OMC- în 1994 a luat locul GAAT).

Apoi, sunt organizațiile economice regionale, cum ar fi: Comisia pentru America Latină și Caraibe a ONU și Banca Interamericană de Dezvoltare.

În fine, există și organizații economice care reunesc țări pe baza afinității obiectivelor, de pildă, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare

⁴ Brunelle, Dorval, Lorine Guay, Ana Maria d’Urbano, Tania Vachon, *Guide de formation sur globalisation dans les Amériques*, în http://www.cmmm-csn.qc.ca/publications/Dorval_02-12-10.pdf

Economică (OCDE) care cuprinde 29 de state (27 dintre ele sunt cele mai dezvoltate din punct de vedere economic).

La acestea se poate adăuga G-7, care nu este propriu-zis o organizație economică, dar care a jucat un rol determinant în definirea parametrilor importanți ai unei politici economice comune din partea participanților la aceste conferințe pe o bază anuală (G-7, adică grupul celor mai dezvoltate 7 state, la care s-a alăturat un reprezentant al Uniunii Europene și președintele Rusiei, devenind, în realitate G-8).

Alături de aceste organizații cu vocație economică, există o întregă panoplie de organizații de natură politică, pe care le putem clasifica așa cum am făcut-o cu cele economice distingând: *o organizație universală*- ONU; *organizații regionale*- Organizația Statelor Americane, Organizația de Securitate și Cooperare Europeană. Totodată, există instanțe care nu sunt organizații mondiale, dar care joacă un rol semnificativ în determinarea parametrilor de creștere economică la scară planetară, cum ar fi: *Forumul economico-mondial de la Davos* sau *Comisia Trilaterală* creată de Rockefeller în 1973.

În fine, există organizații sau întâlniri anuale ce vizează favorizarea schimburilor și integrării între unele țări.

Toate aceste organizații și întâlniri sunt finanțate și conduse de către statele membre și, ca regulă generală, contribuția este în funcție de puterea economică, ceea ce nu schimbă cu nimic relațiile dintre respectivele state, atât timp cât toate au dreptul la un singur vot la adoptarea deciziilor. Excepție fac Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional unde greutatea politică este dată de aportul financiar al membrilor organizației.

C. *Societățile transnaționale* sunt un alt actor deosebit de important al globalizării. Transferul activităților întreprinderilor peste frontierele naționale a fost fără îndoială fenomenul major al sfârșitului secolului al XX-lea.

Globalizarea este impulsionată de societățile transnaționale care astfel mondializează propriul proces de producție și care determină guvernele să adopte legi ce favorizează luarea în sarcină prin piețe a producției și a repartiției bunurilor colective. În prezent, există în jur de 60.000 de societăți transnaționale, dintre care doar 4000 în țările mai puțin dezvoltate.⁵

Puterea lor economică – conform sursei citate-depășește pe cea a unor țări mari. De exemplu, în 1968, în termeni de putere economică, General Motors ajungea la rangul 18 înaintea Germaniei de Est, a Belgiei și a Elveției. În 1982, Canadian Pacific avea o cifră de afaceri de 12,3 miliarde

⁵ ibidem, p.13

de dolari la egalitate cu Noua Zeelandă, iar în 1993 Exxon, cu 11 miliarde de dolari din vânzări anuale deținea o avere de trei ori PNB al Irlandei. Aceste cifre arată cât de mare este puterea economică a unora dintre societățile transnaționale și ce pot face ele, în plan politic, de pildă, la nivel planetar. Astfel, tot mai mult, grupurile și asociațiile oamenilor de afaceri se implică direct și acționează în calitate de consultanți în negocierile economice în curs atât la nivel internațional, cât și regional. Influențele se manifestă în organizațiile patronale mondiale, cum ar fi Camera de Comerț Internațională (CCI), în organizațiile regionale sau naționale. În plus, începând cu 1995 mediul de afaceri a primit un statut oficial pe lângă G-7.

În același timp, această influență a societăților transnaționale este amplificată grație studiilor difuzate de către grupurile de presiune, de fundațiile și de către furnizorii de idei (think tanks), cum sunt: Institutul C.D. Howe, Conferința Board, Institutul Fraser etc. Apoi, ea este multiplicată prin mass-media care răspândește mesajul neoliberal în rândul marelui public și a electoratului din fiecare țară.

D. Organizațiile și mișcările sociale sunt un alt actor al globalizării. Ele sunt ultimul actor al globalizării în termeni de putere economică, dar primul în termeni de putere politică. Toate acestea sunt cunoscute și sub numele de „societate civilă”. De regulă, în rândurile sale se includ organizațiile nonguvernamentale, iar dintre ele cele mai bogate sunt consultate în legătură cu globalizarea.

De altfel, există mai multe inițiative pornite de la aceste grupuri ce militează în favoarea întăririi rolului ONU. Ca exemplu, se pot menționa: Mileniu Forum 2000 condus de ONU și care a fost convocat din nou în 2005; World City Society sau WOCSOC care s-a întrunit la Montreal în 1999; Global Forum și Forum Internațional de la Montreal (FIM).

Problema de fond care se pune și nu a fost încă rezolvată este cea referitoare la efectul util al acestor procese de consultări. Până acum, acest efect a fost destul de limitat. Consultarea pare uneori să servească la ceea ce unii numesc endogenizarea criticii, adică recuperarea pur și simplu a unor obiective și lozinci care apar frecvent în preambulul textelor oficiale, acolo unde ele au un efect retoric incontestabil și un efect juridic nul. De asemenea, reprezentanții acestor organizații și mișcări sunt primiți de delegațiile oficiale de la întâlnirile lor internaționale.

În ultimii ani, aceste organizații și mișcări și-au creat o rețea internațională și organizează întâlniri cu scopul de a schimba informații și analize, de a defini platformele lor de revendicări și de a elabora strategii comune. Astfel, reuniunile internaționale la care reprezentanții guvernelor și cei ai marelui capital discută viitorul planetei sunt din ce în ce mai multacompaniate de adunări paralele ale reprezentanților organizațiilor populare,

sindicale, de femei, ale populației autohtone, a ONG-urilor, a grupurilor de apărare a mediului care discută între ei efectele negative ale globalizării pieței asupra mediului de viață.

La rândul său, Bernard Guillochon⁶ face o analiză relativ amănunțită și riguroasă a actorilor globalizării, împărțindu-i în două grupe: cei care sunt pro globalizare și cei antiglobalizare. După opinia lui actorii *pro globalizare* sunt: *firmele multinaționale*. ONU estima că, în anul 1999, existau 63.000 de firme multinaționale având 690.000 de filiale în străinătate; *statele*. Deschiderea totală a frontierelor pentru mărfurile străine reprezintă un pericol pentru anumite ramuri incapabile să suporte concurența. Statul protejează anumite sectoare fragile, în permiterea reconversiilor și în asigurarea independenței naționale în domenii considerate prioritare; *instituțiile internaționale*. Acestea au fost create în vederea supravegherii procesului de globalizare și asistență a țărilor a căror inserție în economia mondială este o sursă de dificultate pentru ele însele și pentru sistem în ansamblul său. Printre aceste instituții sunt menționate: **OMC** (Organizația Mondială a Comerțului) chemată să faciliteze dezvoltarea comerțului cu bani și servicii între țări. Această organizație este una dintre țintele preferate ale mișcării antiglobalizare, care o consideră apărătorul intereselor marilor firme multinaționale; **FMI** (Fondul Monetar Internațional) creat prin acordul de la Bretton Woods în 1944 pentru evitarea dezordinii monetare, iar după 1980 pentru administrarea îndatorării țărilor în curs de dezvoltare și asistența acestora când cunosc crize financiare; **BM** (Banca Mondială) este formată din mai multe organisme (**BIRD**- Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare; **AID**, Asociația Internațională pentru Dezvoltare; **AGMI**, Agenția de Garantare Multilaterală a Investițiilor; **CIRDI**, (Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor privind Investițiile) ce acordă împrumuturi și ajutoare țărilor în curs de dezvoltare⁷. De asemenea, printre actorii globalizării autorul citat menționează și: **Uniunea Europeană**; **ALENA** (Acordul de liber schimb nord-american-Canada, Mexic, SUA) creată în 1994 având ca obiectiv favorizarea schimburilor comerciale și a investițiilor între cele trei state; **ASEAN** (Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei) înființată în 1967 cu scopul realizării unei zone de liber schimb și favorizarea comerțului între statele ce o compun; **MERCUSOR** (Piața comună a Sudului) fondată în 1991 de către Argentina, Brazilia, Paraguay și Uruguay, având ca scop realizarea integrării celor 4 state; **OCDE** (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare

⁶ Bernard Guillochon, Globalizarea o singură planetă, proiecte divergente, București, RAO, 2003

⁷ Bernard Guillochon, op. cit., pp.36-49

Economică) are menirea de a consilia și a realiza studii pentru cele 30 de state ce o compun.

Ca **opozanți ai globalizării** lucrarea citată menționează pe următorii: *rețelele mondiale* (Action mondiale des peuples contre le liber –échange et l’Organisation mondiale du commerce; Forum social de Gênes; Forum social mondial; International Forum on Globalisation; Mobilization for Global Justice; Mouvement international ATTAC); *rețele regionale* (Aliance social continentale- Amériques Arab NGO Network for Development); *sindicate și organizații ale comerțului* (AFL-CIO în SUA, Central Unica Trabalhadores- Brazilia, Confederation Internationales de syndicats libres etc.); *mișcări sociale* (Marches européennes contre chômage, la précarité et les exclusions, Marche mondiale de femmes, Tute Bianche); *drepturile omului* (Amnesty International, Human Rights Watch); *mediu* (Greenpeace, Sierra Club, Les Amis de la Terre); *media* (After Aut, Independent Media Center, Le monde Diplomatique, The Nation); *institute* (Centre for Economic and Policy Research, Economic Policy Institute)⁸.

Practic, individul și grupul uman par a fi actorii reali ai globalizării, ceilalți (statele lumii și organizațiile internaționale și firmele multinaționale, în principal) sunt mai degrabă regizori, întrucât dispun de toate forțele și instrumentele atât suficiente, cât și necesare atingerii obiectivelor pe care și le propun. Pe de altă parte, în ultimă instanță, atât în rândul actorilor statali, cât și non-statali acționează tot indivizii umani, cu personalitatea lor complexă, cu idealurile, interesele, aspirațiile și inteligența lor, cu educația și formația profesională dobândită în familie și societate.

Totuși, se pare că un rol important, ca *actor pro* sau *contra globalizare*, joacă și va juca și în continuare *populația statelor*. Aceasta din urmă, periodic este chemată valideze, prin referendum, măsurile cerute de globalizare. Cele mai recente cazuri sunt cele ale populației Franței și Olandei care au fost solicitate să se pronunțe în privința acceptării sau nu a Constituției Uniunii Europene. În ambele cazuri răspunsul a fost nu. Se pare că se va repeta referendumul. Important este însă faptul că persoanele cu drept de vot dintr-o țară sau alta, fără a se organiza ca o structură distinctă a societății civile, poate fi un actor social redutabil în ceea ce privește acțiunile și măsurile impuse de fenomenul globalizării.

IV. Integrarea regională- proces complex

Integrarea unei persoane într-un grup sau a unui grup într-o societate este un mecanism care se derulează cu succes dacă membrii săi au dobândit

⁸ Bernard Guillochon, op.cit. pp.114-120

o relativă conștiință comună, împărtășind aceleași credințe și practici, interacționând unii cu ceilalți și având scopuri comune. De asemenea, integrarea este un proces complex care permite dezvoltarea unei coeziuni sociale. De fapt, integrarea descrie procesul individual de a accede la calitatea de membru al unui grup, pe de o parte și de acceptare de către grup a acordării acestui statut persoanei care l-a solicitat, pe de altă parte.

Procesul de integrare se prezintă oarecum similar și la nivel de stat național. Astfel, un stat solicită integrarea, la nivel regional, într-o organizație politică, economică sau de altă natură. Cererea sa trebuie mai întâi acceptată de mediul integrator și apoi se demarează procesul propriu-zis de integrare. Acesta din urmă impune respectarea liberă, necondiționată a normelor, regulilor și cutumelor specifice organizației în care statul solicitant se integrează.

Noțiunea de integrare se întemeiază pe ideea potrivit căreia există o relație de inegalitate între subiectul care se integrează și mediul integrator. În acest sens, iată câteva exemple: copii și părinți; educat și educator; individ și grup uman; grupuri mici și grupuri umane mari; grupuri umane și stat. Socialul integrator este cel care trebuie să reproducă modelul. De aceea, tot ceea ce se abate de la acest model de integrare este perceput negativ și marginalizat.

Prin urmare, integrarea reprezintă o relație, o interacțiune dinamică între două entități distincte-*sistemul care se integrează și sistemul care integrează*. În cursul acestui proces, atât sistemul care se integrează cât și în cel ce integrează au loc mutații. În funcție de caracterul activ al primului și de capacitatea de răspuns a mediului care integrează, se disting fazele ale acestui proces: *acomodarea, adaptarea, participarea și integrarea propriu-zisă*⁹.

Dacă se analizează ansamblul demersurilor României pentru aderarea la Uniunea Europeană se va constata că au fost parcurse toate aceste faze. Astfel, *acomodarea* începe, la întâi februarie 1993, când România semnează Acordul European, prin care se instituie o asociere între țara noastră și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora. Mai întâi, s-au aplicat prevederile comerciale din Acordul European. Este faza în care România începe cunoașterea sistematică a valorilor și normelor ce ghidează întreaga activitate din UE. În iunie 1995, țara noastră depune cererea de aderare la UE. Aceasta marchează debutul fazei de *adaptare* a României la cerințele UE, iar în iunie 1999, se adoptă Planul Național de Aderare la UE. În timpul acestei faze are loc o armonizare legislativă și nu numai între România și UE. Începând cu februarie 2000 se declanșează procesul

⁹ Cătălin, Zamfir, Lazăr, Vlăsceanu, Dicționar de sociologie, București, Editura Babel, 1998, pp. 300-301.

aderării țării noastre la UE, prin deschiderea oficială a negocierilor de aderare dintre România și Uniunea Europeană. Acum, începe deschiderea capitolelor de negociere. (Un capitol de negociere se referă la un anumit domeniu din legislația europeană – spre exemplu agricultura sau politica regională. Există 31 de capitole pe care fiecare țară candidată trebuie să le discute cu Uniunea Europeană, ele reprezentând ceea ce este cunoscut sub numele generic de *acquis-ul comunitar*). Faza denumită *participare* va începe pentru România la 1 ianuarie 2007, când dacă se îndeplinesc toate cerințele impuse de UE, țara noastră va deveni stat membru cu drepturi depline al acestei uniuni de state. În această fază, întreaga activitate din România se va desfășura în consens cu valorile și normele specifice UE.

Cea de-a patra fază și ultima a procesului analizat (integrarea) o constituie *integrarea propriu-zisă*, etapă în care începe integrarea socială, economică, culturală, politică și militară a țării noastre în UE. De fapt, acum valorile și normele specifice vieții și activității din UE sunt asimilate, însușite, interiorizate și puse în practică atât de instituțiile statului, de societatea civilă, cât și de cetățenii țării care se consideră și cetățeni europeni. În plus, toți cei menționați acționează pentru apărarea și promovarea valorilor și normelor UE socotindu-le ca fiind ale lor și nu pentru că i-ar obliga cineva. Practic, în cea de-a patra fază începe realizarea integrării României în UE sub toate aspectele și pe toate planurile.

În acest context, se vor îndeplini efectiv: *integrarea normativă* (măsura în care valorile democratice ale UE devin norme obligatorii, liber, conștient și responsabil interiorizate de către toți cetățenii țării); *integrarea culturală* (normele și valorile culturii UE sunt asimilate și însușite de către cetățenii României); *integrarea comunicațională* (schimbul interpersonal de semnificații, prin intermediul limbii române și a uneia de circulație internațională, acceptată în comunitatea europeană); *integrarea funcțională* (schimbul de servicii, ce variază de la interdependență la autonomie).

Practic, cetățenii români învață și își formează deprinderi utile în afișarea unei atitudini și manifestarea unui comportament acceptat de ceilalți cetățeni europeni); *integrarea psihosocială* (procesul de interiorizare ce permite cetățenilor români să acționeze în conformitate cu normele și valorile mediului integrator, atunci când relaționează cu ceilalți cetățeni europeni, în orice situație); *integrarea socială* (ajustarea relațiilor statelor membre ale UE potrivit normelor și regulilor existente în cadrul acesteia); *integrarea politică* (procesul de acceptare de către membrii UE –state și cetățenii acestora-a unui mod de a acționa, de a simți și de a vedea specifice mediului integrator); *integrarea economică* (ansamblul de măsuri destinat să suprimă discriminările între economiile țărilor membre ale UE).

IV. Interesul național- finalitatea esențială a acțiunii actorilor statali și non statali

Interesul național reprezintă expresia activă a necesităților statului național, acea finalitate care îi orientează, în permanență, conduita. De fapt, în mod teoretic, orice stat național în tot ceea ce întreprinde urmărește atingerea interesului național. Acesta din urmă este un concept multidimensional, el referindu-se la toate domeniile de activitate umană. De aceea, se poate vorbi de interes național în plan economic, militar, politic, cultural, diplomatic, social, financiar, informațional.

În același timp, interesul național apare ca ultim argument utilizat de guvernanți atunci când trec la adoptarea unor măsuri nepopulare, la diminuarea sau restricționarea unor drepturi generale ale omului. De exemplu, România, începând cu 1 ianuarie 2006, ridică prețurile la gazele naturale, energia electrică și termică și face aceasta nu din motive economice, ci pentru a armoniza prețurile interne cu cele din UE. La fel, din motive de securitate, în cadrul luptei împotriva terorismului internațional se adoptă măsuri prin care se limitează și restricționează o serie de drepturi ale omului, cum ar fi libera circulație dintr-o țară în alta, înăsprirea pazei și a controlului în aeroporturi, gări și autogări, sporirea drepturilor forțelor de ordine și intervenție.

Totodată, interesul național reprezintă, cel puțin teoretic, factorul determinant al acțiunilor interne și internaționale al statului în toate domeniile de activitate. De pildă, măsura implicării active a României în lupta împotriva terorismului internațional, inclusiv prin participarea cu trupe la coaliția internațională din Irak, se argumentează tot prin apelul la interesul național.

De asemenea, interesul național este factorul ce stă la baza consensului național, a coeziunii sociale și a obedienței populației. Aceasta pentru că atunci când este vorba de interesul național toți cetățenii țării sau marea lor majoritate sunt de acord cu depunerea de eforturi susținute pentru atingerea unor obiective strategice, să acționeze uniți și solidari în aceeași direcție, să se supună conștient măsurilor adoptate de guvernanți pentru a asigura dezvoltarea durabilă și securitatea țării.

Interesul național se pune în evidență prin activitatea din interiorul țării, dar și în afara acesteia, în toate domeniile. El se traduce prin preocuparea constantă a instituțiilor statului, a cetățenilor săi, dar și a societății civile de a asigura dezvoltarea economică durabilă a țării, de a realiza schimburi economice avantajoase cu celelalte state, de a prezerva independența, suveranitatea și integritatea teritorială a țării, de a garanta

securitatea umană a locuitorilor săi, de a stabili și întreține relații utile și necesare României cu celelalte țări și cu organizațiile internaționale, precum și cu societatea civilă regională și internațională, de a promova cultura națională, de a face demersurile necesare integrării regionale și internaționale și nu numai.

Conținutul fiecărei dimensiuni a interesului național cunoaște o evoluție dinamică, în timp, ca urmare a schimbărilor produse în domeniile de activitate umană cu care acesta are tangență. De exemplu, interesul național privind suveranitatea se exprimă, astăzi, când România este stat membru NATO și aspiră la integrarea în UE, într-o altă formă și în alți parametri decât acum 15 ani. De altfel, documentele ce definesc interesul național în domeniul amintit, la rândul lor au cunoscut transformări de esență. Astfel, ceea ce se înțelegea prin suveranitatea statului român în anul 1989, de exemplu, diferă substanțial de accepția dată acum acestui termen.

V. Corelația globalizare, integrare regională și interes național

Globalizarea, integrarea regională și interesul național se află în corelație. În același timp, globalizarea și integrarea regională exercită un impact semnificativ asupra interesului național. Afirmarea aceasta are în vedere faptul că interesul național este fundamental pentru orice actor statal, care face tot ceea ce depinde de el pentru a-l atinge la parametri dorți și în timp optim. Apoi, globalizarea și integrarea regională se află într-o strânsă interdependentă și interacțiune. Practic, statele aleg integrarea regională atât ca formă primară de satisfacere a interesului național, prin cooperare bilaterală și/sau multilaterală cu celelalte state, cât și ca modalitate de a participa activ și avantajos la globalizare. Totodată, integrarea regională permite statelor să atenueze efectele negative ale globalizării printr-un efort comun și concertat.

De asemenea, integrarea regională poate fi interpretată ca o primă etapă a procesului de globalizare. Statele din diverse regiuni ale lumii își constituie organizații mai ales de natură economică, încercând pe această cale să-și pună în valoare potențialul lor într-un domeniu sau altul de activitate economică. Un exemplu, edificator de integrare regională completă (economică, politică, socială, culturală, militară) a unor state îl constituie Uniunea Europeană. Aceasta este, în prezent, alcătuită din 25 de state și are instituțiile aferente unei federații de state. Rezultatele sale, pe toate planurile, dar mai ales în cel economic, o recomandă ca formă de integrare ce permite o dezvoltare durabilă și relativ echitabilă pentru toți.

Globalizarea, ca fenomen multidimensional, complex și omniprezent, generează atât efecte pozitive, cât și negative. Se pare că integrarea

regională, văzută ca proces premergător globalizării, contribuie la minimizarea efectelor negative ale celei din urmă și la amplificarea celor favorabile. Pe de altă parte, integrarea regională o dată realizată, permite statelor o implicare activă, responsabilă și, practic, avantajoasă în procesul globalizării.

Dacă se are în vedere că interesul național este finalitatea urmărită de orice actor statal, atunci este evident că statele lumii vor face tot ce le stă în putință pentru atingerea sa în condiții avantajoase, inclusiv acceptarea conștientă și voluntară a consecințelor integrării și globalizării. Într-un fel și într-o anumită măsură, interesul național impune ca statele să accepte și să acționeze în direcția integrării regionale și a globalizării, în calitatea lor de fenomene ce definesc evoluția omenirii. Respingerea în bloc atât a integrării regionale, cât și a globalizării nu este benefică pentru nici un stat, indiferent de mărime, populație, putere economică și militară. Astăzi, izolarea unui stat nu mai reprezintă o cale de protecție eficace a cetățenilor săi, dimpotrivă generează insecuritate, în toate domeniile existenței și activității umane.

Concluzii

Interesul național este factorul fundamental ce mobilizează statele la acțiuni multiple și pe toate planurile. Globalizarea și integrarea regională sunt fenomene corelative și definatorii pentru evoluția omenirii. Ele au un impact semnificativ asupra interesului național. De aceea statele sunt motivate să acționeze concertat în direcția înlăturării integrării regionale și implicării active în procesul globalizării.

Este adevărat că atât integrarea regională, cât și globalizarea presupun o serie de costuri sociale, economice și nu numai, dar respingerea celor două fenomene nu este benefică pentru nici un stat. Astăzi, pe arena mondială, acționează destul de consistent o serie de actori non statali, definiți printr-o mare putere economică. Este vorba de organizațiile multinaționale, care agreează și susțin ideea globalizării. Aceste instituții financiare și economice (multinaționale sau transnaționale) au capacitatea financiară și economică, dar și influența politică necesară de a promova și susține cu succes globalizarea. Ele sunt interesate de obținerea unui profit cât mai mare și fac tot ceea ce le stă în putință în acest sens, iar globalizarea le satisface din acest punct de vedere.

Relațiile de integrare sunt cu atât mai ridicate cu cât economiile sunt mai dezvoltate, cu cât ele au structuri de producție și de consum diversificate și cu cât ele sunt mai apropiate geografic. Uniunea Europeană este un exemplu de asemenea relații de integrare completă și complexă,

dezvoltate de o mare parte a statelor unui continent. Ea este și un răspuns adecvat al statelor membre la provocările globalizării.

Prin urmare, statele nu se pot opune acestei tendințe de evoluție mondială, dacă vor să se dezvolte durabil și în deplină armonie și securitate. Desigur, fiecare stat alege calea de urmat, ritmul derulării procesului de integrare regională și rolul pe care dorește să-l joace pe arena mondială.

Anexa 1

Dimensiunile globalizării¹⁰

Bibliografie

1. Zygmunt, Bauman, Globalizarea și efectele ei sociale, București, ANTEP, 2003
2. Brunelle, Dorval, Lorine Guay, Ana Maria d'Urbano, Tania Vachon, Guide de formation sur globalisation dans les Ameriques, în http://www.cmm-csn.qc.ca/publications/Dorval_02-12-10.pdf
3. Dimensiunile globalizării, în http://www.dadalos.org/globalisierung_rom/grundkurs_2.htm
4. Bernard Guillochon, Globalizarea o singură planetă, proiecte divergente, București, RAO, 2003
5. Regionalizare în loc de globalizare?, în http://www.dadalos.org/globalisierung_rom/grundkurs_3.htm
6. Pierre Tartakowsky, Altermondialisation : Fondamentalisme ou nouvel humanisme ?, în <http://www.france.attac.org/au969>
7. Cătălin, Zamfir, Lazăr, Vlăsceanu, Dicționar de sociologie, București, Editura Babel, 1998

¹⁰ Apud Dimensiunile globalizării, în <http://www.dadalos.org/>

GLOBALIZAREA ȘI MASS - MEDIA

Nasty VLĂDOIU*

Although it isn't an entirely new phenomenon in the beginning days of the 3rd milenium it seems to get unprecedented connotations in humanity's history and more often is vehiculated the idea that from now we can speak about a new wave of globalization. Historically speaking, the extension and integration market's process to the global level was directly determined by technology and its progress, as well as the techniques state and its development.

Globalization, as a phenomenon, is in interdependence and interconditioning reports with mass-media. This occurs because the globalization effects are reflected, on one hand, through mass-media and, on the other hand, the both have a close dependence with the informational technologies. Moreover, the mass-media development in a certain measure, can be appreciated that it's owned to globalization of markets, cultures and others.

1. Globalizarea și unele efecte ale sale

Globalizarea, ca fenomen, nu reprezintă o realitate nouă, dar viteza cu care își propagă astăzi fluxurile din ce în ce mai puțin materiale (dar materializabile) ridică probleme de adaptare. Entitățile instituționale, statale, dar și indivizii suportă efectele sale multiple.

Un prim efect îl reprezintă modificarea stitlului de viață și de înțelegere a acestuia. Acest efect aduce cu sine două noi paradigme: comunicarea și piața. Aceste noi paradigme acreditează activitățile „care au patru atribute principale: **planetar, permanent, imediat și imaterial**. Tetralogia constituie elementul ofensiv al mondializării, fenomen major și hotărâtor pentru epoca noastră”¹. Cei care excelează în atributele menționate sunt subiecții globalizării, iar cei care nu reușesc să se adapteze acestor exigențe devin invariabil obiectele acesteia. de aici necesitatea adoptării unei atitudini pozitive și active față de globalizare, atât de către comunitățile

* Avocat Nasty VLĂDOIU, absolvent al Colegiului Național de Apărare

¹ Ignatio RAMONET, *Geopolitica haosului*, București, Editura Doina, 1998, p.68.

umane-state, uniuni de state -, organizații regionale și mondiale, cât și de indivizi, separați sau în calitate de membri ai unor grupuri sociale.

Un alt efect important al globalizării îl reprezintă faptul că aceasta divide și unește în egală măsură, uniformizează, dar generează și clivaje ce separă pe cei care posedă bunuri, bani și mai ales informație, de ce ceilalți lipsiți de astfel de mijloace și care sunt dominați de primii. John Kavanagh de la Institutul de Cercetări Politice din Washington remarcă o stratificare alumii, o nouă ierarhie socio-culturală mondială, apărută ca rezultat al globalizării. El constată că acest proces este extrem de avantajos pentru **cei puțini** (clasele luminate), dar marginalizează sau chiar exclude 3/3 din populația lumii. Cei dintâi trăiesc în timp (datorită accesibilității virtuale a distanțelor și a posibilităților foarte rapide de ale străbate în mod real), ceilalți rămân prizonieri ai unui spațiu confuz².

Globalizarea economică și informațională se reflectă în plan identitar prin procesele de integrare instituțională (alt efect al globalizării). În timp ce instituțiile și registrul economic se mișcă rapid după regulile impuse de globalizare, latențele identitare nu fac aceasta, iar securizarea valorilor spirituale se include în interesul național. De aceea protejarea culturii naționale este un factor de stabilitate într-o lume cu o evoluție alertă. Prin instituții integrative cu ranguri succesive de generalitate se încearcă armonizarea trecerii de la identitatea de contururi precizate ale națiunii, la identități ale unor structuri cu arie mai amplă de cuprindere, dar din ce în ce mai incerte și mai neclare.

Deși există diferențe relevante între teoriile referitoare la globalizare, majoritatea analiștilor acceptă ideea lui R.Roberston : științele adoptă „în mod particular un punct de veder global” și „tratează condiția globală ca atare”³.

Teoriile globalizării intenționează să producă o corectură a opticii axate pe națiune spre una mondială. În acest context, trebuie menționat că se acordă o importanță din ce în ce mai mare proceselor la nivel planetar, dar necesitatea, interesul și abordarea statului națiune nu poate fi anulate.

Deteritorializarea reprezintă una din principalele forțe în lumea modernă. Într-o lume deteritorializată, banii, mărfurile și persoanele sunt implicate într-un proces continuu de atracție reciprocă. În timp această imagine este concretizată în mod clar printr-o paletă largă de mijloace, de la fast food-uri la cărți de credit, teritoriile din care ele emană dobândesc o importanță semnificativă.

² Zygmunt BAUMAN, *Globalizarea și efectele sale sociale*, Oradea, Antet, 1999, p. 77.

³ Roland POBERTSON, *Globalization, Sical Theory and Global Culture*, Sage, London, 1992, pp. 61-62

Concret, teoriile referitoare la globalizare ar trebui să se axeze asupra teritoriilor și statelor-națiune, dar ele tind să se manifeste în diferite planuri ale acestor teritorii decât cele vizate de sociologie. Ele se interesează mai mult de națiunile periferice și de modul în care acestea rezistă/se modifică ca urmare a ceea ce produc statele centrale. Importanța statului-națiune (central/periferic) rămâne de actualitate: în timp ce restaurantele fast food și cărțile de credit sunt produse specifice unei singure națiuni, totuși, ele au ajuns astăzi, să dețină un caracter global. În timp ce piețele de desfacere din SUA au devenit supraaglomerate și saturate, produsele tind să se extindă pe piețele internaționale. De exemplu, McDonald's-ul anual se extinde pe piața internațională mai mult decât pe cea internă, astfel încât cea mai mare parte a profiturilor le obțin din exterior. Un drum similar parcurg și cărțile de credit, deși la originea lor rămân tot SUA.

Odată cu destrămarea blocului comunist, lumea a devenit un sistem mult mai deschis și vulnerabil la influența exercitată de partea occidentală. Opoziția principală o reprezintă cultura locală⁴. Însă, în ultimul timp, se constată că restaurantele fast food și cărțile de credit au pătruns și dincolo de cultura locală.

Punctul principal al interacțiunii proceselor referitoare la globalizare îl constituie, astăzi, tensiunea creată între relația de omogenizare – eterogenizare culturală. Majoritatea teoriilor afirmă că suntem martorii unui proces amplu de eterogenizare, în timp ce lanțurile de restaurante fast food și cărțile de credit ne îndreaptă spre un alt proces : cel al omogenizării. De fapt, fragmentarea culturală și etnică, precum și procesul modern de omogenizare reprezintă două tendințe ale realității globale.

Prin urmare, se poate afirma că transformările globale au condus simultan, pe de o parte, la dispersia unor bunuri și idei comune, iar pe de altă parte, ceea ce au receptat, interpretat, adaptat și utilizat în contexte culturale diferite, a condus la (re)producerea și (re)constituirea diferențelor și a diversității. În acest sens, globalizarea devine un proces ce cuprinde atât „comprimarea lumii”, cât și „intensificarea conștiinței lumii ca întreg”⁵. Ubicuitatea acestor fast food-uri și acărților de credit a generat procesul de concizie al lumii, în timp ce, indivizii care le folosesc au devenit mult mai conștienți de utilitatea acestui sistem global.

„Cultura globală nu reprezintă o legătură stabilită din punct de vedere normativ, ci un simplu mod de discurs: asupra lumii ca întreg și asupra variațiilor ei”⁶. Fast food-urile și cărțile de credit nu mai prezintă semnificație doar din punct de vedere economic, ci și cultural. Ele și-au

⁴ Denis McQUAIL, *Mass Communication Theory. An Introduction*, Sage, London, 1994.

⁵ Roland ROBERTSON, *op. cit.*, p. 8.

⁶ Ibidem, p.135

impus influența asupra modului de a ține un discurs asupra lumii, dar spre deosebire de autorul menționat anterior, George Ritzer consideră că acestea au exercitat constrângeri asupra modului de consum al individului⁷.

Globalizarea reprezintă pentru toată lumea, un proces ireversibil care ne afectează pe toți în egală măsură și în același mod. Termenul se referă, în primul rând, la efectele globale, în proporție covârșitoare neintenționate și neprevăzute, mai curând decât inițiativele și întreprinderile globale. Pentru unii globalizarea este ceva ce trebuie să realizăm neapărat dacă vrem să fim fericiți, iar pentru alții, constituie sursa nefericirii noastre.

Noțiunea de „comprimare spațio-temporală” abordată de Z. Bauman (1999) desemnează succint transformarea complexă, aflată în plină desfășurare, a parametrilor condiției umane. Întrebuințările timpului și spațiului sunt strict diferențiate. Globalizarea divide și unește în egală măsură. Cauzele diviziunii sunt identice cu cele ce promovează uniformitatea globului. În paralel, s-a pus în mișcare un proces de „localizare”, de fixare în spațiu. Ceea ce apare drept globalizare pentru unii indivizi înseamnă localizare pentru alții.

A fi local într-o lume globalizată este un semn de inadecvare socială și de degradare. Spațiile publice se îndepărtează de zona de acces a vieții localizate, ceea ce face ca localitățile să-și piardă capacitatea de producere și transmitere a semnificațiilor și să desprindă de acțiunile de interpretare și descifrare a sensului pe care nu le pot controla.

Elementul de fond transmis de ideea de globalizare constă în caracterul nedefinit, dezorganizat și autopropulsat al problemelor lumii: lipsa centrului, a unui pupitru de comandă. Într-o anumită măsură, globalizarea este un alt nume pentru noua dezordine mondială.

Mass-media în sistemul global reprezintă un subsistem fundamental pentru buna funcționare a noului tip de societate impus de acest sistem, fiind mai internaționalizate ca niciodată: aceleași concepte, aceleași moduri de gândire și acțiuni simplificate și standardizate în așa fel încât produsul finit să fie universal. Arta, filmele, muzica și celelalte produse ale culturii de masă crează un amestec cultural și o combinație de stiluri și simboluri, combinație ce reprezintă, de fapt, cultura propusă de globalizare.

2. Reflectarea globalizării în mass-media

Realitatea ultimelor decenii a stat sub semnul instantaneității și al schimbărilor grefate pe dezvoltarea tehnologiilor în domeniul comunicării și informațiilor. S-au conturat forțe noi printre care se regăsesc și mijloacele

⁷ Vezi: George RITZER, *The McDonaldization-thesis*, Sage, London, 1998

de comunicare în masă. Acum, „societatea de consum” a lăsat loc „societății informaționale”, cu efecte economice, sociale și culturale asemănătoare sau poate mai dezvoltate decât cele implicate de revoluția industrială a secolului al XIX-lea.

În prezent, coexistă pe glob societăți și indivizi aflați în epoci diferite, de la cea de bronz la cea spațială. Această stare reprezintă un produs al globalizării economice, culturale, politice etc.

Definită ca „proces social în care constrângerile geografice și sociale se retrag”⁸, globalizarea transformă lumea într-un loc unic și adaugă spațiului social un domeniu suprateritorial, fără distanțe și fără granițe. În aceeași ordine de idei Mircea Malița imaginează ălaneta ca sferă strânsă în planuri suprapuse, de comunicații și informații, de tehnologie, comerț, finanțe și științe care exprimă globalitatea lumii⁹. Din perspectiva autorului citat, agenții globalizării nu sunt statele, ci noile tehnologii și mass-media.

Reacțiile critice în fața procesului rapid și cuprinzător de globalizare nu au întârziat să se manifeste. Sensul profund transmis de ideea de globalizare constă în „caracterul nedefinit, dezorganizat și autopropulsat al problemelor lumii”¹⁰: lipsa centrului.

Faptul că relațiile indivizilor au fost extinse în timp și spațiu într-un mod fără precedent este un loc comun al descrierilor sociologice ale lumii moderne. Pentru generațiile anterioare, dezvoltarea scrisului a permis comunicarea pe scară largă, iar tiparul a extins-o. Procesul s-a accelerat în secolul al XX-lea, când mai întâi telegarful, apoi telefonul, radioul, televiziunea și Internetul s-au impus într-o succesiune rapidă, facilitând transmiterea de imagini, în direct, de pe tot globul.

Marshall McLuhan a sesizat sensul în care mijloacele de comunicare în masă vor avea un rol important în înțelegerea sfârșitului de secol al XX-lea. Ideea „satului global” evidențiază aspectele noilor mijloace de comunicare: accesul instantaneu la evenimentele îndepărtate, care pot fi vizionate în culori pe toată suprafața globului. Impactul noilor media este atât de puternic, încât „tehnologia scufundă omul într-un bazin mondial de informații în mișcare”¹¹. Natura instantanee a mișcării informațiilor descentralizează cadrul intim al individului, ducând la apariția unuia nou care include o multitudine de existențe tribale. Confruntarea vechii culturi vizuale fragmentate cu noua cultură electronică naște crize de identitate, reacții violente, ce se manifestă prin căutarea identității personale, comunitare, sociale sau comunicaționale.

⁸ Adam BRIGGS, *The Media. An Introduction*, Longman, Edinburg, 1998, p.54.

⁹ Mircea MALIȚA, *Zece mii de culturi, o singură civilizație*, Nemira, București, 1998, p.276.

¹⁰ Zigmunt BAUMAN, *op.cit.*, p. 63.

¹¹ Marshall McLUHAN, *Mass-media sau mediu invizibil*, Nemira, București, 1998, p.263.

Mas-media este organizată astăzi într-un sistem (producție de serie, difuzare de masă) mai internaționalizat ca niciodată: aceleași percepții și reprezentări, moduri de gândire și de acțiune esențializate excesiv din dorința de a păstra ceea ce este universal valabil dincolo de orice graniță. Arta, muzica, filmele actuale degajă un sentiment al fragmentării și incertitudinii și crează un colaj cultural, un amestec de stiluri și produse ce se ciocnesc într-o confuzie caleidoscopică.

McQuail abordează noile tehnologii ale informației și comunicării din perspectiva audiențelor, dar, în paralel, a globalizării acestora¹². Prin urmare, se produce o degradare a specificului cultural în termenii unor preferințe pentru forme și genuri despre care se spune că sunt universale. Globalizarea are capacitatea de a înlocui naționalul, localul cu omogenul în care asemănarea e preferată diversității.

Descrierilor postmoderniste ale tehnicilor de comunicare se concentrează în mod frecvent pe opusul unității generale, pe noi tipuri de dispersare și fragmentare. Pentru J. Baudrillard, noile mijloace electronice de comunicare anunță o lume a simulacrelor, de modele, de coduri și sisteme digitale, de imagini ale mass-media care au devenit „reale” și care erodează distincția între lumea reală și mass-media. În lumea hiperreală imaginată de către autorul citat, viața se dizolvă în televiziune –proces ce duce la omogenitate, iar singura realitate rămân reclamele televizuale și alți semnificanți, produși de media¹³.

Societatea contemporană se caracterizează prin comunicare generalizată, ea fiind societatea mijloacelor de comunicare în masă. Televiziunea, radioul și din ce în ce mai mult Internetul sunt mijloacele prin care oamenii de pretutindeni comunică direct sau mediat. Această comunicare universală conduce în timp la manifestarea pericolului omogenizării și standardizării culturii, a economiilor, dar ceea ce este mai grav la o uniformizare a modului de a fi, de a gândi și acționa al oamenilor.

Globalizarea comunicării în ceea ce privește circulația informației mediatizate și a produselor destinate amuzamentului este o realitate care, ignorată, ocultată sau minimalizată ar fi contraproductivă. Cultura de masă nu este o invenție a acestei epoci, ci doar continuarea ridicată la dimensiuni industrial-profitabile copleșitoare adiferitelor formule estetice de „popularizare” din secolele trecute. Adevărata, înalta cultură rămâne, ca și în trecut, accesibilă unor elite a căror componentă a sporit considerabil, prin comparație cu epoca Renașterii, de exemplu.

Dezvoltarea noilor tehnologii a permis generației de texte noi să traverseze frontierele. Este posibil ca în viitor să nu existe zonă-tampon

¹² Vezi: Denis McQUAIL, *op.cit.*

¹³ Vezi: Jean BAUDRILLARD, *Sistemele obiectelor*, Editura Echinoc, București, 1996

între global și local, iar localul și înaintea lui, naționalul să devină un hibrid de culturi și identități locale. O posibilă soluție ar fi înfruntarea a două exigențe contradictorii: salvarea extraordinarei diversități culturale create de diasporă și, în același timp, dezvoltarea unei culturi planetare a tuturor¹⁴.

3. Concluzii

Globalizarea este un fenomen caracterizat prin complexitate și omniprezență. Ea are raporturi de interdependență și de interacțiune cu mass-media, căreia i-a mărit raza de acțiune și o alimentează cu subiecte de primă pagină.

Mass-media, ca structură destinată să informeze oportun și corect publicul, influențează globalizarea prin difuzarea opiniilor avocaților acesteia, dar și pe ale adversarilor ei.

În același timp, atât globalizarea, cât și mass-media profită din plin de revoluția tehnologică în domeniul informațiilor și comunicării. Ambele își fac cunoscute efectele prin intermediul informaticii și al comunicațiilor.

Atitudinea comunităților și a grupurilor umane față de globalizare și de mass-media trebuie să fie una pozitivă, de acceptare și de conlucrare cu ele. Respingerea ambelor și o atitudine preponderent negativă a oamenilor față de globalizare și mass-media se poate aprecia ca contraproductivă și fără viitor.

Bibliografie

1. BAUDRILLARD, Jean, *Sistemele obiectelor*, Editura Echinox, București, 1996
2. BAUMAN, Zygmunt, *Globalizarea și efectele sale sociale*, Oradea, Antet, 1999,
3. BOUDON, Pierre, *Tratat de sociologie*, Humanitas, București, 1997,
4. BRIGGS, Adam, *The Media. An Introduction*, Longman, Edinburg, 1998,
5. MALIȚA, Mircea, *Zece mii de culturi, o singură civilizație*, Nemira, București, 1998,

¹⁴ Pierre BOUDON, *Tratat de sociologie*, Humanitas, București, 1997, p. 634.

6. McLUHAN, Marshall, *Mass-media sau mediu invizibil*, Nemira, București, 1998,
7. McQUAIL, Denis, *Mass Communication Theory. An Introduction*, Sage, London, 1994
8. RAMONET, Ignatio, *Geopolitica haosului*, București, Editura Doina, 1998
9. RITZER, George, *The McDonaldization-thesis*, Sage, London, 1998
10. ROBERTSON, Roland, *Globalization, Sical Theory and Global Culture*, Sage, London, 1992.

SECURITATEA ENERGETICĂ NAȚIONALĂ: DEZIDERAT SAU NECESITATE?

Dr. Marian RIZEA,*
Eugenia RIZEA*

Motto:

“Întotdeauna când economia unei țări e la discreția străină și politica țării e la dispoziția străinilor”.
(GARABET IBRĂILEANU)

The strategic importance of the adjacent space to the Black Sea was highlighted even from the Antiquity. Now, more than ever, all the great international actors are aware this matter in political, military, social and religions fields and, at the same time, it aware by the riverside states. The location of the next American military headquarters next to the Black Sea is to become real. The great mineral and energetic reserves (oil and gas) of the Caspian and Black Sea area incited interest of great powers and started the open conflict for this part of the world.

I. Scurt istoric

* col. conf. univ. dr. ing., Academia Națională de Informații

* inginer, SC DISTRIGAZ SUD SA - Sucursala PLOIEȘTI

Despre petrol și gaze s-a scris mult și se va scrie și mai mult în perioada următoare. Devine tot mai evidentă lupta marilor puteri pentru controlul și gestionarea resurselor energetice planetare. Dacă pionieratul exploatării zăcămintelor de hidrocarburi început la mijlocul secolului al XIX-lea era motivat mai mult de dorința de îmbogățire rapidă a unora, în prezent, accesul și mai ales gestionarea resurselor energetice a devenit, pentru toate statele, mari, mijlocii și mici, o necesitate acută.

„Mană cerească sau blestem“, petrolul are o istorie foarte veche, ale cărei origini se pierd în istorie. O istorie strălucitoare și tenebroasă în care sunt prezenți protagoniștii și mulțimile, novatorii și truditarii de rând, bogații și săracii; în care petrolul este cauză și efect; hotărăște deznodământul războaielor, care la rândul lor hotărăsc viitorul petrolului; în care cei puternici își exercită autoritatea asupra celor mici; în care, apoi, cei mici își iau revanșa asupra celor mari.

Cunoscut încă din antichitate, petrolul a luminat, a încălzit, a dat viață. Dintr-o lovitură, el a schimbat ierarhia marilor porturi ale lumii, într-atâta a fost eclipsată mișcarea celorlalte mărfuri de traficul naval cu hidrocarburi. El a modificat și ierarhia națiunilor. El a dăruit viață și moarte. A fost rege în timp de pace sau de război. Pricină a ruinei ori sursă a prosperității, el a zămislit tot ceea ce poate fi mai rău și tot ceea ce poate fi mai bun.[1]

Vechiul Testament descrie Marea Moartă ca fiind locul unde nu viețuiesc pești, nici crustacee, nici alge, nici corali. Apele sale „metalice” sunt încărcate cu clorură, bogate în sare. Grecii și romanii au numit-o lacul **Asfaltit**.

Strabon nu-și ascunde uimirea. Asfaltul, spune el, „se găsește în lac în cantități foarte mari. Din când în când, la intervale neregulate, vezi această substanță țâșnind din adâncurile lacului cu atâta forță încât apa clocotește”. El explică: „asfaltul este o substanță pământoasă care, lichefiată de căldură, țâșnește și se dilată, dar își schimbă imediat starea, pentru că, în contact cu apa rece, se solidifică, formând o masă dură... Asfaltul plutește pe apele lacului, iar oamenii din partea locului, urcați pe plutele lor, se îndreaptă către locul unde s-a produs erupția, taie asfaltul și iau câte bucăți pot duce.”

La răsărit, pe țărmurile imbibate cu ulei ale Marii Moarte, se ridică un munte numit de arabi **Tur el Homar**: stânca de asfalt.

Din Biblie, aflăm că Dumnezeu îi spune lui Noe: „Fă-ți o corabie din lemn de salcâm. În corabie să faci despărțituri și smolește-o cu smoală pe dinăuntru și pe dinafară”(VI, 14, Facerea).

Marea Caspică și Marea Neagră s-au aflat pe vestitul traseu al ceea ce în istorie a fost denumit “drumul mătăsii”.

Zăcămintele de țiței din jurul celor două mări, unde sunt așezate mai multe țări, cu tradiții și religii diverse, le-a făcut cunoscute, râvnite și disputate din cele mai vechi timpuri.

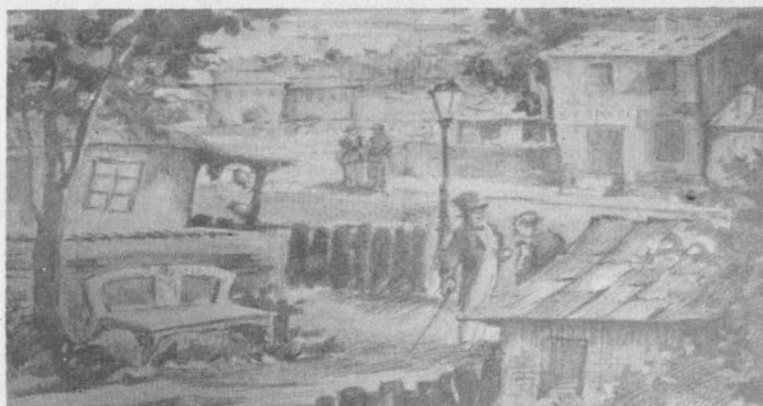
În anul 1787, un voiajor anonim care, de la 1759 la 1762, a locuit în Orient, în provinciile Buceag, apoi în Moldova și în Muntenia, a publicat rezultatul observațiilor sale (cu referire la păcură) „*asupra comerțului important și rentabil ce s-ar putea face în țările ce mărginesc Marea Neagră*”[3].

Impresionanta istorie a petrolului poate fi rezumată într-o singură cifră: aceea a producției cumulate. **Se estimează că, din anul 1857, când România apare în statisticile mondiale ca fiind prima țară producătoare de petrol, 275 tone, și imediat în anul 1859, când pseudo-colonelul Drake a văzut țițeiul erupând la Titusville(SUA) și până în prezent, adică în o sută patruzeci și nouă de ani de extracție sistematică, au fost produse și consumate peste 60 miliarde de tone de petrol.**

Ce a devenit această cantitate de țiței? A ars pe altarul focurilor eterne, în candelabrele palatelor și opaițele cocioabelor, a slujit pentru călăfuirea corăbiilor, drept mortar la construcții, ca manta a șoselelor; a vindecat sau a încercat să vindece felurite boli; a gresat angrenaje, a uns mașini; s-a transformat în mii de produse plastice sau textile; a slujit drept combustibil pentru focarele cazanelor, carburant pentru motoarele mijloacelor de transport pe apă, pe șine, pe șosele și pe cer.

Automobilele, simbolul popular al civilizației secolelor XX și XXI, nu consumă doar petrolul sub formă de carburanți (benzine, motorine), lubrefianți (uleiuri, vaseline) sau antigel. Petrolul este, în același timp, încorporat în materialele din care sunt alcătuite volanul, tabloul de bord, portierele, scaunele, pneurile etc.

Punerea în funcțiune la Râfov, lângă PLOIEȘTI, în anul 1856 de către frații Theodor și Marin MEHEDINȚEANU, a primei găzării din lume, fapt ce a permis acestora să participe și să câștige licitația pentru iluminatul **BUCUREȘTIULUI- primul oraș de pe planetă iluminat public cu petrol lampant, la 01 Aprilie 1857**-și apoi menționarea oficială a ROMÂNIEI ca prima țară din lume cu o producție petrolieră oficial înregistrată, 275 tone/an, nu a scăpat atenției opiniei publice mondiale.

1 Aprilie 1857 — București — primul oraș din lume iluminat public cu petrol lampant (original).

Prin aceasta se explică și faptul că numeroși călători străini au observat existența petrolului, l-au descris și i-au sesizat viitoarea lui importantă economică și chiar politică, stârnind interesul concret al țărilor pe care le reprezentau, de a cunoaște resursele și eventualele posibilități de afaceri în România.

Cu o clarviziune demnă de admirație, economistul **Dionisie Pop Marțian** afirma: *„Toată Europa și mai cu seamă cea mai populată parte a ei, și-a ținut ochii asupra României, toate comunicările din viața socială a teritoriului sunt căutate. Călătorii de toate națiunile au venit să ne studieze izvoarele averei noastre și lăcomia la ele sunt cauza feluritelor îngrijiri de viitorul acestei țări. Nici poate fi altrăminte, căci astăzi nemaiputându-se practica cucerirea țărilor prin asaltul armelor, statele influențatoare trimit înainte industria și comerțul, ca să le pregătească calea pentru o ocaziune mai favorizatoare. Deci, de vom scăpa de dependența politică, ni se pregătește alta, economică”*.

Într-adevăr, pe urmele misionarului, diplomatului sau omului de știință, au apărut afaceriștii, infiltrându-se în economia românească, în general și, în petrol, în primul rând. Astfel, iau ființă, în prima parte a celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, primele societăți cu capital strain, care vor ocupa poziții dominante în industria petro-gazeiferă românească.

Petrolul a fost un important actor pe scena istoriei. Dintr-o lovitură, el a schimbat ierarhia marilor porturi ale lumii, într-atâta a fost eclipsată mișcarea celorlalte mărfuri de traficul naval cu hidrocarburi. El a modificat și ierarhia națiunilor. **El a dăruit viață și moarte, libertate sau jug.** A fost rege în timp de pace sau de război. Pricină a ruinei ori sursă a prosperității, el a zămislit tot ceea ce poate fi mai rău și tot ceea ce poate fi mai bun.[1]

Cele două războaie mondiale s-au dat cu și pentru petrol. Violentul conflict armat anglo-argentinian din anii '80, încheiat cu victoria armatei britanice, a avut ca pretext delimitarea zonelor de pescuit oceanic. Deloc de neglijat pretextul. În realitate, bătălia s-a dat pentru imensele zăcămintele de petrol și gaze din zona insulelor Falkland.

Primul război din Golf a fost declanșat după invazia Kuweitului de către Irak, miza fiind controlul zonei petroliere de către armatele aliate, conduse de SUA. Presupunerea arsenal nuclear deținut de către dictatorul irakian Saddam Hussein, cât și mult mai realul presupus potențial sprijin logistic acordat teroriștilor Al-Qaeda, au constituit pretextul care a stat la baza deciziei de invadare a Irakului din martie 2003 de către armatele americane și britanice, deși imensele bogății subterane ale milenarului stat arab, udat de Tibru și Eufrat, au reprezentat motivul real. Sub presiunea opiniei publice din propriile state, dar și a celorlalte state democratice, unele membre NATO, structurile de putere din SUA și Anglia au trebuit să bată în retragere și să formuleze o altă motivație a invaziei, sub mantaua protectoare a așa-zisei democrații de export. Prin ceea ce a fost, este și va fi, odată cu stabilirea noilor baze militare americane din Dobrogea, dar și prin construirea oleoductului de transport al țițeiului caspic spre vestul Europei, România devine, deopotrivă, *furnizor de securitate și potențială țintă teroristă*, calitatea fiindu-i dată nu de către bunele sale intenții, ci mai ales de către marii actori internaționali și momentele în care vor fi accesate programele câștigătoare ale propriilor interese strategice în zona euro-arabo-asiatică. Cu alte cuvinte, construcția și funcționarea oleoductului caspico-pontic-danubiano-adriatic, apreciat de unii ca un rău necesar, trebuie privite cu încredere și speranță.

II. Importanța Mării Negre în spațiul euroasiatic

Prin intrarea ROMÂNIEI și BULGARIEI în structurile militare euro-atlantice, țărmul de vest al Mării Neagre, împreună cu cel sudic ce scaldă plajele Turciei, au întregit granița NATO în această tot mai disputată zonă geostrategică, în care petrolul caspic poate declanșa oricând un **“incendiu al intereselor”** marilor puteri.

Bruce Picairn Jackson, Președintele Consiliului pentru Relații Externe din Congresul SUA, afirma la data de 08 martie 2005 în fața Senatului că *“securitatea și stabilitatea Mării Negre este esențială pentru securitatea euro-atlantică”*.

În anul 1998, președintele în exercițiu al Diviziei petroliere a gigantului Halliburton, viitor vicepreședinte al SUA, Dick Cheney, declara: *“Nu mă pot gândi la un moment în istorie în care o regiune de*

pe glob să fi devenit brusc atât de importantă pentru noi din punct de vedere strategic, așa cum este Caucazul astăzi”.

În anul 2001, același Dick Cheney recomanda în cadrul seminarului pentru elaborarea Raportului “Politica națională pentru energie”, includerea următoarei fraze programatice: *„Președintele face din securitatea energetică prioritatea absolută a comerțului nostru și a politicii noastre externe”*. Dacă acestor opinii avizate alăturăm punctul de vedere al lui Zbigniew Brezezinski cu privire la Eurasia, pe care o denumește *“tabla de șah pe care se dă lupta pentru supremația mondială”*, nu trebuie să mai facem nici un efort pentru a înțelege cât de importantă este zona la care facem referire în titlu[4].

III. Petrol și gaze

Ne place sau nu, analiștii politici, militari și economici trebuie să recunoască declanșarea, la începutul acestui an, a **„Războiului gazelor”** dintre RUSIA și UCRAINA, care a făcut, chiar și pentru câteva clipe să tremure cancelariile europene și să dea fiori reci dincolo de Atlantic. Evenimentul a fost marcat de recenta reuniune a miniștrilor de finanțe din G8 (SUA, JAPONIA, GERMANIA, FRANȚA, MAREA BRITANIE, ITALIA, CANADA și RUSIA), care la 11.02.2006, la MOSCOVA, concluziona :*“Riscurile vor rămâne iar cele mai importante vor fi legate de prețurile ridicate și instabile ale energiei”*

Odată cu creșterea cererii, neliniștea legată de siguranța aprovizionării cu petrol ar putea determina un salt fără precedent a prețurilor pe piața mondială. *“Din ce în ce mai des vedem semne care ne arată că ascensiunea prețurilor la petrol nu este legată numai de cerere”*, a explicat Rodrigo Rato, directorul general al Fondului Monetar Internațional (FMI). *“Ne confruntăm cu constrângeri tot mai mari legate de creștere și aprovizionare, care ar putea antrena perturbații macroeconomice cum nu ne-a fost dat să mai vedem până astăzi”*.

Printre responsabilitățile asumate de către G8 cu ocazia acestei întruniri a fost și reducerea dezechilibrelor globale.

Toate țările, inclusiv SUA, dar și state din Europa, Japonia, țări asiatice emergente, precum și exportatorii de petrol, poartă responsabilitatea de a contribui la diminuarea dezechilibrelor, pentru îmbunătățirea dezvoltării globale, a spus John Snow, ministrul american al Finanțelor.

Printre instrumentele de echilibrare a comerțului mondial menționate de Snow s-au aflat reducerea deficitului comercial al

Statelor Unite și flexibilitatea cursurilor valutare, în special în cazul Chinei.

Reuniunea, organizată pentru prima dată de către Moscova, care, prin vocea președintelui PUTIN, a făcut public faptul că forțele armate rusești au în dotare o rachetă imbatabilă, a fost și un prilej foarte bun pentru Rusia de a-și etala soliditatea financiară, câștigată în principal de pe urma exporturilor de petrol din ultimii ani, și de spulbera astfel temerile legate de fiabilitatea sa ca și furnizor de energie.

De altfel, recordurile înregistrate de petrol în ultima vreme i-au permis Rusiei să-și achite aproape integral datoriile din perioada Uniunii Sovietice, să asigure o creștere a PIB-ului de aproape 7 %, și a veniturilor cetățenilor mai mare decât în China.

Țările europene, participante la dezbateri, s-au folosit de moment pentru a aduce în dezbatere siguranța aprovizionării cu gaz a Europei, în condițiile în care aceasta a fost puternic zdruncinată de “războiul” izbucnit la începutul acestui an între Rusia și Ucraina. Răspunsul Moscovei, deși s-a dorit a fi unul asigurător, care să înlăture temerile legate de aprovizionare ale Occidentului, a fost perceput ca unul reținut.

Deși Alexei Kudrin, ministrul de Finanțe rus, a promis că Rusia se va strădui să asigure condiții echitabile de transport pentru gazele naturale dinspre toți producătorii interni și un export constant și suficient care să înlăture temerile Occidentului privind aprovizionarea cu gaze pe termen lung, acesta a plasat diplomatic o provocare, pe care experții G8 au interpretat-o ca atare.

Afirmația lui Kudrin **“avem ... nevoie de timp și de condiții tehnice pentru a pregăti această posibilitate”**, a determinat reacția ministrului francez al Finanțelor Thierrz Breton, care, a subliniat că, în ciuda promisiunilor, Moscova nu a ratificat **CARTA ENERGIEI**, un text european care ar deschide calea unei puneri sub semnul întrebării a monopolului de care se bucură la ora actuală gigantul rus Gazprom.

Reprezentantul Washingtonului, John Snow, și-a exprimat dorința ca Rusia să fie primită cât mai rapid în Organizația Mondială a Comerțului (OMC).

Trinomul **energie-finanțe- putere**, evidențiat în ultima perioadă au determinat Rusia să invite în luna martie 2006, pe reprezentanții G8 la o reuniune la nivel înalt, pe tema energiei.

În timp ce G8 **“desenează”**, viitorul energetic al omenirii, UCRAINA, vecina noastră, scoate la licitație pe 24 martie 2006, încălcând flagrant convențiile internaționale (România a dat în judecată la HAGA, statul ucrainian), mai multe zăcăminte de petrol și gaze din zona platoului continental al Insulei Șerpilor. Până la data așternerii pe

hârtie a acestor rânduri, deja, 12 mari companii petroliere renumite cumpăraseră documentația tehnică legată de viitoarele exploatare petro-gazeifere, strategii ucrainieni reușind cu viclenie să internaționalizeze disputa cu România, mizând pe intrarea țării lor în NATO, în 2008.

IV. Oleoducte și gazoducte

Și, ca reculul loviturilor energetice la adresa ROMÂNIEI să fie cât mai puternic, în prima decadă a lunii februarie a.c., oficiali din RUSIA, BULGARIA și GRECIA au anunțat că, în 2008, va începe construcția oleoductului *Burgas-Alexandroupolis*. Astfel, petrolul rus, cazah și azer va fi transportat cu petrolierele de la Novorosisk, din estul Marii Neagre și va fi descărcat în terminalele portului Burgas. De aici, printr-un oleoduct subteran, ce va lega Burgasul de Alexandroupolis, acesta va lua calea rafinării internaționale, ocolind strâmtoarea BOSFOR-DARDANELE.

Oleoductul Constanța-Trieste, speranța strategilor români, devine un proiect ratat, fiind puține șanse ca statele interesate (ROMÂNIA-UNGARIA-SERBIA-SLOVENIA-CROAȚIA-ITALIA), să poată pune punct infructuoaselor întâlniri din ultimii 9 ani.

Numai în anul 2005, comisiile interstatale s-au întâlnit de cel puțin șapte ori. Ultima a fost în 9 februarie la Zagreb, iar următoarea va fi la 22-23 martie la Trieste. România pare însă deja ocolită de marile proiecte petroliere.

Dacă totuși conducta Constanța-Pitești-Pancevo-Trieste, s-ar fi realizat, România ar fi câștigat 800 milioane de dolari pe an doar din taxele de tranzit al țițeiului. [6;7]

În afara conductelor deja aflate în exploatare, construite de fosta URSS, pentru transportul hidrocarburilor (țiței sau gaze) din bogatele

zăcămintele siberiene și asiatice spre vestul Europei, au fost luate în calcul mai multe trasee de oleoducte și gazoducte care să permită transportul țițeiului și gazului caspic către diferite terminale din Marea Mediterană, astfel încât, să fie depășit cel mai sever obstacol maritim european: strâmtoarea Bosfor.

În ultimul deceniu, cele mai fezabile trasee care puteau transporta țițeiul caspic din terminalul NOVOROSISK către Europa și America au fost: [2;5]

- 1.-*Burgas – Alexandropolis* (agreat de Rusia și Bulgaria).
- 2.-*Burgas – Bitola – Vlore* (agreat de Germania, Bulgaria și Rusia).
- 3.-*Tbilisi–Baku–Ceyhan* (agreat de SUA, M. Britanie și Turcia).
- 4.- *Constanța- Pitești- Pancevo- Trieste* (cel mai ieftin și sigur traseu).

Al treilea traseu a fost pus în funcțiune în 2005, iar primul va funcționa din 2009.

Acestea fiind datele problemei, orice om de bună credință, dar mai ales specialiștii petro-gaziști și energiticieni români și înclin să cred că și cei care se află întâmplător și vremelnic” în fruntea bucatelor” se întrebă de ce, în plină criză energetică, România și-a privatizat (pe nimic aproape) petrolul, gazele și în bună parte electricitatea?

Rămâne doar speranța ca proiectul „NABUCO”, gazoductul ce ar urma să străbată și România (acesta va asigura transportul gazelor rusești spre centrul Europei) să nu aibă soarta oleoductului *Constanța- Pitești- Pancevo- Trieste*.

Note bibliografice:

1. SÉDILOT, René, *Istoria petrolului*, Editura politică, București, 1979.
2. RIZEA, M., *Réhabilitation du système national de transport de l'huile par conduites, comme résultat de l'interconnexion entre les politiques des restructuration macro économique et les décisions stratégiques micro-économiques*, Editura A.N.I., București, 2004.
3. C. ZIDARU, L. STANCIU, DUMITRESCU, N., *Din istoria transportului țițeiului prin conducte*, Editura SILEX, 1998.
4. IORDAN, C., „Importanța Mării Negre pe tabla de șah a geopoliticii”, a XI-a sesiune de comunicări științifice a Academiei Naționale de Informații „România și consolidarea rolului acesteia ca furnizor de

securitate”, secțiunea “*Securitate și Siguranță Națională*”, vol. II, Editura A.N.I., București, 2005.

5. RIZEA, M, „*Marea Neagră - epicentrul elipsei strategice european-arabo-asiatice. Geopolitica petrolului*”, a XI-a sesiune de comunicări științifice a Academiei Naționale de Informații“ „România și consolidarea rolului acesteia ca furnizor de securitate”, secțiunea “*Securitate și Siguranță Națională*”, vol. II, Editura A.N.I., București, 2005.

6. Cotidianul Curentul, Luni, 13.02.2006, p. 8.

7. Cotidianul Adevărul, Luni, 13 februarie 2006.

ECONOMIA - FACTOR DE PUTERE ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

Irina CUCU

The most terrible war that we confront with nowadays is not the one related to weapons, but the economical one. A state that has a big economical power can also be a big military power and can exert an influence and a control upon states less developed.

Nimic nu există și nu poate exista pe lumea aceasta fără o dimensiune economică și financiară. Economia și finanțele sunt cel mai concret și mai dinamic produs al activității omenești și, totodată, cel mai palpabil suport al acesteia. De aceea, interesele se confruntă, în primul rând, în domeniul economic și în cel financiar, iar politica cea mai concretă, cea mai dinamică, cea mai fermă și, în același timp, cea mai flexibilă – care se definește totdeauna ca sinteză a interesului – este cea economico-financiară.

Politicile economice sunt marcate de globalizarea afacerilor și finanțelor, acceptarea intruziunilor economice și culturale, într-o sfidare a naționalismului și granițelor.

Globalizarea dispune de potențialul necesar unei lumi mai bune și, fără îndoială, integrarea într-o economie mondială și deschiderea către alte culturi asigură cele mai directe căi spre atingerea securității și păcii mondiale. Dar, deocamdată, politicile economice care au accelerat globalizarea au mărit nivelul șomajului, consumul resurselor și disparitățile, lichidarea unor ramuri.

Epoca globalizării corespunde cu cea a societății de tip informațional, a societății cunoașterii. Într-o astfel de epocă, informația, inclusiv cea economică (în primul rând, informația economică) nu va avea doar un rol de comunicare, de dialog, ci și o funcție de liant economic. Se așteaptă ca o astfel de realitate să ducă la ameliorarea semnificativă a raporturilor dintre statul politic și componenta economică a societății, dintre masa politică și politicile economice. Infodominarea economică va constitui, probabil, suportul pe care se vor concepe și realiza politicile economice și, ca urmare a acestora, noua arhitectură economică.

De-a lungul istoriei, toate războaiele au avut drept scop problemele economice, fie că a fost vorba, inițial, de resurse de hrană, de materii prime, fie că a fost vorba doar de realizarea unui anumit tip de influență, în genere, tot de esență economică. În prezent, se duce o bătălie pentru resurse

energetice și piețe de desfacere. În același timp, numai o țară dezvoltată din punct de vedere economic își poate permite să ducă un război, are resursele necesare ducerii acestuia. Cu cât statul este mai dezvoltat din punct de vedere economic, cu atât sunt mai mari șansele câștigării unui război, o economie puternică poate suporta mult mai ușor uriașele cheltuieli pe care le necesită o luptă.

Resursele energetice și materiile prime sunt, în marea lor majoritate, epuizabile. Din acest motiv, lupta pentru deținerea controlului zonelor cu resurse este acerbă. Până la descoperirea unor resurse neconvenționale cu costuri reduse, cei care dețin controlul resurselor energetice vor avea o mare influență asupra economiilor zonelor sărace în resurse sau fără posibilități de exploatare.

Întregul sens al existenței societății omenești constă într-o competiție pentru putere, mai exact, pentru mijloacele și mecanismele puterii, care sunt, în primul rând, economice și financiare. Resursele energetice și de materii prime nu reprezintă însă totdeauna un factor de putere. În general, țările care dispun de resurse nu sunt printre cele mai puternice. Toate țările din Orientul Mijlociu sunt sărace, deși aici se află cel mai mare rezervor de hidrocarburi în exploatare. Provocările începutului de secol sunt, în esență, provocări economice.

O parte importantă a acestui proces este și obținerea forței de muncă ieftine. Astfel, multe din companiile transnaționale și-au extins activitatea în țările în curs de dezvoltare unde mâna de lucru este mult mai ieftină și în acest mod costurile de producție sunt mult mai scăzute. Tot în aceste zone și prețul materiilor prime este mai scăzut, aici neexistând o industrie prelucrativă dezvoltată, exportul materiilor prime devine o sursă sigură și rapidă de câștig. În același timp, marile companii „vânează creiere” din zonele slab dezvoltate, unde acestea sunt prost plătite, folosindu-le inteligența acestora.

Totuși, deținerea monopolului asupra resurselor energetice este cea mai importantă armă în războiul economic.

Un alt factor important pentru dezvoltarea economică a statelor, dar și a marilor corporații, este deținerea piețelor de desfacere. Este foarte important să poți nu numai să produci, dar și să îți vinzi marfa la prețuri cât mai avantajoase. Astfel, profiturile vor crește și se pot face investiții substanțiale în cercetarea și dezvoltarea unor produse noi cât mai competitive pe toate piețele lumii.

Piața nu este un loc pe care, de îndată ce îl ai, poți să-ți expui și să-ți vinzi liniștit mărfurile. Piața este o relație în mișcare. Ea presupune o arhitectură de piață, care este tot timpul într-o continuă mișcare, într-o

construcție cu geometrie variabilă, în care poți să pierzi, să câștigi sau să nu fii luat în seamă.

Există o filozofie de piață - ceea ce înseamnă că piața trebuie găsită în fiecare zi – și o fizionomie de piață –, ceea ce presupune o remarcabilă capacitate de adaptare la condițiile concurențiale de piață. Bătălia pentru piață se duce, în primul rând, prin politica de prețuri, iar o astfel de politică (ce implică întotdeauna strategii pe măsură) evoluează adesea spre un război al prețurilor.

Pentru a diminua riscul apariției problemelor majore de ordin economic pe teritoriul unui stat (sau în interiorul unei mari companii), acesta trebuie să adopte o serie de măsuri necesare dezvoltării economice, atât în timp de pace, în situații de criză, cât și în timp de război. În același timp, pentru a face față provocărilor tot mai mari care apar, este necesară încheierea unor alianțe între state, companii naționale, corporații internaționale etc.

După tragicele evenimente din 11 septembrie 2001 și noile schimbări geopolitice apărute la nivel global, apărarea economică a devenit un element cheie în strategia oricărui stat, indiferent de orientarea politică. În acest sens, la sfârșitul anului trecut, Ministerul Economiei și Comerțului din România a emis un *Ordin* (nr. 660 din 21.11.2005, publicat în „Monitorul Oficial”, Partea I nr. 1099 din 06.12.2005) privind infrastructura critică. Aici sunt specificate categoriile de obiective de importanță deosebită pentru apărarea țării, pentru activitatea statului și pentru economie din cadrul economiei naționale.

Acest concept este încă la nivel de abordare conceptuală, atât la noi, cât și în UE și SUA, și se dorește o dezvoltare și o implementare cât mai rapidă pentru a preveni eventualele riscuri, în primul rând de natură economică, ce pot apare și pot afecta securitatea individului, companiei, statului.

„Criteriile de selecție a elementelor de infrastructură critică din economie definesc acele entități economice funcționale care oferă produse/bunuri și servicii de utilitate publică, vitale pentru societate, a căror distrugere, degradare ori aducere în stare de nefuncționalitate produce efecte negative majore asupra populației, mediului și securității economice la nivel național sau zonal”¹.

Elementele de infrastructură critică din economie sunt selectate după anumite criterii:

a. elemente care, prin nefuncționalitate au un impact major asupra populației și economiei;

¹ <http://legislatie.just.ro/Document.aspx#>

b. structuri vitale care, prin imposibilitatea agentului economic de a-și exercita funcțiunile, provoacă disfuncționalități;

c. puncte critice în cadrul agenților economici, elemente care pot determina disfuncții, vulnerabilități, factori de risc, amenințări, stări de pericol, agresiuni;

d. cauze de apariție a unor situații de urgență asupra elementelor de infrastructură economică.

În economie, elementele de infrastructură critică sunt în domeniile producției de apărare, producției industriale, energetic, resurselor naturale².

În opinia specialiștilor în studii de securitate (Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap de Wilde), conceptul modern de securitate include cinci factori cumulativi, securitatea unei entități statale este asigurată dacă se ține cont de fiecare dintre următoarele cinci componente: componenta politică a securității, componenta militară, componenta economică, componenta societală și cea ecologică. Problematika securității nu se confundă cu funcționarea normală a statului pe aceste dimensiuni, ci se referă numai la amenințările care, prin dimensiunile menționate, pun în pericol însăși existența statului. Securitatea politică se referă la stabilitatea organizațională a statelor, a sistemelor de guvernământ și a ideologiilor care le legitimează. Componenta militară a securității privește interconexiunea următoarelor două niveluri: al armelor ofensive și al capacităților defensive ale statelor, împreună cu percepția statelor despre intențiile celorlalți participanți la viața internațională. Securitatea economică privește accesul la resurse, finanțare și piețe necesare pentru a susține nivele acceptabile ale dezvoltării și puterii statului. Când vorbim despre securitate societală, ne referim la menținerea, în cadrul unor condiții acceptabile, pentru a permite procesul de evoluție, a identității naționale colective, a modelelor tradiționale ale limbii, culturii, religiei și obiceiurilor unui popor. După cum evoluează evenimentele, unele dintre cele mai mari probleme pentru securitatea europeană le va pune componenta societală, datorită situațiilor existente în Bosnia-Herțegovina, Transnistria, Macedonia, Kosovo, Belarus, Muntenegru. Securitatea mediului înconjurător privește păstrarea la nivel local a biosferei planetare, ca suport esențial al sistemului de care depind toate celelalte activități umane³.

Securitatea economică este una din componentele importante ale unui stat, se numără printre problemele principale cu care se confruntă umanitatea. „*Securitatea economică este acea stare de fapt a economiei*

² Ordinul nr. 660 din 21.11.2005, din „Monitorul Oficial”, Partea I nr. 1099 din 06.12.2005

³ Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap de Wilde, **Security. A New Framework for Analysis**, Lynne Reiner Publishers Inc., Londra, 1998, pp. 7-8.

care permite ca aceasta să funcționeze relativ normal, nu numai în condiții de pace ci și de război.”⁴

Pentru realizarea unei securități economice este necesară instituirea unui sistem de protecție al resurselor economice, a invențiilor, a locurilor și zonelor de interes strategic.

Conceptul de securitate națională nu poate fi realizat decât pe un suport economic bine definit, cu suficiente premise materiale, umane, financiare, științifice etc. „*A discuta despre securitatea națională sau a o proiecta fără a avea în vedere componenta economică a acesteia este ca și cum ai ridica un castel de nisip în apropierea valurilor maritime*”⁵.

Securitatea națională reprezintă una dintre necesitățile fundamentale ale unei țări. Factorii de risc care vizează securitatea unei țări au în prim – plan măsurile de natură economică (riscurile privind aprovizionarea cu materii prime, lipsa unor piețe de desfacere și a fondurilor necesare investițiilor, degradarea mediului ambiant, lipsa de fiabilitate a unor centrale nucleare etc.).

Economia nu face altceva decât să pună în operă un concept politic, să dezvolte, după strategii mai bine sau mai puțin elaborate, o politică economică și financiară rațională și eficientă. În același timp, interesele economice și cele financiare se constituie într-un solid suport al politicii. Din modul în care se îmbină aceste interese, ca factor determinant, cu responsabilitățile sociale, ecologice, culturale și militare depinde calitatea unei politici economice și financiare care să elaboreze decizii favorabile unor soluții pozitive pentru securitatea economică.

Realizarea securității și a apărării naționale depinde hotărâtor de resursele economice de care țara respectivă depinde la un moment dat, cu atât mai mult în condițiile globalizării, când puterea economică este cea mai importantă în desemnarea rolului unei națiuni.

Mutațiile care s-au produs în ultima perioadă au dus la o nouă ierarhizare a domeniilor securității, trecând în prim - plan componentele conomică, politică, ecologică și, în ultimul rând, cea militară. În acest sens, s-a acutizat lupta pentru resurse, câmpul de luptă pentru realizarea obiectivelor strategice, politice, a celor care țin de domeniul larg al securității naționale este cel economic. Pierderea luptei economice atrage după sine pierderea celei politice, aceasta este o înfrângere mai grea decât cea militară.

Pentru deținerea controlului resurselor, piețelor, tehnologiilor înalte, chiar și a „creierelor”, atât statele, cât și marile companii folosesc orice

⁴ Alexandru Manafu, *Securitatea națională și războaiele economice*,” Gândirea Militară Românească”, nr. 2/1998

⁵ Marin Dumitru, **Componenta economică a securității**, Editura UNAP, București, 2004

mijloace, de cele mai multe ori neținând cont de consecințele acestei lupte. În acest context, posesia, disponibilitatea și utilizarea efectivă a resurselor naturale, în special a celor energetice, reprezintă o sursă de tensiuni, crize sau chiar conflicte. Din aceste motive, resursele naturale au reprezentat și vor reprezenta în continuare obiectul unor ample dezbateri internaționale, atât despre existența lor, cât și despre împărțirea acestora.

În epoca globalizării, chiar dacă concurența ar trebui să fie loială, din păcate, prin liberalizarea pieței economice s-ar putea ca principiul competiției să reașeze puterile lumii pe o altă scară de valori și să le gestioneze după alte criterii, într-o nouă ordine politico-economică ce se cere a fi descoperită. După cum se poate observa deja, globalizarea influențează vechile mecanisme și procese de guvernare ale statelor în domeniul gestiunii macroeconomice și cel al diferiților actori de pe scena internațională. Procesul de globalizare presupune anumite schimbări ale modului tradițional de percepere a societății, a statului, a relațiilor internaționale etc.

Schimbările dese ale situației politice, economice, militare din ultimii ani ne indică o ușoară încordare a relații la nivel global, ce duc la ascuțirea decalajelor economice regionale între state, regiuni, chiar și în interiorul unor state care ulterior degenerază, de regulă în crize economice, etnico-religioase, iar în final se ajunge la conflictul armat.

Bibliografie

ADAMS, James – **Următorul – ultimul război mondial**, Editura Antet, Oradea, 1998;

ALBERT, Michel – **Capitalism contra capitalism**, Ed. Humanitas, București, 1994;

ARĂDĂVOAICE, Gheorghe; Valentin Stancu – **Războaiele de azi și de mâine**, Editura Militară, București, 1999;

ARON, Raymond – **18 lecții despre societatea industrială**, Editura All, București, 2003;

BRUCAN, Silviu – **Lumea după războiul rece – locul României și viitorul ei**, Editura „România Liberă”, București, 1996;

Carl von Clausewitz – **Despre război**, Editura Militară, București 1982;

GILPIN, Robert – **Economia mondială în secolul XXI**, Editura Polirom, Iași, 2004;

KALDOR, Mary – **Războaie vechi și noi**, Editura Antet, Oradea, 1999;

LABARDE, Philippe, Maris Bernard – **Doamne, ce frumos e războiul economic!**, Editura Antet;

POPESCU, Maria - **Globalizarea și dezvoltarea trivalentă**, Ed. Expert, București, 1999;

MUREȘAN, Mircea - **Pentru ce fel de război ne pregătim?**, *Impact Strategic* nr. 1/2004;

DOLGHIN, Nicolae - **Securitatea națională și războaiele economice**, *Impact Strategic* 3-4/2003;

* * * - **Manualul NATO 2001**, Office of Information and Press, NATO, Brussels, Belgium

<http://www.iags.org/n0124052.htm>

<http://www.joshuagoldstein.com/jgeconhi.htm>

<http://www.hermes-press.com/econ2.htm>

http://www.military.com/Resources/HistorySubmittedFileView?file=history_gulfwar.htm

<http://www.infoguerre.com/>

http://www.gabriellereillyweekly.com/gabrielle_reilly/politics/the_new_economic_war_opec_and_oil.htm

http://www.actrus.ro/buletin/2_2000/articol18.html

http://maxpages.com/secretele/RAZBOIUL_ECONOMIC

<http://capriro.tripod.com/polit/polint06.htm>

<http://www.mapn.ro/strategiasecuritate/strategsecuritmediul.html>

http://hiphi.ubbcluj.ro/JSRI/html%20version/index/no_5/liviuzapartan-articol.htm

<http://www.byte.ro/byte95-03/nou.html>

<http://www.minind.ro/>

**INFLUENȚA GLOBALIZĂRII ASUPRA POLITICII DE
APĂRARE NAȚIONALĂ. OPORTUNITĂȚI ȘI AMENINȚĂRI**

Dr. Dumitru SESERMAN*

*The nowadays-technological development pace and the quick merchandise run made the world's great power states to promote policies and international rules aimed to build a **Globalized International Society**, where the contrasts are found in national security strategies transformation towards regional security strategies, in the difficulty of the national law adaptation in accordance with the global rules requirements, or even in the gap removal among economic, social and military unequal developed states, in the acceptance and tolerance of cultural and social legacy belonging to the multi-ethnic communities.*

Therefore, we can assess that in this globalization period, the threats are not headed to a certain classic-delineated potential enemy, these threats are borderless in the over-national successive integration era, and a possible enemy is not univocal and bear thousands of faces with different shapes (the demographical bomb, nuclear weapon proliferation within uncontrolled spaces, the organized crime, the terrorism, the Islamic integration process having fundamental influences not only in the Islamic world, but quite out of it).

In this respect, it is very difficult for a state to define a national defense security strategy adjusted to present times globalization challenges, while that state needs to review its missions, in common with more state-actors, and the projection of the national defense develops considering the vision and the varied contribution of the new partners, thus building a double defense responsibility – collective and national – existing in a self-concluding interference and complementary relation.

În prezent termenul care pare să definească, în linii mari, nivelul de interacțiune dintre statele lumii, privite ca actori ai unui sistem complex, sau, cel puțin, despre care se susține că poate trasa o linie directoare pentru viitorul planetei este **globalizarea**. Pe măsură ce tehnologia reduce dimensiunile lumii, iar sistemele de valori culturale sunt din ce în ce mai

* Doctor Dumitru SESERMAN – Locțiitorul Comandantului Corpului 4 Armată Teritorial „Mareșal Constantin Prezan”

expuse dinamicii ce caracterizează viața din „*orânduirea postindustrială*”¹ [1], se poate aprecia că, probabil, cultura globală are asigurat un traseu posibil pe coordonatele unui concept mai larg de interes personal și o recunoaștere a legitimității intereselor altora.

Evoluția sistemului statal începând cu secolul al XVII-lea este concludentă în această privință. Pe măsură ce națiunile au devenit mai interdependente, conflictele dintre ele au cunoscut un prag de intensitate mai înalt, dar, concomitent cu această caracteristică, aceleași națiuni au început să tindă și spre adoptarea unor norme care facilitau interacțiunea dintre ele. Procesul înregistrează o continuitate în derulare și în ziua de astăzi. Deși schimbările produse în comunicații, transporturi și tehnologiile marcate de aportul computerelor evidențiază diferențele și adâncesc, astfel, deosebirile dintre statele dezvoltate inegal, ele pot favoriza – și se apreciază că o fac, de altfel – și deplasarea spre valorile comune ce sunt necesare pentru îndepărtarea deosebirilor. La fel cum strategiile și armele defensive le ajung, în cele din urmă, pe cele specifice ofensivei, tot astfel normele comune ar putea contribui la limitarea divizărilor inerente unei interdependențe sporite. La ora actuală este destul de ușor să identificăm dezvoltarea unor mecanisme instituționale ce includ în componența lor actori aparținând atât din lumea centrată pe stat, cât și din lumea cu centre multiple de decizie, ce au fost constituite și își justifică activitatea prin aportul la rezolvarea unor probleme incluse pe o așa numită „*agendă globală*”.

Însă, mecanismele instituționale nu reflectă în mod necesar normele globale comune. Ele pot reflecta, în anumite cazuri, și interesul personal al actorilor care consideră că trebuie să coopereze dacă doresc să facă față problemelor orânduirii postindustriale.

Acceptând tendința și coordonatele globalizării, nu înseamnă, neapărat, că trebuie să acceptăm ideea unei comunități mondiale angajată plenar pe traseul cordialității, un traseu pe care unicitatea acceptată a perspectivelor de ansamblu poate acoperi și chiar înlocui conflictul. Amenințarea declanșării acestuia și factorii care îl pot favoriza încă persistă și este necesară analizarea tuturor implicațiilor ce derivă din aspectele specifice procesului globalizării. Nu pot fi, de pildă, trecute cu vederea decalajele drastice de ordin economic dintre ceea ce Toffler denumesc „*statele din Al Doilea și din Al Treilea Val*”, ale căror viziuni și interese divergente întrețin fricțiuni cu evident potențial de risc „*astfel, în timp ce poeții și intelectualii regimurilor înapoiate economic scriu imnuri naționale, cei ai statelor din Al Treilea Val cântă virtuțile lumii «fără*

¹ Termen utilizat de **James I. Rosenau** în lucrarea „*Turbulență în politica mondială*” – Editura Academiei Române, București, 1994

frontiere» și ale «conștiinței planetare». Coliziunile rezultante, reflectând nevoile acut diversificate ale celor două civilizații radical diferite (dar subsumate conceptului generos de globalism – n.n.), ar putea provoca vărsări de sânge dintre cele mai grave în anii care urmează”²

„Conceptul tradițional de națiune se află – parțial – în curs de dispariție, sub valul internaționalizării”³ susțin Alexander King și Bertrand Schneider în lucrarea „**Prima revoluție globală**”. Unele state sunt deja în situația de dependență față de importul materiilor prime și al energiei, altele de importul de alimente, de investiții, de nivelul și calitatea transferului de tehnologie etc. Astfel, se creează un anume tip de solidaritate, nou pe scena relațiilor inter-statale, o solidaritate nu totdeauna acceptată sau înțeleasă. Asistăm, la scară planetară, la interacțiunea a două tendințe opuse – renașterea identităților culturale specifice și delimitarea unor vaste uniuni regionale. Constatăm o renaștere a xenofobiei și a rasismului, fenomene ce pot fi explicate prin migrarea a milioane de oameni, în Asia, Africa, America și Europa; componenții acestor valuri sunt priviți ca o amenințare la adresa echilibrului unei țări și ca un pericol serios pentru identitatea ei culturală, tocmai în momente în care această identitate trezește îndoieli în inimile propriilor săi adepți. La acest fenomen contribuie și sentimentul de insecuritate al indivizilor confrunțați cu afirmarea de o manieră dură, insensibilă, a dimensiunii planetare și a creării unor organizații regionale și interregionale – cum ar fi, de pildă, Comunitatea Europeană, față de care oamenii resimt o teamă accentuată la gândul că-și vor pierde sufletul. Statul național, ca entitate periclitată în structura sa intimă de evoluția noilor tendințe, încearcă să își asigure securitatea, depunând eforturi de a delimita fluxul fenomenelor cu aport pozitiv cu care interacționează, de amenințări și, de a-și proiecta o strategie de apărare în fața acestora din urmă, chiar dacă se aud tot mai pregnant voci care susțin conceptul uzurii fundamentului său și necesitatea substituirii cu o solidă comunitate culturală.

Dar cum identificăm pericolul în această eră a globalizării ? Cum putem evalua amenințările pe care această „diluare” a identității singulare în peisajul general le fărâmițează și le modelează în noi și noi forme, unele dintre acestea doar superficial etichetate ? Raportarea la ansamblu, asimilarea obiectivelor comune, acceptarea și promovarea interdependenței duce, așa cum se observă pregnant în ultimul deceniu, la „importul” disfuncțiilor ce păreau străine și îndepărtate la un anumit moment.

² Alvin & Heidi Toffler – „Război și anti-război. Supraviețuirea în zorii secolului XXI”, Editura Antet, București, 1995, p. 39

³ Alexander King & Bertrand Schneider – „Prima revoluție globală. O strategie pentru supraviețuirea lumii”, Editura Tehnică, București, 1993, p.94

În contextul geopolitic actual, o noțiune fundamentală pare serios alterată: cea a adversarului, a amenințării, a pericolului efectiv. „*Acest concept și-a văzut semnificația denaturată fără să știe de acum înainte pe cine desemnează cu exactitate. Cine este dușmanul ? Care este pericolul major ? Care îi este vectorul ? Întrebări cărora Occidentul le-a răspuns, vreme de șaptezeci de ani, că sunt <<comunismul>>, << U.R.S.S.>>, dăinuie pe mai departe fără un răspuns limpede*”⁴.

Dușmanul principal a încetat să mai fie univoc, în contextul actual vorbim de amenințări ce împrumută, cu o uluitoare rapiditate, mii de chipuri. Inventariindu-le, putem vorbi de bomba demografică (globalizarea facilitând deplasarea maselor largi de cetățeni în spații altădată interzise, mai ales a celor ce fug de sărăcie în speranța găsirii unui ”El-Dorado” refuzat între granițele statului de apartenență), spectrul distrugător al drogurilor (devenite, de mult, instrumente financiare, adevărate platforme pentru mișcări insurgente, de rezistență, pentru programe de înarmare – vezi „*cazul Afganistan*”), de mafii, de proliferarea armelor nucleare în spații incontrollable și puternic frământate de nemulțumiri cu adânci rădăcini, de fanatismele etnice, de Ebola, SIDA, de crima organizată, de efectul de seră și de integrismul islamic, de extinderea deșerturilor, extincția speciilor sau marile migrații ... Suntem în trista postură să inventariem o lungă listă – devenită comună în urma globalizării – de amenințări fără granițe și de o mare amplitudine, ce se propagă asupra întregului Pământ, amenințări ce nu pot fi combătute cu armele clasice ale războiului.

În aceste condiții este foarte dificil pentru un stat să definească o politică de securitate, de apărare națională, adaptată provocărilor prezentului, acestea fiind globale și neținând seama de frontiere. Simplul transfer al unui grup etnic pe un teritoriu străin – motivat de varii cauze – implantează între frontierele noului stat de reședință tot cortegiul de probleme specifice grupului respectiv, iar dacă acestea sunt grave și cu finalitate conflictuală, situația statului-gazdă se va degrada rapid, autoritățile sale nefiind pregătite să se confrunte cu specificul noilor amenințări.

În general, atunci când vorbim despre globalizare, nu putem ignora dinamica superioară și fluența mișcărilor pe toate planurile induse de aceasta. Datorită transparenței rețelelor, interacțiunile se efectuează fără obstacole. Totul pare a fi guvernat doar de efectul concurenței. Neoliberalii sunt satisfăcuți de puterea piețelor, în timp ce partizanii unei regularizări cu scopuri sociale sunt neliniștiți. Acești doi vectori sunt în opoziție de mai multe secole, dar, în trecut, coexistența le era garantată de impenetrabilitatea frontierelor. Globalizarea ne așterne însă astăzi la

⁴ Ignacio Ramonet – „*Geopolitica haosului*“, Editura Doina, București, 1998, p. 19

picioare, un drum universal valabil pentru toți, fără a fi capabilă să elimine incertitudinile fundamentale ce îngreunează validarea definitivă a unuia sau altuia din aceste proiecte sociale.

O piață deschisă, fără limite și frontiere duce la o societate acceptabilă ? Unde se poate trasa linia de demarcație între comerț, pur și simplu, și ingerința în treburile interne ale unui stat ? Care va fi costul social al tranziției, și cât va afecta această „notă de plată” securitatea națională ? „Majoritatea observatorilor consideră globalizarea drept un fascicol de forțe imparabile care, și la bine, și la rău, își autogenerează dezvoltarea”⁵. Vechea concepție asupra statului este în pragul colapsului. Cotrolul perpetuat prin secole al puterii politice asupra banilor, educației și informației, a început brusc să se degradeze, să devină inoperant. Statul nu poate rezista presiunii și se vede obligat să-și redefinească misiunile, apelând volens-nolens la esențial și lăsând din ce în ce mai multe aspecte – altădată strict monitorizate – la îndemâna unor factori înglobați în dinamica generală, comună pentru mai mulți actori. Chiar și apărarea națională se proiectează luând în calcul viziunea și aportul noilor parteneri, fie ei regionali ori desemnând o alianță politico-militară.

Naționalismul – care, în forme și grade diferite, a existat întotdeauna în toate părțile lumii – a devenit azi mai viguros. În țările Europei de Est, de pildă, trezirea naționalistă a constituit forța motrice în procesul de dezintegrare a statelor comuniste, tot așa cum a fost altădată în lupta anticolonială. Însă, trebuie ținut cont de faptul că naționalismul reprezintă o sabie cu două tăișuri; el poate foarte ușor să inflameze vechi racile, devenind o sursă de intoleranță și rasism exagerat.

La celălalt pol, globalizarea obligă, într-un anume fel, și la o redefinire a dimensiunilor, dar este vorba de un proces fără o opțiune câștigătoare în mod clar. Prea mic, statul nu are nici o greutate în negocieri la scară mondială, de unde și inevitabila înmulțire a regroupărilor regionale, cu bune și cu rele. Prea mare, statul se confruntă cu dilema păstrării laolaltă a identităților naționale care, până nu demult, formau fundamentul solidarității cetățenilor. Ce fel de societate ar putea mulțumi un conglomerat ce-și separă componentele pe criterii ce redevin, deseori, acute și ireconciliabile ? Cum să guvernezi diversitatea de tradiții și interese ? Și cum este posibil să se construiască o nouă cultură identitară ? Și, mai ales, în perimetrul căror frontiere virtuale ?

Fiecare stat dispune de puterea de a stabili norme juridice, dar punerea lor în aplicare este posibilă strict în perimetrul bine delimitat al

⁵ Yves Brunsvick & André Danzin – „Nașterea unei civilizații și șocul globalizării”, Editions UNESCO, Paris, 2000 (din articolul „Mondializarea și rolul statelor” publicat în revista *Lumea* nr. 1 (153) / 2006, p. 24

suveranității sale teritoriale. Suma interdependențelor impuse de fenomenul globalizării produce o serie de efecte extrateritoriale ce se manifestă cu virulență, pe alocuri, în prezent. Conflictele nu vor putea fi evitate decât printr-o reflexie realizată la nivel interguvernamental.

Pot fi identificate mai multe domenii sensibile, dintre care se detașează cele ce privesc relațiile dintre etica și strategia mondială a actorilor economici, menținerea inegalităților între statele bogate și cele subdezvoltate, condițiile de muncă, reprimarea delictelor (mai ales a celor comise pe ceea ce am putea numi „autostrăzile informaționale”). Globalizarea permite proliferarea unor genuri noi de dispute, cum ar fi cele privind proprietatea intelectuală și industrială, de pildă, unele dintre acestea putând degenera chiar în războaie clasice, purtate cu militari.

Ultimul deceniu al secolului trecut și, mai ales anii primului deceniu al mileniului prezent au marcat profund substanța constitutivă a războiului purtat de militari. „*Teatrul operațiunilor este de acum înainte unul de suprafață*”⁶, important, dar nu decisiv. Comparația se poate face cu războiul naval, unul eminamente de suprafață, dar care își datorează, în final, decizia, rareori la finalul unei confruntări navale. În cazul acestuia un loc foarte important revine operațiunilor de blocadă, aspectelor economice specifice războiului, cum ar fi transportul, suportul și sprijinul forțelor terestre. Politica de apărare națională, instrument conceput pentru a oferi soluții în cazul reliefării unor amenințări de tipul războiului, nu se poate raporta doar la proiecția unor acțiuni ce se vor derula pe front, „la suprafața” conflictului propriu-zis. Decizia și contribuția la succes își au rădăcinile în capacitatea celor din spatele frontului de a menține în stare de funcționare aparatul de producție și căile de comunicare. Ea depinde de atitudinea populației civile față de propagandă – o propagandă ce se poate propaga astăzi pe mult mai multe canale, fiecare cu un impact major (INTERNET, televiziune). Astăzi, apartenența la un grup regional fondat pe interese comune multiplică cuantumul amenințărilor noi, de un tip specific grupului în ansamblu, reducând din lista vechilor amenințări, active doar în scenariul singularității vulnerabile. Dar exercitarea suveranității în comun cu alții poate crea situații în care aplicarea politicii de apărare să se proiecteze mult în afara frontierelor de stat. Asistăm, putem spune, la o așa numită stare de derută, în care soluțiile încă se mai decantează.

Deruta umană este o etapă normală pe fondul acestei mari tranziții către valori și concepte absolut noi, cu o nemaîntâlnită perspectivă. Renașterea nu poate avea loc imediat, sau fără durere. Ea nu poate neglija diversitatea societăților și culturilor, disprețui povara tradițiilor, ignora

⁶ Paul Claval – „Geopolitică și geostrategie. Gîndirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea”, Editura Corint, București, 2001, p. 98

nevoia de securitate și dependența de sentimentul apartenenței identitare sau uită că, în limbi diferite, cuvintele și conceptele nu au întotdeauna același înțeles. Mai este nevoie să fie parcurși destui pași, să se limpezească destule direcții, să se niveleze destule asperități. Pericolele încă posedă o mare putere destabilizatoare, iar statul este responsabil în fața cetățenilor săi, el trebuie încă să-și asume responsabilitatea apărării, a protecției. În ce condiții, pe care coordonate, alături de care actori, prin ce metode – iată tot atâtea subiecte de reflecție pentru viitor.

Sistemele de apărare se dezvoltă interactiv în cadrul grupărilor regionale sau interregionale, dar încrederea în parteneri și în posibilitățile acțiunii eficiente în comun în fața unor amenințări fac încă pași pe drumul evoluției. Tehnologia din ce în ce mai accesibilă, fluiditatea circuitelor pe care circulă informațiile, acceptarea unor proiecții comune pentru planurile de viitor reprezintă în egală măsură oportunități cu potențial favorabil și surse de risc. „*Idealul unei societăți noi și mai armonioase nu trebuie să cedeze tentației de a căuta unanimitatea prin ignorarea dezacordurilor, nici să se recunoască învins înainte de bătălie, în fața pericolelor unei astfel de întreprinderi ambițioase și dificile*”⁷.

Bibliografie selectivă

 CALLAGHAN, Jean & KERNIC, Franz (coord.) – „*Securitatea internațională și forțele armate*”, Editura Tritonic, București, 2004

 CLAVAL, Paul – „*Geopolitică și geostrategie. Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*”, Editura Corint, București, 2001

 KING, Alexander & SCHNEIDER, Bertrand – „*Prima revoluție globală. O strategie pentru supraviețuirea lumii*”, Editura Tehnică, București, 2003

 POSTELNICU, Gheorghe & POSTELNICU, Cătălin – „*Globalizarea economiei*”, Editura Economică, București, 2000

 RAMONET, Ignacio – „*Geopolitica haosului*”, Editura Doina, București, 1998

 ROSENAU, N. James – „*Turbulență în politica mondială. O teorie a schimbării și continuității*”, Editura Academiei Române, București, 1994

 TOFFLER Alvin & Heidi – „*Război și anti-război. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*”, Editura Antet, București, 1995

⁷ Alexander King & Bertrand Schneider – op. cit., p.95

**CORUPȚIA – AMENINȚARE ȘI GENERATOARE DE RISCURI LA
ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE**

Dr. GHEORGHE CREȚU*

This paper emphasizes the most characteristic aspects of corruption as a social phenomenon. There are also presented the most frequent manifestation forms of corruption which belong to economical, social, political, psychological and cultural factors. We particularly pointed out the manifestation forms of the phenomenon: bribery, theft from state and public assets, political and administrative corruption, isolated and system corruption, and some forms of the phenomenon close to the organized crime.

There are recorded some of the risks against national security issued from corruption. At the same time, we draw attention to the consequences of taking corruption into account as a risk factor against national security.

I. Corupția – fenomen social, deosebit de grav

Paralel cu dezvoltarea crimei organizate, de multe ori chiar în cadrul acesteia, a proliferat și proliferază – *corupția* – un adevărat *cancer* al vieții economico-sociale și politice, care poate afecta ființa statului și instituțiilor sale democratice și care poate influența, în ultimă instanță starea securității naționale. Corupția, socotită „*abatere de la moralitate, de la cinste, de la datorie*” [1] este apanajul unor categorii de indivizi privilegiați, aflați în vârful piramidei sociale și politice sau pe anumite paliere ale acesteia, care utilizează influența, poziția, puterea și nu numai, în inițierea unor acțiuni ilicite și ilegale, de obicei în complicitate, în scopul obținerii pentru sine sau pentru alții, a unor foloase necuvenite. Cele mai multe dintre aceste acțiuni rămân în general „nedescoperite”. Acest fenomen dominat de anumiți indivizi sau grupuri de interese, poate fi asemănat cu o caracatiță care, practic, își întinde tentaculele sale în toate ramurile economiei – atât în sectorul de stat cât și în cel privat, și nu mai puțin în sfera politicului și socialului. Date fiind dimensiunile și efectele sale, corupția se înscrie printre factorii ce pot genera *riscuri majore* la adresa securității naționale, deoarece constituie o amenințare pentru democrație, pentru supremația dreptului,

* General de brigadă (r) dr., redactor-șef la revista “Rezerva Oștirii Române”

echității sociale și justiției, erodând principiile unei administrații eficiente, subminând economia de piață și punând în pericol stabilitatea instituțiilor statale.

În țările aflate în tranziție, fenomenul corupției își are sorginea într-o multitudine de factori de natură politică, economică și socială, precum: nivelul inițial de dezvoltare; moștenirea politică, economică și instituțională; înzestrarea naturală și socială; opțiunea politico-instituțională; nivelul competiției politice și a concentrării economice etc.

Aria tot mai largă, complexitatea și continua diversificare a formelor de manifestare a corupției, fac din aceasta, atât la noi dar și la alții, un adevărat generator de riscuri la adresa securității naționale, având mai ales în vedere că starea acesteia este dată de starea subsistemelor ce o compun.

Excesul normativ, ca și lipsa reglementărilor legale în anumite domenii alimentează factorii de risc pentru corupție. La acestea se adaugă inexistența sau funcționarea necorespunzătoare a structurilor specializate care au atribuții de prevenire și control al corupției, precum și strategiile ineficiente de selecție, recrutare, perfecționare și control al resurselor umane care trebuie să asigure funcționarea în condiții de legalitate a componentelor sistemului instituțional.

Deși socotim corupția ca pe un *fenomen global*, nu putem să nu semnalăm faptul că aceasta poate îmbrăca forme de manifestare diverse, unele profund „naționale” chiar, forme de manifestare ce țin de factori economici, sociali, politici, psiho-culturali etc. Nivelul de dezvoltare economică, mai mult sau mai puțin adaptat exigențelor pieței moderne concurențiale la nivel național și global, structura socială pregătită diferențiat din perspectivă profesională, managerială și socio-politică pentru înalte performanțe, tipul de guvernare, democratic sau autoritar, nivelul de cultură și civilizație al populației, mentalitățile, filozofia de viață și comportamentul informal adoptat de ea în viața de toate zilele, sunt tot atâția factori care concură la apariția, dezvoltarea și proliferarea corupției [2].

Privită din punct de vedere al *efectelor* sale, vom spune că aceasta are un rol nefast în primul rând pentru țările sărace și în curs de dezvoltare și, în mod special, asupra celor mai săraci dintre săracii lumii.

Referindu-ne la *raza de acțiune* a corupției se poate spune că acesta cuprinde toate subsistemele vieții economice, politice și sociale, fie o parte a acestora. O gravitate deosebită o constituie răspândirea corupției în domeniile apărării, ordinii publice și siguranței naționale.

Când corupția cuprinde întreg corpul social și aparatul de stat de la vârf la bază, vorbim de „*statul capturat*” sau „*statul captiv*”. Literatura de specialitate subliniază că în această situație acțiunile indivizilor, grupurilor

sau firmelor din sectorul public și privat ajung să influențeze, în proporții deosebit de mari elaborarea de legi, reglementări, decrete și alte politici guvernamentale în propriul lor avantaj ca urmare a faptului că oferă beneficii ilicite și netransparente oficialilor publici. Astfel de reglementări pot fi impuse și în domeniile apărării, ordinii publice și siguranței naționale, care prin efectul lor pot influența în ultimă instanță, securitatea și siguranța națională în întregul lor, periclitându-se astfel însuși garantarea intereselor naționale, vitale și în primul rând integritatea, unitatea, suveranitatea, independența și indivizibilitatea statului român. Rămânând în același perimetru subliniem faptul că efectele corupției pot fi atât de mari încât pot conduce la destabilizarea statelor prin faptul că le sunt măcinate infrastructurile.

Corupția devine foarte periculoasă în cadrul luptei pentru putere sau pentru promovarea unei anumite modalități de a governa. O observație interesantă face în acest sens Sámuel Huntington care subliniază că, corupția „*poate fi funcțională pentru menținerea unui sistem politic*” [3].

II. Tipurile corupției și formele acesteia

În prevenirea și controlul social al corupției se vorbește de „*marea corupție*” și „*mica corupție*”.

„*Marea corupție*” este asociată funcțiilor de nivel înalt, factorilor de decizie majoră, formelor grave de fraudă, extorcării de fonduri etc., mergând până la criminalitatea organizată.

„*Mica corupție*” este asociată funcțiilor de nivel mediu și mic, și are cel mai puternic impact asupra percepției publice.

În legislația anticorupție din țara noastră și nu numai, distincția dintre cele două niveluri ale corupției este făcută în baza unui sistem complex de factori constând în calitatea persoanei vizate, valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție și quantumul pagubei materiale cauzate prin infracțiunea respectivă.

Viața de toate zilele ne dezvăluie o multitudine de forme ale corupției, forme în stabilirea cărora primează anumiți factori.

Cea mai uzuală și răspândită formă a corupției este *mita*, „salvatorul” tacit, intim și de succes al multor agenți (individuali sau colectivi), atunci când mijloacele legale, eficiente sunt obturate și când se dorește ca o problemă să fie neapărat „soluționată”. Între *donatorii* de mită, care sunt de obicei mai puțin băgați în seamă, și *receptorii* de mită se constituie o rețea invizibilă de relații, bazată pe o înțelegere mai mult sau mai puțin tacită, dar acceptată de ambele părți.

Mita constituie unul dintre principalele instrumente ale corupției și este utilizată de către agenții privați (uneori și de stat) pentru a „cumpăra” facilități, lucrări și servicii oferite de către cei care guvernează la nivel central și local.

O altă formulă a corupției o reprezintă *furtul bunurilor de la stat*. Forma extremă în acest caz este privatizarea „spontană”, la scară largă a bunurilor statului, sau „abandonarea lor” în special în țările cu economie în tranziție, de către managerii și gestionarii întreprinderilor.

La acestea se adaugă *furturile mărunte* (echipamente de birou, de tehnologie informatică, bunuri de uz personal, ansamble și subansamble de mici dimensiuni, autovehicole, combustibil etc.). Acestea din urmă sunt săvârșite de funcționarii de rang mediu și inferior care consideră că în felul acesta își compensează, în unele cazuri, salariile neadecvate.

Furtul este posibil pentru că sistemele de control al bunurilor sunt de obicei slabe sau inexistente ca și capacitatea instituțiilor de a identifica și pedepsi pe răufăcători. *Furtul bunurilor de la stat* a proliferat în proporții de masă și în mediul militar ca urmare a derulării reformei și restructurării armatei. Din păcate, neputința apărării acestor bunuri conduce la pagube de miliarde în fiecare zi.

Furtul resurselor financiare guvernamentale poate păgubi statul de sume importante dat fiind faptul că oficialii pot să-și însușească banii din câștiguri și taxe (deseori cu acceptul tacit al plătitorului, caz în care furtul se combină cu mita).

O formă des întâlnită atunci când se fac referiri la corupție, este cea *politică și administrativă*. Aceasta poate avea loc atât la nivel politic cât și administrativ. Prima poate fi independentă de a doua sau pot fi unite prin înțelegere comună.

Corupția poate fi însă intrinsecă modului în care se exercită puterea și atunci este imposibil să fie redusă numai prin elaborarea de legi. În caz extrem instituțiile statului pot fi infiltrate cu elemente criminale și transformate în instrumente ale îmbogățirii individuale. Să nu uităm însă că aceste instituții sunt parte activă și în domeniul securității naționale.

Când vorbim de corupție și formele ei, avem în vedere pe de o parte *corupția izolată*, iar pe de altă parte *corupția sistemică* (generalizată).

Corupția izolată poate fi mai ușor stăpânită în comparație cu cea sistemică (generalizată) care poate crea prejudicii incomensurabile în cadrul tuturor subsistemelor societății, constituind în același timp o amenințare gravă la adresa securității naționale.

Și în sistemul privat, *frauda, mita și furtul* fac uneori ravagii, prejudiciind foarte serios stabilitatea unităților în care aceste fenomene se produc.

În țările europene, conform legislației existente, domeniile în care activitățile infracționale au loc pe fondul unor acte de corupție îmbracă forme variate, cele mai des invocate fiind:

- *activitatea antreprizelor* – întreprinderile ajung de multe ori să fie controlate de către organizațiile criminale care le consideră indispensabile datorită obiectului lor de activitate, poziționării geografice, piețelor de desfacere etc.;

În acest proces, pe lângă acțiunile de intimidare, mita este folosită pentru cucerirea întreprinderii, prin influențarea factorilor de decizie iar, pe de altă parte, după dobândirea controlului întreprinderii respective, profiturilor obținute sunt utilizate pentru comiterea unor noi acte de corupție.

- *contrabanda cu țigări fabricate în străinătate* – efectuată prin sustragerea fizică de la regimul de tranzit și prin întocmirea unor documentații false aferente importurilor de țigări însoțite de coruperea unor funcționari vamali cu atribuții de inspecție (astfel de fenomene au loc și în cadrul altor activități de contrabandă);

- *evaziunea fiscală* – prin organizarea unor firme fantomă organizate pe mai multe paliere;

- *spălarea banilor* – inclusiv prin punerea în circulație, sub formă de *mită* a unor fonduri dobândite ilicit sau prin reciclarea sau re folosirea de către funcționarii corupți a sumelor de bani primite cu titlu de mită;

- *comercializarea ilegală a alcoolului;*

- *falsificarea cărților de credit;*

- *transferurile frauduloase de bani prin mijloace electronice;*

- *traficul de deșeuri și infracțiunile asupra mediului înconjurător* un fenomen transregional legat de strângerea și distrugerea deșeurilor, atât urbane cât și industriale. Organizațiile criminale recurg în mod sistematic la depozitarea sau distrugerea ilegală a deșeurilor toxico-nocive, cu obținerea unor profituri uriașe, iar asemenea activități, cu consecințe dezastruoase și ireversibile asupra mediului înconjurător, au loc în aproape toate cazurile cu complicitatea unor funcționari corupți;

- *traficul de arme, materiale nucleare, droguri sau ființe umane,* reprezintă activități criminale cu caracter transnațional care generează profituri mari și în același timp, prezintă riscuri pentru infractorii implicați, datorită procentajului redus de identificare din partea autorităților statului;

- *deturnarea și schimbarea destinațiilor subvențiilor,* cu referire specială la finanțările comunitare, sens în care, a fost adoptată o legislație specifică pentru protejarea intereselor financiare ale comunității europene.

Formele de corupție la care am făcut referire sunt specifice și României. Ele au proliferat îndeosebi în anumite sectoare ceea ce a făcut ca specialiștii să le grupeze astfel:

- *corupția administrativă*, care privește activitatea administrației publice locale și centrale, autoritățile vamale, sănătatea și asistența socială, cultura și învățământul, instituțiile din domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale;

- *corupția în justiție* – cu referire la autoritățile judecătorești – parchete și instanțe;

- *corupția economică* – în special în domeniul financiar-bancar, în agricultură, silvicultură și în unele ramuri ale industriei: metalurgice-siderurgice, precum și în prelucrarea și comercializarea petrolului;

- *corupția politică* – legată în special de activitatea parlamentară și a partidelor politice, efectele negative ale imunității parlamentare, influența inițiativelor legislative, finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale etc.

Se impune a mai sublinia faptul că infracțiunile legate de fenomenul corupției se împart în trei categorii: *infracțiuni de corupție*; *infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție*; *infracțiuni în legătură directă cu infracțiunile de corupție* [4].

III. Consecințele considerării corupției ca factor de risc la adresa securității naționale

Pe parcursul subcapitolelor de mai sus am făcut și referiri exprese cu privire la corupție, ca amenințare și factor de risc la adresa securității naționale. Nu am făcut o anumită clasificare a acestora și nici o ierarhizare a subsistemelor care generează prin actele de corupție amenințări și riscuri la adresa securității naționale. O astfel de clasificare ar necesita din păcate un număr foarte mare de date ...

În subcapitolul de față ne vom referi doar la câteva din consecințele considerării corupției ca reprezentând un *factor de risc major* la adresa securității naționale, astfel:

- conturarea necesității unei reacții ferme și imediate din partea tuturor forțelor sociale și mai ales, din partea instituțiilor care asigură domeniul securității naționale;

- concepția de mai sus a impus reflectarea ei în conținutul actelor normative care au ca domeniu de activitate apărarea și securitatea națională și eficientizează măsurile dispuse pentru contractarea factorilor de risc la adresa securității naționale;

• semnalul univoc al Statului român pentru instituțiile europene, euroatlantice și mondiale, în sensul amplificării luptei pentru combaterea corupției care datorită fenomenului globalizării a căpătat accente transnaționale.

Considerarea corupției ca amenințare și factor de risc la adresa securității naționale impune Consiliului Suprem de Apărare a Țării să stabilească orientările de bază pentru prevenirea și combaterea corupției, al introducerii faptelor de corupție în planurile generale de căutare a informațiilor prezentate de instituțiile și structurile cu atribuții în domeniul securității și siguranței naționale, în cuantumul și structura alocațiilor bugetare și cheltuielilor destinate luptei anticorupție [5]. O asemenea abordare ar permite, în opinia noastră, ca pentru combaterea fenomenului corupției să poată fi folosită în condiții strict determinate mijloace și metode specifice realizării securității și siguranței naționale. Poate în continuare s-ar impune să facem referiri la modalitățile *reducerii corupției*. Un astfel de subiect cu siguranță va face obiectul unei alte comunicări, ținând seama și de deviza sub care se desfășoară lupta împotriva acestui fenomen și anume: *corupția ne privește pe toți!*

Note

1 *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei, 1958, p. 190.

2 Apud, Maria Ciobanu-Băcanu, *Corupția sistematică – flagelul secolului XII*, în *Națiunea*, nr. 323/2005.

3 *Înainte de Watergate, probleme ale corupției în societatea americană*, Editura Politică, București, 1989, p. 15.

4 Vezi *Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție*.

5 Nelu Cobianu, *Corupția – risc actual la adresa securității naționale*, în *Buletin documentar*, nr. 3/2003 al P.N.A.

ACTIVITATEA DE INFORMAȚII ÎN ERA CUNOAȘTERII

Dr. Adrieian PÂRLOG*

This material focuses on presenting the new approach of the military intelligence activity.

This can be carried out by defining the concept of intelligence using the concepts of “knowledge”, “action”, “organization” and “wisdom”, on one hand and by emphasizing the necessity of developing new concepts in the field, more adapted to the actual reality and to the future tendencies of the international security environment, on the other hand.

Stai treaz, dacă vrei să dormi.

Nietzsche

I. Introducere

Statisticile publicate de ONU, în anul 2001, arată că s-a diminuat numărul conflictelor între state, dar a crescut cel al conflictelor interetnice și cel al acțiunilor asimetrice. Astfel, dintre conflictele majore existente în anul 2000, 26 conflicte severe au avut loc între state, 78 de conflicte mai puțin severe au avut loc, de asemenea între subiecți de drept recunoscuți de Organizația mondială, dar au fost consemnate și 178 de conflicte interne, politice și etnice de natură violentă. În plus, au existat și există numeroase alte focare de conflict precum lipsa resurselor de apă, state care au pierdut controlul teritoriului național, frontiere între state care nu corespund limitelor etnice sau istorice etc.

Nu se poate afirma că lumea de astăzi este o lume mai sigură, o lume în care aproape toate evenimentele sunt îndreptate către realizarea păcii și bunăstării tuturor locuitorilor planetei. Cu toate că amenințările tradiționale s-au redus, ceea ce s-a întâmplat la 11 septembrie 2001 demonstrează că lumea este mult mai instabilă decât s-a putut imagina. În epoca globalizării, când permeabilitatea frontierelor este tot mai mare, pe măsură ce se dezvoltă noi tehnologii apar și modalități de utilizare a acestora în scopuri negative.

* Direcția Informații Militare

Mai ales după anul 2000, declarațiile oficiale nu corespund întotdeauna cu adevăratele intenții ale statelor. În multe țări, chiar printre cele dezvoltate economic și cu democrații consolidate, puterea oficială nu se suprapune total peste puterea reală. Mari și puternice grupuri de interese, organizații transnaționale exercită *de facto* conducerea care, *de jure*, aparține organelor alese prin vot, aparent, democratic.

Amplificarea unor amenințări, precum amenințările asimetrice, între care terorismul este cea mai relevantă și cea mai des întâlnită impune luarea unor măsuri preventive.

O entitate statală are nevoie de informații care să-i permită luarea unor decizii bine documentate pentru a se menține și progresa.

Activitatea de informații (sau intelligence, cum este tot mai larg adresată în ultima perioadă) este vitală pentru securitatea țării, iar cele prezentate anterior susțin necesitatea existenței unei susținute activități de informații. În condițiile în care forțele armate, în accepțiunea clasică, se reduc, rolul activității de informații crește simțitor. Deja există analiști militari care, în condițiile revoluției care are loc în domeniul afacerilor militare apreciază informațiile ca formând a patra categorie de forțe armate alături de cele terestre, aeriene și navale.

II. Redefinirea activității de informații

Caracteristicile vieții social-politice și economice mondiale impun o nouă abordare și în activitatea de informații, abordare care să permită eliminarea neajunsurilor politice și profesionale care au influențat-o negativ.

O entitate de informații servește o anumită entitate de decizie. Pentru îndeplinirea sarcinilor, entitatea de informații, indiferent de denumirea sa, culege date în vederea obținerii informațiilor necesare factorilor de decizie. Deci entitatea de informații trebuie se ocupe de un anumit domeniu, ceea ce presupune cunoaștere. Pentru a cunoaște sunt necesare anumite acțiuni, iar în vederea acțiunii este necesară o anumită organizare. Din această descriere sumară reiese că activitatea de informații, în sens foarte larg, presupune cunoaștere (CE, PENTRU CINE, PENTRU CE), acțiune (CUM) și organizare (CINE).

Deși se pot analiza și separat, cele trei componente sunt într-o strânsă interdependență. Din acest considerent, abordarea holistică a activității de informații, în vederea optimizării, este esențială.

Pornind de la definirea activității de informații într-un sens mai larg, ca având la bază componentele menționate anterior - *cunoașterea* a ce este semnificativ, modalitățile de *acțiune* pentru a obține datele necesare și a le

transforma în informații și *structura organizatorică* pentru realizarea primelor două componente - elaborarea unei teorii despre activitatea de informații se va baza pe o abordare sistemică a activității, luând în considerare toate componentele menționate anterior, precum și factorii care le influențează.

II.1. Cunoașterea

Conform lui Russell Ackoff, expert în teoria sistemelor, conținutul minții umane include: date, informații, cunoștințe, înțelegere și înțelepciune.

Datele sunt simboluri. Ele reprezintă material primar, există pur și simplu și n-au nici o semnificație dincolo de această existență. Pot exista în orice formă, utilizabilă sau nu și nu au un înțeles prin ele însele.

Informațiile sunt date procesate în scopul utilizării și răspund la întrebările "cine", "ce", "unde" și "când". Acestea au înțeles prin conexiunile relaționale. Înțelesul poate fi, însă, folositor sau nu.

Cunoștințele răspund la întrebarea "cum" și reprezintă o aplicare a datelor și informațiilor.

Înțelegerea este procesul prin care cunoștințele anterioare sunt sintetizate și transformate în cunoștințe noi. Diferența dintre cunoaștere și înțelegere este diferența dintre învățare și memorizare. Indivizii care înțeleg pot întreprinde acțiuni folositoare deoarece ei pot sintetiza noi cunoștințe sau informații din ceea ce cunosc deja. Înțelegerea presupune aprecierea lui "de ce".

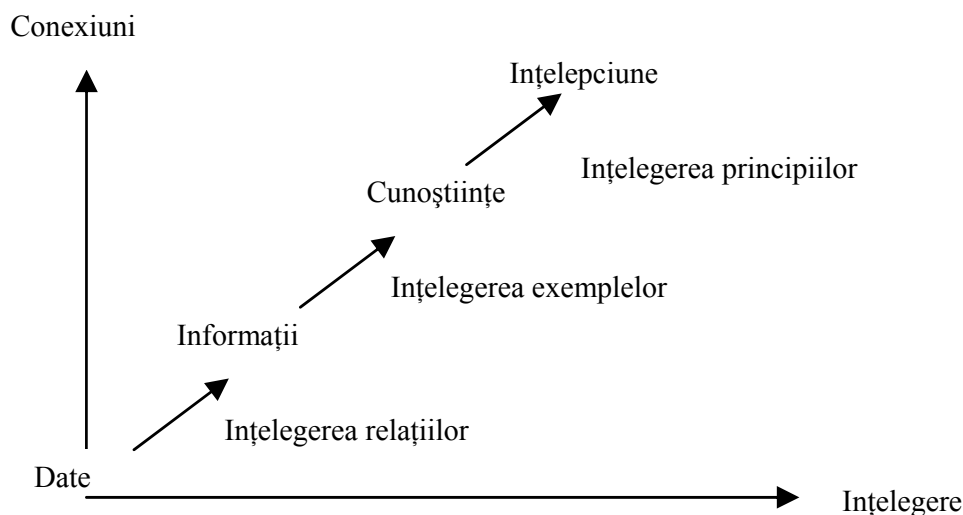
Pasul final înseamnă trecerea de la cunoaștere la *înțelepciune*, aceasta din urmă reprezentând o înțelegere superioară, cu o puternică latură aplicativă. De exemplu, o persoană cunoaște că excesul de alcool dăunează sănătății, dar continuând să bea nu dă dovadă de înțelepciune.

Cunoștințele există în persoane, nu în tehnologii și astfel vor cere un efort uman masiv. Tehnologia ajută la captarea informațiilor, dar ea nu creează cunoștințe. Tehnologiile folositoare includ software de analiză statistică, instrumente de înțelegere a datelor și sisteme de sprijin decizii, inteligență artificială și instrumente de vizualizare a datelor.

Ackoff precizează că primele patru categorii se referă la trecut; ele au în vedere ceea ce a fost sau ce este cunoscut. Numai înțelepciunea, are în vedere viitorul deoarece încorporează viziune și proiectare. Cu înțelepciune, oamenii pot crea viitorul. Crearea viitorului este un obiectiv strategic al oricărei națiuni.

"Cine nu-și creează viitorul pe care și-l dorește, va suporta viitorul pe care-l primește" Înțelepciunea este un process nedeterministic,

nonprobabilistic și de extrapolare. Înțelepciunea răspunde la întrebări la care nu este ușor de răspuns. Înțelepciunea este procesul prin care se discerne, se judecă, între bine și rău.

Evoluția de la date la înțelepciune

În context militar, la fel ca și în alte domenii, cunoașterea este avantaj. Îndeplinirea cu succes a misiunilor depinde de calitatea informațiilor despre inamic sau despre țintă - obiectiv. Transformarea informațiilor în acțiune înseamnă capitalizarea avantajului.

Munca de informații este ca un puzzle în care trebuie să căutăm exact acea "parte" de informație care să dea sens întregului sau să confirme ipoteza intuită.

II.2. Acțiunea

Modul de acțiune este determinat atât de ceea ce se cere cunoscut, deci de necesarul de informații, cât și de cantitatea, dar mai ales calitatea, resurselor umane, materiale și financiare. Climatul politic global și misiunile apărute după încheierea Războiului Rece au impus noi cerințe activității de informații militare: să fie capabilă să colecteze date despre ținte noi, multe dintre acestea cerând metode de colectare diferite; satisfacerea unor cerințe noi în schimbul de informații la nivel internațional sau între agenții naționale, deseori între națiuni care nu au cooperat până în prezent în domeniul informațiilor; cooperarea cu alte servicii de informații etc.

În timp ce maniera tradițională stabilită pe timpul Războiului Rece este focalizată pe așa numitele *ținte grele*, s-a constatat că, în prezent, surpriza vine de la combinații neanticipate și că cea mai sigură strategie pentru evitarea surprizei este organizarea unei rețele foarte mari de supraveghere globală. Noua activitate de informații cere o monitorizare constantă a tuturor subiectelor, nu în mod necesar în termeni de culegere, dar în termeni ai evoluției și detectării schimbării.

Dacă activitatea de informații tradițională a fost focalizată pe surse secrete, noua direcție în activitatea de informații aduce un echilibru între colectarea tehnică și cea umană, între colectare și procesare, între producție și reflecție și între popularea bazelor de date și cerințele direcționate. În locul focalizării pe state națiuni sau organizații specifice, noul tip de activitate de informații se focalizează pe actori nonstatali, care, în această nouă eră pot avea un potențial de amenințare superior unui stat.

II.3. Organizarea.

Pentru a răspunde noilor condiții și cerințe se discută o serie de soluții precum: creșterea în dimensiune, scop, autoritate și putere a structurii naționale de informații; restructurarea și reorganizarea comunității de informații; stabilirea unei poziții coordonatoare sau schimbări majore în structură, cum este o "structură de informații în rețea". Evident, toate aceste aspecte privind organizarea activității de informații au la bază:

- nevoia națională de informații (strategice, operative și tactice);
- obligațiile asumate, în acest domeniu, prin tratate;
- obligațiile asumate față de parteneri în cooperarea bilaterală;
- resursele de care se dispune.

Amenințările din ziua de azi la adresa țărilor nu vin doar din partea puterilor militare, iar soluțiile numai de natură militară nu reprezintă o rezolvare de viitor: „În politica noastră externă forța militară este ciocanul, dar nu orice problemă este un cui”, afirma generalul Hugh Shelton.

Sistemele expert pot sau nu ajuta în avalanșa de informații ce pot fi procesate. În același timp, se investește în tehnologie pentru a procesa informația dar și în cercetare și dezvoltare, la fel cum se investește în comunicații și sisteme de arme speciale. Continuă dezvoltările și în sensul că adversarul va învăța să păcălească sistemele de apărare și să dezvolte noi tehnici pentru a manipula ori înșela. Apare, astfel, tot mai pregnantă necesitatea dezvoltării unor noi tehnologii, cum ar fi criptografia cuantică, nanotehnologiile și sistemele spectrale.

În general, progresul științei ar trebui să ajungă la oamenii onești, la momentul potrivit, iar munca de informații și impunerea legii ar trebui integrate într-un sistem unitar, al cărui timp de răspuns la stimuli externi ar

trebui să fie mai mic decât timpul de propagare a amenințărilor. Cooperarea ar trebui să se realizeze și cu sectorul de afaceri și cu cel academic pentru a ne asigura că cele mai bune minți analizează problemele cu care se confruntă societatea.

În multe privințe, transparența nu este incompatibilă cu securitatea.

Organizarea activității de informații, astfel încât să răspundă acestor deziderate ale societății de azi, reprezintă o soluție optimă pentru ca serviciile de informații să fie în măsură să contracareze, prin mijloacele lor specifice, amenințările la adresa lumii democratice.

III. Revoluția conceptelor din domeniul informațiilor

Activitatea de informații joacă un rol crucial în îndeplinirea obiectivelor de securitate. Intelligence ajută la menținerea păcii și ordinii prin reducerea riscului conflictelor internaționale, poate în foarte mare măsură să sprijine eforturile diplomatice și militare de a opri răspândirea armamentului neconvențional. De asemenea, intelligence joacă un rol fundamental în apărarea și protecția împotriva amenințărilor teroriste, crimei transnaționale și a altor surse de violență.

Intelligence-ul este necesar în detectarea intențiilor agresive ale unui adversar străin și în definirea acestora, cum ar fi o agresiune indirectă sau o pregătire pentru următorul pas în intensificare a amenințării. Pe scurt, este nevoie de intelligence pentru a preveni amenințările înainte ca ele să escaladeze. Prevenirea cere factorilor de decizie să evalueze amenințările, să decidă inevitabilitatea conflictului și să ia decizii pentru apărare.

Factorii de decizie trebuie să judece nivelul riscului pentru care națiunea este pregătită și să decidă momentul acțiunii, luând în calcul toate costurile și consecințele.

Schimbările profunde din mediul internațional de securitate au avut impact asupra tuturor domeniilor vieții, inclusiv asupra activității de informații. În acest sens, în perioada următoare se simte nevoia unei revoluții la nivelul domeniului.

Ea nu este o revoluție în tehnologie, în mașini, în tehnică, software sau viteză. Este o revoluție în *concepte*. Până în prezent, de 50 de ani, revoluția informației s-a concentrat pe litera „T” (tehnologie) din atât de uzitatul binom IT. Noua revoluție în domeniul informațiilor pune accentul pe „I” și are în vedere *înțelesul* și *scopul* informației. Și acest lucru conduce rapid la redefinirea sarcinilor de îndeplinit cu ajutorul informației și la redefinirea instituțiilor care îndeplinesc aceste sarcini.

Conceptul NCW – Network Centric Warfare, poate avea cea mai rapidă aplicabilitate în domeniul intelligence.

Modelele utilizate în activitatea de informații pe timpul Războiului Rece nu corespund etapei actuale. Este necesar să se dezvolte un nou model pentru a obține avantajul în disputa atât cu amenințările, cât și cu metodele și sursele netradiționale. Acest lucru este posibil prin identificarea și dezvoltarea a noi concepte în activitatea de informații.

Vechiul model al amenințării, la nivel global și, în special între marile puteri, sublinia forțele nucleare și convenționale strategice asociate cu un guvern, cu structură operațională ierarhică, liniară în dezvoltare și desfășurare în timp. Ele au fost utilizate în conformitate cu regulile bine cunoscute și înțelese ale angajării și doctrinei, erau relativ ușor de detectat și urmărit în mobilizare și erau susținute de mijloace intelligence general recunoscute.

În contrast, noul model al amenințării, este, în general, neguvernamental, neconvențional, dinamic aleatoriu și neliniar în incidență, fără constrângeri sau reguli de angajare. El nu are o doctrină cunoscută, este aproape imposibil de prevăzut și este susținut de criminali, traficanți și consumatori de droguri, teroriști, persoane corupte, extremiști și fanatici religioși, xenofobi, mercenari etc. În ziua de azi, modelul este definit generic cu un singur cuvânt, *asimetric*.

Vechiul model de intelligence se baza foarte mult pe secret și tehnică de colectare foarte scumpă, având în vedere statele considerate inamice.

Noul model de intelligence trebuie să cuprindă și să gestioneze explozia de informații și, în special, explozia în informația digitală multilingvă, concomitent cu managementul cunoașterii realității din teren prin observații directe.

Această nouă abordare a activității de informații cere dezvoltarea completă a patru *direcții de cunoaștere* într-o manieră integrată:

- cunoașterea lecțiilor istoriei;
- dezvoltarea mijloacelor de culegere a informațiilor din surse deschise, în vederea realizării unei acoperiri globale;
- exploatarea tuturor capabilităților naționale de informații;
- utilizarea de informații culese de surse umane.

Experții în domeniu recomandă factorilor de decizie realizarea unui „program intelligence” de asigurare a securității și apărării a țării, incluzând un centru de analiză a securității, o bibliotecă cu documente istorice și proiecte strategice și un centru de procesare informații multisursă.

Legătura dintre înțelegerea amenințărilor și structurarea forțelor constă în formularea și validarea unei noi arhitecturi conceptuale, care la nevoie va integra și elementele clasice, dar, care, va marșa spre dezvoltarea a noi concepte, mai adaptate mediului de securitate din prezent și viitor.

Astăzi, conflictele etno-naționaliste (state contra națiuni) reprezintă mai mult de 50% din total confruntărilor, conflictele interetnice sau tribale și războaiele anti-regim (statul împotriva insurecției) reprezintă peste 15%. Numeric, conflictele de tip stat contra stat reprezintă mai puțin peste 10%, iar războaiele de decolonizare și cele de tip genocid completează restul până la 100 %. ONU a identificat 29 de state cu surse interne de conflict, 67 de țări cu milioane de refugiați și persoane dislocate, 27 de țări cu lipsă de alimente și apă, precum și tot state în care sunt prezenți factori ce implică amenințări la adresa securității ființei umane (epidemii, stare infrațională avansată etc.). Există 42 de țări cu soldați minori, care seucid între ei, 62 de țări cu câmpuri de mine antipersonal nemarcate, 94 de țări unde tortura este o practică uzuală, 78 de țări unde corupția este regulă și multe țări în care cenzura este inacceptabil de mare.

Noua abordare a activității de informații reprezintă o schimbare gândită și echilibrată a trecerii ponderii de la secret la deschidere; de la preocuparea tradițională militară la preocuparea pentru factorii netradiționali ai securității incluzând apa, energia, hrana, bolile și dezvoltarea durabilă; de la monitorizarea curentă la analiză istorică și culturală contextuală; de la comunitatea fragmentată a agențiilor guvernamentale secrete la o rețea care este capabilă exploateze informație distribuită. Deasupra tuturor, noua abordare a activității de informații este cuprinzătoare, fiabilă și relevantă la provocările tuturor formelor de amenințare și în special la formele netradiționale.

Noua abordare a activității de informații poate furniza un avantaj asimetric decisiv la nivel local, național sau regional împotriva amenințărilor netradiționale.

Bibliografie selectivă:

1. Chalk, P. (2000). *Non-Military Security and Global Order*. NY: Palgrave.
2. Cothran, H. (2003). *The CIA: At Issue*. San Diego: Greenhaven Press.
3. Franck, T. & M. Glennon. (1993). *Foreign Relations and National Security Law*. Belmont, West/Wadsworth.
4. Laqueur, Walter. (1985). *A World of Secrets: Uses & Limits of Intelligence*. NY: Basic.
5. Sharp, W. (1999). *Jus Paciarum: Emergent Legal Paradigms for U.N. Peace Operations in the 21st Century*. NY: Paciarum International.

REVOLUȚIA ÎN AFACERILE MILITARE
- de la Clausewitz la războiul fără limite -

Alina UNGHEANU*

The topic dwells upon the concept of Revolution in Military Affairs through the angle of the way it was defined by the American military-strategic thinking, in the shape of surveying the characteristics and tendencies of this revolution in the present security environment, wherein we have to face the threats regarding multipolarity and asymmetric conflicts.

The essay is structured on three chapters, as follows: the introductory chapter features the opinions of certain American and Soviet experts, with reference to Toffler's "paragraphs" from "War and Anti-War". The second chapter marks the resorting to history, illustrated with examples from the Clausewitzian works and arguments pro "unrestricted warfare", as they result from the book of the two Chinese officers.

The third chapter consists of conclusions and considerations in regard to the new international strategic context, with a view to the permanent transformation of society, the military system implicitly.

I. Dincolo de "război și antirăzboi"

Începând cu anii '90, *revoluția în afacerile militare* a devenit un concept cheie în gândirea strategico-militară americană. De fapt, "antecedentele" acesteia se regăsesc în *revoluția tactică* a sovieticilor, care încercau să definească mutațiile produse în conceptul lor de apărare, în organizarea lor militară, ca și în doctrinele lor prin apariția armelor nucleare și a rachetelor. Sovieticii puneau accentul pe dezvoltarea tehnologică, pe componentele tehnice ale luptei, pe armament și mai puțin pe posibilitatea adaptării doctrinei de întrebuințare a tehnicii și armamentului la inovațiile tehnologice.

Conceptul american al revoluției în afacerile militare a apărut într-un context strategic conturat de o dublă revoluție – cea a informației și cea a

* Redactor-șed adjunct al revistei *Gândirea Militară Românească*.

globalizării, din necesitatea adaptării strategiei militare americane la noul mediu de securitate. De fapt, ca să putem vorbi de o revoluție, trebuie să avem o schimbare de fond în doctrină și în organizare. Tocmai de aceea, nu putem spune că avem o revoluție în afacerile militare dacă ea nu e precedată și de o transformare socială, pentru că, deși, în denumire, conceptul surprinde termenul “militar”, nu este un fenomen rezervat elitei militare, ci are ca bază chiar ansamblul societății în care se dezvoltă. Stricto sensu, termenul de “revoluție” se aplică schimbărilor tehnologiei, descoperirile revoluționând efectiv lumea, implicit și războiul. În acest sens, Toffler spunea că o revoluție militară se produce numai atunci când se ivește o nouă civilizație, spre a o sfida pe cea existentă. Astfel, el vorbește de subrevoluții – adică, nu facem decât să adăugăm alte elemente, să creăm alte combinații de elemente vechi în cadrul unui “scenariu” existent.

O revoluție în afacerile militare are drept condiție sine qua non o schimbare instituțională profundă, ceea ce, fundamental, pragmatic, înseamnă profesionalizarea forțelor și modularitatea acestora, integrarea noilor tehnologii ale informației în sistemele de arme existente. Context în care serviciile armate sunt nevoite să se schimbe la toate nivelurile, simultan, de la tehnologie și cultură până la organizare, strategie, tactică, instrucție, doctrină, logistică. Un colonel de aviație din Departamentul Apărării al Statelor Unite, citat de Toffler în “*Război și antirăzboi*”, spunea că “*războiul din Golf a fost un război în care un dram de silicon dintr-un computer a putut avea mai mult efect decât o tonă de uraniu*”. Acest conflict, care, practic, a “deschis” calea revoluției în afacerile militare, i-a făcut pe mulți dintre strategi să se oprească asupra schimbării naturii și a conducerii războiului.

Din pleiada definițiilor care există pentru revoluția în afacerile militare, cea a lui Andrew Marshall, directorul Oficiului de Evaluări din Departamentul american al Apărării, din care reiese “*schimbarea majoră în arta conducerii războiului, datorată apariției noilor tehnologii militare*”, pare a fi de largă și statornică înțelegere. Pe aceste coordonate, în fața amenințărilor multipolarității și a conflictelor asimetrice, Statele Unite ale Americii au întreprins ceea ce putem numi o revoluție, pentru că este prima concepție strategică ce ține cont de cele două dimensiuni indisolubile de la însușirea conceptului de blitzkrieg: forțele armate, în, ansamblul lor, și apărarea populației civile, un vector economic fundamental pentru dezvoltarea noilor tehnologii.

II. “Filozofia” revoluției în afacerile militare

Întorcându-ne în istorie, au fost câteva revoluții, mai mari sau mai mici, rămase sau uitate. Se spune că războiul a fost revoluționar atunci când Alexandru cel Mare i-a înfrânt pe perși, combinând “infanteria Vestului” cu “cavaleria Estului”. Americanii ne oferă un exemplu în care “puterea făcea dreptul” – războiul din Golf. În lucrarea “La guerre hors limites”, autorii – doi colonei chinezi de aviație, analizând războiul și metodele de război în era globalizării, afirmă că războiul din Golf a transformat lumea, a revoluționat însuși războiul, natura și rolul acestuia.

În opinia celor doi, războiul a fost transformat, a fost investit, prin dezvoltarea tehnologiilor, în toate domeniile societății. Ei vorbesc de o revoluție în afacerile militare. Autorii văd în această schimbare proiectarea armelor unei noi concepții, dar și noile concepții ale armelor. În acest sens, media, operațiunile financiare pot fi considerate drept părți ale unui război deterritorializat, nedelimitat în timp și ai cărui factori se găsesc în toate domeniile, într-o desființare a frontierei dintre război și nonrăzboi. Cei doi numesc această situație “război fără limite”.

Într-un climat în care, așa cum sublinia Lordul Robertson în urmă cu doi ani, “războaiele secolului XXI nu vor semăna unele cu altele”, revoluția în afacerile militare urmărește preponderent menținerea și consolidarea unei superiorități nu doar tehnice, ci și tehnologice, apte să evite un eventual declin american.

Viziunea asupra războiului, pentru susținătorii revoluției în afacerile militare, este fundamental opusă concepției clausewitziene. Sigur, promotorii revoluției în afacerile militare care anunță dispariția completă a “ceții” și a “fricțiunii” nu sunt mulți, dar ei vorbesc despre capacitatea de a stăpâni aceste două fenomene datorită noilor tehnologii. Ceea ce nu înseamnă că vom nega impactul progresului tehnologic. Totuși, e pertinent să punem în discuție caracterul revoluționar al schimbărilor produse de către o revoluție în afacerile militare, pentru că “ceața” și “fricțiunea” sunt legate la niște dimensiuni pe care tehnologia nu este în măsură să le depășească.

Noua tehnologie nu va înlocui nici oamenii, nici materialele, ci doar va facilita pătrunderea acestora în teren, detectarea mișcării trupelor adverse, legătura mai mult decât vitală dintre logistică – aprovizionare – comandă – trupe, precum și capabilitatea de a limita pierderile, căutând să cunoască intențiile inamicului. Combatantul revoluției în afacerile militare este un soldat mai bine antrenat, mai bine instruit și a cărui armă informatică – fie GPS, fie calculator – devine un element intrinsec al existenței sale. Este ceea ce americanii denumesc digitalizarea armatelor. Această digitalizare este, în fapt, o îmbinare – posibil, cea mai eficientă –

între două faze, inerente procesului – pregătirea și operația. Pregătirea cuprinde tratarea informației, afectarea și coordonarea unităților și a comandamentelor, organizarea transporturilor și a logisticii, nu în ultimul rând, comunicarea. Operația se referă la căutarea permanentă a informației, la supraveghere-detectie, la recunoaștere, întăriri disponibile și la pregătirea recuperării unităților. Dacă informația este putere, comunicarea informațiilor devine crucială pentru obținerea unui avantaj fie parțial, fie definitiv într-o situație militară. Aceasta este definită în filozofia Departamentului american al Apărării drept *“acțiune întreprinsă pentru obținerea superiorității în informație, susținând strategia națională militară, afectând informarea și sistemele informatice ale unui inamic, valorizând și protejând propriile informații și sisteme informatice”*.

Știm că globalizarea înseamnă progres, schimb de informații, de tehnologie. Despre globalizare putem vorbi începând cu descoperirile geografice, cu apariția și dezvoltarea transporturilor, a telecomunicațiilor. Și atunci a avut loc o “revoluție”, în sensul propriu al cuvântului. Umberto Eco spune că nivelul nostru de înțelegere parcurge trei stadii: iconic – suntem atenți la conotațiile unui mesaj, compozit – încercăm să descifrăm încărcătura sa metaforică, și tropic, atunci când facem trecerea de la conținutul propriu-zis.

Încercând un răspuns, aș spune că cele trei revoluții care, practice, au dat startul mileniului trei – *revoluția informațională, revoluția globalizării și revoluția în afacerile militare* – se află într-o astfel de relație, de înlănțuire: o revoluție informațională accentuează globalizarea alături de care și prin care determină o revoluție în afacerile militare. Cele trei elemente sunt, de fapt, condiții indispensabile ale menținerii acestui lanț, care, fără doar și poate, se bazează pe informație, pe folosirea acesteia într-un mod care să servească scopului propus.

O societate informațională se caracterizează prin coeziunea intelectuală a indivizilor, care se realizează tocmai prin comunicare. Cel mai important factor al revoluției în afacerile militare îl reprezintă folosirea intensivă a noilor tehnologii destinate să suplinească, puțin câte puțin, puterea de foc printr-o inteligență electronică în rețea, de la combatant la statul său major.

III. Determinări ale “revoluției” contemporane

“Rațiunea” revoluției în afacerile militare este acțiunea militară. Revoluția în afacerile militare este răspunsul strategiilor – mai ales a celei americane – la noul mediu internațional. Și acest răspuns venea pe “încrângătura” consecințelor războiului rece, dar și pe anumite nedumeriri

în legătură cu definirea unei strategii atunci când nu se cunoaște cu precizie inamicul, într-un context în care trebuie definite și mijloacele militare pe termen scurt, mediu sau lung. Mai mult, se pune întrebarea cum pot fi pregătite forțele armate atât pentru conflicte de anvergură, cât și pentru noile amenințări reprezentate, de exemplu, prin crimă organizată sau terorism ? Se pare că revoluția în afacerile militare a găsit soluția la aceste incertitudini ! Să nu uităm că orice inovație tehnologică le este utilă și teroriștilor ! Odată asimilate schimbările tehnologice în domeniul comunicațiilor și al informaticii îndeosebi, teroriștii au putut face modificări importante în activitatea lor atât în plan organizatoric, cât și în plan operațional.

Parafrazând sau, mai bine spus, adaptând una dintre definițiile revoluției în afacerile militare, consider că revoluția în afacerile teroriste poate fi caracterizată prin natura activității teroriste, ca o consecință a inovațiilor tehnologice care, asociate cu schimbări în obiectivele grupărilor teroriste, modifică esența caracterul și conduita operațiilor teroriste. Aceste schimbări le-au permis organizațiilor teroriste să facă față la noile pericole la adresa securității internaționale contemporane, dar au dus și la eficacitatea operațiilor. Nu în ultimul rând, le-a permis modificarea structurilor ierarhice. Cu atât mai mult, cu cât aceste organizații au o conducere specifică războiului în rețea. Aș aminti aici, ca un instrument important furnizat de către tehnologia informației grupărilor teroriste, cyberplanificarea, care se axează pe utilizarea tehnologiilor informației, în special Internetul, dar și pe cea a telefoanelor celulare, pe mesageria electronică, pe efectele extraordinare ale acestora în supravegherea activităților unui grup. Prin Internet, un grup terorist nu mai are nevoie să recurgă la atentate pentru a atinge o anumită audiență. Are nevoie doar de un site web !

Revoluția în afacerile teroriste modifică maniera în care grupările teroriste pot folosi asimetria. Tradițional, putem defini asimetria în două moduri: pozitivă și negativă. Cea negativă se referă la exploatarea slăbiciunilor adversarului –lovituri “sub centură”; cea pozitivă presupune raționamentul invers: folosirea forțelor acestuia împotriva lui însuși ! Ceea ce este nou în terorsmul contemporan este că el aduce o altă formă de asimetrie: cea pozitiv-negativă. Este pozitivă, pentru că folosește forțele inamicului, și negativă, pentru că reia aceste forțe pentru a le utiliza împotriva punctelor slabe ale societății. Cred că putem vorbi, astfel, în planul afacerilor teroriste, de o stare specifică revoluției.

Cartea de vizită a unei revoluții în afacerile militare se prezintă sub forma unei triade: tehnologie – doctrină – organizare, sinergia acestora definind o nouă manieră în ducerea unui război și oferindu-i inițiatorului un avantaj considerabil asupra potențialilor săi inamici. Din punctul de vedere

al doctrinei, accentul se pune pe interoperabilitatea interarme și multinațională, în timp ce, la nivel organizațional, cuvintele cheie sunt desfășurare de forțe, mobilitate, modularitate, descentralizare. Armatele trebuie să fie alcătuite din unități mai mici, care se pot depășa într-un timp relativ scurt, având la dispoziție un material de înaltă tehnologie, care să le permită să cunoască și să controleze spațiul de luptă. Relativ la tehnologie, sistemele de recunoaștere și de supraveghere permit culegerea și exploatarea informațiilor pe câmpul de luptă advers.

În încheierea acestui succint demers, mi-aș permite un joc de cuvinte și aș spune că această revoluție, care este, întâi și întâi, o evoluție, are ca reperi patru aspecte: observația, focul, protecția și comunicațiile și comanda. În domeniul *observației*, este posibilă detectarea cu precizie prin sateliți, prin radare terestre, în timp real, a tot ceea ce se petrece în teatrul de operații. Relativ la *foc*, putem vorbi despre rachete dirijate, de croazieră și de “lovituri chirurgicale”, în domeniul *protecției*, forțele armate beneficiază de arme antiaeriene și antirachete din ce în ce mai sofisticate, iar în ceea ce privește *comunicațiile și comanda*, acestea înlesnesc compararea și schimbul, la toate nivelurile și în timp real, a informațiilor necesare pentru conducerea luptei. Nu este greu de tras concluzia că această gamă de mijloace face ca bătălia să se poată desfășura simultan, fără un contact direct între adversari.

Succint, principiile care ghidează o acțiune militară a unei revoluții în afacerile militare se referă la lovituri de înaltă precizie, la rapiditate, la dezmembrare, la imobilizare și la sufocare sau distrugere. Armele ofensive au devenit mult mai precise și performante, ceea ce stă la baza ideii de “lovituri chirurgicale”, despre care aminteam. Electronica permite administrarea informațiilor pe câmpul de luptă, ajutând, la rândul-i, la neutralizarea electronicii adverse. Un paradox, totuși, dar unul ale cărui efecte sunt din ce în ce mai evidente. În același timp, progresul tehnologic este caracterizat și susținut, aș spune, și prin supraviețuirea combatanților: un soldat trebuie să stăpânească atât metodele tradiționale de ducere a luptei, cât și noile mijloace tehnice. Aș veni cu un exemplu: în mod regulat, armata americană se dedică exercițiilor experimentale de genul “Louisiana Maneuvers”, destinate să integreze noile tehnici și să dezvolte tactici operaționale, iar la Universitatea Națională de Apărare de la Washington se formează “războinicii informaționali”, apti pentru războiul comunicațional.

Analiștii în domeniu au ajuns la concluzia că se poate vorbi despre o revoluție în afacerile teroriste ca o formă de a exploata slăbiciunile inerente unei societăți, dar și de a limita efectele pozitive ale revoluției în afacerile militare prin utilizarea tehnologiilor ce o susțin. Am putea spune că acest fenomen constituie, între altele, un fel de contrarevoluție în afacerile

militare. Pentru a supraviețui, trebuie să cucerim, spunea Zbigniew Brzezinski. Totuși, contrar a ceea ce istoria ne-a obișnuit, această contrarevoluție nu se caracterizează printr-o putere politico-socială, în sensul clasic al termenului. Pentru prima dată, ea se găsește în mâinile organizațiilor care nu răspund unei puteri politice centralizate, ci unor interese ale unor grupuri de indivizi, aflați oriunde pe Glob.

Inamicul de moment este terorismul internațional, ale cărui operații sunt organizate pe principiul operațiilor militare, dar prin mijloace clandestine și civile. Inamicul este parțial invizibil. Contra acestui tip de inamic trebuie să lupte revoluția în afacerile militare, și aceasta pentru că, pe de o parte, terorismul trebuie distrus, ca sursă, iar revoluția în afacerile militare trebuie să insiste asupra capacității sale de a duce operații la țintă, precise, rapide și de distrugere. Pe de altă parte, revoluția în afacerile militare își adaptează mijloacele militare față de statele care susțin terorismul, ducând un război așa-zis nedeclarat, dar eficace. Nu în ultimul rând, revoluția în afacerile militare, insistând asupra necesității unor forțe de protecție mai numeroase și mai rapide, trebuie să stopeze declinul în regiunile-victimă ale conflictelor interetnice, religioase, ale intereselor mafioate și de criminalitate internațională.

Bibliografie selectivă

- Alvin și Heidi Toffler, *Război și antirăzboi*, Editura Antet, 2000.
- Philippe Braillard et Gainluca Maspoli, *La révolution dans les affaires militaires – paradigms stratégiques, limites et illusions*, <http://www.diplomate.gouv.fr>
 - Alain Joxe, *Revolution dans les Affaires Militaire*, <http://www.ehess.fr>
 - Saida Bedar, *La Revolution dans les affaires militaires et la “course aux capacites”*, <http://www.unog.ch/unidir>
 - Revue de l’OTAN, nr. 1, printemps/été, 2000, <http://www.nato.int/docu/revue>, 2000-2001.

BOSNIA ȘI HERȚEGOVINA LA ZECE ANI DUPĂ DAYTON

Mircea MOCANU *

The Dayton Peace Accord ended the bloodshed in the Balkans and settled Bosnia and Herzegovina as a state deemed to be “one of the most complex governmental structures in the World” - an arrangement imposible to sustain on the long run: with 14 governments, 150 ministries and 700 parliamentaries, the state apparatus spends 70% of the national budget.

Ten years after the end of the bloodiest conflict in Europe since the end of World War Two, this country is stable, while the international military is still around. For now, scarce disputes aim only at local interests of cultural and property nature but the progressive insertion of the Islam raises questions not only about the future of the Balkans but of the whole Europe.

Beyond the daily issues, the fate of our new neighbour inspires reflections on the ideas of nation building and democracy export, while the ethnicist and sectarian views still loom large over the Globalization Age.

I. Scurt istoric

După separarea Sloveniei și Croației de Republica Socialistă Federativă Iugoslavia (RSFI), în anul 1990, respectiv 1991, R.S. Bosnia și Herțegovina a organizat, pe 29.02.1992 și 01.03.1992, un referendum cu privire la independență. Musulmanii și croații bosniaci, care au participat în majoritate la plebiscit, au votat separarea republicii de federație, în timp ce sârbii bosniaci au boicotat referendumul. Ca urmare, pe 05.04.1992, parlamentul republicii a declarat independența Bosniei și Herțegovinei (BiH) de RSFI.

Conflictul armat care a urmat declarării independenței a fost cel mai sângeros din istoria europeană, de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, sute de mii de oameni pierzându-și viețile și milioane trebuind să-și părăsească locuințele.

La trei ani și jumătate de la izbucnirea violențelor și după câteva eforturi internaționale eșuate de a ajunge la un acord de pace, în toamna anului 1995, SUA au lansat o nouă inițiativă de rezolvare a conflictului.

* Col. ing., Direcția Informații Militare / J2

Negocierile dintre părțile implicate au început la 01.11.1995, la baza aeriană Wright-Patterson din Dayton (Ohio), și au fost conduse de către Richard Holbrooke, la momentul respectiv adjunct al Secretarului de Stat al SUA. Părțile au fost reprezentate de președinții de atunci, Slobodan Milosevic, Franjo Tudjman și Alija Izetbegovic. Reprezentanții Uniunii Europene (UE) și ai Grupului de Contact¹ (GC) au participat, de asemenea, la negocierile extrem de tensionate de la Dayton.

Pe 21.11.1995, la trei săptămâni de la lansarea negocierilor, cei trei președinți au ajuns, în sfârșit, la un consens și au parafat Acordul Cadru General pentru Pace în BiH. Cunoscut sub numele de Acordul de Pace de la Dayton (DPA), documentul a fost semnat în mod oficial de cei trei președinți balcanici la Paris, pe 14.12.1995².

DPA are 11 anexe care acoperă aspectele militare, politice, civile și ale stabilității regionale. Au fost stabilite, de asemenea, granițele internaționale și cele între entități, iar Constituția BiH a fost inclusă în DPA, ca anexa 4.

La o zi după semnarea oficială a Acordului la Paris, Consiliul de Securitate (CS) al ONU a emis Rezoluția 1031, care împuternicea NATO să implementeze aspectele militare ale Acordului.

Ca urmare, pe 20.12.1995, o forță multinațională aflată sub conducerea NATO, numărând 60.000 de militari, numită Forța de Implementare (IFOR), a fost trimisă în BiH ca parte a celei mai mari operațiuni militare a Alianței, numită "Operațiunea Efort Comun".

IFOR, căreia i s-a acordat un mandat de un an, a fost înlocuită, în anul 1996, de Forța de Stabilizare (SFOR). Numărând inițial aproximativ 32.000 de militari, SFOR a fost redusă, treptat, până la 7.000 de militari, în luna decembrie 2004, când misiunea a fost transferată EUFOR, forță condusă de UE.

Pentru implementarea aspectelor civile ale DPA, a fost constituit Biroul Înaltului Reprezentant al Comunității Internaționale în BiH (OHR). Funcționând sub un mandat al CS al ONU, Înaltul Reprezentant (UN HR) a primit puteri extinse, inclusiv autoritatea de a concedia oficiali și de a pune în aplicare legi. Sarcinile sale includ facilitarea și coordonarea activităților, organizațiilor și agențiilor implicate în aspectele civile ale acordului de pace.

¹ Marea Britanie, Franța, Germania și Rusia

² Printre liderii internaționali care au participat la ceremonia de semnare s-au numărat: secretarul general al ONU, Boutros Boutros-Ghali, secretarul general al NATO, Javier Solana, președintele SUA, Bill Clinton, președintele francez, Jacques Chirac, premierul britanic, John Major, cancelarul german, Helmut Kohl și premierul rus, Viktor Cernomyrdin. UE a fost reprezentată de fostul premier suedez și co-președinte al Conferinței de Pace de la Dayton, Carl Bildt.

La exact zece ani de la parafarea DPA, pe 21.11.2005, CS al ONU a aprobat prelungirea, pentru o perioadă de un an, a mandatelor instituite EUFOR și Comandamentului NATO din Sarajevo (NHq Sa).

DPA a obligat BiH, Croația și noua Republică Federală a Iugoslaviei (RFI) – înființată la 28.04.1992, să-și respecte pe deplin și reciproc suveranitatea și să-și rezolve disputele prin mijloace pașnice. Prin semnarea Acordului, părțile și-au luat, de asemenea, angajamentul de a respecta drepturile omului și drepturile refugiaților și ale persoanelor dezrădăcinate. De asemenea, au căzut de acord să coopereze pe deplin cu toate entitățile și organizațiile relevante în implementarea acordului de pace și în investigarea și pedepsirea crimelor de război și ale altor încălcări ale legilor internaționale.

Pe 24.04.2002, BiH a obținut admiterea în Consiliul Europei, pe 21.11.2005, deci la exact zece ani de la parafarea DPA, UE a decis începerea negocierilor privind Acordul de Stabilizare și Asociere (ASA), iar Consiliul de Miniștri al BiH l-a numit, în funcția de negociator-șef, din partea guvernului de la Sarajevo, pe Igor Davidovic. Bosniac sârb, neînscris în nici un partid politic și fost ambasador la Washington, acesta pare a constitui o alegere excelentă a autorităților bosniace, pentru a asigura cooperarea Republicii Srpska (RS), entitatea considerată, de regulă, a fi cea obstrucționistă.

În prezent, situația de securitate din BiH este stabilă și calmă, excepții izolate fiind înregistrate în municipalități multietnice, unde, tot mai mult, disputele au ca obiect interese locale de natură culturală (monumente, școlarizare) sau de proprietate.

II. Caracteristicile situației politice actuale

Încă de la înființare, BiH a fost apreciată a fi “una dintre cele mai complexe structuri guvernamentale din lume” - un aranjament pe care mulți din interiorul și din afara țării îl evaluează ca fiind imposibil de susținut pe termen lung: aparatul de stat, cu 13 guverne plus cel al districtului Brčko, cu 150 de ministere și 700 de parlamentari, cheltuiește până la 70% din bugetul național.

Cu instituții centrale slăbite, o diviziune continuă între cele două entități și dependența de guvernarea internațională, BiH nu poate fi încă descrisă ca fiind un stat funcțional.

Situația actuală din BiH prezintă următoarele caracteristici principale:

a. Persistența primatului valorilor etnico-religioase în raport cu valorile politice democratice, racilă care determină:

- disfuncții în funcționarea autorităților de la nivelul statului BiH;
- neîncredere și suspiciune interetnică, manifestată permanent în plan politic. Cetățenii nu percep BiH a Acordului de la Dayton ca fiind patria lor, iar bosniacii sârbi și cei croați nu simt Sarajevo ca fiind capitala lor. În acest sens, problema dificilă a reîntoarcerii refugiaților este simptomatică;
- ingerințe politice ale Serbiei și Croației, în zonele din BiH locuite de etniile respective.

b. Puternica influență a grupurilor de interese: procesul de tranziție spre democrație și economie de piață este puternic distorsionat și chiar controlat de grupuri de interese cu ramificații în structurile politice, administrative, economice și ale crimei organizate. Acest fenomen are consecințe sociale și economice dintre cele mai grave:

- subminarea încrederii populației în legile și instituțiile statului, degradarea accentuată a spiritului civic. Față de celelalte țări din centrul și răsăritul Europei, unde mentalitatea populației a fost ferm angajată în traseul european și în înfăptuirea reformelor, drama războaielor din fosta RSFI a făcut ca popoarele afectate, și în special bosniacii, să perceapă vag și abstract perspectiva europeană și, în consecință, să sprijine foarte puțin sau chiar deloc politicienii reformiști, care încearcă să depășească balastul naționalist;

- polarizare socială;
- extinderea infracționalității ca unică alternativă la sărăcie, cu reorganizarea socială în rețele ale crimei organizate, având ca obiect de activitate traficul de droguri, de persoane sau de armament;
- dezvoltarea economiei subterane în detrimentul economiei „la vedere”, ceea ce determină o insuficiență cronică a fondurilor bugetare și, implicit, o subfinanțare a instituțiilor și programelor statului.

c. Opțiunea politică strategică de integrare în structurile euro-atlantice. Văzută ca soluție la problemele economice și de securitate, această orientare se manifestă prin următoarele demersuri:

- intensificarea cooperării regionale, în plan economic și în plan militar;
- consultarea și dialogul cu reprezentanții UE, pentru proiectarea etapelor succesive de realizare a criteriilor de aderare la UE (studiul de fezabilitate, acordul de stabilizare și asociere - ASA);
- reformarea forțelor armate conform criteriilor de aderare la NATO.

Desfășurarea proceselor de aderare la UE și NATO este obstrucționată de o insuficientă cooperare cu Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie (ICTY).

d. Implicarea activă a Comunității Internaționale (CI) în stabilizarea țării, prin:

- prezența unor forțe de menținere a păcii și sprijin pentru menținerea ordinii sociale (ALTHEA, EUPM);

- conducerea reconstrucției instituționale democratice (prin OHR).

e. Consensul politic formal este atins sub presiunea reprezentanților CI, inclusiv prin instrumentul așa-ziselor „puteri Bonn” și potențat de interesul integrării euro-atlantice.

f. Tendința de penetrare a fundamentalismului islamic, promovat și susținut financiar de țări ca Arabia Saudită și Iran sau de ONG-uri islamice. Islamismul fundamentalist manifestă o mobilitate mai mare decât în trecut și recrutează noi membri, exploatând slăbiciunile structurilor guvernamentale din BiH. Această caracteristică este detaliată în continuare.

III. Tendințe de islamizare a societății bosniace

Odată cu ocuparea regatului medieval al Bosniei de către armata otomană a lui Mehmet al II-lea, în secolul al XV-lea, trupele turcești au adus și învățăturile Islamului prin școala sunni, ce avea să fie răspândită pe tot teritoriul Bosniei. Această școală avea următoarele diviziuni: Hanafi Madhab - școala de jurisprudență religioasă³ și Maturidi - școala teologică⁴.

Organizarea statală a fost preluată de la Imperiul Otoman, în concordanță cu principiile unității organice religioase și politice. Cu această ocazie, a fost introdusă și ierarhia religioasă - Ulama, Muftii, Mudarris și Imami, judecători – Qadis și predicatori de vineri – Khatis, inițial aflați sub jurisdicția statului, fiind adesea chiar oficiali de stat. Structura ierarhică a comunității islamice din BiH este prezentată în Anexa 1.

Primul lider religios islamic al Bosniei musulmane a fost desemnat în 1882, imediat după ocuparea Bosniei de către Imperiul Austro-Ungar.

³ Școala de jurisprudență (Madhab) studiază viețile credincioșilor musulmani. Există patru astfel de școli islamice sunni, denumite după numele a patru juriști importanți: Shaafi, Maliki, Hanibali și Hanafi. Școala Hanafi a fost înființată de imamul Abu Hanafi, fiind la ora actuală cea mai răspândită: aproximativ 30% dintre musulmanii din întreaga lume, în mod deosebit în Turcia, nordul Egiptului, Levant, Balcani, Asia Centrală, China, Rusia și Ucraina. Această școală este considerată a fi cea mai deschisă către schimbări la ideile noi: astfel, blasfemia nu este pedepsită de către stat, în condițiile în care, la alte școli islamice, este echivalentul unei crime. Acest lucru marchează o delimitare foarte clară între infracțiunile civile și cele religioase.

⁴ Această școală a fost înființată pentru a putea răspunde la diferitele întrebări ce apar din citirea Coranului, în special cele de cunoașterea filozofică: divinitatea și existența eternă. Principalii susținători sunt adepții școlii Hanafi. Inițial, școala Maturidi a avut o tradiție minoră până când câteva triburi turce, în mod deosebit tribul Seldjuk, au adoptat-o și au promovat-o în interiorul Imperiului, ajungând în acest fel și în Bosnia.

Astăzi, după 120 de ani de istorie, se poate spune că în Bosnia există cea mai bine organizată comunitate islamică din Europa (binențeles, exceptând Turcia).

În încercarea de definire a propriei identități, raportarea la islamism a populației de religie musulmană din BiH s-a amplificat în timpul și după dezmembrarea fostei federații iugoslave, pe de o parte pe fondul sporirii libertății de exprimare și, pe de altă parte, pe fondul redeşptării conștiinței religioase. Mustafa Effendi Cerić, liderul spiritual (reis-ul-ulema) al comunității musulmane din BiH (detalii în Anexa 2), afirma că „fostul lider al sârbilor bosniaci, Radovan Karadžić, a făcut mai mult decât am făcut eu în 50 ani de muncă de misionar, pentru trezirea spiritului islamist în BiH”.

Acele părți ale Bosniei care s-au aflat sub dominație sârbă sau croată, aproximativ 75 % din teritoriu, au fost „curățate” de musulmani, iar moscheile și alte clădiri musulmane au fost distruse. În schimb, în zonele controlate de boșniaci, activitățile religioase islamice au explodat în intensitate și fenomenul continuă, în măsura în care Islamul oferă soluții crizei de identitate și problemelor socio-economice locale.

Organizațiile umanitare din țările arabe și din Iran au adus, pe lângă ajutoarele economice, și specificul înțelegerii Islamului, reușind ca, în schimbul unor stipendii, să îndoctrineze multi tineri boșniaci. Această finanțare s-a ocupat de reconstrucția moscheilor afectate de război, dar și de construirea altora noi. Odată rezolvată problema moscheilor, s-a dorit și rezolvarea problemei privind predicatorii, aceștia trebuind să renunțe la tradiționala versiune a Islamului - Hanafi - și să adopte versiunea wahhabistă („vehabije”), mult mai intolerantă și radicală. Imamii în vârstă care nu au dorit să adopte wahhabismul au fost marginalizați și restricționați în a-și practica meseria.

Situația organizațiilor religioase și a luptătorilor mujahedini s-a schimbat după 11 septembrie 2001. La cererea SUA și a UE, mulți luptători au fost arestați, fiind considerați teroriști, iar organizațiile caritabile au fost interzise⁵.

Adâncirea atașamentului la Islam a unei părți importante a populației BiH prezintă o latură oportunistă dar a îmbrăcat și un pronunțat caracter politic, modul în care s-a produs reflectând opțiunile politice, în plan intern și extern, ale liderilor comunității islamice. Astfel, spre deosebire de atitudinea clară de respingere adoptată de alți înalți clerici musulmani din

⁵ În 2002, Trezoreria SUA, a blocat conturile organizațiilor umanitare TIAA, Al-Haramayn, Al-MASJED, Al-AQSA Charity Foundation și Al-Furqan, apoi fiind adăugate pe listă alte două organizații Taibah International Aid Association și Al-Furqan, precum și succesoarele acestora, Sirat și Istikamet. Aceste organizații au fost considerate ca fiind în legătură cu organizația Al-Qaeda.

regiune⁶, față de acest fenomen, Mustafa Cerić nu s-a opus penetrării elementelor wahhabiste în BiH.

În plan politic, principalul partid al comunității bosniace musulmane, Partidul Acțiunii Democratice – SDA, a inițiat și derulează un program propriu de automodernizare, care include și laicizarea mesajului politic. Astfel, SDA încearcă o detașare de linia tradițională promovată de fondator, fostul președinte Alija Izetbegovic, în „Declarația Islamică” publicată în 1979, document în care se vorbea despre “reislamizarea musulmanilor”. Evoluțiile din ultimii patru ani relevă progrese în procesul de delimitare a demersului politic al SDA față de ideile promovate de liderii religioși ai comunității bosniace musulmane, chiar dacă, în mai multe rânduri, aceștia au încercat să preia controlul SDA.

În plan educațional, pregătirea religioasă este una dintre principalele preocupări ale liderilor religioși, pentru a asigura o viziune corectă a Islamului, celor care predică religia musulmană. În comunitatea islamică din BiH există 15 persoane care au obținut doctoratul, același număr de absolvenți de masterat și peste 500 de absolvenți de facultăți cu specific religios, atât în țară, cât și în străinătate. Sistemul educațional islamic cuprinde instituții specializate: șase licee religioase (madrasas), o facultate de studii islamice în Sarajevo, două academii pentru pregătirea profesorilor (Zenica și Bihac, plus una în Novi-Pazar / Sandak) și 1405 școli elementare religioase informale (maktab). Comunitatea islamică deține și o bibliotecă⁷, o editură – Al Kalam, un Centru de Construcție-Dezvoltare al Islamului, Agenția de știri MINA și un Oficiu pentru diaspora.

La zece ani de la Dayton, se estimează că ofensiva islamică în BiH va continua și va acționa în două direcții majore: islamizarea societății bosniace și instrumentalizarea reciprocă între Islam și crima organizată. Ofensiva islamică în Balcani va continua să utilizeze ca suport principal organizațiile non guvernamentale culturale sau umanitare musulmane, în special arabe, care s-au stabilit în BiH.

IV. Evoluția administrației internaționale

După încheierea mandatului Înaltului Reprezentant al CI în BiH (UN HR), la sfârșitul lunii ianuarie 2006, noul oficial devine mai mult

⁶ Rifat Fejzik, reis-ul-ulema de Podgorica, șeful tuturor credincioșilor musulmani din Muntenegru, inclusiv al acelor care trăiesc în jumătatea muntenegreană a regiunii Sandjak (fostul sandjak otoman Novi Pazar).

⁷ având documente de la introducerea Islamului în Bosnia și până în prezent - circa 460 de ani de existență.

reprezentant al UE decât al ONU și va deveni EU SR (Reprezentant Special al UE).

Chestiunile sensibile legate de viitorul autorității europene vizează așa-zisele „puteri Bonn”, anume: menținerea acestor prerogative, durata cât acestea vor fi în vigoare, precum și cât, cum și în ce cazuri să fie folosite.

Oficialii de la Sarajevo susțin că CI ar trebui să renunțe la „puterile Bonn”, pentru a oferi mai multă libertate noilor autorități, care trebuie să își demonstreze capacitatea de guvernare. Tendința generală este, însă, de menținere a acestor prerogative, întrucât clasa politică bosniacă încă nu este pregătită să gestioneze procesul integrării europene⁸. Este în discuție, totuși, varianta diminuării capacității EU SR de utilizare a acestor prevederi, prin necesitatea obținerii acordului unui organism european înaintea deciziei de aplicare a „puterilor Bonn”, într-un anumit caz.

Pentru funcția de EU SR, CI l-a desemnat pe diplomatul german Christian Schwarz-Schilling⁹, care a declarat presei, după desemnare, că numirea sa subliniază dorința Germaniei de a-și asuma responsabilități în Balcanii de Vest.

În privința forțelor multinaționale prezente în BiH, Javier Solana a declarat că „EUFOR va continua să sprijine autoritățile BiH și CI în implementarea reformelor în BiH” și că, atâta vreme cât reformarea apărării și a structurilor de securitate va continua, EUFOR va transfera mai multe dintre competențele sale, către autoritățile BiH¹⁰.

În prezent, în cadrul negocierilor pentru modificarea Constituției BiH, CI vizează următoarele obiective:

- reducerea semnificativă a competențelor entităților;
- respectarea drepturilor omului și a drepturilor comunităților etnice;
- parlament național unic (adică desființarea parlamentelor entităților);
- guvern central unic (adică desființarea guvernelor entităților);
- autoritate guvernamentală deplină;

⁸ Pe 26.10.2005, HR Paddy Ashdown a precizat că, în continuare, competențele OHR de aplicare a „puterilor Bonn” vor fi reduse iar OHR va fi desființat până la sfârșitul anului 2006.

⁹ În vârstă de 74 de ani (în 2005), expert în probleme balcanice, fost ministru al poștelor și telecomunicațiilor în țara sa (în timpul mandatului cancelarului Helmut Kohl) și mediator pentru BiH, între 1995 și 2004.

¹⁰ J. Solana, Înaltul reprezentant al UE pentru politica externă și securitate comună, s-a aflat la Sarajevo în perioada 05-06.12.2005, pentru a participa la marcarea unui an de la preluarea, de către EUFOR, a misiunii militare a NATO în BiH și la ceremonia de predare-primire a comenzii EUFOR.

– o președinție reformată, cu un singur președinte și, probabil, doi vice-președinți din celelalte etnii, într-o „troică” rotațională¹¹.

V. Reforma apărării

În baza DPA, apărarea a fost de competența entităților componente ale BiH, ceea ce a generat disfuncții ale organismului militar: funcționau două armate etnice, având comandamente proprii și erau în vigoare trei legi diferite ale apărării (două ale entităților și una a nivelului statului BiH).

Obiectivul reformei forțelor armate este integrarea la nivelul statului BiH și integrarea în PfP, în prima etapă, și ulterior în NATO. Atât populația cât și elita politică percepe FA ale BiH în contextul viitoareii apartenențe la NATO.

Într-o primă etapă, în baza legii apărării din anul 2003, controlul civil asupra FA a fost inaugurat prin subordonarea acestora prezidenției tripartite, iar centralizarea funcției de apărare a fost inițiată prin constituirea Ministerului federal al Apărării, a comandamentelor întrunite centrale¹² și a Comanda-mentului Operațional la nivel de stat. În acest fel, a fost îndeplinit, formal, și dezideratul separării lanțurilor de comandă, administrativ, respectiv operațional.

În continuare, în preajma împlinirii a zece ani de la semnarea DPA, pe 05.10.2005, Parlamentul a adoptat legi¹³ care prevăd desființarea Ministerelor Apărării ale entităților și transferul competențelor acestora la nivelul BiH.

Potrivit prevederilor noii legi a apărării, FA ale BiH vor fi formate în exclusivitate din personal profesionist, serviciul militar obligatoriu încetând la data de 01.01.2006. Apărarea țării va dispune de o forță activă de 10.000 de militari și o rezervă activă de 5.000 de oameni, care va fi înființată în următorii 2-3 ani. FA ale BiH vor reflecta compoziția etnică a țării și vor fi

¹¹ Propunerile prezentate de Comisia de la Veneția au fost alegerea indirectă a membrilor Președinției BiH, de către Camera Reprezentanților a BiH (fără votul pe baza entităților), rotația efectuându-se la fiecare 16 luni, și desființarea sau diminuarea autorității Camerei Popoarelor din Parlamentul BiH, concomitent cu întărirea autorității Camerei Reprezentanților – camera inferioară.

¹² Personal, intelligence/securitate, politică, pregătirea de luptă, logistică, finanțe și CIMIC.

¹³ Legea apărării BiH și Legea serviciului militar în FA ale BiH.

compuse din trei brigăzi multietnice¹⁴, o brigadă de sprijin tactic și o brigadă aeriană¹⁵.

Ca simptom al afirmării suveranității țării și al stabilirii unor raporturi normale în cooperarea militară internațională a FA ale BiH, cu prilejul festivităților prilejuite de cea de-a zecea aniversare a semnării DPA, ministrul afacerilor externe al BiH, Mladen Ivanic și secretarul de stat american, Condolleeza Rice, au semnat Acordul privind Statutul Forțelor (SOFA) și Acordul privind Traficul Aerian.

Între criteriile de concepție a reformei¹⁶, prezervarea identității constituie o noutate și un specific al BiH, ce explică flexibilitatea entităților în acceptarea modificărilor de structură. Astfel, conceptul regimental adoptat, eșalon situat sub cel al brigăzilor, poate facilita tranziția către o forță militară unică. Practic, batalioanele de infanterie ale FA ale FBiH și ale FA ale RS, unități care constituie, totodată, și cele trei brigăzi multinaționale, urmează să fie organizate în trei regimente etnice virtuale, care vor menține sentimentul apartenenței la o forță militară a etniei respective, în coordonarea câte unui comandament etnic minuscul, fără atribuțiuni operaționale. Adoptarea legilor privind reforma armatei marchează îndeplinirea “condițiilor tehnice” pentru accesul în PFP, dar condiția politică - deplina cooperare cu ICTY, rămâne încă de îndeplinit.

Trebuie remarcat ca una dintre principalele implicații ale reformei FA va fi pierderea locului de muncă de către o parte semnificativă din personalul militar și civil. Există posibilitatea să apară nemulțumiri în rândul celor disponibilizați, care se pot orienta către susținerea grupărilor naționaliste.

În BiH continuă să fie disponibile cantități importante de materiale militare (fie sustrase din depozite ale FA, fie traficate de rețelele internaționale cu ramificații și în BiH), care pot fi achiziționate de oricine plătește.

VI. Formarea serviciilor de informații și reforma poliției

După zece ani de la Dayton, constituirea serviciilor speciale centrale ale BiH poate fi considerată un succes, dar funcționalitatea acestora este

¹⁴ Cu comandamente la Tuzla, Mostar și Banja Luka, fiecare este formată din câte un batalion musulman bosniac, unul sârb bosniac și unul croat bosniac, amplasate la: Bihac, Livno, Banja Luka, Tuzla, Zepce, Bijeljina, Gorazde, Mostar, Bileca.

¹⁵ Definitivarea structurii, a dimensiunilor și repartiției teritoriale ale FA ale BiH trebuie să se încheie până la 01.07.2006, urmând ca implementarea acestor decizii să se finalizeze până la 01.07.2007.

¹⁶ Fezabilitate, credibilitate, interoperabilitate, unitatea comenzii, prezervarea identității.

departe de ceea ce ar trebui să fie. Astfel, la un an de la înființare (01.06.2006), serviciul de informații externe OSA¹⁷ încă nu era operațional, pentru că rețelele subterane și interesele ilicite subminează structurile multietnice ale agenției.

Tot CI a impus și crearea Agenției de Stat pentru Investigații și Protecție SIPA¹⁸, serviciu de protecție internă, similar FBI. Directorul acesteia, sârbul bosniac Sredoje Novic, a fost desemnat pe criterii de competență profesională, ceea ce a nemulțumit liderii FBiH.

În cadrul Ministerului Securității al BiH, a fost creat Serviciul Frontierei de Stat (DGS)¹⁹, care are jurisdicție la nivel de stat.

În ceea ce privește reforma poliției BiH, autoritățile intenționează reducerea efectivelor și, implicit, a cheltuielilor aferente²⁰ iar acordul entităților prevede îndeplinirea celor trei principii impuse de Comisia Martens:

- transferul competențelor de la nivelul entităților la nivel stat;
- eliminarea amestecului politicului în activitatea poliției;
- stabilirea zonelor de jurisdicție de poliție pe principiul tehnic și

nu pe cel al respectării granițelor etnice;

În baza acordului, din 01.01.2006, Directoratul pentru reforma poliției funcționează în cadrul Ministerului Securității al BiH, pentru o perioadă de un an, având ca misiuni:

- elaborarea planurilor pentru implementarea reformei poliției;
- stabilirea zonelor de reponsabilitate regionale și locale;
- menținerea unei eficiențe crescute a structurilor de poliție;
- respectarea celor trei principii stipulate de Comisia Europeană.

Termenul stabilit de comun acord de părțile implicate, inclusiv de CI, pentru implementarea acestei reforme, este de cinci ani. Termenul pare nerealist și reprezintă mai degrabă o victorie a sârbilor, care câștigă timp și scapă de presiunea foarte puternică a CI. În prezent, toată lumea pare mulțumită: Paddy Ashdown - pentru că a reușit, la sfârșit de mandat, să încheie capitolul reformei poliției; autoritățile de la Banja Luka, pentru că au reușit să obțină tranzitarea "granițelor etnice" a zonelor de poliție, "numai când va fi absolut necesar"; autoritățile federale de la Sarajevo -

¹⁷ OSA: Obavjestajno Sigurnosna Agencija - Agenția de Informații și Securitate

¹⁸ SIPA – State Investigation and Protection Agency (circulă abrevierea denumirii în limba engleză)

¹⁹ DGS – Darzavna Granicna Sluzhba – Serviciul Frontierei de Stat

²⁰ Planul de reformă a poliției în BH vizează reducerea efectivelor forțelor de poliție la 8.482 de persoane în structurile operative și 1.086 de persoane în cele administrative. În prezent, în structurile de poliție din BiH există aproximativ 22.560 de angajați, a căror finanțare necesită fonduri în valoare de aproximativ 175 de milioane de euro anual (2,5% din PNB), în condițiile în care statele dezvoltate alocă cel mult 1%.

pentru că se pot concentra deja asupra negocierilor privind semnarea ASA cu UE.

În privința sprijinului internațional, pe 21.11.2005, miniștrii de externe ai UE au hotărât prelungirea, cu încă șase luni, a mandatului misiunii de poliție, sub denumirea EUPM 2, care va avea ca principale misiuni lupta împotriva crimei organizate și acordarea de asistență în implementarea reformei poliției.

Deblocarea procesului legislativ privitor la reforma FA și a poliției din BiH este de natură a modifica, cel puțin formal, percepția CI în legătură cu situația din BiH și mai ales cu atitudinea RS, renunțarea acesteia la obstrucționism conducând la reluarea procesului de integrare euroatlantică.

VII. Limitele progreselor in BiH

În pofida trendului pozitiv, un numar mare de factori perturbatori pot avea o influență negativă asupra stabilității regionale:

Economia țării este încă precară, cheluielile bugetare depășesc cu mult proporțiile întâlnite într-un stat normal, structurile administrative paralele facturând costuri exagerate, pentru o țară cu potențialul BiH. În acest context, crima organizată și corupția endemică par a constitui redate de autoprotecție a unei societăți deabusolate, împotriva normalității occidentale, de import.

Rivalitățile etnice persistă și se manifestă în segregarea clară, în consfințirea, practic, a curățării etnice practicate în timpul razboiului, în persistența opțiunii etnice în votul politic și în întârzierea întoarcerii refugiaților. Fiecare caz de reîntoarcere prilejuiește incidente interetnice simptomatice; Insuficienta cooperare cu ICTY aduce întârzieri insurmontabile în ceea ce privește implementarea unor prevederi ale DPA. Dispute constituționale și blocaje de guvernare: BiH nu funcționează ca un stat unitar, structurile de conducere comune sunt lipsite de autoritate asupra entităților. Disfuncționalitățile frecvente în implementarea legilor generează puternica impresie că acceptarea reformelor este doar de formă și, în concluzie, temporară, nu de profunzime. Simptomatice sunt, în acest sens, dezacordurile privind granițele administrative, pentru că acestea ating valoarea fundamentală a etniilor, teritorialitatea. Termenele stabilite pentru principalele măsuri din calendarul reformei par ambițioase pentru stilul managerial caracteristic zonei și există pericolul ca acestea să rămână mai mult pe hârtie.

Este greu de susținut că în BiH există influențe ideologice islamice fundamentaliste. Nu se înregistrează activități extremiste evidente și nu acționează mișcări radical-naționaliste necontrolate. Totuși, prezența, în

discursul lui Mustafa Cerić, a unor idei care promovează radicalizarea practicării Islamului în BiH și în regiune, respectiv tendința de agregare a unei comunități musulmane transfrontaliere în Europa, preocupă atât CI cât și o importantă parte a clasei politice și intelectualității bosniace. Cel mai probabil, Cerić va continua să militeze pentru unificarea musulmanilor din Europa, rezervându-și, în acest proiect, un rol de primă mărime. Astfel, chiar BiH ca țară poate căpăta, în contextul democrației europene, un rol pe care otmanii probabil ca nu îndrăzneau să îl viseze.

Islamizarea societății „boșniace” din BiH, chiar dacă este percepută ca fiind superficială de către occidentali, continuă și evidențiază disjunția dintre o proclamată opțiune europeană a liderilor politici musulmani și o manifestă tendință de (re)conectare la dimensiunile ideologice și culturale islamice.

Prezența administrativă și militară a CI rămâne factorul care asigură menținerea identității BiH, iar retragerea acesteia ar putea conduce la o retensionare a relațiilor între comunitățile etnice, poate chiar la dezintegrarea statului. Practic, prelungirea mandatelor misiunilor EUFOR și EUPM reprezintă singura garanție că procesele de reformă în BiH vor continua.

VIII. Semnificația Acordului de la Dayton

În esență, Acordul de la Dayton a pus capăt violentului război interetnic, reușind, astfel, să atingă scopul imediat, de a opri vărsarea de sânge din BiH și de a restabili pacea. De asemenea, DPA a înființat BiH ca stat federal suveran, constituit din două entități în mare măsură autonome, Federația Bosnia și Herțegovina – FBiH și RS. Țara este condusă de o președinție tripartită, fiecare membru al acestui triumvirat reprezentând câte unul dintre comunitățile etnice constituente ale BiH: bosniacii musulmani („boșniacii”), croații bosniaci și sârbii bosniaci. Ca stat, BiH are un guvern federal și un parlament federal.

Subliniind progresele semnificative înregistrate în cei zece ani trecuți de la semnarea acordului, subsecretarul de stat american pentru afaceri politice, Nicolas Burns, a arătat că este timpul să se treacă la un proces de modernizare a acordului, păstrându-se însă spiritul acestuia. Oficialul american a apreciat recente evoluții înregistrate în procesul de reformă a poliției din BiH și de realizare a unei structuri unitare în următorii cinci ani, amintind că următorul pas logic ar trebui să fie amendarea constituției BiH, parte a DPA.

La zece ani după semnare, limitele DPA blochează, practic, integrarea funcțională a statului BiH. În formulele acceptate la finele anului

2005, atât reforma armatei cât și cea a poliției depășesc prevederile DPA și cadrul constituțional „Dayton”. Astfel, modificarea constituțiilor entităților și a statului BiH, recent inițiată, este menită să înlesnească implementarea acestor reforme.

N. Burns a cerut liderilor bosniaci să reformeze constituția, în vederea edificării unui „stat mai puternic și mai eficient”. În acest scop, reformele ar trebui să cuprindă unificarea președinției tripartite și un guvern mai puternic.

DPA reprezintă, astfel, actul de cotitură în istoria acestei țări și baza juridică a constituirii unui stat multiethnic democratic pe rănile unui război fratricid. Statele Unite și CI tind să prezinte situația BiH ca pe o poveste de succes, mizând pe capacitatea perspectivelor euro-atlantice de a absorbi șocurile avaturilor încrancenării interetnice.

Rămâne de văzut, poate peste încă zece ani, dacă acest experiment de laborator poate fi permanentizat în dificilul peisaj balcanic, mediu care pare a fi învățat cu sânguinciozitate alte lecții ale istoriei decât civilizația occidentală.

Anexa 1

Structura ierarhică în comunitatea islamică din BiH

Comunitatea islamică din BiH menține ierarhia turcă: Ulama este liderul comunității islamice iar muftii și imamii sunt sub directa sa conducere. La baza comunității se află „jemaat” sau congregația unei moschei (echivalent parohie), al cărei șef este „imam”-ul. Structurile superioare jemaat-urilor sunt Consiliile Islamice de la nivel regional, cantonal și al federației. Consiliul Islamic de nivelul Federației BiH se numește „rijaset”, având ca echivalent Sinodul.

Risajet-ul desemnează Reis-ul-ulema, care este responsabil cu serviciul religios în folosul Risajet-ului, coordonând activitatea religioasă în toată țara. El numește muftii de la nivel cantonal, muftii numesc imamii-șefi la nivel municipal, care, la rândul lor, numesc imamii de la nivelul congregațiilor. Desemnarea reis-ul-ulema se face pe o perioadă de patru ani, cu posibilitatea de extindere, încă o dată, pentru alți patru ani. Aceeași procedură se aplică și la muftii și imamii-șefi.

Jemaat-ul are puterea de a face observații privind desemnarea unui imam, trimitând o comisie care va face investigații în congregație, dacă acel imam merită sau nu să ocupe acea funcție.

Procedura de alegere a reis-ul-ulema și a locțiitorului său „naibu reis”, este complexă și implică 250 de membri ai corpului electoral general.

Corpurile electorale islamice (14 muftiate²¹) desemnează candidații proprii, trebuind să propună cel puțin trei candidați pentru fiecare poziție.

Pentru asigurarea unui înalt standard în alegerea candidaților, se poartă discuții între toate organele de decizie ale comunității islamice, precum și cu toate instituțiile de învățământ islamic. Votul în cadrul alegerii Reis-ul-Ulema și Naibu Reis este secret, alegerea făcându-se cu vot majoritar²². Vârsta minimă pentru cel care candidează la statutul de Reis-ul-ulema este de 40 de ani. Cel care candidează la funcția de Reis-ul-ulema trebuie să fie o persoană cu studii în domeniu, de cel puțin zece ani să fi avut o funcție oficială în Comunitatea Islamică și care are credibilitate printre musulmani.

Președintele Consiliului Comunității Islamice (acum Husein Smajlovic), desemnează comisia ce va întocmi o listă cu candidații pentru Reis-ul-ulema și Naibu Reis, listă ce va fi trimisă Consiliului de la nivelul Muftiatelor. Comisia este compusă din cei mai bătrâni 14 delegați – înțelepții.

Alegerea Reis-ul-Ulema este precedată de o adevărată campanie electorală, în care candidații își prezintă platformele program comunității, aceasta având posibilitatea să decidă și să influențeze pe cei care fac parte din comitetul elector.

Anexa 2

Mustafa Effendi Cerić, Rais-UI-Ulema al BiH

Cerić a fost ales pentru prima dată Reis-ul-Ulema în august 1995, când l-a înlocuit pe Reis Jakub Selimovski, un etnic macedonean ce a fost obligat să se retragă în Macedonia. În timpul războiului, Cerić a fost desemnat să se ocupe de structura politico-religioasă a viitoarei națiuni musulmane din BiH, ocupându-se de aplicarea directivelor religioase stabilite de Alia Izetbegović.

Cerić, Izetbegović și Mirsad Veladžić au aranjat și coordonat fondurile provenite din Orientul Mijlociu pentru ajutorarea BiH, Cerić ocupându-se direct de distribuția și cheltuirea banilor.

În 1997, Cerić a făcut public faptul că Iranul va sprijini reconstrucția a aproximativ 800 de moschei în BiH. Prin aceste fonduri, Iranul a încercat

²¹ Opt muftiate din BiH – Sarajevo, Tuzla, Mostar, Zenica, Travnic, Bihac, Banja Luka și Goradze, trei din Croația, Slovenia și Sandzac și trei din Europa de vest, SUA și Australia

²² La aceste alegeri este permisă și participarea femeilor, ceea ce în celelalte comunități islamice este interzis.

și încearcă să mențină în permanență o punte de legătură cu zona balcanică, sprijinind populația musulmană religios, umanitar, educațional și economic.

Prin ultimele acțiuni pe care le-a întreprins, Cerić vrea să-și creeze o imagine de conducător religios moderat. Acest lucru a fost subliniat și de comunitatea internațională, atunci când a susținut menținerea Islamului tradițional în BiH, în opoziție cu versiunile mult mai radicale introduse de mujahedinii veniți în timpul războiului.

Cerić fiind liderul spiritual al celor 14 muftiate, având și recunoaștere internațională, vrea să preia controlul și asupra populației musulmane din Muntenegru. Astfel, în cazul unei sciziuni a Serbiei-Muntenegru, Cerić ar deveni una din cele mai influente personalități din Muntenegru, fiind susținut de aripa conservatoare a comunității islamice și de către SDA.

Conform Constituției comunității islamice, Cerić și adjunctul său, Ismet Spahić, au fost îndreptățiți să mai candideze o dată, la expirarea mandatului. Ca urmare, Cerić a fost reales, la 25.09.2005, ca Reis-ul-Ulema al comunității islamice, pentru încă șapte ani. Totodată, adjunctul său, Ismet Spahić, a fost reales în funcția de Naibu Reis. Cerić a obținut 180 din cele 300 de voturi, susținerea din partea politicului venind prin vocea prim-ministrului BiH, Adnan Terzić.

**DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR
ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ**

Mirela ATANASIU*

„Nici o sarcină nu este mai importantă pentru Organizația Națiunilor Unite decât aceea a prevenirii și rezolvării conflictelor armate”
Secretarul General Kofi ANNAN, 2005

The International Humanitarian Law (IHL) is acknowledged as the law of the armed conflicts, whatever there are international (between the armies of two or more countries) or national (ostilities between national govern armed forces and some organized armed groups or even just between those kind of organizations from a state). The International Humanitarian Law was a result of the huge human rights and civil objectives violation after the so-called „Cold War”, the use of force against civil population being for a long period of time the subject of IHL restrictions. The role of the IHL for the national security rises from the individual security in a democratic state where the ordinary person rights must always be in the top of the priorities when the ostilities leadership is reglementated.

1. Introducere în dreptul internațional umanitar

Primele legi ale războiului au fost proclamate de marile civilizații cu câteva milenii înaintea erei noastre. Hammurabi, regele Babylon-ului spunea: „Am stabilit aceste legi pentru a preveni oprimarea celor slabi de către cei puternici”¹.

Dreptul internațional umanitar este cunoscut sub denumirea generică de dreptul conflictelor armate sau dreptul războiului. La Convenția de la Geneva din 1864, s-au pus bazele dreptului umanitar contemporan. Acesta era caracterizat în principal prin:

- Realizarea unor reguli scrise ale scopului universal de a proteja victimele conflictelor;

* Referent, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea de Apărare Națională „Carol I”

¹ Gabriel OPREA, Ion SUCEAVĂ, Ionel CLOȘCĂ, *Dreptul internațional umanitar*, R.A. Monitorul Oficial, București, 2003.

- Natura multilaterală deschisă tuturor statelor;
- Respectarea și marcarea personalului, transporturilor și echipamentului medical folosind embleme specifice.

Dreptul internațional umanitar recunoaște două categorii de conflicte armate: internaționale și neinternaționale. Un conflict armat internațional se caracterizează prin folosirea forțelor armate ale unui stat împotriva altui stat. Un conflict armat neinternațional se caracterizează prin ostilități între forțele armate ale unui guvern și grupuri armate organizate sau între astfel de grupuri în interiorul unui stat. În cazul în care „*războiul mondial împotriva terorismului*” se manifestă sub una din aceste forme ale conflictului armat, se va aplica atât dreptul umanitar internațional, cât și dispozițiile drepturilor omului. În situația în care se face uz de violență armată în afara contextului unui conflict armat în sens juridic sau când o persoană bănuită de activități teroriste nu este reținută în cadrul unui conflict armat, dreptul umanitar nu se aplică. Acestea trebuie să i se aplice prevederile drepturilor omului, dreptul intern sau dreptul penal internațional.

Dreptul internațional umanitar tratează beligeranța, războiul terestru, invazia și ocupația militară, războiul naval, războiul aerian, războiul extraatmosferic, protecția populației civile și a bunurilor cu caracter civil în caz de conflict armat, reguli de protecție a mediului înconjurător, protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, statutul răniților, bolnavilor și naufragaților, al prizonierilor de război, neutralitatea în caz de conflict armat, reguli de drept internațional umanitar aplicabil conflictelor armate cu caracter neinternațional, încetarea operațiunilor militare și restabilirea păcii, sancțiuni la încălcarea dreptului internațional umanitar, recurgerea la forță în sistemul Cartei Națiunilor Unite, protecția drepturilor omului în dreptul internațional umanitar.

Principiile dreptului internațional umanitar sunt:

a) ***Umanitatea***: intervenția organelor se va face doar pe baza criteriului de a alina suferința umană, care trebuie să constituie principala țintă, tratând cu o atenție sporită categoriile cele mai vulnerabile de populație civilă: copiii, femeile și vârstnicii. Demnitatea și drepturile tuturor victimelor trebuie respectate și protejate.

b) ***Neutralitatea***: asistența umanitară trebuie furnizată fără a se angaja în ostilități sau să se intre în controversele de natură politică, religioasă sau ideologică.

c) ***Imparțialitatea***: asistența umanitară trebuie să se acorde fără discriminări de orice origine: etnică, de gen, naționalitate, opinii politice, rasă sau religie. Intervenția contra suferinței trebuie să fie ghidată doar de starea de necesitate a victimelor și cu acordarea priorității celor mai urgente și mai grave cazuri.

În plus, la aceste trei principii fundamentale, Națiunile Unite au mai adăugat și pe acela al **suveranității statelor** unde se intervine umanitar, așa cum s-a declarat:

„Suveranitatea, integritatea teritorială și unitatea națională a statelor trebuie respectată potrivit Cartei Națiunilor Unite. În acest context, asistența umanitară trebuie acordată cu consimțământul țărilor afectate și în urma cererii acestora”².

Potrivit acestor principii, organele militare sau civile ale forțelor sau unităților beligerante care sunt implicate activ în luptă nu trebuie folosite în sprijinul acțiunilor umanitare.

Obiectivele finale ale intervenției umanitare sunt:

1. Un răspuns efectiv la situațiile de dezastru prin sporirea nivelului de pregătire național și internațional.

2. Întărirea mecanismelor de cooperare și coordonare inter-state și alte organizații și organisme umanitare.

3. Prevederea nevoilor reale și acute ale celor mai vulnerabile categorii de populație, ca primă prioritate pentru acțiunea umanitară.

4. Înțelegerea rolurilor actorilor politici, militari și umanitari și protecția personalului organizațiilor umanitare.

România, din punct de vedere a asigurării securității naționale, trebuie :

- să restabilească și să reînnoiască planurile de pregătire pentru situații de dezastru național, care cuprind și legăturile necesare cu sistemele internaționale de răspuns la dezastre, redefinirea clară a rolului și responsabilităților societăților naționale, inclusiv reprezentarea adecvată a acestora în organismele politice și de coordonare;

- să examineze vulnerabilității sistemelor de răspuns la dezastre și să ia toate măsurile pentru a se asigura că aceste sisteme pot continua să opereze, răspunzând nevoilor apărute în urma dezastrelor;

- să ajute adecvat societățile naționale, în cooperare cu organismele internaționale, să acceadă și să beneficieze de finanțare internațională în context multilateral, în scopul sporirii pregătirii lor de a reacționa la dezastre.

2. Principale organizații internaționale de intervenție umanitară

Organizația Națiunilor Unite (ONU) este cea mai importantă organizație internațională din lume. Fondată în 1945, după Al Doilea Război Mondial, are 191 de state membre. Are misiunea de a asigura pacea

² Rezoluția Generală a Organizației Națiunilor Unite nr. 46/182.

mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea internațională și respectarea dreptului internațional.

Organisme reprezentative ale organizației relevante pentru România, care se ocupă cu afaceri umanitare sunt: Oficiul pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare (OCHA), Strategia Internațională pentru Reducerea Dezastrelor (UNISOR), Reprezentanții Speciali pentru Copii implicați în Conflicte Armate, Înalta Comisie ONU pentru Refugiați (UNHCR).

Principale repere de legislație internațională ale Organizației: Oficiul de Afaceri Legale, Al Șaselea Comitet, Comisia Dreptului Internațional, Codificarea Dreptului Internațional, Curtea Internațională de Justiție, Curtea Penală Internațională etc.

Comitetul Internațional al Crucii Roșii este o organizație, neutră și independentă care asigură protecție și asistență umanitară victimelor războiului și violenței armate. Comitetul are mandatul permanent al dreptului internațional de a avea acțiune imparțială pentru prizonieri, răniți sau bolnavi, sau civili afectați de conflict³.

Departamentul pentru Ajutor Umanitar al Uniunii Europene (ECHO). Fondurile acestui departament sunt folosite pentru a ajuta aproape 18 milioane de oameni din peste 60 de țări împreună cu 200 de parteneri (organizații nonguvernamentale, Comitetul Internațional al Crucii Roșii, agenții ale ONU cum este UNHCR și WFP). Biroul de Ajutor Umanitar cheltuie mai mult de 500 milioane euro în fiecare an pentru finanțarea proiectelor umanitare. Importanța departamentului crește proporțional cu numărul crizelor din lume și reflectă disponibilitatea Uniunii Europene de a avea un rol primordial în conducerea eforturilor umanitare internaționale.

UNESCO – Organizație Educațională, Științifică și Culturală a Națiunilor Unite fondată în 16 noiembrie 1945. Aceasta are ca obiectiv-țintă construirea unei ideologii pacifiste a popoarelor. Cea mai importantă sarcină deținută este aceea de promovare a cooperării internaționale între cele 191 state membre și 6 membre asociate în domeniile: învățământului, științei, culturii și comunicației. Ca obiectiv de prevenție a conflictelor armate, specific dreptului umanitar internațional, organizația conlucrează pentru a crea condițiile unui dialog bazat pe respectul, împărtășirea valorilor și demnitatea fiecărei civilizații și culturi. Acest rol este critic, în special în fața terorismului, care constituie un atac împotriva umanității.

³ www.icrc.org

3. Dreptul internațional umanitar în conflictele armate

Dreptul internațional umanitar reprezintă un set de legi care caută, din motive umanitare, să limiteze efectele conflictelor armate. Acesta protejează persoanele care nu sunt participante la ostilități și rescrie mijloacele folosite în conflicte.

Cele șapte reguli fundamentale constituie bazele Convenției de la Geneva și a Protocoloalelor Adiționale:

a) Persoanele care nu iau parte direct la ostilități au dreptul la respectarea integrității vieții, moralului și fizicului. Indiferent de circumstanțe vor fi protejate și tratate uman fără nici o distincție.

b) Este interzisă uciderea sau vătămarea inamicului care s-a predat.

c) Răniții și bolnavii trebuie strânși și îngrijiți de partea care îi are în subordine. Protecția include personal, stabilimente, transporturi și echipamente medicale.

d) Combatanții și civilii capturați sub autoritatea unei părți adverse trebuie să beneficieze de respectarea vieții, demnității și drepturilor personale. Ei trebuie protejați împotriva tuturor actelor de violență sau represaliilor. Prizonierii de război au, inclusiv, dreptul de a corespunde cu familiile lor și de a primi îngrijiri medicale.

e) Oricine trebuie să beneficieze de garantarea fundamentală judiciară. Nimeni nu trebuie să fie învinuit pentru un act pe care nu l-a comis. Nimeni nu trebuie să fie subiectul torturii fizice sau psihice, pedepsei corporale sau al tratamentelor crude sau degradante.

f) Părțile unui conflict și membrii forțelor lor armate nu au metode și mijloace nelimitate de ducere a luptei. Este interzisă angajarea armelor sau metodelor de ducere a războiului care cauzează pierderi necesare sau suferință excesivă.

g) Părțile unui conflict trebuie să distingă întotdeauna între populație civilă și combatanți pentru a nu periclita populația și proprietatea civilă. Populația civilă nu ar trebui să facă obiectul atacurilor. Acestea ar trebui îndreptate numai către obiectivele militare.

4. Necesitatea aplicării dreptului internațional umanitar în securitatea națională

Războiul este o considerat ca ultimă alternativă pentru rezolvarea conflictelor. Carta Națiunilor Unite afirmă clar că amenințarea sau uzul de forță împotriva altor state este ilegală. Încă din 1945, războiul nu mai este o modalitate acceptată de rezolvare a diferendelor dintre state. Totuși, există trei motivații pentru care această „lege a conflictelor militare” există:

- Carta nu are o legislație atât de bine pusă la punct încât să poată preîntâmpina întotdeauna uzul la forță. Statele, individual sau colectiv, își rezervă dreptul de a se apăra contra atacurilor la adresa independenței sau teritoriului lor, ca răspuns la folosirea legală sau ilegală a forței împotriva acestora;

- Interzicerea prevăzută în Cartă cu privire la utilizarea forței nu conține prevederi referitoare la conflictele armate interne (sau războaiele civile);

- Capitolul VII al Cartei permite statelor-membre folosirea forței în acțiuni colective pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale;

- Cel din urmă argument este acela că, totuși, războaiele au loc, cum bine știm cu toții, în pofida faptului că sunt scoase în afara legii de Carta Națiunilor Unite. Conflictele armate sunt o realitate tristă a lumii noastre contemporane.

Concluzia inevitabilă este aceea că, este nevoie de legislație internațională care să limiteze efectele războiului asupra populației și proprietăților, care să protejeze, mai ales, grupurile vulnerabile de persoane. Acesta este țelul dreptului internațional umanitar, având Convenția de la Geneva și Protocoalele Adiționale drept expresie principală și organism important al legii cutumiare ca o sursă suplimentară decisivă de legiferare.

5. Instrumente juridice internaționale de drept umanitar

Ca urmare a participării armatei României în cadrul unor forțe multinaționale, la operațiuni în afara granițelor țării de apărare a păcii, de impunere a păcii, umanitare, de poliție etc., a apărut necesitatea constituirii cadrului legal conform cu legislația internațională existentă, autoritățile române având datoria de a se supune, *inter alia*, dispozițiilor Rezoluției nr. 287 din 15 noiembrie 1999 a Adunării Atlanticului de Nord privind respectarea și garantarea respectării dreptului internațional umanitar.

5.1. Dreptul de la Haga

Dreptul de la Haga cuprinde mai multe declarații, acte finale, convenții, conferințe, protocoale și tratate care conturează cadrul de manifestare al armatei naționale în acțiunile desfășurate pe teritoriile altor state dar și pe acela al elementelor de securitate națională, la nevoie, pe teritoriul statului nostru național.

Dintre cele mai relevante amintim:

- *Convenția privitoare la începerea ostilităților* care conține unele prevederi referitoare la neînceperea ostilităților fără un avertisment prealabil neechivoc, notificarea fără întârziere a stării de război Puterilor neutre;

- *Convenția privitoare la legile și obiceiurile războiului terestru*, care conține și un Regulament cu privire la ducerea războiului terestru în care se găsesc prevederi referitoare la: beligeranți, prizonieri de război, bolnavi și răniți, mijloace de vătămare ale inamicului, spioni, parlamentari, capitulări, armistițiu, autoritatea militară pe teritoriul statului inamic, conforme normelor dreptului internațional umanitar;

- *Convenția privitoare la drepturile și îndatoririle puterilor și persoanelor neutre în caz de război terestru* în care se apreciază: inviolabilitatea teritoriului statelor neutre, interzicerea beligeranților de a face să treacă prin teritoriul unei Puteri neutre trupe și convoaie de muniții sau aprovizionări; nu pot fi deschise birouri de înrolare sau corpuri de combatanți pe teritoriile neutre, răspunderea statelor neutre nu este angajată de faptul că indivizi trec în mod fraudulos granița pentru a se pune în serviciul unuia dintre beligeranți; nu se consideră act de beligeranță respingerea chiar cu forța armelor a grupurilor ostile care îi ating neutralitatea; despre beligeranți internați și răniți îngrijiți la neutri (le vor fi furnizate adăpost, hrană și îngrijiri medicale în spiritul dreptului umanitar); despre persoanele neutre etc.

- *Protocolul referitor la prohibiția întrebuințării în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare și a mijloacelor bacteriologice*;

- *Convenția asupra interzicerii tehnicilor de modificare a mediului în scopuri militare sau în oricare alte scopuri ostile*. Prin „tehnici de modificare ale mediului” se înțelege orice tehnică menită să schimbe – prin manipulare deliberată a proceselor naturale – dinamica, compoziția sau structura pământului, inclusiv biosfera, litosfera, hidrosfera și atmosfera sau spațiul extraatmosferic.

- *Conferința Națiunilor Unite asupra interzicerii sau limitării utilizării folosirii anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare*. În cadrul acestei Conferințe au fost încheiate: o Convenție asupra interzicerii sau limitării folosirii anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau lovind fără discriminare; mai multe Protocole: privind schizele nelocalizabile; asupra interzicerii sau limitării folosirii de mine, capcane și alte dispozitive, asupra interzicerii sau limitării folosirii de arme incendiare; Rezoluția asupra sistemelor de arme de mic calibru.

5.2. Dreptul de la Geneva

Dreptul de la Geneva conține convenții, legi, tratate, rezoluții, acte finale, protocoale, convenții cu referire la dreptul conflictelor armate. Dintre acestea, cele cu referire la securitate sunt:

- *Convenția de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie*, astfel, sunt prohibite, inclusiv în timp de pace:

a) atingerile aduse vieții și integrității corporale, mai ales omorul sub toate formele, mutilările, cruzimile, torturile și chinurile;

b) luările de ostatici;

c) atingerile aduse demnității persoanelor, mai ales tratamentele umilitoare și înjositoare;

d) condamnările pronunțate și execuțiile efectuate fără o judecată prealabilă, date de un tribunal constituit în mod regulat, însoțită de garanții judiciare recunoscute ca indispensabile de către popoarele civilizate.

- *Protocolul adițional la convențiile de la Geneva din 13 august 1949*, privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale care conține principii generale și domeniul de aplicare și precizarea expresă că „*persoanele civile și combatanții rămân sub ocrotirea și sub autoritatea principiilor dreptului internațional, așa cum rezultă din uzanțele stabilite, din principiile umanității și din exigențele conștiinței publice*”.

Mai sunt stipulate prevederi referitoare la protecția persoanei, astfel, sunt interzise; mutilări fizice, experiențe medicale sau științifice, prelevări de țesuturi sau de organe pentru transplanturi, cu excepția cazurilor când aceste acte sunt justificate de starea sănătății lor; protecția unităților sanitare: unitățile civile sanitare vor fi întotdeauna respectate și protejate și nu vor face obiectul atacurilor dacă îndeplinesc condițiile următoare: aparțin uneia din Părțile din conflict; sunt recunoscute și autorizate de autoritățile competente ale uneia din Părți la conflict, încetarea protecției unităților sanitare civile se realizează doar atunci când sunt utilizate pentru a comite, în afara destinației lor umanitare, acte dăunătoare inamicului. Nu sunt considerate dăunătoare inamicului: faptul că personalul unității este înzestrat cu arme ușoare individuale pentru propria sa apărare sau pentru apărarea răniților și a bolnavilor aflați în îngrijire, faptul că unitatea este păzită de un pichet, de santinele sau de o escortă, faptul că în unitate se află arme portative și muniții luate de la răniți și bolnavi și care nu au fost încă predate serviciului competent, faptul că membri ai forțelor armate sau alți combatanți se află în aceste unități din rațiuni medicale. În ceea ce privește protecția populației civile, în Protocol sunt stipulate următoarele:

a) persoanele civile se bucură de o protecție generală contra pericolelor rezultând din operațiile militare.

b) persoanele civile nu ar trebui să facă obiectul atacurilor.

c) persoanele civile se bucură de drepturile precizate mai sus, în afara cazului în care participă direct în conflict.

d) atacurile care nu sunt îndreptate împotriva țintelor militare determinate sunt interzise sau în care sunt folosite metode și mijloace de luptă fără discriminare: atacurile prin bombardament, care tratează ca obiectiv militar unic un anumit număr de obiective militare net distanțate și distincte, situate într-o zonă populată de civili; atacurile de la care se poate aștepta să cauzeze incidental pierderi de vieți omenești la populația civilă, rănirea de persoane civile, pagube bunurilor cu caracter civil; sunt interzise represaliile contra populației civile.

În ceea ce privește bunurile cu caracter civil, există mai multe categorii de protecție:

a) protecție generală a bunurilor cu caracter civil, care nu vor face obiectul atacurilor și represaliilor. Atacurile vor fi strict limitate la obiective militare.

b) protecția bunurilor culturale și a lăcașurilor de cult, fiind interzise: comiterea oricărui act de ostilitate îndreptat împotriva monumentelor istorice, operelor de artă sau lăcașurilor de cult care constituie patrimoniu cultural sau spiritual al popoarelor; utilizarea acestor bunuri în sprijinul acțiunii militare; constituirea din aceste bunuri obiect de represalii.

c) protecția bunurilor indispensabile supraviețuirii populației civile: interzicerea înfometării ca metodă de război, interzicerea atacurilor, distrugerii, luării sau scoaterii din uz a bunurilor indispensabile supraviețuirii populației civile (culturi agricole, surse de apă, vite etc.);

d) protecția mediului înconjurător natural. În acest sens, se va încerca evitarea daunelor întinse, de durată și grave.

e) protecția instalațiilor și a lucrărilor ce conțin forțe periculoase: barajele, digurile și centralele nucleare de producere a energiei electrice nu vor constitui țintele atacurilor, chiar dacă sunt obiective militare; părțile conflictuale se vor strădui să nu amplaseze obiective militare în aceste zone.

5.3. Răspunderea internațională pentru comiterea crimelor de război și a crimelor împotriva umanității

Acordul de la Londra cu privire la pedepsirea mariilor criminali de război ai Puterilor europene ale Axei.

Statutul Tribunalului Militar Internațional. Acesta a fost creat pentru a judeca și pedepsi, în mod convenit și fără întârziere, pe criminalii de război

ai Axei. Acesta este compus din patru judecători, asistați fiecare de câte un supleant. Deciziile se iau pe baza majorității de voturi. Crime pedepsite de Tribunal:

a) crime contra păcii: plănuirea, pregătirea, declanșarea sau purtarea unui război de agresiune sau a unui război cu violarea tratatelor, garanțiilor sau acordurilor internaționale sau participarea la un astfel de complot;

b) crime de război: violările legilor și obiceiurilor războiului. Ex.: asasinatul, rele tratamente aplicate prizonierilor de război sau populației civile din teritoriile ocupate, executarea ostaticilor, jefuirea bunurilor publice sau private etc.

c) crime contra umanității: asasinatul, exterminarea, supunerea la sclavie, deportarea și orice alt gen de act inuman comis împotriva oricăror populații civile înainte sau în timpul războiului, persecuții pe motive politice, rasiale sau religioase.

- *Convenția cu privire la prevenirea și reprimarea crimei de genocid.* Genocidul, comis atât în timp de pace sau de război, este unul din actele comise pentru a distruge, total sau parțial, un grup național, etnic, rasial sau religios:

a) omorârea membrilor unui grup;

b) atingerea gravă a integrității fizice sau mintale ale membrilor unui grup;

c) supunerea intenționată a grupului la condiții de existență care antrenează distrugerea fizică;

d) măsuri care vizează scăderea natalității în sânul grupului;

e) transferarea forțată a copiilor dintr-un grup în altul.

- *Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității.*

5.4. Alte documente internaționale fără caracter juridic

- *Proiect de convenție pentru crearea unei instituții judiciare internaționale care să prevină și să reprime infracțiunile la Convenția de la Geneva din 22 august 1864.*

- *Declarația referitoare la dreptul războiului maritim*

- *Legile războiului maritim în raporturile dintre beligeranți*

- *Tratatul de la Washington privitor la folosirea submarinelor și a gazelor înăbușitoare în timp de război*

- *Regulile războiului aerian fixate de comisia juriștilor însărcinată să studieze și să facă raport asupra revizuirii legilor războiului*

- *Manualul de la San Remo privind dreptul internațional aplicabil în conflictele pe mare*

- *Respectarea regulilor dreptului internațional umanitar de către forțele Națiunilor Unite*
- *Respectarea și garantarea dreptului internațional umanitar*
- *Rezoluția Parlamentului European asupra promovării convențiilor de la Geneva din 12 august 1949 și a dreptului internațional umanitar*

6. Principalele direcții ale dreptului umanitar la nivel național, regional și global

Ca membră a Alianței Nord-Atlantice, la nivel național, regional și global, România trebuie să aplice următoarele:

- continuarea strategiilor de mediere a conflictelor, iar la eșuarea metodelor pașnice, asigurarea că armele utilizate în conflict sunt conforme cu dreptul internațional umanitar aplicabil;
- dezvoltarea și implementarea de programe cuprinzătoare de educare în spiritul dreptului internațional umanitar a întregului personal militar implicat în operațiunile de război, menținere a păcii sau stabilire a acesteia;
- promovarea activă a urmăririi în justiție a crimelor de război prin implementarea consecventă a regulilor dreptului internațional umanitar în legislația națională;
- confirmarea că dreptul internațional umanitar devine o componentă integrală a programului de activitate al militarilor;
- să folosească expertiza juridică și sprijinul Comitetului Internațional al Crucii Roșii pentru îmbunătățirea propriei implementări a dreptului internațional umanitar și respectarea acestuia de către alte state.

Bibliografie

1. Ernst-Otto CZEMPIEL, *Friedensstrategien, Systemwandel durch Internationale Organisationen, Demokratisierung und Wirtschaft*, Paderborn, pp. 64-71, 80-81.
2. Gabriel OPREA, Ion SUCEAVĂ, Ionel CLOȘCĂ, *Dreptul internațional umanitar*, R.A. Monitorul Oficial, București, 2003.
3. *United Nations Conference on Prohibition or Restrictions of Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Armed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects*, Geneva, 10-28 noiembrie 1979, 15 septembrie – 10 octombrie 1980.

4. *Dreptul internațional umanitar al conflictelor armate*, Documente, Editura Șansa, București, 2003, pp.145-278.
5. www.mai.gov
6. www.ue.int
7. www.icrc.org
8. www.unesco.org
9. www.mie.ro
10. www.un.org
11. www.fac.mil.co
12. www.usm.md

**SECURITATEA
ÎN SUD-ESTUL EUROPEI**

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

**TENDINȚELE POLITICO-MILITARE ACTUALE
ALE STATELOR FOSTEI IUGOSLAVII ȘI IMPACTUL LOR
ASUPRA ASIGURĂRII STABILITĂȚII ȘI SECURITĂȚII
ÎN EUROPA DE SUD-EST**

**Dr. Mihăilă BICA,*
Nicolae BUZOIANU*
Ion ȘAM***

The Balkans generated successive waves of instability and conflicts especially in the decade following the end of the Cold War.

The development of the Balkan region's conflicts has been demonstrated the significant limits occurred in the process of diplomatic negotiations and in the process of using military forces. The Balkan's experience amply showed that diplomacy backed by force and fairness could have greater possibilities of success.

The commitment of the NATO's member states in solving the conflicting situation in this region and building up an area of stability and security was not doubtful and the substance of their efforts consisted of diplomatic and political pressure put on Belgrad and calling for stopping the wars in Slovenia, Bosnia-Herzegovina, Croatia and Kosovo and coming to the negotiation table. The results were the Dayton peace agreement which put an end to the Bosnian war and the Rambouillet peace agreement which put an end to the Kosovo war.

For the first time, the EU has committed a real prospect of membership to the states in the Balkans. But that is all it has done. It remains a shell without a strategy – and all the evidence suggests that progress will be painfully slow.

Now there is no agreed framework for either the internal or the external order in Kosovo. U.N. Security Council Resolution 1244 makes clear that Kosovo remains part of the Federal Republic of Yugoslavia (Serbia-Montenegro). Yet, no one is ready to consider a Kosovo ruled by Belgrade and Kosovo Albanians opinion is clearly in favour of outright independence, with the prospect of a closer and open – ended relationship

* General de grigadă, doctor în științe militare, Inspectoratul Ministerului Apărării Naționale

* Colonel, Inspectoratul Ministerului Apărării Naționale

* Colonel, Inspectoratul Ministerului Apărării Naționale

with Albania and other Albanian – inhabited areas of the region. The latest political and military efforts made by Serbia-Montenegro are focused on the EU integration and also they are making very important steps toward the NATO accession.

I. EXPERIENȚA BALCANILOR. BALCANII – SURSĂ DE INSTABILITATE ȘI CONFLICTE ÎN ZONA EUROPEI DE SUD-EST

După misiunea desfășurată în anul 1998, în Irak, secretarul general al O.N.U. Kofi Annan a subliniat, în fața Consiliului de Securitate, că dacă diplomația dorește obținerea succesului, ea trebuie dublată atât cu folosirea forței, cât și cu manifestarea spiritului de fair play. Relația dintre forță și diplomație este departe de a nu fi controversată.

Susținătorii folosirii exclusiv a forței, în asemenea cazuri, au avut aproape întotdeauna oponenti, care au susținut necesitatea unei răbdări mai mari în desfășurarea eforturilor diplomatice înainte de recurgerea la forță. Predecesorul lui Annan la funcția de secretar general O.N.U. a prezentat, puțin mai târziu, o viziune diferită. În cartea sa, editată în 1999, „Unvanquished: A US-UN Saga”, Boutros Boutros – Ghali a criticat ceea ce el consideră o tendință americană excesivă în a folosi forța. El spunea: „Imperiul Roman nu avea nevoie de diplomație, nici S.U.A. nu are nevoie de diplomație. Diplomația este percepută de către o putere imperială ca o pierdere de timp, de prestigiu și ca un semn de slăbiciune”.

Această apreciere este incorectă, atât în ceea ce privește Imperiul Roman cât și în ceea ce privește S.U.A. Dar ea poate, probabil, să sublinieze anumite tendințe americane. Nici o națiune nu poate să se bazeze numai pe forță, dar nu există state care să neglijeze total folosirea forței în relațiile dintre națiuni. Forța rămâne un aspect principal al sistemului internațional; chiar și în această eră a integrării regionale și extinderii globalizării, națiunile state își mențin monopolul asupra folosirii forței, atât pe plan intern, cât și pentru scopuri politice externe. În cele mai multe cazuri, folosirea forței reprezintă un mijloc de descurajare a altora în a folosi forța, în special forța armată, în descurajarea atacurilor armate și apărarea teritoriului național. Oricum diplomația este adesea privită ca prima linie de apărare, unele state sunt pregătite să-și bazeze apărarea teritoriului lor național doar pe propria forță. De cealaltă parte a spectrului sunt cazuri de state care se bazează doar pe forță pentru apărarea intereselor lor și modelarea mediului politic intern în conformitate cu valorile lor tradiționale. Germania lui Hitler se baza în primul rând pe forță pentru a

instaura propria sa nouă ordine în Europa, iar aliații, în efortul lor de cucerire totală a Reich-ului lui Hitler, au procedat în aceeași manieră.

Războiul total apare adesea când nu mai este loc pentru diplomație.

La sfârșitul războiului rece au fost mari speranțe privind renașterea diplomației globale și multilaterale, însă, ultimul deceniu al secolului trecut a demonstrat cu totul altceva. Pe durata anilor '90 au fost mai multe războaie și conflicte decât în jumătatea de secol precedentă, dar au fost, de asemenea, de trei ori mai multe acorduri de pace semnate decât s-au semnat în 30 ani anteriori.

Anii '90 au cunoscut mai multe cazuri de folosire a forței și diplomației în rezolvarea problemelor globale, decât în perioadele anterioare.

Dacă „diplomația murdară”, generatoare de compromisuri, poate fi înlocuită cu „forță curată”, generatoare de victorie instantanee, va rezulta o tentație clară, pentru acele state care au această opțiune, să recurgă la forță și nu la diplomație.

Carta Națiunilor Unite se bazează atât pe folosirea diplomației, cât și a forței, într-un cadru definit clar de cartă însăși, pentru promovarea ordinii globale.

Chiar și tentația de a căuta soluții prin folosirea puterii aeriene este reflectată în cartă: art.45 statuează că un stat membru poate să pună la dispoziție imediat contingentele de forțe aeriene naționale disponibile, pentru acțiunea internațională combinată de impunere prin forță.

Într-un sens mai larg recenta dezbatere se bazează pe experiența balcanilor în anii '90. În nici o altă zonă relația dintre forță și diplomație nu a fost pusă la o asemenea încercare și nu a fost subiectul unei așa mari controverse.

1. Experiența Balcanilor

Fiecare organizație internațională importantă a fost implicată în evenimentele din Balcani și a avut capacitățile sale proprii, sever testate. Eforturile inițiale de reconciliere a pozițiilor conflictuale privind viitorul Iugoslaviei au fost aproape exclusiv diplomatice și au fost coordonate de Comunitatea europeană.

Nu a fost dorința nici unei puteri străine sau instituții pentru a folosi forța în conflicte și nici nu a existat o concepție clară cu privire la scopurile pentru care ar fi servit folosirea forței.

Utilizarea limitată a forței poate avea un efect politic semnificativ în sprijinul eforturilor diplomatice desfășurate în primele stadii ale conflictului.

Oricum, cu cât un conflict escaladează atât în ceea ce privesc termenii politici și militari, cu atât mai mult utilizarea forței va fi necesară pentru a avea un efect semnificativ asupra conflictului sau a eforturilor diplomatice pentru rezolvarea lui. Pe măsură ce conflictele s-au extins din Slovenia, în Croația și apoi în Bosnia, eforturile internaționale au fost substanțial complicate nu numai datorită antagonismelor dintre rivalii locali, dar și datorită inabilității comunității internaționale de a ajunge la un punct de vedere comun asupra a ceea ce trebuie realizat în regiune. Această instabilitate a făcut ca orice discuție privind folosirea forței militare pentru a sprijini diplomația să fie mult mai dificilă. Cu toate acestea, forțe militare sub comanda ONU au fost desfășurate: la început în Croația, în iarna anului 1992, cu scopul de a îngheța situația în și împrejurul zonelor controlate de sârbi în Krajina și Slovenia, așa cum prevedea planul VANCE formulat cu un an mai devreme; apoi în Bosnia începând cu sfârșitul verii anului 1992, cu scopul de a facilita și proteja distribuirea de ajutoare umanitare.

Desfășurarea de forțe a început cu trimiterea unor trupe pentru paza Aeroportului Sarajevo în vederea creării condițiilor pentru transportul aerian al trupelor care au urmat. Curând, această desfășurare, a evoluat prin trimiterea în zonă a unei forțe de protecție O.N.U. (UNPROFOR) formată din 25.000 militari care au acționat în această țară pe toată durata războiului.

Pe durata acestor ani a avut loc o dezbatere frecventă în ceea ce privește posibilitatea folosirii puterii aeriene pentru a influența situația terestră în așa fel încât să stopeze ori chiar să elimine epurarea etnică și să asigure o mai bună situație atât pentru forțele ONU cât și pentru eforturile diplomatice în curs. Totuși experiența căpătată pe timpul războiului din 1999 din Kosovo tinde să susțină ideea că folosirea pe scară largă a puterii aeriene ar fi complicat mai mult decât ar fi ușurat situația pe teren.

În Kosovo operațiile aeriene la scară largă au eșuat în încercarea de a evita o catastrofă umanitară și a stopa epurarea etnică. A fost chiar susținută ideea că operațiile aeriene în sine au expus civilii din Kosovo la acțiunile armatei sârbe și represaliile forțelor paramilitare.

În anul 1995 războiul din Bosnia a fost escaladat culminând cu folosirea forțelor aeriene în septembrie același an. Concluzia care a fost formulată deseori subliniază că acordul de pace, din luna noiembrie, inițiat la Dayton a fost mai mult sau mai puțin un rezultat direct al folosirii forțelor aeriene împotriva pozițiilor sârbe din Bosnia.

Pe măsură ce luptele au escaladat s-a creat un sentiment că sfârșitul jocului se apropie și atunci toate părțile s-au străduit să obțină poziții de forță înainte ca procesul politic să fie reluat. Forțele sârbe bosniace au invadat enclava Srebrenica în timp ce forțele croate bosniace, cu implicarea activă a armatei regulate croate, a început să preia controlul asupra interiorului provinciei Krajina. Nu există dubii că operația aeriană a NATO inițiată la 30 septembrie 1995 a avut un impact psihologic semnificativ, în mod special pe timpul primelor zile. Dar în termeni militari impactul Forței de Reacție Rapidă în jurul Sarajevo a fost probabil mai semnificativ chiar pentru întregul proces al trecerii de la război la pace și nu există dubii că acțiunea diplomatică a fost de importanță decisivă.

Acordul de pace pentru Bosnia a fost de aceea mai mult o victorie a diplomației decât o victorie a forței militare. Faptul că pacea ar fi fost realizabilă fără folosirea forței este discutabil, dar nici nu se poate afirma că ea ar fi fost posibilă numai prin folosirea forței fără ajutorul unei noi abordări politice.

Inovația diplomatică esențială a fost acordul Statelor Unite pentru acceptarea câtorva cerințe esențiale ale sârbilor bosniaci, cerințe care anterior fuseseră refuzate de americani. În particular sârbii bosniaci au cerut cu insistență menținerea unei Republici Separate Srpska în cadrul statului Bosnia. Când această cerință esențială a fost acceptată ca parte a noii inițiative americane, la începutul lui septembrie 1995, drumul a fost pavat pentru selectarea problemelor teritoriale rămase și începerea unui proces care s-a bazat, pe termen scurt, pe acceptarea realităților de pe teren.

Operațiile aeriene au avut un impact psihologic din ce în ce mai scăzut, iar posibilitatea lor de a influența pe termen scurt evenimentele terestre au devenit extrem de limitate. Mai mult decât atât, numărul țintelor strategice semnificative din Bosnia a fost, de asemenea, limitat. Fără o inițiativă politică și luând în considerare perspectiva apariției eșecului operațiilor aeriene gândul te dirija la un scenariu de coșmar pentru forțele terestre NATO care ar fi trebuit să meargă să extragă din teatru forțele ONU.

Înspăimântați de această perspectivă au fost intensificate eforturile diplomatice care au condus în mod decisiv la terminarea războiului.

În concluzie, părerea că sfârșitul războiului din Bosnia a demonstrat supremația puterii – în special a puterii aeriene – asupra diplomației este în esența ei greșită.

Secolul XX s-a încheiat cu conflictul din Balcani, conflict în care au fost implicate majoritatea puterilor sistemului internațional, într-o manieră aproape la fel cu cea în care a început. Încă o dată a fost demonstrat faptul că aspectele nerezolvate ale ordinii politice în această parte a Europei poate atrage în conflict și război implicarea majorității puterilor.

În mod clar conflictul din Kosovo a reprezentat un eșec major atât din punct de vedere diplomatic cât și din punct de vedere militar.

În anul 1996 U.E. și S.U.A. au arătat că nu doresc să lanseze nici o inițiativă diplomatică serioasă pentru rezolvarea problemei din Kosovo, după terminarea războiului din Bosnia. În 1997 s-a înregistrat o acuzare a opiniilor unui segment de albanezi cosovari care anterior și-au pus anumite speranțe în eforturile diplomatice.

De la sfârșitul anului 1997, și în special în februarie 1998, a apărut pericolul unei insurecții armate împotriva liderului sârb, rapid contracarat de forțele de securitate sârbe și care a avut ca efect chiar înrolarea albanezilor moderați în nou înființata Armată de eliberare a Kosovo.

Eforturile diplomatice pentru rezolvarea sau cel puțin pentru evitarea escaladării conflictului au rămas mai mult reactive decât preventive. Diplomația a fost depășită de evenimente și de escaladarea tensiunilor. Pe timpul negocierilor din ianuarie și februarie 1999 de la Rambouillet amenințarea cu loviturile aeriene a fost considerată ca fiind unul din instrumentele cheie ale diplomației. Când diplomația a eșuat, comunitatea internațională a rămas cu puține opțiuni pentru a-și îndeplini scopurile. Atunci când operațiile aeriene au fost declanșate, scopul urmărit a fost mai mult acela de a preveni o tragedie umanitară și mai puțin de a bombarda Belgradul pentru a-l forța să semneze acordurile de la Rambouillet.

Se pare că a fost larg răspândită ideea că loviturile aeriene limitate vor duce la atingerea rapidă a obiectivelor stabilite.

Realitatea a demonstrat cu totul altceva. Operațiile aeriene nu au putut preveni un dezastru umanitar major încât mai mult de un milion de persoane au fost forțate să-și părăsească locuințele iar alte mii și-au pierdut viața. Nu există dubii că această campanie aeriană a demonstrat limitele a ceea ce poate fi realizat prin folosirea acestora.

În ciuda discuțiilor privind revoluția în conflictele armate, Kosovo a demonstrat într-o manieră brutală că toporul rămâne arma superioară cu rază scurtă de acțiune și de înaltă precizie atunci când un om vrea să-l ucidă pe altul.

Dacă despre campania aeriană se poate spune că a eșuat în atingerea obiectivelor, nu același lucru se poate spune despre succesul înregistrat în a forța încheierea unui acord politic, care a condus la retragerea forțelor sârbe

din Kosovo și de asemenea, la stabilirea în această provincie a unei administrații interimare ONU, sub protecția forțelor NATO.

Astfel, refugiații s-au putut întoarce acasă și purificarea etnică încetată. De asemenea, violarea de către sârbi a drepturilor albanezilor din Kosovo a putut fi evitată. Dar forța militară singură nu poate compensa eșecul diplomației.

Scopul negocierilor de la Rambouillet a fost acela de a stabili un acord cadru interimar pentru Kosovo care, în timp, să poată pava drumul către realizarea unei soluții pe termen lung.

Rambouillet a reprezentat un efort de realizare a unui Dayton interimar pentru Bosnia. Acum nu există un acord cadru care să reglementeze ordinea internă și externă pentru Kosovo. În timp ce misiunea interimară a ONU în Kosovo (UNMIK) urmărește să instaureze un sens de normalitate în regiune, principalele probleme legate de conflictul din regiune au rămas nerezolvate. Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr.124 subliniază în mod clar că provincia Kosovo rămâne parte a Republicii Federale Iugoslavia (Serbia – Muntenegru). Acum nimeni nu este pregătit să ia în considerare un Kosovo condus de Belgrad, iar opinia albanezilor din Kosovo este clar în favoarea independenței provinciei, chiar cu perspectiva unei mai strânse relații cu Albania și cu alte zone locuite de albanezii din regiune.

Limitele manifestate atât în plan diplomatic cât și în plan militar au fost amplu puse în evidență pe timpul războiului din Kosovo.

Diplomația secundată de forță și spirit de fair play pot avea posibilități mai mari de obținere a succesului. Dacă tentația de a folosi forța înlocuiește eforturile de căutare a soluțiilor politice mai durabile, atunci rezultatul final ar putea fi complicarea căilor de realizare a unor soluții pașnice.

II. ROLUL NATO ÎN STABILIZAREA CONFLICTELOR BALCANICE

1. Aspecte generale

În ce condiții pot statele membre NATO să reinstaureze stabilitatea în regiunile încercate de război și conflict intern ? Când este necesar ca forța militară să intervină ? Acest capitol explică modul în care aliații NATO au stabilizat conflictele interne în Europa post-războiul rece.

Analiza este focalizată pe rolul NATO în asigurarea securității în Balcani după 1992. Balcanii au generat valuri succesive de instabilitate în

perioada ce a urmat după încetarea războiului rece. Țările membre NATO au exercitat o considerabilă presiune diplomatică și militară pentru stingerea conflictului din regiune, constituind o Europă de Sud-Est în cea mai mare parte stabilă. Aceste rezultate nu au fost obținute, însă, cu ușurință sau rapid. Operațiile succesive desfășurate de NATO în Balcani reprezintă o înșiruire de succese mărunte. Statele membre NATO au ieșit din era războiului rece mai puternice decât oricând. Totuși au existat state sau actori non-state care au sfidat amenințările transmise de membrii Alianței care doreau să impună stabilitatea într-o regiune turbulentă.

Această realitate a fost cea mai evidentă pe timpul războiului civil din Bosnia-Herțegovina, când în numeroase ocazii statele membre NATO au amenințat cu acțiunea militară doar atunci când autoritățile sârbe din Bosnia și-au continuat atacurile. În octombrie 1998 amenințarea militară NATO a exercitat presiuni asupra președintelui iugoslav Slobodan Milošević pentru a permite unei forțe de monitorizare a păcii, condusă de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), să intre în KOSOVO.

Dar în momentul în care conflictul a erupt în provincie, doar câteva luni mai târziu, statele membre NATO au arătat și mai clar amenințările care anterior au eșuat să schimbe atitudinea președintelui iugoslav. După ce statele membre NATO au pus capăt focului armelor atât în Bosnia, cât și în Kosovo, întrebarea a rămas: În ce condiții amenințările transmise de statele membre NATO vor conduce la stabilirea și întărirea cadrului de pace în zonele de conflict situate în afara ariei de responsabilitate NATO ?

Acest studiu folosește „teoria negocierii” pentru a explica rezultatele divergente obținute de statele membre NATO prin utilizarea diplomației coercitive în Balcani. Studiul argumentează că rezolvarea conflictului din afara zonei de responsabilitate depinde atât de opțiunile părților implicate în disputele interne, cât și de natura amenințărilor reprezentate de statele membre NATO. Analiza pune împreună preferințele și amenințările pentru a produce o explicație consistentă asupra tuturor cazurilor în care statele membre NATO au urmărit să-și impună voința. În cele mai semnificative conflicte balcanice NATO a reinstaurat stabilitatea doar atunci când aliații au folosit forța militară și au amenințat fundamentul politic al părților care blocau ajungerea la un acord.

Strategia NATO și conflictul din afara zonei de responsabilitate **Chestionar pentru stabilitate**

		Tipul de presiune exercitat de statele NATO	
		Avertismente verbale	Lovituri militare
Preferințele	Integrarea în	Rezultate stabile:	Nu

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

părți dominante în conflictul intern	instituțiile europene	<ul style="list-style-type: none"> • Presevo Valley, februarie 2000-mai 2001 • Macedonia, martie 2001-octombrie 2001 • Serbia-Muntenegro, aprilie 1999 – martie 2002 	
	Izolarea față de instituțiile europene	Rezultate instabile: <ul style="list-style-type: none"> • Bosnia, august 1993 – februarie 1994 • Kosovo, decembrie 1992 – martie 1999 	Rezultate stabile: <ul style="list-style-type: none"> • Bosnia, aprilie 1994 – noiembrie 1995 • Kosovo, martie 1999 – iunie 1999

Analiza cazurilor balcanice, raportat la aceste două variabile facilitează un mod eficient de evidențiere a celor mai critice întrebări referitoare la eforturile făcute de statele membre NATO pentru menținerea stabilității în sud-estul Europei. Această schemă ajută la clarificarea condițiilor necesare și suficiente care au condus la realizarea unui mediu de stabilitate în Balcani.

Acest studiu folosește metoda cazului comparativ pentru a dezvolta raționamentele empirice care explică diversitatea rezultatelor obținute. Studiul compară cazurile în scopul scoaterii în evidență a condițiilor necesare și suficiente care explică modul în care statele membre NATO au reinstaurat stabilitatea în Balcani. Sunt analizate cazurile în funcție de două variabile principale: (1) natura amenințărilor transmise de statele membre NATO și (2) preferințele părților dominante în conflictul intern a căror politică putea fi influențată de către statele membre NATO prin utilizarea acelor amenințări. Selecționând cazurile în această manieră se impune, ca prim pas necesar, să fie evidențiate care au fost cazurile dificile și care sunt comparațiile relevante necesare pentru a explica diversitatea acestora.

2. Natura presiunii exercitată de NATO

Diplomația războiului constituie un proces continuu începând cu absența amenințărilor verbale până la războiul propriu-zis. După cum s-a spus statele membre NATO au transmis avertismentele verbale și au întreprins acțiuni militare limitate.

Câteva avertismente verbale au făcut cunoscute acțiunile pe care Alianța le-ar putea întreprinde dacă părțile vizate nu îndeplineau cerințele NATO. Acțiunea de amenințare a fost aproape întotdeauna pedepsirea prin lovituri aeriene. În alte ocazii statele membre NATO au lăsat neprecizată natura acțiunii pe care ar putea-o întreprinde dacă actorii vizați nu ar fi dorit să se conformeze. Oricum loviturile militare reprezentau ele însăși o formă de pedepsire și implicau amenințarea cu executarea unor operații militare ulterioare. Statele membre NATO a analizat cu deosebită grijă evoluția politicii lor de la amenințări verbale până la lovituri militare. Distincția dintre avertismentul verbal și acțiunea militară a avut semnificație empirică reală.

3. Preferințele actorilor dominanți implicați în conflictul intern

Pe durata deceniului trecut noile state independente din centrul și estul Europei au fost puse în fața unei alegeri. Ele ar fi putut să vizeze o cooperare mai strânsă și integrarea pe termen lung în instituții ca U.E., Consiliul European, NATO și OSCE. Atât timp cât aceste instituții pot funcționa în mod independent, statele au dezvoltat în mod gradual, pe timpul erei post-războiului rece, relații mai apropiate printr-o serie de aranjamente. Aceste state au avut o a doua opțiune: ele puteau să se izoleze de această rețea de instituții și organizații.

Cele mai multe dintre ele au ales prima cale. Au existat și lideri, atât la nivel național cât și la nivel local, care au dorit să se îndepărteze de instituțiile europene. Exemplele includ Slovacia, la jumătatea anilor '90, și Belarus.

Preferințele în cadrul acestui model sunt dirijate de către elite și politica internă. Liderii autoritari și sistemele politice tind să se izoleze față de instituțiile europene. Ei preferă să obțină și să-și mențină puterea locală și sunt pregătiți să apeleze la război pentru a promova obiectivele lor naționale și regionale. Liderii aleși și sistemele democratice tind să obțină integrarea europeană. Ei preferă o cooperare mai apropiată cu instituțiile europene pentru avantaje economice și solidaritate ideologică.

Preferința pentru o mai strânsă cooperare cu Europa creează un risc nefavorabil atunci când vorbim de avantajul statelor care reprezintă instituțiile europene. Liderii balcanici de această orientare vor urmări să evite conflictul de interese cu reprezentanții instituțiilor europene. Ei nu vor dori să periclitizeze viitorul lor pe termen lung pentru avantaje politice locale.

Este posibil să se stabilească preferințele actorilor implicați neținând cont de rezultatele așteptate ?

Cineva ar putea argumenta că dependența cauzală ar putea conduce la alt război: conflictul etnic conduce la sancțiuni internaționale care, la rândul lor, conduc la izolare față de instituțiile europene. Dar nu este cazul. Preferințele naționale pot fi separate de conflictele etnice prin investigare.

De exemplu, Iugoslavia sub conducerea lui Milošević a purtat războiul în Slovenia, Croația, Bosnia și Kosovo. Războiul din Bosnia s-a sfârșit la finele anului 1995 prin semnarea Acordului de la Dayton. Parte din sancțiunile internaționale impuse Iugoslaviei au fost ridicate ca răspuns la ajutorul dat de Milošević pentru soluționarea conflictului bosniac. Dar comunitatea internațională a menținut, totuși, o parte a sancțiunilor împotriva Belgradului într-un efort de încurajare a lui Milošević pentru a îmbunătăți climatul politic din Kosovo. Războiul etnic deschis între Armata de Eliberare din Kosovo și forțele de securitate iugoslave nu au luat sfârșit până în anul 1998. Din nou motivul violenței este clar: politica etnică dusă de autoritățile guvernamentale din Belgrad înainte de 1998.

Milošević a fost pus în fața unei alegeri. El putea alege această politică și să obțină ridicarea sancțiunilor, permițând astfel țării sale să consolideze relații mai strânse cu instituțiile europene. Sau el ar fi putut continua acea politică anterioară într-un efort cinic de menținere a puterii sale politice în interiorul țării. Milošević a preferat consolidarea puterii sale personale în schimbul integrării țării în Europa. Aceste preferințe au fost adoptate cu mult timp înaintea încetării războiului în Kosovo.

Mai mult decât atât, în anul 1997, Uniunea Europeană a oferit lui Milošević un sprijin politic și comercial mai apropiat, cât și sprijin pentru reintegrarea în instituțiile internaționale dacă ar fi acceptat o a treia parte în medierea situației din Kosovo cu privire la viitorul statut politic al provinciei. Liderul sârb a respins propunerea.

Când actorii balcanici preferă izolarea față de instituțiile europene înseamnă că ei își asumă o atitudine riscantă pentru situațiile în care poartă tratative cu instituțiile amintite. Ei vor întâmpina riscuri și mai mari în acțiunea de consolidare a puterii locale atunci când opun rezistență față de eforturile de mediu avansate de către reprezentanții instituțiilor europene.

Analizând observațiile privind natura presiunii militare exercitate de NATO și preferințele părților principale, participante la conflictele interne, rezultă trei concluzii testabile.

Ipoteza 1: Avertismentele verbale ale statelor membre NATO sunt suficiente pentru a produce o stabilizare când o parte mai puternică din punct de vedere militar, implicată în disputa balcanică, preferă integrarea în instituțiile europene.

Ipoteza 2: Avertismentele verbale ale statelor membre NATO sunt suficiente pentru a produce o stabilizare atunci când o parte mai puternică

din punct de vedere militar, implicată în disputa balcanică, preferă izolarea față de instituțiile europene.

Corolarul 1: Acțiunea militară a statelor membre NATO este necesară pentru a produce o stabilizare în situația în care o parte mai puternică din punct de vedere militar, implicată în disputa balcanică, preferă izolarea față de instituțiile europene.

4. Loviturile militare și costurile politice

În ce condiții vor fi loviturile militare percepute ca semnale credibile? Cu alte cuvinte, care factori produc o stopare sau o întrerupere a conflictului care să aibă drept rezultat aducerea la masa tratativelor diplomatice a actorilor vizați de loviturile militare? Studiile inițiate nu au investigat în mod sistematic problema prin încadrarea acesteia într-un cadru deductiv cum ar fi de exemplu „teoria negocierii”. Această secțiune explică modul în care actorii pot percepe sensul semnalelor transmise și crea credibilitate acolo unde ea nu a existat înainte.

Teoria negocierii se aplică numai atunci când comunicarea verbală eșuează iar statele pot lansa lovituri militare pentru a transmite semnale diplomatice credibile. Teoria negocierii sugerează că amenințările cu recurgere la război pot fi costisitoare dacă se dorește ca acestea să fie percepute ca fiind credibile. Odată ce statele traversează pragul de la amenințare la acțiunea militară, războiul impune costuri reale celor care transmit semnale militare.

Desfășurarea războiului implică pierderi de vieți omenești și valori materiale. Dar odată ce amenințarea este pusă în aplicare, ea implică de asemenea costuri și pentru actorul vizat. Amenințarea țintei vizate nu trebuie scoasă din ecuație. Combinația dintre costurile generate de statele NATO care transmit semnalele și acelea impuse țintei vizate explică momentul în care stoparea conflictului poate fi obținută.

Așa cum am menționat, balanța puterii în teatrul de operații din Balcani a favorizat în mod consistent țările membre NATO. Modelele de analiză care măsoară puterea prin prisma resurselor nu pot explica aspectele foarte diverse din cadrul evenimentelor balcanice. Una dintre interpretările teoriei se referă la variantele „ofensivă” și „defensivă” ale echilibrului de forțe sau la teoria „realist”. Realismul ofensiv accentuează pe importanța teritoriului și pe riscurile și oportunitățile asociate cu cucerirea sau pierderea teritoriului. Realismul ofensiv oferă o analiză internă a condițiilor în care loviturile militare pot determina părțile să accepte termenii păcii. În acest sens amenințările cu lansarea unei campanii terestre pentru a cuceri teritorii

sunt mai credibile decât amenințările cu lansarea loviturilor aeriene pentru pedepsirea actorilor.

Ipoteza 3: Acțiunea militară și amenințările credibile privind cucerirea teritoriului sunt necesare pentru a genera o stabilizare atunci când un actor, mai puternic din punct de vedere militar, implicat în disputa balcanică, preferă izolarea față de instituțiile europene.

Teoria negocierii accentuează pe relația dintre acțiunea militară și costurile politice. Statele NATO care transmit semnalele folosesc loviturile militare pentru a intensifica presiunea asupra puterii politice vizate. În contrast cu teoria realismului ofensiv, presiunea militară este necesar să nu amenințe cu cucerirea teritoriului dar să vizeze schimbare echilibrului politic în așa fel încât să determine subminarea controlului politic exercitat de actorul vizat. Liderul vizat trebuie să calculeze momentul în care continuarea conflictului ar putea determina actorii proprii – atât suporteri cât și oponenți să se întoarcă împotriva sa și să-i submineze controlul politic exercitat. Momentul încetării conflictului apare atunci când liderii se așteaptă ca pierderea potențialului politic propriu să se agraveze prin intrarea în conflicte cu actori externi.

Ipoteza 4: Acțiunea militară NATO, care amenință puterea politică locală a unei părți, mai puternice, implicate în disputa balcanică, este necesar să producă o stabilizare atunci când actorul preferă izolarea față de instituțiile europene.

Această explicație este compatibilă cu ipoteza 1.

Actorii care vizează integrarea în instituțiile europene urmăresc să sacrifice puterea locală sau regională pentru a obține în schimb avantajele unei mai strânse legături cu Europa. În orice caz, aceia care vizează izolarea față de Europa vor rezista cerințelor formulate de reprezentanții instituțiilor europene pentru a afirma sau menține puterea locală. Ipoteza 4 demonstrează că pentru constrângerea unor asemenea actori este necesară folosirea forței militare într-un mod care să pună în pericol puterea lor locală.

Ipoteza 5: Atribuțiile instituționale ale NATO facilitează rezolvarea prin negociere a situațiilor conflictuale prin soluționarea acelor probleme care apar într-un mediu politic instabil.

Odată ce un actor face cunoscut modul său de rezolvare și costurile aferente atingerii scopului propus, de ce ar trebui ca ulterior să accepte soluția de negociere a stabilizării conflictului? Ipoteza 4 sugerează că prețul politic intern plătit joacă un rol important. Actorii vizați, de obicei, ating punctul de încetare a conflictului atunci când nu mai vor să accepte costuri politice mai mari. Dar de ce ar trebui să accepte o soluționare? Care sunt factorii care previn alte părți în a folosi stabilizarea pentru a-și îmbunătăți

poziția lor militară, renunțarea la negocieri și continuarea conflictului la un termen ulterior. Atribuțiile instituționale ale NATO explică de ce statele membre au fost capabile să folosească forța militară și să depășească problemele care ar fi putut să deranjeze o soluționare negociată. NATO și-a crescut transparența și reasigurarea că vor fi folosite resursele părților pentru o rezolvare corectă a situațiilor.

III. MANAGEMENTUL CRIZEI DIN KOSOVO. ROLUL UNIUNII EUROPENE

1. Incapacitatea U.E. de a gestiona conflictul din Kosovo

În fața crizei iugoslave Uniunea Europeană a decis să-și reformeze radical Politica Comună și de Securitate Comună, începând să operaționalizeze „misiunile tip Petersberg”, privitoare la managementul crizelor.

Faza de prevenire a conflictului din Kosovo a fost dominată de tentativele Uniunii Europene și ale O.S.C.E., adesea asociate, de a preveni escaladarea violenței în provincia sârbă.

U.E. a încercat să soluționeze conflictul într-o manieră pașnică, pornind de la atributele unei puteri civile, implicându-se diplomatic în intervalul în care era posibilă prevenirea escaladării crizei și recurgerea la intervenția militară.

Se pune totuși întrebarea: de ce nu a intervenit U.E. pentru detensionarea situației din Kosovo deși a avut la dispoziție mai mult de 10 ani ?

Incapacitatea de a acționa, în fața necesității de a impune pacea unor părți aflate în conflict, a pus în lumină o caracteristică nesatisfăcătoare a naturii consensuale și civile a U.E.

Eșecul operațiunii „Forța Aliată”, de a produce o capitulare rapidă a sârbilor, a contribuit la exacerbara responsabilității morale a U.E. pentru crimele comise pe bătrânul continent și la redeschiderea dezbaterii asupra a ceea ce ar trebui să facă U.E. pentru a-și restaura credibilitatea sa, în calitate de actor internațional.

2. O nouă abordare

Conflictul din Kosovo a oferit o „fereastră de oportunitate” pentru U.E., în privința creării unei Politici Europene de Securitate și Apărare, semnificative și operative.

Totodată, dacă în plan instituțional, criza kosovară a deschis dezbaterile care a condus la instituirea PESA prin Tratatul de la Nisa, în privința politicii regionale, U.E. a fost nevoită să-și asume rolul de finanțator al procesului de reconstrucție a Europei de Sud-Est, prin Pactul de Stabilitate. Acest pact are drept scop ajutorarea economiilor din regiune și deschide o nouă perspectivă. Ideea esențială este găsirea acelor strategii de intrare a regiunii în grupările europene.

Privind retrospectiv misiunile asumate de U.E. în decursul a mai bine de un deceniu, reconstrucția postconflictuală sau construirea păcii în Europa de Sud-Est pare a fi cel mai mare succes, dacă nu singurul.

U.E. a dovedit că nu era pregătită să participe la pacificarea zonelor conflictuale din proximitatea frontierelor sale. Ca urmare, a convenit tacit cu celelalte organizații implicate (NATO și ONU) asupra unei „diviziuni a muncii”. NATO urma să abordeze aspectele militare, U.E. urma să trateze problemele politico-economice.

Pactul de stabilitate pentru Europa de Sud-Est a înlocuit intervenționismul reactiv cu o strategie comprehensivă pe termen lung de prevenire a conflictului.

După eșecul din anii '90 U.E. și-a întărit considerabil angajamentul în încă fragilii Balcani de Vest. U.E. a ajutat la stabilizarea situației din Serbia sudică și FYROM și a facilitat aranjamente constituționale între Serbia și Muntenegru. Odată cu Procesul de Stabilizare și Asociere, U.E. a creat un cadru eficient pentru reforme și pentru progresul acestei regiuni spre Europa.

IV. O NOUĂ ABORDARE EUROPEANĂ PENTRU BALCANI

Campania NATO în Kosovo a reprezentat o turnură decisivă în politica vest europeană privind Europa de Sud-Est. Odată cu retragerea forțelor de securitate iugoslave din Kosovo și cu inaugurarea Pactului de Stabilitate al Uniunii Europene încheiat la Summitul de la Sarajevo și luarea în considerare a unei eventuale acceptări a statelor din zonă ca viitoare membre ale U.E., opinia publică vest europeană a devenit conștientă de faptul că a fost deschisă calea către rezolvarea crizei din Balcani, criză care dura de un deceniu.

Baza pentru instaurarea stabilității pe termen lung și consolidarea securității în Europa de Sud-Est este dată de rezolvarea problemelor economice, domeniu în care actuala situație este destul de dificilă. Croația, apreciată pentru reforma macroeconomică, a reușit să oprească declinul financiar și să mențină șomajul la 20%. Recentele reforme economice din România au deschis drumul către o evoluție pozitivă. În Albania și

Macedonia efectele economice ale crizei din Kosovo au întrerupt progresele realizate în reforma economică și acum pun în pericol rata creșterii economice și stabilitatea politică. Un declin serios înregistrat în ajutorul extern acordat Bosniei pune în pericol reformele destinate creării locurilor de muncă. Regimul condus de Slobodan Milošević a blocat pentru o perioadă de timp realizarea măsurilor prevăzute prin Pactul de Stabilitate al UE. Fără o solidă bază privind locurile de muncă, creșterea economică și îmbunătățirea condițiilor de viață, partea de sud-est a Europei ar fi persistat în haos și chiar în acutizarea crizelor.

Comunitatea internațională angajată în acordarea sprijinului pentru reconstrucția zonei și îmbunătățirea condițiilor de trai ale populației este interesată de rezolvarea în ansamblu a crizei, punând condiția statelor din zonă să implementeze reforma propriilor sisteme și ulterior să se înceapă discuții pentru integrarea în UE. Reforma este punctul vital al întregului proces de rezolvare a crizei și de integrare în UE. Originile crizei iugoslave se găsesc în colapsul eforturilor de reformă care s-au datorat vacuumului politic, economic și de securitate apărut imediat după încetarea războiului rece. Atâta timp cât vest-europenii continuă să considere criza doar ca efect al conflictelor naționaliste endenice și al urii de rasă și neluând în considerare eșecul propriei politici, progresele în realizarea reformei nu vor fi realizabile.

Balcanii sunt la o răscruce de drumuri. Voința politică a Europei de Vest și a Americii de Nord de a se implica în Kosovo rămâne constantă. Se simte nevoia formulării și implementării unei strategii care să sprijine mai consistent reformele din zonă.

Pentru S.U.A. și pentru Europa prioritățile imediate după încheierea războiului din Kosovo se concentrează asupra ajutorului umanitar și reconstrucției. Pe termen lung interesul S.U.A. și UE vizează limitarea sau chiar anularea posibilităților de apariție a unor viitoare conflicte armate în zonă și reformarea radicală a sistemului politic și economic. Doar ajutorul financiar nu este în măsură să ducă la realizarea acestor obiective. Așa cum s-a văzut și în alte părți ale lumii perioada de după război a cunoscut un ajutor internațional consistent urmat de investiții străine private care au ajutat la creșterea economică. Experiența bosniacă a demonstrat contrariul acestei reguli. După investirea a 4,5 miliarde dolari în perioada 1996-1998 și acordarea unui ajutor bilateral masiv economia Bosniei nu era cu mult mai viabilă decât era în momentul semnării Acordului de la Dayton, în anul 1995. Rapoartele privind corupția financiară în rândul oficialilor bosniaci care au dirijat fondurile publice și cele primite ca ajutor, combinate cu întârzierile serioase în procesul de înființare a instituțiilor economice prevăzute prin Acordul de la Dayton au condus în final la îndepărtarea

corporațiilor investitoare din vestul Europei. În timp ce comunitatea internațională și-a întors atenția către Kosovo, Bosnia s-a confruntat cu perspectiva întunecată a începerii rambursării principalelor datorii externe începând cu 2002. Aruncând o privire asupra rezultatelor nesatisfăcătoare, înregistrate în folosirea ajutoarelor, asupra datoriilor externe angajate, asupra corupției oficiale și dependenței față de sprijinul financiar extern, concluzia este una singură: ajutorul financiar nu contribuie la realizarea autosușinerii și autoguvernării pașnice. Mai mult decât atât, ajutorul financiar poate să pună în pericol aceste deziderate. Pacea și stabilitatea implică reforma fundamentală radicală a domeniilor politic și economic. Consultanța vest-europeană poate reprezenta un instrument în realizarea reformei. Ceea ce se așteaptă este nimic mai mult, decât o nouă abordare europeană a problemei Balcanilor.

În perioada evenimentelor violente din Iugoslavia, economia sud-est europeană a devenit periculos de fragmentată. Actualele tendințe ne indică faptul că această situație se va menține pentru o perioadă nedefinită. Insecuritatea trasfrontalieră, tendințele de menținere la un nivel ridicat a fiscalității, regimul preferențial al taxelor și tarifelor sunt de natură să consolideze controlul politic și să-i îmbogățească pe cei care sunt la putere în defavoarea oamenilor de rând.

Procesul de integrare în UE a alimentat tendințele de dezintegrare în zona sud-est europeană. Națiuni, cum ar fi slovenii și croații au luptat pentru detașarea lor față de regiune și recâștigarea locului în Europa.

Sfârșitul războiului rece în Europa ar fi trebuit să fie urmat de extinderea pieței economice sud-est europene și încorporarea graduală a acestei zone într-un sistem economic și de securitate european stabil. În ciuda acestui fapt, condițiile stabilite de UE pentru încorporarea a noi membri a încurajat o nouă diviziune a Europei bazată pe disparitățile economice. Rezultatul îl reprezintă o înăsprire a regimului de frontieră – tarife ridicate, furturi, crimă organizată și suspiciune mutuală în locul unui comerț și a unor investiții libere. Actorii externi privesc integrarea Balcanilor în comunitatea internațională ca o măsură de contracarare a acestor tendințe, dar toate eforturile făcute de către aceasta sunt sortite eșecului, dacă persistă insecuritatea locală și reticența regimurilor politice din zonă. Balcanii au nevoie de acel mecanism care poate fi realizat doar prin satisfacerea singurei aspirații comune regionale care este reprezentată de europenizare.

În practică, europenizarea înseamnă extinderea granițelor în care operează aranjamentele monetare, comerciale și de investiții care deja funcționează în cadrul UE. După integrarea în UE fiecare stat trebuie să

elimine barierele economice cu statele vecine care sunt deja membre ale uniunii.

Prin integrarea în UE a statelor din sud-estul Europei sub aspect economic se evită impunerea unor condiționări politice pentru integrare. Primele efecte ale integrării în regimul economic liberal european vor fi încurajarea dezvoltării sectorului privat, reducerea rolului statului în economie, supremația legii și creșterea beneficiilor ca urmare a evitării conflictelor violente.

Noua agendă a integrării ar trebui să elimine „cortina de fier” monetară care actualmente divide vestul Europei de periferia sa sud-estică. UE ar putea să contribuie spectaculos la consolidarea stabilității prin extinderea monedei unice europene (euro) în regiune înainte ca statele să devină membre. Aceasta ar duce la câștigarea sprijinului opiniei publice locale și ar constitui cea mai palpabilă evidență privind angajarea UE de a unifica continentul și de a nu marginaliza Balcanii.

Stabilitatea macroeconomică este vitală atât pentru realizarea reformei politice, cât și pentru creșterea economică. Fără aceasta un stat ar putea să întâmpine aceeași situație cu cea a Indoneziei, unde sistemul politic și economia au fost subminate de colapsul regimului ratei de schimb. Mai mult decât atât, asistența străină pentru dezvoltarea sectorului economic va fi inefficientă dacă stabilitatea macroeconomică nu va fi realizată.

Noua abordare europeană a regiunii Balcanilor ar trebui să stabilească în primul rând o arie a comerțului liber modelată în conformitate cu politica Asociației Comerțului Liber European care ar urma să anuleze toate taxele interne. Aceasta ar trebui urmată de o uniune fiscală construită după modelul actualelor acorduri ale UE cu Turcia și Cipru și care să ducă la armonizarea tarifelor externe cu țările care nu sunt membre ale UE. Aceste două acțiuni ar trebui finalizate cu o piață comună unică europeană, care să garanteze piața liberă a muncii și capitalului. Procesul de consolidare a stabilității și securității în zona sud-est europeană este influențat substanțial de problema reîntoarcerii în zonă a refugiaților. Obstacolul actual care încetinește reîntoarcerea refugiaților în zonele natale nu este reprezentat de insecuritate, ci de aspectele economice, notabil în acest sens fiind lipsa locurilor de muncă și a caselor.

O piață comună europeană ar putea oferi condiții favorabile guvernului croat pentru sprijinirea întoarcerii sârbilor din Bosnia.

Orice strategie care vizează încheierea crizei balcanice este sortită pieirii dacă nu include și centrul regiunii: Serbia. Europa vestică este în măsură să pună în practică o politică realistă cu privire la Serbia ca o parte normală la această regiune. Eforturile comunității internaționale, pentru dezvoltarea poliției de frontieră din Bosnia și a sistemului fiscal, au

contribuit la liberalizarea economiei, la reducerea corupției și a controverselor politice asupra resurselor economice. Menținerea controlului frontierelor și continuarea luptei pentru autonomie locală favorizează furtul, criminalitatea, traficul de persoane și de substanțe interzise și de aceea acestea trebuie să constituie obiective de primă importanță pentru UE. NATO și UE trebuie să-și mențină prezența în sud-estul Europei pentru a contribui la realizarea unui mediu stabil în vederea realizării reformelor. Mai mult decât asigurarea securității temporare în zonă, NATO trebuie să-și îndrepte eforturile în mod clar pentru realizarea europenizării. Așa cum NATO a fost esențial pentru realizarea Planului Marshall și integrarea europeană după 1947, aceasta poate să joace același rol, astăzi, în sud-estul Europei. Extinderea bazelor militare NATO în regiune poate contribui la sprijinirea procesului de asigurare a stabilității și securității în zonă. Pactul de Stabilitate al UE reprezintă un pas important în realizarea politicii acestei organizații privind Europa de sud-est. Pentru prima oară UE a realizat o prospecțiune reală a posibilităților de integrare în uniune a statelor din Balcani. Integrarea în UE a statelor din Balcani va rămâne doar la nivelul intenției dacă nu va fi elaborată o strategie corespunzătoare pentru aceasta și deocamdată, realitatea sugerează că progresele realizate sunt ne semnificative. Este naiv să credem că ajutorul financiar și comerțul liber va pune capăt crizei balcanice dar acestea sunt esențiale în ridicarea nivelului de trai și corectarea tendințelor negative ale politicianilor naționaliști. Până se va întâmpla aceasta, problemele de frontieră, suveranitatea și ordinea politică vor rămâne nerezolvate și vulnerabile.

BIBLIOGRAFIE

1. „*Forța și diplomația*” (*Experiența balcanilor*) autor: Carl Bild – înalt reprezentant al ONU pentru Bosnia
2. *O nouă abordare europeană pentru Balcani* autori: Benn Steil și Susan L. Woodward – cercetători la Universitatea din Londra, Centrul pentru Studii de Apărare al Colegiului Regal
3. *Războiul din Kosovo. Decizia de a ataca Serbia* autor: Aleksandar Donev
4. *Kosovo: un război al valorilor și valorile războiului* autor: J. Bryan Hehir – profesor la Universitatea Cambridge
5. *Trimiterea semnalelor credibile: Rolul NATO în stabilizarea conflictelor balcanice* autor: Erik Yesson – raportor la NATO / EAPC

**APĂRAREA ȘI SECURITATEA EUROPEANĂ
ÎNTRU NATO ȘI UE**

Dr. Stan PETRESCU*

Astăzi, amenințările globale de securitate prezintă două caracteristici definitorii, care fac dificilă folosirea eficientă a măsurilor normative naționale și internaționale, precum și a instrumentelor de execuție acționale în scopul înlăturării lor. În primul rând, amenințările de natură asimetrică sunt, mai curând, generate de schimbările produse în evoluțiile din cadrul societății umane și nu de către decizia politică, determinându-i, în consecință, pe strategii politico-militari să reconsidere folosirea instrumentelor tradiționale de luptă, cum ar fi intervențiile militare și întrebuintarea forței ca mijloc pentru descurajare. În al doilea rând, incertitudinea reprezintă o trăsătură definitorie a politicii de securitate din zilele noastre, deoarece motivația, intențiile și capacitățile actorilor ostili nonstatali sunt deseori necunoscute. Mai trebuie adăugat faptul că impactul acțiunilor unei părți a lumii asupra celeilalte părți, în scopul asigurării unei prezumtive securități, este extrem de greu de realizat, făcând la fel de probabile atât exagerarea, cât și obișnuința cu noua fizionomie a securității sau, de ce nu, ignorarea amenințării.

În aceste circumstanțe, caracterizate atât de apariția unor noi feluri de amenințări, cât, mai ales, de un anumit fel de incertitudine, actorii politici importanți ai lumii au fost nevoiți să-și dezvolte anumite politici, strategii și forțe prin care să poată interveni în lume, oriunde ar putea fi nevoie de ele. În același timp, organizații politice internaționale și regionale au căutat, de asemenea, să reducă nivelul de necunoaștere și incertitudine prin sprijinirea construirii unui mediu politic stabil și transparent în zonele care conțin stări de tensiune și situații de criză. Din această dublă perspectivă a acționat Alianța Nord-Atlantică, de exemplu, în scopul desfășurării demersurilor sale, ca organizație de securitate, după sfârșitul războiului rece, luând în considerare trei elemente, fiecare având propriile motivări și forțe motrice.

Primul element este legat de construirea unor parteneriate de securitate, care urmăresc extinderea zonei de stabilitate în Europa. Răspunzând la vidul de securitate creat prin desființarea Tratatului de la Varșovia, NATO a oferit structuri de cooperare pentru a crea o legătură cu

* General de brigadă (r) conf. uiniv. dr., Academia Națională de Informații

foștii adversari, inclusiv un mecanism care să permită aderarea la Alianță, și pentru a integra armatele partenerilor în operațiile de gestionare a crizelor din Europa.

Cel de-al doilea element privește creșterea dorinței NATO de a utiliza forța în cadrul gestionării crizelor și al stabilizării – mai întâi în Balcani și, în prezent, în Asia Centrală. Deoarece a început prin a fi o organizație axată pe menținerea securității în Europa, extinderea scopului și a razei operațiilor sale a divizat din când în când NATO, unii membri încercând să se opună acestui proces.

Cel de-al treilea element a fost generat de restructurarea, în anii '90, a forțelor rămase din timpul războiului rece și a evoluat în actualul program ambițios de transformare și regenerare a forțelor.

Transformarea militară a fost un proces complex și dinamic, greu previzibil, cu implicații asupra personalului, echipamentului și tehnologiilor, precum și asupra structurilor de comandă și a principiilor organizaționale pentru dezvoltarea forțelor și desfășurarea operațiilor militare în raport cu noile realități ale câmpului de luptă.

Așa după cum am menționat, NATO nu este singura organizație de securitate care trebuia reformată. Două alte organizații strâns legate de Alianță sunt, de asemenea, în curs de adaptare la schimbările din mediul de securitate, dar au obținut rezultate diferite. Este vorba de dezvoltarea rapidă a Politicii Europene de Securitate și Apărare Europeană (PESC/PESA), angajată să contribuie la asigurarea unei conduite proprii de securitate a Uniunii Europene. Într-un ritm lent, urmează reforma ONU și a organizațiilor sale, numai că natura sa administrativă, extrem de birocratică, creează mari probleme reformei. Națiunile Unite riscă, în acest fel, să ineficientizeze sprijinul legal al eforturilor internaționale de stabilizare. Având în vedere interrelaționarea dintre NATO și aceste două organizații, procesul de reformă aflat în plină desfășurare în cadrul acestora, putem emite concluzia că mediul de securitate global și euroatlantic ar putea fi mai bine gestionat.

Uniunea Europeană dezvoltă propria Politică de Securitate și Apărare (PESA) ca pe un element important al politicii sale externe, pentru a adăuga dimensiunea sa militară la puterea economică pe care o avea, deja, la dispoziție. Cauzele fundamentale ale amenințărilor prezente, precum terorismul extremist, migrația și crima organizată, sunt analizate și gestionate de către Uniunea Europeană, întrebuintând diverse instrumente, fie de natură politică, fie de natură militară, pentru întărirea stabilității pe continent. Dimensiunea militară a Politicii Externe și de Securitate Comună ajută acum la reechilibrarea acestei abordări și oferă Uniunii Europene opțiuni politice mai largi în gestionarea crizelor.

Preluarea, de către Uniunea Europeană, a principalei responsabilități pentru asigurarea securității în Bosnia-Herțegovina, în luna decembrie 2004, a reprezentat cel mai important semnal al recunoașterii capacităților și ambițiilor acestei organizații. Acest moment reprezintă, de asemenea, un indicator vizibil al progresului relațiilor dintre NATO și UE din ultimii ani, evidențiind un parteneriat strategic, din ce în ce mai important pentru securitatea euroatlantică. În acest fel, atât punctele tari, cât și slăbiciunile acestor relații vor deveni curând evidente. După cum am fost oficial anunțați la Summitul de la Istanbul, NATO își va încheia misiunea de menținere a păcii din Bosnia-Herțegovina, Forța de Stabilizare (SFOR), la nouă ani de la înființarea acesteia, însă nu se va retrage definitiv din această țară, menținând, la Sarajevo, o prezență limitată, sub forma unei noi Misiuni Militare de Legătură și Consiliere.

Uniunea Europeană și NATO vor acționa împreună în Bosnia-Herțegovina pe baza unor documente în domeniul cooperării, cunoscute ca aranjamentele “Berlin plus”, numite astfel după locul în care s-a desfășurat întâlnirea din 1996 a miniștrilor de externe, în cadrul căreia Alianța a convenit, pentru prima oară, să pună mijloacele sale la dispoziția operațiilor conduse de către europeni. Conform acestor aranjamente, Uniunea Europeană va beneficia de sistemul de planificare al Alianței și va putea folosi aceleași comandamente militare prin intermediul celulelor UE aflate atât la Comandamentul Suprem al Puterilor Aliate din Europa, de la Mons, Belgia, cât și la Comandamentul Forțelor Întrunite de la Neapole, Italia, care este comandamentul operațional pentru misiunile NATO din Balcani. Există planuri de rezervă care să-i permită NATO să asigure forțe suplimentare “peste orizontul” prevăzut inițial, dacă acest lucru va fi necesar.

Există anumite temeri cu privire la buna funcționare a NATO-UE, unele sunt de înțeles, altele sunt, probabil, deplasate, având în vedere atât angajamentul de lungă durată al Washingtonului și NATO în Bosnia-Herțegovina, cât și progresele pe care Uniunea Europeană le-a făcut în ultimii ani în dezvoltarea unei dimensiuni militare credibile – în ceea ce privește structurile și capacitățile sale de gestionare a crizelor –, ca urmare a eșecurilor sale anterioare din fosta Iugoslavie, în ultimul deceniu al secolului trecut¹.

¹ În momentul de față, cooperarea NATO cu UE este una “strategică, pe hârtie”. Un înalt oficial a precizat chiar faptul că “relația cu UE este chiar dificilă, cel puțin în privința combaterii terorismului și a neproliferării armelor de distrugere în masă”. Această disfuncționalitate gravă din NATO și UE este cu atât mai surprinzătoare, cu cât cartierele generale ale celor două instituții se află la în același oraș – Bruxelles, la doar 30 de minute distanță. Un alt element paradoxal este acela că responsabilul politicii UE pentru afaceri externe și securitate este Javier Solana, nimeni altul decât fostul Secretar general al NATO.

Astăzi, Uniunea Europeană dispune de structuri politico-militare de securitate, încadrate cu personal militar și civil pentru realizarea Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC). Trebuie reținut că, din mai 2003, Uniunea a declarat operațională o Forță de Reacție Rapidă (FRR), cu un personal de circa 60 000 de oameni, dislocabilă în maximum 60 de zile și sustenabilă pentru un an.

În aprilie 2003, prima misiune militară condusă de UE – Operația Concordia – a fost dislocată în fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei², în locul unei forțe conduse de NATO. Misiunea a oferit sprijin în asigurarea securității monitorilor internaționali din Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), iar Uniunea Europeană a contribuit la dezvoltarea unor mecanisme practice de coordonare UE-NATO. În plus, în iunie 2003, Uniunea Europeană a dislocat 1 800 de militari în Republica Democrată Congo, în cadrul Operației Artemis. În pofida obiectivelor și a dimensiunilor sale reduse, această misiune a avut o semnificație enormă, deoarece a constituit prima dislocare de personal militar a Uniunii Europene în afara Europei și a reprezentat o misiune autonomă, organizată fără a recurge la mijloacele NATO, desfășurată în scurt timp de la solicitare și într-o zonă periculoasă.

Strategia de Securitate a UE a impulsionat gândirea Uniunii Europene în domeniul aspectelor de securitate. Viziunea acestui document, convenit în decembrie 2003 și elaborat sub auspiciile lui Javier Solana, Înaltul Reprezentant al UE pentru PESC, presupune că în politica externă a UE puterea trebuie să joace un rol atât “gentil”, cât și “dur”. În acest scop,

Sursa: “*Relația NATO – UE scârțâie din toate încheieturile*”, Jurnalul național din 16 noiembrie 2005.

² Uniunea Europeană dispune de capacitatea operațională pentru a efectua operațiuni de gestionare a crizelor, umanitare sau de menținere a păcii, dar recunoaște caracterul său încă limitat din cauza unor carențe persistente. Această capacitate operațională se traduce în special prin posibilitatea Celor 25 de a mobiliza o Forță de reacție rapidă de 60 000 de oameni în 60 de zile, un obiectiv pe care UE și l-a fixat în urmă cu mai mulți ani. Dar, rapiditatea mobilizării este limitată de lacune militare persistente, în special în ipoteza în care UE ar conduce mai multe acțiuni militare intensive în același timp. Pentru a înlătura aceste neajunsuri, Cei 25 au aprobat crearea unor “grupuri de proiecte” în domeniile militare specifice, precum aprovizionarea în zbor a avioanelor de recunoaștere fără pilot, ce vor fi însărcinate cu elaborarea de soluții concrete, sub conducerea Spaniei și Franței. Alte grupuri de proiecte vizează în special “operațiunile de luptă și salvare”, “infrastructurile comandamentului” și “forțele speciale” sau apărarea antirachetă. Conform acordului la care s-a ajuns în decembrie 2002, UE poate folosi structurile de planificare și comandă ale NATO, precum și alte capacități ale Alianței. De această facilitate a beneficiat prima Misiunea UE de menținere a păcii, denumită “Concordia” și desfășurată în Macedonia. Aceasta putea să ceară ajutor forțelor NATO aflate în vecinătate (în Bosnia și Kosovo). Forța UE din Macedonia a fost formată din aproximativ 300 de militari și avea baza în capitala Skopje. Sursa: [Townsville Bulletin](#).

Uniunea Europeană trebuie să-și continue reforma în domeniul cheltuielilor pentru apărare, astfel încât să transforme armatele statelor membre ale UE în forțe mai mobile și flexibile. Progresele sunt realizate prin crearea unei Agenții Europene de Apărare în vederea promovării unor eforturi de înzestrare coordonate și armonizate și a sprijinirii identificării soluțiilor pentru eliminarea neajunsurilor în privința capacităților europene. În același sens, dezvoltarea grupurilor de luptă cu reacție rapidă cu aproape 1 500 de militari destinați răspunsului în cazul crizelor globale ar urma să ofere Uniunii Europene capacitățile necesare pentru îndeplinirea întregii game a așa-numitelor *sarcini de tip Petersberg* (misiuni umanitare și de salvare, menținerea păcii și misiuni ale forțelor combatante în gestionarea crizelor, inclusiv impunerea păcii).

Uniunea Europeană și NATO nu se află în competiție, ci desfășoară acțiuni complementare împotriva unor obiective comune. NATO constituie arhitectura pe care aliații își construiesc apărarea colectivă, iar dezvoltarea capacităților UE trebuie să permită țărilor europene să contribuie mai mult la propria lor securitate și să îndeplinească misiuni acolo unde Statele Unite nu ar trebuie să rămână implicate.

Diviziunea exactă a sarcinilor între cele două organizații urmează să reflecte conținutul și fizionomia fiecărei crize, ca și conduita intervenției necesare. Operațiile care necesită o prezență militară de amploare rămân, pentru moment, în sarcina NATO, în timp ce Uniunea Europeană își va canaliza eforturile politico-militare spre misiuni de menținere a păcii, acțiuni umanitare și de îndepărtare a urmărilor dezastrelor, adică spre gestionarea unor crize și conflicte care nu angajează structuri militare de mari dimensiuni, dislocate pe distanțe mari și care să desfășoare operații combatante.

Transformarea NATO a avut, de asemenea, un impact asupra relațiilor UE-NATO. NATO și-a reformat structurile și politicile pentru a fi în măsură să combată noile amenințări, cum ar fi terorismul internațional, iar interesul Alianței se va reorienta clar, acordând mai puțină atenție gestionării crizelor de felul celor care fac obiectul *sarcinilor de tip Petersberg* asumate de către Uniunea Europeană.

EUFOR va trebui să aibă în vedere acest lucru, precum și alți factori de instabilitate potențiali, pentru a putea preveni extinderea problemelor în Bosnia-Herțegovina. În acest sens, EUFOR va ține cont de experiența SFOR și urmează să adopte o poziție hotărâtă încă din prima zi. EUFOR va avea aceeași mărime ca SFOR, va avea responsabilitate în aceleași sectoare geografice, ceea ce îi va conferi o responsabilitate aproape identică cu cea a ce a fost SFOR, înaintea sa.

Și totuși, în afara menținerii unui mediu sigur, misiunea EUFOR este de a urmări realizarea unei abordări multidimensionale a securității, în special prin sprijinirea implementării aspectelor civile ale Acordului de la Dayton. Provocările de securitate care rămân în Bosnia-Herțegovina includ provocările reprezentate de traficul de arme și droguri, traficul de ființe umane, securitatea frontierelor și crima organizată. În toate aceste domenii, Uniunea Europeană este pregătită și poate da un răspuns adecvat ca urmare a faptului că are la dispoziție o gamă largă de instrumente, care include prevederile vizând oferirea atât a asistenței economice în vederea realizării anumitor obiective, cât și a expertizei juridice, de poliție și vamă, precum și programe de reconstrucție.

Realizările Uniunii Europene în Bosnia-Herțegovina vor fi analizate și judecate prin prisma capacității acesteia de a contribui la crearea unui stat stabil, apt să își desfășoare activitatea fără asistență din afara ei.

Dacă Uniunea Europeană va putea răspunde acestei provocări și demonstra că, în afara mecanismelor de soft-power, pe care le-a aplicat în mod tradițional în politica sa externă, este, de asemenea, capabilă să pună în practică o politică fermă, atunci Operația Althea ar putea fi privită ca un punct de referință și începutul unei noi ere a securității în Europa.

Strategia de Securitate a Uniunii Europene din 2003, elaborată și negociată la nivelul secretariatului Consiliului, a contribuit la crearea unei noi dinamici în dezbaterile sale interne în domeniul securității. Documentul reprezintă un instrument politico-strategic la nivelul de decizie cel mai înalt, care armonizează atât diferite poziții, păreri privind folosirea forței, cât și modul de angajare la acțiune, solicitând un angajament european mai semnificativ, precum și eforturi mai mari pentru a face instrumentele politicii europene de securitate mai consistente și mai coerente. Multe dintre problemele legate de coerență au fost deja abordate, în cursul negocierilor despre Constituția UE.

Ca urmare a operațiilor din fosta Iugoslavie, Uniunea Europeană și NATO cooperează din ce în ce mai mult în mod real, pe baza prevederilor aranjamentelor Berlin-plus, prin care Uniunea Europeană are acces la mijloacele NATO.

Apărarea și securitatea europeană constituie una dintre modalitățile cele mai importante de realizare a relațiilor externe ale Uniunii Europene. Reglementarea sa juridică, este adevărat, a fost realizată relativ târziu față de restul construcției europene, ca urmare a naturii extrem de sensibile a acestei politici, care se regăsește în sfera competențelor statelor ce alcătuiesc Uniunea.

Demersul lucrării de față constituie, de fapt, punerea în evidență a gestației acestei politici de securitate și apărare a UE, dar și a mecanismului

de funcționare a noilor actori politici de securitate în spațiul noii geopolitici mondiale.

În concluzie, “dezvoltarea PESC/PESA presupune noi eforturi conceptuale și de implementare care să asigure viitorul Europei și care să promoveze valori și consecințe benefice pentru cei peste 100 de milioane de viitori cetățeni ai UE”³.

³ Prof. univ. dr. Lucica Matei, Decanul Facultății de Administrație Publică, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, în prefață la ediția în limba română a lucrării *Politica Externă și de Securitate Comună - provocările extinderii UE*, autor Simon Duke, Editura Economică, București, 2004, p. 14.

**ROMÂNIA ȘI POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE
ȘI APĂRARE**

Dr. Teodor FRUNZETI*

The international security environment is very challenging and there are a lot of risks of non-military or semi-military nature that we have to face. The EU developed its own security vision and strategy. The Common Foreign and Security Policy, as the second pillar of the European Construction, and the Common European Security and Defense Policy defined in the European Security Strategy are the landmarks of the joint effort within the EU, in order to obtain a safer environment. Romania as a NATO member and soon as an EU member has a significant contribution to the South-Eastern Europe's security and stability through formal and informal means.

I. Caracteristicile mediului internațional de securitate actual

După atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 (SUA) și 11 martie 2004 (Spania), mai mult ca oricând, riscurile la adresa mediului internațional de securitate și, în primul rând, cele legate de proliferarea terorismului și a armelor de distrugere în masă, se cer a fi combătute printr-o cooperare flexibilă, multilaterală, echilibrată și consecventă între state, care să includă măsuri vizând eliminarea progresivă a cauzelor producerii lor.

Globalizarea, manifestată prin accentuarea interdependențelor multiple dintre state, precum și prin liberalizarea fluxurilor mondiale de mărfuri, servicii, capital și informații, a făcut ca riscurile interne și externe să se poată genera și potența în mod reciproc.

Pe fondul unei creșteri a gradului de complexitate și de impredictibilitate al amenințărilor internaționale, îmbunătățirea mediului de securitate internațional, impune ca măsurile interne de management al crizelor să fie mai bine coordonate, iar schimbul de informații strategice între statele implicate să se producă în timp real.

Factorii de decizie – atât civili, cât și militari – din sectorul de securitate, sunt chemați să dea răspuns noilor provocări. Instrumentele, pregătirea, bugetele disponibile, cooperarea interagenții, apar astfel nu

* General-maior, profesor universitar, doctor, director adjunct al Statului Major General

numai ca insuficiente, dar uneori inadecvate față de riscurile vechi și noi la adresa securității naționale și internaționale. Se înregistrează probleme de degradare ireversibilă a mediului, de creștere a frecvenței dezastrelor naturale, de noi tensiuni legate de subdezvoltare pe relația nord-sud ș.a.

Din perspectiva unui mediu internațional de securitate caracterizat de o complexitate crescândă, Uniunea Europeană nu pare a fi în prezent amenințată de conflicte de tip clasic, constând în atacuri armate pe scară largă, în schimb o serie de alte amenințări se profilează la orizont, fiecare dintre ele fiind greu predictibile și relativ difuze, ceea ce le face, într-un fel, mult mai greu de contracarat în condițiile unei ștergeri a granițelor dintre amenințările cu caracter intern și cele cu caracter extern.

Din punct de vedere european sunt de remarcat în mod special:

- *Terorismul internațional*, care reprezintă o amenințare strategică. Acest nou tip de terorism este legat de mișcări religioase fundamentaliste care au cauze deosebit de complexe. Dincolo de riscurile imediate, terorismul amenință deschiderea și toleranța specifice societăților democratice.

- *Proliferarea armelor de distrugere în masă* reprezintă o altă importantă amenințare contemporană la adresa păcii și securității țărilor și popoarelor. Riscurile deosebite determinate de acest tip de amenințare rezidă în faptul că prin intermediul armelor de distrugere în masă un grup terorist de mici dimensiuni, poate provoca pierderi care anterior nu puteau fi cauzate decât de armate ale unor state naționale.

- *Existența unor structuri statale slabe (failed states) și amplificarea crimei organizate*. În unele părți ale globului (Somalia, Liberia, Afganistan, Bosnia și Herțegovina, Serbia și Muntenegru, Kosovo, etc) existența unor structuri statale slabe, conflictele civile și accesul la arme, au determinat întărirea pozițiilor crimei organizate. Aceste situații sunt amenințări la adresa securității, prin sprijinirea traficului de droguri sau a celui de ființe umane.

- *Conflictele regionale* subminează fundamentele securității și stabilității și creează pre-condiții pentru terorism și crimă organizată, precum și distrugerea speranței și disperare, ceea ce poate contribui indirect la proliferarea WMD (arme de distrugere în masă).

- *Crima organizată* amenință Europa prin traficul de droguri, traficul de ființe umane, imigrația ilegală și traficul ilegal de arme mici. Legăturile dintre terorismul internațional și crima organizată au devenit evidente.

II. Politica Europeană și de Securitate și Apărare comună (PESA)

1. Două noi concepte: Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) și Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA)

Conceptul Identității Europene de Securitate și Apărare s-a dezvoltat în cadrul NATO, în strânsă corespondență cu alte două concepte, dezvoltate ulterior de UE. Este vorba, în primul rând, de Politica Externă și de Securitate Comună– PESC (Common Foreign and Security Policy– CFSP), ce denumește un capitol distinct (Titlul V) al Tratatului de la Maastricht și care reprezintă unul din cei trei piloni ai construcției europene. În al doilea rând, este vorba de Politica Europeană de Securitate și Apărare – PESA (*European Security and Defence Policy*, ESDP) sau, respectiv, Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună – PESAC (*Common European Security and Defence Policy*, CESDP), după varianta optimizată, prevăzută de Strategia Europeană de Securitate, concept care a dobândit în ultimii ani tot mai multă substanță și care este parte componentă intrinsecă a PESC. În procesul decizional al PESC este implicată o pleiadă întreagă de instituții comunitare: Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană (cu precădere Comisarul pentru Relații Externe), Parlamentul European, Președinția UE, statele membre, Secretariatul General al Consiliului condus de Înalțul Reprezentant pentru PESC, reprezentanții speciali, Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER), Comitetul Politic, Unitatea de planificare politică și avertizare timpurie (aflată în subordinea Secretariatului General al Consiliului).

Conceptul de Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA), s-a cristalizat la Consiliul European de la Köln (iunie 1999), în perioada imediat următoare conflictului din Kosovo și subsecvent înțelegerii franco-britanice de la St. Malo (decembrie 1998), dobândind noi valențe prin deciziile ulterioare ale aceluiași for european de la Helsinki (10-11 decembrie 1999), Lisabona (23-24 martie 2000), Santa Maria da Feira (19-20 iunie 2000), Nisa (7-9 decembrie 2000), Göteborg (15-16 iunie 2001), Laeken (14-15 decembrie 2001), Sevilla (21-22 iunie 2002), Bruxelles (24-25 octombrie 2002), Copenhaga (12-13 decembrie 2002), Bruxelles (20-21 martie 2003), Salonic (19-20 iunie 2003) și Bruxelles (12-13 decembrie 2003).

În esență, PESA presupune dezvoltarea unei capacități de decizie autonome și, în cazul în care Alianța Nord-Atlantică, ca întreg, nu este angajată, lansarea și coordonarea unor operații militare sub autoritatea UE, ca răspuns la situații de criză, angajarea resurselor de către statele membre la astfel de operațiuni bazându-se pe decizii suverane. Din acest ultim punct

de vedere, este important de subliniat că PESA este un *proces interguveramental*, controlul politic asupra PESA fiind exercitat de șefii de stat și de guverne ale statelor membre, iar cel financiar, de către parlamentele naționale.

Obiectivul principal al PESA (*Headline Goal*), așa cum a fost el stabilit de către Consiliul European de la Helsinki, din 10-11 decembrie 1999, îl reprezenta capacitatea statelor membre de a mobiliza până în anul 2003, a desfășura în termen de 60 de zile și a susține cel puțin pe timp de un an, forțe militare ce ar fi trebuit să atingă nivelul a 15 brigăzi, respectiv 50.000-60.000 de oameni. Aceste forțe, ar fi trebuit să fie capabile să îndeplinească întreg spectrul misiunilor de tip Petersberg.

Începând cu reuniunea Consiliului European de la Helsinki din anul 1999, s-a abordat și problema capacităților instituționale ale Uniunii pentru facilitarea procesului decizional, ajungându-se la un acord în ceea ce privește înființarea unor organisme politice și militare permanente – Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar și Statul Major Militar.

Comitetul Politic și de Securitate (cunoscut prin acronimul său francezesc, COPS), reunește reprezentanții naționali permanenți cu rang de ambasadori, componența sa fiind așadar similară Consiliului Nord-Atlantic al NATO. Prezidat de ambasadorul ce reprezintă țara care deține președinția prin rotație a UE, COPS exercită, sub autoritatea Consiliului, controlul politic și coordonarea strategică a operațiunilor militare ale UE și înaintea Comitetului Militar principii de acțiune. În timpul unei crize, COPS este prezidat de Înaltul Reprezentant al UE pentru PESC.

Comitetul Militar al UE (*EU Military Committee*, EUMC), asemănător Comitetului Militar al NATO, este compus din șefii apărării sau reprezentanții militari ai acestora din statele membre. Comitetul Militar oferă consiliere militară și înaintea propunerii COPS și îndrumare militară Statului Major. În timpul unei operațiuni, EUMC monitorizează desfășurarea adecvată a acesteia.

La rândul său, Stafful Militar al UE (*EU Military Staff*, EUMS) se ocupă de avertizarea timpurie, evaluarea situațiilor și planificarea strategică pentru sarcinile Petersberg, inclusiv de identificarea forțelor europene naționale și multinaționale și implementează, sub îndrumarea EUMC, politicile și deciziile PESA. Pe scurt, EUMS este sursa expertizei militare în cadrul UE.

PESA mai include, în conformitate cu decizia reuniunii Consiliului European de la Santa Maria da Feira, crearea până în anul 2003, a unei forțe civile de reacție rapidă formată din circa 5.000 de ofițeri de poliție, care să fie capabilă să desfășoare 1.000 dintre ei în termen de 30 de zile, pentru gestionarea crizelor în domenii precum activitățile polițienești, ajutorul

umanitar, repunerea în funcțiune a structurilor administrative și juridice, activități de căutare-salvare, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului, etc. Instituționalizarea activității în sfera prevenirii conflictelor, consolidării păcii și a stabilității interne a statelor, zonelor sau regiunilor în criză sau amenințate de crize s-a făcut prin instituirea, înaintea summitului de la Feira, a Comitetului pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor, ca un al patrulea organism permanent PESA. Comitetul pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor înaintează informații, recomandări și opinii Comitetului Politic și de Securitate.

2. Consolidarea conceptului de Politică Europeană de Securitate și Apărare

Fără îndoială, inițiativa celor patru națiuni în domeniul apărării comune și-a propus să corecteze unele din deficiențele PESA, semnalate de multă vreme de analiștii politico-militari de o parte și de alta a Atlanticului. În același timp însă, prin anunțarea intenției de a crea un centru separat pentru planifi carea operațiilor UE, ea a marcat și un soi de „trecere a Rubiconului”, în sensul că înțelegerea tacită care a existat aproape jumătate de secol în UE, potrivit căreia integrarea economică și chiar politică pot fi edificate la nivelul Europei, dar securitatea rămâne o chestiune transatlantică, era acum încălcată.

În general, Consiliul European de la Salonic (19- 20 iunie 2003) s-a limitat a lua doar acele decizii circumscrise PESA care puteau întruni consensul:

- dezvoltarea capacităților militare ale UE, incluzând întreg spectrul misiunilor Petersberg și Forța de Reacție Rapidă;
- continuarea lucrului la Programul UE pentru Prevenirea Conflictelor Violente, cu accent pe Balcanii Vestici;
- instituirea unei baze de date, pe bază de voluntariat, pentru combaterea terorismului;
- adoptarea unei Declarații asupra neproliferării armelor de distrugere în masă;
- crearea, până în 2004, sub autoritatea Consiliului, a unei agenții interguvernamentale în domeniul capacităților de apărare, dezvoltării, cercetării, achizițiilor și armamentelor.

3. Constituția Europeană și Politica de Securitate și Apărare Comună – PSAC

În Constituția Europeană noul concept Politică de Securitate și Apărare Comună - PSAC (*Common Security and Defence Policy, CSDP*) înlocuiește, deopotrivă vechiul concept Politică Europeană de Securitate și Apărare - PESA, cât și varianta sa „desfășurată”, Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună - PESAC .

Constituția Europeană conține prevederi distincte cu privire la acțiunile externe ale Uniunii Europene (Titlul V). Acestea din urmă cuprind o serie de elemente interdependente, între care:

- politica comercială comună;
- politica externă comună;
- politica comună de securitate și apărare;
- dezvoltarea cooperării;
- asistența umanitară.

În cadrul fiecăruia din aceste elemente componente, principalele obiective ale acțiunilor externe ale Uniunii Europene, au în vedere respectarea a două principii fundamentale:

- acțiunile externe trebuie să se bazeze pe principiile care au guvernat crearea, dezvoltarea și lărgirea Uniunii Europene;
- acțiunile externe trebuie să urmărească maximizarea cooperării statelor membre în toate domeniile relațiilor internaționale.

Capacitatea de a acționa într-o Uniune de 25, 27 sau mai multe state, va depinde în mare măsură de abilitatea conducerii politice, de a defini țeluri strategice și a impulsiona implementarea lor în politica curentă. Din acest punct de vedere, Constituția Europeană învederează un progres cert prin instituirea funcțiilor permanente de președinte al Consiliului European și Ministru al Afacerilor Externe al Uniunii.

Constituția Europeană aduce și cinci elemente de noutate importante în sfera Politicii de Securitate și Apărare Comune:

- extinderea misiunilor Petersberg;
- decizia înființării unei Agenții Europene privitoare la Armamente, Cercetare și Capacități Militare;
- aplicarea cooperării structurate (*structured cooperation*) la misiunile internaționale;
- posibilitatea cooperării mai strânse (*closer cooperation*) a statelor Uniunii în sfera apărării reciproce (*mutual defence*);
- introducerea unei clauze de solidaritate pentru cazurile producerii unor atacuri teroriste și a unor dezastre naturale sau produse de om.

III. Contribuția României la PESAC

1. Poziția României față de Politica Europeană de Securitate și Apărare

Printre primele capitole de negocieri deschise de România cu Uniunea Europeană după începerea negocierilor de aderare, la 15 februarie 2000, au fost Capitolul 26 (Relații externe) și Capitolul 27 (Politica Externă și de Securitate Comună, PESC). Aceste capitole au fost închise provizoriu încă din iunie 2000.

În Documentul de poziție a României, referitor la Politica Externă și de Securitate Comună, se arată că: „*România este pregătită să accepte și să aplice acquis-ul în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC) a Uniunii Europene (UE)*. Structurile necesare transpunerii acestora în practică au fost create, iar politica externă și de securitate a României se bazează pe aceleași principii și are aceeași orientare cu cea promovată de Uniunea Europeană”.

România estimează că nu va avea dificultăți în transpunerea în practică a acquis-ului în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comune și va urmări și implementa cerințele ulterioare ale acquis-ului în domeniul PESC.

2. Formele și mijloacele uzitate de România pentru implicarea în PESA sunt multiple:

- a. consultări periodice pe probleme ale securității europene;
- b. participarea la elaborarea deciziilor legate de gestionarea aspectelor militare și civile ale crizelor;
- c. implicarea în activitățile curente ale organismelor UE cu atribuții în sfera securității (Consiliul Afacerilor Generale, Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar, Statul Major, Institutul de Studii de Securitate al UE etc) și participarea la sesiunile Adunării UEO, respectiv ale Adunării Interparlamentare de Securitate și Apărare;
- d. participarea la exercițiile și operațiunile de gestionare a crizelor conduse de UE.

a. Consultările periodice pe probleme ale securității europene, vizează în principal dezvoltarea capacităților europene de apărare, așa cum prevede Obiectivul Global al UE (Headline Goal/HG 2010) adoptat în iunie

2004. Headline Goal 2010 derivă din Headline Goal 2003, adaptat la cerințele Strategiei Europene de Securitate.

În plus, se au în vedere optimizarea instrumentelor de generare a capacităților militare prin introducerea unui sistem de monitorizare a procesului de îndeplinire a obiectivelor asumate, acoperirea deficiențelor în materie de capacități, în anumite domenii, includerea conceptului „Grupurilor tactice de luptă” (Battle Groups - BGs), asumarea de noi angajamente din partea statelor membre.

Oferta de forțe a României pentru Catalogul Suplimentar de Forțe al UE, comunicată în aprilie 2004, este armonizată cu cea pentru NATO și cuprinde unități din toate categoriile de forțe.

Grupurile tactice de luptă ale UE (BGs) reprezintă pachete de forțe coerente și credibile de nivel batalion întărit (aprox. 1500 militari), incluzând elemente de sprijin de luptă, de sprijin logistic, precum și capacitățile de transport strategic și de susținere în teatru. Misiunea lor generală este de a pregăti condițiile pentru intervenția “forțelor principale” (forțele tradiționale de menținere a păcii), putând acționa și autonom și putând fi dislocabile în teatru în 5 - 10 zile, pentru 30-120 de zile.

Conform angajamentelor din noiembrie 2004 au fost stabilite un număr de 13 BG-uri, cu termenul de operaționalizare deplină (FOC) în 2007, având o etapă inițială de operaționalizare în 2005-2006.

Nivelul de ambiție al UE prevede ca din 2007 să se asigure posibilitatea de desfășurare simultană a două misiuni cu forțe de tip BG.

Pentru constituirea acestor structuri se vor utiliza două tipologii – națiune-cadru (Franța, Marea Britanie, Italia, Spania) și aranjamentele multinaționale. România și-a anunțat intenția de a participa la două grupuri tactice de luptă.

*Planul European de Acțiune în domeniul Capacităților de Apărare (ECAP), lansat în 2001, are ca scop remedierea deficiențelor în domeniul capabilităților UE. În acest cadru funcționează, în prezent, 13 grupuri de proiect. Cele 13 grupuri de proiect vor urma trei trasee: trei vor continua în actuala formulă (coordonate de către EUMC), majoritatea vor fi transferate către EDA, și unul va fi închis. România a participat la grupul de proiect vizând *Interoperabilitatea în operațiuni și acțiuni umanitare (IHEO)* a cărei activitate s-a încheiat în ultima parte a anului 2004. Din noiembrie 2004, România participă la structura responsabilă cu *Transportul Strategic Aerian*. Sunt în derulare demersurile privind conectarea României la Centrul*

Multinațional de Transport strategic Maritim de la Atena (AMSCC). Se analizează posibilitatea implicării și în alte grupuri de proiect.

Agenția europeană pentru dezvoltarea capacităților de apărare, cercetare, achiziție și armamente a fost înființată în iulie 2004. Ea are ca obiective dezvoltarea capabilităților în domeniul apărării (inclusiv implicare în ECAP), cooperarea în materie de armamente, crearea unei piețe europene competitive în domeniul armamentului și echipamentelor de apărare (EDEM), promovarea de proiecte de cercetare în domeniul tehnologiilor strategice de vârf din sectorul apărării și capabilităților de securitate. Participarea României la demersurile europene în domeniul industriei europene de apărare a fost limitată doar la activitățile Grupului Vest-European pentru Armamente (WEAG), desființat cu prilejul reuniunii miniștrilor apărării UE din 22.11.2004, dată de la care atribuțiile sale au fost preluate în cadrul Agenției.

Abordarea capacității globale de deplasarea trupelor (GAD) este o inițiativă a UE, la propunerea Franței, ce vizează optimizarea coordonării întrunite în domeniul transportului strategic pentru susținerea operațiilor de gestionare a crizelor. Dezbaterile pe acest subiect au relevat faptul că statele membre sunt interesate de următoarele aspecte: accesul tuturor statelor membre la sistemul ADAMS al NATO (SHAPE) de planificare a transportului; crearea sistemului de coordonare a transportului terestru, prin aplicarea unei abordări integrate, multimodale; necesitatea asigurării unui echilibru între prezentările care sunt făcute celor două centre europene de coordonare a transportului și mișcării (Atena și Eindhoven).

b. Participarea la elaborarea deciziilor legate de gestionarea aspectelor militare și civile ale crizelor, vizează următoarele aspecte:

Coordonarea civil-militară – planificarea integrată este o abordare sistematică, destinată să răspundă necesității unei coordonări eficiente a activității tuturor actorilor UE (din cei trei piloni ai UE) relevanți în planificarea gestionării crizelor. Non-paperul britanico-austriaco-finlandez „Îmbunătățirea Coordonării Civil-Militare a UE” pledează pentru o planificare integrată/comprehensive planning a cooperării civilo-militare în operațiunile de gestionare a crizelor, creșterea rolului grupurilor de lucru geografice, îmbunătățirea cooperării inter-pilieri, îmbunătățirea procesului de analiză a situațiilor de criză, operaționalizarea listei de observare a statelor susceptibile pentru o criză iminentă, îmbunătățirea conceptului de gestionare a crizelor, utilizarea unor instrumente de planificare suplimentare, îmbunătățirea sistemului de finanțare a operațiilor civile PESA, îmbunătățirea capacității de coordonare a EUSR (reprezentant special al UE), dezvoltarea unei abordări integrate a activităților în teatru,

stabilirea unui proces de instruire pre-dislocare, co-locarea actorilor UE din teatru, rotirea personalului UE în funcție de expertiza acumulată în teatru.

Concepția UE privind sprijinul PESA în domeniul reformei sectorului de securitate (SSR) a fost adoptată în COPS la 28.10.2005. Vizează asistența destinată statelor partenere pe acest domeniu, pe baza următoarelor principii: responsabilizare locală (national ownership), asigurarea coerenței acțiunilor externe, respectarea normelor democratice și internaționale referitoare la respectarea drepturilor omului și a statului de drept. Prevede o abordare coordonată între Secretariatul General al Consiliului și Comisie precum și cooperarea UE cu alți actori ai comunității internaționale și cu ONG-urile, în domenii precum: sectorul de apărare, poliție, justiție și statul de drept, finanțarea sectorului de securitate, controlul la frontiere și domeniul vamal, demobilizare, dezarmare și reintegrare (DDR).

Celula civil-militară a UE. Consiliul UE din 13 decembrie 2004 a aprobat propunerile privind implementarea documentului "European Defence: NATO/EU consultation, planning and operations", care prevedea intrarea în funcțiune a Celulei de planificare civil-militară în prima parte a anului 2005. Celula de planificare se află în cadrul Statului Major al UE (EUMS), sub autoritatea directorului general al EUMS, compusă din compartimentul de planificare strategică și nucleul permanent. Rolul acestei celule este de a îmbunătăți capacitatea UE de gestionare a crizelor, prin integrarea sistemelor de planificare a operațiilor mixte civil-militare conduse de UE. Celula va avea funcții de planificare strategică și operațională pentru răspuns la crize (inclusiv operațiile civile sub autoritatea DGE IX). Obiectiv final îl reprezintă generarea capacității de planificare și conducere a unei *operatii autonome* a UE prin asigurarea nivelului de pregătire a nucleului permanent al Centrului de Operații (a cărui operaționalizare este prevăzută până în vara anului 2006), corespunzător activării rapide a acestuia, pregătirea de concepții și proceduri pentru Centru, activități de instruire pentru cei prevăzuți a face parte din Centru (din EUMS și din statele membre).

c. Implicarea în activitățile curente ale organismelor UE cu atribuții în sfera securității (Consiliul Afacerilor Generale, Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar, Statul Major, Institutul de Studii de Securitate al UE etc) **și participarea la sesiunile Adunării UEO, respectiv ale Adunării Interparlamentare de Securitate și Apărare.**

Experiența participării României la Parteneriatul pentru Pace poate fi benefică, din punct de vedere militar, pentru îndeplinirea obiectivelor PESA. De asemenea, relațiile avute cu UEO până la desființarea sa prin

absorbția de către UE, la 1 ianuarie 2001, se pot constitui într-un capital prețios de experiență în cadrul procesului de implementare a PESA.

Potențial, din punct de vedere militar, România se poate constitui într-un pilon important al PESA în partea centrală și sud-estică a continentului european, fapt demonstrat de participarea sa la Forța Multinațională de Pace din Sud-Estul Europei (MPSEE), la Brigada Multinațională cu Capacitate de Luptă Ridicată a Forțelor ONU în Așteptare (SHIRBRIG), la Grupul de cooperare navală în Marea Neagră (BLACKSEAFOR), la constituirea unei brigăzi de menținere a păcii a țărilor din centrul Europei (CENCOOP) și a unor unități militare mixte – un batalion româno-ungar de menținere a păcii, o unitate româno-ucrainiano-ungaro-slovacă de geniu.

d. Participarea la exercițiile și operațiile de gestionare a crizelor conduse de UE.

Operațiunea Militară EUFOR - ALTHEA din Bosnia-Herțegovina. Operația se derulează cu recurs la capacitățile NATO, în baza Acordurilor Berlin Plus, comandantul operației fiind DSACEUR. Efectivele participante sunt de aproximativ 6.300 militari, din partea a 22 state membre UE și a 11 state terțe, între care și țara noastră. Operația ALTHEA este considerată un succes din perspectiva aplicării mecanismului NATO-UE *Berlin plus* și a angajamentului multidimensional european în teatrul de operații din Bosnia-Herțegovina. Se apreciază că în etapa actuală, având în vedere misiunile curente ale EUFOR precum și perspectiva alegerilor generale din această țară (octombrie 2006), nu se poate reduce nivelul forței nici ca efective și nici din punct de vedere al capacităților (inclusiv unitatea de poliție integrată - IPU).

3. Participarea Ministerului Apărării Naționale la activități inter-instituționale în perspectiva integrării

În urma semnării Tratatului de aderare a României la UE la 25 aprilie 2005, România a dobândit dreptul de a exercita rolul de observator activ la nivelul tuturor instituțiilor comunitare, fiind necesară asigurarea prezenței reprezentanților români la nivelul instituțiilor europene și al grupurilor de lucru ale acestora.

În acest context, la nivel inter-instituțional, au loc săptămânal la sediul Ministerului Integrării Europene și al Ministerului Afacerilor Externe, reuniuni de coordonare inter-instituțională pe problematica afacerilor europene, în marja pregătirii agendelor reuniunilor COREPER I și

COREPER II. Ministerul Apărării Naționale participă la aceste reuniuni în mod permanent.

Începând cu data aderării României la UE, țara noastră are obligația de a aplica în întregime acquis-ul comunitar, cu excepția directivelor la care au fost obținute perioade de tranziție în cadrul negocierilor de aderare. În aceste condiții, potrivit legislației comunitare, România are obligația de notificare, către Comisia Europeană, a măsurilor luate pentru transpunerea prevederilor tuturor directivelor în vigoare. În acest context, Ministerul Integrării Europene va monitoriza îndeplinirea angajamentelor de către instituțiile publice. Din partea Ministerului Apărării Naționale, au fost desemnate, prin ordin al ministrului, două persoane care sunt implicate în procesul de prenotificare. MAPN are calitatea de avizator în ceea ce privește actele normative naționale privind transpunerea unor directive comunitare.

Participarea Armatei Române la operații în sprijinul păcii și de gestionare a crizelor este un alt element care subliniază viabilitatea organismului militar românesc în plan internațional. Începând din anul 1991 România a participat la mai multe operații de acest tip, respectiv în IFOR/KFOR conduse de NATO în Bosnia și Herțegovina, ALBA și MAPE în Albania, UNMIK în Kosovo. Totodată, România participă la misiunile de poliție ale Uniunii Europene (EUPM) din Bosnia și Herțegovina și la operațiunea militară "Concordia" a Uniunii Europene din Macedonia.

Bibliografie

1. Declarația Consiliului de Securitate al ONU, 28 mai 1993;
2. Doctrina pentru Operațiile Întrunite Multinaționale, București, 2001;
3. AUSA/CSIS Framework, May 2002;
4. FM 100-5 US Army;
5. Joint-Pub 3-07 U.S. Army;
6. NATO- AJP-34 MOOTW (Military Operations Other Than War), 2001;
7. NATO-AJP-3.4 – Non-article 5 Crisis Response Operations – NATO (STANAG 2180), 2004;
8. US-ARMY – FM 100-5;
9. General de corp de armată dr. Bădălan, Eugen; colonel prof. univ. dr. Frunzeti, Teodor, *Acțiunile militare altele decât războiul*, Editura Militară, București, 2001;
10. General locotenent dr. Bădălan, Eugen; general de brigadă dr. Frunzeti, Teodor, *Forțe și tendințe în mediul de securitate european*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2003;

11. General locotenent dr. Bădălan, Eugen, general de brigadă dr. Teodor FRUNZETI, *Asimetria și idiosincrasia în acțiunile militare*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2004;
12. Bianchini, Stefano; *Problema Iugoslavă*, Editura All, București, 2003;
13. Brenner, Michael J., *Europe's New Security Vocation* (Mc Nair Paper No. 66), Institute for National Strategic Studies, National Defense University, Washington DC, 2002
14. Burton, John W, *Violence Explained: The Sources of Conflict, Violence and Crime and Their Prevention*, Manchester, Manchester University Press, 1997;
15. Calvocoressi, Peter, *Politica mondialdupă 1945*, Editura ALLFA, București, 2000;
16. General maior Ciupei, Ioan, *Elemente conceptuale și acționale privind pregătirea și desfășurarea operațiilor de stabilitate și în sprijinul păcii*, Gândirea Militară Românească nr. 1/ianuarie-februarie 2005;
17. Chifu, Iulian, *Analiză de conflict*, Editura POLITEIA-SNSPA, București, 2004;
18. Covey, Jock; Dziedzic, Michael J.; Hawley, Leonard R.; *The Quest for Viable Peace*, United States Institute of Peace Press, Washington, DC, 2005;
19. Dufour, Jean-Louis, *Crizele internaționale*, Editura CORINT, București, 2002;
20. Col. prof. univ. dr. Frunzeti, Teodor; *Securitatea națională și războiul modern*, Editura Militară, București, 1999;
21. Frunzeti, Teodor; Zodian, Vladimir (coord.), *Lumea 2005. Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2005
22. Frunzeti, Teodor, *Organizațiile internaționale în era globalizării*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2000;
23. Hentea, C, Scafeș, C, Șerbănescu, H., *Armata Română în misiuni internaționale 1991-2003*, Editura C.N.I. CORESI, București, 2004;
24. Locotenent colonel Ilie, Daniel-Horia, *Viitorul Kosovo și rolul NATO*, Gândirea Militară Românească nr. 2/martie-aprilie 2005;
25. Kaplan, Robert D., *Fantomele Balcanilor*, Editura Antet, București, 2002;
26. Ramet, Sabrina P.; *Balkan Babel – The disintegration of Yugoslavia From the Death of Tito to the War for Kosovo*, 3rd edition, Westview Press, Boulder, Colorado, 1999;
27. Schrabel, A., Thakur, R., *Kosovo and the Challenge of Humanitarian Intervention*, The United Nation University;

28. RAND- Infrastructure, Safety and Environment, www.rand.org;
29. Quadrennial Defence Review, 1997 și 2001;
30. Site-uri din Internet:
 - www.csis.org;
 - www.nato.int;
 - www.eisenhowerseries.com;
 - www.globalsecurity.org.

**SECURITATEA SPAȚIULUI SUD-EST EUROPEAN ÎN
CONTEXTUL PREOCUPĂRILOR PRIVIND SECURITATEA
EUROPEANĂ**

Florin-Mihai BERCHEZ*

The modern concept of security includes five cumulative factors; one entity securitz is assured if is taken into account each of all the five components: the security politic component, the military component, the economic component, the societal component and also the ecological one. The security problematic isn't confused with the state's normal operation but it refers only to the menaces that, through the mentioned dimensions endanger the state existence itself.

I. Sistemul de securitate european

Încă de la înființarea ei, Comunitatea Europeană a urmărit interconectarea sistemelor economice ale statelor membre. Pornită inițial ca o uniune vamală, cu scopul de a controla producțiile de cărbune și oțel ale Germaniei, integrând economia acesteia într-un sistem european mutual, Comunitatea Europeană și-a dezvoltat cu timpul componenta politică, întărind instituțiile comune de la Bruxelles și adăugând, prin Tratatul de la Maastricht, embrionul unei componente militare vizând integrarea Uniunii Europei Occidentale în nou creată Uniune Europeană. De la Uniunea Vamală realizată prin Tratatul de la Roma din 1957, deciziile politice comune ale liderilor vest-europeni au dus popoarele Europei pe calea integrării la toate nivelurile, integrare exprimată prin Piața Unică, instituită de Actul Unic European, continuată de Uniunea Economică și Monetară, ivită în urma Tratatului de la Maastricht, și întărită de Tratatul de la Amsterdam, încununată în final cu adăugirea componentei militare, prin dezvoltarea unei viitoare armate comune europene, ca urmare a deciziei Summit-ului de la Köln, din iunie 1999.

La acest început de secol, Europa unită își propune continuarea procesului de completare a dimensiunii economice cu una de politică

* Căpitan, Statul Major al Forțelor Aeriene.

externă și de apărare. Este un obiectiv ambițios, pentru realizarea căruia trebuie depășite atât reticențele aliatului transatlantic, cât și cele interne, legate indeosebi de chestiunile suveranității naționale și cheltuielilor militare.

Politică Europeană Comună de Securitate și Apărare reprezintă o nouă provocare pentru Uniunea Europeană, deși ideea unei Politici Comune de Apărare nu este de dată recentă.

În opinia specialiștilor în studii de securitate (Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap de Wilde), conceptul modern de securitate include cinci factori cumulativi; securitatea unei entități statale este asigurată dacă se ține cont de fiecare dintre următoarele cinci componente: componenta politică a securității, componenta militară, componenta economică, componenta societală și cea ecologică. Problematika securității nu se confundă cu funcționarea normală a statului pe aceste dimensiuni, ci se referă numai la amenințările care, prin dimensiunile menționate, pun în pericol însăși existența statului. Securitatea politică se referă la stabilitatea organizațională a statelor, a sistemelor de guvernământ și a ideologiilor care le legitimează. Componenta militară a securității privește interconexiunea următoarelor două niveluri: al armelor ofensive și al capacităților defensive ale statelor, împreună cu percepția statelor despre intențiile celorlalți participanți la viața internațională. Securitatea economică privește accesul la resurse, finanțare și piețe necesare pentru a susține nivele acceptabile ale dezvoltării și puterii statului. Când vorbim despre securitate societală, ne referim la menținerea, în cadrul unor condiții acceptabile pentru a permite procesul de evoluție, a identității naționale colective, a modelelor tradiționale ale limbii, culturii, religiei și obiceiurilor unui popor. După cum evoluează evenimentele, unele dintre cele mai mari probleme pentru securitatea europeană le va pune componenta societală, datorită situațiilor existente în Bosnia-Herțegovina, Transnistria, Macedonia, Kosovo, Belarus, Muntenegru.

În accepțiunea Grupului de la Copenhaga, regiunile (comunitățile) de securitate au următoarele caracteristici¹, oglindite perfect de construcția europeană:

- au în componență două sau mai multe state;
- aceste state constituie o grupare geografică coerentă;
- relația între statele respective este marcată de interdependență din punctul de vedere al securității, în sens pozitiv sau negativ, dar care este oricum în mod semnificativ mai puternică între statele respective decât cea dintre ele și alte entități din afara comunității;

¹ Barry BUZAN, Ole WEAVER, Jaap de WILDE, op.cit., p. 15.

– modelul securității interdependente trebuie să fie profund și durabil.

De-a lungul anilor, Uniunea Europeană a construit baza unei securități prin cooperare, tratatele semnate între membrii Uniunii consfințind gradual translația unor atribute ale suveranității naționale către autoritățile centrale de la Bruxelles. Astfel, în 1957, prin Tratatul de la Roma, se introduceau doar principiile generale legate de obiectivele comune, în Actul Unic European din 1986 avem prima menționare a așa-numitei „Cooperări Politice Europene”, iar ulterior, în 1991, în Tratatul de la Maastricht, se prevăd măsuri pentru transformarea Uniunii Europene Occidentale în „brațul armat al Uniunii Europene”². Capitolul V al Tratatului de la Maastricht, intitulat „Dispoziții privind Politică Externă și de Securitate Comună”, se ocupă de reglementarea PESC. Mecanismele principale se bazează pe informarea reciprocă a statelor membre cu privire la problematicile de politică externă și de securitate, pe adoptarea unor acțiuni comune și, foarte important, pe faptul că, în virtutea suveranității partajate între statele membre și instituțiile europene, Consiliul European definește principiile și orientările generale ale PESC. Mai mult, Tratatul de la Amsterdam din 1998 întărește prerogativele Consiliului European asupra unor forțe armate comune ale statelor membre, arătând la articolul J.3 al Tratatului că respectivul Consiliu „definește principiile și orientările generale ale Politicii Externe și de Securitate Comune, inclusiv pentru problemele care au implicații în domeniul apărării”³.

Analizând istoria creării unei Politici Externe și de Securitate Comună, trebuie să amintim momentul deciziei politice de a reînarma Germania în anii 50 când, pentru a permite acest lucru, Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg și Olanda au inventat proiectul Comunității de Apărare Europene, inițiind crearea unei armate europene comune. Proiectul a fost respins mai târziu (1954) de către Franța, din cauza neînțelegerilor politice dintre țările fondatoare. La trei ani după stabilirea Comunității Economice Europene, dorința de a reîncepe construcția politică a apărut sub auspiciile lui De Gaulle. Francezul Christian Fouchet a pregătit trei propuneri în anii 1961-1962, cunoscute sub numele de „Planul Fouchet”. Cooperarea interstatală trebuia să ducă la o politică externă unică, statele membre trebuiau să-și întărească securitatea în comun și să-și coordoneze politicile de apărare. Ultima dintre acestea prevedea consultări bilaterale periodice și comitete comune de lucru, care pregăteau reuniunile la nivel

² Constantin VALENTIN, *Documente de bază ale Comunității și Uniunii Europene*, Titlul V al Tratatului de la Maastricht, Editura Polirom, Iași, 1999, p. 180-185.

³ Constantin VALENTIN, *Documente de bază ale Comunității și Uniunii Europene*, Titlul V al Tratatului de la Amsterdam, Editura Polirom, Iași, 1999, p.260.

înalt - inclusiv un comitet în domeniul apărării. Din nefericire însă, a fost rândul celorlalți să respingă acest „Tratat asupra Uniunii Statelor” motivându-se că nu se dorește o colaborare excesivă între state și nici ruperea legăturii cu SUA și NATO. Totuși, în 1969, la Summit-ul de la Haga, cei șase membri ai CEE au reafirmat necesitatea de a unifica politic Europa. În 1970 s-a adoptat Raportul Davignon, marcând Cooperarea Politică Europeană, deși aceasta se referea exclusiv la politică externă. Treisprezece ani mai târziu, la Stuttgart, s-a mai făcut un pas: aspectele politice și economice ale securității au fost incluse între obiectivele CPE. Până la momentul Maastricht, diplomația occidentală și-a armonizat pozițiile față de statele terțe, pe baza acordurilor informale, dar în lipsa unor structuri comune ale Comunității Economice Europene.

Tratatul de la Amsterdam a adus schimbări pragmatice cu privire la următoarele chestiuni: s-a creat o celulă de planificare politică și analiză, s-a înființat poziția de Înalt Reprezentant al PESC, s-a adoptat votarea de către Majoritatea Calificată (QMV) pentru implementarea măsurilor și extinderea cooperării în domeniul managementului de criză între UE și UEO. Din acest moment, unele analize ale cancelariilor occidentale au considerat că responsabilitatea PESC se restrânge doar la reacții față de crizele ce pot apărea, în sensul intervențiilor militare și/sau diplomatice, deci incluzând aspectele legate de apărare, iar alții au preferat să disocieze politică diplomatică și de securitate de aspectele legate de apărare.

În ceea ce privește forțele armate comune, ulterioare semnării Tratatului de la Maastricht, semnalul a fost dat de Franța și Germania care creau, în mai 1992, EUROCORPS, marcând prima etapă a unei apărări europene autonome. Inițiativa continuă cooperarea bilaterală franco-germană, care a demarat în 1963, în contextul juridic fixat de Tratatul de la Élysée. Scopurile creării acestui corp de armată comun franco-german au fost să contribuie la apărarea Europei, în conformitate cu Art. 5 al Tratatului fondator al UEO, să mențină pacea și să asigure asistența umanitară în afara zonei de acțiune a NATO. Din punct de vedere politic, momentul ales la începutul anilor 90 a reprezentat soluția de compromis față de răcirea relațiilor franco-germane în momentul unificării: Franța dorea să mențină trupe pe teritoriul Germaniei unificate, fiind obligată în același timp să trateze fostul adversar ca pe un partener egal. Chiar dacă, la început, această inițiativă a fost tratată cu nepăsare sau neliniște din partea Marii Britanii și, respectiv, a Olandei, după puțin timp aceste două țări s-au oferit și ele să colaboreze pentru consolidarea corpului de armată comun, în urma obținerii unor asigurări cu privire la preeminența NATO în domeniul apărării colective a aliaților. Două noi unități multinaționale, EUROFOR și

EUROMARFOR, au completat inițiativa franco-germană. Cele două unități au fost create de către Franța, Spania și Italia pe 15 mai 1995, în urma sesiunii ministeriale a UEO de la Lisabona. Prima este o unitate terestră ușoară, mobilă, concepută pentru intervenții în cadrul crizelor de joasă intensitate sau pentru acțiuni umanitare și dotată cu 10.000 de oameni. Cea de-a doua este o forță maritimă, dotată cu capacități aeronavale; capacitățile navale reunesc statele membre ale UE, permițându-le să controleze împreună întregul sector mediteranean, ceea ce nu s-ar fi putut realiza în mod individual.

Marea Britanie a fost atrasă la formarea Grupului Aerian European, inițiativă lansată la Summit-ul de la Chartres din 1994, Grup care avea ca obiective să realizeze o complementaritate tehnică între cele două forțe aeriene naționale și să asocieze Marea Britanie, din punct de vedere politic, procesului multinațional. GAE a fost extins în 1999, pentru a include Germania, Olanda, Belgia și Spania.

Aceste forțe europene sunt puse la dispoziția UEO, fiecare având atribuții diferite. Misiunile lor sunt fixate în Declarația de la Petersberg a UEO, semnată la 19 iunie 1992:

- contribuția la apărarea comună a Alianțelor europene;
- intervenții umanitare sau cu scopul de a evacua resortisanții europeni din zonele de conflict;
- misiuni de menținere a păcii;
- intervenții ale forțelor combatante în cadrul gestiunii crizelor.

Un moment important în istoria PESC europene l-a constituit întâlnirea franco-britanică de la Saint-Malo, din 4 decembrie 1998. Pentru prima dată, în Declarația Comună asupra Apărării Europene, s-a subliniat clar nevoia ca Uniunea Europeană să aibă capacitatea pentru acțiuni autonome, susținută de forțe militare credibile, mijloacele pentru a decide folosirea lor și pregătirea de a o face. Era o schimbare istorică a poziției britanice, care până atunci se situase undeva între indiferență și opoziție față de o Politică de Securitate și Apărare Comună în Europa. Această schimbare reflectă o poziție similară a francezilor în raport cu participarea la structurile militare integrate ale NATO, în momentul în care Alianța reforma structurile de comandă. Respectându-și însă partenerii americani tradiționali, britanicii propuneau eficientizarea managementului de criză, fără a dilua resursele destinate apărării comune; totodată, propuneau ca Uniunea să se ocupe de funcțiile politice ale UEO, iar NATO de cele militare.

Totuși, momentul crucial al solidificării unei apărări europene a venit o dată cu decizia Consiliului European de la Köln de a face PESC să

fuzioneze cu UEO⁴. Cauzele principale au fost modesta performanță europeană în criza din Kosovo și dorința unei autonomii de execuție față de NATO, respectând însă principiile legăturii transatlantice, și anume pe cele ale dezvoltării unei securități europene împreună cu SUA.

De asemenea, la Summit-ul de la Helsinki din 10-11 decembrie 1999, s-au adus noi precizări cu privire la cadrul stabilit la Köln, introducându-se pentru prima dată cifre și termene concrete pentru forța comună de apărare a UE. „Statele membre trebuie să fie pregătite ca, până în 2003, să poată desfășura, într-un interval de 60 de zile și pentru cel puțin un an, forțe militare numărând 50.000-60.000 de oameni pentru întregul spectru al sarcinilor de la Petersberg”, se preciza în Concluziile președinției finlandeze a Consiliului Afacerilor Generale. În același timp, făcând referire la alte state interesate, Concluziile deschid și posibilitatea contribuției acestora la managementul militar al crizelor de către UE.

Pentru a-și putea asuma responsabilitățile referitoare la întreaga gamă a misiunilor de prevenire a conflictelor și managementul crizelor, statele membre ale UE trebuie să dezvolte capabilități militare mai eficiente și să stabilească noi structuri politice și militare, pentru adoptarea deciziilor și conducerea acțiunilor. Este adevărat că Europa, ca organizație, nu deține necesarul de bază pentru un război precum cel din Kosovo, ca, de pildă, transport aerian de armament greu, armament de înaltă tehnologie, etc., precum și trupe suficiente care să fie desfășurate, chiar dacă are mai mulți militari decât Statele Unite.

Este evident că Europa trebuie să fie, înainte de toate, responsabilă pentru propria securitate: nu poate cere Statelor Unite să intervină ori de câte ori apare vreo criză pe continent. Mai mult, dacă se dorește menținerea legăturii transatlantice, trebuie dezvoltat un parteneriat real cu Statele Unite și împărțită sarcina securității comune.

În altă ordine de idei, SUA se tem de o eventuală „dislocare” a Europei din dispozitivul comun de apărare, susținând că NATO trebuie să rămână cea mai importantă organizație de securitate. În replică, UE, în frunte cu Germania, argumentează că actualele preocupări legate de întărirea capacității de apărare sunt menite să întărească Alianța Nord-Atlantică. Americanii susțin menținerea legăturilor trans-atlantice ca o condiție necesară pentru instaurarea unui climat de securitate viabil și, mai ales, stabil. Criza din Kosovo a atestat încă o dată faptul că Europa nu poate să-și gestioneze singură securitatea, prezența americană fiind evidentă.

⁴ Decizie pronunțată la Conferința Interguvernamentală a UE de la Köln 3-4 iunie 1999.

Alocațiile bugetare europene în materie de apărare se ridică la 60% din cele americane, dominând în continuare modelul armatelor numeroase și, în egală măsură, costisitoare. Din această perspectivă, se impun pentru statele europene implicate în procesul de creare a Identității Europene de Securitate și Apărare ajustări radicale în cadrul forțelor armate proprii: armata trebuie recreionată prin stabilirea unui echilibru în ceea ce privește resursele și modul în care acestea sunt utilizate.

Enumerând câteva dintre riscurile sfârșitului de secol XX – tentația unui izolaționism american și noile tensiuni dintre Washington și Beijing -, președintele francez Jacques Chirac sublinia că „*un sistem cu adevărat multipolar nu poate exista decât dacă Uniunea Europeană devine ea însăși o putere reală*”. După crearea Euro, continentul trebuie să deschidă al doilea mare „șantier”, cel al Apărării: „*Kosovo a confirmat pe deplin necesitatea și chiar urgența afirmării unei Europe a Apărării, care să acționeze fie în sânul Alianței Atlantice, fie de maniera autonomă, în funcție de natura crizelor*”.

Lecția kosovară este invocată și de fostul consilier al președintelui american Jimmy Carter. Relevând slaba capacitate militară a Uniunii Europene, în ciuda unui buget ce reprezintă două treimi din cel al SUA, Zbigniew Brzezinsky afirma că „*pentru a fi un partener al Americii în sistemul internațional care se naște, Europa trebuie să se unească, să se integreze nu numai din punct de vedere economic, ci și politic și militar*”.

Criza din Kosovo a evidențiat necesitatea unei reechilibrări a balanței între SUA și Europa privind participarea la soluționarea crizelor și conflictelor în spațiul european, prin creșterea rolului continentului nostru dotat cu o politică externă și de securitate comună.

In mod logic, apar întrebări:

- se va dovedi UE capabilă să devină actor cu o voce unică în cadrul preocupărilor vizând întărirea securității în spațiul euro-atlantic și, pe un plan general, la nivel global?

- va fi capabilă UE să contribuie în mod concret și substanțial la relansarea sud-estului Europei pe coordonatele stabilității și prosperității?

Dorința europenilor de a se afirma în domeniul securității și apărării se lovește nu numai de rezistența americanilor, care nu se arată prea încântați de posibilitatea apariției unui pol pur european în NATO. Complexitatea cooperării militare între cei 15 membri ai Uniunii este marcată și de diferențele între aceștia în ceea ce privește statutul lor militar: șase state sunt neutre (în mod tradițional sau constitutional), în timp ce celelalte aparțin Alianței Nord-Atlantice, o bună parte dintre ele preferând protecția umbrelei americane cheltuielilor de modernizare a armatei. In

plus, multe state dintre statele membre au încheiat între ele tratate bilaterale și multilaterale de cooperare militară.

Securitatea depinde de stabilitate, după cum stabilitatea nu poate fi atinsă fără o economie sănătoasă, dacă nu prosperitate. Invers, numai o economie sănătoasă este capabilă să susțină eforturile de securitate. Din această perspectivă, candidatura la NATO și UE a unui stat nu presupune conflictualitate sau competiție - orizontul de timp poate fi diferit, costurile pot fi diferite, însă rezultatul final nu poate fi decât o sumă pozitivă.

II. Preocupări privind securitatea spațiului sud-est european

O materializare a preocupărilor comune în acest sens a statelor din sud-estul Europei o reprezintă Pactul de Stabilitate, o inițiativă politică a unui număr de peste 50 de state și organizații. El sprijină proiecte în Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Croația, România, Serbia-Muntele Negru, precum și în Kosovo.

Prin promovarea cooperării regionale, Pactul de Stabilitate întărește capacitatea statelor din sud-estul Europei de a deveni conforme cu U.E. Crearea în regiune a unei zone de comerț liber și cooperarea transfrontalieră pentru edificarea unei infrastructuri regionale sau pentru combaterea criminalității organizate constituie elemente de deschidere a porții pentru calea de acces în Uniunea Europeană. Pactul de Stabilitate completează procesul de stabilizare și de asociere în domeniul cooperării regionale oferind, în același timp, un cadru pentru dezbaterile chestiunilor de politică de securitate, internă și externă, care interesează întreaga regiune

În ultima decadă, Sud-Estul Europei s-a aflat în centrul preocupărilor euro-atlantice privind securitatea. Bosnia, Kosovo, Macedonia – sunt doar câteva exemple ale evoluțiilor negative din Sud-Est Europei, dar, în aceeași măsură, exemple ale progreselor înregistrate de eforturile statelor din regiune și ale comunității internaționale de a consolida stabilitatea și securitatea în această zonă a continentului european. Deschiderea granițelor, garantarea libertății de mișcare, liberalizarea schimburilor de mărfuri și servicii, circulația rapidă a informațiilor au permis terorismului și crimei organizate efectuarea unui salt important din punct de vedere al sferelor de acțiune și din cel conceptual; organizațiile teroriste și criminale și-au adaptat rapid structura, metodele și mijloacele utilizate la noile realități, au diversificat formele de pregătire a personalului și au asigurat o mai pronunțată conspirativitate rețelelor, membrilor și activităților.

Exportul radicalismului islamic dinspre zonele aflate pe „axa răului” spre cele cu conflicte inter-confesionale latente, coroborat cu alegerea Europei de Sud-Est ca zonă de refugiu și refacere a grupărilor extremist-

teroriste, menține în actualitate riscul amenințărilor teroriste, probabilitatea concretizării acestora fiind sporită de existența în aproape toate țările din regiune a unor comunități puternice de cetățeni arabi, în rândul cărora se află și susținători sau membri ai organizațiilor teroriste Kongra Gel, Hamas, Hezbollah, Frații Musulmani, Al-Qaida etc.

În spațiul post-iugoslav, riscurile de securitate sunt agravate de persistența formațiunilor paramilitare, de genul Armatei Naționale Albaneze sau al Armatei Naționale a Muntenegrului, care propagă idei extremist-separatiste, tensionând climatul de securitate și așa foarte fragil.

Apariția pe continentul european „a celei de-a treia generații” de luptători antrenați în diverse tabere de instruire ale Al Qaida (foști voluntari din state occidentale care au luat parte la luptele din Afganistan, Cecenia, Bosnia și au revenit în statele de origine, unde au creat rețele de sprijin pentru continuarea Jihadului împotriva SUA și aliaților acestora) constituie un alt factor de risc major pentru climatul de securitate în Europa de Sud-Est.

Resurecția preocupărilor pentru afirmarea identității confesionale sau etnice inspirată de o acutizare a naționalismului și a efervescentei religioase a creat un teren mai mult decât favorabil pentru apariția unor manifestări extremiste și fundamentaliste. Mișcările masive de populație determinate de sărăcie sau de războaiele etnice locale și religioase au adus aceste conflicte în lumea occidentală, migrații devenind, de regulă, surse de sprijin politic și financiar pentru grupările teroriste din locurile de baștină. În multe situații, diaspora din țările vest-europene furnizează și sprijin uman „calificat”, teroriștii provenind din astfel de medii având o pregătire net superioară mai ales pe linia utilizării mijloacelor moderne de comunicații sau cu aplicabilitate militară.

Factorii de insecuritate generați de cursa înarmărilor s-au amplificat după dezmembrarea Tratatului de la Varșovia, a U.R.S.S. și R.F. Iugoslavia, având ca efect disponibilizarea unor mari cantități de armament și material strategic, precum și a unei părți a personalului militar sau civil implicat în cercetarea, producția, comerțul și paza acestor materiale.

Aceste dezvoltări au favorizat sustragerea, deturnarea și tranzacționarea de armament și materiale sensibile pe piețele ilicite, având ca destinație zonele de conflict, state, grupări teroriste și organizații criminale interesate, dar și migrația de specialiști, cercetători și experți militari din Europa de Sud-Est către țări și grupări proliferatoare, prin racolare sau din considerente economice.

Pe acest fond, s-a ajuns la proliferarea grupurilor și bandelor de traficanți ilegali de armament, componente și produse strategice, unele dintre acestea fiind create și conduse de foste cadre ale structurilor de

apărare și de informații din țările respective, care au folosit legăturile deja create, experiența profesională, informațiile ce le dețineau și au exploatat situațiile de criză, haosul, confuzia, corupția și superficialitatea în sistemul de control, permeabilitatea frontierelor etc.

Cele mai active în domeniu au fost și sunt încă structurile de tip mafiot de sorginte rusă, care acționează pe arii extrem de întinse, precum și cele albaneze care controlează zona balcanică. Migrația ilegală este componenta cea mai dinamică a crimei organizate. Volumul migrației internaționale și în special al celei determinate de cauze economice pe traseul sud-nord, a crescut în mod dramatic.

Grupările criminale și cele teroriste au preluat controlul acestui fenomen, au introdus elemente organizatorice noi, dispun de mijloace de falsificare a documentelor și controlează companii de transport maritim, feroviar și rutier, transformând totul într-o industrie extrem de profitabilă. Pe diverse segmente, grupările criminale angajate în traficul de droguri cooperează și cu alte organizații ilegale, sporind astfel profitul obținut. Datorită cutumelor religioase și culturale proprii, unele categorii de migranți refuză să se integreze în noile societăți, devenind astfel factori de risc în planul stabilității politice și economice. Alte grupuri de migranți sunt percepute ca o amenințare datorită sprijinului pe care îl acordă unor organizații teroriste sau de gherilă. Un exemplu tipic pentru zona Balcanilor l-a reprezentat diaspora albaneză din Occident, care a reușit prin eforturi conjugate să rupă „de facto” Kosovo de Uniunea Serbia și Muntenegru și să destabilizeze Macedonia.

Instabilitatea regională a favorizat o creștere mai mult decât semnificativă și a traficului de droguri, acesta constituind o sursă majoră de venituri pentru grupările teroriste sau de tip mafiot, în special cele cu alură internațională.

La toate acestea se adaugă ofensiva procesului de islamizare a unor categorii minoritare (romi, pături defavorizate economic sau medical) din spațiul ex-iugoslav, îndoctrinarea acestora pentru a susține proiectul „Statului islamic pur”, pericolele rezultate din asocierea cercurilor islamice radicale cu mișcările sau organizațiile naționalist-extremiste și regrouparea militanților radicali în formule organizatorice noi (fundații, asociații culturale, religioase, de caritate etc.), care servesc interesele unor organizații sau state care susțin terorismul.

În procesul de islamizare și îndoctrinare religioasă sunt implicate și o serie de organizații neguvernamentale, întâlnite mai frecvent în spațiul post-iugoslav și Albania, care condiționează aproape orice sprijin umanitar de realizarea unor obiective ce țin de propagarea islamului.

Recrudescența extremismului de dreapta, a naționalismului, xenofobiei și revizionismului în unele țări din regiune, coroborată cu sentimentele antisemite comune acestor mișcări, amplifică sursele de sprijin și de alianțe ale extremiștilor și supradimensionează spectrul amenințărilor la adresa securității naționale și regionale.

Contracararea amenințărilor la adresa securității în Europa de Sud-Est presupune demonstrarea solidarității politice și a voinței ferme de acțiune în comun împotriva tuturor structurilor teroriste și ale crimei organizate, identificarea cauzelor care pot genera atitudini extremist-teroriste, precum și a factorilor care favorizează dezvoltarea criminalității transfrontaliere, în toate formele de manifestare a acesteia și, mai ales, asigurarea consensualității, unității și complementarității măsurilor adoptate de comunitatea internațională în combaterea acestor fenomene.

**REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE. PROIEȚII
GEOPOLITICE ȘI GEOSTRATEGICE –**

Drd. Simona MALEȘCU*

Currently, the Wider Black Sea Area is going through another historic phase, characterized by the long and painful break away from the Communism and by the belongingness to the Russian influence sphere, of transition from the closed economy and society to the values of democracy and market economy. Now, some states in the region are on the verge of integration into NATO or of adhesion to the EU or are engaged in the process of meeting the provisions of the pre-adhesion state, some have already become members of these organizations. Therefore, the evolutions from the Wider Black Sea Area are indissolubly tied to the changes that have occurred, in the past years in the security medium in Europe, especially in the Balkans, which is still considered to be “Europe’s powder keg”, the South Caucasus and the former soviet countries.

În prezent, reușita Uniunii Europene de integrare a 10 noi state, împreună cu iminenta înglobare a României și Bulgariei și mai apoi a Turciei, dar și conștientizarea faptului că pericolele secolului XXI vin din Orientul Mijlociu, fac ca regiunea extinsă a Mării Negre să fie tot mai mult în atenția Occidentului. În viziunea europeană, zona Mării Negre reprezintă centrul de stabilitate al unui arc ce se întinde din Balcani până în Caucazul de Sud.

1. Caracterizare geografică, geopolitică și geostrategică

Din păcate, nu există o accepțiune uniformă a delimitării geografice a regiunii extinse a Mării Negre. Dacă avem în vedere strict criteriul geografic atunci ea include cele 6 state riverane (România, Ucraina, Rusia, Georgia, Turcia și Bulgaria). Totuși, termenul de „extins” se referă mai degrabă la o regiune politico-economică, decât la un geografică, astfel încât nu putem să nu luăm în calcul importanța politică, economică și strategică a unor țări precum Moldova, Armenia, Azerbaidjan, Albania și Grecia. Prin urmare, regiunea extinsă a Mării Negre se întinde de la Balcani până la

* avocat, doctorand în Științe Militare la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

Marea Caspică, devenind una din cele mai dinamice zone din perioada post-Război Rece și post-Uniunea Sovietică. Ea este flancată la vest de Balcani și la est de Caucaz, două spații cu un potențial conflictual foarte ridicat, ce în anii '90 erau considerate periferia Europei. De asemenea, nu putem să ometem importanța coridorului energetic euro-asiatic, ce unește marii consumatori ai Occidentului de bogatele rezerve energetice din zona Mării Caspice și din Asia Centrală.

În procesul de redefinire a Europei și de transformare a Alianței Nord-Atlantice, zona extinsă a Mării Negre nu numai că dobândește noi valențe geopolitice și geostrategice, dar reprezintă și o provocare pentru Occident de a „remodela” această regiune (scop realizat deja în sud-estul Europei), în sensul securizării ei și ancorării la idealurile și valorile democratice, contribuind astfel la consolidarea păcii și stabilității în lume¹.

Acceptarea Turciei drept candidată la aderare, împreună cu apropiata integrare a României și Bulgariei, denotă politica de deschidere a UE spre estul continentului. Decizia UE de a extinde politica de vecinătate a Europei spre Armenia, Azerbaidjan și Georgia face ca țările din nord-estul Mării Negre să-și consolideze și diversifice relațiile cu Uniunea. Interesul comunității europene este transformarea acestor state în societăți democratice stabile, care, apoi, vor fi capabile să disipeze valorile occidentale către est și sud². Totuși, recunoscută fiind dependența Uniunii de resursele energetice din Federația Rusă și Orientul Mijlociu, interesele acesteia se referă și la accesul la sursele de energie.

Pentru NATO, regiunea extinsă a Mării Negre a devenit noua linie de front a luptei împotriva traficului de arme, droguri, ființe umane etc. Politica Alianței se confruntă și cu așa-zisele conflicte înghețate, de felul celor din Transnistria, Cecenia, Osetia de Sud, Abhazia, de care nu poate face abstracție în atingerea obiectivului său de proiectare a stabilității în Orientul Mijlociu. Astfel, în lumina campaniei contra terorismului desfășurată în Afghanistan și Irak și extinderii atribuțiilor NATO în această zonă, regiunea extinsă a Mării Negre devine un element primordial al strategiei occidentale. Instalarea de baze militare SUA pe teritoriul României și Bulgariei reprezintă un alt factor de sprijin al campaniei de instaurare a securității și democrației și de eradicare a fenomenului terorist.

¹ SARCINSCHI, Alexandra și BĂHNĂREANU, Cristian, *Redimensionări și configurări ale mediului de securitate regional (zona Mării Negre și Balcani)*, Ed. UNAP, București, 2005

² ASMUS, Ronald D. și BRUCE P. Jackson, *The Black Sea and the Frontiers of freedom*, în *Policy Review*, spring 2004.

2. Posibile proiecții ale regiunii extinse a Mării Negre

Dinamica cooperării în arealul Mării Negre este puternic influențată de mutațiile ce au avut loc în ultimii ani în Europa, Orientul Mijlociu și Asia. Central și vest-europenii pășesc cu vigoare spre unitate. Este o soluție majoră pe care aceștia o întrevăd pentru realizarea interdependențelor necesare înfăptuirii solidarității active în reducerea decalajelor de dezvoltare, afirmării și funcționării democratice a statelor, creșterii standardului de viață, rezolvării problemelor de mediu și eliminării amenințărilor teroriste și de orice natură la adresa „bătrânului continent”. Locuitorii Orientului se confruntă cu conflictele fratricide, lipsa instituțiilor democratice, sărăcia și terorismul. Asiaticii au de-a face cu deficitul de unitate, discrepanțe în accesul la materii energetice și cu unele probleme istorice rămase deschise care le alimentează strategiile de înarmare cu mijloace de nimicire în masă. Totuși, și asiaticii caută mecanisme și forme de cooperare și de întărire a încrederii. Cele mai frecvente politici și strategii de gestionare a evenimentelor și proceselor din spațiul asiatic sunt cele de parteneriat, acordurile bilaterale și cele specifice forumurilor și organizațiilor din zonă: APEC, ANSEA, Forumul Asia de Nord-Est, etc.

În Europa, oportunitățile pe care le oferă instituțiile UE pentru dezvoltarea durabilă națională, regională și globală, bazate pe propagarea unui nou model de funcționare, bazat pe un grad ridicat de participare și implicare în viața societății și comunităților, caută să ofere un răspuns adecvat sfidărilor începutului de mileniu, acordând o șansă în plus reunificării continentului.

Analiza aprofundată a complexului instituțional european subliniază rolul decisiv al funcționalității și autorității, al responsabilității structurilor și funcțiilor comunitare în consolidarea democrației și a progreselor pe plan economic, social, politic, științific, cultural etc., în exercitarea atribuțiilor și mandatelor încredințate. Aportul instituțional comunitar la edificarea proiectului „Wider Europe” are o importanță majoră pentru extinderea securității și stabilității, accelerarea construcției și consolidarea identității comune europene, prosperitatea regiunilor și a zonelor geografice rămase în urmă. Cu toate acestea, în prezent, „capacitatea de asimilare” a UE este pusă sub semnul întrebării, europarlamentarii susținând că după aderarea României și Bulgariei, la 1 ianuarie 2007, orice nouă extindere este imposibilă fără o reformă a Tratatului de la Nisa, care este, actualmente, în vigoare, în lipsa adoptării Constituției Europene.

Implicarea în zonă a noi actori statali sau nonstatali impune ca actuala configurație dimensională a cooperării instituționale continentale să fie îmbunătățită, elaborarea unor noi proiecte de cooperare și întărire a

securității devenind imperios necesară. Europa este angajată astfel într-o fază de „politică megaconstituțională”³ în care o parte substanțială a dezbaterii politice este consacrată problemelor de natură instituțională.

Pornind de la principiile transformării instituțiilor europene: „deschidere, transparență și participare”⁴ statele situate în zona extinsă a Mării Negre caută modalități specifice de creștere a încrederii și cooperării reciproce în scopul realizării unui sistem de securitate adecvat nevoilor lor concrete. Acest sistem vine să completeze și să întărească construcția general-europeană.

Noile structuri și mecanisme instituționale din zona extinsă a Mării Negre proiectează și pun în practică decizii ce stimulează dezvoltarea unor domenii de interes comun, ca: agricultură, transporturi, securitate, combaterea terorismului și crimei organizate, traficului de arme, droguri și ființe umane, spălării banilor⁵.

Succesele repurtate reflectă accentul important pus pe amplificarea cooperării și colaborării pe multiple planuri, a dialogului structurat cu NATO, UE și alți actori regionali, continentali și globali, pe modernitatea conceptelor și structurilor instituțiilor și mecanismelor de elaborare și implementare a deciziilor și recomandărilor. În anii care vor urma, orice acțiune de cooperare în zona Mării Negre va trebui să țină cont de complementaritatea rolurilor și misiunilor tuturor organismelor cu care se conlucrează pentru a nu risipi forțe și a asigura sinergia acțiunilor comune.

NATO se transformă pentru a răspunde întregii game de amenințări cunoscute, intervenind cu succes în zona de propagare a lor, oriunde s-ar afla aceasta. Alianța este interesată de realizarea unui sistem de securitate stabil la Marea Neagră, fapt prezentat explicit în cadrul Summit-ului de la Istanbul. Aici a fost proiectată o nouă politică a parteneriatelor strategice, pentru a se asigura în viitor o cooperare mai activă cu țările din Caucaz, Asia Centrală și cu cele din Orientul Mijlociu. Un nou val de lărgire, prin posibila aderare a Georgiei, poate să readucă Alianța la contact direct cu Rusia pe țărmul răsăritean al Mării Negre.

Uniunea Europeană continuă procesul de extindere și își pregătește strategii și forțe cu care să gestioneze securitatea continentului și dincolo de granițele Uniunii. Nevoia de resurse energetice, fără de care dezvoltarea ei economică s-ar prăbuși, o apropie tot mai mult de petrolul și gazele naturale

³ DEHOUSSE, Renaud, în „Les institutions européennes en quête de légitimité: nécessité d’une approche privilégiant la procédure”, din *Les cahiers de la cellule de prospective*, volumul „Gouvernance dans l’Union Européenne”, editat de Comisia Europeană, 2004, p. 185

⁴ *ibidem*

⁵ Cf. *Lucrările Sesiunii Adunării Parlamentare a Cooperării Economice la Marea Neagră*, din 9 decembrie 2003, în Buletin informativ nr. 11-12/2003 al Administrației Prezidențiale, pp. 45-47

ponto-baltice. Interesul UE pentru zona extinsă a Mării Negre va crește pe măsură ce se va lega ombilical de câmpurile petrolifere și gazeifere de aici, va intra în impas de mână de lucru ieftină și calificată, de piețe de desfacere sigure, legislația comunitară în domeniul mediului se va înăspri, determinând translatarea industriei poluante și energofage către periferia și, mai ales, exteriorul Uniunii.

Rusia va încerca, în continuare, să își afirme statutul de principala putere a spațiului, căutând să obțină tot ce poate să-i ofer această poziție. Interesul manifestat de Occident față de Moscova îi stimulează aspirațiile. Specialiștii apreciază că de ea vor depinde livrările sigure și stabile de energie necesare dezvoltării Europene în următorii zece ani⁶, iar aceasta va conduce Bruxellesul, probabil, la un șir întreg de concesi.

Rusia este foarte atentă la relațiile cu vecinii, îndeosebi cu cei din fostul spațiu sovietic. De altfel, una dintre problemele cele mai acute cu care se confruntă încă Rusia este cea a frontierelor cu aceste state. Kremlinul își exprimă tot mai des părerea că a venit timpul ca Moscova să-și revizuiască atitudinea față de unii dintre ei. Se consideră că, în condițiile când interesele de stat ale Rusiei vor dicta, se poate trece la recunoașterea oficială a Transnistriei, Abhaziei, Osetiei de Sud și regiunii Nagornii Karabah⁷. Situația poate conduce la scăparea de sub control a conflictelor azi „înghețate”.

Parteneriatul strategic cu Germania este posibil să-și reducă dimensiunile, după schimbarea survenită în conducerea Bundestagului. Aceasta poate determina o reorientare a Moscovei către un alt actor euroatlantic puternic.

Din punct de vedere militar, sub steagul luptei împotriva terorismului, apare evidentă dorința Kremlinului de a-și extinde participarea militară dincolo de granițele Federației.

Ucraina întreprinde demersurile necesare acceptării pe listele de așteptare ale extinderii NATO și UE, printre acestea înscriindu-se reforma armatei sale supradimensionate și câștigarea sprijinului opiniei publice⁸.

Slabele performanțe economice, lipsa resurselor energetice, materiilor prime, piețelor de desfacere, precum și afinitățile tradiționale de limbă, cultură și obiceiuri o rețin, posibil în următorii ani, în sfera de influență rusească.

Închirierea bazei navale din Sevastopol și a infrastructurii necesare Flotei Ruse a Mării Negre dincolo de anul 2017⁹, poate naște o situație fără

⁶ TOMBERG, Igor, *Conducta baltică: Moscova a întors foaia*, în RIA Novosti din 18 septembrie 2005

⁷ KRILOV, Aleksandr, *Novaia Politika*, 24 septembrie 2005

⁸ <http://www.rusialazi.ro/print.php?a=externe2005102402.xml>

precedent în condițiile aderării Ucrainei la NATO: existența unei baze rusești pe teritoriul Alianței Nord-Atlantice.

Turcia, după o așteptare de 42 de ani, își vede visul împlinit. Uniunea Europeană a deschis negocierile de aderare a acesteia la structurile europene. În calitate de stat NATO și viitor membru al UE, posesoare a singurului loc de ieșire din Marea Neagră către oceanul planetar, Turcia va fi în anii care vor urma, un jucător de seamă în geopolitica Ponto-Caspică. Modul de rezolvare a problemei kurzilor va influența însă valoarea statutului Turciei în regiune.

Georgia este în curs de ancorare la valorile europene, dorind o ștergere totală a imaginii apartenenței la spațiul fost sovietic.

Dorința manifestă a integrării în NATO și UE este concretizată prin reforme de amploare, dar există un anumit imobilism în punerea lor în operă.

Separatismul abhaz și sud-osețian îi afectează integritatea teritorială, îi macină economiile și forțele.

Poate fi un partener credibil în dezvoltarea oricărui proiect de cooperare la Marea Neagră.

Republica Moldova consideră că aderarea la NATO și UE este un panaceu al tuturor problemelor cu care se confruntă azi țara. Dorește rezolvarea grabnică a conflictului transnistrean, conștientă fiind că Transnistria poate împiedica orice fel de traseu European al Chișinăului.

Necesitățile o determină să-și manifeste în continuare interesul în dezvoltarea cooperării regionale, mai ales în domeniile: economie și securitate.

România și Bulgaria sunt angajate în procesul integrării depline în NATO și UE. Au inițiative comune și se sprijină reciproc la realizarea mai multor programe de cooperare în zona Mării Negre și în sud-estul Europei.

Desfășurarea bazelor militare ale NATO pe teritoriul acestora asigură un plus de securitate și stabilitate în bazinul Pontic.

În concluzie, succinta prezentare a principalilor jucători de pe eșichierul Mării Negre și perspectivele probabile ale interesului manifestat pentru realizarea unor proiecte eficiente de cooperare oferă o imagine a trendului general pozitiv al construirii unor aranjamente regionale în scopul creșterii încrederii și cooperării în zonă.

Acest proces va sta la baza realizării continuu-ului dintre zonele Mediteranei și Mării Negre, extins spre spațiul Orientului Mijlociu, Caucazului și Asiei Centrale. Implicarea în zonă a noi actori de forță arată că actuala configurare dimensională a cooperării instituționale zonale se

⁹ *Ukraine to Fulfill its Commitments on Russian Black Sea Fleet*: <http://www.unian.net/eng/news/news-87708.html>

impune a fi îmbunătățită, că elaborarea unor noi proiecte de cooperare și întărire a securității devine imperios necesară.

3. Concluzii

Regiunii extinse a Mării Negre i se deschid perspective deosebite pentru viitorul pe termen mediu și lung. Malurile sudic și vestic al Mării Negre sunt flancate de membrii Alianței Nord-Atlantice, iar restul țărilor din regiune dezvoltă relații strânse cu această organizație. În același timp, „Revoluția trandafirilor” din Georgia, schimbarea conducerii în Azerbaidjan și alte evenimente importante au deschis un nou capitol european pentru regiune și pentru rolul său într-o „Europă Extinsă”. Acest rol presupune mai mult decât simpla cooperare cu Uniunea Europeană; este nevoie de implicarea în procesul de realizare și conservare a stabilității și securității atât în regiune, cât și în Orientul Mijlociu, întrucât vecinătatea cu această parte a Asiei constituie un factor de risc pentru zona Mării Negre.

De asemenea, constituind punctul de intersecție al intereselor NATO, UE și ale Rusiei, regiunea extinsă a Mării Negre trebuie să își dezvolte o identitate care să îi permită crearea unei relații de parteneriat viabile cu marile puteri. Statele regiunii trebuie să țină cont atât de importanța ce li se acordă în lupta împotriva terorismului, cât și de statutul lor de punte de legătură comercială și zonă de tranzit între Europa Centrală, Orientul Mijlociu și Îndepărtat.

Totuși, aici există riscul creării unor noi linii de demarcație, prin simultaneitatea a două procese ce se desfășoară în același spațiu: pe de o parte, integrarea în NATO și UE, iar pe de altă parte presiunile Federației Ruse de integrare în CSI a fostelor state sovietice. În acest context, cooperarea multilaterală constituie șansa menținerii stabilității și unității regiunii. În domeniul politic, cooperarea regională trebuie să aibă drept principal scop finalizarea tranziției de la totalitarism la statul de drept, la democrație și respectarea drepturilor omului. În domeniul economic, este necesar ca regiunea să acorde atenție proiectelor comune care promovează liberalizarea și privatizarea piețelor și crearea unui mediu de investiții atractiv. În domeniul securității, ar trebui să dețină prioritate programele și proiectele ce au drept scop accelerarea integrării statelor în structurile europene și euroatlantice, eficientizarea strategiilor de prevenire și luptă împotriva noilor riscuri, pericole și amenințări la adresa regiunii.

EUROPA DE SUD-EST –EVOLUȚIE SAU RECUNOAȘTERE INTERNAȚIONALĂ?

Elena Cristina VLĂDESCU*

The existential slump which blocked the European Union since in the middle of the 2005 year, the French and Dutch electorate rejected firmly the project for the Principal Law, will be unsettled also in 2006. The referendum not only destroyed the treaty, but it stopped the engine which made Europe to forward to an integration more and more profound, revealing the miscommunication between the strategic of the European politics and citizens. Most of the 2006 year it will be looking for some solutions for this possible reparations. A capital idea would be the economical reform. This is an important problem because the secondary cause of the bad status of the European Union is it's own reduced economical performance. Unfortunately there is no agreement regarding the solution for the improvement of the status.

Romania is a decided partner for the European Union and for NATO, who can contribute with solutions which may be accepted by everyone. Europe is an energy consumer, but also a supplier for stability in the Black Sea area. The extended area of the Black Sea comprise the energy supplier states, but a consumer of security. In this context it should be found the right balance and the wisdom for excluding anyone, starting the premises that the interest is the well-being of the area.

Romania can be either a credible country for the West partners and also for the friends from East.

After the little but eloquent shock energy from this winter, the NABUCCO project and the oil transport project Constanta –Trieste become a necessary alternative. The solution for the Black Sea problem is to pass away from statements to actions, from analyses to projects, from discussions to projects financing.

1. Aspecte generale ale contextului geopolitic actual

Criza existențială care a blocat Uniunea Europeană de când, la jumătatea anului 2005, electoratul francez și cel olandez au respins

* jr., consilier relații publice S.C. MFA S.A. Mizil

categoric proiectul de Constituție, va continua nerezolvată și în 2006. Au trebuit să treacă mai multe luni până când unii lideri europeni au acceptat concluzia evidentă că această Constituție a murit. S-ar putea să mai treacă ani până la apariția unei alternative convingătoare pentru o viziune viitoare asupra Uniunii. Referendumurile nu numai că au omorât Tratatul, dar au oprit motorul care făcea ca Europa să înainteze spre o integrare din ce în ce mai profundă, dezvăluind lipsa de comunicare între strategii politicilor europene și cetățeni. În cea mai mare parte a anului 2006 se vor căuta soluții pentru posibile reparații. O idee capitală ar fi reforma economică. Aceasta este o problemă importantă deoarece cauza adiacentă a stării proaste a Uniunii Europene este performanța sa economică redusă. Din păcate, nu există un acord asupra soluțiilor privind îmbunătățirea situației. Marea Britanie, Țările Scandinave și cele din Europa Centrală, conștiente de performanțele recente superioare ale Americii față de cele ale Uniunii Europene, pledează pentru mai mult liberalism și concurență, mai puțină reglementare, precum o face Comisia Europeană prin așa numita “Agendă Lisabona”. Dar, țări importante precum Franța și Germania nu sunt convinse, deși, amândouă suferă acut din cauza creșterii economice lente și a ratei înalte a șomajului.

În 2006, America și multe din țările din Asia vor avea din nou o creștere economică mai rapidă decât majoritatea celor din UE, în special față de cele trei care reprezintă aproximativ 70% din producția zonei euro: Germania, Franța și Italia. Există perspective mai bune pentru o altă posibilă viziune privind UE: propria sa expansiune. Lărgirea prin admiterea țărilor din Europa Centrală și de Est a fost un succes fără echivoc. Cu România și Bulgaria în cursa pentru aderare și cu discuțiile deschise pentru admiterea Turciei, lărgirea pe mai departe este previzibilă. Țările din vestul Balcanilor conduc, dar țări ca Ucraina și Moldova se așează și ele la coadă. La Bruxelles se crede că UE se poate “lărgi” (să primească noi membri) numai dacă, în același timp, poate să devină mai “profundă” (mai multă integrare). Teama nespusă este că un club aflat într-o expansiune continuă poate degenera într-un simplu spațiu de liber schimb. Unii eurocrați au temeri privind promisiunile grăbite făcute României și Bulgariei și gândesc că Turcia nu va adera niciodată. Totuși, nu e ușor pentru nimeni să blocheze dinamica naturală de a accepta în Uniune și alte țări.

În 2006, pentru prima dată, Rusia își asumă președinția grupului G8. Acest lucru intervine după mulți ani de asociere din ce în ce mai strânsă cu primul club al țărilor cele mai industrializate din lume. În 1991, Mihail Gorbaciov a asistat la summit-ul de la Londra al grupului, ca invitat. În 1997, la Denver, Boris Elțin a primit susținerea lui Bill Clinton pentru ca

Rusia să devină membru deplin, lucru care s-a petrecut la întâlnirea de la Birmingham, anul următor.

Totuși, apartenența Rusiei la grup a fost întotdeauna controversată. Evident că țara nu îndeplinește criteriile de bază ale clubului: nu este o țară industrială de vârf și nu este o democrație deplină. Din când în când, de obicei pentru a protesta împotriva politicii interne a Kremlinului, voci influente de pe ambele maluri ale Atlanticului au cerut expulzarea Rusiei și întoarcerea la grupul mult mai omogen G7. O astfel de mișcare ar fi nejustificată și contraproductivă. Admiterea Rusiei în grup nu a fost bazată niciodată pe performanța ei reală, fie economică, fie politică; a reflectat punctul de vedere conform căruia este preferabil să aduci Rusia în Club, decât să o lași să se “plimbe pe afară”. Acest punct de vedere poate fi încă valabil. În plus, decât întoarcerea la formatul vechi al grupului, ar avea mai mult sens să se meargă înainte, lărgind grupul și mai mult, prin includerea altor jucători importanți, precum China și India.

Președinția rusă poate să se transforme într-un dezastru în privința relațiilor publice (dacă Rusia nu reușește să conducă lucrurile cu diplomatie) sau o oportunitate diplomatică. Pentru a folosi această oportunitate, președintele Vladimir Putin și consilierii săi trebuie să vină cu idei noi și practice în domeniile în care Rusia contează: politica energetică și securitatea legată de armele de distrugere în masă.

Globalizarea va continua și chiar într-un ritm extraordinar, indiferent de problemele cu care se confruntă Europa. Grație tehnologiei, efectele schimbării se vor transmite chiar mai repede dintr-o parte în alta a lumii. Necesitatea unui răspuns european la dezvoltarea globală va fi mai mare decât oricând, atât statele membre ale UE, cât și cetățenii ei vor avea nevoie de o Uniune care să fie mai mult decât suma părților ei, capabilă să ofere soluții, pe care statele membre efectiv nu le pot găsi fiecare în parte. Europa nu trebuie să se ascundă de realitate, ci să o înțeleagă și să-i răspundă printr-un nou impuls reformator, care să arate că Europa este deschisă schimbărilor, deschisă oportunităților, deschisă solidarității, atât în interiorul, cât și în afara granițelor sale.

Dacă am analiza procesul extinderii Uniunii Europene prin prisma actualului context economic internațional, am putea ajunge la concluzia că integrarea unei țări ca România nu este numai un câștig pentru Europa, ci și un foarte bine-venit factor de creștere a economiei sale.

După anul 2000, s-a instaurat în economia comunitară o tendință de încetinire a ritmurilor de creștere și, mai grav, o tendință netă de creștere a decalajului competițional atât față de SUA, cât și față de zona sud-est asiatică, reprezentată cu brio de către China și India. Incapacitatea promovării la cote superioare a procesului de inovație-cercetare-dezvoltare,

criza sistemului politicii agrare comunitare ca și eșecul politicilor sociale ridică în fața Uniunii pericolul iminent al declasării sale în ierarhia mondială. În contextul acestor probleme și disfuncționalități, este puțin probabil, dacă nu chiar imposibil, ca pe termen mediu economia europeană să se revigoreze și să înregistreze ritmuri de creștere competitive printr-un aport de tip intensiv al factorilor de creștere specifici așa-numitei “new economy” adică a stadiului în care deja se află economia nord-americană. Rămâne, însă, posibilitatea aportului la creșterea economică a unor factori de creștere de tip extensiv, adică a unor factori care au capacitatea potențării gradului de valorificare a capitalului nu neapărat prin investiții suplimentare, ci doar prin schimbarea mediului în care acesta funcționează. Expresia politică a necesității schimbării mediului de valorificare a capitalului o putem numi politică de extindere a Uniunii Europene.

Europa comunitară a decis, pentru a-și rezolva problemele de competitivitate, să cucerească noi teritorii, nu cu armele, ci prin extindere cu negocieri pe capitole. Aceste teritorii reprezintă medii de afaceri diferite de cele vest-europene, prin faptul că ofera noi oportunități, dar se mulțumesc cu puțin. România este un potențial pe care Uniunea Europeană dorește să-l valorifice pe baza principiilor și regulilor sale. Important este să știm să valorificăm acest context, integrarea fiind o imensă oportunitate și pentru cetățeanul român.

2. Necesitatea adoptării unui tratat de securitate energetică cu spațiul estic

România este un partener hotărât pentru Uniunea Europeană și pentru NATO care poate contribui cu soluții ce pot fi acceptate de toți. Europa este un consumator de energie, dar un furnizor de stabilitate în zona Mării Negre. Zona extinsă a Mării Negre cuprinde state furnizoare de energie, dar consumatoare de securitate. În acest context ar trebui găsit echilibrul just și înțelepciunea de a nu exclude pe nimeni, pornind de la premisa că interesul este bunăstarea zonei. România se poate constitui într-o țară care să fie considerată credibilă atât de către aliații din Vest, cât și de către prietenii din Est. Marea Neagră este un spațiu în care țările au interese divergente, dar și comune. Interesul dezvoltării economice leagă toate statele riverane Mării Negre. Important este în acest moment ca toate statele riverane și interesate în securizarea zonei să se așeze la masa tratatelor.

În strategia de securitate a României asumarea responsabilității de stat de frontieră NATO și UE este pregnantă, țara noastră asumându-și rolul de punte.

Scumpirea petrolului și a gazelor naturale din ultimii ani a readus în actualitate varianta de producere a energiei electrice cu ajutorul fisiunii nucleare. O dată cu aderarea României la UE, centrala de la Cernavodă va intra în disputa europeană privind viitorul energiei nucleare. Un sector nuclear mai dezvoltat ar fi ajutat economia noastră în această perioadă, când petrolul și gazele naturale s-au scumpit dramatic față de cotațiile de acum câțiva ani. Încă două-trei reactoare nucleare ne-ar fi scutit de o mulțime de probleme, importurile energetice ar fi fost diminuate, iar risipa din termocentrale ar fi putut fi evitată. Costul combustibilului în producerea de energie electrică de origine nucleară este de maximum 10 procente, în timp ce, în centralele pe baza de combustibili fosili, procentul este de 60%. Viitorul sectorului nuclear depinde mult de opinia publică europeană, România nu poate acționa de una singură, mai ales că cel puțin o parte din finanțare provine din Europa. Un atu serios pentru investitorii străini ar fi faptul că reactoarele de la unitatea unu și doi nu sunt de proveniență rusească, fapt care le-ar fi descalificat de la orice finanțare. După accidentul de la Cernobîl, europenii cer închiderea tuturor centralelor de acest tip. Mai mult, tehnologia de la Cernavodă nu utilizează uraniu îmbogățit, din care se pot produce bombe nucleare.

Culturile alternative (rapiță, porumb), destinate producerii de energie, devin atractive în condițiile reglementărilor europene, dar problemele agriculturii noastre (gerul și precipitațiile abundente) ar putea afecta dezvoltarea sectorului. Reglementările UE precizează clar că trebuie să înlocuim cel puțin 2% din benzina și motorina utilizată în transport cu biodisel și etanol, un alcool provenit din procesarea porumbului.

Comisia Europeană este capabilă și trebuie să faciliteze responsabilitățile manageriale ale guvernelor țărilor membre UE, în luarea inițiativelor de prezentare într-o viziune integrată a sistemului energetic. Instituțiile europene trebuie să contribuie la o analiză integrată a problemelor energetice care să atingă și aspecte ca: securitatea furnizorilor, competitivitate și protecția mediului, căutarea de noi surse energetice, regenerabile sau nucleare, promovarea unui dialog la nivel național și european, între țările consumatoare și producătorii strategici de energie, crearea unei piețe energetice europene deschise, pentru care progresul este insuficient. Se impune acordarea unei atenții sporite dezvoltării de rețele, precum și impulsivității interconexiunilor din acest domeniu. Controlarea impactului producției energetice asupra mediului și folosirea politicilor care să reflecte conceptual dezvoltarea sustenabilă reprezintă alte elemente de conținut ale acordului ce urmărește intensificarea cooperării în domeniul energetic la nivelul UE. Recentele fluctuații ale costului energiei și multitudinea semnalelor privind necesitatea unui nou regim al cooperării

internaționale, creează premisele dezbaterilor privind dezvoltarea unui climat favorabil pentru guvernarea europeană.

3. Identificarea unor surse alternative de alimentare cu țiței și gaze

După micul, dar elocventul șoc energetic din această iarnă, proiectul NABUCCO și proiectul de transport țiței Constanța-Trieste devin o alternativă necesară și viabilă. În acest sens trebuie avută în vedere nevoia interconectării sistemelor energetice și, implicit, crearea unei alternative la aprovizionarea cu energie a țărilor din UE. Oamenilor politici le revine misiunea de a găsi formula păcii în cazul conflictelor înghetate din zona Mării Negre. Pentru solutionarea conflictelor înghetate (Transnistria, Osetia, Abhazia și Ngorno - Karabah – regiuni care sunt aproape de frontierele noastre), România pleacă de la premisa că nici o soluție nu poate fi doar în favoarea unei părți. Soluția pentru problema Mării Negre este de a trece de la declarații la fapte, de la analize la proiecte, de la forumuri de dezbateri la finanțări de proiecte.

Problema energiei are o importanță vitală, iar siguranța aprovizionării cu petrol și gaze naturale constituie o prioritate absolută pentru orice economie a lumii. În condițiile apariției unor jucători noi pe piață care dețin rezerve energetice importante (țările de la Marea Caspică), marii consumatori de energie au ocazia să se reorienteze spre aceste surse de aprovizionare. Un amănunt important constă în faptul că țările de la Marea Caspică nu sunt membre OPEC și nu respectă strategia de reglementare a prețului petrolului a acestei organizații. Rezervele țărilor de la Marea Caspică sunt interesante atât pentru UE, care și-ar putea reduce în acest fel dependența de importurile energetice din Rusia, cât și pentru alte țări: China, SUA și Coreea de Sud, aceasta din urmă intenționând să cumpere petrol din Rusia sau Kazahstan pentru a evita zona tensionată a Orientului Mijlociu.

Estimate la 60-75 miliarde barili, rezervele de țiței ale țărilor din zona Mării Caspice atrag interesul întregii lumi. Accesul Europei la aceste rezerve poziționează România și Marea Neagră pe o axă strategică deosebit de avantajoasă din punct de vedere economic.

3.1. Definirea contextului energetic actual

Atât pentru gazele naturale, cât și pentru petrol, traseul nordic de transport este controlat de Rusia, continuitatea aprovizionării cu energie fiind supusă riscului politic. Țările de la Marea Caspică depind de sistemul

de conducte al Rusiei și din acest motiv ele nu obțin prețul pieței pentru exporturile lor de țiței sau gaze. De exemplu, Turkmenistanul are rezerve foarte mari de gaze naturale, dar singura modalitate de export este prin conductele Gazprom care traversează Uzbekistanul, Kazahstanul, Rusia și Ucraina.

În prezent, în exportul petrolului rusesc și caspic prin regiunea Mării Negre un rol major îl are Strâmtoarea Bosfor. Dificultatea transportului resurselor energetice prin acest loc derivă din existența unor limitări (imposibilitatea tranzitului strâmtoării de către marile tancuri petroliere, proceduri care conduc la întârzierea navelor) și riscuri (în special de mediu). Toate aceste considerente au adus în discuție problema unor trasee alternative de transport ale petrolului caspic spre Europa Occidentală.

Grupurile interesate în susținerea unor proiecte de transport al țițeiului dinspre Marea Caspică spre vestul Europei sunt:

- Țările cu mari rezerve de petrol de la Marea Caspică (Kazahstan, Uzbekistan, Turkmenistan) care vor avea posibilitatea să exporte țiței fără a mai depinde de Rusia;

- Marile companii petroliere internaționale (BP, Chevron Texaco, Lukoil, ENI, Shell, ExxonMobil, ConnocoPhillips etc.) implicate în explorarea, producția și exportul petrolului caspic;

- Turcia, care nu numai că își va reduce substanțial o problemă majoră (supraaglomerarea Strâmtoării Bosfor), dar va avea și beneficii de natură economică, ea fiind traversată de oleoductul Baku-Ceyhan;

- Țările din regiunea Mării Negre, care vor fi traversate de conductele de petrol și gaze și care vor obține din tranzit venituri însemnate;

- Statele UE care-și vor putea reduce dependența energetică față de Rusia (aceasta îi furnizează UE o mare parte din necesarul de gaze naturale – 40% și petrol – 20%).

3.2. Proiecte energetice

Proiectul NABUCCO își propune să transporte gaze naturale din regiunea caspică și din Orient (Turkmenistan și Iran) către vestul Europei, tranzitând România, gazeoductul urmând să aibă traseul Turcia – Bulgaria – România – Ungaria – Austria. Principalii actori în proiectul NABUCCO sunt UE, care în contextul disputei dintre Rusia și Ucraina își dă seama cât de riscant e să depindă foarte mult de gazul rusesc, precum și principalele companii multinaționale interesate de construcția gazeoductului, respectiv OMV Austria și MOL Ungaria. În august 2005, cinci companii implicate în gazeoductul NABUCCO au semnat la Viena un acord de asociere care stabilea modul de cooperare a acestora în cadrul consorțiului nou-format,

numit “Nabucco Gas Pipeline International Ltd”. Cele cinci companii sunt: OMV (Austria), MOL (Ungaria), Trans-Gaz (Romania), BulgarGaz (Bulgaria) și Botas (Turcia), adică țările gaziere prin care va trece conducta. Nabucco intenționează furnizarea către Europa occidentală a circa 25 de miliarde de mc/an, fiecare dintre țările tranzitate urmând să primească câte 11 miliarde mc/an.

Pentru a evita criticile legate de dependența de Iran, OMV vorbește în principal despre gazul din Marea Caspică, din rezervele Azerbaidjanului. Cu o capacitate de până la 13 miliarde mc/an, aceste rezerve ar fi suficiente în prima fază a proiectului. Abia în 2020 ar urma să intre în funcțiune și “brațul iranian”, ajungându-se la o capacitate de 30 miliarde mc/an. Constructorii speră ca până atunci situația politică din Iran să fie complet stabilizată.

Însă, România trebuie, înainte de toate, să își stabilească o strategie energetică viabilă, cu soluții care să evite situațiile de criză, și să țină seama la negocieri că dispunem de resurse energetice proprii care pot constitui un atu, în sensul unor clauze favorabile.

Ideea construirii unui oleoduct care să facă legătura între porturile de la Marea Caspică, Portul Constanța și Portul Trieste (Italia) a fost susținută vehement. Cu finanțare din partea Uniunii Europene (două milioane euro), studiul de fezabilitate vine să confirme că ruta Constanța-Omisalj (Croatia)-Trieste este nu doar cea mai scurtă rută spre Europa, dar și cea mai rentabilă din punct de vedere economic. În studiul de fezabilitate privind ruta Constanța-Trieste se demonstrează că aceasta este viabilă din punct de vedere comercial și oferă o siguranță certă pentru transportul țițeiului pe o distanță apreciabilă. Desigur, țările implicate în proiect vor avea importante câștiguri financiare prin încasarea onorariilor de tranzit. Mai mult, pentru România, care are o capacitate de rafinare de 34 milioane tone/an, dar folosește doar 13 milioane tone, noua conductă ar putea însemna funcționarea rafinărilor la întreaga capacitate..

Problema este cine va finanța această rută și ce prioritate va avea în fața celorlalte.

În momentul de față, cea mai mare parte a țițeiului extras din zona Caspicii este transportat pe mare sau prin conductele aparținând fostei Uniuni Sovietice, cu plecare din Portul Novorsiisk.

Influența puternică a Turciei a făcut ca proiectul de transport Baku (Azerbaidjan)-Ceyhan (Turcia) să fie și el agreat, în ciuda costurilor deosebit de ridicate (peste două miliarde dolari). La concurență cu Constanța-Trieste se afla și ruta prin Ucraina către Polonia și apoi Germania, ruta Baku-Burgas (Bulgaria)-Alexandropulo (Grecia), dar mai ales ruta spre Asia, prin Afganistan și Pakistan, aceasta din urma agreată de

Statele Unite. Specialiștii găsesc însă multe dezavantaje rutelor concurente, între acestea fiind costurile mari și instabilitatea politică a unor țări pe care ar urma să le traverseze. Și totuși, până acum, Constanța-Trieste nu a avut prea mulți susținători.

Conducta Constanța-Trieste va avea o capacitate de 90 milioane tone anual, iar țările implicate sunt: România, Croația, Serbia și Muntenegru. Italia a devenit membru în comitetul interstatal care supervizează proiectul de construcție a conductei care ar putea începe, cel mai devreme, în 2007.

O dată cu integrarea țării noastre în UE, spațiul Mării Negre și zona extinsă vor dobândi valori strategice care vor face din România și Bulgaria punți către aceasta lume. De altfel, prioritățile strategice regionale ale României sunt reprezentate de Marea Neagră și Balcanii de Vest. Dacă în nordul Mării Negre avem conflicte înghetate, în zona extinsă avem conflicte active care periclitează siguranța națională. O problemă majoră o reprezintă fabricarea de armament în zona Transnistriei, armament care se duce către direcții necunoscute sau nedecarate oficial, situație ce pune în pericol securitatea României. Soluția la rezolvarea conflictului transnistrean constă în retragerea trupelor Federației Ruse din Republica Moldova și retragerea armamentului și muniției aparținând Armatei a XIV-a din Transnistria.

Împotriva riscurilor evidente de la Marea Neagră (contrabandă, droguri, crimă organizată transfrontalieră) se pot lua măsuri de eradicare eficientă prin acțiunea conjugată a trei țări NATO: Turcia, Bulgaria și România.

Inițiativele cooperante privind Marea Neagră ar trebui, în opinia noastră, să atragă Ucraina și Rusia, iar proiectele de infrastructură să aducă avantaje tuturor, cel puțin din punct de vedere al locurilor de muncă. Turcia a decis să construiască prima sa centrală nucleară la Sinop, pe coasta Mării Negre, ținând cont de factori precum caracteristicile geologice și disponibilitățile de apă de răcire. Recenta dispută pe tema gazului între Rusia și Ucraina, împreună cu scăderea exporturilor de gaz natural ale Iranului au evidențiat vulnerabilitatea Turciei de resursele energetice străine, având în vedere că petrolul și importurile de gaz natural acoperă mare parte din necesarul energetic al Turciei. Influența României în Marea Neagră este importantă pentru UE întrucât 50% din energia necesară UE vine din Marea Neagră, existând posibilitatea ca în următorii 10 ani procentul să se ridice la 70%. Însă, lupta pentru influență în Marea Neagră este dificilă, pentru că Federația Rusă controlează cea mai mare parte a ei, Rusia are șase baze militare la Marea Neagră, iar Turcia controlează strâmtoarele Bosfor și Dardanele. Cu toate acestea, România susține internaționalizarea Mării Negre, aceasta însemnând ca statele aliate să aibă prezențe militare și politice în zona și să trecem la controlul traficului pe

mare. Subliniem faptul că Marea Neagră are o importanță strategică esențială atât pentru zona Orientului Mijlociu, cât și pentru transportul resurselor energetice dinspre Marea Caspică.

Transformările democratice rapide ale Europei Centrale, Estice și Sud-Estice vor ajunge la un bun sfârșit, rezultând astfel o nouă și mult mai largă comunitate a democrațiilor euro-atlantice.

4. Combaterea amenințărilor neconvenționale

Într-un context internațional adesea schimbător, NATO deține un rol esențial în întărirea securității euro-atlantice după încheierea “războiului rece”. Sfidările induse de procesul globalizării, suprapunerea acestuia cu tendințele spre regionalizare și fragmentare generează noi tensiuni și factori de risc. Acestor sfidări trebuie să li se răspundă prin forme noi de solidaritate, capabile să gestioneze un spectru larg de tensiuni și riscuri și o gamă de manifestări a acestora cum sunt: tensiunile etnice, acțiuni de incitare la extremism, separatism și xenofobie, dezvoltarea rețelelor teroriste, a crimei organizate transnaționale, a traficului ilegal de persoane, droguri, substanțe radioactive, armamente și muniție, proliferarea armelor de distrugere în masă, a tehnologiilor și materialelor nucleare, a armamentelor și a mijloacelor letale neconvenționale care alimentează conflictele locale și regionale. În acest context devine tot mai evident faptul că interesele și obiectivele de securitate ale statelor pot fi realizate doar prin cooperare internațională, care să se manifeste nu numai în situații limită, ci și în contextul problematic al lumii de astăzi. Terorismul constituie încă unul dintre cele mai periculoase fenomene. El poate genera riposte care să destabilizeze comunitatea internațională, să deturneze omenirea spre izolare, suspiciune și soluții unilaterale.

Interesele și obiectivele de securitate ale statelor europene nu sunt însă generatoare de stări conflictuale, mediul de securitate fiind influențat pozitiv de procesele de integrare europeană și euroatlantică. Pentru România îndeplinirea criteriilor comunitare de aderare este un proces necesar în primul rând din punct de vedere intern, având în mod evident influențe directe și asupra securității noastre naționale.

În contextul în care constatăm o creștere a gradului de complexitate al terorismului internațional, va trebui ca măsurile interne de management al crizelor să fie mai bine coordonate sub cerința asigurării operative și eficiente a participării țării noastre la eforturile internaționale de combatere a acestei amenințări. După 11 septembrie 2001, strategiile globale de securitate s-au schimbat, polii actuali de putere (SUA, NATO, China, Federația Rusă, Europa) nu mai permit un război general, ci conflicte locale

care pun în pericol și securitatea României. Conflictelor actuale sunt reprezentate de accesul la resurse, de diferențele tehnice care se manifestă tot mai acut, de conflictele interetnice și islamismul extremist. Ideea pe care trebuie să o urmărească România în ceea ce privește prevenirea și combaterea terorismului este aceea de a crea mijloace adecvate situației actuale, înțelegând prin aceasta legi, programe, strategii și organisme de aplicare a acestora. Foarte importantă și de mare actualitate este implicarea societății civile în lupta antiteroristă, în sensul implementării unor programe de educație și prevenire a populației. Pe de altă parte, mass-media fac un mare favor terorismului prin propagarea fără limită și sub orice formă a efectelor distrugătoare ale atacurilor teroriste.

5. Mișcări de trupe și fonduri necesare apărării

După încă un an de confruntări cu rebelii din Irak, fără a mai menționa rezistența talibanilor în Afganistan forțele armate americane vor avea de îndurat mai multe traume. În afară de conflictul interminabil din Irak sau din alte zone, trupele au început să sufere o reamplasare masivă, ca parte a celei mai mari restructurări a forțelor americane din 1945 încoace. Un număr de 50.000-60.000 de soldați americani, aproape o treime din trupele existente peste ocean, vor fi retrași din ultimele puncte de staționare dispuse în timpul Războiului Rece, în principal în Germania și Coreea de Sud, și aduși în America, de unde trupele vor fi lansate rapid și cu costuri mai reduse împotriva țărilor care constituie noi amenințări la adresa securității.

Retragerea din Europa va decurge simplu și rapid, fiind, practic, doar o continuare a reducerii constante a forțelor americane din locațiile respective, de la prăbușirea Uniunii Sovietice. Principala pierdere va fi resimțită în Germania, unde două divizii grele vor fi înlocuite de o brigadă mai mobilă, dotată în principal cu echipamente ușoare personale Stryker, care vor fi purtate în locul tancurilor grele. În anul 2006, America va părăsi 11 baze din Germania și va retrage 6000 de soldați. Această retragere are la baza două premise. Prima, ca principalele amenințări pentru America (o Chină puternică și state islamice slabe unde prosperă terorismul și tirania) nu sunt în Europa. A doua, ca platformele de lansare utilizate împotriva acestor amenințări – bazele operative fixe de peste Ocean ale Americii – implică costuri mari de menținere și asigurare a securității și constituie un subiect potențial incomod în politica internă. Este, așadar, de preferat ca grosul trupelor americane să aibă bazele acasă și să se păstreze forme mai austere pe baze străine, pentru menținerea cărora este nevoie de puțini soldați americani, dar funcționează și în lipsa acestora, și care pot fi utilizate

în situații de criză. Se așteaptă ca America să asigure asemenea baze ieftine în România și Bulgaria, și posibil în Turcia, așa cum se va anunța, probabil, la Reuniunea Mondială a Apărării din martie 2006. Amplasarea bazelor americane în România ar demonstra clar faptul că SUA împărtășesc opinia UE potrivit căreia securitatea și stabilitatea în regiunea Mării Negre sunt esențiale pentru securitatea euro-atlantică.

În 2006, cheltuielile pentru apărare ale Statelor Unite vor continua să crească, cu 5,8%, la 419,3 miliarde de dolari. Această cifră nu include cele aproximativ 49,1 miliarde de dolari pentru operațiunile din Irak și Afganistan sau cele 41,9 miliarde de dolari pentru securitatea națională.

Dar cea mai mare putere militară din lume este în schimbare. În următorii zece ani, mai mult de 70.000 de militari vor fi chemați la vatră, pe măsură ce America își reduce prezența în străinătate de la 850 de baze la 550. Reorganizarea și închiderea bazelor vor fi contrabalansate prin hardware militar mai flexibil, cum ar fi nave de război reconfigurabile și vehicule teleghidate. Rusia, oficial a doua țară din lume din punctul de vedere al cheltuielilor militare, a alocat pentru apărare în bugetul pentru 2006 în jur de 24 miliarde de dolari. Forțele aeriene și sistemele antiaeriene vor beneficia cel mai mult.

Din cauza tulburărilor sociale, China își va întări noile brigăzi antitero în 36 de orașe mari și se va concentra asupra modernizării armatei. Analistii estimează cheltuielile de apărare ale Chinei de trei ori mai mari decât cele declarate de autorități. Aproape în fiecare an din ultimul deceniu, China a anunțat creșteri ale cheltuielilor militare de peste 10%.

În urma îngrijorării autorităților de la Tokio privind Coreea de Nord și deteriorării relațiilor cu China, Agenția de apărare japoneză a solicitat un buget crescut cu 1,2%, aceasta reprezentând prima creștere din ultimii patru ani. Israelul ar putea să schimbe trendul global și să reducă cheltuielile de apărare în favoarea programelor de securitate națională, dar va primi ajutor militar american. În anul fiscal 2005-2006, cheltuielile ONU de menținere a păcii vor fi de cel puțin 3,2 miliarde de dolari. Atenția va fi concentrată pe comportamentul și disciplina din unitățile militare, incluzând reforme privind exploatarea sexuală și abuzurile produse de forțele militare.

6. Interoperabilitatea, conlucrarea alianțelor militare în lupta antiteroristă

Viitorul forțelor armate se regăsește în cooperarea internațională, în sensul ca unitățile militare trebuie să fie capabile să se integreze puternic în cadrul angajamentelor multinaționale. Cooperarea militară în domeniul armamentelor urmărește mai multe scopuri, care pot fi politice, militare,

economice și tehnologice. Scopul politic este reprezentat de apartenența la o alianță. Scopul militar este cel al standardizării tehnicii militare. Dacă standardizarea nu este posibilă, trebuie să se urmărească cel puțin realizarea unei interoperabilități a armamentului, din motive de cooperare operațională militară. Scopul economic poate fi reprezentat de folosirea mai eficientă a mijloacelor financiare destinate apărării. Scopul tehnologic este reprezentat de intensificarea schimbului de cunoștințe tehnico-științifice în procesul de management al cunoașterii.

Principala formă de cooperare este schimbul de informații, modul cel mai indicat de a descoperi elemente comune. Acesta începe cu evaluarea riscurilor viitoare și aprecierea unor cerințe militare pe termen lung, până la informarea asupra gradului de dezvoltare a unor proiecte curente, sau la schimbul de experiență privind tehnica de apărare și procesul de codificare.

Rolul NATO în domeniul armamentelor constă în dezvoltarea cadrului pentru cooperare transatlantică în scopul asigurării interoperabilității prin standardizare și suport logistic și pentru derularea programelor colective ale alianței. Cooperarea internațională va trebui să cuprindă o abordare globală de implementare, în corelare cu strategia UE și NATO, concretizată în adoptarea unei poziții comune în definirea unei politici interne orientate către nevoile și cerințele europene în materie de cooperare în domeniul armamentelor. Cooperarea internațională în probleme de sisteme de armament, deși este la început în România, constituie un element important al politicii de apărare națională. Admiterea țării noastre în Alianța Nord-Atlantică și aderarea la UE constituie momente cruciale, de importanță istorică, care pot și trebuie să determine evoluția viitoare a politicii în domeniul apărării, a economiei naționale și în concordanță cu acestea, a industriei de apărare. Apartenența țării noastre la structurile politice, economice și militare europene și euro-atlantice impune ca analiza perspectivelor acestei industrii să fie făcută în strânsă legătură cu politica acestor structuri în domeniul apărării și armamentelor, precum și cu situația industriei de apărare în spațiul European și euro-atlantic.

Bibliografie

[1] GORINCU, Gheorghe, prof. ec., *Costuri și beneficii ale integrării României în Uniunea Europeană*, Academia Tehnică Militară, București

[2] BULZ, Ileana, prof. dr., *Securitate și cooperare în regiunea Mării Negre la începutul secolului XXI*, Academia Tehnică Militară, București

[3] *Strategia de Securitate Națională a României*

[4] MENARCHIK, Douglas, dr., *Abordarea amenințărilor "netradiționale" la adresa securității*.

**PARTENERIATUL STRATEGIC CU SUA. FUNDAMENTE
PRAGMATICE PENTRU SECURITATEA NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI**

Radu Dan Septimiu POPA*

The subject tackled by the present paper, the strategic partnership with the USA, is one of extreme importance, given the circumstances of the actual trend emphasised at international level, namely for consolidating the cooperation between states and groups of states in order to reduce the proportion of the risks and threats against the international security environment, as well as for strengthening the military capabilities of certain states for defending their independence and sovereignty against certain possible aggressions.

The first two chapters, Analytical Preliminaries and The Bilateral Relations Established between Romania and USA. A Historic Perspective, approach the necessity for investigating the evolutions of the international security and the chronology of the diplomatic relations between Romania and USA, starting from the moment they were established, at the 14 of June 1880.

The third chapter, The Strategic Partnership between Romania and the United States of America, consists of two subchapters, which dwell upon the Historic Establishment and Conceptual Fundaments, as well as on The Goals of the First Stage of the Partnership, while the fourth chapter brings forward the Intensified Strategic Partnership, this being triggered in four subchapters: Stadiial Determinants, The Priority of the Economic-Social Dimension, Promoting Peace, Stability and Cooperation in Southeast Europe and Pragmatism and Support within the Framework of the Intensified Strategic Partnership.

The fifth chapter, entitled The Military Dimension of the Strategic Partnership between Romania and the United States of America, tackles The Legal Frame of the Development of Bilateral Military Relations, by enumerating all the documents which are part of the very clear normative framework, as well as the Programme for Assistance in the Security Domain.

* Șef de Departament – BURSA ROMÂNĂ DE MĂRFURI

The paper evinces the importance of the Strategic Partnership between Romania and the United States of America, which is still maintained after Romania's accession to NATO, as it imprints a higher quality to the bilateral relations, by amplifying the regional role that Romania might play in consolidating her geopolitical and geostrategic role.

I. Preliminarii analitice

Evoluțiile mediului internațional de securitate, referențiate temporal de sfârșitul “războiului rece” și atacul terorist asupra SUA, de la 11 septembrie 2001, pun în evidență atât caracteristicile esențiale ale acestuia, cât și ansamblul măsurilor potențiale destinate arhitecturii unui climat global centrat pe prosperitate, încredere, libertate, democrație, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, securitate și, de ce nu ?, eterogenitatea fraternă a credinței în Dumnezeu. Dar, mai pun în evidență mutațiile produse în modul de a gândi și de a acționa al decidenților politico-militari, care au responsabilitatea să transforme în acțiune obiectivele proiectate, planurile rezultate și programele asumate. Din această perspectivă, desprinderea unor concluzii productive din analiza mediului internațional de securitate este posibilă, în mod firesc, numai după investigarea acestuia, luând ca repere domeniile politic, economic, militar și cel subsumat mediului ambiant.

Perspectiva asupra *situației politice* relevă faptul că, pentru unii analiști, încheierea “războiului rece” a însemnat “sfârșitul lumii”, în timp ce pentru alții a constituit aruncarea acesteia în haos. Dar, este adevărat, pentru cei mai mulți dintre oameni, includ aici și o parte importantă a gânditorilor și analiștilor politici de prestigiu, sfârșitul “războiului rece” a fost un argument al speranței că este începutul unei ere a colaborării, a conlucrării multilaterale, în care resursele umane, materiale, tehnice, culturale, științifice și de orice altă natură vor fi folosite în scopul dezvoltării și nu în cel al distrugerii. Evenimentele menționate, precum și cele care au urmat, am în vedere, în principal, recrudescența globală a terorismului, dar și acțiunile angajate cu scopul combaterii și a luptei împotriva acestuia compun o stare de fapt care poate fi rezumată, succint, în dorința de a instaura o nouă ordine internațională, căreia, esențial, îi sunt subsumate: democratizarea societății planetare, dezvoltarea largă a afirmării umane, instaurarea unui climat de liniște și securitate la nivel global, dar și de tendința statelor mici de a dilua influența marilor puteri și de a dobândi o identitate stabilă în arena internațională. În ceea ce privește *situația economică*, economia mondială este dominată, și la propriu și la figurat, de tendințele, uneori extrem de agresive, de globalizarea a acesteia, cărora se opun adepții regionalizării, militanții

antiglobalizare și extremiștii islamiști. La modul general, deși economia mondială este într-un progres evident, o analiză atentă denotă faptul că prăpastia dintre săraci și bogați, dintre țările bogate și cele sărace se adâncește continuu, cauzele consistând, în principal, în: capacitățile manageriale reduse ale conducerilor statelor lumii a treia; dependența de resursele naturale sau în incapacitatea de a la valorifica; proliferarea șomajului, a criminalității, corupției, a traficului de droguri, de persoane și de arme; în nivelul modest al investițiilor străine în statele subdezvoltate. Analiza *mediului ambiant* relevă situații îngrijorătoare. Goana după profit, insuficienta instruire și supraveghere a celor care lucrează în domeniile cu impact major asupra mediului ambiant au generat degradarea acestuia, uneori ireversibil, prin poluarea apei, a aerului, a solului și a subsolului. “Efectul de seră”, ploile acide, deșertificarea, dispariția unor specii de animale și a unor soiuri de plante, înmulțirea cazurilor de malformații congenitale la om, sunt, iată, numai câteva dintre urmările unei poluări agresive care nu cunoaște granițe. Încercările de armonizare a pozițiilor se lovesc fie de interese pe termen scurt, fie de lipsa de înțelegere și viziune a unor state care nu sunt dispuse să ia în considerație amenințările reale ale degradării mediului ambiant ori nu pot înțelege consecințele degradării alerte a acestuia. Relativ la *aspectele de ordin militar* care amprentează mediul internațional de securitate, constatăm că diminuarea rolului puterii militare pe scena relațiilor militare internaționale, situație caracteristică primilor ani după încheierea “războiului rece”, a fost urmată de o perioadă caracterizată de izbucnirea multor conflicte locale, a căror amploare a fost ținută, însă, sub control de comunitatea internațională. În prezent, se apreciază că sunt semne reale de îmbunătățire a mediului internațional de securitate din perspectiva factorului militar, dar sunt și motive reale de îngrijorare concretizate, în principal, în: recrudescența terorismului; amplificarea riscurilor izbucnirii sau al extinderii unor conflicte militare locale; proliferarea armamentului neconvențional și a transferului ilegal de arme și muniții; acutizarea tacită a cursei înarmărilor între statele aflate în dispută directă; tendința de utilizare a puterii militare de către unii actori strategici importanți; riscul proliferării armelor de distrugere în masă și al suspiciunilor privind intențiile de procurare a unor asemenea arme de către unele state; încercările Federației Ruse de a contracara extinderea NATO prin înființarea Organizației Tratatului de Securitate și Cooperare (Rusia, Belarus, Ucraina, Kazahstan) și prin promovarea inițiativei apărării aeriene unice pentru statele din spațiul CSI. Pe fondul acestor realități se manifestă două tendințe majore în organica fenomenului militar: întărirea cooperării între state și grupuri de state pentru a reduce amploarea riscurilor și a amenințărilor la adresa mediului internațional de securitate și întărirea capacității militare a unor state pentru apărarea independenței și a suveranității împotriva unor posibile agresii.

II. Relațiile bilaterale dintre România și SUA. O perspectivă istorică

Relațiile de natură diplomatică ale României cu Statele Unite ale Americii funcționează din secolul al XIX-lea, fiind stabilite, pentru început, la 14 iunie 1880, la nivel de agenție diplomatică pentru ca, două luni mai târziu, să fie ridicate la rang de legăție. Până în anul 1905, reprezentantul diplomatic al Statelor Unite ale Americii a fost acreditat în România, Grecia și Serbia, având reședința la Atena. Începând cu anul 1905, reședința reprezentantului diplomatic al Statelor Unite ale Americii a fost stabilită la București, acesta îndeplinind misiuni diplomatice și în Serbia și Bulgaria. După încheierea Primului Război Mondial, începând cu anul 1919, legăția Statelor Unite ale Americii a continuat să funcționeze la București, asigurând însă numai legăturile diplomatice cu România. Este important faptul că, de la declanșarea Primului Război Mondial, relațiile dintre România și Statele Unite ale Americii au urmat, în general, un curs ascendent. Participarea României la Primul Război Mondial a fost apreciată de președintele de atunci al Americii, Woodrow Wilson, care, într-un mesaj adresat regelui Ferdinand, afirma: *“Cetățenii Statelor Unite au urmărit cu sentimente de cea mai caldă simpatie și admirație lupta curajoasă a Maiestății Voastre și a poporului Român de a feri de dominația militarismului german integritatea țării și libertatea națională”*¹⁵⁴.

În anul 1920, anul încheierii Tratatului de Pace de la Paris, Statele Unite ale Americii au decis să nu recunoască nici un fel de schimbare teritorială care ar afecta vechiul Imperiu Țarist, atât timp cât nu exista un guvern reprezentativ la Moscova, motiv care le-a determinat să recunoască destul de tardiv unirea Basarabiei cu România, fapt întâmplat abia în anul 1933. Relațiile dintre România și Statele Unite ale Americii au funcționat la nivel de legăție până la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, mai exact până la 12 decembrie 1941 când, la presiunile Germaniei, România a declarat război Statelor Unite ale Americii, conducerea de la Washington ignorând această declarație până în iunie 1942 când a ripostat la solicitările exprese ale guvernului sovietic. După încheierea războiului, în urma demult celebrului *“Acord de procentaj”* dintre Churchill și Stalin, din octombrie 1944, soarta României consfințea abandonarea acesteia în sfera de influență sovietică. Realitățile post-belice consfințesc faptul că, la Conferința de Pace de la Paris, Statele Unite ale Americii au votat alături de Marea Britanie și

¹⁵⁴ Telegrama președintelui SUA, Woodrow Wilson, ca răspuns la telegrama de felicitare adresată de regele Ferdinand cu prilejul încheierii păcii cu Germania, în *Mărturii 1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 12.

Uniunea Sovietică împotriva propunerii de a i se acorda României statutul de cobeligerantă, fapt care i-ar fi permis să combată clauzele economice ale Tratatului, cu prioritate pe cele privind despăgubirile de război, îndeosebi de înrobitoare. O perioadă distinctă în relațiile bilaterale dintre România și Statele Unite ale Americii este cuprinsă între 7 februarie 1946 și 1 iunie 1964, când relațiile funcționează la nivel de legăție, din 1 iunie 1964 relațiile diplomatice fiind ridicate la nivel de ambasadă. Un reper important în relațiile bilaterale îl constituie evenimentele declanșate de *criza rachetelor* din Cuba, din octombrie 1962, pentru România afirmându-se posibilitatea declanșării unui puseu de încredere în relațiile cu partenerul american, ceea ce s-a și întâmplat de altfel. România a convins administrația americană că nu există armament nuclear pe teritoriul său. Anul 1967 deschide o nouă etapă în relațiile bilaterale româno-americane, determinată în principal de individualizarea poziției României în cadrul blocului sovietic. Invadarea Cehoslovaciei, în august 1968, de către țările Tratatului de la Varșovia, cu excepția României, pun țara noastră într-o lumină extrem de favorabilă, oferindu-i un capital politic semnificativ. Din acest an relațiile României cu Statele Unite ale Americii cunosc un ritm ascendent, culminând cu acordarea Clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România, în anul 1974, hotărârea Washingtonului având o profundă semnificație politică, prin acest act, în fapt, răsplătind politica de autonomie a țării noastre în cadrul Pactului de la Varșovia. Henry Kissinger, artizanul politicii externe americane în timpul mandatelor președinților Nixon și Ford, încurajase *diferențierile intersocialiste*, apreciind tendințele de manifestare a unor politici externe diferite de cea a Kremlinului, în lumea comunistă, atitudine de care România s-a bucurat și a beneficiat în mod deosebit. Dar, evoluția relațiilor dintre România și Statele Unite ale Americii afirmă o nouă etapă o dată cu intrarea în funcție a administrației Carter – 20 noiembrie 1977. Din acest an drepturile omului au dobândit rolul și importanța unui criteriu fundamental în evaluarea de către Administrația americană a statelor și a regimurilor politice. Orientat fundamental de acest criteriu, noul curs al diplomației Washingtonului determină o răcire progresivă a relațiilor generale americano-române. Trebuie spus că până atunci regimul de la București fusese privit cu o anumită simpatie din capitala Statelor Unite, din mai multe motive, mai importante fiind: avea o anumită autonomie în cadrul blocului comunist condus de la Moscova; servise drept canal al Statelor Unite ale Americii în relațiile cu Vietnamul de Nord, cu China și cu organizațiile arabe aflate în conflict cu Israelul; permisesse libera emigrare a evreilor și a etnicilor germani din România; fusese menținută în limite moderate reprimarea adversarilor politici ai regimului. În același timp, tensiunea din relațiile româno-sovietice, provocată proxim de vizita liderului comunist

chinez, Hua Guo-feng, la București, precum și atitudinile rebele ale conducătorilor români în cadrul sistemului politico-militar varșovian, au determinat Washingtonul să recurgă la un gest de sprijin în direcția Bucureștilor, la Casa Albă întrevăzându-se posibilitatea unei replici militare sovietice ca reacție la insubordonarea României. În acest sens, drept confirmare a faptului că la baza relațiilor bilaterale se aflau relațiile economice, îndeosebi cele comerciale, secretarul de stat la Finanțe, Michael Blumenthal, a făcut, din însărcinarea personală a președintelui Carter, o vizită oarecum surprinzătoare la București, în zilele de 8 și 9 decembrie 1977, după ce, în prealabil, vizitase Moscova și Bonn, declarând că venise în România pentru *“a reafirma poporului român importanța care se acordă independenței României și prieteniei dintre Statele Unite ale Americii și România”*. Referitor la acest eveniment, analiști politici americani au apreciat și au afirmat că *“Misiunea Blumenthal a fost una din cele mai directe intervenții în sfera politică a Pactului de la Varșovia, făcută vreodată de un președinte american”*¹⁵⁵. Începând cu deceniul a nouălea, relațiile dintre România și Statele Unite ale Americii intră într-un proces constant de răcire, sub toate aspectele. Reticența regimului comunist de la București față de orice posibilă schimbare în direcția afirmării drepturilor fundamentale ale omului provoacă înnăsprirea constantă, ireversibilă a raporturilor americano-române. Barometrul “la zi” al relațiilor dintre guvernul de la București și Administrația americană era pus în evidență de reînnoirea anuală a *Clauzei națiunii celei mai favorizate*. Cu prilejul punerii în dezbatere a oportunității reacordării acesteia, criticile la adresa regimului comunist de la București deveneau tot mai virulente, reînnoirea Clauzei devenind tot mai problematică. Finalul acestei deteriorări constante a mediului relațional dintre România și Statele Unite ale Americii nu era greu de anticipat. Liderul comunist de la București renunță la Clauză, alegând, în acest fel, formula unei izolări aproape totale.

După prăbușirea istorică a regimului comunist din România, relațiile dintre București și Washington cunosc o evoluție lentă, oarecum contradictorie, marcată din partea Statelor Unite ale Americii de o atitudine de așteptare, observare și înțelegere. Un rol important în redefinirea percepției americane în ceea ce privește România l-a avut solicitarea țării noastre de a fi primită în Parteneriatul pentru Pace, eveniment petrecut la 26 ianuarie 1994, și hotărârea afirmată cu convingere de a fi primită în Alianța Nord-Atlantică. După acest eveniment, consolidarea proceselor democratice, stabilitatea constantă a economiei de piață și afirmarea drepturilor

¹⁵⁵ Joseph F. Harrington, Bruce J. Courtney, *Tweaking the Nose of the Russian, Fifty Years of American-Romanian Relations, 1940-1990*, Editura Boudler, 1991.

fundamentale ale omului conferă credibilitate Administrației americane care, în 1996, redă României Clauza națiunii celei mai favorizate.

Din acest moment, relațiile în plan politic și economic dintre România și Statele Unite ale Americii cunosc o evoluție rapidă, constant ascendentă, temeiul constituindu-l încrederea reciprocă. Apogeul stării de încredere l-a constituit reacția imediată, convingătoare, fermă și neechivocă a României în raport cu evenimentul de la 11 septembrie 2001. Din acel moment, prin totala sa disponibilitate de a se alătura Statelor Unite ale Americii în lupta împotriva terorismului, România devine nu numai un aliat de încredere al celui mai important membru al NATO, ci și o membră de facto a Alianței Nord-Atlantice. Admiterea de jure în NATO, în anul 2004, constituie încheierea unui proces care pune România într-o consistentă și productivă relație cu clubul statelor democratice, consolidând ireversibil relațiile cu Statele Unite ale Americii.

III. Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii

1. Consacrare istorică și fundamente conceptuale

Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii se întemeiază pe afirmarea plenară și necondiționată a valorilor democratice, pe consacrarea stabilității și a încrederii sociale, a securității și a prosperității în spațiul central și sud-est european, împărtășite în comun de către România și Statele Unite ale Americii. Este important să relevăm faptul că, din perspectiva unei semantici operaționale, conținutul sintagmei *parteneriat strategic* relevă pune în evidență o relație specială, întemeiată pe încredere, largă reciprocitate și consistentă conlucrare între două entități statale. Atributul *strategic* conferit unui asemenea parteneriat denotă faptul că cele două părți contractante consideră că atât domeniile care-i dau obiectul, cât și modalitățile prin care acestea îi materializează conținutul și abordările sunt de interes și acțiune strategică. Menționând că puține state se bucură de un asemenea tratament din partea Statelor Unite ale Americii, precizăm că *“prin acest concept este exprimată cea mai eficientă formulă de coordonare pe care cele două țări au convenit să o adopte în vederea realizării unor obiective comune, de interes major, corespunzătoare stadiului de maturizare a relațiilor bilaterale și locului pe care fiecare îl acordă partenerului în ansamblul relațiilor externe proprii, presupunând, în esență, concertarea și coordonarea politicilor, inițiativelor și acțiunilor în domenii strategice”*¹⁵⁶. În același timp trebuie subliniat faptul că, istoric, consacrarea conceptului s-a produs în anul 1997, cu prilejul vizitei președintelui William Clinton care afirma:

¹⁵⁶ Dr. Cornel Paraniac, *Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii*, Editura Pro Transilvania, București, 2002, p. 27.

“America știe că destinul României este într-o europă pașnică, democratică și unită, unde orice națiune liberă este partenera Statelor Unite ale Americii, iar acest Parteneriat este important pentru America, deoarece România este importantă pentru America”¹⁵⁷. Bazele organizatorice ale Parteneriatului și coordonatele funcționale ale acestuia au fost stabilite la 4-5 octombrie 1997, la București, în colaborare cu delegația americană condusă de Mark Grossman, asistent al secretarului de stat al Statelor Unite ale Americii. Părțile română și americană au convenit asupra coordonatelor principale ale Parteneriatului, pornind chiar de la caracteristica sa definitorie, dimensiunea strategică. Aceasta era conferită de faptul că domeniile și abordările angajate au fost apreciate și categorisite de ambele părți ca fiind de interes strategic. Din această perspectivă – strategică, **Parteneriatul este centrat pe patru obiective**, acestea consacrand:

- dezvoltarea cooperării economice și politice bilaterale;
- sprijinirea eforturilor României în pregătirea pentru aderarea la Alianța Nord-Atlantică și la celelalte structuri euro-atlantice,
- sporirea contribuției României la asigurarea securității Europei Centrale și de Sud-Est;
- consolidarea democrației și acordarea sprijinului din partea Statelor Unite ale Americii pentru accelerarea reformelor economice.

Plecând de la obiectivele enunțate și asumate ca ținte ale colaborării strategice bilaterale, au fost proiectate și definite **patru domenii distincte ale colaborării**, acestea consistând în:

- reforma economică și politică,
- relațiile militare;
- probleme de securitate regională;
- riscuri neconvenționale de securitate.

În același timp, pentru fluidizarea și operaționalizarea oportună și eficientă a angajamentelor asumate, a fost instituționalizat un sistem de **consultări periodice**, destinat să asigure un dialog continuu pe toată structura formală a relațiilor bilaterale, bunăoară atât la nivel înalt, cât și la nivel de experți, scopul consistând în necesitatea de a se stabili de comun acord soluțiile problematice ale **Parteneriatului Strategic**. Pe cale logică, pentru ca sistemul partenerial să aibă viabilitate, dar și vizibilitate funcțională, a fost elaborat un plan de acțiune, al cărui conținut coagula proiectele concrete de cooperare bilaterală prin care, de fapt, **Parteneriatul** își dovedea utilitatea. Este important de subliniat că încă din start **Parteneriatului** i-au fost atribuite, prin seriozitatea angajării, caracteristicile unui proiect de maximă importanță strategică, sens în care am în vedere:

¹⁵⁷ William Clinton, *Discursul rostit în Piața Universității*, București, 11 iulie, 1997.

stabilirea unui drum precis și cât mai direct între menirea proiectată a Parteneriatului și finalitatea sa scontată; derularea concomitentă a fundamentării conceptuale a Parteneriatului cu edificarea cadrului organizatoric și desfășurarea activităților concrete de materializare a obiectivelor și programelor asumate; definirea compatibilității acționale și a interoperabilității dintre structurile implicate, mai cu seamă a celor politice și economice. Aplicarea acestei formule de cooperare a înregistrat două etape distincte: perioada 1998-1999, în care s-au cristalizat conceptele și formulele practice de colaborare bilaterală, în care s-a consolidat starea de încredere reciprocă dintre partea română și americană și în care s-au creat premisele intensificării de facto a angajamentelor asumate prin Parteneriat și perioada care începe cu anul 2000, când realitățile impunea o intensificare majoră a raporturilor parteneriale.

2. Obiectivele primei etape a Parteneriatului

Conținutul celei dintâi etape a Parteneriatului este pus în evidență atât de obiective preconizate, cât și de acțiunile întreprinse pentru concretizarea acestora, într-o menționare succintă acestea relevând:

- **intensificarea dialogului politic bilateral**, context în care s-au afirmat: *preocupări și eforturi depuse de ambele părți, prin consultări fructuoase atât la nivelul vizitelor la nivel înalt, cât și la nivel de experți, acțiuni desfășurate la Washington și București; creșterea semnificativă a frecvenței vizitelor delegațiilor americane în România; înregistrarea unei eficiențe sporite în acțiunile întreprinse; redobândirea, pe toate planurile, a încrederii autorităților americane și consolidarea constantă a acesteia; capacitatea României de a configura securitatea rutelor de importanță decisivă dinspre Asia Centrală spre Europa de Vest și spațiul euro-atlantic; sporirea implicării organizațiilor nonguvernamentale americane în consolidarea în consolidarea relațiilor bilaterale;*

- **sprijinirea proceselor de reformă din România și încurajarea cooperării economice bilaterale**, angajament susținut de: *numirea unor coordonatori și responsabili ai dimensiunii economice și desfășurarea unor reuniuni de lucru cu aplicabilitate operațională imediată; abordarea unor teme majore, precum: stabilizarea macro-economică și strategia economică a României pe termen mediu, restructurarea și privatizarea, cadrul legislativ și instituțional pentru afaceri, oportunități pentru afaceri și promovarea acestora, implicarea și asistența americană; creșterea predictibilității și a transparenței cadrului legislativ românesc, incluzând asumarea responsabilității aplicării unui tratament nediscriminatoriu pentru comerțul cu Statele Unite ale Americii și pentru investițiile*

americane; disponibilitatea părții americane de a sprijini România în direcția elaborării și a implementării unor politici macro-economice și structurale eficiente; susținerea României în atragerea unui volum sporit de investiții străine directe, în dezvoltarea unui mediu favorabil reformelor, precum și în perfecționarea sistemului social. Este important de subliniat, în contextul afirmării acționale a obiectivelor asumate, rolul comunității românești din Statele Unite ale Americii care s-a manifestat prin: exercitarea unui lobby permanent pe lângă Congresul, autoritățile și sectorul privat ale părții americane; sprijinirea candidaturii României pentru integrarea în NATO și activarea interesului american pentru România.

- **consolidarea securității regionale și subregionale**, cu accent pe teme privind evoluțiile sud-est europene, inclusiv spre dezvoltarea proceselor democratice;

- **dezvoltarea unei strategii coerente pentru prevenirea riscurilor de securitate neconvenționale**, cadru operațional în care: *au fost demarate proiecte concrete de modernizare a serviciului vamal și a sistemului de licențiere a exporturilor românești; au fost încheiate acorduri privind contracararea proliferării armelor de distrugere în masă și a fost intensificată colaborarea între instituțiile cu competențe în domeniile ordinii publice, justiției și finanțelor.*

Referitor la evoluția acestui proiect – **Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii**, Mark Grossman afirma că trei sunt obiectivele pe termen lung pe care Statele Unite ale Americii sperau să le atingă cu România: **“Mai întâi, dorim să devoltăm și să adâncim relațiile bilaterale cu România. În al doilea rând, am dori să vedem România devenind un stâlp al democrației și al stabilității în sud-estul Europei. În al treilea rând, ne-ar plăcea să vedem România pe deplin integrată în structurile europene și euroatlantice, din care soarta și circumstanțele au exclus-o atât de multă vreme”**¹⁵⁸.

IV. Parteneriatul Strategic Intensificat

1. Determinări stadiale

Evoluțiile convingătoare care au marcat primii doi ani de manifestare instituțională și extrainstituțională a Parteneriatului Strategic au determinat, în mod firesc, prin premisele create, trecerea la o fază nouă în afirmarea proiectului, consacrată intensificării omnidirecționale a conținutului acestuia. Așadar, faza intensificată a Parteneriatului Strategic devenise o

¹⁵⁸ Mark Grossman, *80 de ani de relații diplomatice româno-americane*, 16 ianuarie 1999, Departamentul de Stat a SUA.

necesitate care trebuia pusă neîntârziat în rol. În acest sens, cu prilejul deplasării la București a subsecretarului de stat pentru afaceri politice, Thomas Pickering, aceasta se întâmpla în februarie 2000, a avut loc prezentarea unui *document cadru* care conținea *prioritățile și obiectivele* aferente domeniilor apreciate și stabilite de comun acord ca fiind strategice de către ambele părți: *economic, militar, al stabilității regionale și al riscurilor de securitate neconvenționale*. În întâlnirea cu partea română s-a apreciat nivelul de maturitate atins în relațiile româno-americane, afirmându-se voința politică și interesul autorităților de la București și Washington de a extinde și de a adânci relațiile în întreg spectrul partenerial. Perspectiva primelor angajamente denotă faptul că definatorii pentru faza intensificată a *Parteneriatului Strategic* au fost apreciate ca fiind, pe de o parte, prioritatea acordată dimensiunii economice și procesului de identificare și de materializare a unor proiecte concrete susținute de interese comune și, pe de altă parte, pragmatismul în stabilirea și îndeplinirea obiectivelor, cu accent pe cele de rezonanță regională.

2. Prioritatea dimensiunii economico-sociale

Parteneriatul Strategic Intensificat a dinamizat consistent mecanismele și procedurile dialogului economic bilateral și a stabilit, cu titlu de prioritate, dezvoltarea relațiilor economice. În acest sens, asistența Statelor Unite a fost orientată către: întărirea instituțiilor economiei de piață; conferirea calității de suport valoros democrației și societății civile, pentru întregul proces de reformă a societății românești; organizarea de seminarii și conferințe vizând promovarea relațiilor economice bilaterale. De asemenea, au fost lansate inițiative de profil, cele mai importante fiind:

- *“United States – Romania Business Roundtable”*, al cărei scop esențial consta în: sprijinirea investițiilor și a cooperării în afaceri; identificarea, promovarea și dezvoltarea avantajelor comerțului bilateral și ale investițiilor directe; extinderea afacerilor prin valorificarea eficientă a cadrului instituțional existent:

- *Conferința Rețelei de Afaceri Româno – Americane (Romanian – American Business Network)*, care a permis dezvoltarea pe orizontală a oportunităților pe care le oferă România mediilor de afaceri americane.

3. Promovarea păcii, stabilității și a cooperării în sud-estul Europei

O direcție semnificativă a obiectivelor asumate prin *Parteneriatul Strategic Intensificat* a constituit-o *promovarea păcii, stabilității și a*

cooperării în sud-estul Europei, demers subsumat conceptual și acțional *Pactului de stabilitate în sud-estul Europei*. Alte direcții de acțiune au vizat: lupta împotriva corupției și a crimei organizate, cele mai puternice amenințări netradiționale la adresa securității naționale; combaterea crimei transfrontaliere; intensificarea schimbului de experiență în domeniul combaterii traficului de ființe umane la nivel național; stabilirea unor mecanisme concrete de acțiune comună, menite să activeze eforturile la nivel național și cooperarea regională în combaterea traficului, în special prin: schimb de informații, coordonare între instituțiile specializate în combaterea traficului de persoane și a imigrației ilegale, cooperarea cu organizațiile internaționale implicate în această problematică.

Alte demersuri importante, gestionate prin anvergura operațională a *Parteneriatului Strategic Intensificat*, în care România s-a implicat cu rezultate meritorii, au fost sau sunt:

- *Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei*, în cadrul căreia se urmărește: promovarea unei cooperări deschise între guvernele din această regiune; dezvoltarea planurilor cu caracter regional și identificarea verigilor nefuncționale sau a celor care lipsesc; asigurarea unei implicări mai accentuate a sectorului privat în efortul economic regional; acordarea de sprijin pentru crearea unui climat regional care să încurajeze participarea sectorului privat;

- Înființarea și funcționarea la București a *Centrului Regional pentru Combaterea Crimei Transfrontaliere*, instituție care reprezintă cea dintâi organizație regională a cărei misiune constă în întărirea cooperării în domeniul promovării legalității între statele membre ale SECI, instituția funcționând în baza unei cooperări extinse cu INTERPOL, EUROPOL și Biroul ONU pentru Controlul Drogurilor și Prevenirea Criminalității, beneficiind, totodată, de asistență din partea Biroului Federal de Investigații;

- *Conferința Regională pentru Lupta Împotriva Corupției*, desfășurată la București, în martie 2000;

- *Reuniunea regională pe tema luptei împotriva traficului de ființe umane și a imigrației ilegale în Europa Centrală și de Sud-Est*, desfășurată la București, în luna mai 2001, context care a prilejuit o dezbatere aprofundată a aspectelor operaționale ale combaterii traficului atât la nivel național, cât și în cadrul cooperării regionale;

- *Actul privind sprijinirea democrației est-europene – Support for East European Democracy (SEED)*, program prin care Statele Unite ale Americii acordă asistență fostelor țări comuniste din centrul și estul Europei în dezvoltarea instituțiilor democratice și a economiei de piață.

4. Pragmatism și sprijin în cadrul Parteneriatului Strategic Intensificat

Programele desfășurate în cadrul Parteneriatului Strategic Intensificat au corespuns scopurilor strategice formulate, acoperind toată plaja operațională curentă a obiectivelor, planurilor și direcțiilor asumate. În acest sens și în baza prevederilor parteneriale, România, pe fondul obligațiilor asumate, a beneficiat de asistență americană directă orientată cu prioritate spre: *consolidarea stabilității regionale; controlul proliferării armelor de nimicire în masă; dezvoltarea economică; lupta împotriva crimei organizate; consolidarea democrației și a proceselor democratice; protecția eficientă a mediului; sprijinirea programelor cu caracter social.*

V. Dimensiunea militară a Parteneriatului Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii

Este un truism afirmația potrivit căreia Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii este factorul-cheie al politicii externe a României, exercitând un rol mai mult decât semnificativ în eforturile generale ale României de a realiza integrarea deplină în comunitatea euro-atlantică.

1. Cadrul juridic al dezvoltării relațiilor militare bilaterale

Relațiile militare bilaterale au cunoscut o dezvoltare constant ascendentă, generată, în principal, de scopurile comune angajate și de valorile comune împărtășite în afirmarea pleneră a condiției umane. Prezența militară americană în sud-estul Europei este organic determinată de misiunile Alianței Nord-Atlantice și de parteneriatul activ cu Uniunea Europeană, aceste două dimensiuni acționale constituind premisele pentru a construi cadrul instituțional în care toate democrațiile europene să poată fi integrate în curentul transatlantic. În contextul unei foarte active și consistente colaborări, este important de subliniat faptul că relațiile militare dintre România și Statele Unite ale Americii se desfășoară, se aplică într-un cadru normativ clar, care premerge istoric angajarea Parteneriatului Strategic dintre cele două state. În acest sens, documentele cele mai importante care reglementează relațiile militare dintre România și Statele Unite ale Americii sunt evidențiate în tabelul de mai jos.

Nr.crt.	DENUMIREA DOCUMENTULUI	OBSERVAȚII
1.	Memorandum privind cooperarea în domeniul apărării și relațiilor militare între MApN al României și	Semnat de ministrul apărării naționale și subsecretarul de stat pentru apărare la Washington, la

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

Nr.crt.	DENUMIREA DOCUMENTULUI	OBSERVAȚII
	Departamentul Apărării al SUA.	16.06.1994 și aprobat prin HG nr 571/19.08.1994.
2.	Acordul de schimb și colaborare între MApN al României (prin Direcția Topografică Militară) și Departamentul Apărării al SUA (prin Agenția Cartografică a Apărării) pentru întocmirea hărților topografice de navigație și aeronavigație în domeniul geodeziei și geofizicii, al datelor digitale, precum și pentru materiale cartografice și geodezice aferente.	Semnat la București de șefii direcțiilor topografice la 19.05.1994 și aprobat prin HG nr. 775/11.11.1994.
3.	Acordul prin schimb de note verbale între Guvernul României și Guvernul SUA privind pregătirea personalului militar și civil în instituții militare din SUA, în cadrul programului internațional de învățământ și perfecționare în domeniul militar.	Semnat la 23.11.1994 la București.
4.	Înțelegerea între MApN al României și Departamentul Apărării al SUA privind asistența medicală pentru militari și dependenții lor.	Semnat la 26.04.1995 la București.
5.	Acord între Guvernul României și Guvernul SUA referitor la măsurile de protecție a informațiilor militare secrete de stat.	Semnat la 21.06.1995 de miniștrii apărării și aprobat prin Legea nr. 128/28.12.1995.
6.	Acord între MApN al României și Departamentul Apărării al SUA privind schimbul de informații de cercetare-dezvoltare.	Semnat de secretarul de stat și șef al D.I.L.A. și subsecretarul de stat al SUA la 26.02.1996 și aprobat prin HG nr. 396/31.05.1996.
7.	Acord între Guvernul României și Guvernul SUA privind transferul de armamente și tehnologii aferente.	Semnat de miniștrii apărării la 31.03.1996 la București și aprobat prin HG nr. 26/21.01.1996.
8.	Înțelegere de colaborare între MApN al României (prin Arhivele Militare) și Departamentul Apărării (prin Directorul pentru Administrație și Management).	Semnată la 05.03.1997 și aprobată prin HG nr. 26/21.01.1996.
9.	Memorandum de înțelegere între MApN din România și Departamentul Apărării al SUA privind schimbul de informații militare.	Semnat la 14.09.1997 la Washington și aprobat prin HG nr. 36/26.01.1998
10.	Acord între Guvernul României și Guvernul SUA privind cooperarea în	Semnat la 30.03.1998 la Washington de miniștrii apărării,

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

Nr.crt.	DENUMIREA DOCUMENTULUI	OBSERVAȚII
	domeniul contracarării proliferării armelor de distrugere în masă și promovarea relațiilor militare și de apărare.	ratificat prin Legea nr. 100/02.06.1999

De asemenea, spațiul normativ care reglementează relațiile militare dintre România și Statele Unite ale Americii mai cuprinde documente precum: *Protocolul privind deservirea avioanelor militare americane care transportă delegații române sau americane în cadrul programului de colaborare MIL-TO-MIL și rezolvarea formalităților de trecere a frontierei; Acordul între MApN al României și Departamentul Apărării al SUA privind achizițiile de bunuri și servicii; Înțelegerea între MApN din România și Departamentul Apărării al SUA referitoare la acordarea de sprijin logistic reciproc; Protocolul de colaborare între Institutul de Studii Politice de Apărare și Istorie Militară și Centrul de Istorie Militară al Armatei de Uscat a SUA; Memorandumul de înțelegere între Statul Major General al MApN din România și Corpul de Infanterie Marină al SUA referitor la instruirea ce se va executa în România de către Corpul de Infanterie Marină al SUA; Acordul suplimentar la Acordul între Părțile Tratatului Atlanticului de Nord și celelalte state participante la Parteneriatul pentru Pace privind statutul forțelor lor, referitor la Statutul forțelor SUA în România și Protocolul de prelungire a valabilității Înțelegerii între MApN al României și Departamentul Apărării al SUA privind asistența medicală pentru militari și dependenții lor.*

În baza prevederilor angajate prin programul partenerial, pentru planificarea anuală a cooperării militare dintre România și Statele Unite ale Americii, a fost constituit un grup de lucru la nivel subsecretarial, fapt care reprezintă nu numai o noutate, ci și o procedură unică în relațiile României cu alte state. **Grupul bilateral de lucru** este un organism destinat să coordoneze cooperarea dintre armatele celor două state și, de regulă, își desfășoară activitatea prin reuniuni anuale.

Cele mai importante programe desfășurate în cadrul Parteneriatului Strategic și conținutul succint al acestora sunt:

- **Pachetul de programe USEUCOM pentru România, Comanda Forțelor Americane din Europa (United States European Command – USEUCOM)**, este principala organizație americană investită cu toate drepturile și componentele necesare pentru aplicarea și îndeplinirea acestui program, USEUCOM aplicând strategii de angajare și de promovare a stabilității, democratizării, profesionismului militar și a unei relații mai strânse cu

NATO. Reperle programatice ale USEUCOM constau în: *stimularea unei democrații puternice și vitale, care să respecte și să promoveze spiritul legii și respectul pentru drepturile individului; sprijinirea progresului continuu al României, în sensul realizării unei economii de piață funcționale, compatibilă cu piețele americană și internaționale; promovarea eforturilor de a controla crima organizată, terorismul, traficul de droguri și spălarea banilor; susținerea implementării și respectării continue a acordurilor și înțelegerilor multilaterale și bilaterale la care România este parte; încurajarea fundamentării și construcției unei instituții militare românești, compatibilă cu cele similare din statele democratice; susținerea realizării unui progres continuu în domeniul controlului civil asupra armatei; încurajarea conversiei bunurilor militare sau ale industriei militare către folosința structurilor civile; menținerea stabilității sud-est europene prin evitarea conflictelor; împiedicarea proliferării armelor nucleare, bacteriologice și chimice; facilitarea inițiativelor României privind propria sa securitate, drept un factor de stabilitate în regiune.*

- **Proiectul de dezvoltare a infrastructurii de comunicații a Ministerului Apărării Naționale**, care vizează asigurarea de asistență în vederea construirii, achiziționării și instalării componentelor pentru modernizarea infrastructurii de comunicații audio, video și de date a Ministerului, precum și în vederea pregătirii personalului destinat exploatarea echipamentelor respective.

- **Programul pilot al sistemului automatizat de informații în domeniul logistic**, prin care este asigurată asistența necesară domeniului de specialitate pentru construirea, achiziționarea, instalarea și utilizarea componentelor, în vederea realizării unui sistem deschis care să poată fi dezvoltat în faze și etape succesive.

- **Centrul Regional pentru Managementul Resurselor de Apărare – Regional Center for Defence Resources Management**, ale cărui scopuri constau în: creșterea eficienței activităților desfășurate în domeniul alocării și întrebunțării resurselor pentru realizarea unui sistem de apărare modern; dezvoltarea capacităților de proiectare, realizare și funcționare a sistemelor manageriale în cadrul structurilor centrale de apărare și securitate și în cadrul organizațiilor guvernamentale; consolidarea climatului regional de securitate, stabilitate și cooperare militară prin mijloace specifice; asigurarea însușirii și înțelegerii managementului resurselor de apărare și dezvoltarea competenței în domeniul tehnicilor de analiză și de luare a deciziei.

- **Programul de Colaborare prin Echipe de Contact – Joint Contact Team Program**, prin care sunt sprijinite obiectivele strategice ale Statelor Unite ale Americii de realizare a stabilității, democratizării,

profesionalizării armatei și construirii unor relații deschise cu instituțiile similare americane.

2. Programe de asistență militară în România

Activitățile de asistență militară desfășurate de către armata Statelor Unite în România au fost grupate în cele destinate operațional **Parteneriatului pentru Pace**, acestea operând până la admiterea țării noastre în Alianța Nord-Atlantică, și **Programului de asistență în domeniul securității**, acesta fiind funcțional, desfășurarea lui fiind conținută în:

- **Programul Internațional de Învățământ și Instruire Militară – International Military Education and Training (IMET)**, prin care s-a asigurat pregătirea unui număr important de cadre militare și civili, pentru a crea posibilitatea participării structurilor militare naționale la operațiuni combinate și pentru realizarea interoperabilității cu forțele armate americane.

- **Programul de Finanțare Militară Externă – Foreign Military Financing (FMF)**, prin care, sub formă de alocații sau împrumuturi, se asigură fonduri pentru finanțarea unor obiective în cadrul sistemului de vânzare-cumpărare, oferind posibilitatea partenerilor să beneficieze de articole militare și servicii.

- **Programul Inițiativa de la Varșovia**, destinat să asigure sprijin pentru conversia către standardele militare occidentale prin pregătire și participare la exerciții și alte activități comune.

- **Programul Articole de Apărare în Exces – Excess Defence Articles (EDA)**, prin care sunt valorificate echipamentele în exces deținute de către guvernul Statelor Unite ale Americii, calificate ca atare de Departamentul Apărării.

- **Programul Proprietate în Exces – Excess Property (EP)**, care autorizează Departamentul Apărării să doneze articole aflate în exces în dotarea armatei americane.

În ceea ce privește operaționalizarea Parteneriatului Strategic, asistența militară acordată României s-a concretizat, pe fondul unor solicitări special, în special, în:

- transfer de echipamente, menite să asigure securizarea canalelor de circulație a informațiilor către Washington;

- detașarea unor experți americani pe lângă Ministerul Apărării Naționale, care să expertizeze activitate în domeniul restructurării armatei și în cel al simulării;

- definitivarea realizării sistemului ASOC – Centrul Operațional de Suveranitate Aeriană, și includerea României în Sistemul Integrat de Management al Spațiului Aerian al NATO;
- continuarea și intensificare programelor de instrucție și educare;
- pregătirea și instruirea forțelor terestre;
- organizarea unor stagii de instruire la bordul navelor și a unor exerciții navale cu participarea scafandrilor de luptă;
- desfășurarea de activități în domeniul logistic.

În cadrul larg al colaborării bilaterale, un loc important îl ocupă **Programul MIL-TO-MIL**. Debutul Programului s-a produs în anul 1993, dar, începând cu anul 2000, intră sub incidența Parteneriatului Strategic Intensificat. Activitatea **MIL-TO-MIL** s-a derulat în direcția celor patru obiective de fond ale Parteneriatului: stabilitate, democratizare, profesionalism militar, strângerea relațiilor transatlantice.

Concluzii

Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii confirmă semnificația care i-a fost acordată la înființarea acestuia, aceea de a se manifesta ca o formulă de coordonare pe care cele două țări au convenit să o adopte, în vederea realizării unor obiective comune de interes major, în domeniile reformelor economice și politice, al relațiilor militare, al problemelor de securitate regională și al riscurilor neconvenționale de securitate. Ponderea substanțială a Parteneriatului Strategic este dată de relațiile economice, fapt care confirmă faptul că numai ca urmare a construirii unor interese economice americane în această zonă vom putea conferi angajamentelor asumate de către Statele Unite ale Americii nu doar substanță propriu zisă, ci și oportunitate curentă și de perspectivă. Menținându-se și după accederea României în NATO, **Parteneriatul Strategic dintre România și Statele Unite ale Americii** imprimă o calitate superioară relațiilor bilaterale, amplificând rolul regional pe care România ar putea să-l joace în consolidarea condiției sale geopolitice și geostrategice.

**ASPECTE PRIVIND MANAGEMENTUL CRIZELOR ȘI
GESTIONAREA SITUAȚIILOR DE URGENȚĂ – ROLUL
ARMATEI ÎN CONTEXTUL NOII STRATEGII DE SECURITATE
NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI**

George DEDIU, *
Dr. Alexandru MANAFU **

This work presents the crisis and civil emergencies approach as the executive command and planning bodies of the operations in the military field in a few countries (UK, Australia, Canada USA, Israel etc). In the second part there is a short history of the Romanian army interventions in disaster situations. The last part contains some proposals concerning crisis and civil emergencies management in the context of the national security strategy draft.

Problematika managementului crizelor de orice natură precum și gestionarea situațiilor de urgență (calamități, dezastre, accidente tehnologice, accidente provocate de acte de terorism) a căpătat noi valențe în ultimii ani.

Având în vedere organizarea și dotarea forțelor armate, rapiditatea deplasării în zonele afectate, mijloacele de care dispun acestea, se apreciază în mod deosebit potențialul acestora ca prim mijloc de reacție într-o situație de criză potențială.

Există anumite provocări atunci când un guvern afectat de un dezastru desemnează armata ca responsabilă pentru operațiunile de îndepărtare a efectelor distructive - așa cum a făcut guvernul din Sumatra pentru provincia Aoeth (tsunami - decembrie 2004) sau guvernul Turciei la cutremurele din 1999.

În general, ONG-urile nu agreează ideea asocierii cu forțele militare, pentru că nu au încredere în imparțialitatea și profesionalismul acestora.

Totuși, în cazul unor situații de urgență, responsabilitatea organizării, coordonării și implementării acțiunilor de răspuns, a angajării unor anumite structuri de intervenție, revine națiunii afectate.

Spre exemplu, în cazul tsunami din 2004, cererea de intervenție - la nivel local - a fost adresată către unul din Grupurile de Sprijin Combinat

* Lt. col. ing. – Guvernul României – Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale

** Col. (r) dr. – Guvernul României – Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale

(C.S.G.) format din forțele întrunite S.U.A. pentru Indonezia, Sri Lanka și Thailanda, precum și forțele armate ale altor țări.

Cererile făcute la nivel local au fost înaintate la nivel regional către Centrul de Coordonare Combinată (C.C.C.), prin fiecare ofițer de legătură din forțele participante desfășurate. Coordonarea între toate forțele militare și comunitatea internațională umanitară a fost făcută de către ofițerii O.N.U. de coordonare civilo - militari deplasați și sprijinul coordonatorilor O.N.U. și ai altor O.N.G. Centrul de Coordonare Combinată a fost constituit în cadrul Forței de Sprijin Combinat 536, sub conducerea Statelor Unite ale Americii, cu sediul la baza navală din Thai.

Centrul de Coordonare Combinată cuprinde forțe din 12 state: Australia, Austria, China, Franța, Germania, India, Japonia, Coreea de Sud, Malaezia, Noua Zeelandă, Pakistan și Singapore.

Una dintre problemele operațiilor „tsunami” a fost *finanțarea abundentă*. Din această cauză, organizațiile participante nu mai simt nevoia de coordonare. De aceea, operațiile de salvare și înlăturare a efectelor din Oceanul Indian au fost mai mult o serie de aranjamente bilaterale cu fiecare țară afectată, O.N.U. devenind mai mult un instrument de mobilizare a resurselor.

O.N.U. preferă să aibă mijloacele militare sub controlul său direct - din 55 de state care au furnizat mijloacele militare pentru înlăturarea efectelor post - tsunami, numai 2 state - Elveția și Danemarca - și-au pus forțele direct sub control al O.N.U.

- *Elveția* - 3 elicoptere Super - Puma, cu echipaje, logistică și personal de întreținere pentru 3 luni;

- *Danemarca* - 1 avion Hercules C - 130, cu echipaj și personal pentru întreținere.

Ca o concluzie, este faptul că majoritatea statelor nu vin să pună sub controlul altor autorități forțele lor.

Există o serie de state care au organizat în cadrul forțelor armate structuri dedicate intervenției în situații de criză sau au doar un sistem bine pus la punct pentru proiectarea unor resurse și mijloace de intervenție specifice armatei în zonele afectate.

I. MAREA BRITANIE

Implicarea forțelor militare în dezastrele naturale este o excepție dat fiind costurile mari și faptul că mijloacele militare nu sunt întotdeauna disponibile.

Punctul de contact principal care funcționează la Ministerul Apărării este Biroul regional cu responsabilități pentru zona respectivă. După analiza situației, se identifică și se stabilesc mijloacele existente în apropierea dezastrelor, disponibilitatea și costurile acestora.

Ministerul Apărării transmite apoi cererile și concluziile rezultate la Cartierul General Întrunit Permanent (P.J.H.Q.), de unde în mod obișnuit, solicitarea este direcțională către Forțele Navale și Forțele Aeriene.

În cazul tsunami, Cartierul General Întrunit Permanent a trimis în zonă 3 echipe a câte 8 membri pentru observare, legătură, recunoașterea teatrului (în Thailanda, Indonezia și Sri Lanka). De menționat faptul că o echipă se poate deplasa în zonă în maxim 4 ore de la notificare.

II. AUSTRALIA

În cazul Forțelor de Apărare Australiene nu există unități speciale de asistență umanitară sau de înlăturare a efectelor dezastrelor care să fie solicitate într-o situație de criză internă sau regională.

În schimb, există unități sau elemente care îndeplinesc anumite sarcini de asistență, roluri care depind de situațiile create.

În mod obișnuit, există 3 batalioane a câte 300 de oameni (un batalion activ și 2 batalioane în rezervă) capabile să fie desfășurate în câteva zile, în timp ce alte unități, cum ar fi cele de geniu, au nevoie de câteva săptămâni de pregătire.

Pentru asigurarea personalului medical de bază - chirurghi și alți specialiști - se apelează la unitățile de rezervă ale Forțelor de Apărare Australiene, în special Rezerva Armatei.

III. ITALIA

În cadrul Forțelor Armate Italiene, este constituită o unitate specială pentru intervenție la dezastre (Forza din Pronto Intervento - F.P.I.).

Această unitate a fost creată în 1980, în scopul intervenției în operațiile de salvare în cazul dezastrelor naturale.

În anul 1990, când forțele armate italiene au fost reduse, unitatea a fost desființată. La fel ca în majoritatea statelor, în prezent, Italia nu dispune de o unitate specializată, dar poate pune la dispoziție mijloace specializate, la cerere, prin Oficiul de Protecție Civilă, organizație responsabilă pentru situații de urgență.

În cazul tsunami, la 24 de ore de la solicitare, Forțele Armate Italiene au pus la dispoziție 2 avioane B707 Cargo (la Colombo, Sri Lanka și Phuket - Thailanda) care au transportat ajutoare umanitare.

Alte avioane C - 1307J de transport și Falcon 900x au contribuit la podul aerian ce s-a creat în prima perioadă de după tsunami.

Forțele aeriene italiene și-au îmbunătățit considerabil capabilitatea de transport prin achiziționarea a 22 avioane C - 130 JS. În plus, adaptarea Airbus A - 319 C și înlocuirea lui B 707 cu avionul tactic de transport K - 767, capabil să transporte 200 de pasageri sau 19 boxpaleți, au îmbunătățit mai mult potențialul aerian.

Alte mijloace militare ce pot fi utile la intervențiile în situații de criză includ 3 nave San - Guisto, 2 vase amfibii de transport platformă, modificate pentru spitalizare și cabine, aeronavele de transport Garibaldi și Cavour.

Italia mai dispune de spitale de campanie echipate cu câmpuri de operație protejate, ce pot fi transportate cu 4 elicoptere CH - 47, operative în mai puțin de o oră.

În plus, pe lângă unități de geniu și logistice, Italia poate desfășura specialiști din Grupul de cooperare Civili - Militari de Sud.

IV. STATELE UNITE ALE AMERICII

Forțele Armate Americane cu cea mai mare capacitate de a interveni în situații de urgență, au capacitatea de a deplasa în zone de criză cantități mari de materiale și personal instruit, într-un interval de timp foarte scurt.

În decurs de 5 săptămâni, cât au durat activitățile de sprijin din urma tsunamiului, elicopterele militare, avioanele și navele americane au transportat 11.300 tone de materiale și 2.000 tone de apă potabilă.

Departamentul Apărării nu are unități specializate pentru înlăturarea efectelor dezastrelor, însă poate desfășura, peste tot în lume, sprijin în domeniile transportului naval, aerian, genistică, construcții și domeniul medical în cadrul comandamentelor regionale.

Departamentul Apărării deține numeroase depozite și nave prepoziționate, dotate cu echipamente și provizii amplasate în diverse zone ale planetei, care pot fi utilizate în acțiuni de înlăturare a efectelor dezastrelor.

Există, de asemenea, o serie de agenții civile pentru intervenție în exterior, coordonate de Oficiul S.U.A. pentru Asistență Externă în Caz de Dezastre (O.F.D.A.) care face parte din Agenția pentru Dezvoltare Internațională din cadrul Departamentului de Stat, cu un rol temporar, de

asigurare a sprijinului imediat, până când guvernul țării gazdă, în cooperare cu organizațiile internaționale și autoritățile civile americane pot prelua activitățile.

Când are loc un dezastru și S.U.A. sunt solicitate de către guvernul țării afectate să intervină sau își oferă sprijinul, Oficiul S.U.A. pentru Asistență Externă în Caz de Dezastru trimite în zona de criză o Echipă Civilă de Intervenție pentru Asistență în Caz de Dezastru.

Echipa este formată din specialiști în căutare sau salvare, chirurgie de urgență și coordonare a activităților la dezastru.

Pe baza analizei, se stabilește necesitatea unei asistențe suplimentare.

Oficiul de Stabilitate a Operațiilor are rolul conducător în cadrul Pentagonului și transmite dispozițiile comandamentelor regionale combatante cu responsabilități în zonele calamitate, care trebuie să acorde asistență pentru dezastru.

Pentru crizele interne, rolul de coordonare revine Oficiului de Apărare Național din cadrul Departamentului de Apărării, înființat după 9/11 septembrie.

În funcție de situația existentă, comandamentul constituit poate desemna o forță de intervenție sau elemente din cartierul general, pentru supravegherea eforturilor forțelor armate, precum și coordonarea activităților comune cu națiunile gazdă și alte organisme guvernamentale americane, agenții internaționale și alte O.N.G.-uri.

Departamentul Apărării primește anual 60 de milioane pentru ajutoare umanitare externe.

Prin Programul de Intervenție pentru Situații de Urgență al Comandantului care acordă autoritate comandanților regionali, aceștia sunt împuterniciți să răspundă rapid nevoilor urgente de ajutor umanitar și reconstrucție.

Fiecare comandament zonal (de luptă) are în structură oficii care planifică activitățile pentru situații de dezastru.

V. SINGAPORE

Forțele armate din Singapore (SAF) au fost capabile să acționeze în cazul tsunami (26.12.2004) cu formațiuni mici dar menținute la un nivel maxim de alertă.

Pentru intervenția în situații de urgență au avut la dispoziție stocuri de materiale medicale și umanitare și 3 echipe medicale a câte 25 de persoane.

În loc să mențină capabilități mari în „stand - by”, Singapore preferă să acționeze „de la caz la caz”. Forța sa constă în rapiditatea luării deciziei la nivel politic, eficacitatea coordonării și pregătirea militară a efectivelor.

Actualmente, în lume, există două țări, Canada și Israel, cu structuri specializate, având însă abordări diferite.

Echipa de Intervenție pentru Asistență la Dezastre (Disaster Assistance Repause Team - DART) specifică Forțelor Armate Canadiene este încadrată cu personal activ din forțele regulate și se concentrează pe fazele ulterioare crizei.

Unitatea israeliană se bazează, în principal, pe personal de rezervă și se concentrează pe prima fază a operațiilor de înlăturare a efectelor dezastrelor - căutare și salvare.

VI. CANADA

Echipa de Intervenție pentru Asistență la Dezastre a fost înființată în scopul acordării unui răspuns rapid la solicitările de ajutor umanitar.

Echipa are un efectiv de 195 de militari organizați într-un Centru Operațional de Transmisiuni cu un detașament de geniu, un pluton medical, un pluton de apărare și securitate și un pluton de logistică.

În principal, în atenția Echipei de Intervenție sunt 4 aspecte:

1. asistența medicală primară;
2. asigurarea și producerea apei potabile purificate;
3. capabilități limitate, asigurate de specialiștii de geniu;
4. structuri de comandă și conducere care să faciliteze

comunicațiile între diversele departamente și agenții implicate în operație.

De menționat că numai 13 dintre membrii echipei sunt angajați permanent, ca atribuțiune principală fiind întreținerea, conservarea și depozitarea corectă a echipamentului specific, astfel încât toate materialele să fie gata de expediere în orice moment.

Membrii grupei de cercetare din cadrul Echipei de Intervenție se pot deplasa în maxim 12 ore de la notificare, iar restul Echipei de Intervenție, în 48 de ore.

În scopul menținerii deprinderilor legate de proceduri și derulare a operațiunilor, în fiecare an se desfășoară un exercițiu practic - aplicativ la care participă toți membrii Echipei de Intervenție pentru Asistență la Dezastre.

La primirea unei solicitări, decizia de desfășurare a Echipei de Intervenție revine Guvernului, cu avizul Departamentului de Afaceri

Externe, Apărării Naționale și Agenției Canadiene pentru Dezvoltare Internațională (CIDA).

De la înființarea sa, Echipa de Intervenție pentru Asistență la Dezastre, s-a desfășurat de 3 ori:

- în Honduras - uragan - 1998;
- în Turcia - cutremurul din 1999;
- în Sri Lanka - tsunami din decembrie 2004.

Din motive dependente de suportul logistic, „Echipa de Intervenție” se deplasează în zona afectată pe căile aeriene, alimentarea aeronavelor fiind asigurate tot pe cale aeriană, fapt ce impune dislocarea la maxim 100 km de un aeroport internațional, dacă drumurile și căile de comunicații sunt inundate sau distruse, camioanele grele ale Echipei de Intervenție nu se pot deplasa.

Costul estimat al unei intervenții variază între 12 și 18 milioane \$ pentru 40 de zile. Operațiunea din Sri Lanka a fost estimată la circa 17,5 milioane \$. Din acest motiv (costuri imense) sunt criticate intervențiile și existența Echipei de Intervenție pentru Asistență la Dezastre. Se apreciază că utilizarea acestor fonduri de către O.N.G.-uri ar fi mai eficientă.

Transportul reprezintă o altă problemă majoră, Canada dispunând de mijloace de transport aerian pentru 200 de oameni, unități de purificare a apei destul de mari și cca 40 de camioane și trailere. Pentru asigurarea transportului acestora (200 de oameni și 225 t echipament) se estimează că sunt necesare 24 de avioane Hercules.

Cheltuielile anuale de întreținere sunt estimate la aproximativ 200.000 \$.

VII. ISRAEL

Unitatea de Cercetare și Salvare (Search and Rescue Unit - SARU) din cadrul Forței de Apărare Israeliene este una dintre cele mai experimentate și profesioniste unități de acest tip.

Încadrarea unității este aproape în totalitate cu rezerviști în ultimii 20 de ani, aceasta executând operații de salvare în nenumărate cazuri de dezastru natural, atacuri teroriste în întreaga lume.

Deși cei aproape 100 de membri sunt civili, angajați full - time, unitatea este în alertă permanentă, gata să se desfășoare în maxim 3 ore. În cazul atacului de la coloniile din Sinai, de exemplu, din octombrie 2004, la 300 km de centrul Israelului, prima echipă a Unității de Cercetare și Salvare a sosit la 4 ore de la producerea atacului.

Asigurarea pregătirii personalului se face la Școala de Cercetare și Salvare (Search and Rescue School - SARS).

Unitatea de Cercetare și Salvare are o doctrină proprie privind înlăturarea efectelor dezastrelor. În fiecare an, funcționează o clasă internațională de 20 - 30 de ofițeri care vin să învețe metodele și tehnicile israeliene.

Înființată în 1982, pe timpul războiului din Liban, Unitatea de Cercetare și salvare a început prin specializarea în găsirea supraviețuitorilor din clădirile distruse.

Unitatea a dezvoltat apoi ceea ce se numește „informația despre populație” (population intelligence), o tehnică de adunare rapidă a informațiilor despre persoanele dispărute, care confruntată cu o analiză a structurilor afectate, permite estimarea locurilor unde pot fi găsiți supraviețuitorii.

Pe această bază, s-a schimbat metoda convențională de înlăturare a dărâmăturilor cu cea de săpare a unor tuneluri spre victime, fără a mai îndepărta dărâmăturile de deasupra lor. Succesul unei acțiuni de salvare constă în analiza solidă făcută înainte de declanșarea operațiunii.

În timp, după atacul ambasadei S.U.A. din Nairobi din 1998 și cutremurul din 1999 din Turcia, echipa israeliană s-a concentrat asupra aspectelor medicale, descoperindu-se că supraviețuitorii îngropați sub moloz suferă de simptome unice, care necesită un tratament complet diferit față de cel oferit de medicina de urgență tradițională.

De asemenea, s-au luat măsuri de lărgire a echipei de psihologi și s-a pus accent pe dialogul și atingerea persoanelor prinse sub dărâmături.

În majoritatea cazurilor de dezastru, Israel trimite 2 echipe: o echipă de cercetare și salvare și o echipă medicală care instalează un spital de campanie în zona afectată.

Preocuparea actuală a acestei echipe (de cercetare și salvare) este realizarea unui program informatic care să permită utilizarea mai eficientă a informațiilor pe durata operațiilor de salvare și distribuirea rapidă a datelor către toate echipele.

VIII. ROMÂNIA

În țara noastră, participarea forțelor armate la gestionarea unor situații de urgență de natura calamităților sau dezastrelor a constituit o preocupare a factorilor de decizie, încă din zorii epocii moderne.

O scurtă retrospectivă în trecutul apropiat este un prilej de reflecție asupra contribuției armatei în următoarele împrejurări:

a) Dincolo de aspectele activității specifice, cu caracter strict militar, desfășurate în perioada celui de-al doilea război mondial, în scopul de a contribui la îmbunătățirea stării economice a țării, au fost emise dispoziții ca

unitățile armatei și formațiunile concentrate să acorde un ajutor substanțial populației în *campaniile agricole*.

O importanță deosebită prezintă faptul că, pentru lucrul terenurilor ce aparțineau văduvelor, orfanilor și invalizilor săraci, precum și ostașilor concentrați, mobilizați și locuitorilor săraci, nu s-a pretins nici o plată.

Între anii 1940 - 1943, participarea armatei la muncile agricole s-a concretizat în peste 1.200.000 zile om.

Pentru perioada 1944 - 1945, nu s-au mai organizat detașamente de lucru pentru muncile agricole, problema rezolvându-se cu refugiați și mâna de lucru din regiunile excedentare ale țării.

În industrie s-au întocmit norme de mobilizare la locul de muncă și scutiri de concentrare - mobilizare pentru anii 1940 - 1944. Totalul personalului mobilizat la locul de muncă și scutit de mobilizare în industrie în perioada 1940 - 1944 s-a ridicat la 698.954 persoane.

Pentru a se asigura în timp de război buna funcționare a instituțiilor de stat sau particulare cu rol important în menținerea și îmbunătățirea stării economice a țării și ajutorarea populației s-a procedat la mobilizări la locul de muncă și scutiri de concentrare - mobilizare la autoritățile civile, în perioada anilor 1940 - 1944.

Astfel, Ministerele Finanțelor, Economiei Naționale, Agriculturii și Domeniilor, Comunicațiilor și apoi BNR și marile bănci de credit sunt instituții de stat și particulare cărora prin mobilizarea la locul de muncă și scutiri de concentrare, li s-a creat posibilitatea de a funcționa în bune condiții și în timp de război.

Efectivul personalului mobilizat la locul de muncă și scutit de mobilizare la autoritățile civile pentru anii 1940 - 1944 a fost de 655.751 persoane.

Dintre categoriile de întreprinderi comerciale, în legătură cu economia particulară și nevoile populației, cărora li s-a asigurat, după caz, personal mobilizat pentru lucru și scutit de mobilizare - concentrare pot fi enumerate: întreprinderile care aprovizionau cu articole cartelate cel puțin 1.000 de persoane; întreprinderile care aprovizionau cu lemne autoritățile și populația civilă cu cel puțin 2 vagoane anual; întreprinderile care aprovizionau producătorii cu bunuri de mare necesitate (semințe, oleaginoase, semințe de nutreț, ceapă etc.); întreprinderile care aprovizionau pe agricultori cu mașini agricole etc.

În sfera de preocupări pentru perioada de referință, sunt demne de menționat *preocupările privind împăduririle*.

Prin planul general de împăduriri s-a stabilit a se planta în întreaga țară *păduri de interes național* pe o suprafață de 2.677.890 ha.

Pentru toate împăduririle, inclusiv cele de interes economic, s-a aprobat de Ministerul Finanțelor suma de 335 milioane lei, din care s-a avansat Ministerului Agriculturii și Domeniilor suma de 115 milioane lei.

Acestea sunt doar câteva din aspectele sesizate într-o perioadă de critică, în timpul războiului, care pot fi asimilate unei perioade de criză.

b) Aspecte privind participarea armatei la combaterea efectelor inundațiilor catastrofale din anii 1970.

Inundațiile produse în perioada respectivă intră în categoria *situații de urgență*.

Acțiunile armatei au constituit o componentă a efortului național pentru combaterea calamităților provocate de inundații.

Necesitatea pregătirii din timp a acțiunilor duse în comun de mai multe categorii de forțe a fost anticipată de :

- recunoașterile în teren;
- cooperarea între forțele participante;
- adaptarea permanentă la situațiile noi, impuse de realitatea faptică.

Pentru conducerea activităților s-a procedat la constituirea de Comandamente locale, din care făceau parte și comandanții unităților care participau la intervenții asigurându-se astfel cooperarea între toți cei 80.000 de oameni care participau la operații în Arad, pe Mureșul Inferior.

De asemenea, s-a procedat la constituirea unei „rezerve mobile” de mijloace tehnice și efective, destinate să intervină în momentele critice ale viiturii.

În ziua de 25 mai 1970, în Insula Mare a Brăilei, furtuna de pe Dunăre a creat o situație de pericol maxim pentru dig, în sectorul Marasu - Măgura, în câteva ore reușindu-se concentrarea pe insulă și angajarea în acțiuni a unei mari diversități de forțe și mijloace. Au fost transportate rapid, prin punctul de trecere de la Vadul Oii, sute de militari, 1.400 oameni de la Combinatul de celuloză și hârtie, de la Uzina Laminorul, de la Șantierul Naval și de la alte întreprinderi.

Eforturile au dat posibilitatea să se depășească momentul critic provocat de furtună.

Pe clisura Dunării, în zona Brăila - Galați, comandamentul militar respectiv a trebuit să conducă acțiunile diferitelor detașamente, răspândite într-un spațiu cu un perimetru de cca 300 km. Pentru realizarea unui sistem de transmisiuni sigur, pe un spațiu atât de mare, s-au îmbinat mijloace radio și telefon ale unităților militare cu cele ale unităților PTTR și ale unor întreprinderi, inclusiv stațiile radio poștale ale M.I.

Forțele militare de natură permanentă, centralizată au excelat prin masivitatea intervenției, prin concentrarea ei în timp și spațiu, prin indicatori de randament, prin varietatea și intensitatea întrebuițării tehnicii pe „suprafața de intervenție”.

Pericolul creat de calamități a impus să se acționeze cu maximum de rapiditate. În Transilvania, au fost numeroase zone de inundații în care creșterea bruscă a nivelului unor râuri ca Mureșul și Someșul, cu câte 2 - 4 metri peste cota de inundații, agrava pericolul cu fiecare ceas.

În asemenea situații, se impunea o intervenție deosebit de promptă și este explicabil de ce organele județene și orășenești au apelat, în primul rând, la unitățile militare cele mai apropiate.

La Târgu Mureș, Dej, Bistrița, Alba Iulia și alte localități, unde revărsările s-au produs brusc, unitățile militare au fost din primele momente, angajate în lupta cu puhoaietele.

Promptitudinea intervențiilor realizate în cadrul calamităților din anul 1970 a fost determinată nu numai de pregătirea cu caracter permanent ce se efectua în unități ci și de anumite măsuri de prevedere.

La 22 aprilie 1970, prin Marele Stat Major, s-au dat dispoziții comandamentelor și trupelor, prin care se precizau misiunile în caz de calamități, modul în care urma să se realizeze cooperarea cu organele administrației locale, activitățile organizatorice care trebuia desfășurate cu maximă promptitudine, precizându-se ca detașamentele special constituite pentru a interveni în situații limită cauzate de inundații, trebuie să fie gata de acțiune în cel mult 30 de minute de la primirea ordinului.

Fixarea acestui termen a orientat ansamblul pregătirilor în direcția măririi eficacității și rapidității în caz de intervenții, a pus sarcini ferme în ceea ce privește oportunitatea declanșării acțiunilor.

Oportunitatea în intervenții a unităților militare și-a găsit expresia în manevra rapidă de forțe și mijloace ce s-a efectuat pe timpul calamităților pentru transportul mijloacelor și crearea grupărilor necesare combaterii efectelor inundațiilor în zonele în care pericolul prezenta mai multă gravitate. De exemplu, în perioada în care s-a produs viitura pe Mureșul Superior, o subunitate de geniu înzestrată cu tehnică, a fost adusă într-o singură noapte la Luduș, dintr-o garnizoană situată la 300 km distanță.

Deplasarea s-a efectuat pe calea ferată, fiind puse probleme speciale de realizare a coordonării cu operațiunile de asigurare a circulației feroviare, de îmbarcare - debarcare, de retransformare a subunității în coloană.

După două zile de activitate în această zonă, deoarece viitura se apropia de Arad, subunitatea a fost deplasată în acest oraș într-o singură noapte, intrând direct în acțiune.

În ziua de 18 mai, când debitul maxim de pe Mureș punea în primejdie Aradul, au fost aduși cu rapiditate în oraș 2.750 militari, cu care s-au întărit detașamentele ce apărau digurile construite în zilele precedente.

La Dej, au fost dislocate mijloace amfibii pe roți de la cca 200 km.

La Satu - Mare, a fost adus, de la sute de kilometri, un spital militar de campanie cu capacitatea de peste 500 de paturi, care a fost instalat în 6 ore (astăzi, în structura armatei nici nu mai există acest tip de formațiune medicală).

Aceeași trăsătură a caracterizat și concentrarea forțelor militare necesare refacerii căii ferate de la Valea Mureșului. Într-o singură noapte - 18/19 mai, între orele 22 și 6 dimineața - au fost deplasați și angajați la lucrare 2.200 militari și 55 autovehicule.

Manevra de efective și tehnică a creat posibilitatea concentrării forțelor necesare acolo unde pericolul era mai mare, precum și a intervenției oportune în localități situate mai departe de garnizoanele militare, de schimbare rapidă a eforturilor, în funcție de evoluția inundațiilor.

În cooperare cu toate forțele care participau la acțiuni împotriva inundațiilor, printr-o riguroasă organizare a intervențiilor, prin manevre rapide de forțe și mijloace, unitățile au acționat în 38 de județe ale țării, intervenind în cca 350 de localități (cca $\frac{1}{4}$ din localități inundate).

La aceste acțiuni au participat aproximativ 19.000 de militari care, în perioada 13 mai - 25 iunie 1970, au efectuat aproximativ 500.000 zile/om, precum și numeroase autospeciale, însumând aproape 25.000 zile/tehnică, care au efectuat aproximativ 1.500.000 motokilometri.

În intervenții, au mai fost angajate avioane și elicoptere, care au executat 429 ore de zbor, precum și peste 500 stații radio și radioreleu, cu care s-au asigurat legăturile.

Militarii au salvat din mijlocul apelor și au evacuat peste 66.500 de persoane, 197.000 animale și 11.000 tone animale, au consolidat și au construit aproximativ 500 km de dig, au refăcut sau au menținut în stare de viabilitate peste 200 km de drumuri și au refăcut aproape 100 km de cale ferată și au reconstruit cca 26 de poduri.

Tehnica folosită a constat în angajarea de autoamfibii pe roți și pe șenile, poduri plutitoare, tractoare, tancuri (în unele situații), avioane, elicoptere, nave fluviale, tehnică de geniu pentru construcții rapide de poduri și drumuri (buldozere, screpere etc.), mijloace de transmisiuni (radio, radioreleu, transmisiuni cu fir etc.), coloane de autocamioane, spitale de campanie, tehnică pentru asigurarea apei potabile etc. (de exemplu, în comuna Arieșul de Câmpie, echipajul unei autoamfibii a salvat în 10 ore peste 250 de persoane, iar cel al unui elicopter a evacuat în 8 ore de zbor, din locuri inaccesibile oricărui alt mijloc tehnic, peste 2.000 de oameni.

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

Acestea sunt doar câteva din exemple de intervenție, în situații de urgență, exemple care oferă învățăminte pentru viitor.

c) Inundațiile din 2005

După *un bilanț provizoriu*, în 2005, ca urmare a valurilor succesive de ploi au fost *distrușe* peste 16.000 de gospodării și 1.200 de poduri și podețe, au fost *avariați* 650 km de drumuri forestiere, 76 km de drumuri naționale și 395 kilometri drumuri județene, iar *alunecări de teren* s-au constatat pe cuprinsul a 5 ha.

Debitele atinse de unele râuri din județele Bacău și Vrancea au atins vârfuri ce se înregistrează odată la 500 sau, chiar, 1.000 de ani, iar inundațiile au afectat peste 500 de localități din 32 de județe, cele mai afectate fiind județele Argeș, Bacău, Vrancea, Galați, Alba și Vâlcea unde s-au înregistrat 24 de morți, peste 1.000 de case izolate și 12.100 evacuate.

Au fost calamitate 149.571 ha cultivate cu grâu, 40.772 ha cultivate cu porumb, 26.347 ha cultivate cu floarea soarelui și s-au înregistrat peste 90.000 animale moarte.

Situația provizorie a pierderilor se prezintă astfel:

	<i>Păsări</i>	<i>Ovine, caprine</i>	<i>Porci</i>	<i>Iepuri</i>	<i>Vaci</i>	<i>Familii albine</i>
Teleorman	15.000	154	34	40	-	-
Olt	46.028	294	309	-	4	119
Constanta	2.500	80	30	-	-	-
Dolj	1.092	-	40	-	-	-
Suceava	80	-	-	-	-	-
Gorj	1.120	-	-	-	-	-

Intervențiile armatei au fost sporadice, materializându-se în câteva intervenții punctuale în principal ale trupelor de jandarmi și un elicopter.

IX. CONCLUZII ȘI PROPUNERI

Importanța pe care țările membre NATO o atribuie problemelor legate de gestionare a situațiilor de criză este reflectată în „Conceptul strategic” care desemnează această problemă drept una din misiunile fundamentale de securitate ale alianței.

Rolul fundamental în gestionarea crizelor cu semnificație aparte în perioadele de tensiuni și criză îl joacă consultările dintre țările NATO.

La abordarea acestei problematici în România, apreciem necesar a fi avute în vedere următoarele considerente:

1. Necesitatea de a dispune de o *strategie globală* de acțiune pentru diversele tipuri de criză.

Din punct de vedere legal, nu sunt soluționate parțial decât *situațiile de urgență civilă* (calamități, dezastre, accidente tehnologice, accidente provocate de acte teroriste) și acestea fiind rezolvate cu dificultate din cauza disipării responsabilității (volum mare de acte normative, existența unui număr mare de comitete, fără asigurarea coordonării și conducerii la nivel central).

2. Din punct de vedere juridic, domeniul „criză” nu este acoperit în totalitate, nefiind tratate decât problematica stării de asediu și a stării de urgență și - parțial - deși există un pachet legislativ în domeniu - planificarea activităților civile pentru situații de urgență.

3. Se impune cu necesitate *existența unei structuri permanente specializate pentru expertizarea unitară a situațiilor potențiale de criză* și - în acest sens - perfecționarea cadrului legislativ existent pentru „*definirea*” unui sistem național unitar de gestionare a crizelor, precum și a cadrului organizatoric și funcțional. În această etapă, inițiativele legislative, îndeosebi ale Ministerului Administrației și Internelor, oferă soluții specifice domeniului „*Urgențelor*” cu referire la cele civile, în absența unei strategii comune, pentru toate tipurile de criză. Pachetul legislativ propus prin proiectul de *Strategie de securitate națională a României*, care este în curs de dezbateră, va acoperi, se pare, și acest domeniu.

4. Se impune cu necesitate crearea cadrului organizatoric de cooperare, conducere și circulație a informațiilor, pentru îndeplinirea obligațiilor internaționale, prin realizarea unui *Sistem Național Integrat de Gestionare a Crizelor* care să fie în strânsă legătură cu Comitetul Uniunii Europene, pe cale de a se materializa.

Cadrul Național de gestionare a crizelor trebuie să aibă în vedere:

- asigurarea resursei umane specializate și dotarea cu mijloace de intervenție rapidă;

- asigurarea unui sistem unitar de acorduri și proceduri la nivelul structurilor naționale implicate;
- pregătirea de specialitate a personalului din structurile de conducere și echipele de intervenție;
- realizarea unui sistem unitar de măsuri preventive și de răspuns în situația unor crize potențiale;
- constituirea unor structuri militare pentru intervenții în situații de criză;
- colaborarea și cooperarea cu instituțiile similare din statele vecine, din sud - estul Europei, precum și din statele Uniunii Europene.

5. În derularea activității de gestionare a crizelor atât pe plan intern, cât și în relațiile cu alte state, propunem a fi avute în vedere elementele unui *plan comun unic militar - civil pentru situații de criză* conform anexei.

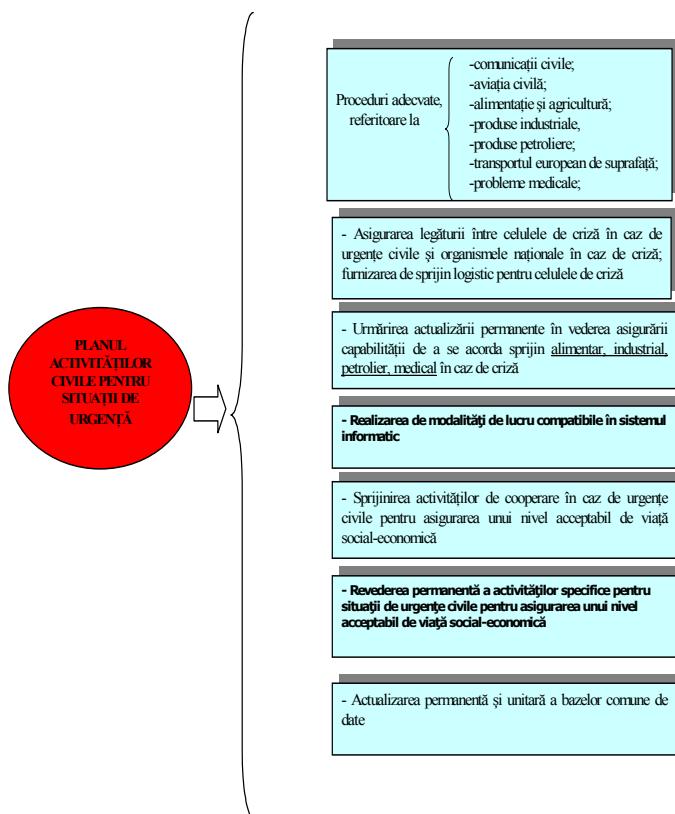
Un asemenea plan are un rol deosebit și în gestionarea disponibilul de active și facilități civile și în menținerea condițiilor de trai normale în perioada situațiilor de criză.

De menționat că, în spațiul euro - atlantic, Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale, organism aflat în subordinea Guvernului, asigură trei tipuri de activități:

- asigurarea sprijinului națiunii gazdă (HNS) prin punerea la dispoziție a bazei de date privind agenții economici furnizori de servicii și produse, porturi, aeroporturi, spații de depozitare etc;
- sistemul de priorități și alocare a resurselor pentru apărare, care poate fi activat și în situații de criză (urgente civile), cu precizarea că regulamentul acestui sistem are caracter strict de nouitate, fiind realizat pe baza recomandărilor NATO. România fiind printre puținele țări din Alianță care dispune de o asemenea reglementare;
- controlul și verificarea armamentelor, precum și creșterea încrederii și securității.

Anexă

PLAN COMUN UNIC MILITAR - CIVIL PENTRU SITUAȚII DE CRIZĂ

SECURITATEA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL PARADIGMEI SECURITĂȚII ENERGETICE REGIONALE

Ioana MATEȘ*

The paradigm of energy security is shifting towards new dimensions. Recent evolutions in the region imposed a reevaluation of priorities in the area of energy security. Both NATO and European Union should identify the optimum mechanism in order to prevent the use of energy as a tool for the revival of old autocracies

I. Contextul regional

Mediul internațional de securitate, și în special cel din perimetrul coridorului energetic eurasiatic a suferit în ultimele luni modificări semnificative. Nu ne aflăm la momentul apariției unor noi paradigme ci la cel al reinventării unora deja existente. În mediul internațional de securitate amenințările sunt aceleași, dar ele însă se transformă după modelul viral: unele forme devin mai active și mai dăunătoare societății, se produce o repriorizare a percepției acestora în funcție de mutațiile care au loc în structura internă, sub influența factorilor de mediu, necesitând de fiecare dată reinventarea unui nou tip de răspuns.

La ora actuală există câteva coordonate care determină conturarea unei noi paradigme a securității europene, respectiv evenimente incidentale cu potențial mare de reacție în planul securității regionale:

- mișcările de protest cu caracter profund social di Franța care relevă deficiențe ale modelului democratic francez atât la nivelul absorbției populațiilor fără origine indigenă cât și la cel al aparentului eșec al unei guvernări liberale franceze, ce riscă întoarcerea la modele mai vechi, socialiste

- criza energetică ruso-ucraineană ce a creat grave disfuncționalități și a afectat în mod semnificativ atât securitatea energetică regională cât și configurația politică regională

* Master în Relații Internaționale, Master în Studii NATO, Absolventă a Colegiului Național de Apărare și drd. în Relații Internaționale

- evenimentele declanșate de publicarea caricaturilor pe teme religioase din Danemarca, ce au adâncit și mai mult falia civilizațională din continentul euro-asiatic

Voi aborda, însă, în această lucrare, tema securității energetice. Nu este nici pe de parte vorba de descoperiri fabuloase, ci de o evoluție a unei vechi paradigme existente în mediul național și internațional de securitate.

Securitatea energetică este o componentă vitală a securității naționale. Această definiție axiomatică se bazează în mod concret pe efectul devastator demonstrat, din nefericire, în mod concret, atât de crizele energetice mondiale majore cât și de recentele evenimente la nivel regional.

Nu ne poziționăm în tabăra celor care văd în spatele fiecărui conflict major interese de natură a proteja securitatea energetică a unui stat sau altul. Dar nu putem să trecem cu vederea interdependența, respectiv zona de convergență dintre cele două paradigme: cea a securității și cea energetică.

Marile crize energetice mondiale ale anilor 70 au fost determinate de succesiunea unor evenimente politico-militare iar actualmente, criza majoră energetică ce a determinat evoluția prețului barilului de petrol de la un prag de aprox. 30 de dolari la maxime de 60 de dolari (oscilând acum undeva în jurul valorii de 55 de dolari) a fost declanșată de intervenția militară din Irak.

Orice tip de intervenție la nivel politico-diplomatic sau militar determină fluctuații majore ale prețului barilului de petrol, cu grave implicații asupra securității naționale, și în special a unor state care fie se află într-o perioadă de tranziție democratică, fie s-au salvat cu dificultate de eticheta de stat care eșuează („failing state”).

II. Securitatea energetică în Regiunea extinsă a Mării Negre

Securitatea energetică este la ora actuală parte integrantă a oricărei strategii naționale de securitate. Conceptul este definit de următorii vectori:

- securitatea surselor energetice
- securizarea traseelor energetice existente
- identificarea unor trasee alternative de energie
- identificarea unor surse alternative de energie
- protecția mediului înconjurător

Paradigma securității energetice aplicabilă zonei extinse a Mării Negre are în mod evident câteva elemente specifice. Acestea sunt determinate de configurația politico-militară din această regiune.

În privința securității surselor energetice trebuie să avem în vedere câteva elemente ce configurează mediul de securitate al regiunii: unele conflicte etnice, cum ar fi cele din Nagorno Karabakh, Sudul Oseției și

Abkhazia , sau cele de natură etnico-religioase ca și cele din Ferghana valley, instabilitatea politică și economică, existența regimurilor opresive de tip sultaneistic și fenomenul de radicalizare a opoziției politice, creșterea militantismului islamic în regiune, activarea și dezvoltare a organizațiilor teroriste, rețelele de trafic de droguri, instituționalizarea fenomenului de crimă organizată, ca o forță din ce în ce mai penetrantă în viața politică, socială și economică din aceste zone, dezvoltarea economiilor subterane – dezvoltare care include atât activități economice ilegale cât și activități care nu se află în aria de control a statului (sistem regulator și de taxe paralel cu cel al statului) și care furnizează mijloace de subzistență cetățenilor, prevalența corupției în sistemul de stat, în special în piramida guvernamentală.

În acest context promovarea valorilor democratice în regiune rămâne singura metodă de asigurare a stabilității în aceste zone. Menținerea, prin acceptarea șantajului politic de către comunitatea statelor democratice, a status-quo-ului în țările din regiune dominate de regimuri autocratice nu poate fi o opțiune viabilă pe termen lung, deoarece predictibilitatea acțiunilor acestor regimuri este foarte limitată. Orice evaluări pe termen lung au grad foarte mare de incertitudine. Menținerea pe o perioadă îndelungată la putere a unor astfel de regimuri nu ar face decât să antagonizeze clasele politice și să conducă în final la radicalizarea și creșterea militantismului religios.

În privința securizării traseelor energetice: atacurile teroriste sau sabotajele infrastructurii energetice sunt evenimente cotidiene. Trebuie să distingem însă în natura celor două tipuri de atacuri, precum și în diferențieri de natură intrinsecă a unora dintre ele: sabotajele vizează în special obținerea unor ascendențe economice, sau, cum în mod recent s-a întâmplat în Georgia, sunt folosite ca mijloc de coerciție politică. În privința atacurilor teroriste asupra infrastructurii energetice trebuie să distingem noi evoluții în mediul de securitate post 9/11. Astfel, riscul producerii unor atacuri majore asupra infrastructurii strategice este mult crescut în perioada ulterioară atentatelor de pe teritoriul SUA. Vulnerabilitatea rutelor de transport, respectiv atât a rețelelor de conducte cât și a tancurilor transportoare, fac din acestea ținta preferată a grupărilor teroriste. Din această perspectivă, în vederea asigurării securității energetice a Uniunii Europene, și implicit a României, considerăm câteva tipuri de măsuri ce se impun:

- la nivel național și european se impun atât măsuri la nivel politic care să vizeze adoptarea unui cadru legislativ pentru înăsprirea pedepselor pentru atacurile ce vizează infrastructura energetică, dar și măsuri care să vizeze paza fizică a rețelelor energetice, mecanisme și structuri de

intervenție rapidă și asistență, precum și regândirea sistemului energetic pe principiul minimizării efectelor, respectiv crearea unui sistem eficient de identificare a unor trasee de redirijare alternativă care preia fluxul energetic pe aria afectată, interconectarea sistemelor țărilor europene, în special UE și crearea unui sistem eficient de avertizare, regândirea unei strategii energetice de protecție la nivel transatlantic;

- securizarea traseelor energetice în afara spațiului național sau european: se impune identificarea unor strategii atât pentru traseele off-shore cât și on-shore, deoarece fiecare în parte prezintă anumite particularități. În acest context nu putem să ignorăm conturarea unei noi strategii a NATO, prin reconsiderarea misiunilor sale, și asumarea în acest sens a misiunii de protecție fizică a infrastructurii energetice. Această opțiune a fost discutată între 22-24 februarie la Praga, la *NATO Forum on Energy Security Technology*. În acest context e relevantă intervenția Grl. James L. Jones, NATO Supreme Allied Commander in Europe (SACEUR), și Comandant al United States European Command (COMUSEUCOM) care a afirmat cu acest prilej că „securitatea energetică este cheia securității regionale, orice eșec al infrastructurii energetice critice având potențialul unui impact politic, militar și social”

Identificarea unor trasee alternative de energie este vitală atât pentru economia europeană cât și pentru stabilitatea și configurația politică a regiunii. În acest sens însă trebuie să facem câteva considerații adiacente.

Federația Rusă conduce o politică foarte activă în scopul adâncirii dependenței Statelor europene față de resursele sale de energie.

Din păcate jocul geopolitic este folosit și ca mijloc de presiune politică. Conflictul dintre Ucraina și Rusia pe tema prețului gazelor naturale a determinat o criză majoră socială care a antagonizat societatea ucraineană și a reașezat forțele de pe scena politică. Rezultatul, prin victoria forțelor pro-ruse sunt un semnal dur dat democrațiilor vestice care ar fi trebuit să ducă o politică mult mai activă în această zonă. Ucraina riscă, în acest mod să tergiverseze procesul de aderare la structurile euroatlantice dar și să se întoarcă în zona gri a oligarhiilor pseudo-comuniste. Totodată, în orice calcul geopolitic nu trebuie să uităm Turcia, și pretențiile ei de aderare la UE, și care în considerarea unor trasee alternative nu mai dorește să fie țară de tranzit, ci să se poziționeze ca re-seller. Este oportun în acest context proiectarea unei alternative off-shore care să unească Georgia și România prin Marea Neagră. O asemenea alternativă, chiar dacă ar fi mult mai costisitoare, pe termen lung este mult mai avantajoasă, și presupune și dezvoltarea unui parteneriat strategic româno-georgian.

III. Proiecte de tranzit energetic pentru România.

La ora actuală există trei proiecte pentru coridoare energetice care includ România: acestea sunt: proiectul NABUCCO, Oleoductul Constanța – Trieste și cel mai nou, un proiect de deschidere a unui terminal de gaze lichefiate la Constanța, în colaborare cu Qatarul.

OLEODUCTUL CONSTANȚA –PANCEVO-TRIESTE

Proiectul reprezintă o rută de aprovizionare alternativă pentru Europa, alături de BTC, DRUZHBA și sistemul de aprovizionare al Mării Nordului.

Comitetul Interstatal al proiectului Pan European Oil pipeline /PEOP/ Constanța -Trieste, reunit în perioada 8 - 9 februarie la Zagreb, a aprobat forma finală a Memorandumului de Înțelegere privind susținerea și accelerarea implementării proiectului PEOP și înființarea unei companii de dezvoltare a acestui proiect. Următorul pas important în evoluția proiectului Pan European Oil Pipeline va fi semnarea Memorandumului de Înțelegere la nivelul miniștrilor de resort din cele cinci state participante. România se află printre cele cinci țări implicate în construirea Oleoductului Constanța-Trieste. Conform studiului de fezabilitate realizat de Hill International Consortium pentru partea de conductă care va traversa România, beneficiile pentru țara noastră pe o durată de 20 de ani vor fi următoarele, în funcție de capacitatea de tranzit care se va stabili: 2,27 miliarde dolari pentru varianta de capacitate de 40 milioane tone/an, 3,1 miliarde dolari pentru varianta de capacitate de 60 milioane tone/an, 4,39 miliarde pentru varianta de capacitate de 90 milioane tone/an.

Oleoductul Constanța-Trieste reprezintă ruta cea mai directă către centrul Europei. Din Comitetul Interstatal, aflat în acest moment sub președinție croată fac parte trei țări: România, Serbia și Croația, iar Italia și Slovenia sunt membri observatori cu drepturi depline. Piața țintă a proiectului PEOP o reprezintă Uniunea Europeană, Italia fiind deținătoarea celei mai mari capacități de rafinare a petrolului din Europa. Prin conectarea la TAL (Trans Alpine Pipeline Network) piețe țintă devin și Germania, Austria și alte state vest-europene.

PROIECTUL NABUCCO

Proiectul de conducte de gaz este de importanță strategică pentru regiune și pentru Europa. La forumul de afaceri România –Turcia Primul Ministru român a discutat cu omologul său despre importanța identificării

mijloacelor de finanțare pentru acest proiect și despre necesitatea unei evaluări a impactului pe care acest proiect poate să îl aibă asupra mediului.

Proiectul Nabucco prevede construcția unui sistem de transport al gazelor naturale care să pornească din Turcia și să treacă prin Bulgaria, România, Ungaria și Austria. Acesta este considerat un proiect prioritar și de Comisia Europeană.

PROIECTUL DE COOPERARE CU QUATAR

Este un proiect nou, discutat cu câteva săptămâni în urmă de către Președintele României, aflat în vizită în Qatar, și care prevede construcția unui terminal de LNG la Constanța. Acesta a solicitat statelor europene concursul pentru acest proiect, ca răspuns la tendințele europene de identificare a unor noi coridoare energetice care să diminueze dependența de Rusia.

IV. Concluzii

Energia și politicile energetice ale unui stat reprezintă o componentă strategică a securității naționale. Orice tip de disfuncționalitate afectează grav toate mecanismele vitale ale statului și, derulate pe o perioadă mai lungă de timp pot să arunce statul în colaps. Recentele evenimente pe plan regional au provocat grave disfuncționalități statelor europene și din zona bazinului Mării Negre, forțându-le să recurgă la resurse alternative de energie, mult mai costisitoare și dezavantajoase în plan politico-diplomatic.

Sectorul energetic reprezintă infrastructura strategică de bază a economiei naționale, pe care se bazează întreaga dezvoltare a țării. În acest context, **securitatea energetică este indubitabil o componentă strategică a securității naționale.** Nu trebuie însă să ignorăm cele trei dimensiuni ale securității energetice: asigurarea unor surse alternative de energie, identificarea unor trasee energetice alternative și securizarea traseelor deja existente.

Avertizările emise la nivel european arată că noile zone de manifestare a terorismului se vor concretiza prin atacuri asupra infrastructurii energetice, în special asupra celei de susținere a unor sisteme vitale. Nu trebuie să ignorăm nici avertizările recente, când prin acte de sabotaj asupra rețelelor de energie electrică concomitente cu scurtcircuitări ale furnizării de gaz, state vecine au fost aduse în pragul colapsului.. Aceste tipuri de atacuri pot prejudicia grav activitățile economice din România, dar și încrederea cetățenilor în capacitatea statului de a-i proteja.

În contextul recente crize energetice, declanșată de refuzul Ucrainei de a plăti prețul cerut de companiile rusești, Uniunea Europeană a adoptat, la data de 8 martie o nouă Strategie Energetică Europeană, respectiv **Strategia Europeană pentru Energie Sustenabilă, Competitivă și Sigură.**

Cele șase direcții de acțiune vizate de Uniunea Europeană în vederea asigurării sustenabilității, competitivității și securității energetice sunt:

- asigurarea integrității pieței interne de gaz și curent electric, prin adoptarea unor standarde și reguli comune dar prin construirea unor rețele comune sau interconectarea celor deja existente
- garantarea securității fluxului energetic și consolidarea în acest sens a solidarității între statele membre prin revizuirea legislației privitoare la stocurile naționale de gaz și petrol
- diversificarea surselor de energie
- protecția mediului și promovarea unor politici de economisire a acestuia, într-o manieră compatibilă cu obiectivele de la Lisabona
- crearea unui plan tehnologic strategic în privința energiei
- formularea unei politici externe energetice comune pentru toate statele Uniunii Europene care să identifice prioritățile UE pentru construirea unei noi infrastructuri de protecție a sistemului energetic, adoptarea unui Tratat Energetic European, adoptarea unui nou parteneriat energetic cu Rusia, crearea unui mecanism de reacție în cazul unor crize determinate de scurtcircuitări ale aprovizionării energetice a Europei.

În acest context, consider că este necesară o ajustare a strategiilor în domeniul securității naționale, în componenta securității energetice, care să țină seama de politicile Uniunii Europene, prin implicarea României în eforturile de formulare a unei politici energetice a Uniunii Europene astfel încât să reprezentăm o verigă viabilă a unei structuri unitare.

Inițiativa României, și respectiv a Președintelui Traian Băsescu, de a organiza la București Forumul Mării Negre, ar putea reprezenta un cadru mai mult decât prolific în vederea conturării unor politici de securitate energetică regională care să respecte liniile trasate de Uniunea Europeană dar care să vină și cu soluții concrete în vederea implementării politicilor și strategiilor formulate.

Bibliografie

1. Bahgat GAWDAT, *The new Geopolitics of Oil: The US, Saudi Arabia and Russia*, Middle East Economic Survey, September 9, 2002, www.mafhoum.com/press3/110E19.htm

2. Bruno COPPIETERS, *Contested Borders in the Caucasus*, Vubpress, 1996
3. Samuel HUNTINGTON, *Ordinea Politică a Societăților în Schimbare*, Polirom 1999
4. International Crisis Group, *Central Asia: A last chance for change*, Brussels, 29th of April, 2002
5. R. SOKOLSKY, T. CHARLICK-PALEY, *NATO and Caspian Security: A Mission Too Far?*, <http://www.rand.org/paf/highlights01/caspian2.html>
6. Szayna THOMAS and Olga OLIKER, *Faultlines of Conflict in Central Asia and the South Caucasus*, RAND Publications
7. Conference Report, National Intelligence Council, *Central Asia and South Caucasus: Reorientations, Internal Transitions, and Strategic Dynamics*
8. www.cia.gov/nic/NIC_Publications/Conference_reports/Central_Asia_And_south_caucasus
9. The Economist
10. New York Times
11. www.mae.ro
12. "Geopolitics of EU energy supply", EurActiv, Iulie 2005, www.euractiv.com
13. Green Paper "A European Strategy for Competitive, Sustainable and Secure Energy", www.europa.eu.int.
14. www.mapn.ro
15. www.minind.ro

**BALCANII DE VEST ȘI ZONA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE ÎN
PARADIGMA SECURITĂȚII EUROATLANTICE**

Dr. Ion COȘCODARU*

**1. Transformarea mediului internațional – condiție esențială
a noii arhitecturi de securitate**

Suntem contemporanii celor mai profunde transformări pe care le suportă mediul internațional actual, fiind în același timp actori și spectatori în grandiosul spectacol care se joacă pe scena lumii. Destrukturarea bipolarității, accelerarea globalizării și amplificarea amenințărilor de natură asimetrică concomitent cu intensificarea demersurilor pentru consacrarea și afirmarea noilor lideri planetari, determină nu numai redefinirea centrelor de putere dar și reconsiderarea conceptului de securitate sub toate aspectele sale, de la cel național și zonal la cel regional și global.

Natura, amploarea și dinamica evenimentelor din mediul internațional, consecințele și impactul acestora tot mai puțin previzibile, conduc la ideea că, matricea viitoarea arhitecturi mondiale construită pe parcursul ultimelor decenii, trebuie să mai suporte modificări și adaptări esențiale, astfel încât aceasta să răspundă cerințelor, așteptărilor și provocărilor specifice mileniului trei. În acest demers, deosebit de complex și costisitor, este imperios necesar ca aceste modificări și adaptări să se înscrie în procesul generalizat al transformării conceptuale, structurale și acționale a tuturor organismelor și instituțiilor naționale și internaționale cu rol în fundamentarea, proiectarea și edificarea noii fizionomii a lumii de mâine.

Parte a acestei transformări, extinderile spre Estul și Sud-Estul Europei a NATO și Uniunii Europene, favorizate de dezvoltarea dialogului politic și conlucrării economice au avut drept consecințe mărirea încrederii între statele devenite tot mai interdependente în demersul către democrație, economie de piață performantă și respectarea drepturilor omului și consfințirea sfârșitului războiului rece, dechizând totodată noi perspective și oportunități în evoluția societății, în care asigurarea securității reprezintă condiția primordială.

* Colonel dr., Direcția Planificare Strategică, Statul Major General

Constituirea Consiliului NATO - Rusia, reconfirmarea opțiunilor Ucrainei de aderare la Alianța Nord - Atlantică și la Uniunea Europeană, noua formulă a dialogului mediteranean, amplificarea programelor de cooperare aliate, îndeosebi Parteneriatul pentru Pace (PfP) și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul (ICI), menținerea ritmurilor înalte de dezvoltare de către China și India, reluarea discretă a cursei înarmărilor nucleare, continuarea războiului împotriva terorismului, înmulțirea dezastrelor naturale precum și efectele tot mai evidente ale crizei energetice demonstrează complexitatea și dinamismul mediului internațional actual.

Prin urmare, suntem martorii unei evoluții fără precedent a societății în general și a ierarhii mondiale în special, în care, centre de putere recunoscute sau cele în devenire se află într-o competiție acerbă pentru un loc cât mai vizibil pe scara puterii.

Pe fondul demersurilor de echilibrare a balanței de putere mondială și de relansare a ideii multipolarității, recentul discurs al Președintelui Bush, privind orientarea viitoarei ordini mondiale către unipolaritate, în care SUA se afirmă și se consacră singura megaputere, trebuie interpretat cu anumite nuanțări în ceea ce privește conceptul de putere¹.

Deși este posibil ca SUA să dețină și în viitor poziția prioritară în ierarhia mondială, structura puterii se va descentraliza și partaja. Cu toate că este de așteptat ca SUA să își aroge în continuare dreptul de a decide în problemele majore ale lumii, apreciem că acestea vor fi mai puțin dispuse să întreprindă acțiuni unilaterale. Desfășurarea evenimentelor recente, au evidențiat faptul că nici chiar acestea nu pot contracara singure amenințările actuale, caracterizate prin asimetrie și impredictibilitate, fiind nevoite să facă apel la Comunitatea Internațională în vederea constituirii unor noi tipuri de aranjamente politice și militare care să poată răspunde noilor provocări². În aceste condiții, sistemul multipolar capătă un contur tot mai vizibil, fiind posibil ca pe lângă SUA, să includă și state și uniuni de state mari și puternice precum Japonia și Europa ca și ceea ce este cunoscut în prezent sub denumirea de grupul țărilor BRIC (Brazilia, Rusia, India și China).

În acest mediu deosebit de dinamic și imprevizibil, Europa se unifică, își afirmă noua fizionomie și identitate, devine mai puternică, mai stabilă și mai prosperă și este de așteptat ca în următorii ani să se consacre ca centru de putere credibil, capabil să participe alături de SUA și ceilalți actori globali la gestionarea marilor probleme ale omenirii și să constituie un pilon

¹ *Strategia securității naționale a SUA, 16 martie 2006*

² *Conf.dr. Paul Vasile, dr. Ion Coșcodaru, Centre de putere ale lumii, Ed. Științelor Sociale și Politice, București, 2004, p.24*

al stabilității și securității europene și euroatlantice³. Provocările la adresa securității, generate de suprapunerea unor procese contradictorii precum globalizarea și fragmentarea, se adaugă formelor clasice de riscuri și amenințări evidențiind noi vulnerabilități și disfuncționalități în gestionarea și managementul acestora.

Riscurile de natură asimetrică se diversifică și se amplifică în intensitate și ca arie de manifestare, iar prevenirea și contracararea acestora se dovedesc a fi deosebit de complexe și costisitoare ceea ce implică contribuția și responsabilitatea comună a tuturor statelor. Menținerea conflictelor, alimentarea focarelor de tensiune tradiționale, a fenomenelor de instabilitate și criză, încurajarea tendințelor de reprojecție geopolitică a zonelor sensibile (Asia Centrală, Zona Caucaziano-Caspică, Orientul Mijlociu Extins, Africa etc.) precum și marginalizarea sau izolarea unor entități statale, favorizează activarea și amplificarea unor riscuri și amenințări care au impact major asupra securității și stabilității regionale și globale.

Multiplicarea și diversificarea eforturilor organismelor internaționale pentru edificarea stabilității regionale, ca o etapă intermediară a procesului de stabilitate la nivel global, reprezintă priorități imediate și obligatorii. Eforturile depuse pentru instaurarea păcii în Balcani, în zona Caucaziană, Orientul Mijlociu și Africa sunt edificatoare, dar nu suficiente. Evoluția evenimentelor recente a demonstrat că pentru realizarea acestei cerințe, trebuie elaborate strategii și politici adecvate, care pe lângă componenta militară specifică să cuprindă o amplă și cuprinzătoare dimensiune civilă în care programele economice, financiare, administrative, educaționale și sociale să fie prioritare. Astfel, alături de aplicarea unor noi forme de acțiune și manifestare, se crează condițiile favorabile implementării reale a programelor de securitate și stabilitate concomitent cu îndeplinirea standardelor economice care duc la bunăstarea populației și implicit la diminuarea tensiunilor sociale.

Instrumentele politice, diplomatice, economice și militare utilizate pentru realizarea obiectivelor de securitate, trebuie să vizeze atât dezvoltarea unor relații de conlucrare și cooperare internațională multidisciplinară, cât și adoptarea și asumarea unor decizii și hotărâri comune. Din perspectiva evolutivă a fenomenelor și evenimentelor din mediul internațional, aranjamentele politice, economice sau militare, fie că sunt alianțe, coaliții sau parteneriate trebuie să se adapteze noilor circumstanțe și cerințe. Dezvoltarea și perfecționarea formelor de cooperare,

³Dr. Ion Coșcodaru, dr. Visarion Neagoe – Un vis în devenire: Europa Unită, Ed. Axioma Edit, București, 2002, p.18

contribuția efectivă la implementarea unor proiecte și programe viabile și eficiente, reprezintă garanția gestionării situațiilor de criză tot mai impredictibile și diversificate.

În aceste condiții, pe lângă organismele instituționale – NATO sau UE, coalițiile ad - hoc de voință, de tip zonale sau regionale vor reprezenta în continuare soluții posibile și de actualitate. Creșterea și diversificarea rolului structurilor internaționale de securitate (ONU și OSCE) în prevenirea și gestionarea situațiilor de instabilitate și criză, concomitent cu asumarea rolului de conducere de către NATO și UE a operațiilor militare, implică noi orientări privind realizarea capacităților și noi concepte pentru viitoarele operații întrunite ale Alianței.

În acest context, România ca țară membră NATO și în scurt timp și a UE conștientă că asigurarea securității sale reprezintă un proces interdisciplinar continuu și complex care cuprinde un spectru larg de domenii, relații și activități își promovează interesele naționale în cadrul oferit de cele două organisme integratoare în complementaritate cu politicile specifice acestora precum și în consens cu celelalte angajamente internaționale asumate prin parteneriate și acorduri bi și multilaterale.

2. Balcanii de Vest și zona extinsă a Mării Negre – vectori ai securității regionale

Multitudinea atacurilor teroriste din ultimii ani și urmările lor catastrofale, generalizarea crimei organizate, creșterea traficului ilegal de persoane, narcotice și materiale radioactive, precum și multiplicarea numărului de sponsori ai acestor gen de activități, au evidențiat faptul că natura pericolelor actualului secol se află în zona neconvenționalului și că sursa de propagare a acestora, atât pentru America cât și pentru Europa poate fi oriunde.

Crizele recente, inclusiv cele energetice, au reliefat faptul că, acestea au fost generate cu predilecție, din zone încă instabile politic și economic, cu situații interne explozive, alimentate de numeroase conflicte nesoluționate și de urmările sărăciei generalizate. Întâmplător sau nu, aceste zone fac parte din spațiul euroatlantic neintegrat, fiind situate îndeosebi în Balcani, Asia Centrală și Orientul Mijlociu și legate indestructibil de Marea Neagră.

Remodelarea noii arhitecturi de securitate, adaptarea instituțiilor și organismelor internaționale la noile condiții, implementarea și eficientizarea mecanismelor de funcționare a acestora, concomitent cu gestionarea crizelor și stărilor conflictuale aflate în diferite faze de manifestare, reprezintă cu certitudine provocarea începutului de mileniu.

Dificila sarcină de a integra țările din Europa Centrală și de Est în Alianța Nord-Atlantică, de a opri conflictele sângeroase din Balcani și de a pregăti țările din zonă în vederea aderării la Uniunea Europeană precum și necesitatea edificării unor noi relații internaționale au constituit prioritățile majore ale strategiilor din Europa și SUA, în perioada post Război Rece. Aceștia au fost preocupați în mod deosebit cu elaborarea politicilor pentru statele Baltice, pentru cele din centrul continentului și din Balcanii de Est concomitent cu revigorarea relațiilor de cooperare cu Moscova și Kiev după destrămarea URSS. În aceste condiții, Balcanii de Vest și zona extinsă a Mării Negre spațiul de interfață dintre zonele de securitate europene, eurasiatice și ale Orientului Mijlociu, a rămas în afara preocupărilor imediate. Agravarea evenimentelor din Orientul Mijlociu reclamau o strategie specială a organismelor euroatlantice și în acest context, era de așteptat extinderea atenției și asupra problemelor specifice Balcanilor de Vest și zonei extinse a Mării Negre. Din nefericire însă, nu s-a reușit captarea atenției cancelariilor occidentale, demersurile acestora oprindu-se cu consecvență la granița de sud a Turciei⁴.

Fără o mediatizare adecvată a realităților din regiune și fără o prezentare realistă a oportunităților de afaceri, Occidentul nu a fost atras în mod real de zona Balcanilor de Vest și a Mării Negre. Slaba conectare a statelor din zonă la transformările profunde în plan politic, social, economic, cultural, militar etc., produse pe continent în deceniile din urmă, a dus, pe de o parte la neincluderea acestor țări în proiectele de extindere ale NATO și UE, iar pe de altă parte la amânarea deciziilor naționale de alăturare la eforturile generale de democratizare, modernizare și creștere a calității vieții.

În această perioadă, nici NATO și nici UE nu și-au elaborat strategii unitare și coerente față de această regiune. De altfel, nu a fost atras nici interesul real al SUA și principalelor state europene care au considerat că aceste spații nu reprezintă priorități imediate și drept consecință, nu au fost stabilite obiective strategice și proiectele majore pentru această zonă. Este adevărat însă, că, nici țările din zonă nu au manifestat o dorință prea mare de a avea o relație mai strânsă cu Occidentul și de reuși atragerea acestuia pentru a le sprijini eforturile în transformările specifice sfârșitului de mileniu. Acestea, aflate în diferite stadii de dezvoltare economică și socială, cu aspirații și interese deosebit de variate, au fost preocupate mai mult de soluționarea propriilor lor sensibilități interne, decât de racordarea la valul transformării și captarea atenției Vestului. Majoritatea dintre ele, cu

⁴ Ronald D. Asmus, Bruce P. Jackson, „Marea Neagră și frontierele libertății”, în „O nouă strategie euro-atlantică pentru regiunea Mării Negre”, p.17, București, Ed. IRSI „Nicolae Titulescu”, 2004

deosebire cele din zona extinsă a Mării Negre, dependente încă politic și economic de Moscova, s-au angajat în rezolvarea unor diferende interetnice și religioase și în susținerea a numeroase conflicte armate sângeroase, generate de vechi resentimente și tensiuni. Este evident că, în aceste condiții, cuplarea la trendul de democratizare și modernizare, la tranziția către economia de piață și apropierea de valorile occidentale sau mai mult, la integrarea într-un viitor predictibil în structurile euroatlantice, părea nerealistă sau chiar utopică atât în percepția statelor din zonă cât și în a celor vestice⁵.

Amploarea fără seamăn, odată cu începutul de mileniu, a luptei împotriva terorismului și crimei organizate, concomitent cu dinamizarea competiției pentru resurse energetice și căile de transport ale acestora, a adus zona Balcanilor de Vest și a Mării Negre de la periferie spre centrul atenției principalelor organisme europene și euroatlantice.

Condițiile care au determinat schimbarea de atitudine a Occidentului față de zona Mării Negre, de la dezinteresul aproape total și lipsa de implicare manifestate până în preajma anilor 2000, la interesul major actual și dorința de prezență activă în întreaga zonă, evidențiază o serie întregă de aspecte, pe cât de complexe și dificile pe atât de cronicizate și controversate⁶.

2.1. Noi aspirații în Balcanii de Vest și zona extinsă a Mării Negre

Extinderea cu succes a NATO și UE prin incorporarea unui grup important de state din Centrul și Sud-Estul Europei, majoritatea foste socialiste, precum și rezultatele obținute de către acestea în tranziția către democrație și economia de piață, au contribuit în mod definitiv la trezirea aspirațiilor din regiune. Multe dintre obstacolele și constrângerile manifestate și cronicizate de-a lungul timpului au început să se diminueze sau să dispară⁷.

De data aceasta, Occidentul, aflat în postura de a-și îndeplini proiectele anilor 90, conștientizând că finalizarea acestora sunt condiționate exclusiv de extinderea spațiului de securitate și bunăstare dincolo de aria sa de cuprindere, pare mai interesat ca oricând de a se implica în mod efectiv în soluționarea problemelor specifice Balcanilor de Vest și zonei extinse a

⁵ *Colonel dr. Ion Coșcodaru, „Determinări geopolitice și geostrategice în bazinul Mării Negre și în zona adiacentă acestuia”, în Gândirea Militară Românească, nr.2/2004, p.54*

⁶ *Ronald D. Asmus, Bruce P. Jackson, Op. Cit. p. 20*

⁷ *Dr. Eugen Bădălan, “Repere ale construcției arhitecturii de securitate în arealul Mării Negre”, în Impact Strategic, nr.1(18) /2006, p. 8*

Mării Negre. În același timp, asistăm și la o „trezire” a populației din zonă, tot mai conștientă de rolul pe care trebuie să îl joace în destinul țărilor lor. Astfel, concomitent cu amplificarea și sofisticarea mișcărilor pentru o democratizare reală și o adoptare mai rapidă a principiilor economiei de piață și ale respectării drepturilor omului, se remarcă apariția în regiune a unei noi generații de lideri politici, pro-occidentali, cu vederi și idealuri democratice care își arată în mod deschis dorința de a apropia mai mult țările lor de comunitatea euro-atlantică și eventual de a i se alătura⁸.

În aceeași notă, a transformărilor și a schimbărilor de precepții și opțiuni, se înscriu și eforturile, de data aceasta concertate, ale grupului statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice, Bulgaria, România și Turcia de a sensibiliza Occidentul și a include pe lista de priorități strategice această regiune. Se poate aprecia că aceste demersuri nu sunt sterile dovadă că, atât instituțiile euroatlantice cât și principalii actori ai scenei politice și economice globale și regionale încep să vizualizeze sub un alt unghi importanța strategică a regiunii. În consecință, se conturează proiectarea unei noi abordări, care probabil va fi concretizată de această dată în strategii care să vizeze elaborarea unor proiecte și programe cu impact major asupra întregului spațiu cuprins între Balcani, Marea Neagră, Caucaz și mai departe către Asia Centrală și Orientul Mijlociu.

Este de așteptat ca, exploatând experiența acumulată pe parcursul ultimilor ani, în gestionarea problemelor deosebit de complexe din Balcani, Afganistan și Irak, Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană la care trebuie să se adauge și ceilalți actori importanți și în mod deosebit SUA și Federația Rusă, să proiecteze forme și modalități de acțiune specifice, care să răspundă atât cerințelor de securitate pe care le reclamă Occidentul cât și intereselor tot mai multe și diversificate ale populațiilor din regiune.

Evoluțiile pozitive în domeniul securității, petrecute în ultima perioadă în Balcanii de Vest cu Serbia și Muntenegru tot mai aproape de statutul de Partener Pfp, cu grupul Adriatic constituit din Croația, Macedonia și Albania aflat în plină detentă pentru integrarea în NATO și prin noua configurație geopolitică a Mării Negre, cu România, Bulgaria și Turcia, ca țări membre NATO și în perspectivă și ale Uniunii Europene, care domină litoralul de vest și sud la care se adaugă noile state independente Moldova, Ucraina, Rusia și Georgia pe coasta de nord și est, determină o nouă percepție a identității întregii regiuni.

Această realitate reclamă o altă abordare a problematicii specifice zonei, inclusiv elaborarea unor strategii speciale, care să vizeze și spațiul adiacent. Extrapolând interesele europene și euroatlantice, din această

⁸ Ronald D. Asmus, Bruce P. Jackson, *Op. Cit.* p.19

ecuație nu pot fi excluse țările din Caucazul de Sud (Georgia, Armenia și Azerbaijan) care constituie pilonii Coridorului energetic euro-asiatic și care asigură conectarea sistemului euro-atlantic cu resursele de energie din zona caspică și cu statele din Asia Centrală.

Având în vedere existența în zonă a unor „conflicte înghețate” și pericolul pe care îl reprezintă activarea și propagarea lor, se impune cu stingență ca organismele euroatlantice și principalii actori din regiune să stabilească și să adopte soluții viabile și eficiente de rezolvare.⁹

2.2. Repere în fundamentarea unei posibile strategii pentru Balcanii de Vest și zona extinsă a Mării Negre

Elementele de bază ale unei strategii viabile, coerente, unitare și eficiente pentru întreaga zonă, trebuie să răspundă atât cerințelor de securitate și apărare asumate de NATO, celor de democrație, progres și prosperitate reclamate de Uniunea Europeană și, în aceeași măsură, a celor acceptate și dorite de statele din regiune. Existența în acest areal pe de o parte, a unor entități statale cu nivele de dezvoltare extrem de diferențiate, cu percepții și statute deosebite față de marile instituții euroatlantice integratoare, iar pe de altă parte, a unor spații și regiuni încă instabile și nesigure, supuse unor crize și conflicte aflate în derulare sau în stare latentă gata oricând să fie reactivate, determină reconsiderarea întregii zone și racordarea acesteia la proiectul de securitate europeană și euro-atlantică.

Disponând de un însemnat potențial politic, economic, militar, cultural, demografic etc., atât Balcanii de Vest cât și zona extinsă a Mării Negre, ar putea reprezenta nu numai un „rezervor al intereselor euroatlantice” în regiune, dar și prelungirea bazinului Mediteranean către Marea Baltică și mai departe către Asia Centrală și Orientul Mijlociu. În aceste condiții, spațiul euro-asiatic s-ar afla sub control iar în contextul implicării tot mai mari a NATO și UE în gestionarea situațiilor de criză dincolo de aria de responsabilitate, regiunea, în ansamblul său, poate constitui avanpostul necesar proiectării stabilității și securității spre zonele încă instabile și nesigure.¹⁰

O strategie destinată întregii regiuni, nu poate fi completă fără o analiză pertinentă a rolului jucat de resursele de energie din Asia Centrală și Orientul Mijlociu în ecuația de securitate euro-atlantică. În prezent, Europa importă aprox. 60% din resursele sale energetice pe căi complicate și periculoase, prin Bosfor și Canalul Mânecii. Potrivit analiștilor economici, până în 2020, Europa va importa peste 70% din sursele energetice de

⁹ *Ibidem*

¹⁰ *Colonel dr. Ion Coșcodaru, Op. Cit. p.56*

dincolo de Europa. Regiunea Mării Negre și zona adiacentă domină tot Coridorul Energetic euro-asiatic, de la conductele de petrol și gaz trans-ucrainene, care alimentează piețele din nordul Europei, până la conductele de la Baku – Tbilisi – Ceyhan care se îndreaptă spre zona mediteraneană. O nouă strategie euro-atlantică orientată spre ancorarea și stabilizarea regiunii poate să aducă vastele rezerve energetice din Bazinul Caspic și din Asia Centrală către piețele Europei, pe căi multiple și mai sigure. Nu numai că aceste resurse vor asigura prosperitatea pentru deceniile care vor urma dar, mai mult, construirea și dezvoltarea acestor căi vor oferi un important stimul pentru economiile tuturor statelor din zonă.

Propulsarea întregii zone în planul preocupărilor strategice euroatlantice reprezintă nu numai o cerință a interesului global actual, dar și o condiție pentru evoluția pozitivă a situației politice, economice, sociale, militare, demografice și nu în ultimul rând de mediu, în țările din regiune, constituind garanția extinderii stabilității și securității.¹¹

Reconfigurarea dispozitivului NATO spre estul continentului, prin includerea României și Bulgariei, plasează pentru prima dată cele șase țări riverane Mării Negre (Georgia, Rusia, Ucraina, Turcia, România, Bulgaria) într-o poziție de paritate numerică 3/3. În aceste condiții, Marea Neagră încetează să mai fie o mare aflată exclusiv sub influența țărilor ex-sovietice, ci devine o mare în care prezența Alianței Nord Atlantice, prin cele trei state membre, nu mai este simbolică, ci substanțială¹². Considerăm că această realitate, poate face obiectul chiar a unor discuții politice și diplomatice asupra noului satut juridic a Mării Negre și adaptarea acestuia la condițiile și cerințele impuse de noua fizionomie a regiunii și a intereselor statelor din zonă.

În același timp existența în zonă a numeroase organisme de cooperare regională (Grupul Adriatică, GUAM, Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, Procesul de Cooperare a Statelor din Sud-Estul Europei, Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei și Conferința miniștrilor apărării din Europa de Sud-Est) care funcționează sub cele mai înalte auspicii, ONU, OSCE, NATO, UE, SUA, CSI etc, reprezintă repere solide pe baza cărora se pot dezvolta noi inițiative, inclusiv în domeniul securității și apărării.

Implicarea efectivă a altor instituții internaționale, cum ar fi OSCE în ceea ce privește abordarea „conflictelor înghețate” din nordul Mării Negre, a Grupului de la Minsk sau negocierile legate de flancul sudic din Tratatul cu privire la Forțele Convenționale din Europa, pot demonstra valabilitatea conceptului „probleme regionale comune – soluții prin cooperare

¹¹ Ronald D. Asmus, Bruce P. Jackson, *Op. Cit.* p.23

¹² Colonel dr. Ion Coșcodaru, *Op. Cit.* p.56

regională”. Cooperarea în cadrul Consiliului Economic al Mării Negre, la care se adaugă celelalte inițiative de colaborare regională pe diferite domenii, de la ecologie și protecția mediului până la apărare, combaterea terorismului și crimei organizate, evidențiază cu claritate că în paralel cu eforturile de integrare în NATO și UE a statelor din zonă, se pot observa liniile directe ale inițierii unui sistem comun al acestei regiuni.

Persistența conflictelor din regiune și fragilitatea instituțiilor naționale sugerează că un sistem geopolitic funcțional nu se va realiza prea repede. În acest sens, se poate aprecia, că cel puțin pe termen scurt și mediu, vom avea încă a o regiune euro-atlantică insuficient dezvoltată și în consecință, va avea nevoie de un tratament special, inclusiv de o strategie de securitate și apărare, dublată de una de dezvoltare economică - socială reală.

Pornind de la aceste raționamente, considerăm că pentru elaborarea unei strategii specifice, trebuie luate în calcul aspectele factuale cu manifestări deja evidente, astfel:

—Necesitatea finalizării procesului de consolidare a păcii și stabilității în Europa prin continuarea procesului de admitere în NATO a țărilor din regiune. Includerea Balcanilor de Vest și zonei extinse a Mării Negre în sistemul de securitate euro-atlantic ar duce la consolidarea acestuia și ar oferi oportunități sporite în combaterea multiplelor amenințări la adresa securității;

—Creșterea rolului NATO în conducerea operațiilor militare din Afganistan și Irak, coroborată cu planurile de dislocare a bazelor militare ale SUA din Vestul Europei către Centrul și Sud-Estul continentului, atestă deplasarea sferei de operații transatlantice către est, concomitent cu lărgirea ariei de interes către Asia Centrală și Orientul Mijlociu. Amenințările la adresa securității euro-atlantice, vor proveni probabil, din afara continentului, în special dinspre Asia Centrală și Orientul Mijlociu. Această zonă se constituie în surse și trasee cheie pentru crima organizată transfrontalieră, puncte de transport pentru armament, narcotice și ființe umane și nu în ultimul rând, pentru terorism;

—Extinderea UE introduce un nou factor de natură strategică în regiune prin includerea, în perspectiva următorului deceniu, a trei state riverane Mării Negre (Bulgaria, România, Turcia) în zona de prosperitate a pieței unice și în viitoarele aranjamente privind politica externă de securitate și apărare comună;

—Dezvoltarea relațiilor dintre UE, cu F. Rusă, Ucraina, R. Moldova, și Georgia deschide perspectiva concretă a includerii statelor din regiune în procesul european de extindere, ceea ce conferă o nouă dimensiune eforturilor de cristalizare a politicii externe comune a Uniunii Europene;

—Trendul pozitiv al relațiilor dintre Federația Rusă cu NATO și UE, precum și parteneriatul strategic cu SUA, la care se adaugă cele dintre Ucraina cu cele două instituții integratoare și cu SUA, facilitează abordarea constructivă, într-un cadru multilateral, a problemelor ce vizează securitatea regională, îndeosebi combaterea amenințărilor neconvenționale și soluționarea „conflictelor înghețate”;

—Focarele de conflict, vor continua să preocupe organismele internaționale de securitate și în mod deosebit vor impune intervenția unor forțe multinaționale de stabilitate dintre care nu pot lipsi forțele Alianței Nord Atlantice și ale Uniunii Europene;

—Pe termen scurt și mediu Balcanii de Vest și zona extinsă a Mării Negre, vor rămâne active din punct de vedere al evenimentelor politice, economice și chiar militare care pot afecta securitatea regională și globală. Potencialul conflictual existent, coroborat cu existența unor grupări teroriste și elemente ale crimei organizate precum și cu interesul crescând al unor actori statali și non-statali față de resursele strategice din Caucaz, Asia Centrală și Orientul Mijlociu, va determina o concentrare substanțială de forțe, mijloace și nu în ultimul rând de importante investiții;

—Instituționalizarea inițiativei României privind constituirea Forumului la Marea Neagră, cu prima reuniune în 04-06 iunie 2006, la Constanța, poate constitui un cadru propice dialogului și cooperării internaționale în vederea adoptării unor politici și strategii unitare, specifice întregii zone.

Considerăm că acestea sunt numai câteva dintre argumentele posibile pentru fundamentarea unor politici și strategii pentru Balcanii de Vest și zona extinsă a Mării Negre care să completeze demersul occidental de edificare a unei Europe întregite, libere și prospere. Prin aceasta, atât Alianța Nord-Atlantică precum și Uniunea Europeană ar fi mai bine poziționate față de provocările care vin dinspre Asia Centrală și Orientul Mijlociu și ar putea deveni mai eficiente în gestionarea acestora, iar statele din zonă ar putea fi mai aproape de standardele de democrație și eficiență economică reclamate de evoluția mediului internațional actual.

**CONSIDERAȚII PRIVIND INFLUENȚA IMPORTANȚEI MĂRII
NEGRE ASUPRA ACȚIUNILOR FORȚELOR NAVALE**

Niculae VÂLSAN*

Nowadays the Black Sea area importance has grown. This importance consist specially from the existence of two major flows, first the flow of resources from East to West, and second the flow of security, stability and democracy from West to East. Although there are “frozen conflicts” in the extended Black Sea area the general situation in the region from politic, economic and military point of view can be assessed as stable with positive evolution.

Because of the involvement of few non-riparian actors and because of the rivalry between the littoral states for the position of regional leader the “power balance” of Black Sea area is far away to be solved. Black Sea region has to stop to be an area of geopolitical break and to become a confluence one, a chain loop, a pillar into the new Euro-Atlantic security architecture.

The sea power of the littoral states and the relationship between them, especially from maritime security point of view, plays an important role in the Black Sea area policy. The sea power of the littoral states gives to the politicians and to the diplomats the tools and the arguments for building up the national maritime policy and for the configuration of national alliances system.

The Black Sea importance in this new era beginning is reflected also in the naval force actions. Those seems to be orientated towards the sea lines of communication security (through naval and costal surveillance and escort of merchant vessels with important or dangerous cargoes) and by strengthening maritime security generally. For this reason the naval forces are called to counter the asymmetrical risks, especially those with non-military character: terrorism, organized crime, illegal migration, illegal trafficking of goods and persons, provoked or not ecological disaster.

La început de mileniu, situația geopolitică globală și, implicit, cea regională cunosc transformări profunde, determinate de evoluția unor

* Comandor, doctorand în Științe Militare la Universitatea Națională de Apărare Carol I, șeful Serviciului Doctrină în Statul Major al Forțelor Navale

processe și fenomene de natură militară și nemilitară, care au impact atât asupra stării de securitate a statelor, cât și asupra politicii de protecție și promovare a intereselor naționale ale acestora.

Marea Neagră este o mare continentală cu o dimensiune medie și o specificitate aparte. Ea este conectată la Oceanul Planetar prin Strâmtoarea Bosfor, Marea Marmara și Strâmtoarea Dardanele, iar în partea ei vestică și nord-vestică se varsă fluvii importante ale Europei. Datorită caracteristicilor sale hidrografice se deosebește de alte mări. Astfel, apele sale de suprafață sunt mai puțin sărate, din cauza aportului fluvial și curentului circular ce există în jurul ei, iar cele de adâncime sunt foarte sărate și practic lipsite de viață, datorită lipsei curenților. O altă caracteristică o reprezintă faptul că apele Mării Negre nu îngheață pe tot parcursul anului, iar lunile de primăvară, vară și toamnă sunt favorabile navigației și turismului. Platoul continental este foarte întins în partea sa nord-vestică, este bogat în resurse minerale ale subsolului (hidrocarburi) și se întinde până la 100 – 200 Km față de litoral, iar în celelalte zone ale mării acesta este foarte redus. Țărmurile sunt înalte în nord-est, est și sud-est și joase în vest și nord-vest. Marea în sine este importantă din punct de vedere geoeconomic și geostrategic, iar importanța sa geopolitică este dată de suprafețele de uscat ce o înconjoară, istoria acestora și implicarea actorilor internaționali în problematica complexă a regiunii. Turcia și România dețin pozițiile geostrategice cheie la Marea Neagră, putând să controleze navigația pe culoarele egeean și respectiv al Dunării care asigură comunicațiile cu cele mai importante areale geopolitice. Nu este de neglijat nici poziția Georgiei, poarta dinspre Marea Neagră pentru Caucazi și imensele bogății de hidrocarburi din zona Caspică și a Asiei Centrale și a Ucrainei care este situată pe direcția culoarului geopolitic al Niprului și care deține și alte două poziții strategice foarte importante pentru Marea Neagră – Peninsula Crimeea și Insula Șerpilor.

Marea Neagră este importantă în special pentru populațiile care viețuiesc în țările riverane și acest lucru este dovedit atât de evoluțiile din zilele noastre cât și de reverberația istorică a trecutului ei tumultuos. Ea este unica poartă maritimă, cu care sunt conectate la oceanul planetar, Bulgaria, Georgia, România, Ucraina și țările transcaucaziene.

În opinia mea importanța crescută a Mării Negre la acest început de mileniu rezidă din următoarele:

- se găsește la confluența a trei regiuni de foarte mare importanță geopolitică: Peninsula Balcanică, Europa de Est și Asia Mică și aproape de zona fierbinte a Orientului Mijlociu;

- se află la intersecția a patru culoare geopolitice, egeean, al Dunării, caspic și al Niprului care sunt căi de comunicație ce fac legătura cu zone de o importanță geopolitică majoră;

- reprezintă un segment din granița de sud a Federației Ruse (moștenitoarea defunctei U.R.S.S.) și este limita de est a flancului sudic al NATO – zonă posibilă de confruntare a intereselor marilor puteri nucleare;

- este dispusă pe traseul rutelor preconizate pentru transportul petrolului caspic și a celui din zona Asiei Centrale spre consumatorii din occident;

- include un segment din filiera traficului ilegal de armament, stupefiante și al migrației ilegale din Asia Centrală și Orientul Mijlociu către Occident;

- dispune de importante bogății marine (mari rezerve piscicole – sturioni, calcan, delfini, rechini, chefal, stavride, etc.) și submarine (petrol și gaze naturale);

- este cea mai scurtă cale pentru Rusia spre sud și apoi est (prin Canalul de Suez) și spre coasta Nord-Africană și, de asemenea, conform unei vechi concepții rusești (testamentul lui Petru cel Mare), este unicul drum care-i asigură imediat accesul la „mările calde”;

- oferă multe facilități comerciale și turistice;

- dispune de un important număr de porturi și amenajări portuare, civile și militare;

- este un mediu propice pentru cooperarea economică, tehnico-științifică, culturală și militară;

- reprezintă o piață de desfacere pentru aproximativ 350 milioane consumatori (regiunea extinsă a Mării Negre);

- are un potențial demografic și economic foarte important – dispune de forță de muncă calificată și ieftină, de bogății naturale, atât în mare, cât și în zonele adiacente acesteia;

- suscită interesul constant al marilor actori ai scenei geopolitice mondiale, atât al actorilor tradiționali, statele, cât și al noilor actori apăruiți pe scena geopoliticii mondiale, organizațiile internaționale și companiile transnaționale.

Este cert că importanța Mării Negre în contextul geopolitic de la acest început de secol și de mileniu a crescut. Acest proces a fost demarat la începutul deceniului zece al secolului trecut și continuă și astăzi. Probabil că va continua până când democrația va fi instaurată în totalitate pe aceste meleaguri, până atunci când în toate țările riverane statul de drept va fi funcțional și eficient, iar sărăcia va fi învinsă și prosperitatea o va înlocui. Rezultatul acestui proces complex și de durată trebuie să fie securitatea, stabilitatea și pacea în regiunea Mării Negre.

Importanța Mării Negre rezidă în zilele noastre din realizarea celor două fluxuri strategice, cel al materiilor prime dinspre est spre vest și a celui de securitate, democrație și stabilitate în sens invers. Este evident că cel de-al doilea sens menționat este în legătură cu primul, chiar fiind determinat de acesta și că forma lui de manifestare practică o reprezintă extinderea NATO și a UE în regiunea Mării Negre. Consider că importanța Mării Negre a crescut în perioada actuală și datorită faptului că se află într-o situație geopolitică favorabilă, care a fost determinată de procesele politice declanșate la începutul anilor 90 ai secolului trecut. Dizolvarea pe cale pașnică a Uniunii Sovietice, trecerea de la socialism la capitalism a fostelor republici sovietice și a statelor foste comuniste din Europa de Est, opțiunea acestora către sisteme democratice pluraliste și pentru economia de piață, nevoia de hidrocarburi cât mai ieftine pe plan mondial și procesele de cooperare economică și în domeniul securității au determinat transformarea radicală a zonei Mării Negre. Cu toate că mai există unele „conflicte înghețate” în regiunea extinsă a Mării Negre, acestea fiind menținute în această stare de interesele și orgoliile de fostă mare putere ale Rusiei situația generală din zonă poate fi apreciată ca stabilă, cu o evoluție pozitivă din punct de vedere politic, economic și militar. Inițiativele de cooperare CEMN, SECI, BLACKSEAFOR, CSBMs demonstrează cu claritate dorința riveranilor și nu numai a acestora pentru o regiune a Mării Negre cât mai prosperă, în care relațiile de bună vecinătate, ajutor economic reciproc, transparență și cooperare militară să contribuie la dezvoltarea democratică și cât mai rapidă a tuturor țărilor din zonă. Implicarea activă a organismelor politice și de securitate europeană în regiunea Mării Negre a fost condiționată pentru început de „criteriile politice” și militare pe care statele riverane trebuiau să le îndeplinească pentru a aspira la statutul de membru al acestora. Acest examen a fost trecut până în prezent de România și Bulgaria, cu unele eforturi și poticneli ce este drept, dar se așteaptă să fie trecut și de Turcia pentru integrarea în Uniunea Europeană și în viitor de Ucraina și Georgia pentru aderarea la Uniunea Europeană și NATO. Consider că impunerea unor criterii politice, economice și militare pentru riverani de către NATO și Uniunea Europeană și-au adus o contribuție importantă la dinamizarea proceselor interne de democratizare, stabilizare macroeconomică și financiară, la demararea unor proiecte economice de interes regional și european, la reforma structurală și acțională a forțelor lor armate.

„Balanța de putere” la Marea Neagră este departe de a fi definitivată. Am ajuns la această concluzie sesizând implicarea tot mai activă în regiune a unor actori extrariverani, – SUA, NATO, UE (Germania, Franța, Anglia) și chiar a Greciei, Austriei și Chinei – cât și datorită constatării că

rivalitățile pentru obținerea calității de lider regional dintre riverani continuă încă.

Federația Rusă este, dintre riverani, cea mai bine plasată în ierarhia geopolitică a regiunii Mării Negre. Ea tinde să redevină o mare putere. Este pe departe cel mai puternic stat din regiune, dar lasă impresia că nu este prea interesată de Marea Neagră și că problemele cu care se confruntă sunt altele mult mai importante. În opinia mea această atitudine este numai de fațadă. Alimentarea conflictului cecen și nerezolvarea lui, trăgănarea retragerii bazelor militare din Georgia și Transnistria, insistența cu care a dorit să-și mențină poziția militară navală în Crimeea, alimentarea permanentă a unor litigii de frontieră cu Ucraina și Georgia, implicarea în alegerile prezidențiale din Ucraina, criza artificială în alimentarea cu energie a celor două foste republici sovietice (Ucraina și Georgia), atrag atenția că Rusia nu și-a spus ultimul cuvânt și că dorește să-și impună propriile reguli în regiune, în special din punct de vedere geostrategic și geoeconomic. Nu dorește sub nici un motiv să piardă locul de lider de necontestat al Mării Negre și va lupta fără menajamente pentru limitarea pătrunderii americane, NATO și Uniunii Europene în zonă.

Turcia joacă un rol important în geopolitica Mării Negre și se luptă pentru ocuparea poziției de lider regional. Politica externă turcească a fost și este foarte activă în regiunea Mării Negre fapt ce rezultă din inițiativele de cooperare economică și militare navale pe care le-a promovat și pe care dorește să le controleze și conducă. Implicarea în jocul de transport al energiei și în lupta pentru sferele de influență din spațiul ex-sovietic ne demonstrează că aceste ambiții sunt reale. Faptul că este membră NATO din 1952 ia permis să se declare și să fie un sprijin pentru integrarea în organizație a României și Bulgariei și un partener activ pentru ceilalți riverani în procesul Parteneriatului pentru Pace al NATO din Marea Neagră.

România poate juca un rol major în schimbarea geopoliticii Mării Negre ea având instrumentele, posibilitățile și disponibilitatea de a contribui la transformarea regiunii într-o zonă de cooperare și confluență geopolitică. Deținând cheia coridorului Dunării ea trebuie să o valorifice în folosul națiunii române. De asemenea, situația geopolitică favorabilă în care țara noastră se găsește la acest început de mileniu, ea fiind deja membră NATO, va dobândi în curând statutul de membru UE, cât și așteptatele redislocări ale bazelor americane pe teritoriul său, trebuie exploatată cât mai bine pentru satisfacerea intereselor fundamentale ale cetățenilor. România sprijină activ implicarea NATO și a Uniunii Europene în regiunea Mării Negre și dorește ca zona să fie internaționalizată, predictibilă, stabilă, credibilă din punct de vedere economic și deschisă dezvoltării democratice. România este o țară destul de puternică, stabilă, democratică, care își aduce

contribuția la securitatea globală și care își propune să joace un rol activ și de prim rang în geopolitica Mării Negre, această regiune fiind de importanță strategică vitală pentru viitorul poporului nostru.

Principalele contradicții care se manifestă în regiunea Mării Negre sunt de natură geostrategică și geoeconomică. Acestea pot avea o rezolvare pașnică. Totuși, chestiunea care îngrijorează sunt „conflictele înghețate” din zona extinsă a Mării Negre, cu situare la maxim 150 de kilometri de litoralul acesteia, care au origini etnico-religioase și care determină în continuare o stare de instabilitate în întreaga regiune.

Cooperarea economică, militară navală, în domeniul învățământului și cercetării științifice dintre țările riverane, cu participarea și a altor state interesate, încearcă să creeze cadrul necesar dezvoltării democratice a regiunii Mării Negre. Consider că formele de cooperare, în special OCEMN, pentru a fi eficiente nu trebuie să fie numai niște modele ale unor organisme care au reușit și un cadru de manifestare a rivalităților de conducere regională, ci să existe dorința politică clară și posibilitatea realizării proiectelor pe care le promovează.

Modalitățile politice și strategice de realizare a stabilității și securității în regiunea Mării Negre, pe care le întrevăd, sunt identice cu cele de realizare a acestor deziderate pe plan internațional. După părerea mea acestea sunt:

- proiectarea și realizarea unei arhitecturi internaționale de securitate care să prevină războaiele și să conducă la stabilitate și pace durabilă, care să fie o garanție pentru democrație și să contribuie la realizarea prosperității;

- extinderea organismelor internaționale de securitate (NATO) și a celor economice și politice (Uniunea Europeană) care să asigure securitatea, stabilitatea și prosperitatea zonei prin oferirea unor oportunități și mecanisme de dezvoltare durabilă;

- rezolvarea prin soluții diplomatice acceptate a conflictelor din regiunea extinsă a Mării Negre care să determine transformarea acesteia dintr-o zonă consumatoare într-o zonă generatoare de securitate;

- descurajarea politică și militară a activităților ilegale din regiune care să conducă la sporirea securității maritime și implicit la sporirea securității generale a zonei;

- continuarea și dezvoltarea formelor de cooperare economice și militare deja existente, OCEMN, BLACKSEAFOR, CBSMs, SEEBRIG și a altora în alte domenii care să contribuie la sporirea prosperității, securității, stabilității și a relațiilor de bună vecinătate, de prietenie bazate pe transparență și pe realizarea unor proiecte comun avantajoase.

În opinia mea Marea Neagră trebuie să înceteze să fie o zonă de falie geopolitică și să devină una de confluență, un pivot geopolitic și un pilon în arhitectura de securitate euroatlantică care se prefigurează. În acest sens ea trebuie să fie un liant pentru zonele pe care până nu de mult le-a separat, Sud-Est Europeană, Euro-Asiatică, Central Asiatică și cea a Orientului Mijlociu.

Puterea maritimă a statelor și relațiile care se stabilesc între ele în legătură cu securitatea maritimă, în special, joacă un rol important în geopolitica regiunii Mării Negre. În acest sens, tendințele care se manifestă în cadrul BLACKSEAFOR sunt un exemplu elocvent asupra felului în care puterea maritimă a statelor riverane poate fi folosită în configurarea relațiilor dintre ele, în legătură cu subiectul foarte sensibil care este securitatea maritimă a națiunilor. Dacă cineva urmărește cu atenție evoluțiile din cadrul acestui acord politico-militar naval va înțelege cu siguranță mai bine cum prin intermediul acestui aranjament unele state încearcă să-și promoveze și să-și apere interesele maritime naționale.

Evoluția puterilor maritime în Marea Neagră demonstrează importanța acesteia pe o perioadă de peste două milenii, iar faptul că în continuare statele riverane au constituit sursele și elementele de puteri maritime demonstrează înverșunarea cu care se urmărește satisfacerea intereselor naționale maritime în legătură cu acest spațiu vital pentru toate națiunile care-l înconjoară. Studiul evoluției puterilor maritime în Marea Neagră mi-au relevat continuitatea istorică a interesului pentru această zonă, faptul că ea a fost importantă din punct de vedere geostrategic și geoeconomic în permanență și că strâmtorile ce o leagă cu restul Oceanului Planetar au constituit întotdeauna obiectul disputelor marilor puteri.

Consider că Federația Rusă este o putere maritimă mondială, dar că aceasta în Marea Neagră are dislocate și folosește numai forțe și mijloace convenționale, fapt care-i reduce în oarecare măsură puterea în acest spațiu, iar Turcia este o putere maritimă regională care cu sprijin din partea NATO poate rivaliza cu Rusia în Marea Neagră.

România are o evoluție istorică a surselor și elementelor puterii maritime. Ea poate juca un rol activ în securitatea maritimă a Mării Negre și poate să-și stabilească drept obiectiv să devină o putere maritimă regională. În opinia mea o Românie dezvoltată nu poate fi decât o Românie putere maritimă.

Puterea maritimă a statelor riverane la Marea Neagră influențează geopolitica regiunii deoarece oferă politicienilor și diplomaților instrumentele și argumentele pe care să se bazeze în schematizarea politicii externe cât și pe cele necesare pentru configurarea sistemului de alianțe necesare satisfacerii aspirațiilor și ambițiilor regionale.

Reflectarea importanței Mării Negre în acțiunile forțelor navale riverane se prefigurează pe direcția securității liniilor de comunicație maritime (supravegherea navală și escortarea navelor comerciale proprii care au încărcături ce pot fi obiectul unui atac terorist) și pe securitatea maritimă relativ la acțiunile cu caracter asimetric, preponderent nemilitar – terorism, crima organizată, traficul ilegal de persoane, migrația ilegală, posibilele catastrofe ecologice accidentale sau provocate în mod voit. Rezolvarea de către forțele navale a acestui al doilea tip de misiuni se pare că se poate face prin descurajarea asigurată de prezența activă pe mare și prin executarea operațiilor de monitorizare a traficului navelor comerciale: realizarea imaginii navale recunoscute; interogarea, urmărirea, însoțirea și controlul la bord al navelor suspecte – cu respectarea prevederilor legislației maritime internaționale. Executarea evaluării riscurilor și amenințărilor la adresa securității maritime de către experții țărilor riverane participante la BLACKSEAFOR a condus la concluzia că în regiune există riscuri care dacă nu vor fi descurajate și contracarate la timp de către forțele cu responsabilități în domeniul securității pot evolua în amenințări la adresa securității maritime a statelor riverane.

Toate flotele maritime militare ale statelor riverane la Marea Neagră încearcă să se adapteze cerințelor și provocărilor din etapa actuală. Funcțiile de resurse pe care le au la dispoziție acestea se orientează în primul rând spre adaptarea structurală și acțională care să le permită să contracareze riscurile caracteristice importanței crescute a zonei. Aceste riscuri sunt mai ales de natură nemilitară, fapt care determină o acțiune în comun cu alte elemente ale sistemelor naționale de apărare, cum ar fi Poliția de Frontieră, Serviciile de Informații și cooperarea cu alte instituții ale statului, Autoritatea Navală, Administrația Porturilor, etc. În zona Mării Negre această problemă a implicării tuturor instituțiilor statului cu responsabilități în domeniul securității maritime este dezbătută periodic în cadrul unor destul de numeroase simpozioane cu participare internațională desfășurate în România, Bulgaria, Turcia și Georgia.

Și Forțele Navale Române se adaptează cerințelor și provocărilor acestui început de mileniu în Marea Neagră. Ele au parcurs o perioadă de restructurare, de renunțare la navele care aveau durata de viață epuizată și s-au dotat până în prezent cu două fregate Tip 22 construite în Marea Britanie. Cu aceste nave și cu dotările viitoare se dorește ca flota militară să se transforme în totalitate dintr-o flotă costieră într-una care poate acționa și se poate autosuține și pe alte teatre de acțiuni maritime și care să participe, conform angajamentelor asumate, la operațiile Alianței. Strategia de înzestrare prevede pe viitor înlocuirea și altor tipuri de nave cu unele noi procurate prin import din țările occidentale, astfel încât acestea să fie pe

deplin interoperabile cu cele ale flotelor maritime ale aliaților și să continue exploatarea în bune condiții până la epuizarea resurselor tehnice a navelor care sunt încă operaționale. De asemenea, pași importanți au fost făcuți pe cale interoperabilității prin adoptarea standardelor NATO cele mai importante și adaptarea doctrinelor, manualelor și instrucțiunilor naționale la cerințele NATO. Forțele Navale ale României pentru a-și îndeplini pe deplin rolul de garant al securității maritime a țării trebuie să-și asume conducerea tuturor acțiunilor necesare a se desfășura în acest scop. De aceea consider că se impune structurarea unui sistem de acțiune comună cu celelalte elemente ale sistemului național de apărare cu responsabilități în domeniu (Poliția de Frontieră/MAI, SRI, SIE) și de cooperare cu cele ale unor ministere care-și desfășoară activitatea în mediul maritim sau fluvial. Aceste acțiuni trebuie să se desfășoare în mod continuu încă din timp de pace și să fie jucate în cadrul exercițiilor naționale și multinaționale desfășurate în România.

Bibliografie

1. Gheorghe VĂDUVA, *Pivot sau margine?!*, GeoPolitica, Revista de Geografie Politică, GeoPolitică și GeoStrategie, Marea Neagră – confluente geopolitice – Anul III, Nr. 14 – 15, Editura Top Form, București 2005, p. 49;
2. Vasile MARIN, *Zona Mării Negre și fizionomia sa geopolitică*, GeoPolitica, Revista de Geografie Politică, GeoPolitică și GeoStrategie, Marea Neagră – confluente geopolitice – Anul III, Nr. 14 – 15, Editura Top Form, București 2005, p. 59;
3. Dan Plăvițu, *Aspecte privind colaborarea și securitatea în bazinul Mării Negre*, Gândirea Militară Românească Nr.2, București, 1998.

**ACTIVITĂȚILE NATO ÎN PROBLEMA ARMELOR
DE DISTRUGERE ÎN MASĂ**

**Constantin STOICA,*
Ștefan TEODORU****

The author seeks to identify the developments and events leading to a change in NATO's approach to the nuclear issue since the creation of the North Atlantic Co-operation Council in 1991 as well as the consequences of that change on NATO's political and military initiatives.

The North Atlantic Alliance first showed interest in the nonproliferation issue after the outbreak of the Gulf War in 1991, when it placed the issue in the hands of the North Atlantic Co-operation Council and at the Rome Summit where the Strategy Concept was adopted.

Under President Clinton, in 1993, the then Department of State under Secretary Warren Christopher told his European partners that "proliferation was the most worrying aspect over arms control of the 1990s and the US and Europe ought to cooperate actively and efficiently to halt proliferation of WMD, ballistic missiles, advanced conventional armaments and double- design technology.

Apparently, with the Alliance, there have been four lines of approach towards a commonly shared counter-proliferation policy: deterrence of proliferation intentions, strengthening of counter-proliferation sanctions, aggressive military counter-proliferation, and development of ballistic missile defenses.

Alianța Nord-atlantică a început să fie interesată de proliferarea armelor de distrugere în masă după izbucnirea Războiului din Golf din 1991.

NATO a plasat "problema proliferării" în competența controlului înarmărilor, iar Consiliului Cooperării Nord Atlantice (NACC), creat în 1991, i-a fost trasată sarcina de a trata cu statele fostei Uniunii Sovietice. NACC a preluat "problema proliferării" și a stabilit un cadru în care se

* lector univ. dr., Academia Națională de Informații

** lector univ. dr., Academia Națională de Informații.

regăsesc preocupările ridicate de Declarația de la Roma și managementul crizelor regăsit în Conceptul de Strategie din 1991.

În noiembrie 1991, liderii NATO au adoptat la Summit-ul de la Roma Conceptul de Strategie în care sunt cuprinse riscurile reprezentate de "dezvoltarea puterii militare și de proliferarea tehnologiilor de înarmare...inclusiv a armelor de distrugere în masă și a rachetelor balistice capabile să atingă teritoriul unor state membre ale Alianței" și identificate proliferarea armelor de distrugere în masă și rachetele balistice ca fiind probleme care cer o atenție specială din partea Alianței.

O preocupare similară a fost exprimată în cadrul Organizației Națiunilor Unite. Într-o rezoluție a Consiliului de Securitate se afirmă că proliferarea ADM constituie o amenințare la pacea și securitatea internațională, iar președintele Clinton a făcut o declarație similară în fața Adunării Generale a ONU în septembrie 1993.

Secretarul de Stat american Warren Christopher a spus partenerilor europeni în 1993 că: *“cea mai urgentă chestiune vizând controlul armamentelor în anul 1990 este proliferarea...iar SUA și Europa trebuie să desfășoare o acțiune colectivă, eficientă, necesară pentru a face față proliferării armelor de distrugere în masă, rachetelor purtătoare, armelor convenționale complexe și tehnologiilor cu dublă utilizare.”*

NATO a desfășurat mai multe activități după summit-ul de la Roma din 1991 care s-au concentrat pe prevenirea proliferării prin intermediul mijloacelor politice tradiționale de control al exporturilor, coordonarea eforturilor de control al tehnologiilor sensibile și așa mai departe. În plus, aceasta și-a continuat activitatea în domeniul bine organizat al apărării pasive, cuprinzând măsuri de protecție a fiecărui soldat împotriva agenților chimici.

Aceasta a început dezvoltarea unui cadru al apărării aeriene, pentru a introduce tehnologii defensive de rachete balistice și rachete de croazieră. Totuși, toate aceste eforturi au fost considerate până în 1993 insuficiente pentru a lupta împotriva amenințării crescânde a fenomenului proliferării. Era o evidentă absență a măsurilor militare în cazul în care acțiunile de prevenire și intimidare ar fi eșuat. Această deficiență pe care Șefii de State și de Guverne ai țărilor din cadrul NATO au prezentat-o la summit-ul din ianuarie 1994, proliferarea fiind văzută ca o amenințare la adresa securității internaționale.

La întâlnirea din Travemunde – Germania, a Miniștrilor Apărării din statele membre NATO, Secretarul Apărării din SUA, Les Aspin a propus o inițiativă de contraproliferare, care, deși nu a fost primită cu entuziasm de membrii NATO din Europa, a fost discutată la întâlnirile din decembrie a Comitetului de Planificare a Apărării și a Grupurilor de Planificare

Nucleară. În aceeași lună, în Washington, secretarul Aspin a făcut publică inițiativa de contraproliferare defensivă a SUA.

În ianuarie 1994, șefii de state și de guverne ai țărilor membre NATO s-au întâlnit la summit-ul de la Bruxelles, au subliniat încă o dată ideea că proliferarea de ADM și a vectorilor purtători reprezintă o amenințare la adresa securității internaționale și este în atenția Alianței. Acesta a fost introducerea la declarația făcută la întâlnirea ministerială NATO de la Istanbul din iunie 1994, privind un nou cadru politic în problema proliferării, în care Alianța a făcut câteva observații importante.

În primul rând, câteva state din afara NATO continuă să acționeze în direcția obținerii ADM și a vectorilor purtători, aceasta reprezintă o amenințare directă la adresa Alianței și a forțelor sale.

În al doilea rând, a devenit evident că proliferarea ADM are loc în ciuda eforturilor internaționale tradiționale de neproliferare. NATO a subliniat că răspunsul său la aceste amenințări atât măsuri politice cât și militare *“pentru a descuraja proliferarea și folosirea de ADM și, dacă este necesar, pentru a proteja teritoriul, populația și forțele statelor membre”*.

Ce s-a întâmplat între summit-ul de la Roma 1991 și cel de la Bruxelles 1994 încât a crescut nivelul de preocupare și de răspuns ale statelor membre NATO la problema proliferării?

Câteva evenimente au contribuit la această schimbare de atitudine.

Optimismul occidental care a urmat căderii zidului Berlinului, desființării Pactului de la Varșovia și victoriei coaliției în Războiului din Golf a slăbit în anii care au urmat acestor evenimente. Concluziile publicate de Comisia Specială a ONU pentru Irak și AIEA privind inspecțiile programelor de înarmare ale Bagdadului după Războiul din Golf au arătat că programul nuclear al Irakului era mult mai avansat decât își imaginase cineva.

În plus, au existat preocupări în cadrul Alianței în legătură cu o posibilă intervenție de revanșă a Rusiei. Mai mult, eșecul UE și al NATO de a preveni războiul din Bosnia, precum și potențialul unor state și grupuri cu viziuni opuse NATO de a prolifera armele de distrugere în masă, au ridicat analiștilor câteva semne de întrebare.

Preocupările membrilor din Flancul de Sud al NATO (Turcia, Grecia, Italia, Franța și Spania) îngrijorați de problema statelor proliferante din Orientul Mijlociu și Africa de Nord care caută să achiziționeze ADM și vectori purtători asociată cu problema privind controlul și stoparea contrabandei cu material fisionabil din fosta Uniune Sovietică, au crescut, mai ales după capturile, larg mediatizate, a unor cantități mici de plutoniu și de uraniu îmbogățit în vara lui 1994, în Germania.

Până în anul 1993, mai mult de 25 de țări, multe aflate în vecinătatea teritoriului NATO, au fost identificate ca potențiale deținătoare de capacități nucleare, biologice și chimice, iar cel puțin jumătate din acestea erau posesoare de rachete balistice gata de funcționare, în timp ce alte țări încercau să le achiziționeze.

Toate aceste incidente au dus la o părere comună în cadrul comunității NATO referitoare la ineficiența mijloacelor tradiționale de neproliferare de a preveni Irakul și Coreea de Nord să achiziționeze și cele mai rudimentare capacități nucleare, astfel încât și alte state ar putea proceda la fel. Aceasta nu mai reprezenta de mult o problemă teoretică; securitatea Alianței era acum amenințată dintr-o altă direcție.

Au existat, se pare, în cadrul Alianței, patru modalități de abordare a unei politici comune de contraproliferare: descurajarea intențiilor de proliferare; întărirea sancțiunilor internaționale împotriva proliferării; acțiuni militare ofensive împotriva proliferării și măsuri defensive împotriva dezvoltării programelor de rachete balistice.

Descurajarea intențiilor de proliferare ar atrage după sine și măsuri de genul promovării unui control democratic asupra forțelor militare, operațiuni de menținere a păcii și a stabilității în Europa privind siguranța aliaților NATO. Aceasta ar presupune eforturi în cadrul consiliilor existente în cadrul NATO, inclusiv Consiliul de Parteneriat Euro-Atlantic și Parteneriatul pentru Pace (PfP).

În al doilea rând, NATO ar putea folosi măsuri militare tradiționale pentru a întări și susține măsurile internaționale instituite de ONU, în special în zona sa de interes, a statelor membre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE).

Operațiunile ofensive împotriva statelor proliferante sunt o măsură pe care NATO a pus-o în practică prea puțin în trecut, dat fiind faptul că aceasta este o măsură defensivă. Totuși, operațiunile ofensive într-o zonă de conflict pot fi considerate ca o acțiune defensivă de tip "preemptive", mai ales când forțele militare ale unui stat sunt amenințate de ADM.

Ultima opțiune, căutarea de ADM, reprezintă de fapt o continuare a rolului defensiv tradițional al NATO, împotriva amenințărilor ce au urmat Războiului Rece. Totuși, trebuie depășit scepticismul unor state membre europene generat de programul SDI din anul 1980, un program la care criticii se referă, comparându-l cu contraproliferarea ca la un exemplu de apariție a unui nou, mare program de al americanilor.

În ciuda acestor îndoieli, unele state europene, în special Franța, recunosc că proliferarea poate transforma într-o problemă acută care să implice acțiuni militare. Chiar și Germania a început să accepte ideea că

abordarea tradițională a neproliferării poate să eșueze, fiind necesare pregătiri militare în cazul în care acest lucru se întâmplă.

La reuniunea de la Istanbul din iunie 1994 a Consiliul Atlanticului de Nord, au fost stabilite liniile directoare pentru dezvoltarea strategia NATO de neproliferare. Miniștrii au subliniat că, în acord cu tradiția NATO, orice soluție trebuie să aibă o dimensiune atât politică cât și militară. În acord cu aceasta, trei comitete au fost create pentru a dezvolta politica de neproliferare a NATO: Grupul Major Politico-militar privind Proliferarea (SGP), Grupul de Apărare privind Proliferarea (DGP) și Comitetul Reunit privind Proliferarea (JCP).

În vreme ce SUA numeau această nouă abordare “Inițiativa de Contraproliferare”, termenul contraproliferare nu a fost utilizat în documentele NATO inclusiv în cele privind inițiativele cadru din ianuarie 1994.

SGP, DGP și JCP se subordonează NAC-ului, iar primul lor produs a fost Cadrul Politicii Alianței privind Proliferarea.

Printre preocupările cuprinse în acest document se numără statele proliferante, cum sunt Irak și Coreea de Nord, dezmembrarea fostei Uniuni Sovietice și actorii non-statali, care fac posibilă achiziționarea de către teroriști a ADM. Acest document are două dimensiuni: politică și de apărare.

În esență, dimensiunea politică implică stabilirea motivațiilor “proliferatorilor” care îi determină să acționeze în direcția achiziționării de ADM. Securitatea regională este considerată motivația principală a proliferatorilor, iar asigurările de securitate pot reduce dorința acestora de a obține ADM.

Dimensiunea de apărare reprezintă, în principal, capacitatea Alianței de a-și proteja teritoriul și populația, de a folosi forțele și resursele informaționale pentru a face față riscurilor la adresa securității statelor Alianței.

Discuțiile NATO asupra dimensiunii politice a proliferării se desfășoară în cadrul SGP. SGP-ul, cuprinzând reprezentanții tuturor statelor membre (inclusiv ai Franței), și-a început activitatea prin analizarea factorilor politici, de securitate, economici și alți factori care influențează dorința unor state de a achiziționa ADM. Aceasta a implicat o abordare strategică, geopolitică a proliferării prin luarea în considerare a surselor de conflict și prin sublinierea cauzelor ce conduc la intenția statelor de proliferare a armelor de distrugere în masă..

Proliferarea în Orientul Mijlociu, reprezentând 22% din cea mondială, a acoperit parțial producerea și comercializarea de arme după încetarea Războiului Rece. Dar încetarea temporară a disputei israeliano-

palestiniane poate să încetinească procesul de înarmare în regiune. Proliferarea în Asia, care reprezintă 35% din comerțul internațional, va scădea doar o dată cu procesul de dezvoltare a normelor și procedurilor prin care relațiile cu aceste state să ofere siguranță. Inițiativele politice sunt o parte esențială a abordării integrate a proliferării.

“Provocarea pentru Alianță și membrii acesteia este aceea de a demonstra potențialilor proliferatori că avantajele proliferării sunt mici sau inexistente în vreme ce aderarea la normele de neproliferare internaționale aduce mari avantaje. Pentru a face față acestei provocări SGP are în vedere, ca prim pas, să stabilească factorii politici, de securitate, economici, etc. care determină aceste state să achiziționeze ADM.”

Țările sunt în general motivate să achiziționeze ADM de estimarea securității lor în plan regional. Asigurările de securitate pot să modifice această percepție și să reducă intențiile de achiziționare a ADM.

Puterile nucleare din cadrul NATO (Franța, Marea Britanie și SUA) s-au reunit în 1995 cu alte state deținătoare de arme nucleare care sunt membrii permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU pentru a reînnoi garanțiile de securitate oferite statelor care nu dețin arme nucleare în contextul Tratatului de Neproliferare Nucleară (NPT).

Rezoluția 984 a Consiliului de Securitate al ONU, adoptată la 11 aprilie 1995, conține angajamentul statelor deținătoare de arme nucleare, membrii permanenți ai Consiliului de Securitate de a aduce imediat în atenția Consiliului orice atac nuclear sau amenințare nucleară împotriva statelor care nu posedă arme nucleare și care sunt parte la NPT. Pentru aceasta, Consiliul va acționa în direcția oferirii, în acord cu Carta ONU, de asistență necesară statului victimă.

Aceeași rezoluție a Consiliului de Securitate cuprinde declarații ale Membrilor Permanenți ai Consiliului de Securitate, puteri nucleare prin care își asumă angajamentul de a nu folosi armele nucleare împotriva statelor care nu dețin asemenea arme și care sunt parte la NPT. Singura excepție o reprezintă posibilitatea răspunsului împotriva unui atac desfășurat de un asemenea stat în asociere sau alianță cu un stat deținător de arme nucleare.

“SUA reafirmă că nu vor utiliza arme nucleare împotriva unui stat nedeținător de astfel de arme cu excepția cazului unei invazii sau a oricărui alt atac desfășurat împotriva SUA, a teritoriilor sale, a forțelor armate sau a celorlalte trupe, a aliaților sau a statelor față de care și-au asumat obligația de a le garanta securitatea, de către un astfel de stat în asociere sau alianță cu un stat deținător de arme nucleare.”

“Marea Britanie nu va utiliza armele nucleare împotriva statelor care nu dețin asemenea arme și care sunt parte la NPT, cu excepția cazului unei invazii sau a oricărui alt atac desfășurat împotriva Marii Britanii, a

teritoriilor sale, a forțelor armate sau a celorlalte trupe, a aliaților sau a statelor față de care și-au asumat obligația de a le garanta securitatea, de către un astfel de stat în asociere sau alianță cu un stat deținător de arme nucleare.”

“Franța reafirmă că nu va utiliza armele nucleare împotriva statelor care nu dețin asemenea arme și care sunt parte la NPT, cu excepția cazului unei invazii sau a oricărui alt atac desfășurat împotriva Franței, a teritoriului său, a forțelor armate sau a celorlalte trupe, a aliaților sau a statelor față de care și-au asumat obligația de a le garanta securitatea, de către un astfel de stat în asociere sau alianță cu un stat deținător de arme nucleare.”

Pentru ca statele nedeținătoare de arme nucleare să beneficieze de aceste asigurări de securitate, trebuie ca nu doar să adere la NPT, dar și să respecte întocmai prevederile acestuia.

Dimensiunea militară a planului Alianței implică crearea unei comisii pentru a studia problema și a sugera răspunsurile posibile sau soluțiile la problema proliferării și la posibilitatea utilizării de arme de distrugere în masă, atât împotriva țărilor membre NATO cât a celor de la granițele alianței. În acest sens, NATO speră să dezvolte capacitatea de intimidare a forțelor sale militare, care să demonstreze potențialilor proliferatori că nu pot să constrângă Alianța prin utilizarea amenințării cu folosirea ADM.

DGP și-a început activitatea prin adoptarea unei abordări în trei faze, care ia în considerare amenințările și posibilele răspunsuri din partea Alianței.

Faza întâi implică identificarea riscurilor, în faza a doua sunt stabilite implicațiile proliferării și capacitățile cerute, iar în faza a treia s-au stabilesc planurile, forțele și capacitățile Alianței și au fost identificate disfuncționalitățile din cadrul acesteia. Inițial s-a pus accentul pe disfuncționalitățile privind echipamentul și tehnologia și nu pe cele privind doctrina.

Faza întâi: Stabilirea riscurilor

De-a lungul primei faze, DGP a realizat clasificarea riscurilor cu care se confruntă Alianța. DGP a prezentat statelor un chestionar în care să-și prezinte propria viziune privind stabilirea riscurilor și amenințărilor. Aceste clasificări au fost confruntate cu informațiile pe care NATO le deținea precum și cu cele noi pe care țările le-au pus la dispoziția Alianței. Concluziile DGP au confirmat îngrijorările exprimate de șefii de state și de

guverne la summit-ul din ianuarie 1994, confirmate de miniștrii apărării la întâlnirea din iunie 1994 a NAC de la Istanbul.

Raportul a scos în evidență nevoia de a face diferența între tipurile de amenințări și tipurile de arme. Spre exemplu, armele nucleare par a fi considerate de proliferatori ca fiind cele mai importante, însă armele biogice apar ca o amenințare cheie, iar statele proliferante (ca și actorii non-statali sau grupurile teroriste) apreciază impactul psihologic al armelor chimice.

Faza a doua: Implicațiile și capacitățile cerute

Faza a doua a efortului DGP a avut ca rezultat analizarea amenințărilor și examinarea implicațiilor pentru exercitarea rolului de apărare de către NATO. Acest raport a fost prezentat la sesiunea ministerială a Consiliului Atlanticului de Nord din decembrie 1995. Raportul s-a concentrat pe capacitatea NATO de a-și proteja teritoriul și populația împotriva amenințării ADM, ca și pe asigurarea securității forțelor NATO care acționează în zonele în care este posibilă utilizarea de ADM.

În această fază, grupurile de lucru au analizat măsurile de apărare pasivă, cum ar fi cele de protecție a personalului, măsurile de apărare activă, aici fiind incluse apărarea aeriană și operațiunile militare, aceste domenii fiind în strânsă legătură cu ideile cuprinse în inițiativa de contraproliferare a SUA.

Conform raportului, cea mai mare amenințare produsă de proliferarea ADM și a vectorilor purtători în viitorul apropiat se referă la forțele desfășurate de NATO. În consecință forțele NATO prezintă cea mai mare vulnerabilitate în fața unui atac la pătrunderea într-o regiune, forțele inamice fiind concentrate în porturi și aeroporturi. Așadar, NATO ar trebui să protejeze în primul rând acele forțe care sunt implicate în accidentele regionale. Un posibil adversar ar putea considera posesia de ADM ca pe un bun mijloc de a învinge forțele convenționale ale NATO.

DGP a întocmit o listă de priorități privind capacitățile necesare (informații legate de strategie și modul de operare, pază automată și prin forțe, control și comunicații, supravegherea unor arii extinse, detectarea și identificarea agenților biologici și chimici, prevenirea, apărare aeriană complexă, inclusiv apărarea forțelor desfășurate cu rachete balistice, echipament de protecție împotriva ADM.)

Raportul DGP a propus crearea unei baze de date comune care să cuprindă informații complete despre proliferarea și proliferatorii de ADM. În ciuda utilității recunoscute, această propunere nu s-a materializat. NATO

are nevoie de un centru de analiză și informații controlat, plasat central, finanțat și susținut politic de toți membrii.

Faza a treia: Capacități și disfuncționalități

A treia fază se referă la capacitățile naționale și ale NATO, identifică deficiențele și identifică domeniile în care este necesară îmbunătățirea cooperării. În raportul privind această fază prezentat la NAC în iunie 1996, DGP a realizat o listă de priorități în legătură cu necesitățile sistemelor de apărare și a recomandat instituționalizarea acestui proces prin cuprinderea în viitoarele planuri de apărare ale Alianței. De asemenea, a sugerat mărirea numărului de aplicații multinaționale. Aceste îmbunătățiri ale capacității NATO de a contracara riscurile reprezentate de proliferare ar trebui să întărească eforturile internaționale pentru a stopa răspândirea armelor de distrugere în masă, demonstrând hotărârea Alianței de a înfrunta această amenințare.

SGP și DGP își continuă eforturile politico-militare împotriva proliferării. În special DGP acționează în direcția dezvoltării doctrinei, capacității de planificare și de acțiune ale Alianței pentru îmbunătățirea capacității de apărare a acesteia. Autoritatea Militară a Alianței a aprobat reformularea doctrinei operaționale, aplicațiilor, exercițiilor și planificării ale NATO, ținându-se cont de riscurile reprezentate de armele de distrugere în masă, documentul care cuprinde aceste schimbări purtând numele de “Ghidul operațiilor militare eficiente într-un mediu afectat NBC”.

La summit-ul de la Washington din 1999, Alianța a lansat o inițiativă privind armele de distrugere în masă pentru a contracara riscurile pe care proliferarea acestora și a vectorilor purtători o implică.

“Proliferarea armelor nucleare, biologice și chimice, cât și vectorii purtători rămâne o problemă de interes major. În ciuda progresului privind întărirea regimurilor internaționale de neproliferare, proliferarea continuă să ridice mari probleme.”

Alianța recunoaște că proliferarea poate exista în ciuda eforturilor de a o preveni și poate amenința din punct de vedere militar populația, teritoriul și forțele Alianței. Unele state, inclusiv cele de la granița NATO sau din alte regiuni vând, achiziționează sau caută să achiziționeze arme nucleare, biologice, chimice precum și vectori purtători.

Utilajele și tehnologia care pot fi folosite pentru a produce astfel de arme și vectori purtători devin din ce în ce mai accesibile, în timp ce descoperirea și prevenirea comerțului ilicit cu astfel de materiale devin mai dificile. Actorii non-statali și-au demonstrat capacitatea de produce și folosi o parte din aceste arme.

Răspândirea mondială a tehnologiei ce poate fi folosită în producerea de arme poate duce la o disponibilitate mai mare pentru achiziționarea de capacități militare sofisticate, permițându-le adversarilor să intre în posesia sistemelor aeriene, terestre și navale, ofensive sau defensive, rachetelor de croazieră și altor tipuri de armament de ultimă generație. În plus, adversarii statali și non-statali pot încerca să exploateze utilizarea sistemelor de informare de către Alianță, prin acțiuni menite să distrugă aceste sisteme. E posibil ca aceștia să folosească astfel de strategii pentru a contracara superioritatea militară a NATO.

Inițiativa privind ADM este menită să ajute la înțelegerea problemelor ridicate de acestea, să dezvolte strategii de contracarare, să mărească aportul informativ precum și schimbul de informații și să întărească programele Alianței deja existente, care să mărească capacitatea militară de a opera într-un mediu în care s-au utilizat ADM și să contracareze amenințările reprezentate de acestea.

Inițiativa privind ADM va fi implementată mai întâi de cele 19 state membre NATO și va fi extinsă și către țările partenere, pe măsură ce programul se dezvoltă.

Bibliografie

Resurse web

1. www.nato.int - North Atlantic Treaty Organisation
2. www.iaea.org - International Atomic Energy Agency
3. www.nti.org - Nuclear Threat Initiative
4. www.aljazeera.net
5. www.irna.ir
6. www.csis.org - Center for Security and International Studies
7. <http://yaleglobal.yale.edu>
8. www.acronym.org.uk - The ACRONYM Institute for disarmament diplomacy, Online papers
9. www.basicint.org - BASIC Publications Online
10. www.ccc.nps.navy.mil - Center for Contemporary Conflict, Online Papers.
11. <http://cns.miis.edu> - Center for Nonproliferation Studies, Monterey Institute of International Studies, Online Papers.
12. www.why-war.com - Global Security Newswire/National Journal Group.

13. www.ceip.org - Carnegie Endowment for International Peace, Deadly Arsenals, 2002.
 14. www.cdiss.org - Center for Defense and International Security Studies, Online Papers
 15. www.rand.org - RAND Corporation, Online Papers.
 16. www.fas.org - Federation of American Scientists, Online Documents.
 17. www.cia.gov - C.I.A.-World Fact Book, Countries Profiles.
 18. www.stratfor.com - Strategic Forecasting, Inc., Online Papers.
 19. www.armscontrol.org - Arms Control Association, Online Reports.
 20. www.cbaci.org - Chemical and Biological Arms Control Institute, Online Papers.
 21. www.ransac.org - Russian American Nuclear Security Advisory Council (RANSAC), Online Papers.
 22. www.uga.edu - Center for International Trade and Security, Online Papers.
 23. www.cdi.org - Center for Defense Information
 23. www.dtra.mil - Defense Threat Reduction Agency, Online Papers.
 24. <http://usinfo.state.gov> - U.S. Department of State, International Information Programs
 25. www.thebulletin.org - Bulletin of the Atomic Scientists
 26. www.isis.org - Institute for Science and International Security (ISIS)
 27. www.un.org - United Nations
 28. www.inesap.org - International Network of Engineers and Scientists Against Proliferation
-

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. MUTIMER, David, "International developments related to proliferation explained", York University, 2000, in "The Weapons State: Proliferation and the framing of security".

2. MUIR, Jim, "Iran promises nuclear answers," BBC (London), 16 October 2003.

3. MCDONALD, Tom and MILLER, Kathleen, "NATO and Arms Control: A Blueprint for Action", BASIC RESEARCH REPORT, October 2003.

4. PERKOVICH, George, "Iran's Security Dilemma", YaleGlobal, 27 October 2003.

5. PUGH, Michael, "Combatting The Arms Proliferation. Problem Time To Embark On An Integrated Approach", Mountbatten Centre for International Studies, University of Southampton, United Kingdom, NATO Review, no. 1, feb. 1994.

6. PINHO FERREIRA Pinto; do CÉU, Maria, „The Proliferation of Weapons of Mass Destruction in the Mediterranean: Security Challenges to NATO”, University of Minho, Braga, Portugal, June 2001, 1999–2001 NATO-EAPC Research Fellowship.

7. ROBERTS, Brad, "Terrorism with Chemical and Biological Weapons, Calibrating Risks and Responses", Alexandria, Chemical and Biological Weapons Control Institute, 1997;

8. ROBERTS, Guy B., "NATO's Ambitious Response to the Proliferation of Weapons of Mass Destruction", Airpower Journal, 1997.

9. SAFRANCHUK, Ivan, "An Array of Threats to Russia", Assessing the Threats, Edited by John Newhouse, Center For Defense Information, Washington, D.C. July 2002

10. SIMPSON, Fiona, "Non-proliferation and Counter-proliferation: Complementary or Incompatible?" Washington Nuclear Update, NPT Prepcom Key Issues, 11 April 2003.

11. SOLOMATIN, German, "Russian Atomic Energy Ministry Backs IAEA Statement on Iran," ITAR-TASS (Moscow), 19 June 2003.

12. SCHULTE, Gregory L., "Responding to Proliferation - NATO's Role", NATO Review, no. 4, July 1995.

13. TENET, George J., "Summary of the Status of Proliferation in the Middle East", Testimony Before the Senate Select Committee on Intelligence: February 6, 2002.

14. TAYLOR, Paula and CHARBONNEAU, Louis, "E.U. big three offer Iran carrot for nuclear deal," Reuters, 19 September 2003.

15. THOMPSON, Geoff and AIKEN, Kirsten, "Pakistan pardons 'father of the bomb'", ABC NEWS, 6 February 2004.

16. TANKS, David R., "Key Proliferation Trends and Their Likely Impact on the Balance of Power in the Gulf: A Focused Evaluation", in Jacquelyn K. Davis, Charles M. Perry e Jamal Al-Suwaidi, Air/Missile

Defense Counterproliferation and Security Policy Planning (Abu Dhabi: The Emirates Center for Strategic Studies and Research, 1999)

17. THATCHER, Jonathan, "US: No Plans for Military Action in Iran," Reuters, 15 May 2003.

18. YOST, David S., Naval Postgraduate School in Monterey, California, NATO Review, Winter 2003.

19. WEBSTER, Philip, "Britain takes steps to curb Iran's nuclear ambitions," Times Online, 13 June 2003

REDEFINIREA TERORISMULUI ÎN CADRUL STRATEGIILOR DE SECURITATE MONDIALE. ROLUL NATO

Drd. Tiberiu TRONCOTĂ*

The areas in which changes needed to be made if NATO was to maximize its potential “are places where Europe and North America come together to project stability.” This includes ensuring that the NATO Response Force achieves full operational capability, improving access to strategic lift and introducing better funding mechanisms. NATO needs to work more effectively with current partners, and reach out to new ones, including the European Union. Moving this “unfinished transformation – in this new world, where terrorism is the threat key factor for political, military and financial solidarity” – forward will be the focus of the upcoming NATO Summit in Riga.

I. 11 septembrie 2001 – cauze și consecințe

O dată cu această semnificație definitivă a tragediei și cu groaza pierderii de mii și mii de vieți omenești, pulverizate în numai câteva clipe, întreaga omenire a înțeles, chiar dacă în mod inconștient, că sensul adânc al acestei date era cu totul altul: confruntarea finală, *redde rationem* – Judecata de Apoi, între două sisteme mondiale care mult timp s-au privit de la distanță, s-au luptat între ele și au profitat pe rând unul de altul, până au ajuns la această înfruntare directă. Nu este vorba doar de lumea occidental creștină pe de o parte și de Islam pe de altă parte: *cele două sisteme mondiale, care s-au înfruntat sunt lumea bogăției, a unei culturi înfloritoare, a individualismului, a progresului și a eficienței pe de o parte și lumea sărăciei, a marginalizării, a dependenței de alte forțe, pe de altă parte.*

Evenimentele care au avut loc în Statele Unite pe 11 septembrie 2001 au făcut obiectul unei uriașe desfășurări mediatică. Din acest punct de vedere, al ecoului mediatic, autorii crimelor au obținut cel mai mare succes din istoria terorismului. 11 septembrie 2001 ne confirmă faptul că permanenta căutare de noi ținte este o caracteristică intrinsecă a terorismului, la fel ca și căutarea de noi metode de atac. Dar, în rest, această

* Asistent la Academia Națională de Informații, doctor în științe

super operațiune teroristă nu a făcut altceva decât să pună cap la cap o serie de procedee și metode folosite și anterior în alt acțiuni de acest fel. Ca daune provocate, acțiunile „Al Qaida“ vizează în primul rand pierderi de vieți omenești (și în special americane), mai degrabă decât distrugerii materiale. O ultimă caracteristică – acțiunile întreprinse de nebuloasa care gravitează în jurul grupării „Al Qaida“ nu sunt niciodată revendicate.

La mai puțin de 24 de ore după atacurile teroriste din 11 septembrie, aliații Americii din cadrul NATO au invocat articolul 5 al Organizației. Acest atac asupra unuia dintre membrii s-a transformat brusc într-un atac asupra tuturor. În momentul în care a venit momentul aplicării acestei garanții de securitate – în forma unei campanii militare conduse de SUA împotriva celulelor teroriste Al-Qaida din Afganistan, presupuse a fii autoarele atentatelor și a regimului dictatorial irakian, presupus a deține arme de nimicire în masă – NATO nu a fost folosit. În acel moment crucial, americani s-au hotărât să nu mai ceară ajutorul NATO, atât din rațiuni politice cât și militare, Washington-ul nedorind o interferență politică cu cei 18 aliați.

În umbra acestor decizii, câțiva observatori internaționali de prim rang (Grupul Bilderberg) au început să-și pună întrebări asupra rolului pe care îl va juca NATO în noul context creat. În aceste circumstanțe, dacă nu sunt îndepliniți pașii exacti ori adaptarea acestora noilor schimbări din arealul geopolitic internațional, NATO ar putea deveni o Alianță îndoielnică. Acest fapt a fost deja demonstrat de numeroasele rupturi produse la nivel decizional între capacitățile militare americane derulate în Afganistan și Irak și cele ale celorlalți membrii. Washington-ul a manifestat o poziție care scotea din jocul deciziilor militare, în principal asupra conducerii operațiunilor, ceilalți aliați.

Mai mult de atât, decizia SUA de a supradimensiona, aproape forțat, bugetul de apărare cu 48 miliarde de dolari – o mărire care depășește cu mult întregul buget de apărare a unui stat european, a făcut această ruptură să pară aproape iremediabilă. *In extenso* dacă Statele Unite au demonstrat că pot derula operațiuni pe mai multe teatre, acest lucru nu se poate spune și despre ceilalți aliați, care se văd astfel puși în situația de a fi simpli executori, nu și implicați în procesul decizional NATO. Coloana vertebrală a Alianței a fost astfel grav zguduită.

În acest context, rolul NATO a devenit unul neimportant, deoarece Alianța nu a fost concepută pentru a se implica în misiuni “sensibile^[1]”. Organizația este percepută astfel ca un cap de pod al Statelor Unite, implicate mai mult decât le permite statutul, în politicile de securitate

[1] analiștii politici americani definesc această “sensibilitate” de fapt printr-o “implicare perversă și greșită” a SUA pe scena internațională.

europene. Procesul de lărgire a Alianței vine într-un moment în care NATO se află într-o poziție critică, pe un continent ce a fost divizat timp de 50 de ani. NATO a adus pacea în Balcani, iar în prezent încearcă să mențină această stare de echilibru, desfășurând trupe și echipamente militare în acest spațiu geografic. Zona este considerată încă instabilă, existând temerea asupra izbucnirii unui nou conflict asemănător celui din 1990. Prin prisma Parteneriatelor pentru Pace, Organizația Atlanticului de Nord și-a atras, pentru ca apoi să promoveze, alianțe militare complexe cu mai multe state. Acestea s-au substituit membrilor NATO, aliați direcți ai SUA, jucând un rol decisiv în cadrul campaniei din Afganistan. NATO a continuat să se implice direct și să deruleze programe militare de interoperabilitate. Astfel s-a putut coopera în cadrul unor acțiuni în care NATO nu a fost implicat direct^[2].

Chiar dacă războiul împotriva terorismului, declarat de SUA *statelor pirat*^[3], a fost susținut și de NATO, rolul acestei Alianțe rămâne unul central în contextul geopolitic post Război Rece. Ar fi astfel prematur și neconcludent să se afirme că rolul acestei organizații s-ar fi terminat.^[4]

II. Considerații privind terorismul contemporan internaționalizat

Profesorul american I. Simon, vorbind despre cauzele asasinatelor politice, arată că *„principala cauză a fost și este încă lipsa de dorință și de inițiativă a claselor politice conducătoare de a rezolva problemele arzătoare cu care este confruntată societatea. Violența generează violență. Actul individual de violență este răspunsul la o situație politică și socială“*.

Terenul de predilecție al terorismului îl constituie așadar societățile bolnave, cangrenate de mizerie și nedreptăți sociale. *Cercetarea cauzelor care dau naștere terorismului nu reprezintă o încercare de legitimare a lui, dimpotrivă, ea este destinată să pună în lumină germenii care în cele mai*

[2] vezi cazul Războiului din Golf, din perioada 1990-1991.

[3] Conform doctrinei de politică externă formulată de Departamentul Apărării, SUA definesc statele pirat ca fiind țări care refuză să se subordoneze directivelor organismelor internaționale – Pakistan, Irak, Libia, Coreea de Nord, Cuba. “Nealinierea” acestora creează instabilitate în zonele în care se află și duc la o creștere a riscului de conflict armat.

[4] Primul pas făcut în menținerea poziției sale cheie, a fost în cadrul summit-ului de la Praga din Noiembrie 2002. Alianța a încercat să se adapteze noilor provocări pentru menținerea securității. Ca și în cazul celorlalte schimbări profunde produse pe scena internațională, cum ar fi terminarea Războiului Rece sau conflictul din fosta Yugoslavia, Organizația a fost pusă în fața unor transformări majore, ce vor trebui puse în aplicare. Un al doilea moment decisiv a fost reprezentat de lărgirea către est a Alianței, iar summit-ul de la Istanbul din 2004 a venit să consfințească deja politica de redimensionare și reșezare a intereselor europene occidentale, și nu numai.

multe situații îl generează. Sărăcia, injustiția, segregarea rasială alimentează continuu acest fenomen. (E. David)

Frank C. Carlucci, Secretar al Apărării în timpul administrației lui G. Bush, consideră că în mod esențial terorismul poate fi considerat ca fiind o formă de luptă politică destinată atingerii unor scopuri politice. Acesta se înscrie în categoria conflictelor de mică intensitate și este descris ca o formă de război purtat la limita minimă a spectrului violenței, război în care spre deosebire de cel clasic în care rolul cel mai important este purtat de puterea militar-convențională, aici conotațiile politice, economice și sociale se află în prim plan.

Scopul final urmărit de terorism este de natură politică, oricare ar fi psihologia de grup sau motivele personale ale indivizilor care recurg la acte de terorism. Prezența unor țeluri politice este esențială, acestea separând terorismul de alte acte criminale. Terorismul este relaționat cu indivizi sau grupuri care urmăresc răsturnarea regimurilor politice, cu corectarea unor deficiențe sociale sau erodarea ordinii politice internaționale.

Pornind de la aceste considerente se poate identifica ceea ce se numește „terorism politic“. Un terorist politic este acea persoană care face uz în mod sistematic de ucidere, rănire, distrugere și alte mijloace de intimidare coercitivă în vederea atingerii unor obiective politice.

Motivat politic, terorismul presupune întotdeauna o instanță sau autoritate politică. Terorismul consideră că existența injustiției economice și sociale nu poate fi înlăturată prin nici o altă metodă decât prin violență. *Un terorist este cel care face politică omorând.* De aceea, terorismul a fost adesea denumit **tactica ultimei soluții**.

Cea mai importantă caracteristică operațională a terorismului este folosirea premeditată a amenințării cu violența. Acolo unde acest element lipsește, oricât de oribilă ar fi fapta, ea nu se încadrează în terorism.

Analizii terorismului contemporan înscriu, de asemenea, drept o caracteristică organizațională de mare semnificație a terorismului, faptul că acesta se practică cel mai adesea în grup. Grupurile teroriste împun constrângeri puternice membrilor lor, dar pentru mulți dintre aceștia apartenența la grup „poate deveni un element motivațional mai important decât doctrina sau scopurile politice ale grupului“.

Acolo unde se întâlnește discursul urii cu cel al violenței, există, așa cum spunea Ph. Braud, o depreciere a identității victimei. *„Lovind prezentul, terorismul, propaganda răului, pretinde să asigure un viitor mai bun. Toate mijloacele sunt bune pentru a concretiza această utopie a unei lumi perfecte“*.

Scopul general al acțiunilor teroriste constă în dezorganizarea societății. Prin activitatea lui, „teroristul urmărește să împingă societatea

spre revoluție, dar nu așteaptă apariția stării revoluționare, ci o provoacă încercând să convingă lumea să nu mai aibă încredere în orânduirea respectivă, în modul de viață existent“.

Terorismul a devenit în zilele noastre internațional sau transnațional prin faptul că au apărut organizații și grupări teroriste care, prin metodele folosite și întinderea acțiunilor pe care le întreprind, depășesc frontierele unei țări, includ naționalități din diferite state. După cum sublinia autorul francez George Levasseur, „o sursă importantă a terorismului internațional cu caracter politic rezidă mai ales în recrudescența mișcărilor iredentiste“. Mai mult, se constată o anumită tendință de coalizare și chiar de unificare a grupărilor teroriste.

Internaționalizarea terorismului este urmată de extinderea zonelor sale de acțiune, ca și de schimbări calitative în metode de acțiune. Ca orice formă de terorism, cel internațional recurge la același gen de acțiuni: asasinat, răpiri, lansări de bombe, atacuri armate, amenințări, acte care pe plan general sunt calificate drept criminale.

Tinzând să se internaționalizeze, terorismul a devenit o gravă amenințare la adresa păcii și înțelegerii între popoare. El dezvoltă, prin acțiunile sale, neîncrederea și chiar ostilitatea atunci când apare ca fiind susținut, subvenționat sau organizat în scopuri agresive, de diversiune, de destabilizare națională și internațională.

„Terorismul internațional reprezintă utilizarea sau amenințarea cu utilizarea unei violențe, ce creează o stare generalizată de teamă în scopuri politice, de către un individ sau un grup atunci când el acționează în favoarea sau împotriva unei autorități guvernamentale, când asemenea acțiuni urmăresc să influențeze atitudinea și comportamentul unui grup social mai cuprinzător decât victimele imediate și când prin naționalitatea sau legăturile externe ale autorilor, localizarea lor, natura victimelor lor, instituționale sau umane, sau mecanismul de înfăptuire, ramificațiile lor depășesc frontierele naționale ale unui stat“.

Terorismul de stat lovește înainte de toate democrațiile susține J. F. Revel. Pentru toți analiștii și teoreticienii este însă clar că terorismul de stat, ca reflectare a opoziției dintre ideologii constituie cea mai periculoasă formă de terorism internațional, de natură să afecteze grav stabilitatea și pacea pe plan mondial.

Din analiza evenimentelor legate de situația actuală din Orientul Apropiat și Mijlociu a rezultat că amplificarea terorismului în/și legat de această regiune a lumii este direct marcată „de apariția terorismului de stat, cu ramificații însă la nivel internațional, ca o nouă armă, prin care state ca Iran, Libia, Israel și chiar Siria urmăresc atingerea unor scopuri politice și militare pe care nu le pot atinge pe alte căi“.

În cadrul unei societăți libere, democratice, cetățenii nu simt nevoia de a se înarma individual pentru a-și asigura protecția. Apărarea vieții și proprietății acestora reprezintă, în mod normal, apanajul statului. Există însă cazuri în care unele guverne, confruntate cu atacuri teroriste de mare anvergură, nu mai sunt în măsură să-și îndeplinească îndatoririle de securitate față de proprii cetățeni. În aceste condiții, de insecuritate accentuată, oamenii se văd nevoiți să-și poarte singuri de grijă, înarmându-se, formând grupări para-militare capabile să le apere interesele economice, sociale, religioase, politice sau de altă natură.

Terorismul a produs mutații în strategia de securitate a statelor și organizațiilor de tip militar (NATO), determinând schimbare a concepției privind poziția și rolul instituțiilor statului față de acest fenomen cu grad mare de risc și pericol social. Considerat ca forma actuală de continuare politică a ducerii războiului cu alte mijloace, terorismul a impus regândirea structurilor și înzestrărilor forțelor militare, înființarea unor unități mobile, de tip comando, dotate cu armament sofisticat și aparatură de comunicații performante, capabile să desfășoare independent acțiuni de anihilare a grupurilor teroriste în orice punct al globului.

Terorismul a impus chiar o regândire a conținutului interesului național și a modalităților sale de promovare și apărare, fiind de fapt o reactivare și generalizare a realismului politic de tip american.

Terorismul a devenit și un pretext al marilor puteri de a-și disputa zonele de influență geopolitică, iar terorismul tradițional tinde să se transforme într-un terorism de stat.^[5]

Procesul de globalizare pe de o parte amplifică mobilitatea și posibilitățile de manifestare a terorismului, pe de altă parte, acest fenomen creează o motivație nouă a solidarizării la scară mondială a statelor democratice în procesul de combatere a acestui flagel.

III. NATO – actor principal în strategiile de securitate mondială

Securitatea se bazează atât pe stabilitatea politică, cât și pe cea militară, acestea fiind condiționări complementare. Un sistem mobil de securitate va putea fi edificat numai dacă vor fi consolidate cele două componente. Politica de securitate bazată pe cooperare renunță la orice idee de a impune stabilitatea. Scopul ei este promovarea cooperării în vederea prevenirii conflictelor în sfera politică și a reducerii pericolului confruntării

[5] Terorismul actual este, în opinia noastră, unul etnocratic, motivațiile etnice prevalează celor religioase; aduce în atenția lumii un alt profil al teroristului: ignorantul fanatic a fost înlocuit cu individul care reușește o sinteză între îndoctrinare, fanatism și pregătirea științifică și tehnica de vârf.

armate. De asemenea, mai are scopul de a evita escaladarea potențialelor conflicte, punând un accent deosebit pe promovarea deschiderii și a transparenței.

Apărarea și securitatea colectivă, pe de o parte, și securitatea bazată pe cooperare, pe de altă parte, sunt instrumente fundamental diferite, dar complementare ale politicii internaționale de securitate. Aplicarea principiului subsidiarității, în organizarea securității, presupune luarea în calcul a unui sistem de securitate multietajat: NATO, UE, OSCE și ONU. Angajarea pe unul sau mai multe din aceste niveluri va depinde de specificul sarcinilor de securitate avute în vedere.

În conceptul strategic al Alianței Nord-Atlantice se consideră că dezvoltarea unei politici externe și de securitate comună, care include elaborarea progresivă a unei politici comune de apărare, este compatibilă cu politica comună de securitate și apărare, stabilită în cuprinsul Tratatului de la Washington. Creșterea mediului de securitate este direct proporțională cu sporirea responsabilităților și capacităților aliaților europeni, cu accent pe securitate și apărare.^[6]

Actualul **Concept Strategic** al Alianței formulează ca obiective generale: controlul schimbărilor pozitive și a provocărilor actuale și viitoare; apărarea intereselor comune de securitate în zone mai îndepărtate – prin lovituri preventive; menținerea apărării colective; consolidarea legăturilor transatlantice menite să asigure asumarea de noi responsabilități; întărirea relațiilor cu partenerii, în vederea admiterii de noi membri; menținerea voinței politice și a mijloacelor militare necesare îndeplinirii misiunilor stabilite.

Obiectivul principal permanent al NATO este apărarea libertății și securității tuturor membrilor săi, prin mijloace politice și militare și asigurarea păcii și stabilității în regiune. Valorile comune care stau la baza Alianței și pe care aceasta își propune să le apere sunt **libertatea, democrația, drepturile omului și respectarea legilor, stabilitatea internă și economia de piață.**

[6] Acest concept strategic, concomitent cu încercările europenilor de a materializa o componentă proprie în materie de securitate și apărare, formulat diverse variante de reformă a organizației, asociate cu importante acțiuni de restructurare. Printre acestea se numără: – apărarea frontalieră avansată (Misiunea principală a NATO, cea de apărare colectivă, va fi completată cu sarcini de stabilizare și de menținere a păcii); – stabilitate în Europa (NATO și UE vor gestiona problemele de securitate generală pe continent); – securitate în Europa (Presupune o extindere a misiunilor NATO, dincolo de apărarea frontalieră, până în zonele care ar putea periclita securitatea europeană-Golful Persic, Orientul Mijlociu, Africa de Nord); – apărarea intereselor comune (Asumarea libertății de acțiune acolo unde interesele trebuie apărate, adică un „NATO nelimitat“).

Principiul fundamental al funcționării organizației este cel al angajamentului comun și al cooperării mutuale între statele suverane în scopul asigurării indivizibilității securității pentru toți partenerii. Acest lucru înseamnă o completare a eforturilor naționale în confruntarea cu provocările la adresa securității.

Chiar dacă se consideră puțin probabil ca Alianța să fie expusă unei agresiuni de amploare cu armament convențional, în gama largă a provocărilor și riscurilor militare și nonmilitare, la adresa securității, au fost incluse: incertitudinea și instabilitatea din unele zone și posibilitatea declanșării unor crize regionale capabile să evolueze rapid; dificultățile economice, sociale și politice din țările cu democrații fragile sau care parcurg drumul spre economia de piață ; încălcarea drepturilor omului, rivalitățile etnice și religioase, disputele teritoriale și dezintegrarea statelor; proliferarea armamentelor NBC și existența unor capacități nucleare puternice aflate în posesia statelor din afara Alianței; deținerea unor capacități militare sofisticate, ca urmare a dispersării tehnologiei întreprinse la producerea armamentelor; **terorismul**, sabotajul, crima organizată și mișcări de populație necontrolate.

Dacă în perioada Războiului Rece securitatea era asigurată prin descurajarea unui atac sovietic asupra Europei Occidentale, „era Jihad-ului“ și a terorismului face necesară o abordare preventivă mai activă a securității. Decizia de extindere a NATO a fost luată mai cu seamă după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001. Opinia s-a cristalizat în jurul ideii că Orientul Mijlociu este principalul creuzet al conflictelor la nivel mondial. Dacă americanii și europenii se îndreaptă cu adevărat spre o definiție de comun acord acceptată a noii amenințări, căreia trebuie să-i facă față, ar trebui ca NATO, care este piatra de temelie instituțională a „Alianței transatlantice“, să se reorienteze pentru a înfrunta aceste amenințări.

Asigurarea succesului pe termen lung presupune schimbarea factorilor care au alimentat fanatismul și violența în regiune – represiunea politică dură, stagnarea economică și teama nejustificată de declin cultural. Pentru a apăra această „patrie transatlantică“ împotriva acestor amenințări totalitariste și teroriste, NATO trebuie să-și dezvolte capacitatea de a detecta și a stopa activitatea celulelor teroriste și să-i lipsească pe teroriști de sursele de finanțare și de posibilitatea de a mai găsi găzduire în această regiune.

Unii specialiști în geopolitică spun că dacă este vreoa regiune unde există potențialul ca un conflict între marile puteri să escaladeze într-un război și eventual nuclear, aceea ar fi Asia de Est.

Procesul de extindere al NATO este în spiritul art. 10 al Tratatului Atlanticului de Nord, care menționează că membrii Alianței pot, prin acord

unanim, să invite orice alt stat european să adere la Tratat, dacă acesta este în măsură să promoveze principiile prevăzute în document și să contribuie la securitatea zonei euro-atlantice. Inițial a fost vorba de o lărgire a NATO „selectivă“, prin includerea doar a unor state „central-europene“ și excluderea altor țări. Aceasta ar fi dus la câteva consecințe negative pentru stabilitatea Europei, cea mai gravă fiind ruperea coerenței europene, iar istoria a demonstrat (în special în cel de-al doilea război mondial, urmat de Războiul Rece) că ori de câte ori coerența securității Europei a fost afectată, premisele unui nou conflict au devenit certitudini. Fragmentarea acestei zone a dus la tensiuni majore și conflicte. NATO a reprezentat o oportunitate istorică de a menține și consolida securitatea, prin includerea în această Alianță a majorității țărilor europene.

IV. România – țară furnizoare de securitate

România, ca și alte state candidate, chiar încă din perioada în care nu era membră NATO cu drepturi depline, a luat decizia de a participa alături de statele membre NATO la acțiuni în comun: operațiuni de menținere a păcii, exerciții P.f.P., dar mai ales **acțiuni de eradicare a terorismului internațional** după fatidicele evenimente din SUA, de la 11 septembrie 2001.[⁷]

România a avut deja o serie de **inițiative regionale**, pentru că, în noul concept geopolitic, viitorul apropiat conține amenințările fundamentalismului islamic, pe un front care pornește din Algeria, include

[7] Parlamentul României a aprobat, la 21 decembrie 2001, participarea la ISAF, creată în baza prevederilor Rezoluției 1386 a Consiliului de Securitate al ONU. Alături de celelalte state participante la această misiune, România contribuia, începând cu 3 februarie 2002 cu un pluton de poliție militară, un avion de transport C130, cu două echipaje și personal de întreținere (20 de militari), trei ofițeri de legătură și nouă ofițeri de stat major. Printre sarcinile militarilor se numără: misiuni de patrulare, control trafic, protecție demnitari, control antitero și transporturi speciale. La data de 30 aprilie 2002, Parlamentul nostru a aprobat participarea unui contingent românesc la operațiunile din Afganistan și Irak. Dislocarea forței în teatrul de operații are loc la intervale de timp stabilite, militarii români participând, alături de trupele americane, la misiuni dintre cele mai complexe.

[8] Un exemplu este activitatea României din SEEGROUP (care funcționează din inițiativa NATO pentru sud-estul Europei) a cărui președinte a devenit-o în 2002, de inițierea elaborării unui compendiu cuprinzând măsurile de combatere a terorismului întreprinse de țările acestei zone, ca și faptul că a pus în aplicare, în același an, o **strategie națională de prevenire și combatere a terorismului** și s-a racordat prin structuri specifice la campania antiteroristă internațională.

[9] (la 25 noiembrie 2004 Parlamentul României a adoptat **Legea 535 privind prevenirea și combaterea terorismului** prin care se înființează Centrul de Coordonare Operativă Antiteroristă, prin intermediul căruia se asigură coordonarea tehnică a Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului – SNPCT).

Orientul Mijlociu, cu Israelul și vecinii săi, și se termină în Afganistan, trecând prin bazinul caucazian – astfel a promovat o serie de inițiative privind cooperarea țărilor din sud-estul Europei în lupta împotriva terorismului.[⁸]

Aportul României în combaterea terorismului va fi mai consistent pe viitor, mai ales din postura de stat membru NATO, noua calitate permițându-i să ia parte la elaborarea și adaptarea deciziilor comune în domeniu, să-și consolideze capacitatea de a proiecta stabilitate înăuntru și în afara spațiului euroatlantic. Aria misiunilor împotriva terorismului cuprind deja participarea la descoperirea și anihilarea rețelelor teroriste, îndeosebi pe axa Caucaz, Marea Neagră, Europa Centrală și în teatrele de operații în care avem forțe; participarea, în cadrul NATO, UE, OSCE și/sau sub mandat ONU, la stabilizarea situației și prevenirea constituirii unor rețele sau grupuri teroriste în zone conflictuale (Transnistria, Balcani); combaterea terorismului din aceste zone, prin acțiuni directe sau în cooperare cu statele NATO, cu țările care fac parte din SEEBRIG și țările din BACKSEAFOR; intensificarea acțiunilor de prevenire și combatere a terorismului intern.[⁹]

Noul mediu de securitate implică, pe de-o parte, misiuni noi pentru Alianță, iar pe de altă parte, redefinirea capacităților pe care statele membre le pot oferi pentru realizarea noilor misiuni.

Participarea pentru prima dată la un Summit NATO (Istanbul) ca membru cu drepturi depline a demonstrat că țara noastră este, de acum, parte a procesului transatlantic de luare a deciziilor în domeniul securității, având oportunitatea deosebită de a promova a intereselor naționale în cadrul unui sistem de apărare colectivă, bazat pe valori democratice, beneficiind de cele mai solide garanții de securitate.

Câteva dintre **obiectivele României**, ca stat membru al NATO, răspund intereselor naționale ale țării și se pot defini astfel:

1. Consolidarea parteneriatului NATO cu statele din Balcani, Europa de Est, Caucaz și Asia Centrală, în sprijinul stabilității și dezvoltărilor democratice.

România consideră că frontiera comunității euroatlantice, bazate pe democrație, libertate și securitate nu trebuie să se oprească la frontiera estică a României. Parte a Europei și punte către Asia Centrală și Afganistan, regiunea Mării Negre este importantă pentru stabilitatea euroatlantică, aspect reflectat distinct în cadrul deciziilor de politică externă ale Bucureștiului, fapt ce va poziționa România în rolul de contributor principal la dezvoltarea modalităților prin care NATO poate susține eforturile statelor Mării Negre de consolidare a securității regionale, precum și evoluțiile

democratice și aspirațiile europene ale statelor sud-caucaziene. În acest context, România este pregătită să acorde sprijinul necesar integrării atât flancului estic reprezentat de Moldova, Ucraina și Georgia,^[10] cât și flancului vestic reprezentat de Albania, Croația și Macedonia în NATO și este gata să împărtășească propria experiență pentru susținerea reformelor interne și a pregătirilor acestor state pentru aderarea la NATO. Integrarea Serbiei, Muntenegrului și Bosniei-Herțegovina în Parteneriatul pentru Pace cât mai curând posibil va reprezenta un important pas înainte spre o nouă paradigmă a Balcanilor de Vest: *stabilizare prin reconciliere, consolidare democratică și integrare în comunitatea euroatlantică*.

2. Succesul procesului de transformare al NATO și a misiunilor Alianței

România va continua să contribuie la procesul de transformare a NATO, menit să ofere Alianței capacități flexibile, capabile să se desfășoare rapid și să răspundă noilor tipuri de amenințări (terorism, proliferarea armelor de distrugere în masă). Soluțiile românești cu privire la generarea forțelor pentru NRF și asigurarea sprijinului consistent pentru crearea batalionului CBRN (chimic, biologic, radioactiv și nuclear) au reprezentat contribuție majoră a țării noastre în sfera participării României toate tipurile de misiuni ale Alianței, inclusiv la cele din afara spațiului euroatlantic. În Afganistan s-a demonstrat noul tip de operațiuni pe care NATO trebuie să le gestioneze, adesea departe de casă, extrem de solicitante și foarte diferite de operațiunile pentru care Alianța fusese pregătită în trecut.^[11]

3. Un aliat activ și valoros în combaterea terorismului

România s-a implicat activ în acțiunile Alianței în domeniul combaterii terorismului încă din perioada de preaderare, având convingerea importanței cooperării și eforturilor comune ale aliaților și partenerilor de

[10] În estul Alianței, România a fost și va continua să fie un promotor ferm și activ al consolidării parteneriatului cu Republica Moldova, în sprijinul evoluției democratice și vocației sale europene. România este alături și de Ucraina în susținerea evoluțiilor democratice și progreselor interne necesare pentru adâncirea în continuare a cooperării cu NATO și pentru împlinirea aspirațiilor sale euroatlantice. Parteneriatul NATO-Rusia va contribui decisiv la consolidarea securității euroatlantice, România aducându-și deja o contribuție substanțială la promovarea și diversificarea acestei relații.

[11] Prin preluarea echipelor de reconstrucție provincială din afara Kabulului, prin angajamentul de a sprijini procesul electoral, Alianța a demonstrat că este pregătită să-și sporească rolul de proiectare a securității și stabilității și în afara teritoriului său, printr-un efort coordonat cu alte organizații internaționale cu relevanță (ONU), România a oferit angajamentele necesare pentru a-și demonstra capacitatea de implicare și gestiune într-o criză internațională. În acest context prezența românească cu peste 540 de militari în cadrul Forței Internaționale de Asistență și Stabilizare din Afganistan, în operațiunea „Enduring Freedom” și în procesul de instruire a Armatei Naționale Afgane, a reprezentatb un nou motiv de responsabilizare a deciziei de politică externă românească.

luptă împotriva acestui flagel. Sprijinind îmbunătățirea pachetului de măsuri, adoptat la 2 aprilie 2004, în vederea sporirii contribuției Alianței la efortul comunității internaționale de combatere a amenințărilor teroriste prin promovarea unei abordări cât mai cuprinzătoare și adaptate fiecărei situații în parte, România a făcut pași importanți în direcția dezvoltării unor capacități destinate apărării împotriva atacurilor teroriste, acestea incluzând: – apărarea împotriva armelor de distrugere în masă; – protecția aparatelor de zbor împotriva rachetelor, a elicopterelor împotriva amenințărilor terestre, a porturilor și a flotelor civile și militare etc.^[12]

La început de secol XXI, România face acum parte dintr-o Alianță care își continuă misiunea fundamentală de apărare colectivă, însă în prezent apelând la instrumente noi, adaptate noilor riscuri de securitate. Calitatea de membru al Alianței consolidează capacitățile României de protejare a securității sale, într-un mediu în care **securitatea națională** înseamnă mai mult decât putere militară sau apărare, înseamnă **cooperare, valori comune, capacități noi, implicare activă a tuturor palierelor societății** (structuri guvernamentale, societatea civilă).

Prin integrarea în NATO a țărilor din ultimul val au fost câștigate noi teritorii pentru implementarea democrației și civilizației. Ele sunt un fel de zonă intermediară, care în raport cu lumea occidentală nu sunt încă suficient integrate euroatlantic, iar în raport cu noile zone de extindere, sunt state capabile să înțeleagă procesele prin care recent au trecut, să „filtreze“ tot ceea ce vine dinspre „Asia Lărgită“, în vederea oferirii unor soluții coerente viitorilor parteneri.

V. NATO – evoluții necesare

„Actuala arhitectură de securitate euroatlantică reflectă trăsăturile esențiale ale mediului geopolitic în care se derulează: tranziția către sistemul internațional multipolar, competiția între puteri în spațiul euroatlantic pentru redistribuirea rolurilor, extinderea NATO, adâncimea integrării în UE, tentativele Federației Ruse de a-și menține statutul de mare putere pe arena mondială și de a ocupa poziții cheie în viitoarele structurile europene de securitate“.

1. Liderii Alianței ar trebui să ia mult mai în serios noile riscuri de securitate, mai ales terorismul internațional. Deja din 1991, în cadrul Conceptului de Strategie al NATO, Alianța a recunoscut, în cadrul

[12] Aceste măsuri noi adoptate au rezultat din analiza experienței desfășurate de Alianță prin intermediul operațiunilor sale, inclusiv de patrulare în Marea Mediterană, operațiuni împotriva grupurilor teroriste afiliate rețelei Al-Qaida în Balcani, precum și din cooperarea cu partenerii.

contextului global, că printre amenințările care ar putea afecta securitatea membrilor sunt incluse și proliferarea armelor de distrugere în masă, disfuncțiuni în circuitul resurselor naturale și acțiunile de terorism și sabotaj. NATO a manifestat însă un interes mult mai mare față de actele de terorism în cadrul Conceptului Strategic formulat în 1999.^[13] Desigur nu se poate spune că începând cu aceste momente cheie, orice act terorist sau orice amenințare la adresa resurselor energetice ar putea fi considerat ca un punct de plecare pentru invocarea articolului 5 al Alianței. Cu toate acestea, membrii NATO ar trebui să-și definească interesul comun și valorile ce trebuie protejate împotriva amenințărilor globalizării, un punct de vedere ce a fost luat în calcul abia după dramaticul atac din 11 septembrie. Chiar dacă invocarea articolului 5 nu va însemna în mod necesar o operațiune NATO sub comandă strict NATO, conceptul de *atac armat* trebuie redefinit, pentru a i se conferi noi valențe.

2. Membrii NATO, dar în principal aliații europeni, vor trebui să accelereze procesul de adaptabilitate a capacităților lor militare pentru noile misiuni ce se întrevăd (războiul împotriva terorismului). Din păcate, această inițiativă nu a avut și un suport politic real, mare parte din slăbiciunile identificate atunci nefiind rezolvate nici până în prezent. Nu doar europenii trebuie să facă serioase îmbunătățiri privind capacitățile militare, pentru a se alătura în mod eficient Statelor Unite în campania anti-teroristă, dar chiar și Uniunea Europeană trebuie dezvolte un proces de integrare cu structurile NATO. Altfel, interoperabilitățile între acestea ar avea puternic de suferit. Europenii în mod legitim nu s-au implicat total în cadrul campaniei din Afganistan, într-o primă etapă și Irak, în a doua etapă, dar o astfel de implicare ar putea deveni și mai dificilă în viitor dacă America și Europa se vor diferenția din punct de vedere al resurselor militare.

3. NATO trebuie să continue procesul de lărgire, mai ales pentru a dezvolta o alianță puternică capabilă să contribuie în eradicarea lipsurilor comune și a consolida integrarea Europei Centrale și de Est.^[14] Noile relații între Rusia și Vest, ce au rezultat în mare parte datorită efortului comun depus în lupta împotriva terorismului, ar trebui să ajute strategia conform căreia, lărgirea NATO, nu va dezechilibra relațiile cu Federația Rusă.

[13] Amenințările teroriste sunt vazute ca un risc major, fiind însă trecute la categoria “alte riscuri”. Comisia din care făceau parte majoritatea șefilor de state și guverne din cadrul Alianței au adoptat Noua Strategie în cadrul întâlnirii ce a avut loc la Washington pe 23-24 aprilie 1999.

[14] Numărul precis al candidaților ce ar trebui acceptați în viitor va depinde în parte de succesele ce le vor reperța în planul reformelor politice, economice și militare. Ar trebui luate în considerare mai ales statele care au demonstrat că sunt democrații stabile și care respectă astfel valorile adoptate deja de ceilalți membrii NATO.

4. OSCE ar trebui să fie folosită pentru a promova o și mai mare cooperare între NATO și Rusia. Un semnificativ progres a fost deja făcut în această privință [15]. În acest context Moscova a cerut sprijin din partea NATO pentru a-și restructura forțele armate, o atitudine ce a fost privită cu scepticism de forțele conservatoare rusești. Acesta este un domeniu în care NATO are foarte multe de oferit.[16] NATO trebuie să caute să dezvolte programe comune de cooperare între Rusia și Vest. Aceste colaborări ar trebui să includă: schimbul de informații, exerciții de pregătire comune între forțe NATO și rusești, implicarea Rusiei în programele de control a armamentului etc.[17]

5. NATO trebuie să-și dezvolte propriile capacități de a trata cu diferitele forme de terorism, un proces ce întâmpină o puternică rezistență din partea aliaților europeni care sunt îngrijorați de faptul că, în acest mod, NATO va avea un prea mare rol global. De fapt, există limitări precise ale rolului NATO care definesc spațiul de implicare – probleme instituționale interne, imigrație, control financiar și siguranță națională. Toate acestea sunt arii de competență bine definite ce trebuie extinse și pe alte direcții, mai ales ale celor ce apropie SUA de Uniunea Europeană.

În continuare aliații NATO trebuie să facă un activ schimb de informații despre riscurile nucleare, chimice sau biologice, să dezvolte un plan consecvent de apărare civilă și să coordoneze optim forțele speciale ale statelor membre implicate în combaterea terorismului.

Chiar dacă aceste reforme se vor pune în practică, NATO nu își va recâștiga rolul de organizație de apărare, rol central ce l-a deținut în perioada Războiului Rece. Acest lucru nu înseamnă că Alianța trebuie să se transforme într-o unealtă cu care Statele Unite, dar și cei mai importanți aliați ai acestora, să coordoneze și să se implice în politicile de securitate europene sau să desfășoare operațiuni militare oriunde în lume. Întrunirile viitoare vor trebui folosite pentru a revitaliza sistemul de alianțe, mai ales în cadrul construirii unei forțe militare europene, nu pentru a anunța falimentul acestuia.

[15] Președintele Vladimir Putin a abordat o atitudine nouă cu privire la lărgirea Alianței, exprimându-și acest punct de vedere și în cadrul unei întâlniri directe cu Secretarul General NATO cu privire la semnarea unui nou acord de cooperare Rusia-NATO.

[16] În sprijinul acestei idei vin deja să argumenteze schimbările categorice produse în cadrul forțelor militare ale altor state care au făcut parte din Blocul ex-sovietic.

[17] În lumina tragediilor din 11 septembrie, sentimentul care îl are Rusia cum că deja este parte integrantă din Vest, dat fiind faptul că a fost cooptată în războiul împotriva terorismului, este o oportunitate ce trebuie exploatată la maxim.

Bibliografie

1. MARICEL Antipa, *Securitatea și terorismul. Prevenirea și combaterea acțiunilor extremist-teroriste pe teritoriul Românie – tendințe și perspective la început de mileniu*, Ed. Celsius, București, 2004.
2. MUREȘAN, M., VĂDUVA, G., *Războiul viitorului, viitorul războiului*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004.
3. SERVIER, Jean, *Terorismul*, București, Editura Institutului European, 2002.
4. MARRET, Jean-Luc, *Tehnicile terorismului*, București, Editura Corint, 2002.
5. BAER, Adrian, *Reflexions sur les nouveaux concepts de l'Alliance*, Defense Nationale, France, an 62, feb 2006.
6. RONDOT, Pierre, *Afghanistane: un essai d'analyse. Deuxieme partie*, Defense Nationale, France, an 61, iul 2005.
7. HOUSE, Jason, *Leadership Challenges on the Counterterrorist Battlefield*, Military Review, nr.3/(640), may 2004.
8. COSMA, M., ISPAS, T., *Integrarea României în structurile europene și euroatlantice*, Sibiu, Editura Academiei Forțelor Terestre, 2001.
9. EVANS, Dean, *The Inevitable Attack on Iraq*, U.S. Naval Institute Proceedings, vol. 112, june 2005.
10. CANBY, Louis-Saermont, *Les limites operationnelles des nouvelles technologies*, Revue Internationale de Defense, Berna, nr.6(375)/2003.
11. ZULEAN Marian, *Profesionalizarea armatei române din perspectiva aderării la NATO*, în Studii de Securitate, numarul 1(2)/martie, Ed. Tritonic, București, 2004.
12. *** *NATO Defense Ministers' Statement on Fighting Terrorism*, 18 December 2001.
13. *** *Statement on Capabilities, Issued at the Meeting of the North Atlantic Council in Defence Ministers Session held in Brussels*, 12 June 2003.
14. BARNA Cristian, *Reconfigurarea NATO în contextul internațional de securitate*, în Studii de Securitate, numarul 1(2)/martie, Ed. Tritonic, București, 2004.
15. CIOCULESCU Serban F., *De la „Middle East” la „Greater Middle East” – dinamica unei evoluții conceptuale*, SARINDAR Papers, 05 ianuarie 2006.

TERRORISM IN THE BALKANS

Teodora POPESCU*

De-a lungul anilor '90, cele două conflicte etno-religioase din Bosnia și Kosovo, coroborate cu instabilitatea politică existentă în majoritatea statelor din Balcani au oferit premisele necesare infiltrării grupărilor teroriste în această zonă. Cu toate că zona Balcanilor, în comparație cu Orientul Mijlociu și Asia de Sud, nu reprezintă o arie importantă în care teroriștii să acționeze nestingheriți, aceasta poate juca un rol secundar, ca zonă de tranzit, în procesul de acțiune în diferite regiuni ale lumii. În contextul prezentat mai sus, articolul se concentrează pe trei exemple concrete: Bosnia, Albania și Kosovo (două state și o provincie cu populație majoritar musulmană), luând în considerare rolul jucat de grupările teroriste islamice, în special al-Qaeda.

I. Introduction

During 1990's, in the Balkans, both religious and ethnic warfare (in Bosnia-Herzegovina and Kosovo) and political instability (characterized by right-wing nationalism and aim to self-determination) offered premises for terrorist groups to infiltrate in this region.

The Balkans is a heterogeneous region gathering in a relatively small area a wide range of nationalities, cultures and religions. Harmonizing and maintaining the balance between them has been and still is a difficult task, bringing a significant political, social and economic impact not only on each individual country but also on the whole region.

Although the Balkans, compared with the Middle East or South Asia, is not regarded as a key region in harboring or fostering terrorists with funds, the area could play a secondary role as a transit zone for terrorists as well as for the establishment of pocket zones for training or for rest and recovery.

Countries in the region find themselves at different economic, political and societal levels. Weak political and law enforcement institutions, political instability and poverty offer a fertile ground for

* drd. Universitatea din București, șef birou Secția Analiză Politico-Militară, Direcția Cooperare Militară Internațională, Ministerul Apărării Naționale

terrorist groups. Furthermore, some of the countries are plagued by pervasive organized crime, making them vulnerable and confining the extent of force intervention at state level.

The continuing presence of both NATO and the European Union helps the region to stabilize (through strengthening the rule of law, promoting economic reform and combating the lawless climate in which terrorists could prosper) and acquire a good perspective of becoming democratized and prosperous, thus decreasing the likelihood that the Balkans would become a free-zone for terrorists.

The July 2004 report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (known as the 9/11 Commission) referred to Central and Eastern Europe as a region potentially vulnerable to terrorists due to its significant Muslim population as well as weak border management and security services [9/11 Commission Report, pp. 366-367, <http://www.9-11commission.gov/report/index.htm>]

The Balkans has a large number of indigenous Muslim populations, especially in Bosnia, Albania and Kosovo. Despite this, the high level of poverty did not attract any inflow of Muslims as it happened in the Western Europe. Furthermore, most of them view themselves as being part of Europe, ready to embrace European values and norms and to change the clashing subjective perceptions that exist between Christendom and Islam. Mustafa Ceric, the Bosnian reis-ul-ulema (chief scholar) and formerly the imam of the Bosnian Muslims in Chicago, declared that the Bosnian Islam is deeply oriented toward Western civilization. "The Muslims in Europe must develop their own unified [institution]. This is in Europe's interest. Our religious teachers should be educated in Europe and regard themselves as European Muslims." [<http://www.rferl.org/specials/religion/bios/ceric.asp>]

Furthermore, a State Department representative said „By every objective measure, Muslims in the Balkans are rabidly pro-American... and since the Albanians are original to the region, descended from the Ilyrian tribes, they view Arabs, especially Saudis, as an ethnic threat.” [Joel Starr, How to Outflank al-Qaeda in the Balkans, http://www.ciaonet.org.proxy.www.merln-europe.org/olj/ea/2004_fall/2004_fall_17.html]

After 9/11 charges of terrorism were used by conflicting parties or ethnic groups as political weapons in order to get international support for their own cause. Both Serbian and Croats nationalists made innuendoes about the existence of al-Qaeda training camps in Bosnia and Kosovo in order to discredit them. They seized on this as evidence that Bosnia and Kosovo were dominated by Islamic fundamentalists. This rivalry could only add positive aspects to the counterterrorist efforts of the international

community as it pushes countries in the Balkans to closely cooperate with the US and its allies in hopes of securing their support for Euro-Atlantic integration.

This paper will focus on Bosnia, Albania and Kosovo as possible hubs for terrorist activities and the role played by international Islamic terrorist groups such as al-Qaeda.

II. Bosnia-Herzegovina

Bosnian Islam is pluralistic and secular, following the Hanafi legal tradition, which is common among Sunnis throughout the Balkans, Turkey and Central Asia. Sufism is no longer a major organizing factor in the country's life, but remains an important element in cultural memory. Furthermore, Bosnian Muslims culturally intertwined with Sephardic Jewish population who settled in the mountainous area of Bosnia under the Ottoman rule. [Stephen Schwartz, Wahhabism and al-Qaeda in Bosnia-Herzegovina, *Terrorism Monitor-The Jamestown Foundation*, Volume II, Issue 20, October 21, 2004]

Bosnia in the 1990's had experienced the situation of having the necessary foundation (the political and mobilizing structure) for the establishment of an Islamic state. However, it lacked the cultural framework that would have gathered the social support, and the context to develop a strong Islamic movement. Islam was rather used as a nationalistic rhetoric than an issue which would have led to the transformation of the society. [Cpt. Velko Atanasoff, *Bosnia and Herzegovina-Islamic Revival, International Advocacy Networks and Islamic Terrorism, Strategic Insights*, Volume IV, Issue 5, May 2005, p.2]

The beginning of war in Bosnia was the landmark that led to the blossom and mobilization of Muslim identity. Thus, the survival of the country was directly tied with the resurrection of the Islamic identity-a constant of the Bosniak (Bosnian Muslims) nation-binding the process of Islamic revitalization with the restoration of Muslim national identity.

During the 1992-1995 war in Bosnia, the Saudi-backed Wahhabism had become visible for the first time. At that time, up to 6,000 "Arab Afghan" volunteers arrived in the country and enlisted in combat. Both bin Laden's propagandists and Western journalists brought into media's attention the topic of Bosnian Mujahedin, but in reality they did not play any noticeable role. Although Muslim Brigades and mujahid units acted during the war, they did not change or affect the course of any major confrontations. However, two Bosnian officers had been indicted by the International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia (ICTY), following

accusations of war crimes by Arab fighters.[<http://www.un.org/icty/indictment/english/had-3ai030926e.htm>]

Before 1992, Sufis were successful propagators of Islam due to their affinity with local customs and religious practices. During the war many Sufis were engaged in waging jihad and even today they are active in converting non-Muslims to Islam. Sufi orders could be found in Travnik, Tesanj, Zeljesno Polje, Bisticak, Zenica, Blagaj and Mostar.[Cpt. Velko Attanassoff, Op.cit., p. 3]

Their presence and flourishing during the war could be easily understood in the context of the political isolation to which the newly emerged state had been exposed.

During the war the Bosnian government faced an international arms embargo while in the same time the breakaway Bosnian Serb forces were supplied with weapons by Ukraine, Greece and Israel and Croats also obtained massive quantities of illegal weapons from Germany, Belgium and Argentina. [Richard J. Aldrich, America Used Islamists to Arm the Bosnian Muslims, The Srebrenica Report Reveals the Pentagon's Role in a Dirty War, The Guardian, 22 April 2002, <http://www.globalpolicy.org/security/sanction/yugoslav/0422us.htm>]

This led to transnational political exchange mainly with Iran and Saudi Arabia. Izetbegovic, at that time the president of Bosnia, turned for assistance to Islamic states, such as Kuwait, Lybia, Iran and Saudi Arabia. Allegedly, Osama bin Laden met him in Sarajevo in 1994 and sponsored fighters from Arabic countries to help Muslims in Bosnia. [David Binder, Alja Izetbegovic, Ex-President of Bosnia, Dies at 78, New York Times, October 19, 2003]

The 1995 Dayton Peace Accords clearly stated that all foreign forces must leave Bosnia. Although many of them left the country, some Islamic radicals remained there. It is estimated that hundreds of Islamic fundamentalists who came from Arab countries to fight alongside their Muslim brothers during the war either married local women or were granted citizenship, settling in Bosnia. In 2002, five Algerians had been arrested on suspicion of making threats against the British and US embassies in Sarajevo. The sixth was arrested after US intelligence publicly declared that he made a phone call to one of bin Laden's senior aides. Apparently all of them had Bosnian citizenship.

After 9/11 most of the humanitarian organizations and charities established in Bosnia had been under investigations and many of them had been closed down. In this context, of particular interest is the organization Bosanska Idealna Futura-BIF (Benevolence International Foundation), located in Sarajevo.

This charity had been searched in March 2002 by an investigation team. The following materials had been found: military manuals, forged passports, weapons, personal correspondence between bin Laden and Enaam Mahmud Arnaout-the founder of BIF. The Bosnian police had also found and confiscated administrative documents about bin Laden associates and their duties.

Enaam Arnaout was around 40 years old, was born in Syria but in 1987 his family moved to Saudi Arabia, where he lived until 1987. In that year he went to the College of Islamic Studies in Peshawar, Pakistan where he met the Saudi Sheik Abdul Batargy with whom he founded the organization Al Bir Al Dawalia-Benevolence International Found. Sheik Batargy together with a close associate of bin Laden was allegedly connected with Mujahedins in Afghanistan. Apparently he was trained in Al Masad Camp next to the Pakistan-Afghanistan border region, where he got Abu Mahmoud nickname. BIF opened its first office in Zenica in 1993. In the same year Arnaout was arrested because the police suspected that some of its employees were involved in arms smuggling. For a short period of time, in 1993, Boudella Hadz, one of the six Algerians who were extradited to the US, was employed in BIF. There is some evidence that Arnaout, who gained Bosnian citizenship by marrying a Bosnian citizen, was involved in military actions in Bosnia while he was forming and supervising training centers near Zenica. Some of the instructors were Mujahedins and others were members of the organization Muslim Brothers, which financially supported the camps. A significant number of these instructors did not leave the country after the war was over despite the agreement (stated in the Dayton Agreement). [Alfred C. Lugert, Preventing and Combating Terrorism in Bosnia and Herzegovina, PfP Consortium, Study Group Crisis Management in South East Europe, Vienna and Sarajevo, December 2002, pp. 79-80]

FBI reports indicated that Al Qaeda members had held positions within the charity. It is said that Mamdouh Salim, a man who tried to get uranium for bin Laden, listed the charity's address as his home. Salim visited Bosnia in 1998 and Arnaout signed a document confirming that Salim was one of the charity's directors, while applying for his visa. [Alfred C. Lugert, Op.cit., p. 81]

Although several of the NGOs were shut down (due to their direct connection with al-Qaeda) some radical Islamic groups increased their activity in Bosnia. Among these, two such groups deserve a special attention: Muslim Brothers and Active Islamic Youth (AIY).

A subsidiary of the Egyptian Muslim Brothers had been established in Sarajevo in 2002 and was oriented toward families of displaced Muslims

who returned to Republika Srpska, offering assistance often in cooperation with Bosniak humanitarian association Sedra.[New Balkans Terrorist Weapons Supply Lines Revealed, Defense and Foreign Affairs Strategic Policy, Nov/Dec 2003, p.17]

Many of the displaced Muslims received financial incentives not only to return but also to strictly observe the Islamic traditions.

AIY was legally registered in 1995 and claimed over 2000 members, mainly students. AIY played a significant role in the Islamic revival in Bosnia and was influential on the political life at least at local level (a large number of persons of Afro-Asian origin that were living in Bugojno were having influence on local politicians and law enforcement bodies). It is said that AIY was also planning to form a radical Muslim party. In this context, individuals of Afro-Asian origin met near Visoko, an area where training camps for Mujahedin troops were located during the war, to discuss the issue. According to intelligence information, money was transferred from humanitarian organizations to AIY and other militant groups. [Alfred C. Lugert, *Op.cit.*, p. 92]

In 2002, AIY was able to arise several demonstrations in Sarajevo against the deportation of the six Algerians suspected of terrorist activities.

Early in 2003, the Sarajevo weekly magazine *Slobodna Bosna* (Free Bosnia), described the AIY as a forefront for the Saudi High Commission for Relief and the al-Haramain Islamic Foundation.[Stephen Schwartz, *Op.cit.*]

The Bosnian branch of al-Haramain was shut down after it was designated as an affiliate of al-Qaeda by the U.S. treasury and the Saudi government. [<http://www.ustreas.gov/offices/enforcement/key-issues/protecting/fto.shtml>]

Senad Agic, the imam of Bosnian Muslim in the U.S was interviewed by *Slobodna Bosna* and declared: "Certain Wahhabi groups are already established in Bosnia. They are increasing in strength, publishing magazines and have their radio stations. If that is not monitored and controlled, there is a possibility that traditional Islam in Bosnia-Herzegovina will change...Already, we see different practices in different mosques." [Stephen Schwartz, *Op.cit.*]

Wahhabist missionaries, promoters of the ultra-radical cult financed by Saudi Arabia, succeeded to come back to the Balkans after their expulsion from Sarajevo in the aftermath of September 11. Although the Saudis have not attempted to reestablish an official presence in Sarajevo, Wahhabist scouts continue to patrol its streets enhancing terrorist recruiting efforts. There are at least 200 such meddlers now at work. Furthermore, extremist foreign and Bosnian clerics continue to preach hatred of the US

and Western countries in Saudi Arabia built mosques.[Stephen Schwartz, The failure of Europe in Bosnia and the Continuing Infiltration of Islamic Extremists, The Weekly Standard, 20 June 2005, http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0RMQ/is_38_10/ai_n15392520

Taking into account the alleged links with Islamic radical networks is worth mentioning several areas of concern. Currently Bosnia is experiencing a religious rift between the liberal religious tradition, mainly in cosmopolitan Sarajevo, and the beginning of more conservative and radical Islam in rural, underdeveloped areas of the country. Adding to this the high unemployment rate (around 40%) could have an explosive potential on a medium term. [Bosnia and Herzegovina: Country Reports on Human Rights Practices-2004, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, Washington DC: US Department of State]

Another aspect that should be taken into consideration is the over-implementation of counter-terrorist measures without respecting the local sensitivities and the social-cultural context of the situation on the ground. Over-reactions could foster pro-Islamic feelings that could be easily exploited by extremists. One striking example is the turnover to the US of the six Algerians transferred to Guantanamo Bay prison.[Daniel Williams, Hand-Over of Terrorism Suspects to US Angers Many in Bosnia, WashingtonPost, 31 January 2002]

The procedures used by the Bosnian government not only outraged the population but also created an atmosphere of uneasiness among all Muslims in the country as they would be regarded as prime suspects in the war on terrorism.[Brian Whitmore, Letter from Sarajevo, The Nation, 31 July 2003, <http://www.thenation.com/docpreem.mhtml?i=20030818&s=whitmore>]. Despite the foreign financing, transnational Islamic establishments in Bosnia had not been able to develop and transform in fundamentalist formations and therefore had not triggered large Islamic social movements. To this end both external and internal factors played a decisive role. NATO presence, rejection to harmonize the Islamic social teachings with the principles of secular European society, heterogeneous ethnic composition of the population, striped off Bosnia of the conducive context to develop strong Islamic social movements.

The spread of the institutions of Islam in Bosnia, such as mosques, religious schools (maktabs-elementary informal religious schools, madrasa-Islamic high schools), Islamic relief foundations, charities and NGOs found fertile ground during 1990's and started to be scrutinized only after 9/11 due to the counterterrorist measures undertaken at the governmental level.

International efforts to strengthen central government in Bosnia had always been resisted. This could easily be notice in the stance of Bosnian

Serbs who frequently charged Bosniaks with terrorist ties. The Bosnian Serb police chief asserted in May 2005 that the terrorist attacks inflicted upon Madrid trains in March 2004 were carried out by terrorists trained in al-Qaeda camps located in Bosnia. These allegations were denied by both EU and international community representatives. The charges coincided with the pressures of international community to put police, a key pillar of Bosnian Serb leaders' power, under the responsibility of the central government, in order to streamline the efforts to combat organized crime and terrorism.[Steven Woehrel, *Islamic Terrorism and the Balkans*, Congressional Research Service RL33012, 26 July 2005]

In recent years, Bosnian authorities succeeded with the help of international community to build up central government level institutions needed to combat terrorism and organized crime. Thus, Bosnia established the State Investigative and Protection Agency (SIPA), responsible for investigating complex crimes including terrorism, illegal trafficking and smuggling of WMD. SIPA will have a financial intelligence unit and a sub-unit of its Criminal Investigation Department will be responsible with countering terrorism and WMD. Despite Bosnia adopted a set of laws that granted SIPA law enforcement and investigative authority for state level crimes, including terrorism, it lacked the procedures for dealing with issues such as extradition, preventive detention and denaturalization.[State Department Country Reports on Terrorism, 2004, <http://www.state.gov>]

III. Albania

Following the collapse of the atheist one party state in 1991, Albania had been exposed to the influence of different Muslim organizations. Islamic, non-governmental organizations, some of them allegedly fronts of al-Qaeda had been established in Albania after the Communist regime had been shattered.

Islamic aid flowed to the country, contributing to the restoration of damaged mosques and classes were set up inside the mosques to teach children to read basic Arabic script. During the unruly and chaotic period of the mid-1990s (civil unrest), instability in Albania was at its peak and this gave a foothold to al-Qaeda. Quasi-absent internal security, porous borders and high rates of crimes created the necessary conditions for terrorist activities. The central authority was broken down and large military weapons stocks were stolen. Adding to this, clashes in neighboring Kosovo and Macedonia contributed to the grim picture of Albania's stability.

Albania's citizenship laws were tightened after the 1998 bombing of two US embassies in Africa (Tanzania and Kenya). Nevertheless, some Islamist terrorist may have received citizenship during the mid-1990s.

Several high-ranking American officials (secretary of state Albright decided not to stop in Albania due to security concerns, defense secretary Cohen cancelled his trip to Tirana due to a reportedly threat linked to Islamic militants affiliated with bin Laden) cancelled their visits to Albania in summer 1999, due to alleged high risk from groups related to bin Laden. Some Islamist terrorist were arrested and deported with US help in 1998-1999 for plotting to attack the US embassy in Tirana. Eager to demonstrate their willingness and openness to combat Islamic terrorism, Albanian government offered free hand to the US in the process of detention and expulsion of foreigners suspected to be connected with al-Qaeda groups that could propagate terrorism in Western Europe.

As in the case of Bosnia, Serbian and Macedonian media sources and leading figures tried to demonize Albania, inferring that ethnic Albanian terrorists maintained links with Islamic terrorist groups such as al-Qaeda. This, in turn spurred Albania to overzealously eradicate all fundamentalist Islamic influences from the society.[Bin Laden and the Balkans: The Politics of Anti-Terrorism, ICG Balkans Report No. 119, 9 November 2001, p. 8] Based on 9/11 Commission Report, the Albanian authorities in cooperation with the US raided an al-Qaeda forgery ring, arresting several al-Qaeda figures.[9/11 Commission Report, p. 127, <http://www.9-11commission.gov/report/index.htm>]

Albania adopted a national plan for combating terrorism in 2002. In June 2003, the Albanian parliament passed an anti-money laundering law with special anti-terrorist financing procedures. In 2004, the Government froze the assets of terrorist financiers, curtailed the activities of suspect Islamic NGOs, and detained or expelled individuals suspected of having links to terrorism or attempting to foment religious intolerance. In July, Parliament passed legislation to implement asset freezes against persons designated as terrorists or terrorist financiers by the United Nations. Albania has begun cracking down on ethnic Albanian extremists, including leaders of the ultranationalist Albanian National Army. In December, police apprehended four arms traffickers dealing in surface to air missiles likely intended for regional extremists.[State Department Country Reports on Terrorism, 2004, <http://www.state.gov/s/ct/r/s>]

IV. Kosovo

Since the NATO bombardment of 1999, the Kosovars have regarded the US as the ally which led the liberation of the province from Serb rule.

Following the terrorist attacks in New York and Washington, Kosovars - who are 80 per cent Muslims - have been plagued by an anxiety that they might be identified with Islamic terrorists.

Indeed, both the Serb and Macedonian media have been quick to suggest a connection, publishing dubious reports claiming that both the Kosovo Liberation Army and an Albanian, Macedonia-based, National Liberation Army had connections with bin Laden. Both groups strongly refuted these reports, along with a claim that groups of mujahedin were fighting for Muslim domination of the whole region. Also Serbian and Russian intelligence sources had claimed the existence of a strong al-Qaida presence in Kosovo, including training camps.

Apparent confirmation of bin Laden's activities in Kosovo came when Claude Kader, a French national and self-declared member of bin Laden's Albanian network, was jailed for the murder of a local translator. He claimed during the trial that he had visited Albania to recruit and arm fighters for Kosovo, and that three of his associates were still at large. [Bin Laden and the Balkans: The Politics of Anti-Terrorism, ICG Balkans Report No 119, 9 November 2001]

Since the 1999 conflict, many Islamic relief organizations have opened offices in Kosovo. They dealt mainly with the reconstruction of the ruined houses and mosques and the delivery of food. In some cases, copies of Koran were distributed alongside the aid.

Also, some NGOs that were active in Kosovo and supported by Saudi, Kuwaiti or other Gulf state money were carefully monitored. [Bin Laden and the Balkans: The Politics of Anti-Terrorism, ICG Balkans Report No. 119, 9 November 2001]

A number of these NGOs were scrutinized by KFOR as they were perceived as having links with terrorist circles. According to KFOR officials, some of these NGOs used financial incentive for leading members of Kosovar communities to attend the mosque, and also rewarded women for wearing the veil.

Few reports from Western sources indicated that radical Islamic organizations, some with links to terrorism, have attempted to recruit followers among Kosovo Albanian Muslims but the attempts have been met with limited success. [Steven Woehrel, Islamic Terrorism and the Balkans, Congressional Research Service RL33012, 26 July 2005]

V. Conclusion

The spread of radical Islamic fundamentalism in the Balkans had been halted for the moment by a combination of secularism and pro-

Americanism. Although the majority of Muslim population in the Balkans is not prone to side with Osama bin Laden's call for jihad, notorious cases involving figures connected with al-Qaeda kept the forefront of journals and newspapers.

Political instability, weak political institutions and law enforcement agencies alongside poverty and a blurred perspective of integration into the Euro-Atlantic mainstream, offer a breeding ground for terrorist groups.

Despite the region is not a haven for terrorist organizations, countries in the region have a fragile, sluggish legal system that cannot effectively operate in the war against terrorism. All countries in the region expressed their strategic interest of becoming European Union member states and to that end they try to adjust their legal system to European standards and take measures to strengthen the justice. A robust rule of law would ensure the consolidation of democracy and effective governance, thus paving the way for establishing the Balkans as a buffer zone against terrorism. Also, promoting economic reform can add positive aspects to the combat of the lawless climate in which terrorists live. Removing all causes of disaffection in society, of economic, social and religious marginalization will prevent people to orient toward extremist movements.

Views and opinions expressed are the author's alone and do not reflect those of Romanian Ministry of Defense

Bibliography

1. Richard J. ALDRICH, *America Used Islamists to Arm the Bosnian Muslims, The Srebrenica Report Reveals the Pentagon's Role in a Dirty War*, The Guardian, 22 April 2002, <http://www.globalpolicy.org/security/sanction/yugoslav/0422us.htm>

2. Cpt. Velko ATTANASSOFF, *Bosnia and Herzegovina-Islamic Revival*, International Advocacy Networks and Islamic Terrorism, Strategic Insights, Volume IV, Issue 5, May 2005

3. Laurent GESLIN, *Bosnie : l'islam radical se mobilise contre les caricatures du prophète*, 9 février 2006, <http://balkans.courriers.info/article6370.html>

4. Marko Attila HOARE, *Al-Qaida and the Balkans: Myths, Realities and Lessons*, www.balkanpeace.org

5. David BINDER, Alja IZETBEGOVIC, *Ex-President of Bosnia, Dies at 78*, New York Times, October 19, 2003

6. Adriatik KELMENDI, *Kosovars Refute Islamic Terror Claims*, 11 November 2001,

7. http://www.iwpr.net/?p=bcr&s=f&o=248236&apc_state=henibcr5b891da66b3662d9a16bf0d86e537b3b
8. Alfred C. LUGERT, *Preventing and Combating Terrorism in Bosnia and Herzegovina, PFP Consortium*, Study Group Crisis Management in South East Europe, Vienna and Sarajevo, December 2002
9. Sead NUMANOVIC, *Bosnia: Mujahedin Revival Fears, Terrorist Attacks in the USA Have Triggered a Witch-Hunt Against Mujahedin in Bosnia*, 5 October 2001,
10. http://www.iwpr.net/index.php?apc_state=henfbcr248305&s=o&o=archive/bcr/bcr_20011005_1_eng.txt
11. Stephen Schwartz, Wahhabism and al-Qaeda in Bosnia-Herzegovina, *Terrorism Monitor-The Jamestown Foundation*, Volume II, Issue 20, October 21, 2004
12. Stephen Schwartz, The failure of Europe in Bosnia and the Continuing Infiltration of Islamic Extremists, *The Weekly Standard*, 20 June 2005, http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0RMQ/is_38_10/ai_n15392520
13. Joel Starr, How to Outflank al-Qaeda in the Balkans, http://www.ciaonet.org.proxy.www.merln-europe.org/olj/ea/2004_fall/2004_fall_17.html
14. Daniel Williams, Hand-Over of Terrorism Suspects to US Angers Many in Bosnia, *Washington Post*, 31 January 2002
15. Brian Whitmore, Letter from Sarajevo, *The Nation*, 31 July 2003, <http://www.thenation.com/docprem.mhtml?i=20030818&s=whitmore>
16. Steven Woehrel, Islamic Terrorism and the Balkans, Congressional Research Service RL33012, 26 July 2005
17. 9/11 Commission Report, pp. 366-367, <http://www.9-11commission.gov/report/index.htm>
18. *New Balkans Terrorist Weapons Supply Lines Revealed*, Defense and Foreign Affairs Strategic Policy, Nov/Dec 2003
19. *Bosnia and Herzegovina: Country Reports on Human Rights Practices-2004*, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, Washington DC: US Department of State
20. State Department Country Reports on Terrorism, 2004, <http://www.state.gov>
21. *Bin Laden and the Balkans: The Politics of Anti-Terrorism*, ICG Balkans Report No. 119, 9 November 2001
22. State Department Country Reports on Terrorism, 2004, <http://www.state.gov/s/ct/r/s>

HARBOR VULNERABILITIES AND REQUIRED MEASURES FOR PREVENTION OF TERRORIST ACTIONS

Ovidiu RADU,*
Liviu ZĂRNESCU*

Generally, the harbors are vulnerable to terrorist attack because of their dimensions, general accessibility from land and sea, the intense flow of materials and persons, location in densely populated areas, and so on. The protection system must be deployed in advance so that it permanently supply information that will lead to the reduction of the adverse actions effect and to the increase of global performance of the reaction forces.

I. Cadrul general

Relațiile internaționale și mediul de securitate sunt marcate ireversibil de atacurile teroriste asupra SUA, Spaniei și Marii Britanii, atacuri care au modificat scena geopolitică mondială, sporindu-i caracterul impredictibil și care au condus la amplificarea surselor de instabilitate existente, precum și la apariția altora de tip nou.

Climatul de securitate la Marea Neagră poartă și el amprenta unei multitudini de factori, majoritatea cu caracter asimetric: conflictele etnice și separatismul, fragilitatea noilor democrații, extremism-terorismul, crima organizată, traficul de armament.

Traficul cu armament și produse strategice este componenta cu cel mai mare grad de risc pentru securitatea și stabilitatea regiunii, intensificarea contrabandei cu armament convențional și de distrugere în masă fiind stimulată de schimbările politice și sociale din țările zonei și creșterea rolului grupărilor de tip mafiot din spațiul post-sovietic.

Zona Ponto-Caspică se află în prezent în fața unor provocări complexe, în care terorismul, extremismul politic, traficul de droguri și de armament, crima organizată, pericolul declanșării unor războaie civile ș.a. vor constitui și pe viitor o amenințare majoră la adresa stabilității tuturor statelor din zonă.

* Lt.cdor.ing., CS III, Centrul de Cercetare Științifică pentru Forțele Navale, CONSTANȚA

* Lt.col.ing., CS II, Centrul de Cercetare Științifică pentru Forțele Navale, CONSTANȚA

Pentru România, poziția la Marea Neagră reprezintă mai mult decât o simplă vecinătate geografică. Sensul geopolitic al acestei poziții se evidențiază prin faptul că România aparține organic zonei Ponto-Caspice.

Trebuie remarcat faptul că atentatul cu exploziv este procedeul cel mai utilizat de organizațiile teroriste, iar acest fapt are la bază popularizarea cunoștințelor despre fabricarea substanțelor explozive (cărți, Internet, etc.) și numărul mare de modalități în care poate fi realizat. Grupările teroriste utilizează o gamă foarte variată de explozivi, iar mecanismele explozive pot lua sute de forme diferite, care depind de numeroși factori: ținta, instruirea teroriștilor, materiale disponibile, constrângerile pe care le impune mediul în care se găsește ținta, etc.

În contextul geopolitic actual, considerăm că Marea Neagră și-a modificat relevanța militară. Regiunea joacă un dublu rol: ca platformă pentru proiectarea forței militare către Orientul Mijlociu și Asia și ca zonă-tampon împotriva riscurilor asimetrice pentru securitatea europeană.

II. Cadrul particular

Principalii factori de risc din mediul internațional care ar putea afecta securitatea României sunt:

- proliferarea armelor de distrugere în masă, a tehnologiilor și materialelor nucleare, a armamentelor și mijloacelor letale neconvenționale;
- dezvoltarea rețelilor teroriste, a crimei organizate transnaționale, a traficului ilegal de persoane, droguri, armamente și muniție;
- acțiuni de incitare la extremism, separatism și xenofobie, care pot afecta statul român și promovarea valorilor democratice.

O nouă categorie de riscuri sunt cele asimetrice nonclasice, ce pot consta în acțiuni armate și nonarmate, având ca obiectiv afectarea securității naționale prin provocare de consecințe directe ori indirecte asupra vieții economico-sociale a țării.

În general porturile sunt vulnerabile în fața atacurilor teroriste datorită dimensiunilor lor, accesibilității generale dinspre apă și dinspre uscat, traficului intens de materiale și persoane, poziționării în zone dens populate, etc. Deoarece porturile prezintă o densitate mare de căi de transport (șosele, căi ferate și rute navigabile), ele sunt mult mai deschise atacurilor teroriste decât alte zone. Concentrarea de pasageri, mărfuri, proprietăți și afaceri din zonele portuare constituie tot atâtea ținte potențiale.

Navele și platformele de foraj reprezintă un simbol. O navă aparținând ROMLINE reprezintă România. Mai presus de companie, statul însuși este vizat de un atac terorist. De asemenea, nu sunt lipsite de

importanță nici naționalitățile echipajului, ale pasagerilor sau destinația navei.

La 3 noiembrie 2003, Parlamentul României a adoptat o lege prin care se aproba Ordonanța de urgență a Guvernului nr.80/2003 pentru acceptarea de către România a amendamentelor la anexa Convenției internaționale pentru ocrotirea vieții omenești pe mare, 1974, amendată, și a Codului internațional pentru securitatea navelor și facilităților portuare (Codul ISPS), adoptate la Conferința Organizației Maritime Internaționale, la Londra, în perioada 9-13 decembrie 2002.

Pe lângă cerințele impuse companiilor și navelor în partea A (obligatorie), se prevede ca securitatea porturilor să fie de așa natură încât să nu permită accesul neautorizat la nave (inclusiv unitățile mobile de foraj din larg), dar în același timp toate activitățile de protecție desfășurate trebuie să asigure perturbări sau întârzieri minime pasagerilor, echipajelor, mărfurilor, navelor și serviciilor. În partea B (recomandată) a Codului ISPS se precizează că, în procesul de identificare a punctelor slabe din perspectiva securității pentru o navă sau facilitate portuară, trebuie analizată și posibilitatea accesului dinspre apă a amenințării (dar cu sensul de acces de la suprafața apei).

Constatăm că nu există nici o prevedere expresă referitoare la protecția facilităților portuare și a navelor ce se află în porturi împotriva unor atacuri teroriste sau diversioniste lansate de sub apă.

Totodată, protecția porturilor și a navelor împotriva amenințărilor dinspre mare (chiar și de la suprafață), la momentul actual (la 2 ani de la promulgarea legii anterior menționate) este încă precară. În același timp se remarcă că sosirile navelor sunt mai supravegheate decât plecările.

III. Analiza amenințării

Din studiile efectuate rezultă că România nu s-a confruntat și nu se confruntă cu riscuri majore de natură teroristă la adresa ei. Cu toate că se găsește la intersecția unor interese geopolitice și geostrategice, nu reprezintă, până în prezent, un spațiu de generare a terorismului sau de confruntare teroristă și nici un mediu favorabil dezvoltării unor acțiuni de acest gen.

Cu toate acestea, terorismul, prin multitudinea de metode și mijloace pe care le întrebunțează, prin efectele pe care le generează, nu poate fi exclus ca amenințare la adresa țării noastre. Unele amenințări și riscuri de securitate se materializează în interiorul statului, dar originea lor este externă, așa cum altele sunt de natură internă, dar se manifestă ori se materializează doar în anumite circumstanțe favorizate din exterior.

Amenințările asupra navelor cât și asupra facilităților portuare au fost și sunt prezente de foarte mult timp dar au început să fie tratate cu maximă atenție după evenimentele teroriste din 11 septembrie.

Principalele categorii de amenințări la securitatea facilităților portuare sunt:

- furturile de pe nave și din facilitățile portuare
- terorism: atentate cu bombe, luare de ostateci
- traficul de substanțe interzise prin lege
- sabotajele: avarierea intenționată sau distrugerea facilității portuare, a rețelei de comunicații date, a unei părți de navă, echipamente sau încărcătură, vandalism
- trafic ilegal de persoane
- pirateria/jaf armat: acte de violență, jefuire sau reținere/ amenințare
- atacuri: de pe uscat, de pe mare, aeriene
- amenințări asupra mediului înconjurător: deversări sau scurgeri intenționate sau accidentale de produse poluante
- contrabandă
- proliferarea armelor de distrugere în masa, a tehnologiilor și materialelor nucleare, a armamentelor și mijloacelor letale neconventionale;
- proliferarea și dezvoltarea rețelelor teroriste, a crimei organizate transnationale, a traficului ilegal de persoane, droguri, armamente și munitie, de materiale radioactive și strategice;
- migrația clandestină și apariția unor fluxuri masive de refugiați;

Împotriva amenințărilor la securitatea portuară acțional ar fi necesar de îndeplinit următoarele categorii de acțiuni:

- concentrarea inteligenței, evaluarea riscurilor și analiza în vederea identificării, indentificării, întârzierii și anihilării acțiunilor posibile sau probabile
- planificarea de securitate în vederea implementării sistemului de management, elaborării planului de securitate pentru facilitățile portuare
- măsuri și proceduri fizice de securitate în vederea controlului, verificării și supravegherii tranzitului de persoane, bagaje, provizii, mărfuri
- măsuri de securitate operaționale: sisteme inteligente de securitate, forțe de pază, protecție, răspuns și intervenție
- managementul crizei în vederea alocării responsabilităților și conștientizării lor, indicării metodelor ce trebuie folosite, definirea standardelor de performanță și a criteriilor ce trebuie satisfăcute
- pregătirea, instruirea regulată, antrenamente și exerciții specifice securității maritime

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

În Tabel nr. 1 sunt prezentate capabilitățile posibililor atacatori împotriva unor ținte de la litoral (nave, porturi ș.a.) din perspectiva disponibilității, probabilității întrebuințării unei astfel de metode și a potențialului distructiv.

Tabel nr. 1

<i>Atacator/armă</i>	<i>Disponibilitate</i>	<i>Probabilitatea atacului</i>	<i>Potențial distructiv</i>
Scafandru	Ridicată	Mare	Mare
Torpilă	Redusă	Mică	Mare
Navă rapidă	Ridicată	Mare	Mediu
Mină	Medie	Mică	Mare
AUV / ROV	Medie	Mică	Mare
Mini submarin	Redusă	Medie	Mediu
Atacatori neprevăzuți	Medie	Mică	Necunoscut

(de ex. delfini)

Pentru a fi posibilă definirea unor caracteristici operaționale ale unui sistem de protecție împotriva unor astfel de atacatori, pe lângă o bună cunoaștere a condițiilor de mediu (propagare, poziția unor obstacole naturale, curenți submarini, profilul fundului, proprietățile statistice ale clutter-ului etc.), trebuie avute în vedere și acele caracteristici ale amenințării ce se referă la mișcare și la „amprenta” acesteia din perspectiva senzorului utilizat în procesul de detecție și identificare. În Tabel nr. 2 sunt prezentate astfel de date din perspectiva detecției hidroacustice (active sau pasive).

Tabel nr. 2

<i>Atacator/armă</i>	<i>Viteza [Nd]</i>	<i>Adâncimea de evoluție [m]</i>	<i>Tăria țintei [dB/1 μPa/1 m]</i>	<i>Nivel de zgomot generat</i>
Scafandru (circuit închis)	0,5 - 1	1 - 20	-25	Redus

<i>Atacator/armă</i>	<i>Viteza [Nd]</i>	<i>Adâncimea de evoluție [m]</i>	<i>Tăria țintei [dB/1 μPa/1 m]</i>	<i>Nivel de zgomot generat</i>
Scafandru (circuit deschis)	0,5 - 2	1 - 20	-10 (0 până la -15)	Redus
Înotător	0,5 - 2	0 - 1	-10 (0 până la -15)	Redus
Torpilă	10 - 50 5 - 40	> 20 0,1 - 0,5	-20 ?	Ridicat Ridicat, dar puternic fluctuant
Navă rapidă				
Mină	-	5 - 10	-14	-
AUV / ROV	2 - 5	5 - adâncimea maximă a zonei	-25	Redus
Mini submarin	2 - 5	5 - 30	-10	Redus
Atacatori neprevăzuți (de ex. delfini)	5 - 35	1 - 50	-15 până la -30	Ridicat

Concluzionând, putem afirma că înainte de momentul în care trebuie definit sistemul de protecție împotriva unor amenințări cu un pregnant caracter asimetric se impune colectarea informațiilor privind capabilitățile și caracteristicile specifice ale acestor amenințări.

IV. Mecanisme de protecție

Din punct de vedere structural mecanismul de securitate fizică are aspectul următor:

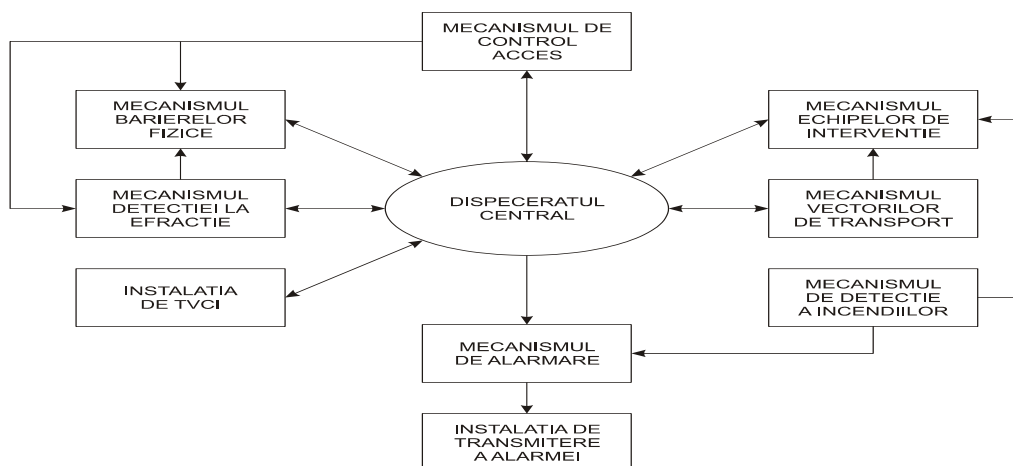

Figura I

Constructiv, barierele fizice trebuie să aibă o dispunere circular-concentrică, pentru a asigura o separație eficientă a zonelor vitale situate la interior față de mediul extern. Numărul de inele-bariere de protecție necesare se proiectează pentru a obține întârzierea calculată.

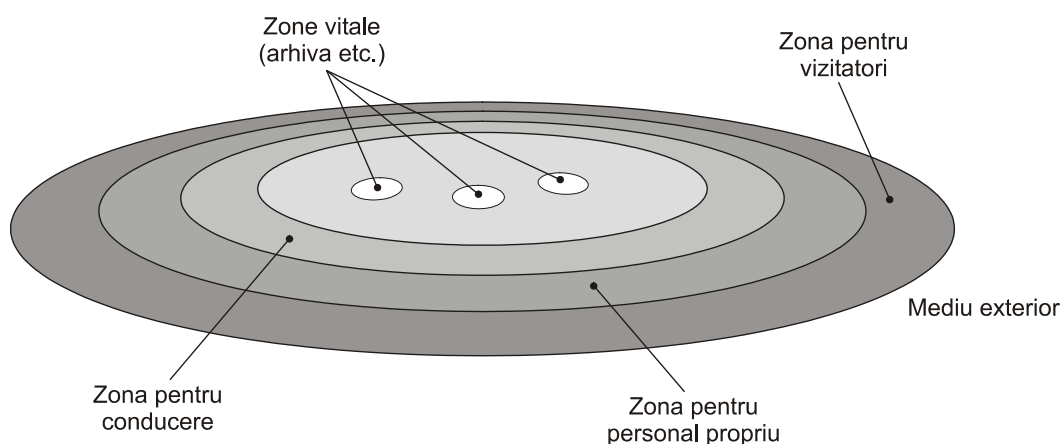

Figura II

Toate cerințele enunțate conduc la concluzia că nu se poate folosi o singură tehnologie de detecție împotriva tuturor amenințărilor, mai ales în situația când vrem să protejăm zone de litoral în care traficul naval este intens, iar obiectivele de apărat sunt multiple. Totodată, este nevoie de un complex de tehnologii de detecție pentru ca informația să fie redundantă, să se asigure o rată a alarmei false cât mai reduse și urmărirea țintelor să se facă cu o mai mare acuratețe. Distanțele de descoperire ale potențialelor ținte se vor stabili astfel încât să permită o intervenție eficientă a forțelor de reacție.

Sistemul de protecție al porturilor (și nu numai) împotriva atacurilor asimetrice venite de pe mare trebuie:

- să fie modular;

- să fie adaptabil;
- să înglobeze tehnici de tehnologii de actualitate;
- să necesite costuri reduse de întreținere și reparații;
- să asigure o probabilitate de alarmă falsă cât mai redusă;
- să fie ușor de utilizat.

În esență, un Sistem Integrat de Securitate Portuară este un sistem tipic de comandă și control (C4I) a cărui funcții de bază sunt:

- culegerea de informații prin diverse mijloace, inclusiv tehnice
- transmiterea și procesarea informațiilor
- asistarea actului de decizie
- asigurarea de mijloace pentru ripostă.

Sistemul este distribuit în teritoriul zonei portuare, având în componență centre operaționale, care prelucrează informațiile furnizate de o rețea de senzori complementări, echipamente de control, în scopul elaborării deciziilor și organizării reacției.

Integrarea subsistemelor componente se realizează utilizând o infrastructură comună, informatică și de comunicații ce permite procesarea, analiza și diseminarea on-line a informațiilor, asigurând suport pentru decizie la nivelul factorilor implicați în asigurarea securității zonei portuare.

Sistemul înglobează echipamente bazate pe tehnologii moderne de monitorizare și resurse umane, într-un concept de coordonare operațională a forțelor de intervenție, în timp real.

Conceptul utilizează metoda de protecție în adâncime care se bazează pe stabilirea de zone concetrice de monitorizare (dectecție, identificare și reacție), în care sistemele de dectecție a potențialilor intruși sunt amplasate cât mai aproape de perimetru pentru a obține un timp minim pentru identificare și reacție în zona de responsabilitate.

Algoritmii sistemelor de securitate implică sesizarea evenimentului de către sistemele de dectecție, transmiterea informațiilor în vederea evaluării acestora, alegerea unei soluții de rezolvare a situației și intervenția forțelor de reacție pentru anihilarea amenințării.

Implementarea reușită a sistemului se sprijină pe un sistem informatic și de comunicații care permite procesarea, transmisia rapidă a informațiilor și coordonarea corespunzătoare a forțelor de reacție în zona de securitate și care acoperă într-o structură ierarhică toate eșaloanele implicate în actul de decizie în caz de eveniment.

Prin utilizarea combinată a algoritmilor de procesare a datelor provenite de la rețelele de senzori cu informațiile obținute pe canale clasice, sistemul va furniza informații în timp real despre situația operativă din teren.

Detecția unui eveniment va declanșa algoritmi de procesare și identificare a cauzei acestuia. În baza rezultatelor, șeful punctului de comandă va primi variantele posibile de acțiune.

Funcție de date suplimentare pe care acesta le are la dispoziție, va lua decizia operativă de declanșare a riposteii.

Ordinul de intervenție, transmiterea acestuia, precum și evaluarea permanentă a modului cum se desfășoară acțiunea de ripostă se realizează cu ajutorul funcțiilor implementate în sistem.

După finalizarea intervenției, datele finale sunt de asemenea introduse în sistem rămânând disponibile pentru analize post-eveniment, rapoarte și statistici ulterioare.

Buna funcționare a sistemului și eficiența acestuia se apreciază prin analiza timpilor de răspuns pentru fiecare din etapele ciclului de funcționare din figura de mai sus. Acești timpi sunt dependenți atât de soluția de proiectare și de performanțele sistemului de senzori (timpul de detecție și de transmitere a alarmei) cât și de performanțele metodelor și algoritmilor de identificare (timpul de identificare a cauzei), dar și de factorul uman și procedural (timpul de luare a deciziei și de intervenție a forțelor de reacție).

V. Bibliografie

1. MARRET, Jean-Luc, "Tehnicile terorismului", București, CORINT, 2002.
2. MAIOR, George Cristian, "Noii aliați și dinamica de securitate în zona Mării Negre", discurs la International Peace Academy / Columbia University, 2004.
3. Beaumarchais Center for International Research, "Puteri și influențe", București, CORINT, 2001.
4. SARCINSCHI, A., BĂHNĂREANU, C., "Redimensionări și configurări ale mediului de securitate regional (Zona Mării Negre și Balcani)", Editura UNAp, București, 2005.
5. MINCHEV, O., LESENSKI, M., ș.a., "Strategia transatlantică pentru stabilizarea și integrarea zonei Mării Negre (Strategia SIMN)", Editura IRSI, București, 2004.
6. POPA, V., DINU, Mihai-Ștefan, "România și procesul de stabilizare regională", Editura UNAp, București, 2004.
7. VĂDUVA, Gh., „Geostrategii euroasiatice“, în „A X-a sesiune de comunicări științifice Securitate și societate: provocările mileniului trei“, editura ACADEMIEI NAȚIONALE DE INFORMAȚII, 2004.
8. GARNIER, B., WOODALL, R., "MAPS: the ultimate harbour protection system", Istanbul, Conferința TICA 2005.

FENOMENUL MIGRAȚIONIST ȘI SECURITATEA

Nicușor MOLDOVAN,*
Valentin INDRIEȘ*

If we take into consideration Romania's accession to the European Union and the fact that our country will become the Eastern border of the Union, we have to admit that the migration phenomenon is a major significant aspect within our national security system.

The opinions presented in this paper are meant to contribute to the study and research development in the domain of migration, which can be viewed from the perspectives of the national, European and Euro-Atlantic security.

The aspects offered by means of studying this field complete the research in the national security area and its present and future evolution require further close monitoring, analyzing and studying migration sphere.

Motto:

„Printre gravele probleme care trebuiesc rezolvate este și cea a fenomenului migrator” care este un „argument sensibil în raporturile dintre state”.

(Papa Benedict al XVI-lea)

Introducere

Cele patru libertăți fundamentale¹ constituie astăzi punctul nodal al politicilor tuturor statelor și baza de pe care poate fi construită o nouă ordine mondială, sau altfel spus, o stare de normalitate. Plecând de la acest lucru, se poate aprecia că starea de normalitate reprezintă de fapt securitate. Orice activitate umană sau fenomen natural care aduce atingere celor patru libertăți fundamentale influențează într-un fel sau altul starea de securitate.

Un fenomen caracteristic legat de libertatea de mișcare a persoanelor și care este foarte des întâlnit în ultima perioadă, atât la nivelul multor țări cât și la nivel regional sau global, este migrația.

* Serviciul Român de Informații

* Serviciul Român de Informații

¹ care permit mișcarea liberă a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului

Apreciem că *migrația* și starea de *securitate* se influențează reciproc, ele găsiindu-se permanent într-o stare de interdependență. Migrația constituie un factor de risc la adresa securității, ea poate determina o stare de insecuritate, dar și starea de insecuritate poate determina fenomene migraționiste.

În lucrarea de față, ne propunem să facem o analiză de ansamblu a fenomenului migraționist, în strânsă corelație cu securitatea, atât la nivel global, regional (Uniunea Europeană) cât și la nivelul României.

I. Migrația – delimitări conceptuale

Dicționarul explicativ al limbii române prezintă termenul de *migrație* (*migrare, migrațiune*) ca fiind o deplasare în vederea schimbării locului de trai și de muncă, determinată de factori sociali, politici, economici sau naturali, sau o deplasare în masă a unor triburi sau a unor populații de pe un teritoriu pe altul, determinată de factori economici, sociali, politici sau naturali. În familia de cuvinte a acestuia întâlnim și termeni foarte apropiați de același înțeles, și anume: *emigrare (emigrație)*, care reprezintă părăsirea patriei pentru a se stabili în altă țară și *imigrare (imigrație)*, care reprezintă sosirea într-o țară străină pentru a se stabili acolo.[1]

Altfel spus, termenul de "*migrație*" se poate defini ca fiind o mișcare migratorie internațională, individuală sau de masă, cauzată de motive economice, sociale, politice sau determinată de situații de persecuție, conflicte, catastrofe naturale sau evenimente revoluționare.

Din punct de vedere al spațiului (teritoriului), fenomenul migraționist poate fi analizat în interiorul unei țări (migrație internă), din interiorul acesteia către alte țări, precum și din alte țări către țara respectivă (migrație externă). Având în vedere elementul juridic, fenomenul migraționist poate fi analizat din punct de vedere al legalității sau nelegalității (ilegalității) acestuia. Bineînțeles că acest fenomen poate fi analizat și după alte criterii, acestea fiind de fapt motivele care-l determină: căutarea unui loc de muncă, reîntregirea familiei sau chiar intervenția guvernelor unor state în acest domeniu.

Motivele pentru care cetățenii părăsesc locul de origine, pentru a ajunge în contexte teritoriale, sociale, economice și culturale, de multe ori diametral opuse celor proprii, sunt multiple și complexe. Problematicele fenomenului migraționist constituie o temă de mare complexitate care pot fi studiate și analizate mai în profunzime cu instrumentele științelor sociale.

Încă de la începutul anilor '90 imigrarea a devenit un proces global care a fost provocat de factori demografici, socio-economici și politici. Se apreciază că aproximativ 15.000.000 de cetățeni se deplasează anual pe

diverse continente, în special din centrul și sudul Americii spre S.U.A. și Canada, din Africa, Asia și din fostele țări comuniste spre Uniunea Europeană.

Migrația nu este o realitate nouă, în ultimii ani observându-se o creștere semnificativă a acestui fenomen. Acest fapt a determinat apariția a două consecințe fundamentale: creșterea numărului de străini pe teritoriul național și problema statutului juridic a prezenței lor.

În același timp, conceptul de migrare s-a schimbat: dacă nu de mult guvernele considerau ca o favoare intrarea populației cu origini etnice diverse, pentru că erau văzute ca instrumente economice și militare de mare greutate, ce puteau fi relativ ușor asimilate și integrate în țesutul social, prin intermediul convertirii religioase, acum, în prezența unei crize globale a țărilor subdezvoltate și a unei divizări internaționale a forței de muncă, fenomenul migraționist este în creștere. Acest fapt este motivat doar în parte de cererea de forță de muncă, cauza principală fiind situația socio-politică a țărilor de origine.[2]

II. Migrația și implicațiile ei la nivel global

Democrația modernă nu exclude competiția, dar presupune și acțiunea în cooperare. Pe lângă aceasta, de la o societate la alta, în elementele sale esențiale democrația capătă, în funcție de spațiul geografic și structurile existente, atât trăsături general valabile, cât și elemente specifice, datorate formelor tipice de reprezentare politică, tradiție și coloratură socială. Principiul politic conform căruia democrația implică suveranitatea tuturor cetățenilor se lovește de impedimente de natură socială, cum ar fi șomajul și integrarea imigranților.

Organizația Internațională pentru Migrație a publicat recent un raport asupra fenomenului migrației la nivel global. Este vorba de prima analiză cuprinzătoare a costurilor, beneficiilor și dezavantajelor pe care le implică relocarea indivizilor dintr-o regiune în alta. Documentul contrazice stereotipuri de genul: *"Imigranții ocupă locurile de muncă"* sau *"Ei atrag prea multe ajutoare din partea statelor care îi găzduiesc"*. Se estimează că numărul emigranților la nivel mondial este de circa 190 de milioane. Pare o cifră mare, dar de fapt ea reprezintă mai puțin de 3% din populația globului.

De exemplu, în Marea Britanie imigranții au contribuit cu circa 4 miliarde de dolari mai mulți bani la buget, sub forma impozitelor, decât suma totală primită ca ajutor de la stat.

Potrivit statisticilor, cei mai mulți imigranți se află în acest moment în Statele Unite: 35 de milioane. Pe continentul european, pe locul întâi la acest capitol se află Germania, cu 7 milioane. De cealaltă parte, China, India

și Filipine sunt cele mai mari furnizoare de imigranți. Se estimează că în 2005, aproximativ 35 de milioane de chinezi lucrau în străinătate. Filipinezii au trimis înapoi acasă în 2002 circa 7 miliarde de dolari, reprezentând aproape 10% din produsul intern brut al țării lor.[3]

Migrația are însă și efecte negative. Țările africane suferă de pe urma fenomenului de "fugă" a creierelor. Africa de Sud susține că a investit un miliard de dolari în pregătirea lucrătorilor săi medicali, dintre care cei mai mulți au emigrat în cel mai scurt timp. În Ghana și Zimbabwe, trei sferturi dintre doctori pleacă în străinătate la doar câțiva ani de la încheierea facultății.

În octombrie 2005, peste 2.000 de africani din zona subsahariană au încercat să forțeze trecerea peste gardurile de sârmă ghimpată care înconjoară enclava spaniolă Melilla, de pe litoralul marocan. Un întreg continent care se zbate în sărăcie bate la porțile Europei, exact ca și imigranții mexicani care încearcă să pătrundă pe teritoriul SUA, sau ca est-europenii care, cu prețul vieții, au încercat să treacă Cortina de fier.[4]

Fenomenul imigrării, mai ales dinspre Africa spre Europa, trebuie controlat prin colaborarea tuturor țărilor implicate. Marea Mediterană este „ca un loc de întâlnire și de dialog între popoare și culturi” iar Marocul este una din principalele porți de intrare a imigranților africani în Europa, prin Spania. „Sunt mulți imigranți provenind din regiuni puțin favorizate, în căutarea de condiții mai bune de viață, scop pentru care vin să bată la porțile Europei, fiind în ilegalitate un număr din ce în ce mai mare...”. Papa Benedict al-XVI-lea a cerut ca „instituțiile de primire din țările de destinație sau de tranzit să nu considere pe imigranți ca o monedă de schimb sau doar o forță de muncă dar să respecte drepturile lor fundamentale și demnitatea lor umană”. [5]

Potrivit datelor statistice ale ministerului rus de interne, numărul muncitorilor ilegali din Moscova este de circa 1 milion. Se estimează că aproximativ 160 de mii de străini ar lucra cu permise legale în capitala Federației Ruse. Chinezii, ucrainenii și turcii sunt cel mai adesea angajați legal, fiind urmați de moldoveni, tadjici, vietnamezi, uzbeki și armeni. Un aspect important al ultimilor ani este acela că populația de origine chineză s-a adaptat condițiilor climatice din Siberia, iar acest lucru ar putea duce la apariția unor probleme în viitor în cadrul Federației Ruse.

Oficialitățile australiene au nevoie disperată de forță de muncă în numeroase zone ale țării. Australia a declanșat cea mai amplă campanie de atragere a imigranților calificați profesional din ultimii 50 de ani. Pe de altă parte, autoritățile de la Canberra continuă, aparent paradoxal, politica extrem de restrictivă aplicată în ceea ce privește imigrația ilegală. Guvernul

australian a ajuns la concluzia că cele 20 de mii de locuri de muncă vacante nu pot fi acoperite decât de către străini.

În raportul Națiunilor Unite „World Economic and Social Survey 2004“ se arată că „*Mai multe studii metodologice au evaluat impactul imigrației asupra pieței de muncă din țara-gazdă, dar toate au ajuns la aceleași concluzii: a) nu există o reducere semnificativă a nivelului de angajare a localnicilor și b) o creștere de 1% a imigranților în cadrul populației reduce nivelul salariilor cu maximum 0,1%.*“

Politicile protecționiste nu fac altceva decât să stimuleze munca la negru și salariile de dumping practicate de firme de intermediari. Pentru țările de origine, emigrarea este un fenomen cu două tăișuri. Pierderea de capital uman calificat, este cel mai important efect negativ. Persoanele care părăsesc țara în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit sunt în general cu studii superioare. Statul pierde astfel nu doar investiția în educație, ci și aportul de taxe și impozite pe care acea persoana îl putea aduce în viitor.

De asemenea, un număr mare de emigranți din elita societății duce la împiedicarea creșterii și a dezvoltării economice. În schimb, emigranții aduc un aflux de capital străin în țară, prin banii pe care îi trimit rudelor sau prietenilor. Ei pot contribui și la creșterea investițiilor străine în țara de origine. „*Se cunosc peste 40 de rețele în diaspora care au țelul explicit de a pune în legătură întreprinzătorii, meseriașii și studenții emigranți cu țara de origine*“, susține raportul ONU.

III. Migrația la nivelul Uniunii Europene în actualul context geopolitic și geostrategic

Migrația continuă să joace un rol important în dezvoltarea economică și socială a UE. În contextul înregistrării unei populații apte de muncă tot mai în vârstă și mai restrânse, se apreciază că fluxurile migraționiste vor crește pentru a putea răspunde cerințelor Uniunii Europene lărgite. În acest sens, trebuie creat un echilibru în ceea ce privește politica admisiei migranților economici în UE, astfel ca ei să poată acoperi într-un mod coerent și transparent lipsa de pe piața muncii. Admisia și politica de integrare sunt inseparabile și trebuie să se sprijine reciproc.

În ceea ce privește integrarea pe piața muncii, se consideră ca fiind necesară acordarea unei atenții sporite asupra structurii și instrumentelor în vigoare, în special asupra capacității de a identifica lipsa calificărilor și forței de muncă și asigurării unei mai mari participări a imigranților pe piața muncii.

Până ce se va ajunge la o soluție europeană unică, americanii sunt, ca de obicei, cei cu punctul de vedere cel mai radical. Diana Furchtgott-Roth,

expert la Centrul pentru Politica Forței de Muncă la Hudson Institute, susține că UE ar trebui să adopte sistemul din SUA, adică să-i încurajeze pe imigranți să vină să muncească, dar fără a le oferi avantaje de-a gata, locuințe sau asistență socială, pentru că altfel ei vor veni doar ca să primească ajutoare și nu vor mai avea nici un stimulent să-și găsească de lucru.

Sporirea numărului de imigranți duce la creșterea economică și nu la accentuarea șomajului, potrivit unui raport competent care contrazice astfel temerile și prejudecățile raspândite în rândul opiniei publice în legătură cu acest subiect. Europa de Vest recunoaște că are nevoie de forță de muncă tânără, din cauza scăderii natalității, concomitent cu îmbătrânirea populației. Îmbătrânirea populației - din perspectiva pieței muncii - este foarte ușor afectată de fenomenele sociale.

Problemele sociale ce însoțesc fenomenul imigraționist legal sunt diferite de cele ce însoțesc fenomenul imigrației ilegale, deși au și o ușoară componentă comună.

Pentru Uniunea Europeană fenomenul imigrației este unul inevitabil, necesar și folositor, dar care trebuie controlat pe două nivele: controlul curentului migraționist pentru limitarea cât mai mult posibil a migrației ilegale și controlul procesului de integrare al imigranților, pentru naturalizarea urmașilor acestora ca europeni. În ceea ce privește curentul migraționist, UE trebuie, pe de o parte, să asigure o protecție eficientă a frontierelor, iar pe de alta, să se implice în procesul de dezvoltare economică al vecinilor săi. În ceea ce privește procesul de integrare a imigranților, dacă imigrantul refuză să se integreze atunci acest lucru devine sinonim cu expulzarea acestuia în țara de origine, în timp ce autoritățile publice trebuie să se asigure de eficacitatea procesului de integrare și să descurajeze orice formă de discriminare rasială sau religioasă.

Creșterea migrației în interiorul UE a cetățenilor din statele membre dar și a celor din alte țări, ridică problema asigurării securității sociale a fluxului de populație. Magnitudinea acestui proces are consecințe micro și macro-economice cu un impact direct asupra pieței muncii în contextul general axat pe asigurarea și protejarea drepturilor omului și lupta împotriva discriminării religioase, etnice, sexuale sau pe alte considerente. Un factor decisiv îl joacă statutul legal sau ilegal al sosirii refugiaților, azilanților, apatrizilor sau victimelor conflictelor locale, regionale și internaționale.

Comisia Europeană a anunțat că va „raporta anual asupra progreselor înregistrate în cadrul procesului de dezvoltare a politicii comune a imigrației”. Migrația internațională joacă un rol important în creșterea populației. La nivelul UE s-a constatat că 1/3 din numărul total de

persoane reprezintă cetățeni ai unui stat membru, iar 2/3 (9 milioane de persoane) reprezintă cetățeni ai statelor terțe.

Luând în considerare nivelul foarte ridicat de ocupare deja existent în cazul cetățenilor UE, munca celorlalte țări apare ca fiind un potențial major care poate fi folosit pentru a răspunde la cererea continuă de muncă necalificată, ca și cererii de muncitori calificați. Cetățenii acestor țări, inclusiv cei calificați, sunt angajați în procente mai mici decât cetățenii UE, iar diferența este mai mare în cazul femeilor decât în cazul bărbaților.

Impactul acestui fenomen asupra finanțelor publice a fost amplu dezbătut, imigranții fiind adesea considerați o povară pentru statul care oferă ajutor social, constituind costuri suplimentare, care în mod normal nu sunt egale cu taxele pe care aceștia le plătesc. O parte din „creșterea” dependenței de ajutor social se datorează numărului mai mare de persoane care cer azil, care nu au dreptul sau au dreptul numai în anumite condiții să lucreze.

Este foarte dificil să se realizeze o estimare corectă a contribuției fiscale nete a imigranților. Vârsta lor tinde să fie benefică pentru finanțele publice. Procentul relativ scăzut al angajării imigranților poate contrabalansa în parte sau în totalitate impactul fiscal al unei vârste benefice. Un impact fiscal pozitiv al imigrației este posibil în statele membre unde procentul imigranților depășește pe cel al populației rezidente. Astfel, integrarea imigranților ar îmbunătăți finanțele publice.

Statele membre dispun de canale pentru admisia lucrătorilor migranți, în special cetățenii din state terțe cu calificări speciale sau lucrători din anumite sectoare de activitate. Totuși, munca necalificată este căutată, poate, la fel de mult ca și cea calificată.

Strategia Europeană privind ocuparea are ca scop o mai bună integrare a imigranților pe piața muncii și reducerea diferenței șomajului dintre cetățenii statelor membre ale UE și cei din celelalte țări și insistă pe luarea de măsuri pentru transformarea muncii nedeclarate în angajare legală.[6]

Comisia Europeană a numit anul 2006, *Anul European al Mobilității Lucrătorilor*. Decizia urmărește creșterea gradului de conștientizare și înțelegere a beneficiilor muncii în străinătate.

În analiza sa pentru următoarele perspective financiare, acoperind perioada 2007-2013, Comisia Europeană propune acordarea de spijin financiar pentru realizarea unei politici comune în domeniul imigrației pentru o gestionare eficientă a fluxurilor migraționiste. Primul raport anual al migrației subliniază faptul că problemele din domeniul imigrației sunt înglobate în cadrul politicii UE într-un ritm lent, fiind necesare eforturi mai mari. La nivelul UE s-au luat decizii privind adoptarea comunicării despre

imigrație, integrare și ocupare, în cadrul Strategiei Europene privind Ocuparea și a celei privind incluziunea socială.

S-a constatat necesitatea creării și dezvoltării unei baze de informații sistematice și compatibile la nivel comunitar care să ducă la o mai bună monitorizare a impactului politicii în domeniu asupra fenomenului migraționist.

În vederea realizării unor progrese notabile este necesară îmbunătățirea dialogului cu organizațiile imigranților. De asemenea, o atenție deosebită trebuie acordată și problemelor culturale și religioase. Dialogul între comunități diferite, bazat pe încredere reciprocă, constituie o condiție esențială pentru sprijinirea integrării migranților și menținerea coeziunii sociale. Comisia Europeană încurajează imigranții să participe activ la aceste dezbateri în scopul combaterii prejudecăților, ignoranțelor, intoleranțelor și extremismului religios în UE. Crearea unui cadru legal comun care să stabilească drepturile și obligațiile cetățenilor celorlalte țări se alătură abordării UE a integrării imigranților.

Așa cum arata secretarul general al O.N.U., Kofi Anan, *"în secolul al XXI-lea, emigranții au nevoie de Europa, dar și Europa are nevoie de emigranți. O Europă închisă ar fi o Europă mai mediocră, mai săracă, mai bătrână și mai slăbită"*. [7]

IV. Influența fenomenului migraționist asupra securității

Migrația internațională reprezintă un fenomen colectiv de transfer temporar sau definitiv al unei largi mase de populație dintr-o țară în alta.

Consecințele actuale și de perspectivă ale prezenței unui mare număr de imigranți în state precum S.U.A., Australia, statele membre ale Uniunii Europene, asupra securității, este o problemă care se află în atenția politicii de securitate a organismelor internaționale. După cum apreciază analiștii: *"pe termen mediu și lung migrația afectează compoziția etnică și rasială a populației, cultura publică, securitatea socială, locurile de muncă și ordinea publică"*. [8]

Indiferent de cauzele care o determină, migrația este rezultatul unor relații sociale dezechilibrate între regiunile mai puțin dezvoltate și cele dezvoltate ale lumii. Concluzia care se impune este că *securitatea, asigurată prin eforturile individuale și colective ale statelor, este afectată de migrație*.

Opinia publică din țările destinate ale migrației apreciază că majoritatea problemelor sociale care există sau care apar în aceste țări sunt datorate imigranților. Indiferent de motiv sau perioadă de timp, în general, imigranții sunt considerați în țara respectivă tot niște străini.

Imigrația poate genera riscuri de securitate atât în țările de origine, cât și în țările de tranzit și cele de destinație. Riscurile la adresa securității, generate de imigrație, pot avea cauze multiple și pot apărea în orice moment și necontrolat.

Aceste riscuri ar putea fi: expansiunea rețelelor și activităților teroriste; proliferarea și diseminarea necontrolată a tehnologiilor și materialelor nucleare, bacteriologice și chimice, a mijloacelor de distrugere în masă, a armamentelor și a altor mijloace letale neconvenționale; grupuri care promovează separatismul sau extremismul; dispute inter-etnice, rivalități religioase și încălcarea drepturilor omului; crima organizată; traficul ilegal de droguri, arme și de materiale strategice.

Amenințările acestora la adresa securității sunt extrem de important de evaluat. Neidentificate, nedefinite și necontracurate oportun, aceste riscuri pot avea consecințe care se vor manifesta izolat sau, mult mai probabil, cumulat.

La nivel global există mari probleme legate de migrație. Cauzele acestor probleme sunt legate în primul rând de conflicte locale, prăbușirea comunismului, crize economice, iar în al doilea rând de scăderea sporului demografic în unele țări (îmbătrânirea populației și scăderea natalității).

Pe lângă probleme de ordin social, migrația poate crea și probleme conflictuale strâns legate de factorul militar. Asemenea probleme pot fi: acțiuni iredentiste, neînțelegeri în rândul imigranților, care conduc la violență și, nu în ultimul rând, acțiuni teroriste sau desfășurarea unor activități de sprijin a acestora (crearea de firme care adună fonduri pentru teroriști, baze de antrenament și pregătire etc.).

Migrația este considerată una dintre dimensiunile relevante pentru asigurarea securității la nivel național, internațional, colectiv, subregional, regional, transatlantic și global (mondial). La nivel global, emigrația generează riscuri de securitate atât prin dimensiunea sa cât și prin fenomenele asociate: dificultăți de integrare, șomaj, delincvență, trafic (armament, persoane, droguri, materiale radioactive etc.).

V. Migrația și securitatea națională a României

1. Politica României în domeniul imigrației

Gestionată adecvat, migrația poate contribui la prosperitatea, dezvoltarea și la înțelegerea reciprocă între oameni. În atingerea obiectivului prioritar al UE, acela de promovare a unui spațiu al libertății, securității și justiției, principiul solidarității are un rol important.

Măsurile luate pe termen scurt și mediu pentru administrarea fluxurilor migratorii trebuie să păstreze un echilibru corect între politica de integrare a rezidenților imigranți și acțiunile de combatere a imigrației ilegale și traficului cu ființe umane.

Guvernul stabilește anual, prin acte normative: numărul permiselor de muncă ce pot fi eliberate străinilor pentru încadrarea în muncă; numărul locurilor în unitățile sau instituțiile de învățământ care pot fi puse la dispoziție străinilor și termenele limită până la care se pot face înscrieri, pentru fiecare formă de învățământ; cuantumul alocațiilor necesare pentru hrănirea, întreținerea și cazarea în centre, precum și al celor pentru asistență medicală și spitalizare; cuantumul sumelor reprezentând mijloacele corespunzătoare atât pentru întreținerea pe perioada șederii, cât și pentru întoarcerea în țara de origine sau pentru tranzitul către alt stat; orice alte probleme referitoare la politica în domeniul imigrației.

România a ratificat Acordul european asupra transferului responsabilității cu privire la refugiați, adoptat la Strasbourg la 16 octombrie 1980. Prin Legea nr. 46/1991, România a aderat la Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 și la Protocolul de la New York din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaților.

Totodată, România a încheiat la 8 septembrie 1999 un Acord cu Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați și Organizația Internațională pentru Migrație. Acest acord a avut ca obiect primirea și șederea temporară pe teritoriul României a circa 4.000 de persoane refugiate din Bosnia-Herțegovina și Croația. Scopul intrării și șederii acestor persoane pe teritoriul României a fost: efectuarea de către autoritățile americane a interviurilor necesare pentru preluarea acestora în Statele Unite ale Americii.

România a încheiat și Acordul european privind suprimarea vizelor pentru refugiați (STE-31), astfel încât refugiații rezidenți legal pe teritoriul uneia dintre țările semnatare să fie scutiți de formalitatea vizelor pentru a intra pe teritoriul altor țări semnatare și pentru a ieși prin toate punctele de frontieră, în anumite condiții.

În luna decembrie 2002, a fost adoptat un nou act normativ care reglementează regimul străinilor în România, respectiv intrarea, șederea și ieșirea străinilor pe teritoriul României sau de pe teritoriul României, drepturile și obligațiile acestora precum și măsuri specifice de control al imigrației.

România, ca stat în curs de aderare la Uniunea Europeană și în conformitate cu Capitolul 2 de negociere – Libertatea de circulație a persoanelor – a acceptat să transpună în totalitate legislația UE referitoare la: recunoașterea reciprocă a calificărilor profesionale, dreptul de rezidență,

cetățenia europeană, vize, libera circulație a lucrătorilor, migrația și coordonarea schemelor de asistență socială. Aceste legi și reglementări vor intra în vigoare în momentul aderării României la Uniunea Europeană.

În scopul integrării în viața economică, culturală și socială a străinilor, statul român organizează și desfășoară următoarele activități: cursuri de limba română; cursuri și alte forme de perfecționare și pregătire profesională; informări cu privire la drepturile și obligațiile străinilor, precum și asupra oportunităților de integrare în societatea românească; cursuri de cunoaștere a istoriei, culturii, civilizației și a sistemului de drept din România; întâlniri prilejuite de diferite evenimente, la care să participe și cetățeni români, în scopul promovării cunoașterii și înțelegerii reciproce.

Cetățenii statelor cu care România a încheiat acorduri beneficiază de servicii medicale, acordate de furnizorii de servicii medicale la tarifele stabilite pentru cetățenii români asigurați, în conformitate cu prevederile acordurilor.

Conform Strategiei naționale privind migrația, adoptată prin Hotărârea Guvernului României nr. 616 din 21 aprilie 2004, principalele obiective privind integrarea socială a străinilor sunt următoarele: susținerea participării active a străinilor care domiciliază sau au reședința legală pe teritoriul statului român la viața economică, socială și culturală, respectând în același timp identitatea culturală a acestora; asigurarea că acele categorii relevante de străini depun eforturile necesare pentru a se integra suficient în societatea românească, inclusiv prin participarea la programele organizate în acest scop de statul român; conștientizarea tuturor persoanelor implicate în acest domeniu, fie ei funcționari publici la toate nivelurile, publicul larg sau străinii înșiși, cu privire la importanța sprijinirii procesului de integrare.[9]

La un orizont mai îndepărtat, România se poate transforma într-o țară de imigrație, dar având un contingent important de populație autohtonă aflată la muncă în străinătate. Ea va reprezenta o sursă a alimentare a emigrației est-vest și un beneficiar al emigrației sud-nord și est. Departe de a ne bucura de acest statut, va trebui să atenuăm, pe cât posibil efectele nefavorabile în planul pieței muncii naționale – de structurare a ofertei de forță de muncă și necorelare cu cererea pieței naționale, în medie un nivel mai scăzut de educație și pregătire profesională a forței de muncă prezente pe piața muncii comparativ cu structura absolvenților din sistemul de educație inițială, și, complementar, un potențial creativ mai redus, precarizare a ocupării, creșterea insecurității locului de muncă, performanțe productive relativ mai modeste.

2. Influența migrației asupra securității naționale a României în actualul context european

Mediul de securitate contemporan este influențat, în primul rând, de fenomenul globalizării. Acesta crează atât oportunități de dezvoltare, cât și noi riscuri și amenințări la adresa securității. Astfel, nici un stat nu se poate izola sau rămâne neutru, nici un stat nu este la adăpost și nici unul nu trebuie să rămână în afara proceselor globale. Ca urmare, securitatea internațională tinde tot mai mult să-și manifeste caracterul indivizibil, iar comunitatea internațională este tot mai conștientă de răspunderile globale ce îi revin.

În ansamblu, continuă să existe o stare de tensiune la nivel global, iar germenii conflictelor se regăsesc peste tot. Principalele cauze care ar putea să determine apariția unor conflicte ar fi, în primul rând, accesul la resurse, sistemele legate de fluxul acestora, inclusiv piețele de desfacere, dar și diferențele de natură etnică, religioasă, culturală și ideologică existente la nivel global. Aceste cauze pot fi strâns legate de fenomenul migrației, îndeosebi în ceea ce privește diferențele de natură etnică, religioasă, culturală dar și socială, iar exemplul evenimentelor din Franța, din toamna anului 2005 și cele din acest an sunt încă proaspete în memoria noastră.

Riscurile și amenințările la adresa securității naționale a României trebuie percepute, în principal, din perspectiva posturii de țară membră a Alianței Nord-Atlantice și de viitoare membră a Uniunii Europene.

Principalele riscuri și amenințări care pot pune în pericol securitatea națională a României, valorile și interesele sale ca stat membru al comunității europene și euroatlantice sunt: terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă și criminalitatea transnațională organizată.

Se poate aprecia cu fermitate că acestea sunt strict legate de fenomenul migraționist. De asemenea, fenomenul migraționist este într-o relație de condiționare reciprocă cu acestea.

Atât caracterul deschis al societăților democratice moderne cât și cerințele globalizării, determină într-o mare măsură fenomenul migraționist.

Pe fondul schimbărilor profunde care s-au produs în Europa Centrală și de Est în procesul dispariției regimurilor comuniste, spațiul de interes strategic în care se află România este *sursă, zonă de tranzit și destinație* a unor activități criminale grave constând în: trafic ilegal de armament, muniții și explozivi; trafic de narcotice; trafic de ființe umane; trafic de produse contrafăcute; activități de spălare a banilor și alte aspecte ale criminalității economico-financiare. În toate aceste activități ilicite pot fi

implicate persoane care se găsesc ori s-au găsit în postura de emigrant/imigrant.

Prin natura și amploarea lui, fenomenul migraționist este favorizat de toate aceste activități criminale grave și, la rândul lui, poate favoriza terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă sau poate să contribuie la perpetuarea regimurilor separatiste.

Riscurile și amenințările la adresa securității naționale a României pot fi potentate și amplificate și de existența unor vulnerabilități și disfuncționalități. Între acestea pot fi enumerate următoarele: dependența accentuată de unele resurse vitale greu accesibile; tendințele negative persistente în plan demografic; nivelul ridicat al stării de insecuritate socială, persistența stărilor de sărăcie cronică și accentuarea diferențelor sociale; proporția redusă, fragmentarea și rolul încă ne semnificativ al clasei de mijloc în organizarea vieții economico-sociale; fragilitatea spiritului civic și dificultățile de manifestare a solidarității civice; infrastructura strategică slab dezvoltată și insuficient protejată; starea precară și eficiența redusă a sistemului de asigurare a sănătății populației; carențele organizatorice, insuficiența resurselor și dificultățile de adaptare la cerințele societății a sistemului de învățământ; expertiza redusă, organizarea inadecvată și precaritatea resurselor alocate pentru managementul situațiilor de criză; angajarea insuficientă a societății civile în dezbateră și soluționarea problemelor de securitate.[10]

Se poate aprecia că toate acestea sunt în strânsă legătură cu fenomenul migraționist și, împreună, pot determina sau influența, într-o măsură mai mică sau mai mare, securitatea națională a României.

Nu în ultimul rând, se poate aprecia că economia națională constituie un pilon important al securității naționale a României. Aceasta trebuie să fie puternică, performantă și competitivă, macro-stabilă, dinamică sub raportul ritmului de creștere și adaptabilă funcțional.

Analizând factorul economic prin prisma fenomenului migraționist, se poate aprecia că acestea se influențează reciproc și ca urmare pot influența într-o măsură sau alta securitatea națională a României.

3. Migrația ilegală – factor de risc la adresa Uniunii Europene în perspectiva aderării României la 1 ianuarie 2007

După anul 1990 au avut loc schimbări în mecanismele cel mai des întâlnite în România, schimbări concentrate pe următoarele direcții: s-a modificat ponderea diferitelor tipuri de migrație, au apărut noi forme de migrație și s-au modificat principalele motivații pentru migrație. În ultimii

ani s-au înregistrat progrese mari în modificarea legislației existente și adoptarea unei noi legislații, compatibile cu legislația UE.

În România măsurile care se iau atât în privința legislației cât și a cadrului instituțional au mai degrabă un caracter reactiv, legat de scopul de a asigura adaptarea la cerințele europene, decât de a proiecta și urma o politică migraționistă națională cu obiective clare.

Opinia publică românească percepe fenomenul migraționist în primul rând ca o migrație pentru muncă. În proporție majoră se consideră că migranții obțin câștigurile bănești din muncă, numai o mică parte a opiniei publice apreciind că aceștia câștigă bani din furt și cerșit.[11]

Analiza fluxurilor de imigrație arată că, spre deosebire de emigrație, care, în ciuda restricționărilor prin mijloace de constrângere politică, s-a manifestat și în perioada regimului anterior, pentru prima dată se poate vorbi de imigrație în România ulterior anului 1990. Dacă în cazul imigrației legale definitive, componenta principală au constituit-o repatrierile, motivația majoră a imigrației ilegale rămâne aceea de tranzit, având ca destinație una din țările dezvoltate ale Europei Occidentale.

Problema imigrației având ca destinație finală România nu va mai putea fi considerată multă vreme ca una colaterală, lipsită de importanță. România va trebui să pună la punct un sistem complex de gestionare a imigrației, asigurând, parțial sau integral din fonduri proprii, mijloace de cazare și de subzistență, servicii de integrare socială și economică etc.

Migrația pentru muncă a capitalului uman din România, mai ales a generațiilor tinere va fi forma predominantă, dar "gestionată" prin politica contingentărilor și controlul trecerii frontirelor. Raportul migrație legală-migrație ilegală va evolua în favoarea primei forme, dar aceasta va fi influențată în continuare de politicile statelor de destinație, în special în ceea ce privește accesul la sistemele de protecție socială.

Ocuparea în țară a tinerilor cu performanțe deosebite, a celor "supercalificați" rămâne o problemă delicată, de tensionare a fluxurilor de migrație, atâta timp cât economia națională nu oferă soluții atractive.

În contextul internațional actual, Romania - țară sud-est europeană, situată la confluența drumurilor care leagă estul de vestul continentului și sudul asiatic de nordul și vestul european - este inclusă pe "Ruta Balcanică" a migrației ilegale, fapt ce afectează toate domeniile vitale ale societății, inclusiv siguranța statului și a cetățenilor.

Această poziționare geografică, precum și faptul că țara noastră este vecină cu statele membre ale Uniunii Europene și are perspective imediate de aderare la aceasta și la Spațiul Schengen, constituie unul din motivele de bază pentru care România se va transforma, în viitorul apropiat, din țară de tranzit în

țară de destinație pentru migranții economici din Estul continentului și Sudul asiatic.

Din analizele recente ale acestui fenomen și în perspectiva integrării României în UE, se poate aprecia că tendințele fenomenului migrației ilegale vor fi, probabil, următoarele: străinii proveniți din țări cu tendință de migrare (irakieni, afgani, indieni etc.) vor folosi, probabil și în continuare pentru a ajunge în Occident, ruta: Afganistan - Iran - Irak - Turcia - Bulgaria - România; solicitanții de azil din Romania (care vor proveni, probabil, din Somalia, Bangladesh, Nigeria, Liberia, India etc.) vor încerca și în continuare să treacă ilegal frontiera; cetățenii străini care vor acționa, probabil, ilegal la nivelul frontierelor române vor fi probabil din următoarele state: India, Irak, Somalia, Bangladesh, Pakistan, Turcia, Georgia, R. Moldova, Liberia, Nigeria etc.[12]

La un orizont mai îndepărtat, România se poate transforma într-o țară de imigrație, dar având un contingent important de populație autohtonă aflată la muncă în străinătate. Ea va reprezenta o sursă a alimentare a emigrației est-vest și un beneficiar al emigrației sud-nord și est.

Concluzii

Mobilitatea este o caracteristică esențială a lumii de astăzi. Piețele integrate mondiale, apariția rețelelor de comunicații transnaționale și dezvoltarea rapidă a tehnologiilor de comunicare contribuie la intensificarea mișcării atât a muncitorilor calificați, cât și celor necalificați, studenților, elevilor, familiilor și turiștilor. Migrația este considerată una dintre dimensiunile relevante pentru asigurarea securității la nivel național, subregional, regional, transatlantic și global (mondial).

Alături de crima organizată și terorism, *migrația* constituie o amenințare la adresa securității naționale a unui stat. Imigrația poate genera riscuri de securitate atât în țările de origine, cât și în țările de tranzit și cele de destinație.

Migrația temporară constituie o particularitate a migrației, un element nou cu implicații deosebite la adresa securității naționale a statelor. Migrația temporară constituie fenomenul migraționist care se produce periodic, la diferite intervale de timp (de regulă destul de scurte).

Din acest punct de vedere schimbul și tranzitul de bunuri, persoane și capital este foarte greu de controlat. Sub aceste pretexte se ascund delicvenți, capitaluri netaxate, venituri ilicite, droguri, armament, bijuterii, mașini etc.

Pentru o mai bună monitorizare a impactului politicii în domeniu asupra fenomenului migraționist se impune crearea și dezvoltarea unei baze

de informații sistematice și compatibile la nivel comunitar. De asemenea o atenție deosebită trebuie acordată și problemelor culturale și religioase.

Statele Uniunii Europene își arată îngrijorarea față de integrarea pe piața muncii a cetățenilor din noile state membre, asigurându-se că imigranții înțeleg și respectă normele și valorile fundamentale ale societății gazdă. La nivelul statelor membre, se constată necesitatea luării de măsuri specifice cu privire la integrare pentru a evita apariția unor probleme ce aduc atingere, sub un aspect sau altul, securității naționale.

Bibliografie

[1] Dicționarul explicativ al limbii române, Ediția a II-a - Institutul de Llinvistică "Iorgu Iordan", București 1998;

[2] SFERA POLITICII – revistă lunară de științe politice editată de Fundația Societatea Civilă – anul XIII, 2005;

[3] Raportul Organizației Internaționale pentru Migrație pe anul 2005 / <http://www.iom.int>.

[4] Emigrația regională și globală / <http://www.globalizarea.com/globalizare-stiri-emigr.htm>

[5] Discursul Papei Benedict al XVI-lea cu ocazia primirii scrisorii de acrediatăre a ambasadorului Marocului la Vatican;

[6] LUCIANA-ALEXANDRA GHICA (coordonator) – Enciclopedia Uniunii Europene, Editura Meronia, București, 2005;

[7] Discursul ținut în Parlamentul European pe 30 ianuarie 2004 de către secretarul general al O.N.U., Kofi Anan.

[8] Ionel Nicu Sava – Studii de securitate, Editura Centrului Roman de Studii Regionale, București 2005;

[9] Strategia națională privind migrația, aprobată prin H.G. Nr. 616 din 21.04.2004 și publicată în Monitorul Oficial Nr. 406 din 06.05.2004;

[10] Strategia națională de securitate a României (Proiect) – 21.02.2006 - <http://www.presidency.ro>;

[11] Studii de impact (PAIS II) - SINTEZE – Institutul European din Romania în <http://www.ier.ro/PAIS/PAIS2/Sinteze>.

[12] Migrația ilegală a străinilor prin România / <http://www.infoportal.ro>.

**SECURITATEA
ȘI SOCIETATEA**

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

**UN MODEL POSIBIL DE REALIZARE A SECURITĂȚII ȘI
APĂRĂRII NAȚIONALE PRIN GESTIONAREA CORELAȚIILOR
SOCIALE FUNDAMENTALE**

**Dr. Maria IACOB,*
Dr. Dumitru IACOB***

The social universe comprises multiple differences. The management of the relationships between the differences can be achieved through strategies providing security or insecurity.

Ideea studiului de față este mai veche și se hrănește din rădăcini multiple. Pur și simplu, la un momen dat, în situațiile obișnuite ale vieții, este imposibil să nu observi cum viața oamenilor este influențată de întâmplări din viața altor oameni, aflați la distanță în spațiu sau într-un alt alt orizont de timp. De asemenea, anumite ținte ale vieții oamenilor sunt influențate, în mod clar, de alte scopuri, deziderate, acțiuni** ale semenilor noștri. De fapt, în viața practică, fiecare individ, grup, comunitate se află într-un păianjeniș de relații, cu influență permanentă asupra evoluțiilor proprii. Istoria dovedește că, în chip practic, sunt performanți indivizii și se dovedesc performante comunitățile care-și dezvoltă capacitatea de a gestiona corelațiile din care atât indivizii, cât și comunitățile, fac parte.

I. Imperativul, conținutul și tipologia corelațiilor în universul social

Evident, corelația este o exprimare întărită (aproape până la redundanță) a relației sociale. Lingvistic, adăugarea vocabulei ”co,, are menirea de a sugera reciprocitatea legăturilor dintre entitățile aflate în „relație”. In esență, așa cum cum bine se știe, relațiile sociale sunt un constituent fundamental al socialului și un rezultat al interacțiunii sociale. In istoria sociologiei[1] este înregistrată tendința înțelegerii relațiilor ca o formă de generare a socialului, semnificativă sub acest unghi fiind școala relaționistă germană (G. Simmel și F. Tonies, la granița dintre secolele XIX

* Conf.univ.dr., Academia Tehnică Militară

* Prof. univ. dr.

și XX). În concepția acestora, relațiile pot fi interindividuale și intergrupuri, sub acest ultim unghi înregistrându-se procese de diferențiere (mobilitatea socială, dominația, stratificarea, selecția, individualizarea), procese de integrare (uniformizarea, stabilizarea, socializarea), procese de destrucție socială (exploatarea, favoritismul, corupția) și procese de modificare și construcție (instituționalizarea, profesionalizarea). Spre sfârșitul secolului XX, devine vizibilă tendința înțelegerii relațiilor ca modalitate de trăire socială (școala interacționismului simbolic).

Metodologic, este important să observăm conținutul și natura universului relațiilor sociale (al co-relațiilor). În chip firesc, universul co-relațiilor este echivalent cu universul social (spațiul social integral). Important este să evidențiem natura entităților sociale între care se stabilesc co-relații, pentru că, în chip foarte probabil, calitatea corelațiilor este direct influențată de natura entităților care intră în co-relație.

Sub acest unghi, entităților sociale care intră în corelație nu pot fi, principial vorbind, decât două:

a) identități (similitudini); ex.: bărbați și bărbați, femei și femei; tineri și tineri; continentali și continentali; maritimi și maritimi; bogați și bogați etc.

b) diferențe: ex. bărbați și femei; tineri și vârstnici; continentali și maritimi; bogați și săraci, etc.

De fapt, lucrăm într-un „continuum”, în care cuvântul cheie este diferența.

Universul social este în chip natural populat de diferențe, altceva n-ar fi cu putință și n-am putea înțelege individuarea și individualizarea.

În cadrul acestui „continuum” social diferențele pot tinde asimptotic către identitate, sau pot evolua către alcătuirii explozive, beligene, insecurizante. Și într-o situație și într-alta, universul social ridică simultan o problemă de agregare (cum co-există entitățile într-un sistem) și o problemă de comunicare (comunicarea drept forță de co-existență). Firește problemele se alimentează reciproc, sunt intens interreferente.

În practica vieții sociale, este important să se observe câteva fapte fundamentale:

- corelațiile sociale sunt, în esență, corelații între diferențe (pe întreaga gamă de manifestare a acestora, de la „diferențele nule” până la „diferențe conflictuale”);
- gestionarea corelațiilor se poate face prin soluții securizante (soluții preventive care împiedică evoluția conflictuală, beligenă a relațiilor dintre diferențe) sau soluții insecurizante (diferențele generează conflicte și devin surse de insecuritate pentru oameni și comunități.)

Perspectiva de mai sus, impune analiza succintă a diferențelor ca” problemă socială” și a potențialului de securitate al acestora.

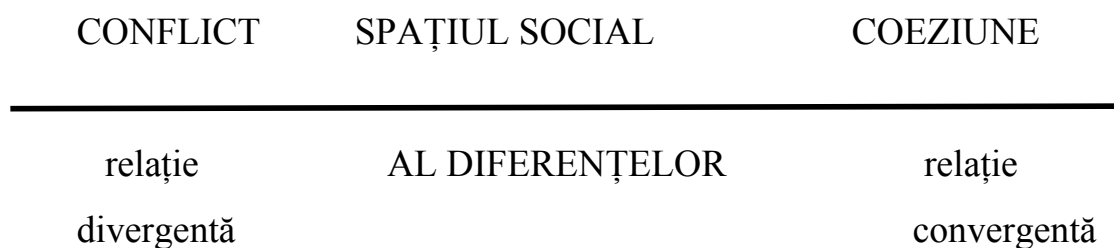
II. Modelul corelării diferențelor

Așa cum am avut prilejul să arătăm deja [2], diferența, ca termen filosofic, este un concept central în filosofia greacă (diaphora – Platon, Aristotel). Inițial, diferența avea rolul de a face distincția între specii (între „animale zoologice” și „animale sociale”, de exemplu). Ulterior, sensurile termenului se multiplică, se diversifică, se îmbogățesc. Diferența înseamnă atât deosebire, cât și opoziție, separație, conflict.

De fapt, diferența presupune un tip de relație între termeni sociali, iar ipostazele situațiilor de diferență merg de la conjuncție (conjuția între termenii diferenței) până la disjuncție (disjuncția între termenii diferenței).

În sociologia modernă, englezul Herbert Spencer dezvoltă enunțuri explicite privind funcțiile sociale ale diferenței. Astfel, H. Spencer are în vedere rolul diferențierii funcționale, interne, care duce la funcții distincte ale unor elemente ale socialului (mergând până la—să spunem—separarea puterilor în stat în societățile moderne); totodată, există o forță propulsivă, evolutivă în mecanismele diferenței. Diferența este o resursă de creștere, iar păstrarea capacității sociale de diferențiere este o forță și o formă a dezvoltării durabile.

În esență, putem deja observa semnificația practică uriașă a gestionării diferențelor. În realitatea socio-istorică, gestionarea diferențelor lucrează într-un spectru care începe prin generarea și exploatarea divergenței dintre termenii diferenței și care, la cealaltă extremă, cuprinde procese de valorificare a convergenței, a armoniei dintre termenii diferenței. Grafic, spațiul social al diferențelor poate fi schițat precum urmează:

În context contemporan, este de observat că diferența generează un limbaj și o metodologie adecvate pentru înțelegerea și proiectarea politicilor publice, comunitare. În esență, politicile publice constau într-un ansamblu de proceduri prin care diferențele sunt identificate, monitorizate și gestionate în așa fel încât potențialul constructiv, evolutiv al diferențelor să fie activat și multiplicat, iar consecințele negative ale acestora să fie diminuate și contracarate.

III. Repere metodologice pentru investigarea și gestionarea diferențelor

Investigarea diferențelor impune articularea unei grile, care, în principiu, cuprinde următoarelor clase de indicatori:

a) indicatori socio-demografici (vârstă; sex);
b) indicatori socio-naționali (apartenență etnică; cetățenie);
c) indicatori socio-culturali (instrucție – grade de instrucție; acces la canale de comunicare publică; frecventarea canalelor de comunicare publică; apartenență religioasă; apartenență organizațională; orientare sexuală);

d) indicatori socio-economici (natura și volumul surselor de venit – posesie și tranșe de venit; condiții de rezidență – posesia și calitatea spațiilor de rezidență; mobilitate socială (istoria mobilității individuale: mobilitate națională și mobilitate continentală – traseele românilor spre și în Italia, Spania etc.));

e) indicatori socio-ecologici (acces la sursele din mediu – apa, în principal; calitatea surselor de mediu – poluarea, în principal);

g) indicatori socio-organizaționali (aici au relevanță reperele de structurare și acțiune organizațională: mediul intern și mediul extern; publicuri interne și publicuri externe etc.; în acest context este important să se observe că indicatorii socio-organizaționali determină afirmarea explicită a unor diferențe de context organizațional);

h) indicatori socio-comunicaționali (această clasă de indicatori sugerează modalitățile prin care oamenii, organizațiile și comunitățile se raportează, divers și pluriform, la „domeniile de interes ale vieții”; entitățile sociale pot fi izolate, autarhice sau pot stabili relații de comunicare ș.a.m.d.).

În chip evident, inventarierea, mai sus realizată, a indicatorilor prin care poate fi investigat spațiul diferențelor sociale relevante, alcătuiește doar o ipoteză metodologică primară. Demersul, în sens metodologic, se află abia la început. În practică, investigarea și gestionarea diferențelor implică realizarea în succesiune a următoarelor activități: definirea „indicatorilor de diferență”; monitorizarea câmpului social (diagnoza diferențelor); evaluarea diferențelor (a sensului de coagulare a evoluțiilor posibile și a principalelor consecințe); proiectarea unor politici de gestionare a diferențelor; guvernarea diferențelor prin acte practice.

Totodată, investigarea diferențelor se realizează într-un registru triplu: a) investigarea diferențelor în câmpul social (prin prelucrarea datelor statistice); b) detectarea imaginii diferențelor în mass-media (prin monitorizare mass-media); c) detectarea opiniei comunitare privind diferențele (anchetă de opinie).

IV. Relațiile publice – gestionarea coezivă a diferențelor sociale

Rezumând cele argumentate până acum, pot fi reținute, credem, câteva idei esențiale:

Prima idee are în vedere peisajul pluriform și diferențiat al lumii de după războiul rece. Lumea globală, o dovedesc faptele, nu are șanse de existență decât prin garantarea și respectarea diversității locale. Diversitatea îmbracă forma tuturor entităților sociale – organizații, instituții, comunități, grupuri și indivizi.

Diversitatea este, am putea spune, „atomul” universului social. În consecință, orice politică socială va cuprinde o strategie de gestionare a diversității, a diferențelor. Și aceasta pentru că, trebuie repetat, diversitatea se exprimă și este vizibilă prin diferențe sociale. Din ansamblul diferențelor, în anumite contexte, unele devin intens relevante. Acestea trebuie gestionate prioritar și, firește, în mod adecvat.

În ultimă instanță, o politică socială trebuie să construiască și să protejeze un numitor social comun (cuprinzând valorile de securitate ale vieții – viața ca atare, demnitatea umană și dezvoltarea comunitară) și să gestioneze adecvat, să protejeze diversitatea naturală a vieții (diferențele sociale). În practică, gestionarea diferențelor se poate realiza fie conflictual (prin exploatarea divergențelor sociale), fie coeziv (prin construcția convergențelor, a coeziunii „țesutului social”).

A doua idee rezultă din investigarea metodologică a relațiilor publice. Domeniul a fost supus mereu re-evaluărilor metodologice, judecându-se consistența metodologică a modelelor explicative și a definițiilor și relevanța conexiunilor dintre „problemele” asumate drept specifice și lumea în ansamblu, lumea globală. În prezent, relațiile publice, precum și alte științe ale socialului, se află într-un asemenea moment de re-evaluare și re-definire.

În contextul celor de mai sus, ținând seama de relevanța diferențelor sociale și a politicilor de gestiune a diferențelor sociale și de tendințele de re-evaluare a domeniului, considerăm că este adecvat să definim relațiile publice drept strategie și ansamblu de tehnici de gestionare coezivă a diferențelor sociale. Această definiție nouă a relațiilor publice cuprinde câteva avantaje semnificative.

În primul rând definiția este consonantă cu peisajul social frământat al lumii globale. Ea răspunde unei nevoi venite din viață și promite să genereze un orizont explicativ și o strategie de influențare socială constructivă, umană, cu efecte de profunzime și de durată. Și Nordul și Sudul, și Orientul și Occidentul și Islamul și Lumea Creștină (pentru a ne

opri doar la această enumerare) își pot regăsi aspirațiile și instrumentele de lucru în această viziune asupra relațiilor publice.

În al doilea rând, noua definiție încorporează practic și valorifică toate definițiile anterioare. Și aceasta pentru simplul motiv că în câmpul social totul se manifestă și poate fi explicat ca diferență. Astfel, indiscutabil, modelele de comunicare prin care Gruning și Hunt explică constituirea și evoluția relațiilor publice cuprind „diferențe de comunicare”, sau între publicurile interne și cele externe ale unei organizații există „diferențe de context organizațional” ș.a.m.d.

În al treilea rând definiția face cu putință o discriminare clară între diverse tehnici de influențare socială, tehnici care lucrează cu proceduri și intenționalități diferite. Spre pildă, propoganda exploatează diferențe, conexiunea dintre termenii diferenței este de ordinul opoziției, divergentă și adesea conflictuală. Publicitatea comercială generează și întreține diferențe doar pentru a face vizibil un singur produs, un singur termen. Și propaganda și publicitatea lucrează cu un mecanism de exploatare a diferențelor din care rezultă doar unicități. Relațiile publice fac cu totul altceva. Ele creează punți într-o lume a diversității.

Firește, noua definiție poate avea și dezavantaje. Iar cel mai probabil dezavantaj vine tocmai caracterul ei larg cuprinzător, din riscul ca domeniul să devină indistinct în raport cu alte științe ale socialului. Aici trebuie observat, credem, că relațiile publice nu se află, pur și simplu, în același rang cu științe precum sociologia și psihologia socială. Relațiile publice sunt o știință (pentru că au paradigme și modele explicative proprii) dar sunt o știință aplicată pentru că sunt de la începuturi încărcate cu o miză practică uriașă – influențarea pozitivă a lumii sociale.

Măsura în care avantajele și dezavantajele acestei viziuni asupra relațiilor publice lucrează efectiv pe teren nu poate fi hotărât decât de către comunitatea profesioniștilor în relații publice.

Bibliografie

1. Zamfir Catalin, Vlăsceanu Lazăr Dicționar de sociologie, Editura Babel, București, 1993 p 67,
2. Iacob Maria, Iacob Dumitru Un model explicativ al surselor de insecuritate în lumea globală, în vol. Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, pp.19-22
3. Dahrendorf, Ralf Reflecții asupra revoluției în Europa, Humanitas, București, 1993

**CONȚINUTUL ȘI TENDINȚELE DE EVOLUȚIE ALE
FENOMENULUI TERORIST INTERNAȚIONAL ÎN CONTEXTUL
ACTUAL**

Dr. Ion Aurel STANCIU*

Although the terrorism is deeply rooted along the history for a quite long period of time it was mainly meant as terrorist attacks against different politicians and heads of states or some other high officials.

The international community did not address it carefully enough while the academics too much endeavored to get a common definition on the terrorism.

The worst thing happened during the bipolar era when one group of states or the rival one have encouraged and even more they financially supported the terrorism, depending on their own interests at the moment.

Unfortunately it was 9/11/2001 for the mankind waking up but it was terribly late as the terrorism had already become a widespread scourge with terrible consequences and innocent victims.

The Global War on Terror (G.W.T.) coalition can afford only two extreme solutions: the victory or apocalypse and I strongly believe in first one.

I. Conceptul de terorism internațional și conținutul acestui fenomen

Dificultatea definirii provine din faptul că, în esența sa, terorismul nu a putut fi definit ca fenomen. Lipsa unei definiții unanim acceptate pe plan internațional reprezintă o reală problemă, deoarece inamicul nu poate fi identificat decât pe baza unui concept concret și acceptat de întreaga lume. Totodată, absența acesteia îngreunează procesul de abordare juridică și legislativă a fenomenului, întrucât suportul legal internațional, în acțiunea de contracarare a terorismului, ar trebui stabilit tot pe baza acestei definiții.

Terorismul internațional s-ar putea defini luând în considerare forțele implicate, elementele de comandă, elementele de logistică și capacitatea de a executa acțiuni pe teritoriile mai multor state (regiuni).

* General de flotilă aeriană, doctor în științe militare, Statul Major General, Direcția Operații.

Strategia națională pentru prevenirea și combaterea terorismului⁽¹⁾ prevede că terorismul, în accepțiunea românească, reprezintă ansamblul acțiunilor și amenințărilor credibile cu acțiuni ilegale care îndeplinesc, cumulativ următoarele caracteristici esențiale: sunt angajate premeditat de către indivizi sau diferite tipuri de structuri sociale motivate de concepții și atitudini radical ostile față de alte entități, de percepția că în raporturile cu acestea s-au configurat situații intolerabile și de voința de a acționa împotriva lor în modalități extreme; uzează de mijloace și metode violente și/sau distructive, acumulate, respectiv, deprinse programatic; au ca ținte directe indivizi și/sau factori materiali importanți pentru susținerea vieții sociale; își propun, în mod deliberat, diseminarea pe scară largă a unor stări de anxietate, nesiguranță, teamă și panică, sens în care sunt organizate și derulate astfel încât să li se asigure un impact psihologic maximal și să inducă publicului percepția scopurilor de fond urmărite, precum și atitudini/comportamente sociale favorabile acestora; au obiective explicit sau implicit politice, vizând, ca finalitate, influențarea unei entități - cel mai adesea o autoritate constituită - aflate, de regulă, dincolo de indivizii direct afectați sau amenințați; sunt derulate în afara stării de război sau în afara ariei de aplicabilitate a legilor războiului, în caz de conflict armat⁽²⁾.

Specialiștii în domeniu au identificat următoarele **categorii de terorism: etnic, naționalist, religios, anarhist, de extremă stângă sau de extremă dreaptă**. De mare actualitate este și **bioterrorismul**^[3] care presupune utilizarea de germeni specifici războiului biologic, prin răspândirea intenționată a agenților biologici toxici, în formă naturală sau prelucrată.

O analiză separată se impune în cazul **terorismului extremist religios fundamentalist islamic**, de sorginte wahhabită și jihadistă, care prin motivație, obiective, forme de manifestare, consecințe și tendințe se profilează ca un pericol cu reverberație mondială, mai ales pentru țările democratice. Exemplul cel mai sugestiv al unei astfel de entități teroriste este rețeaua Al-Qaida, dar și rețeaua al cărui lider este Abu Musasab Al-Zarqawi, liderul Al-Qaida în Irak.

Atacurile Al-Qaida de la 11 septembrie 2001, ca și cele ulterioare, de la Madrid și Londra, prin modul de organizare, consecințe și implicații geopolitice, geostrategice, economice, sociale și culturale au marcat începutul erei terorismului post-modern, a hiperterorismului, a unui

¹ Adoptată prin Hotărârea C.S.A.Ț. nr. 36 din 05.04.2002.

² Pentru detalii – „Strategia Națională pentru Prevenirea și Combaterea Terorismului”, București, 2002, p.5.

³ Dr. Ilie Popescu, N. Rădulescu și N. Popescu, „Terorismul internațional – flagel al lumii contemporane”, Editura M.A.I. – 2003, p.34.

adevărat război terorist. Unii autori numesc acest nou flagel "Islamofascism", datorită similitudinilor existente între actuala mișcare islamistă-jihadistă și nazism –, dorința de a domina lumea, credința în superioritatea religiei/culturii lor, care ar legitima dominația lor globală, ura față de alte religii și culturi, în special cele de sorginte occidentală, instigarea la genocid împotriva evreilor etc.

Scopul fundamentalistilor din Al-Qaida este foarte clar: ei vor să refacă, prin forță și teroare, MARELE KALIFAT și să convertească întreaga lume la ISLAM. Manualul terorist din taberele de antrenament ale Al-Qaida specifică în mod clar principiile și scopul „Jihadului” pe care ar trebui să-l poarte toți musulmanii: *”Confruntarea cu regimurile apostate la care chemăm noi nu ține seama de dezbaterile socratice, de idealurile platonice și de diplomația aristotelică. Ea recunoaște, în schimb, idealurile asasinatelor, ale bombelor, ale distrugerii, precum și diplomația tunului și a mitralierei. Principala misiune ce revine organizării noastre militare este răsturnarea regimurilor fără Dumnezeu și înlocuirea lor cu un regim islamic”*.^[4] Situația este agravată și de constatările din ultima perioadă care indică o accentuare a tendințelor extremiste ale populației din statele musulmane și a sprijinului acestora pentru exponenții terorismului islamic. Astfel, potrivit unui sondaj de opinie efectuat în 50 de state, ale cărui rezultate au fost date publicității la sfârșitul lunii februarie 2006, liderul Al-Qaida, Osama bin Laden, a crescut spectaculos în preferințele electoratului islamic, întrunind circa 60% dintre opțiunile iordanienilor, 51% dintre cele ale pakistanezilor sau 35% dintre cele ale indonezienilor.

Cu toate că se pronunță vehement împotriva modernizării și globalizării, hiperterorismul fundamentalist islamic folosește avantajele oferite de acestea, preluând din civilizația modernă cele mai perfecționate instrumente tehnologice, de la arme până la mijloace de comunicare/propagandă, tocmai pentru a o distruge.

Pe de altă parte, cu fiecare nou val de terorism, reappare aceeași dilemă: conform cărui criteriu să facem distincția între un *terorist* și un *luptător pentru libertate*? Același individ este terorist pentru unii și combatant pentru libertate pentru alții, potrivit cauzei cu care se simpatizează. Pentru a opera această distincție există totuși niște criterii mai puțin obiective decât punctele de vedere personale. Violența poate fi considerată legitimă dacă este singurul mijloc de recâștigare a libertății, în cazul dictaturilor care suprimă drepturile omului. Cealaltă caracteristică a terorismului este că acționează cu precădere asupra civililor lipsiți de apărare, fără a respecta convențiile ONU în privința conflictelor. De aceea,

⁴ Jean-Francois Revel, „Obsesia antiamericană”, Editura „Humanitas”, București 2004, p.110.

apreciem că trei ar fi elementele fundamentale care ar trebui analizate pentru a clarifica această dilema: *țintele, formele și legalitatea*.

În ultimii ani, asistăm la amplificarea fără precedent a **terorismului sinucigaș**, formă de manifestare a terorismului extinsă la nivel global, în special, de către teroriștii islamiști fundamentaliști. Opțiunea acestora pentru atacurile suicidale se explică prin: siguranța lovirii țintei, numărul mare de victime și pagubele semnificative produse, puternicul impact în plan psihologic al acestora, prin inducerea unei stări permanente de insecuritate și de teamă generalizată, capitalul de publicitate obținut. Un alt avantaj al acțiunilor teroriste suicidale se referă la marea diversitate a tehnicilor suicidale care se pot aplica, de la „bombe umane”, mașini-capcană cu „șoferi-kamikaze”, la teroriști ai aerului etc.

În prezent, terorismul sinucigaș a devenit un factor major de risc la adresa securității statelor occidentale, mărturie în acest sens fiind atentatele de la 11 septembrie 2001, din SUA, cele de la Madrid, din 11 martie 2004, și cele de la Londra, din iulie 2005, care au produs mii de victime inocente.

II. Tendințe de evoluție ale terorismului internațional

Epoca imediat următoare va fi caracterizată, cel mai probabil, pe de-o parte, de tendința de diversificare a formelor și metodelor de acțiune ale organizațiilor teroriste internaționale și dacă e posibil, de globalizare a fenomenului, iar pe de altă parte, de încercarea, din partea comunității internaționale, a statelor, de a găsi cel mai eficient răspuns de contracarare a acestor acțiuni, punându-se probabil accent pe cauzele generatoare.

Tendința 1: Descentralizarea rețelei Al-Qaida (AQ)

Se apreciază că, în prezent, la nivelul rețelei AQ a scăzut numărul membrilor „operativi” (care planifică și desfășoară atacurile teroriste), crescând în schimb cel al „incitatorilor”. Această tendință este efectul următoarelor fenomene:

- acțiunile contrateroriste hotărâte, în plan internațional, desfășurate de către SUA și aliații acestora;
- întreruperea legăturilor la nivel internațional și regional, prin căderea regimului taliban și arestarea sau uciderea unor membri marcanți ai rețelei;
- acțiunile la nivel național împotriva grupurilor teroriste care acționează pe teritoriul statelor respective.

În prezent, se apreciază că există 3 niveluri de acțiune ale AQ sau a grupurilor care au conexiuni cu AQ:

1. Structura de comandă a AQ - încă activă, acționând prin mijloace media, în special Internet, pentru incitarea la acțiuni teroriste;

2. Grupuri teroriste care au contacte regulate cu AQ;

3. Grupuri care acționează local, fiind inspirate de AQ - acestea sunt caracterizate de: folosirea unor tehnici de acțiune nesofisticate, reducerea timpului pentru pregătirea și desfășurarea acțiunilor, atacarea unor ținte ușoare, lipsa unui model al acțiunilor, stilul depinzând de condițiile locale. (Exemplu: atacurile teroriste din Londra – iulie 2005 - nu au necesitat fonduri și mijloace importante, iar efectele au fost maxime).

Aprecieri

- structura de comandă a AQ are rolul de mentor spiritual și incitator pentru alte grupări teroriste;

- o amenințare reală vine din partea grupărilor inspirate de AQ, care nu folosesc tehnici sofisticate, realizând distrugerii materiale și umane mari cu cheltuieli reduse.

Tendința 2: Irak

Irakul a devenit zona centrală de desfășurare a „Jihadului”;

- cei mai mulți membri AQ în Irak nu sunt irakieni; prezența occidentală în Irak este percepută ca un factor al intensificării „Jihadului” mondial și al dezvoltării unei noi generații de luptători pentru „Jihad”; a crescut accesul membrilor AQ la noi rețele teroriste, inclusiv din Europa; rețelele teroriste care sprijină AQ din Irak pot deveni motorul terorismului internațional.

Tendința 3: Afganistan

Afganistanul este încă zona unde este prezentă structura de comandă a AQ (granița dintre Afganistan și Pakistan);

- membri AQ se infiltrează din Pakistan în Afganistan unde execută atacuri rapide, după care se retrag în zona muntoasă de graniță; se apreciază că acțiunile unor membri ai serviciilor pakistaneze de informații, de sprijinire a elementelor AQ, nu se desfășoară din ordinul direct al conducerii pakistaneze.

Tendința 4: Siria

- este principala rută de intrare în Irak a luptătorilor străini, inclusiv de aprovizionare logistică a acestora; regimul de la Damasc este foarte precaut în acțiunile pe care le desfășoară față de luptătorii care tranzitează teritoriul sirian, temându-se de eventuale acțiuni de răzbunare ale acestora; nu se poate estima cu exactitate dacă Siria este capabilă să ia măsurile adecvate de stopare a tranzitului luptătorilor străini către Irak și dacă are voința politică să o facă; Siria ar putea deveni o bază regională care să faciliteze desfășurarea de acțiuni teroriste în alte zone ale lumii.

Tendința 5: Iran

Iranul este un factor geostrategic important;

- crește preocuparea conducerii iraniene de a deține arme nucleare; este înconjurat de zone cu instabilitate; este zonă de tranzit a elementelor AQ din Afganistan și Irak, precum și a teroriștilor din Asia Centrală, care se deplasează pentru pregătire în Pakistan; atitudinea Iranului față de elementele teroriste care tranzitează țara este similară Siriei.

Tendința 6: Dezvoltarea terorismului fundamentalist islamic în Asia de Sud-Est

Principalele organizații teroriste de acest tip care acționează în regiune – „Al-Qaida”, „Jemaah Islamiya”, „Gruparea Abu Sayyaf”, „Laskar Jihad”, „Frontul Islamic de Eliberare Moro” – au următoarele obiective comune:

- înființarea unor state islamice, în care *Sharia* să constituie legea fundamentală a guvernării sau constituirea unui stat pan-islamic;
- eliminarea influenței occidentale și mai ales a celei americane din zonă.

Tendința 7: Fuziuni ale grupărilor teroriste

- tendința de fuzionare a grupărilor teroriste are drept cauze țintele și modul de gândire comune;
- fuzionările permit grupărilor teroriste să devină mai puternice și să reprezinte ideologia globalizării „Jihadului”.

Tendința 8: Acțiunile sinucigașe și folosirea dispozitivelor explozive improvizate (DEI)

- acțiunile sinucigașe și folosirea DEI au devenit metode și mijloace de bază ale grupărilor teroriste (față de luarea de ostatici sau atacurile armate, în trecut); Irakul este considerat un adevărat „centru de excelență” pentru tacticile sinucigașe; tendința este de folosire pe scară largă a atacurilor sinucigașe și a DEI fără avertismente prealabile, ca efect al globalizării ideologiilor grupărilor teroriste.

Tendința 9: Impunerea generației lui Abu Mussab al-Zarqawi

- generația lui Zarqawi este mult mai radicală decât cea a lui Osama bin Laden; bin Laden s-a pronunțat pentru tratamentul egal aplicat diferitelor ramuri ale Islamului, în timp ce Zarqawi are o atitudine radicală față de tot ceea ce este diferit de propria religie și ramură a Islamului; Zarqawi și-a dezvoltat propriile rețele pentru a-și extinde acțiunile în Europa și Africa de Nord; Zarqawi este un personaj controversat în lumea islamică și dependent de evoluția procesului politic din Irak.

Tendința 10: Importanța Levantului

Regiunea Levantului cuprinde Israelul, Iordania, Libanul, Teritoriile Palestiniene și jumătatea vestică a Siriei, având o semnificație aparte pentru extremiștii islamici întrucât a fost parte a fostului Kalifat.

Strategii AQ, mai ales Ayman al Zawahiri, consideră că victoria finală a Islamului nu poate avea loc până nu se stabilește un stat fundamentalist-islamic în Levant, considerat centrul lumii islamice.

Tendința 11: Lupta statelor musulmane în războiul ideologic

Cele mai multe state musulmane au adoptat noi strategii pentru a-și proteja propriile conduceri, care sunt considerate ținte probabile ale grupărilor teroriste și pentru a-și proteja religia națională și a încuraja grupările religioase moderate.

Se poate aprecia că statele musulmane însele și liderii acestora trebuie să aibă o mai bună înțelegere a fenomenului terorist fundamentalist islamic, pentru a putea contribui, mult mai eficient, la limitarea răspândirii ideologiilor violente, extremiste.

Tendința 12: Intensificarea activității teroriste în zona Mării Negre

Principalele surse de risc terorist în zona Mării Negre derivă din faptul că:

- regiunea este o zonă de tranzit și de refugiu, folosită de rețelele teroriste și/sau ale crimei organizate, pe relația Asia Centrală – zona Golfului – Caucaz, spre Europa Centrală și Occidentală; *presiunea extremismului islamist și existența rețelelor de crimă organizată specializate*, cu teritorialitate distinct adjudecată, multe din ele constituite pe criterii etnice, sunt cele două amenințări care ridică cele mai dificile sarcini de monitorizare și anihilare;

- țările riverane angrenate în sprijinirea Coaliției din Irak sunt potențiale ținte ale reacției fundamentalist islamice internaționale, pentru care Irakul continuă să rămână „pământ al Jihadului”, așa cum au fost Afganistanul, Bosnia-Herțegovina sau Cecenia.

În unele țări riverane Mării Negre, acționează, sunt sprijinite sub diferite forme sau sunt reprezentate mai multe organizații teroriste, cum ar fi: „Partidul Muncitorilor din Kurdistan” (PKK, KADEK, KONGRA-GEL), „Ceysullah” („Armata lui Allah”), „Frontul Comandourilor Marelui Orient Islamic”, „Hizbullah” („Hezbollahul Turc”), „Lupii Cenușii”, „Partidul/Frontul Revoluționar de Eliberare a Poporului”, cele de sorginte cecenă, „Organizația Brigăzile Islambuli”, „Jama’at Tabligh”.

Vectorii de propagare a riscurilor teroriste, identificați în regiune, sunt:

- amplificarea acțiunilor grupărilor teroriste de origine extremist-separatistă și fundamentalist-islamică, dezvoltarea cooperării cu organizații teroriste internaționale și încercarea de transformare a unor grupări extremist-separatiste din regiune în celule Al-Qaida;

- radicalizarea mișcărilor separatiste din zona Caucazului, pe fondul deficitului de autoritate statală în unele regiuni (Nagorno-Karabah,

Transnistria), element ce poate fi valorificat de grupări teroriste din interiorul și exteriorul acestor zone, pentru refugiu și pregătirea de noi acțiuni;

- conexiunile dintre evoluțiile din Orientul Mijlociu și dezvoltarea celulelor teroriste din regiunea Marea Neagră-Caucaz.

Având în vedere dinamica proliferării fenomenului terorist în proximitatea de est a României, este posibil ca, în perioada următoare, organizațiile teroriste să încerce:

- amplificarea legăturilor directe între separatiștii ceceni și organizațiile teroriste internaționale;

- creșterea sprijinului motivațional (ideologic, moral, religios, etc.) pe care categorii largi de populație (în special etnicii musulmani din Caucazul de Nord) ar fi dispuși să îl acorde;

- activarea mișcărilor radicale, îndeosebi în statele autonome ruse din Caucazul de Nord, în care rețelele islamice și-au creat deja infrastructura necesară organizării și producerii, fără eforturi suplimentare, a unor acțiuni de natură teroristă.

În ultima perioadă, pe teritoriul Ucrainei (dar și pe cel al Republicii Moldova și F.Ruse) a început să se manifeste activ și influent *wahhabismul*. Astfel, în Ucraina, a luat ființă organizația politică „Partidul Musulmanilor Ucraineni”, redenumită ulterior „Centrul spiritual al musulmanilor din Ucraina”. Se apreciază că, în perioada 1990-1997, au fost înființate 11 organizații musulmane („Arraid”, „Shafakat”, „Al-Fadjr”, „Al-Isra” etc.) considerate că ar avea legături cu organizația internațională „Djamaat-i-Islami” a cărei filială funcționează în localitatea Simferopol.

De asemenea, în ultimii 5 ani, a crescut numărul rebelilor ceceni care fac investiții în Peninsula Crimeea. Aceștia încearcă să facă din Crimeea un spațiu de propagare a ideologiei wahhabite și un teatru de acțiune pentru acte de tip terorist. Rebelii ceceni au cumpărat vile în regiune, desfășoară antrenamente, se instruiesc, propovăduiesc wahhabismul și cheamă în mod regulat la Jihad.

Extinderea fundamentalismului islamic în regiunile nordice ale Mării Negre ar putea constitui, în viitor, o amenințare directă la adresa securității zonei extinse, inclusiv a României.

Tendința 13: Transformarea unor organizații teroriste în formațiuni politice

În prezent, în zona Orientului Mijlociu a apărut o situație inedită: victoria organizației teroriste HAMAS în alegerile parlamentare palestiniene, ceea ce a determinat reconfigurarea spectaculoasă a cadrului relațiilor palestinienilor cu Israelul și cu restul lumii, precum și a întregului proces de pace din Orientul Mijlociu. Analizii politici apreciază că

percepția incompetenței Autorităților Palestiene în guvernarea Fâșiei Gaza, după retragerea israeliană, a condus la obținerea de către HAMAS a 76 din cele 132 de locuri ale noului Parlament palestinian, în timp ce FATAH a obținut doar 43 de locuri. În acest context, s-au prefigurat două dileme esențiale. Pentru HAMAS, dilema constă în lupta pentru menținerea legitimității în calitate de mișcare de rezistență palestiniană, simultan cu inițierea unor acțiuni și adoptarea unei retorici moderate, în scopul realizării obiectivelor politice. Pentru Israel, SUA și Uniunea Europeană, situația este la fel de complexă: acestea nu pot desfășura negocieri oficiale cu o grupare pe care o consideră organizație teroristă, însă, în același timp, trebuie să recunoască HAMAS drept singura grupare palestiniană capabilă să ofere garanții în cadrul procesului de pace cu Israelul.

Pe scurt, în viitorul apropiat, sunt posibile următoarele evoluții:

- HAMAS va evolua treptat spre o politică centristă, dar această mișcare va fi dificilă și discontinuă;

- ar putea să apară noi grupuri extremiste; probabil, chiar rețeaua Al-Qaida va umple golul apărut prin deplasarea HAMAS către centru;

- va continua rolul de factor destabilizator al organizației „Jihadul Islamic”, fiind posibil ca „Brigăzile Al-Aqsa” să i se alăture ;

- gruparea FATAH va rămâne fragmentată între facțiunea celor care se vor opune în mod pașnic HAMAS și cei care vor alege calea violențelor împotriva Israelului; deja, câteva nuclee din FATAH au declanșat tulburări la Ramallah, Bethlehem și Khan Yunis;

- în cazul în care HAMAS nu își va schimba linia politică sau nu va permite Organizației pentru Eliberarea Palestinei să conducă negocierile cu Israelul, procesul de pace va fi blocat în următorii câțiva ani.

Un element important în această ecuație îl reprezintă poziția autorităților ruse, care și-au exprimat disponibilitatea de a purta convorbiri, la Moscova, cu reprezentanți ai mișcării HAMAS, poziție apreciată drept „decizie suverană a F.Ruse” de către purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat al SUA. Totuși, secretarul de stat american, Condoleezza Rice, a declarat că, în urma discuțiilor purtate cu omologul său rus, Serghei Lavrov, a primit asigurări că autoritățile de la Moscova vor cere HAMAS să respecte principiile enunțate în declarația „cvartetului” pentru Orientul Mijlociu și anume: recunoașterea statului Israel, încetarea violențelor și dezarmarea formațiunilor militare.

Pe viitor, se prefigurează o evoluție dificilă a evenimentelor. Rămâne de văzut în ce măsură HAMAS se va dovedi capabilă ca, alături de FATAH, să determine relansarea procesului de pace.

Tendința 14: Transformarea unor mișcări de gherilă în formațiuni (grupuri) teroriste.

Concludent, în acest sens, este aspectul comandourilor sinucigașe formate din femei cecene, așa-numitele „Văduve negre”, precum și cel al unor grupări din America de Sud.

De asemenea, de actualitate este mișcarea de insurgență locală din Baluchistan (Pakistan), care conține grupări locale de gherilă aflate în conflict cu guvernul și care fac trafic de arme și droguri, generează conflicte locale, rebeliuni și corupție sau vizează facilități ale FA. Oricând SUA și Pakistanul pot declara aceste grupări de gherilă ca fiind grupări teroriste.

Tendința 15: Accentuarea terorismului de stat

Terorismul de stat este forma cea mai veche dar și cea mai gravă și mai accentuată a terorismului politic, fiind folosit ca instrument de politici guvernamentale, fie interne, fie în relațiile cu alte țări.

Acest fenomen a cunoscut de-a lungul timpului modalități diferite de manifestare, între care amintim: sclavagismul, Inchiziția, genocidul, deportarea populațiilor, dictatura militară, dictatura politică.

Doctrina terorismului de stat este cea a intoleranței, a naționalismului exacerb, a militarizării societății și a mobilizării întregii populații în fața unui presupus inamic interior sau exterior. Fondul ideologic al terorismului de stat și doctrina pe care o emană justifică asasinatelor și deportările masive, practicarea unui regim sever față de populație, controlul strict al informației și cenzura, neacordarea drepturilor legitime.

Pe de altă parte, tot terorism de stat este termenul prin care este caracterizat și comportamentul în plan extern al unor regimuri politice. La 28 ianuarie 1998, directorul FBI, Louis J. Freeh, a declarat, în fața unei comisii senatoriale americane, că SUA se confruntă cu trei tipuri de terorism internațional, dintre care cel mai acut este pericolul reprezentat de statele care sponsorizează terorismul și anume – Iran, Irak, Siria, Sudan, Libia, Cuba și Coreea de Nord. Acestea violează convenții internaționale, utilizează terorismul ca instrument al politicii lor externe, se angajează direct în acțiuni teroriste, acordă sprijin financiar și material, adăpost și suport diplomatic entităților teroriste.

Iranul - s-a remarcat în ultimii ani, mai ales pe fondul conflictului din Irak, drept unul dintre cele mai active state sponsore ale terorismului, astfel:

- oferă sprijin multiplu următoarelor grupări teroriste: HAMAS, „Hezbollah”, „Jihadul Islamic Palestinian” și „Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul General”, dar și altor entități teroriste din Asia Centrală, Africa și Turcia;

- se află la originea multor atentate teroriste îndreptate împotriva forțelor multinaționale participante la războiul antiterorist, în Irak și Afganistan;

- unele instituții iraniene de stat, cum sunt Corpul Gardienilor Revoluției și Ministerul Informațiilor și al Securității, participă în mod direct la planificarea și executarea unor acțiuni teroriste;

Acestea sunt numai câteva dintre motivele pentru care secretarul de stat american, Condoleezza Rice, a numit Iranul „*banca centrală care finanțează terorismul internațional*”.

Având în vedere cele arătate mai sus, apare firească îngrijorarea statelor democratice ale lumii față de perspectiva dezvoltării programul nuclear al Iranului în domeniul militar.

Siria - acordă sprijin și adăpost mai multor grupări teroriste, din care unele și-au dispus cartierele generale chiar în Damasc: HAMAS, „Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul general”, „Jihadul Islamic Palestinian”, „Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei” (facțiunea condusă de George Habbash).

- permite tranzitul teroriștilor spre Irak și sprijină atacurile teroriste asupra forțelor multinaționale din Irak;

- colaborează cu Iranul pentru destabilizarea Orientului Mijlociu.

Sudanul - constituie, în primul rând, o bază de asistență, adăpost și tranzit al mai multor entități teroriste cum sunt: „Al-Qaida”, „Jihadul Islamic Egiptean”, „Al-Gama’a al Islamiyya”, „Jihadul Islamic Palestinian”, HAMAS. De asemenea, autoritățile sudaneze au încălcat o rezoluție a Consiliului de Securitate al ONU, refuzând predarea celor trei suspecți implicați într-o tentativă de asasinat împotriva președintelui egiptean, Hosni Mubarak.

Libia - după 11 septembrie 2001, Libia și-a modificat atitudinea, a început să coopereze și a luat o poziție critică față de acțiunile teroriste.

Coreea de Nord - din punct de vedere economico-social este o țară considerată „muribundă”, condusă de un regim totalitar, deosebit de dur și de crud, în care execuțiile publice, după procese sumare, constituie un fapt obișnuit. Specialiștii apreciază la unul sau două milioane victimele perioadelor de foamete derulate din 1990, la o populație de circa 22 de milioane. În 10 ani speranța de viață s-a redus cu 6 ani, în pofida substanțialelor ajutoare alimentare acordate – numai în 2001, SUA au livrat Coreei de Nord aproximativ 100.000 de tone de alimente, iar UE a acordat un ajutor financiar de două sute de milioane de euro. Există serioase motive de temere că cel puțin o parte din această sumă a fost cheltuită pentru sporirea arsenalului nuclear și convențional al regimului de la Phenian. Reamintim că, în 1994, în plină perioadă de foamete, Coreea de Nord cumpăra, din Federația Rusă, 40 de submarine de luptă!^[5]

⁵ Ibidem, p. 199.

În plus, regimul nord-coreean acordă sprijin „Ligii Comuniste Japoneze – Facțiunea Armata Roșie” și este suspectată că furnizează armament grupării teroriste filipineze „Frontul Eliberării Islamice Moro”.

De asemenea, practică șantajul nuclear, în scopuri politice și economice. Astfel, în 1998, Coreea de Nord a lansat o rachetă balistică deasupra Japoniei, demonstrându-și caracterul agresiv și capacitatea de a pune în pericol securitatea regională și mondială. Se estimează că, din 1985, Coreea de Nord a vândut cel puțin 540 de astfel de rachete Libiei, Iranului și altor țări, iar din 1998, ar fi livrat 480 de rachete, de tipul Scud, Irakului, Iranului și Egiptului. Atunci când i s-a cerut liderului nord-coreean să stopeze traficul de rachete a argumentat că țara sa are nevoie de banii respectivi, dar când i s-a dat o sumă echivalentă, ca sprijin financiar nerambursabil, vânzările au continuat.^[6]

Cuba - întreține legături cu unele state care sponsorizează terorismul și acordă sprijin și adăpost unor organizații teroriste, cum sunt: ETA, „Forțele Armate Revoluționare Columbiene” (FARC) și „Armata de Eliberare Națională” (ELN).

Trebuie subliniat faptul că, în ultimii ani, activitățile teroriste ale Cubei și Coreei de Nord s-au diminuat considerabil, pe măsură ce economiile lor au continuat să regreseze. Spre exemplu, Cuba încearcă să depășească izolarea internațională în care se află prin cultivarea unor relații mai bune cu celelalte state și printr-un program de dezvoltare a economiei, mai ales a turismului.

III. Prevenirea și combaterea terorismului internațional

Strategia națională a SUA de combatere a terorismului, lansată în februarie 2003, prevede că natura terorismului actual este în continuă schimbare, iar tendința ca acesta să corespundă elementelor definitorii ale terorismului internațional este tot mai evidentă. În același timp, anticipează disponibilitatea armelor de distrugere în masă (ADM), chimice, radiologice, biologice și nucleare (CRBN) pentru potențialele atacuri teroriste în viitor.

În domeniul terorismului internațional, strategia de combatere a terorismului prevede ca *principale obiective*: distrugerea teroriștilor și a organizațiilor lor; interzicerea totală a finanțării, sprijinirii sau găzduirii organizațiilor teroriste; întărirea și susținerea efortului internațional de luptă împotriva terorismului; asumarea unor acțiuni hotărâte de reducere – dispariție a fenomenului terorist susținut de state sponsor; diminuarea condițiilor favorizante acțiunilor teroriste sau sprijinului acestora;

⁶ Ibidem, p. 198.

asigurarea permanentă a securității cetățenilor și intereselor americane în țară și în lume.

În aceeași manieră, *Strategia europeană de securitate*, adoptată la 20 iunie 2002, la Tessaoniki – Grecia, analizează noul mediu global de securitate, definește terorismul drept o *amenințare strategică globală* și identifică noi riscuri și amenințări strategice la adresa securității europene: proliferarea armelor de distrugere în masă și crima organizată transnațională.

De asemenea, documentul face referire la unele baze Al-Qaida descoperite în Spania, Belgia, Germania, Italia și Anglia, Europa fiind, în același timp, o țintă pentru teroriști dar și un loc în care membrii organizațiilor trăiesc sau planifică acțiuni.⁽⁷⁾

Urmare firească, în acord cu obiectivele strategice, politica europeană viitoare trebuie să se bazeze pe trei principii, și anume: mai multă coerență; mai multă capacitate; mai multă cooperare.

Potrivit *Concepției militare NATO de apărare împotriva terorismului*, principala sursă de amenințare, în sfera terorismului, o constituie extremismul religios islamic și separatismul pe baze religioase și ideologice.

Racordată la efortul internațional de combatere a terorismului și România a adoptat o serie de măsuri, începând cu completarea cadrului legislativ existent.

Astfel, a fost elaborată și aprobată *Strategia națională de prevenire și combatere a terorismului*⁽⁸⁾, care, după ce realizează o radiografie a fenomenului terorist internațional, prevede obiective majore ale acțiunii naționale de prevenire și combatere a acestuia.

Ulterior, la 25 noiembrie 2004, Parlamentul României a adoptat *Legea 535 privind prevenirea și combaterea terorismului*, document care definește terorismul și entitățile teroriste, stabilind totodată trăsăturile actele teroriste. De asemenea, Legea 535 prevede că, la nivel național, activitatea de prevenire și combatere a terorismului se organizează și se desfășoară în mod unitar, cooperarea în domeniu realizându-se ca *Sistem național de prevenire și combatere a terorismului*, la care participă principalele autorități și instituții publice. În cadrul acestui sistem, Serviciul Național de Informații are rol de coordonare tehnică.

⁷ O anchetă realizată de ziarul britanic „The Observer” evidențiază amploarea fără precedent a noilor rețele islamice create în Europa, după atentatele din 11 septembrie 2001. Concluzia se bazează pe discuțiile cu oficiali din serviciile de informații, înregistrările convorbirilor dintre militari și rapoartele serviciilor secrete

⁸ Conform Hotărârii C.S.A.Ț. nr.36 din 05.04.2002.

La rândul său, *Strategia de Securitate Națională a României* (proiect), identifică terorismul internațional de sorginte extremist-religioasă, structurat în rețele transfrontaliere, drept cea mai gravă amenințare la adresa vieții, libertății și democrației, astfel încât imperativul contracarării acestui flagel și al cooperării forțelor democratice pentru contracararea lui constituie o cerință vitală, inclusiv prin acțiuni comune desfășurate în zonele care generează terorism.

Având în vedere că teza potrivit căreia actualul hiperterorism islamic, al cărui exponent este Al-Qaida, este determinat de sărăcie, pare a nu fi confirmată de realitate, cel puțin drept cauză exclusivă, este necesar ca strategiile globale de combatere a acestuia să nu se axeze, în primul rând, pe extirparea sărăciei și a inegalităților. În caz contrar, orice politică de apărare împotriva acestui flagel ar fi subordonată unui deziderat vag și îndepărtat, într-un pretins univers perfect și și ar justifica inacțiunea în acest domeniu.

Lupta împotriva terorismului presupune luarea de măsuri specifice, atât la nivelul organismelor naționale cât și internaționale. Măsurile vizează, în principal: intensificarea cooperării internaționale în problema prevenirii și combaterii terorismului, gestionarea mai atentă și responsabilă a informațiilor care vizează terorismul de orice fel, monitorizarea atentă a membrilor rețelelor teroriste, identificarea punctelor critice ale rețelelor teroriste, crearea unei baze de date / sistem electronic de evidență a rețelelor teroriste, monitorizarea statelor care sponsorizează terorismul.

- Pentru un răspuns eficient împotriva terorismului, este necesară diviziunea muncii, fiecare organizație poate contribui cu expertiza sa, iar pentru început sunt de dorit suprapunerile în loc de domenii rămase neacoperite;

- Cei mai potriviți actori care să conducă lupta împotriva terorismului sunt NATO, Uniunea Europeană și SUA;

- Pentru a diversifica răspunsurile date terorismului este necesară stabilirea unui obiectiv și a unor strategii comune, având la bază o definiție comun acceptată a terorismului;

- Răspunsul împotriva terorismului trebuie să fie global și inter-instituțional, astfel încât să folosească avantajele comparative oferite de fiecare organizație;

- Un răspuns cuprinzător împotriva terorismului trebuie să trateze inclusiv cauzele acestui fenomen, cum sunt ideologia și extremismul religios;

- NATO asigură un cadru unic de cooperare și acțiune politico-militară, planificarea comună a apărării și interoperabilitatea, inclusiv cu partenerii, fiind baze solide pentru construirea unui răspuns adecvat;

- Este necesară ratificarea tuturor convențiilor și protocoalelor internaționale care sprijină combaterea terorismului și asigurarea legitimității tuturor acțiunilor împotriva terorismului.

Combaterea (contracararea) terorismului are în vedere, în general, aspecte cu privire la prevenire, descurajare, reacție și previziune, cuprinzând totalitatea măsurilor antiteroriste și contrateroriste luate de state (mai puțin statele care sponsorizează terorismul) pentru a cotracara pericolul; măsurile de specialitate inițiate de organele militare, organele din sistemul ordinii publice și de către profesioniștii pe linie de pază și protecție, pentru reducerea posibilității unui atac terorist împotriva unui anumit obiectiv. Se au în atenție și acțiunile ce trebuie întreprinse ca ripostă la un act terorist.

Combaterea terorismului la nivel mondial, regional și statal cunoaște, în ultima vreme, noi parametri, ca urmare a pericolozității acestui fenomen pentru securitatea națională a statelor, dar și ca reacție de răspuns la faptul că acesta a proliferat, mai ales în ultimii ani.

Succesul în lupta împotriva terorismului este determinat de: consolidarea coaliției internaționale contrateroriste, soluționarea unor conflicte regionale, câștigarea încrederii musulmanilor, atitudine fermă față de statele care sponsorizează terorismul, împiedicarea accesului teroriștilor la armele de distrugere în masă, transformarea organismelor și organizațiilor internaționale (ONU, NATO, OSCE), o nouă ordine economică mondială.

IV. Concluzii

În ultimii 60 de ani, sistemul internațional de securitate a avut drept grilă de interpretare bipolarismul. După 11 septembrie 2001, măsurile luate de către puterile democratice, îndeosebi constituirea coaliției antiteroriste, au determinat pe unii autori să vorbească despre „*cel de-al patrulea război mondial*”.⁹ Acest război opune două tabere:

hiperterorismul și țările din coaliția antiteroristă. De aceea, toată interpretarea geostrategiei și geopoliticii globului se face pornindu-se de la acest fenomen.

Agresiunile terorismului din ultimii aproximativ 25 de ani nu au fost tratate pe măsura pericolozității lor și nu au fost analizate ca fragmente dintr-un război sistematic și de ansamblu. Au fost considerate niște operațiuni izolate, inițiative individuale ale unor fanatici. S-a dovedit, de fapt, că este vorba despre o ofensivă metodică a unor extremiști tot mai bine organizați, echipați, informați, finanțați și tot mai fanatizați, gata oricând să execute misiuni sinucigașe pentru uciderea „necredincioșilor”.

⁹ Norman Podhoretz, “How to win World War IV”, în Commentary, februarie 2002.

De aceea a fost declanșat un război global împotriva terorismului, care trebuie să se transforme în război total, pentru că terorismul trebuie să fie combătut oriunde pe glob, sub toate formele sale de manifestare, prin toate mijloacele legale la dispoziție și în toate planurile: politic, economic, financiar-bancar, cultural, religios.

Armata României este parte activă a acestui efort și atât cei aproximativ 2.000 de militari din teatrele de operații cât și cei din țară, cu atribuții în domeniu, în cadrul Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului, își aduc contribuția, uneori cu prețul vieții, la combaterea, diminuarea și punerea sub control a acestui teribil flagel.

De acum, orice potențială acțiune teroristă va trebui să fie descurajată printr-o ripostă hotărâtă. Iată cum *descurajarea*, ca termen specific Războiului Rece, revine în actualitate sub o altă formă și în legătură cu alt tip de amenințare – amenințare asimetrică. Acesta este mediul actual de securitate, deosebit de complex și contradictoriu, în care se manifestă actorii statali și nonstatali.

De succesul acțiunii totale împotriva terorismului va depinde, probabil, în mare măsură, pacea și stabilitatea mondială în secolul XXI. Consecințele unui eventual insucces nu doresc să le abordez deoarece pot fi sintetizate printr-un singur cuvânt: APOCALIPSA.

Bibliografie

1. Legea privind prevenirea și combaterea terorismului, nr. 535/2004, Monitorul Oficial nr.1.161/08.12.2004;
2. Legea privind securitatea națională a României, 2003;
3. Strategia de Securitate Națională a României (proiect 2006);
4. Strategia Națională de Prevenire și Combatere a Terorismului, aprobată prin Hotărârea C.S.A.Ț. nr.36/05.04.2002.
5. Protocol de organizare și funcționare a Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului, aprobat prin Hotărârea C.S.A.Ț. nr. 067/17.07.2002.
6. Balaban Constantin Gheorghe, „Problemele terorismului în dreptul internațional”, revista „Impact strategic” nr. 3-4/2003.
7. Onișor Constantin, Studii de cercetare științifică privind strategiile generale de combatere a terorismului, București, 2004.
8. Marret J.L., “Tehnicile terorismului”, Editura Corint, București – 2002;
9. Popescu Ilie, N.Rădulescu și N.Popescu, „Terorismul internațional – flagel al lumii contemporane”, Editura M.A.I., București – 2003;

10. Revel Jean-Francois, „Obsesia antiamericană”, Editura „Humanitas”, București – 2004;
11. „National Strategy for Combating Terrorism”, Departamentul de Stat al S.U.A., WASHINGTON D.C., 2003.
12. Podhoretz Norman, “How to win World War IV”, în “Commentary”, februarie 2002;
13. Stanciu Ion Aurel, “Terorismul internațional și implicațiile lui asupra securității naționale a României”, lucrare de curs, Colegiul Național de Apărare, București, 2001;
14. “Viitorul posibil val al terorismului islamist în Europa”, Defense and Foreign Affairs, Strategic Policy-Septembrie 2003.
15. Buletine informative, sinteze, note, elaborate de structurile cu atribuții în domeniul siguranței și informațiilor din cadrul Ministerului Apărării Naționale.
16. David Meir-Levy, „Terrorism: The Root Causes”, <http://www.frontpagemagazine.com/Articles/Read Article.asp>

CONCEPȚIA DE ASIGURARE A ORDINII PUBLICE
ÎN ROMÂNIA

Dr. Gheorghe POPA,*
Cornel CIOCOIU*

Presenting this proposed working for debating, the authors submit to Your attention the fulfilled steps which aiming the compatibility of the Romanian Public Order System with those of the European Union countries, starting from achievement of legal framework, that must response to the stipulated objectives, targeting the functional and organizational reform of their own system.

Taking into account the up mentioned context, it is presented the existed legal framework regarding the dealing with public order in Romania, fixing the aspects linked by delimitation of competencies between the Police and Gendarmerie structures, regulating the elimination of parallelism and superposition between forces belonging to the two institutions, at the same time.

There are tackling, also, the achieved progresses made for the improvement of Police activity, considering the reorganizing of public order police structures, the intervention to the citizen' s calls, as well as the participation of other institutions created for the enhancing of safety community level.

Asigurarea climatului de normalitate civică, de ordine și siguranță publică a reprezentat permanent o prioritate pentru societatea românească, care prin structurile sale specializate a căutat să identifice cele mai eficiente forme și modalități de realizare a acestui obiectiv.

Necesitatea armonizării și compatibilizării sistemului românesc de ordine publică cu cele din statele Uniunii Europene a generat, de asemenea, căutări permanente pentru realizarea unui cadru juridic și acțional eficient care să răspundă transformărilor și obiectivelor preconizate în plan structural și funcțional, prin asigurarea resurselor umane și financiare necesare materializării acestora.

* conferențar universitar doctor – Inspectoratul General al Poliției Române

* Inspectoratul General al Poliției Române

În acest scop, procesul de elaborare și adaptare a cadrului legislativ și dispozițional a vizat delimitarea competențelor și atribuțiilor instituțiilor implicate, precum și alinierea la standardele din spațiul european, fiind adoptate următoarele acte normative:

- Legea nr 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române care sunt prevăzute structura organizatorică și atribuțiile poliției, drepturile și obligațiile polițiștilor. Totodată, sunt stipulate organizarea și atribuțiile Autorității Teritoriale de Ordine Publică.

- Legea nr. 550/2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române care sunt prevăzute structura organizatorică și atribuțiile jandarmeriei, drepturile și obligațiile jandarmilor;

- Legea nr. 371/2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea Poliției Comunitare care sunt prevăzute structura organizatorică și atribuțiile acestei structuri, drepturile și obligațiile funcționarilor publici;

- H.G. nr. 196/2005 pentru aprobarea Strategiei MAI de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale care stabilește scopul, direcțiile de acțiune și principiile strategiei de realizare a ordinii și siguranței publice, atribuțiile forțelor de ordine și siguranță publică.

Acest act normativ **a realizat delimitarea competențelor între structurile Poliției și Jandarmeriei**, în ceea ce privește asigurarea ordinii publice, concomitent cu eliminarea paralelismelor existente, prin implementarea principiului complementarității.

Potrivit acestui document:

- **Poliția Română** menține ordinea și siguranța publică la nivel național;

- **Jandarmeria Română** asigură și restabilește ordinea și siguranța publică la nivel național, asigură paza unor obiective de importanță deosebită pentru activitatea statului și strategice, precum și protecția transporturilor de valori importante și speciale, asigură paza și ordinea publică la instanțele de judecată, execută misiuni de menținere a ordinii publice în zone teritoriale bine determinate: stațiuni montane și pe litoral, prin structuri specializate și acționează ca o forță de poliție europeană, participând cu structuri special constituite la gestionarea civilă a crizelor, la solicitarea organismelor internaționale.

Cooperarea la nivelul celor două instituții se execută permanent pe două paliere: misiuni permanente și temporare de menținere a ordinii publice. Pentru reglementarea modului de cooperare s-a elaborat un *Plan cadru de cooperare între Inspectoratul general al Poliției Române și Inspectoratul General al Jandarmeriei Române pentru îndeplinirea unor misiuni de menținere a ordinii publice, pentru prevenirea și descoperirea*

infrafracțiunilor în stațiuni montane, și pe trasee turistice din zona acestora, precum și pe Litoralul Mării Negre, în stațiuni balneare sau în alte zone de interes operativ.

În baza acestui document, la nivel teritorial, inspectoratele de poliție și jandarmerie au elaborat planuri de cooperare.

De asemenea, a fost întocmită *Metodologia privind cooperarea dintre Poliția Română și Jandarmeria Română în localitățile unde funcționează structuri montane ale Jandarmeriei*, care presupune:

- furnizarea reciprocă de date privind evoluția situației operative;
- facilitarea accesului jandarmeriei la bazele de date și la mijloacele de comunicație ale poliției;
- realizarea unei strategii comune de intervenție la evenimentele sesizate prin sistemul unic de apeluri de urgență „112”;
- delimitarea zonelor și itinerarelor de patrulare pentru Poliție și Jandarmerie stabilite în baza analizei situației operative.

Poliția Română, prin structurile specializate desfășoară următoarele misiuni:

a) menține ordinea și siguranța publică pe teritoriul localităților urbane și rurale, asigură patrularea, prevenirea și combaterea criminalității stradale, prin organizarea de dispozitive de ordine și siguranță publică cu efective specializate;

b) asigură consilierea cetățenilor și instituțiilor publice, prin personalul poliției de proximitate;

c) asigură ordinea publică în stații, triaje de cale ferată, patrularea trenurilor de călători și combaterea infracțiunilor prin structurile de specialitate;

d) desfășoară activități specifice, premergător și pe timpul manifestațiilor publice, pentru obținerea de date și informații și rezolvarea situațiilor din competență, asigură desfășurarea normală a circulației în zonă și pe traseele de deplasare a manifestanților și, la nevoie, participă cu echipe de cercetare-triere specializate;

e) sprijină unitățile de jandarmi cu date și informații, pentru asigurarea sau restabilirea ordinii și liniștii publice, cu ocazia desfășurării adunărilor publice, mitingurilor, manifestărilor cultural-sportive și altele asemenea.

f) asigură, potrivit investiției cu competențe de poliție judiciară, cercetarea infracțiunilor săvârșite în mediul urban și rural.

Jandarmeria Română, prin structurile mobile de ordine publică și cele specializate desfășoară următoarele misiuni:

a) asigurarea ordinii publice la întruniri și manifestații (mitinguri, marșuri, demonstrații, procesiuni, acțiuni de pichetare, promoționale, comerciale, activități cultural-artistice, sportive, religioase, comemorative) și pe timpul vizitelor oficiale ale demnitarilor români și străini;

b) intervenția și restabilirea ordinii publice la nivel național pe timpul desfășurării manifestărilor publice, sportive sau a altor activități cu participarea unui public numeros;

c) intervenția pentru combaterea manifestărilor de violență, între diferite grupuri turbulente sau pentru capturarea și neutralizarea infractorilor care folosesc arme de foc ori alte mijloace ce pun în pericol siguranța persoanei, bunurilor, valorilor și transporturilor speciale;

d) asigurarea măsurilor de ordine publică și participarea în comun cu alte structuri abilitate la misiuni de salvare-evacuare a persoanelor și bunurilor afectate de incendii, catastrofe, explozii, calamități, epidemii etc.;

e) participarea la misiuni în sprijinul poliției, la solicitare sau pe baza planurilor de cooperare, prin executarea de acțiuni în comun în zone și locuri cu potențial criminogen ridicat;

f) participarea, pe baza planurilor de cooperare aprobate de ministrul administrației și internelor, la menținerea ordinii și siguranței publice, în stațiunile montane și de pe litoral sau în alte zone de interes operativ;

g) urmărirea și prinderea evadaților, dezertorilor și altor persoane despre care există date și indicii temeinice că intenționează să săvârșească sau au săvârșit infracțiuni ori care se sustrag măsurii arestării preventive, executării pedepselor privative de libertate sau se opun executării hotărârilor judecătorești;

h) participarea la căutarea și salvarea persoanelor/turiștilor care se află în pericol.

Poliția Comunitară are următoarele atribuții:

a) asigură ordinea și liniștea publică în zonele și locurile stabilite prin planul de pază și ordine publică, previne și combate încălcarea normelor legale privind curățenia localităților și comerțul stradal, precum și alte fapte stabilite prin hotărâri ale consiliului local;

b) participă la asigurarea măsurilor de ordine, cu ocazia adunărilor publice, mitingurilor, manifestărilor cultural-artistice și sportive organizate la nivel local;

c) intervine, împreună cu organele abilitate, la solicitarea cetățenilor, pentru aplanarea stărilor conflictuale, prinderea unor făptuitori, rezolvarea

unor cazuri sociale, stabilirea situațiilor de fapt sesizate și rezolvarea acestora;

Menținerea ordinii publice reprezintă ansamblul măsurilor, activităților și acțiunilor organizate și desfășurate cotidian de către forțele de ordine și siguranță publică, pentru funcționarea normală a instituțiilor statului, protejarea și respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, a normelor de conduită civică, regulilor de conviețuire socială, a celorlalte valori supreme, precum și a avutului public și privat.

Asigurarea ordinii publice cuprinde măsurile ce se întreprind pentru respectarea legalității, prevenirea și descurajarea unor acțiuni care vizează tulburări sociale sau manifestări de violență pe timpul adunărilor și manifestațiilor publice, activităților culturale și sportive, precum și altor manifestări similare cu participare numeroasă și se asigură de forțele principale și de sprijin, potrivit competențelor.

Restabilirea ordinii publice reprezintă ansamblul măsurilor legale întreprinse pentru repunerea acesteia în situația inițială, atunci când a fost tulburată grav, cu mijloace pașnice ori prin folosirea exclusivă a forței.

Această nouă abordare a impus, pe cale de consecință, **reformarea sistemului de ordine publică** din structura Poliției Române, având ca obiective principale:

- apropierea poliției de comunitate;
- reducerea timpului de răspuns la evenimentele semnalate;
- eficientizarea activității de menținere a ordinii publice prin creșterea numărului de polițiști în dispozitivele de siguranță publică, a nivelului de pregătire a acestora, precum și prin realizarea unui management flexibil;
- descentralizarea actului decizional de la nivel central la nivelul polițiilor municipale și orașenești.

În vederea realizării acestor obiective **sistemul de ordine publică din mediul urban a fost reorganizat pe 4 compartimente:**

- *proximitate* (un polițist la 10-15.000 locuitori), pentru cunoașterea preventivă și pro-activă a problemelor comunității, care provoacă teamă și nesiguranță, precum și a cauzelor generatoare a criminalității, abordarea acestora, rezolvarea sau îndepărtarea lor în strânsă legătură cu populația și cu alte instituții.

- **siguranță și patrulare**, constituit pentru a menține ordinea publică și de a asigura intervenția operativă la evenimente. Teritoriul polițiilor municipale, orașenești și secțiilor de poliție este împărțit în sectoare de siguranță publică (zone la DGPMB) în funcție de situația operativă și resursele umane și logistice alocate pentru acoperirea lor. În funcție de

evoluția situației operative, secoarele de siguranță publică sunt acoperite cu polițiști, care execută activități de patrulare, exclusiv în teren, în uniformă, cu câinele de însoțire, pedestru sau cu mijloace auto (motoscuter, motocicletă, autoturism).

- *criminalitate judiciară*, destinat soluționării lucrărilor și cauzelor penale cu autori cunoscuți sau în care aceștia nu sunt identificați și desfășurarea activităților de cercetare penale pentru faptele date în competență.

- *sisteme de pază* – compartiment ce asigură îndeplinirea atribuțiilor poliției pe linia pazei obiectivelor, bunurilor, valorilor și protecția persoanelor.

La nivelul municipiilor și orașelor care au parchete locale **au fost create structuri de poliție rurală**, care includ mai multe birouri și posturi comunale de poliție, grupate în funcție de situația operativă, întinderea și configurația teritoriului. În cadrul acestor structuri funcționează **2 compartimente**:

- *criminalitate judiciară*, pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor îndreptate împotriva vieții, integrității corporale, libertății, demnității persoanei și avutul acesteia, comise pe raza birourilor și posturilor de poliție comunale din zona de competență, prin preluarea sarcinilor ce revin formațiunilor de investigații criminale de la polițiile municipale și orașenești.

- *siguranță publică* – constituit pentru coordonarea activității de patrulare ce se execută la nivelul birourilor și posturilor de poliție comunale.

Mutațiile survenite în evoluția situației operative au impus reactualizarea conceptului de ordine publică.

În acest sens s-a elaborat **Concepția actualizată de organizare și acțiune a structurilor poliției de ordine publică**, care, în principal se axează pe permanentizarea în sectorul de siguranță publică a polițiștilor de proximitate, de criminalitate judiciară și de siguranță publică, realizarea intervenției la evenimentele sesizate în mediul urban și rural, reglementarea unor noi modalități de cunoaștere a populației și apropierea de comunitate.

Conform acestui document, activitatea de patrulare este organizată pe raza sectoarelor de siguranță publică, în funcție de concluziile rezultate din analiza zilnică a situației operative și a hărții criminogene.

Patrurile pedestre acționează în zonele cu situație operativă complexă, unde se concentrează un număr mare de persoane, unități comerciale, instituții publice, etc, ori unde accesul cu mijloace auto este dificil, pentru asigurarea vizibilității și prevenției, iar cele auto desfășoară

activități specifice acoperind în special locurile unde frecvent se înregistrează infracțiuni.

Intervenția la evenimentele sesizate se realizează pe principiul **“cel mai apropiat polițist de locul evenimentului intervine”**. Ca elemente de noutate, se introduc **patrula specială de intervenție și zona specială de siguranță publică**.

Patrula specială de intervenție are ca atribuții:

- acordarea de sprijin la intervențiile patrulelor în care sunt polițiști cu experiență redusă, preluând cazurile dificile;

- înlocuirea unei patrule când aceasta intervine și părăsește sectorul de responsabilitate pentru mai mult timp;

- preluarea cazurilor și continuarea verificărilor pentru situațiile care presupun activități complexe, din competența lor (amprentări, fotografiari, număr mare de persoane ce trebuie audiate etc)

- efectuarea unor activități de patrulare pe itinerare prestabilite, cu puncte obligatorii de staționare în scopul supravegherii zonei respective și realizarea efectului preventiv

- intervenția la evenimentele sesizate pe principiul „cel mai apropiat polițist, intervine”.

Zona specială de siguranță publică este constituită prin dispoziția șefului subunității când pe un spațiu restrâns se concentrează un fenomen criminogen evident (violente, trafic și consum de droguri, prostituție etc) și încetează când cauzele care au determinat-o au fost înlăturate. În această zonă se instituie dispozitiv suplimentar de siguranță publică, cu folosirea polițiștilor de la alte structuri.

Activitățile desfășurate anual pentru asigurarea ordinii și siguranței publice pe teritoriul unităților administrativ-teritoriale se realizează de structurile specializate ale Ministerului Administrației și Internelor conform **Planului unic de ordine și siguranță publică**.

Planul unic de ordine și siguranță publică se întocmește sub coordonarea și autoritatea șefului unității teritoriale de poliție, cu participarea tuturor structurilor cu atribuții în domeniu (poliție, jandarmerie, poliție de frontieră, pompieri) și a reprezentantului Autorității Teritoriale de Ordine Publică.

Planul unic de ordine și siguranță publică cuprinde: elementele situației operative, misiunile și zonele de responsabilitate, permanente și temporare, pentru fiecare componentă de ordine publică, dispozitivele de ordine și siguranță publică, forțele aflate la dispoziție și suportul logistic, modul de executare a activităților specifice, instruirea și controlul dispozitivelor și organizarea cooperării între structurile participante.

Dispozitivele de menținere a ordinii publice pe raza localităților urbane și rurale sunt organizate și coordonate de șefii unităților de poliție, care, în funcție de elementele situației operative, vor solicita forțe suplimentare de la structurile cu atribuții în domeniu, conform competențelor stabilite prin actele normative în vigoare.

Concomitent cu aceste demersuri, în vederea **creșterii operativității în intervenție și reducerea timpului de reacție la evenimentele sesizate**, în România s-au înființat 48 dispecerate pentru preluarea apelurilor de urgență prin „Sistemul unic 112”. Concepția de acțiune în această privință are ca principiu esențial **deplasarea polițistului aflat cel mai aproape de locul evenimentului**.

De asemenea, la nivelul întregii țări a fost extins Conceptul „*NĂVODUL*”, care presupune o acțiune sincronizată de blocare a ieșirilor din localitățile în care s-au produs evenimente, sesizate imediat momentului comiterii. Acest mod de acțiune este utilizat mai ales în cazul furturilor de autovehicule și pentru infracțiunile în care autorii utilizează autovehicule pentru părăsirea locului unde au comis fapta penală.

O altă politică în domeniul ordinii publice a constituit-o, pe de o parte, **sporirea forțelor destinate menținerii climatului de ordine publică prin atragerea participării celorlalte instituții cu atribuții în domeniu și rezolvarea problemelor comunitare**, iar pe de altă parte, **decongestionarea poliției de ordine publică de sarcinile care exced rolului său esențial**.

Principalul partener al poliției în activitatea de asigurare a ordinii publice este jandarmeria, ca forță suplimentară ce acționează pentru asigurarea ordinii publice la întruniri și manifestații, precum și pentru menținerea ordinii publice, în stațiuni montane, pe traseele turistice din zona acestora, pe Litoralul Mării Negre, în stațiuni balneare sau în alte zone de interes operativ .

O altă forță implicată în activitatea de asigurare a ordinii publice este Poliția Comunitară, care desfășoară, în principal, activități specifice în parcuri, școli, piețe, precum și pentru respectarea legislației în domeniul protecției mediului, comerțului stradal și salubrității. Poliția Națională a lansat **conceptul Poliției Locale** (a primăriilor), fiind stabilite **5 municipii pilot**, unde au fost organizate structuri de poliție a primăriilor. Pentru organizarea, pregătirea și asigurarea funcționării acestor structuri **polițiști de ordine publică și rutieră au fost detașați pentru sprijin și îndrumare**.

În perioada următoare, factorii de decizie de la toate nivelele vor evalua viabilitatea conceptului și costurile financiare necesare extinderii acestuia la nivel național.

Pentru asigurarea bunei desfășurări și sporirii eficienței serviciului polițienesc, în conformitate cu prevederile legale, **a fost constituită și funcționează pe lângă fiecare Consiliu Județean (Consiliul General al Municipiului București) Autoritatea Teritorială de Ordine Publică**, organism cu rol consultativ destinat reprezentării și promovării intereselor comunității în scopul realizării unui climat de siguranță și securitate publică corespunzător.

La finele fiecărui an, acest organism, în urma consultării populației și în baza concluziilor rezultate din analiza situației operative, elaborează un plan strategic pentru anul următor, cuprinzând principalele obiective ce trebuie îndeplinite de unitățile de poliție și indicatorii de performanță minimali.

De asemenea, Autoritatea Teritorială de Ordine Publică identifică resurse financiare pentru dotarea structurilor de poliție cu logistică necesară creșterii eficienței serviciului polițienesc.

Între aceste structuri există relații de parteneriat, realizând un sistem integrat de prevenire și combatere a criminalității, în special cea stradală, obiectivul primordial fiind acela de asigurare a siguranței cetățeanului.

O NOUĂ DOCTRINĂ DE ACȚIUNE A JANDARMERIEI ROMÂNE?

Ovidiu VASILICĂ*

« La solution réside dans le pragmatisme: il faut chercher à bâtir pas à pas des outils très concrets plutôt que des cathédrales »

Général Gérard Bezacier

The latest law and active evolutions in the national security domain have a clearly separation between of the Romanian Gendarmerie and the 'army' and make an organized police (gendarmerie is one of the main public order forces, the civilian essence of the institution forces, less military missions, having a gendarmerie which is one of the European Police Forces and European Gendarmerie Forces).

Having a doctrine there will be better missions and solutions. It ensures a legal structure and proves that the institution is strong, able to be modernized and ready to change according both to the social changes being connected to the latest innovations from the police forces with military statute and with civilian statute.

Recentele evoluțiile legislative și acționale în domeniul securității naționale precum și cele incluse în noul pachet legislativ referitor la securitatea națională marchează în mod clar distanțarea efectivă a Jandarmeriei Române de sectorul „armată” și realizarea inserției organizaționale în sectorul „poliție”.

Această abordare este în corelație cu evoluțiile post Războiul rece în care misiuni de esență civile încredințate altădată militarilor, sau unor structuri militarizate revin în locul lor firesc: în spectrul civil pentru că dacă înainte doctrine și practici legau organizarea militară de eficacitatea polițienească această gândire pare astăzi desuetă.

În acest context evolutiv, noua inserție organizațională caracterizată de: poziționarea jandarmeriei în cadrul forțelor principale de ordine și siguranță publică, esența civilă a misiunilor instituției, reducerea ponderii misiunilor militare, profesionalizarea și includerea jandarmeriei în cadrul forțelor contribuitoare la Forța de Poliție Europeană și la Forța de

* comandant, Școala de Aplicație pentru Ofițeri “Mihai Viteazul” a Jandarmeriei Române

Jandarmerie Europeană, nu poate să fie fără urmări asupra doctrinei de acțiune a instituției.

Definită prin sintagma – forță de poliție cu statut militar – jandarmeria trebuie să-și crească eficacitatea acțiunii într-un context în care pare desuet să pui în comun organizare militară și eficacitate polițienească. Din această țesătură de idei reies în mod firesc o serie de întrebări: Există o doctrină de acțiune a jandarmeriei? Dacă această gândire este desuetă, mai este necesară o doctrină? De ce doctrină de acțiune? Această doctrină are o esență militară sau una civilă? Care ar fi riscurile și amenințările care ar trebui tratate prin prisma doctrinei de acțiune? Care ar fi conceptul sau conceptele de bază ale acestei doctrine? Care ar fi efectele ei?

Un răspuns la aceste întrebări poate fi obținut prin abordarea succesivă a raporturilor dintre doctrină și acțiune, a necesității doctrinei, a riscurilor care trebuie să genereze răspunsuri doctrinare, a unor idei și concepte.

1. Doctrină și acțiune

La prima vedere termenul de doctrină pare destul de pretențios pentru jandarmerie pentru că datorită statutului militar al instituției se realizează automat o apropiere cu termenul de doctrină militară¹ și se poate acredita ideea că dat fiind capacitatea de acoperire a acesteia nu este necesar să mai discutăm despre o abordare particulară (cea jandarmerească) ci doar să aplicăm elementele generale, fără să facem modificări. Sau în cel mai rău caz, dacă am acceptat o schismă determinată de o situație particulară să o subordonăm concepției unitare.

Greșit!

Pentru că la nivelul jandarmeriei, forță de poliție cu statut militar, trebuie să realizăm o altă abordare care iese aproape în totalitate de sub umbrela acoperitoare a doctrinei militare.

Legată de sectorul militar prin cordonul ombilical al statutului militar și prin obligația de a participa la executarea unor misiuni de tip militar în cadrul stărilor excepționale și a stării de război, jandarmeria, participă la exercitarea funcției de protecție a statului, executând, în proporție de 90%, misiuni care sunt de esență civilă și care se desfășoară în cotidian și nu în cadrul proiecției unui război ipotetic.

¹ (Concepție unitară adoptată de stat cu privire la război, armată și apărarea țării, ansamblul principiilor, metodelor și procedeele preconizate și aplicate în pregătirea forțelor armate, a populației și în ducerea războiului, în raport cu condițiile, interesele și posibilitățile specifice ale statului).- [Lexicon militar, Editura Saka, 1994]

Dualitatea civilo-militară a funcției de protecție a statului permite și chiar încurajează această versatilitate a jandarmeriei percepută ca un instrument adaptat necesităților actuale și de perspectivă ale societății românești. Pornind de la aceste considerente de bază este firesc ca doctrina de acțiune a jandarmeriei să aibă o esență civilă, dar, cu o tușă militară.

Un alt element care încurajează alegerea unei căi proprii în elaborarea doctrinei de acțiune a jandarmeriei îl constituie *emergența factorului doctrinar în cadrul militar*. Sub impulsul aderării la NATO și al contactului direct cu aspectele strategice și doctrinare specifice conceptului apărării colective, dominate de puncte de vedere americane, am asistat în ultimii ani la propunerea mai multor doctrine – a acțiunilor întrunite, a informațiilor, a acțiunilor CIMIC, etc., care urmăresc branșarea la cadrul ideatic și acțional NATO, dezvoltarea unor ramuri noi de acțiune și asigurarea corespondenței și interoperabilității în cadrul structurii nord-atlantice.

În acest context favorabil, crearea unei doctrine de acțiune a jandarmeriei „ține de o alegere calculată în pluralitatea de teorii existente. Din acestea ea își extrage o reprezentare și o concepție privilegiată a acțiunii.”² De altfel doctrina de acțiune a jandarmeriei se vrea locală și nu globală și cu o finalitate practică-elemente care îi permit adaptarea la cadrul național și tehnic existent. Doctrina de acțiune a jandarmeriei reprezintă expresia, aplicarea practică a teoriei; modalitatea concretă de concepere – organizare - și aplicare practică a prevederilor legale și regulamentare. Ea este un sistem conceptual normativ, perfectibil și adaptat la realitățile sociale actuale și de perspectivă, care tratează contextul național de ordine și siguranță publică, conducerea, pregătirea, desfășurarea și logistica acțiunilor jandarmeriei, problematica controlului informației și managementul crizelor.

Ea trebuie să fie simplă clară și eficientă, să se bazeze pe returnul de experiență reieșit din activitatea practică și să fie compatibilă cu doctrinele de acțiune ale poliției (dacă aceasta există) și cu a celorlate forțe complementare, de sprijin și de excepție care concură la asigurarea ordinii și siguranței publice.

În fond, jandarmeria trece în ultimii ani de la poziția de instituție statică – implicată foarte mult în pregătirea unei rezerve pentru un ipotetic război- către o instituție dinamică, folosită de o manieră cotidiană pentru îndeplinirea misiunilor de securitate publică. În acest context este firesc să-și promoveze o doctrină de acțiune în care unitățile de teren să alimenteze reflexiile elementului de concepție.

² [Lucien Poirier, *Le Chantier stratégique*, p.129]

Aceste reflexii se bazează pe evaluarea misiunilor îndeplinite, pe examinarea soluțiilor alese, procedurile aplicate, a organizării, precum și a soluțiilor tactice. Această evaluare continuă trebuie să constituie o schimbare de mentalitate și să permită: fundamentarea elementelor doctrinei într-un cadru evolutiv, eficientizarea deciziei precum și reducerea costurilor legate de asigurarea ordinii și siguranței publice de către jandarmi.

A face din ordine și siguranța publică o realitate concretă și cotidiană înseamnă a proteja și a întări drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor. Iată de ce textul doctrinei de acțiune trebuie să se arate grjului, în fiecare din dispozițiile sale și să stabilească un echilibru just între respectarea libertății individuale și necesara folosire a mijloacelor inovatoare și eficace pentru restabilirea ordinii și siguranței publice.

De altfel pentru a asigura respectarea principiului enunțat anterior precum și coerența acestui proces, sprijinul în configurarea doctrinei de acțiune a jandarmeriei și implicit pregătirea jandarmilor se poate baza pe un retur de experiență foarte bogat, alimentat nu numai de activitatea operativă internă ci și de cea internațională. Când spun internațional mă gândesc nu numai la detașamentele care s-au succedat în Kosovo pentru a îndeplini misiuni sub egida ONU, ci în primul rând la importul de „savoir faire” care ne este furnizat prin filiera franceză în cadrul celor două programe Phare.

Doctrina de acțiune nu poate fi și nici nu va fi vreodată neutră, ea este guvernată, de o manieră evidentă, de principiul eficacității. Ea este destinată uzului intern dar și extern.

În intern, doctrina are ca scop să creeze o comunitate de gândire în vederea acțiunii. „Din aceeași manieră de a privi lucrurile va rezulta pentru început aceeași manieră de a vedea. Din această manieră comună de vedere aceeași manieră de a acționa. Aceasta va deveni în curând instinctivă”³. Ea nu este numai operativă, ci trebuie să acorde un loc și componentelor logistice, umane și sociale, pentru că jandarmeria nu este decât un mijloc printre altele și în mod sigur nu este ea cea care deține soluția pentru tratarea unei situații complexe.

Și este și normal să fie așa, pentru că soluția este de esență pluridisciplinară și nu poate fi tratată decât de aceeași manieră (dacă factorii sociali, umanitari, financiari, economici, ecologici, culturali și câteodată religioși un sunt tratați în amonte, este normal ca dificultățile să se acumuleze și să impună o tratare integrată și globală).

³ [Foch, Des principes de la guerre, p.101.]

În extern definierea oficială a condițiilor de acțiune a forțelor constituie un semnal adresat adversarilor potențiali. Această funcție declarativă a doctrinei de acțiune are un efect descurajator asupra acestora.

Din cele expuse anterior reiese că între doctrină și acțiune există o corelație directă: doctrina influențează acțiunea iar acțiunea prin returnul pe care îl oferă asupra validității conceptelor și principiilor aplicate influențează doctrina.

Deci folosirea sintagmei – *doctrina de acțiune* – este corectă și permite acoperirea a două câmpuri: unul acțional și unul conceptual, asigurând o abordare globală și integrată, animată de ideea de căutare a eficacității. Ea permite stabilirea unei linii de acțiune a jandarmeriei mobile dar și a celei specializate, evitând derivatele teoretice sau situarea la un nivel care nu permite însușirea și aplicarea ei de către unitățile de teren.

2. Necesitatea doctrinei

Detașarea Jandarmeriei Române de sectorul „armată” și inserția instituțională în sectorul „poliție” constituie un element de relativă noutate pentru instituția noastră. Relativă noutate pentru că jandarmeria în istoria ei a avut un rol important în acest sector, rol care s-a diminuat în perioada Războiului rece, redevenind de actualitate în ultimii 6 ani.

Abordarea acestui domeniu, de o manieră autonomă într-o primă fază și de o manieră independentă în faza actuală, a determinat o reconstrucție instituțională bazată pe proiectarea unei arhitecturi care să asigure stabilitate, funcționalitate, eficacitate și adaptabilitate.

În această nouă arhitectură baza construcției este determinată de *necesitatea socială* concretizată în obligația jandarmeriei de a participa activ la realizarea pentru cetățenii români a unui spațiu de libertate, siguranță și prosperitate în cooperare cu celelate instituții cu competențe în domeniu.

Corespunzător competențelor ce-i revin jandarmeria și-a prevăzut o structura de rezistență care se sprijină pe trei piloni: *structura organizatorică, misiuni și doctrina de acțiune*.

Acoperișul acestei construcții este asigurat de Strategia Ministerului Administrației și Internelor de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale în domeniul ordinii și siguranței publice și de expresia ei practică *concepția de acțiune a jandarmeriei*.

Această abordare arhitecturală a permis jandarmeriei:

- ✓ Deschiderea progresivă și asimetrică a unei zone de acțiune;
- ✓ Tratarea globală și integrată a misiunilor;

✓ Reorientarea rapidă a misiunilor și efectivelor către ordinea publică;

✓ Dezvoltarea conceptului de protecție a obiectivelor și diminuarea numărului acestora;

✓ Creșterea calității personalului prin profesionalizare.

✓ Promovarea unei atitudini proactive.

Pilonul numărul unu, *structură organizatorică*, a fost consolidat prin adaptări succesive care au permis asigurarea raportului adecvat *misiuni – structură - efective*.

Pilonul doi, *al misiunilor*, a fost consolidat în domeniul administrativ prin clarificarea responsabilităților, revalorizarea unor acte legislative și abordarea unor nișe misionale.

Pilonul trei, *cel al doctrinei de acțiune*, a evoluat ne semnificativ în raport cu posibilitățile jandarmerie. Când afirm acest lucru mă bazez pe faptul că:

- în domeniul structurii organizatorice - acțiunea este *limitată* de aspectele bugetare și regulamentare;

- în domeniul misiunilor –acțiunea este *limitată* de aspectele legislative

- în domeniul doctrinei de acțiune - *nu există limitări* exterioare ci dimpotrivă posibilități interioare care ar permite nu numai o consolidare a ansamblului ci și evoluția acestuia.

Așadar posibilitate și necesitate de a realiza o doctrină evolutivă și adaptată misiunilor actuale ale jandarmeriei; doctrină care să acopere modul de acțiune, procedurile și organizarea. Pentru fundamentarea necesității doctrinei de acțiune următoarele argumente pot fi luate în calcul următoarele elemente:

- *nu există încă o doctrină de acțiune a jandarmeriei*, sau în cel mai bun caz dacă ea există aceasta un este vizibilă fiind dispersată în diferite texte și instrucțiuni care nu permit o abordare conceptuală clară și o viziune globală și integratoare;

- *existența unei doctrine* permite o abordare prospectivă caracterizată de definirea și orientarea mai bună a misiunii, prin stabilirea unor repere clare, eliminarea derivelor și asigurarea coerenței acțiunii pe întreg teritoriul și în întreaga structură organizatorică;

- *asigură* legitimitatea structurii și a evoluției jandarmeriei. Ea probează că instituția este puternică, stabilă, capabilă să se modernizeze, adaptată necesităților sociale actuale și că este branșată la inovațiile care se produc în domeniul forțelor da poliție cu statut civil și militar;

- *rolul directiv* dar nu *autoritar* al doctrinei de acțiune va permite armonizarea raportului între necesitatea promovării regulilor obligatorii și adaptarea la circumstanțe;

- procesele interne instituției cu impact direct asupra activității operative – profesionalizarea, accentuarea laturii poliției, diminuarea misiunilor militare- impun o doctrină de acțiune

- la acest moment ordinea publică (în care putem include cu succes și protecția obiectivelor) și-a schimbat *modul de funcționare, natura sa*: societate încă fragilizată; gestiunea civilă a ordinii publice; situațiile de excepție sunt excluse spre deosebire de perioada anterioară când intervenția în aceste tip de situații era regula; evoluție imprevizibilă a violenței; moduri noi de acțiune al manifestanților; noi exigențe pentru ordinea publică; deschiderea unor noi zone de acțiune.

- sistemul ordinii publice *nu se poate autoregla* fără o intervenție exterioară activă în care să fie angrenați toți actorii cu responsabilități în acest domeniu. Un element al procesului de autoreglare îl constituie doctrina de acțiune care va permite coagularea elementelor pe domeniul asigurării și restabilirii ordinii publice și al protecției obiectivelor, persoanelor și bunurilor;

- *sensibilitatea politică* a acțiunilor jandarmeriei impune o abordare profesională, tehnică a misiunilor de ordine publică pentru a evita orice derivă (acțiunea de menținere, asigurare sau restabilire a ordinii publice se înscrie în domeniul administrativ fiind responsabilitatea administrației locale și centrale);

- *imperativele aplicării* corecte a legilor, respectarea elementelor procedurale precum și asigurarea cadrului legal de exercitare a drepturilor pentru toți cetățenii în cadrul statului de drept;

- *omniprezență și presiune media* constantă;

- asigurarea *credibilității instituției* prin abordare tehnică, prin coerență și constanță în acțiune și prin folosirea graduală a forței atunci când este necesar;

- necesitatea introducerii unor *standarde moderne* de acțiune (standardele europene în materie de poliție) oferind astfel un model viabil cea ce asigură interoperabilitatea subunităților, economie - eficiență - și eficacitate - în acțiune;

- *sublinierea liniilor de forță și afirmarea conceptelor cheie* din domeniile cheie ale acțiunii jandarmeriei – ordine publică – poliție administrativă-antiterorism – luptă, precum și marcarea diferențelor în raport cu ceilalți actori ai ordinii publice și ai securității naționale. Această diferențiere se înscrie într-o logică de complementaritate, specializare și cooperare și nu de ruptură cu ceilalți actori ai siguranței și apărării;

- *participarea la misiuni internaționale* impune o doctrină de acțiune și standarde compatibile cu ale celorlalte forțe participante;
- doctrina de acțiune determină definirea necesităților, orientarea și animarea *dotării* efectivelor operative;
- în condițiile bugetare dificile actuale tentația reducerii bugetare la nivelul ministerului, dublată de necesitatea dirijării fondurilor către domeniile care asigură integrarea poate fi susținută de inexistența unei doctrine de acțiune clare care permită creșterea eficacității acțiunii jandarmeriei.

Așadar doctrina de acțiune a jandarmeriei este o necesitate iar actualitatea ei este iundiscutabilă.

3. Orientarea doctrinei de acțiune către riscuri

Când abordăm problemele legate de doctrina de acțiune este inerentă raportarea la un adversar potențial, care trebuie individualizat și analizat pentru a-i defini modul posibil de acțiune. Dar pe frontul pe care acționează jandarmeria, cel al ordinii și siguranței publice, adversarul potențial este mai greu de definit, acțiunea este continuă iar rezultatele sunt greu de evaluat.

De aceea în orientarea acțiunii prin intermediul doctrinei cred că este mai corect să vorbim de riscuri, care nu pot fi tratate izolat, ci numai de o manieră integrată, pentru că ele sunt rezultatul noului mediu regional de securitate, care rămâne în continuare dinamic, complex și potențial periculos, ca urmare a menținerii unor riscuri nemilitare și neconvenționale, care creează noi tipuri de amenințări la adresa securității naționale și internaționale (fig.1).

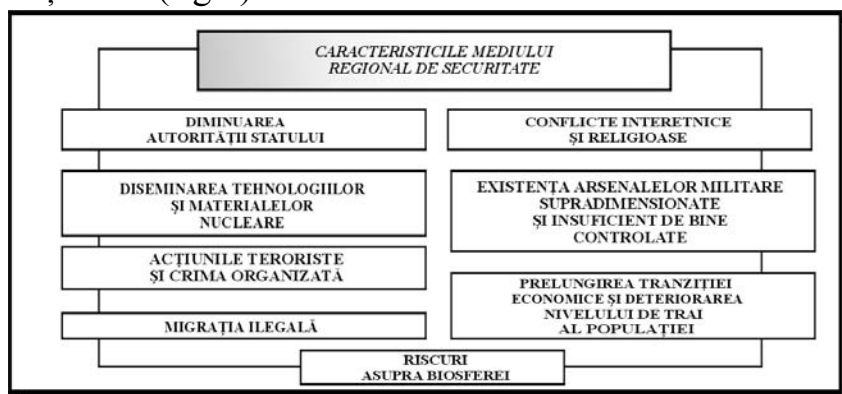

Fig. 1 – Caracteristicile mediului regional de securitate

Esențializând schema anterioară constatăm că la acest moment și în perspectivă nici o acalmie nu este previzibilă pe frontul riscurilor determinate de terorism sau de traficul legat de schimburile internaționale și de deschiderea frontierelor. Și acesta pentru că trei fenomene crește de

ultimele evoluții ale societății la nivel regional și global joacă rolul de element generator:

- *Emergența noilor fenomene determinate de transformarea societății* (migrații sezoniere masive, dezvoltarea zonelor periurbane, îmbătrânirea populației, creșterea delincvenței juvenile, situația României de țară la frontiera de Est a Uniunii, et.);

- *Efectele consecutive intensificării schimburilor internaționale și mondializării* (fluxurii migratorii, rețele mafiote, marea criminalitate, ingerințe informatice...);

- *Consecințele destabilizării unor zone apropiate de Europa* (terorism, violență etnică sau de stat...) precum și tentația unor replieri regionaliste. Aceste fenomene nu generează riscuri cu o esență militară (absența unei amenințări majore și directe asupra frontierelor) ci o diversificare și o creștere a delincvenței și a conflictelor sociale. În ceea ce privește spațiul de acțiune, în următorii 10 ani, probabil că riscurile vor rămâne legate de *urbanism ca spațiu de manifestare*, iar ca formă de exprimare furturile, vandalismul, huliganismul și violențelor publice sau private vor fi dominante. Și este firesc, dacă ținem cont de faptul că în zonă urbană se nasc conflictele- acolo unde se creează și se desfășoară afacerile. Spațiul rural va rămâne, pentru o perioadă, un spațiu ușor controlabil ca urmare a izolării relative și a slăbiciunii economice.

Aceste riscuri pot genera un scenariu previzibil în care violența va fi localizată, în special, la nivelul acțiunilor individuale și locale, cu conflicte sociale reduse, cu implicarea unor grupuri asimetrice, cu o dezvoltare a delincvenței în special în spațiul public, cu modalități de acțiune indirecte bazate pe implicare media și pe procesul deja antamat de juridicizare accentuată a societății.

Dacă ne raportăm la populație aceasta va rămâne un actor central, incontornabil, care va oferi un procent de delincvență și violență într-un context de slăbire a statului sub impactul globalizării, al radicalizării și dispersării violenței, al proeminenței mediului juridic și mediatic.

4. Idei și concepte

Modelul unei forțe de poliție cu statut militar se bazează pe trei piloni: culegerea și diseminarea informației, rapiditatea și eficacitatea intervenției, eficacitatea procedurilor și tacticilor. În mod logic, liantul care trebuie să asigure coeziunea și coerența celor trei elemente trebuie să fie doctrina de acțiune a jandarmeriei a cărei funcție primordială este „realizarea unității de concepție și execuție pe întreaga scară a ierarhiei

militare, fără a frâna inițiativa fiecărui eșalon și capacitatea sa de adaptare la situații neprevăzute”⁴.

Realizarea unității de concepție și acțiune nu se poate realiza decât prin promovarea unor concepte operaționale care să domine gândirea jandarmilor. Acestea ar putea fi:

- *Jandarmeria Română –forță de poliție cu statut militar ;*
- *funcția de protecție este funcția principală a jandarmeriei*
- *structurarea instituției pe două componente principale: Jandarmeria specializată și Jandarmeria mobilă;*
- *participare activă la prevenirea și combaterea delicvenței;*
- *continuitate, teritorialitate și proximitate în asigurarea serviciului public;*
- *interoperabilitatea cu instituțiile cu atribuții în domeniul ordinii și siguranței publice și apărării naționale;*
- *cooperarea operațională și tehnică regională și europeană;*
- *dezvoltarea potențialului activ și reactiv pentru starea de normalitate și stările excepționale;*

Locul doctrinei de acțiune a Jandarmeriei Române:

- este parte componentă a cadrului organizatoric și operativ al instituției;
- statuează un cadrul conceptual și acțional coerent de integrare optimă a acțiunilor Jandarmeriei Române în sistemul de ordine și siguranță publică românesc.

Rolul doctrinei de acțiune a Jandarmeriei Române:

- stabilește principiile, obiectivele, direcțiile de acțiune și prioritățile operative ale instituției;
- asigură creșterea eficacității acțiunii;
- reprezintă cadrul director pentru dotare, organizare, promovarea unor acte normative interne și constituie fundamentul procesului de luare a deciziei.

Principiile care ar putea sta la baza doctrinei de acțiune sunt:

1. *Principiul legalității* - toate acțiunile și activitățile trebuie să se desfășoare cu respectarea legii, fără să se aducă în vreun fel atingere democrației și statului de drept.

2. *Principiul continuității* - trebuie să conducă la aplicarea celor mai eficiente măsuri pentru gestionarea delicvenței și a eventualelor conflicto sociale;

3. *Principiul echidistantei și neutralității* - acțiunea jandarmeriei trebuie să se desfășoare pe coordonatele echidistantei față de orice fel de

⁴ [Cf. Lexicon militar, p 137]

interese și să conducă la consolidarea încrederii cetățeanului în autoritatea cu care instituția a fost investită;

4. *Principiul unității de acțiune și concentrării eforturilor* - trebuie să conducă la focalizarea eforturilor de îndeplinire a misiunilor respectând linia de eficacitate- eficiente- economie;

5. *Principiul complementarității și interoperabilității* - potrivit căruia, în domeniul ordinii publice, Jandarmeria Română și alte componente ale Ministerului Administrației și Internelor îndeplinesc atribuții și misiuni prin care se completează și potențează reciproc. Interoperabilitatea conceptuală și acțională pe plan intern și internațional este o necesitate.

7. *Principiul responsabilității* - este în corelare cu principiul subsidiarității și presupune participare, discernământ, profesionalism și obiectivitate din partea jandarmilor;

8. *Principiul eficacității* - activitățile și măsurile stabilite trebuie să aibă un caracter practic și să fie susținute prin alocarea de resurse asigurându-se îndeplinirea obiectivelor;

9. *Principiul concordanței* - se manifestă prin corelarea dintre structură, organizarea efectivelor, complexitatea și diversitatea misiunilor pe care trebuie să le îndeplinească;

10. *Principiul descentralizării și subsidiarității* - se referă la transferarea competențelor operative eșalonului competent teritorial și local pentru îndeplinirea misiunilor. Intervenția eșalonului superior se va limita doar la alocarea de resurse și la concretizarea unor măsuri care depășesc nivelul de competență și posibilitățile existente la nivel teritorial și local;

11. *Principiul transparenței* - trebuie să se realizeze în instituție prin facilitarea comunicării interne și prin dezvoltarea parteneriatului cu societatea civilă.

Aceste principii de acțiune par mai adaptate acțiunii jandarmeriei decât principiile militare care par insuficiente pentru gestionarea acțiunilor și ar trebui completate de următoarea manieră:

- libertății de acțiune trebuie să-i asociem legitimitatea acțiunii ;

- economiei de forțe trebuie să-i asociem minimalizarea pagubelor nu datorită pacifismului, ci pentru a asigura victoria politică: cel care nu protejează viața, patrimonial economic, locurile culturale și sociale un a înțeles nimic din conflictele actuale a căror stop este acela de a obține adeziunea populației pentru a restabili și pereniza pacea socială.

În acest context creat de principiile enunțate mai sus, directivele doctrinare trebuie să fie clare pentru a evita orice ambiguități de genul următorului scenariu: “Chiar dacă pregătirea misiunii a fost serioasă, nimic nu împiedică ca o grupare mobilă de jandarmi să se găsească blocată pe un

pod, hărțuită de mulțime, manipulată de adversarii săi care vor viza să-i aplice o înfrângere mediatică, constrângând-o de exemplu să tragă asupra unei mulțimi pentru a-i delegitima acțiunea ”.

În corelație cu situația prezentată anterior și pentru a ilustra această nevoie de claritate voi exemplifica cu următoarele elemente doctrinare din domeniul ordinii publice:

– *autoritatea civilă este responsabilă de asigurarea și restabilirea ordinii publice* cu excepția stării de asediu. În acest ultim caz, toate puterile de poliție sunt încredințate autorității militare.

- *jandarmeria acționează din inițiativă sau la cerere autorității civile.*

Pentru misiunile de menținere și asigurare jandarmeria acționează din inițiativă și în mod cotidian și păstrează controlul asupra acțiunilor desfășurate fără a fi necesare rechiziții sau aprobări ale autorității civile.

Pentru acțiunile de *restabilirea ordinii publice* jandarmeria acționează din inițiativă, *autoritatea publică păstrând controlul asupra acțiunii prin aprobările care trebuie acordate asupra celui mai important și mai sensibil element al ordinii publice intervenția în forță.*

Aceste aprobări sunt de două tipuri : *aprobare pentru intervenție în forță și aprobarea pentru intervenție în forță inclusiv uzul de armă* și este obligatoriu ca acestea să fie, sub sancțiunea nulității, scrise, datate, semnate și redactate după o formă precisă (deși prevederile legale și regulamentare sunt ambiguii asupra acestui punct).

Prima aprobare are ca scop încredințarea unei misiuni precise și delimitate în situații de restabilirea ordinii publice. Această aprobare permite folosirea forței dar nu este suficientă pentru a permite Uzul de armă. În caz de urgență se poate face uz de forță în mod direct, fără aprobare, în situații de legitimă apărare colectivă „ *în cazul în care asupra personalului de ordine se exercită violența ori când viața, integritatea corporală sau sănătatea acestuia se află în pericol iminent.*” (cf. Legea 60/1991 Republicată, art. 39 pct. 2 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice).

A doua aprobare permite Folosirea forței și Uzul de armă. Pentru a evita o derivă periculoasă trebuie înțeles că legiuitorul a înțeles prin armele folosite la restabilirea ordinii publice *armele confecționate special pentru a împrăști gaze nocive, iritante sau de neutralizar*).

– *jandarmeria este responsabilă de îndeplinirea misiunilor și este singura în măsură să judece mijloacele care vor fi folosite (pentru restabilirea ordinii publice-aprobări) atât cât va dura misiunea.* Efectivele folosite la asigurarea și restabilirea ordinii publice vor fi plasate sub un comandament unic. Jandarmii nu primesc ordin decât de la șefii lor ierarhici

iar în ce privește folosirea forței și/sau uzul de armă acesta este întotdeauna comandat de aceștia. Autoritatea civilă stabilește doar scopul de atins și câteva indicații complementare, dar nu se poate amesteca, sub nici o formă, în acțiunile jandarmeriei.

Așadar această claritate doctrinară va permite eșaloanelor ierarhice să-și conceapă scenarii de folosire precise, prevăzute cu moduri de acțiune, proceduri și organizare adaptată adversarilor și dublate de o alocare bugetară care să fie în corelație cu realitatea.

În aceste scenarii reactivitatea trebuie să fie o aptitudine majoră care să permită o intervenție imediată, o acompaniere adaptabilă în timp și o reflexie asupra capacităților de acțiune care pot fi propuse în timp. Și aceasta pentru că rapidității de acțiune sau de reacție adversarul îi va opune factorul timp, pentru că el înțelege că instituțiile democratice de ordine și siguranță publică sunt sensibile la versalitatea opiniilor și în consecință fragilizate de acțiunile care se prelungesc.

Această reactivitate nu trebuie să acopere numai sfera asigurării și restabilirii ordinii publice ci și sfera menținerii unde trebuie angajat un efort important pentru a lupta contra comportamentelor agresive și delincvente care s-au multiplicat și diversificat în ultimii ani.

Ea este în corelație cu alte două elementele cheie ale doctrinei: polivalență și suplețe în modul de folosire pentru că în conformitate cu învățămintelor reieșite din activitatea cotidiană pentru a fi eficace trebuie să fie global, continuu și flexibil. Ori aceste cerințe se regăsesc în cele două elemente cheie și pot fi asigurate prin moduri de acțiune care să se bazeze pe o căutare permanentă a celor mai bune răspunsuri la sfidările actuale și care să permită:

- creșterea cooperării între instituțiile cu competențe în domeniul ordinii și siguranței publice;
- ameliorarea planificării;
- creșterea coordonării civilo-militare actorilor cu responsabilități în domeniu;
- consolidarea aptitudinii de a asigura continuitatea acțiunii (durată), condiționată nu numai de angajarea resurselor umane ci și de durata de viață a echipamentelor.

Continuând cu o abordare tehnică a doctrinei de acțiune trebuie spus că acesta poate fi structurată pe cele trei mari grupuri de misiuni pe care le execută jandarmeria: bleu (ordine publică) – kaki (luptă, stări excepționale) - roșu (intervenție la calamități naturale și catastrofe) și să țină cont de faptul că acțiunile moderne se descompun în patru faze: prevenirea, intervenția, stabilizarea și normalizarea.

Pentru exemplificare în domeniul ordinii publice structura ar putea să aibă următoarea schemă:

- *Folosirea forței în mod gradual (intervenția graduală);*
- *Dispozitive de Asigurare și Restabilirea Ordinii publice;*
- *Tehnici și Proceduri de Ordine Publică.*

Cocluzionând, trebuie spus că participând la realizarea funcției de protecție a statului, cetățeanului și spațiului național, instituția jandarmeriei este adaptată perfect la dualitatea civilă și militară a acestei funcții strategice și la modificările structurale care se produc în domeniul ordinii și siguranței publice. Acest lucru este vizibil mai ales în stările excepționale când jandarmeria constituie un atu formidabil, care simbolizează trecerea de la autoritatea anaormală – cea militară, la autoritatea normală cea civilă.

Dar această instituție, mijloc, instrument de realizare a scopurilor strategiei ordinii și siguranței publice nu are valoare decât prin modul în care este folosită. Tocmai în această folosire, acțiune, se regăsește valoarea unei doctrine evolutive și perfect adaptate necesităților care să permită o acțiune eficace a statului.

Și pentru ca acțiunea statului să fie mai eficace și pentru a asigura exprimarea democratică, trebuie luat în calcul că vor fi propuse noi mijloace juridice, o nouă organizare, proceduri simplificate, cât și noi incriminări. Astfel criteriul de eficacitate va antrena punerea la dispoziție a mijloacelor necesare pentru obținerea rezultatelor pe care le așteaptă cetățenii.

Aceste rezultate sunt cu atât mai importante cu cât ele interesează în primul rând românii care, ținând cont de modestia resurselor lor, nu au altă posibilitate decât să conteze pe stat pentru a se bucura de ordinea și siguranța publică la care ei au dreptul. Ambiția acțiunii jandarmeriei este de a participa la protecția cetățenilor și de a asigura românilor ordinea și siguranța publică în viața lor cotidiană.

Bibliografie:

- Carta albă a securității și apărării naționale a Guvernului - 2004;
- *Traité de Strategie* - Hervé COUTEAU- BEGARIE, editura Economica, 2002;
- Internet -I:\doctrina\c0405013.htm;
- Internet - I:\doctrina\c0405034.htm;
- Internet- I:\doctrina\Doc0018-DoctrineIsraelMilieuUrbain.html
- Legea 550/2004 privind organizare și funcționarea Jandarmeriei Române;

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

- Strategia Ministerului Administrației și Internelor de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale – 17 martie 2005
- Revue de la gendarmerie nationale – hors-serie nr. 4 /2003
- Revue de la gendarmerie nationale –nr.2/2002

SECURITATEA UMANĂ ȘI CULTURA DE SECURITATE

Dr. Neculai STOINA*

The security environment culture is not only necessary but it also requires an indicator of a healthy, prosperous and last but not least of a functional society. A well built security culture has a beneficial influence and consequently the State, through its institutions should constantly involve in keeping society informed on the relevant aspects and in permanently developing this type of culture.

I. Securitate, cultura de securitate – delimitări conceptuale

Securitatea are o devenire proprie, o legislație specifică, un obiectiv precis, stabilitatea, și un suport adecvat. Ca element acțional, securitatea este capacitatea unui sistem de a-și conserva caracteristicile funcționale sub acțiunea unor factori distructivi sau care pot să-i provoace astfel de mutații, încât să devină periculos pentru mediul înconjurător sau sănătatea oamenilor care se află în zona de risc.

Contextul actual al noțiunii de securitate conduce la analiza calității unui fenomen, proces, produs sau sistem (sunt incluse instituțiile) din perspectiva stabilității acestora. Securitatea devine, astfel, elementul determinant al calității, ducând, în același timp, la recunoașterea rolului hotărâtor al riscului rezultat din dinamica acțiunilor, risc acceptat (tolerat) sau compensat (tratat) în funcție de costul care poate fi suportat.

Securitatea este un drept fundamental al ființei umane. Ea reprezintă o stare în care pericolele și condițiile care ar putea provoca daune fizice, psihice sau materiale sunt controlate într-o manieră care permite apărarea sănătății și bunăstării indivizilor și ale comunității umane. Securitatea este rezultanta unui echilibru dinamic între diferitele componente ale mediului de viață dat.

Securitatea, în general, poate fi abordată dintr-o multitudine de perspective. Modelul teoretic de analiză a acestui concept elaborat de reprezentanții Școlii de la Copenhaga (B.Buzan, Bob McKinlay) prezintă factori din cinci sectoare principale ce afectează securitatea colectivităților umane și anume: militar, politic, economic, social și de mediu. Un alt factor

* Gleneral-locotenent (r) conf. univ. dr.

important ce contribuie la securitate și trebuie luat în calcul în cadrul analizei este performanța guvernării unui stat, de care depinde, în fapt, și gradul de dezvoltare a unei țări.

Se poate vorbi chiar de o stratificare a securității, din prisma intereselor naționale, pe următoarele niveluri: global, regional, național, avându-se în vedere și securitatea individuală, care capătă o importanță din ce în ce mai pregnantă în cadrul strategiilor naționale de securitate.

Este expresia unui intens proces de reconstrucție prin care sunt reconsiderate spațiile sociale, economice și culturale, iar pe acest fond trebuie avut în vedere potențialul de insecuritate, definit prin efectele produse de vulnerabilități, riscuri, amenințări, sfidări, provocări, agresiuni.

Prin cultură, în general, se poate înțelege o colecție de credințe, norme, obiceiuri, atitudini, reguli și practici comune pentru un anumit grup organizațional. Dacă ne referim, însă, la atitudini, reguli și practici dintr-un domeniu, atunci vorbim de cultură în domeniul respectiv.

Cultura de securitate reprezintă o sumă de valori, norme, atitudini sau acțiuni care determină înțelegerea și asimilarea conceptului de securitate și a celorlalte concepte derivate: securitatea națională, securitatea internațională, securitatea colectivă, insecuritate, politică de securitate etc.

În elaborarea modalităților de creare și promovare a unei culturi de securitate la nivelul indivizilor, este foarte important să se țină seama și de valorile care caracterizează o anumită societate. Aceste valori sunt diferite, pentru că și lumea este diferită. Important este ca, în perpetua construcție a mediului de securitate de care omenirea, în prezența numeroaselor vulnerabilități, are atâta nevoie, să se țină seama de ele, să fie adică respectate. Valorile lumii asiatice, ale civilizației sinice, ale celei hinduse, ale celei islamice, japoneze, africane, slave, ebraice etc. nu sunt toate aceleași cu ale civilizației occidentale. Unele sunt chiar complet diferite. Dar un mediu de securitate viabil nu se poate constitui decât pe baza respectului valorilor, al tuturor valorilor. Trebuie să menționăm, de asemenea, faptul că trăim în societatea informațională, care are alte reguli de manifestare decât cele pe care le cunoaștem, iar securitatea internațională nu mai ține de determinismul clasicist.

Sintagma de cultură a securității provine, în opinia unor autori, din industria nucleară și se referă la atitudinea de reducere a riscului prin îmbunătățirea regulilor și practicilor în vederea eliminării pericolelor. În opinia altor autori, conceptul cultură de securitate a fost introdus în circuitul de valori al Alianței Nord-Atlantice de fostul Secretar general al NATO, lordul George Robertson.

Într-un sens mai larg, cultura de securitate vizează modalitatea de abordare a lucrărilor, a concepțiilor membrilor organizației, a atitudinilor, opiniilor, tradițiilor, percepțiilor, idealurilor, standardelor etice, din perspectiva conceptului de securitate. În mod explicit, dacă ne referim la atitudinea față de risc, la regulile și la practicile pentru minimizarea acestuia, vorbim despre cultură de securitate sau cultura securității.

II. Cultura de securitate în cadrul organizațiilor militare

1. Necesitatea culturii de securitate în mediul militar

Dezvoltarea unei culturi de securitate, în măsură să faciliteze comunicarea la nivel organizațional, are obiective și scopuri precise privind clarificarea și dezvoltarea conceptuală a domeniului, deoarece lipsa de precizie și de claritate în termeni a condus la manipularea conceptelor de către grupuri sau persoane ale căror interese nu au concis cu cele ale națiunii. Definierea fără echivoc a elementelor care constituie condiția de securitate națională a țării determină reducerea marjei de utilizare a acestora în alte scopuri, implicând, totodată, răspândirea temelor și a subiectelor care să faciliteze înțelegerea naturii și a scopului serviciilor de informații, contrainformații și securitate. Doctrina națională a informațiilor pentru securitate vizează, printre altele, „instituirea terminologiei unitare care să asigure compatibilitatea structurilor de informații naționale cu cele ale aliaților și dezvoltarea unei culturi de securitate în măsură să faciliteze comunicarea la nivelul securității naționale, cu celelalte autorități și instituții publice, inclusiv cu societatea civilă, precum și cu structurile de informații partenere”.

Strategiei referitoare la cultura de securitate în domeniul militar i se pot asocia următoarele obiective pe termen scurt și mediu:

- promovarea, în societatea civilă, a specificului, legitimității, legalității și importanței publice a activităților de siguranță națională;
- identificarea intereselor, a spațiilor comune de analiză și dezvoltarea unor proiecte de consultare, dialog sau dezbateri cu mediul instituțional public și cu organizații neguvernamentale interesate de domeniul siguranței naționale;
- transferul mesajului instituțional și promovarea activităților dedicate culturii de securitate în sfera legislativului, a executivului și a societății civile;
- organizarea de evenimente instituționale care să valorifice preocupările pentru implementarea problemelor legate de securitate, precum și a documentelor euroatlantice;

- participarea la seminarii, dezbateri, mese rotunde, conferințe cu reprezentare națională și internațională;

- încurajarea participării experților din structurile de specialitate la cursuri de specializare oferite de organizațiile neguvernamentale cu preocupări în domenii de activitate relațională cu siguranța națională (prevenirea conflictelor, avertizare timpurie, management de proiect, prezentare instituțională, tehnici de prezentare: comunicare, imagine, relații publice, drepturile omului).

Cultura de securitate influențează întregul personal al mediului militar, chiar dacă nu întotdeauna personalul militar este conștient de aceasta, deoarece ea le determină întregul comportament. Însă, impactul culturii de securitate asupra organizației militare depinde de modul în care aceasta sprijină îndeplinirea obiectivelor, de aria de penetrare în rândul organizației militare, dar și de gradul de însușire și de acceptare de către membrii acesteia.

Deocamdată nu există o metodă eficientă de cuantificare a culturii de securitate, dar se pot face aprecieri prin evaluarea nivelului următorilor indicatori:

- inițiativa individuală – gradul de responsabilitate și libertatea indivizilor;

- toleranța dată de risc – gradul de încurajare a angajaților Ministerului Apărării Naționale, de asumare a riscului, de a fi inovativi și ofensivi;

- direcția – măsura în care obiectivele stabilite sunt clare, performante;

- integrarea – gradul de încurajare a acțiunilor coordonate;

- sprijinul managementului – măsura în care managerii asigură sprijinul subordonaților și comunicarea clară cu aceștia;

- controlul – gradul utilizării regulilor și reglementărilor în supravegherea directă a angajaților;

- identitatea – gradul de identificare a angajaților cu organizația;

- sistemul de recompense – gradul în care acestea se bazează pe performanțele obținute de angajați;

- toleranța conflictului – gradul de încurajare a angajaților pentru rezolvarea conflictelor;

- procedee de comunicare – gradul de restricționare a comunicațiilor la anumite niveluri.

Fiecare organizație își poate alege gradele de comunicare, opțiunea bazându-se, printre altele, pe „capacitatea lor informativă”. După Daft și Lengel, capacitatea informativă de care dispune un sistem de comunicare se referă la „măsura în care acel sistem determină personalul unei organizații,

într-un interval de timp oarecare, să accepte o schimbare de concepție”. Percepțiile și judecățile participanților constituie obiectul unei informări reciproce care creează cadrul referențial al unei viziuni colective.

Cele mai bogate sisteme în această accepțiune sunt face-to-face-media, în special consfăturile profesionale sau ședințele de lucru. Cu toate acestea, sunt larg folosite și seminariile, simpoziioanele, sesiunile de comunicări, dezbaterile, consultările, mesele rotunde, reuniunile de lucru, conferințele, competițiile.

Dintre instrumentele de comunicare folosite în cadrul culturii de securitate pot fi amintite următoarele: propriile publicații, articolele de promovare în publicații de specialitate, expunerile, prezentările tematice, pliantele, broșurile, studiile, cercetările.

Pe lângă structură, procedee specifice și instrumente, comunicarea depinde și de un anumit climat. Potrivit lui Haney, o organizație din ziua de azi necesită o performanță de ordin comunicativ la un nivel de comunicare fără precedent. În acest sens, principala solicitare la care este supusă organizația militară este de a asigura, într-o măsură din ce în ce mai mare, un climat organizatoric corespunzător necesităților cărora trebuie să le facă față membrii acesteia.

Din cercetările efectuate rezultă faptul că în organizația militară domnește un climat defensiv, care poate reprezenta un obstacol în procesul de dezvoltare a culturii de securitate, dar care poate asigura conducerea unitară. Misiunea liderului militar este de a impune colaboratorilor un stil de comunicare, în funcție de modul în care aceștia reacționează la două condiții: recunoașterea propriei subiectivități și asumarea poziției sale administrative.

O concluzie consider că se impune, aceasta fiind, totodată și o interogare: cultura de securitate se va dezvolta într-o cultură a ierarhiei sau într-o cultură a responsabilizării? Într-o cultură a ierarhiei, oamenii tind să facă ceea ce li se spune, să evite greșelile, să fugă de responsabilitate, să-și „pândească” șeful, să-i blameze pe ceilalți pentru problemele apărute și să aibă sentimentul că se află în competiție cu ceilalți. Pe de altă parte, într-o cultură a responsabilizării, oamenii au tendința să facă ceea ce consideră că trebuie făcut, să își asume riscuri și să învețe din propriile greșeli, să își asume responsabilitatea, să își verifice singuri munca, să învețe când anume nu se aplică regulile, să aibă un sentiment de colaborare cu ceilalți.

În sfârșit, cultura de securitate are și o componentă educațională. Educația de securitate trebuie să țină seama de informația care îi este necesară organizației. După David și Olson, ar exista patru strategii pentru a determina necesarul informațional, și anume: chestionarea directă; analiza sistemului informațional preexistent; analiza organizației, în ansamblu, și

experimentarea unui nou sistem sau prototip informațional. Prime două strategii sunt, oarecum, de factură subiectivă, cea de-a treia este mai degrabă normată, iar ultima reprezintă o combinație subiectiv-normativă. Rezultatul este un sistem informațional simplu și suplu, adecvat noilor condiții la care organizația trebuie să se adapteze.

Se poate conchide că experimentarea unui prototip informațional corespunde unor organizații care operează în situații complexe, dacă nu chiar incerte.

În schimb, în organizațiile lipsite de complexitate, chestionarea personalului poate fi suficientă. Între cele două strategii extreme există o multitudine de combinații strategice, opțiunea pentru una sau alta dintre acestea depinzând de experiența și inteligența celui care elaborează sistemul informațional.

De asemenea, componenta educațională a culturii de securitate poate folosi cu succes lecțiile învățate, buna practică în domeniul securității aplicând, în plus, procesul de data mining pentru descoperirea datelor pe care „nu știm că le știm”. În acest sens, construirea unor baze de date să fie accesibile tuturor celor interesați este o provocare de actualitate. Nu trebuie să uităm și sursele deschise, care pot oferi informații și pot conduce la îmbogățirea experienței în acest domeniu.

2. Tendințe în evoluția culturii de securitate în cadrul organizațiilor militare

Evoluția culturii de securitate, a cărei importanță se accentuează, este marcată de două tendințe contradictorii: pe de o parte, menținerea culturii care a adus performanțe și, pe de altă parte, schimbarea acesteia ca urmare a modificărilor rapide apărute în mediul în care acționează organizația militară.

Tendința de menținere a valorilor și a concepției de bază este justificată de impactul pozitiv pe care îl are asupra rezultatelor activității organizației. Pentru echipa de conducere, problema esențială o constituie extinderea influenței pe care o are, prin selectarea de noi membri care se potrivesc organizației și înlăturarea celor care nu acceptă preceptele acesteia, precum și instruirea și motivarea corespunzătoare a personalului.

Tendința de schimbare a culturii de securitate este firească în societatea contemporană, întrucât climatul creator și adâncimea gradului de socializare, ca urmare a progresului tehnico-științific, impune noi valori și prezumții. Drept rezultat, păstrarea, timp îndelungat, a unor concepții, credințe, norme care au avut un efect benefic poate să se transforme în frâne ale dezvoltării, în prejudecăți și în rigidități.

Într-un mediu puternic concurențial, rezistența la schimbare transformă un cadru benefic într-unul defavorabil, iar cultura pozitivă într-una negativă.

Deși modificarea culturii de securitate este, în general, greu de suportat pentru membrii unei organizații, ea este necesară și posibilă pentru supraviețuirea și dezvoltarea acesteia, deoarece numai o cultură durabilă, dar flexibilă îi asigură competitivitatea și tinerețea.

III. Securitatea umană – dimensiune centrală a securității

1. Securitatea umană globală – preocupare constantă a comunității internaționale

După încheierea războiului rece, securitatea internă a statelor, adică securitatea populației lor, începe să facă obiectul atenției comunității internaționale. Pentru prima dată în 1991, Consiliul de Securitate califica drept amenințare la adresa păcii o atingere a securității civililor din interiorul unui stat, deschizând prin aceasta poarta tuturor consecințelor capitolului VII-lea al Cartei ONU, inclusiv folosirea forței. Această intervenție umanitară a fost urmată de altele, atunci când comunitatea internațională a apreciat că într-un stat sau altul s-au încălcat drepturile fundamentale ale omului, că astfel se afla populația respectivă într-o avansată stare de insecuritate.

Punerea individului uman și a populațiilor în centrul preocupărilor internaționale constituie, de fapt, o nouă orientare a politicii de ajutor în sprijinul dezvoltării umane.

În prezent, bunăstarea individului, pe lângă rolul jucat de factorul economic, începe să fie asociată și cu alți factori, cum ar fi: longevitatea, sănătatea, accesul la educație sau la un nivel de viață adecvat, creșterea posibilităților de alegere a fiecăruia, implicarea activă în viața politică și socială.

Accentul pus pe individ și pe populația căruia acesta aparține, indiferent de rasă, religie, etnie etc., a condus la cristalizare a manierei de definire a conceptului de „securitate umană globală”.

Într-o accepțiune relativ largă, securitatea umană globală vizează nu doar un evantai al amenințărilor la adresa individului și a populației căreia acesta aparține, ci semnifică preocuparea tuturor factorilor responsabili statali și nonstatali de a asigura binele ființei umane în totalitatea sa.

În acest context, se au în vedere toate tipurile de amenințări ce pot afecta, semnificativ, consistent și pe o perioadă de timp mare, ființa umană fizic, psihic, material, dar și dezvoltarea acesteia liberă și durabilă.

Securitatea umană globală reprezintă o preocupare constantă a ONU care, prin organismele sale specializate, acționează în direcția instaurării acestei stări benefice ființei și comunității umane internaționale. În acest context, obiectivul fixat de ONU, în termeni de securitate, este o lume liberă de frică.

Totodată, se recunoaște că pe lângă amenințarea militară există și alte pericole grave ce planează asupra securității umane. Printre acestea se numără:

- ◆ violarea sistematică a drepturilor omului într-o serie de state ale lumii;
- ◆ interdicția ca organizațiile umanitare să ajute populația aflată în condiții precare de existență;
- ◆ încălcări repetate ale dreptului umanitar internațional;
- ◆ dezvoltarea criminalității transnaționale;
- ◆ inegalitatea șanselor în ceea ce privește accesul tuturor la educație, îngrijiri de sănătate, protecție socială etc.

Există o serie de surse ale securității. Printre acestea, potrivit studiului lui Julliette Voinov-Kohler, se află:

- ◆ securitatea economică (șomaj);
- ◆ securitatea utilizării (accesul la muncă, sărăcie, munca copiilor);
- ◆ securitatea alimentară (accesul inegal la hrană);
- ◆ protecția sănătății (existența unor boli grave, accesul diferit și diferențiat la asistență medicală);
- ◆ securitatea mediului (poluarea apei, solului, aerului, tăierea pădurilor, catastrofe naturale);
- ◆ securitatea personală (violența fizică, violența domestică, abuzul asupra copiilor, probleme specifice sexului, demnitate umană, droguri etc.);
- ◆ securitatea culturală (atingerea adusă sistemului de valori, discriminare, opresiune);
- ◆ securitate politică (conflicte interstatale, libertatea de expresie, tortură, represiune, violarea drepturilor omului).

Prin urmare, se poate aprecia că securitatea umană globală vizează nu numai un larg evantai de amenințări, ci încearcă să asigure binele ființei umane în integralitatea sa.

2. Securitatea individului – deziderat major al fiecărei persoane și al comunității umane

Noțiunea se dezvoltă prin transformarea conceptului „dezvoltarea individului uman”, sintagmă utilizată frecvent în anii '60 și '70. Conceptul are în centrul său individul ca element al societății, atenția concentrându-se nu pe stat ci pe comunitatea din care face parte individul.

Securitatea individului sau securitatea umană în sens restrâns are drept scop să asigure integritatea fizică a individului împotriva oricărei forme de violență, ce rezultă sau nu dintr-un conflict. În sens extins, implică existența unei bunăstări a individului din punct de vedere economic, social, cultural etc.

Prin definiție, securitatea este o nevoie fundamentală a ființei umane. Ea constituie o preocupare omniprezentă a oricărei comunități umane. De aceea, cea mai mare parte a indivizilor caută să obțină securitatea prin toate mijloacele. Ameliorarea securității în calitate de obiectiv explicit poate constitui o forță mobilizatoare considerabilă.

Securitatea individului este mai mult decât absența riscurilor și amenințărilor la adresa integrității fizice sau psihice a unei persoane sau a alteia. Aceasta este o stare în care pericolele și condițiile care pot provoca atingere unei ființe umane sunt controlate în așa fel încât individul este apărat sub toate aspectele. De aceea, se poate aprecia că securitatea umană este o resursă indispensabilă a vieții cotidiene ce permite individului și comunității să-și înfăptuiască nestingherit aspirațiile și idealurile.

Totodată, securitatea individului se poate considera ca fiind o stare ce rezultă din echilibrul dinamic ce se stabilește între diferitele componente ale mediului de viață dat. Ea este rezultatul unui proces complex în care ființa umană interacționează cu mediul său ambiant. Prin mediu ambiant, înțelegându-se nu numai mediul fizic ci, în egală măsură, mediul cultural, tehnologic, social, politic, economic și organizațional.

În concluzie, securitatea individului presupune controlul adecvat al pericolelor nu absența lor totală, ea antrenând cu sine o senzație de bunăstare, de liniște și fără teama zilei de mâine.

IV. Elementele principale ale unei culturi de securitate

Riscurile, pericolele și amenințările la adresa securității și stabilității mondiale s-au diversificat, cu toate că unele dintre formele lor de manifestare au fost mai greu de depistat într-un interval de timp care să permită măsuri eficiente de contracarare. Situația existentă a impus noi tehnici de evaluare și monitorizare a surselor de instabilitate, concomitent

cu înființarea și dezvoltarea unor capacități adecvate de reacție în timp și spațiu.

Efectele globalizării au început să se resimtă. Economia mondială după o perioadă apreciabilă de reflux, s-a revigorat. Fluxurile de bunuri și de investiții, dezvoltarea tehnologică și progresul democrației au adus mai multă libertate și prosperitate oamenilor. În acest context, amenințările transnaționale (terorismul, migrația și traficul de droguri și materiale strategice, crima organizată), profitând de permeabilitatea frontierelor, au avut mai multe șanse de a se propaga la scară planetară. Lupta împotriva lor a devenit o nouă și originală componentă a globalizării.

În acest context, apărarea statelor împotriva riscurilor, pericolelor și amenințărilor trebuie să se realizeze atât în mod tradițional, prin politici și strategii individuale, cât și prin forme colective de acțiune, adaptate permanent la caracteristicile mediului de securitate în derulare.

Principali factori de risc în noul mediu internațional pot fi generați, în principal, de posibile evoluții negative în plan subregional în domeniul democratizării, al proliferării armelor de distrugere în masă, a armamentelor și mijloacelor letale neconvenționale, al dezvoltării fenomenului terorist, a crimei organizate transfrontaliere, a traficului ilegal, a migrației clandestine și a unor fluxuri masive de refugiați, acțiuni de incitare la intoleranță, extremism și separatism, limitarea accesului pentru unele state la resurse și oportunități regionale, importante pentru realizarea intereselor lor naționale.

La adresa securității regionale și globale pot acționa și riscuri asimetrice neconvenționale, care pot fi generate de terorism politic și internațional, sub toate formele sale (nuclear, chimic, biologic și informatic), de acțiuni imagologice destinate în mod premeditat afectării imaginii țării noastre în plan extern, precum și de provocarea deliberată de acțiuni care pot declanșa catastrofe ecologice. În afara factorilor de risc, securitatea poate fi afectată și de vulnerabilități interne, care pot îmbrăca diferite forme. Principalele vulnerabilități pot fi: insuficiența resurselor alocate instituțiilor de siguranță și apărare publică, adâncirea inechităților sociale, proliferarea economiei subterane și accentuarea corupției, criminalitatea economică, perturbarea ordinii publice, posibilitatea producerii unor dezastre ecologice, catastrofe naturale, menținerea la un nivel scăzut a infrastructurii informaționale și emigrarea, care poate lua proporții de masă în cazul existenței unor fenomene și procese socio-economice scăpate de sub control.

În prezent, ca urmare a mutațiilor survenite în registrul amenințărilor la adresa securității globale, principalele riscuri pentru România derivă din:

- evoluția fenomenului terorist și dezvoltarea de conexiuni cu rețelele de crimă organizată transfrontalieră și/sau entități extremist – religioase;
 - proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul cu substanțe, materiale și tehnologii supuse controlului destinației finale;
 - expansiunea criminalității organizate transfrontaliere, a migrației ilegale, a traficului de persoane și de droguri;
 - existența, în regiunea Mării Negre și zona balcanică, a unor tensiuni specifice „conflictelor înghețate”, cu implicații directe asupra stabilității acestui spațiu;
 - proliferarea manifestărilor asociate fenomenului corupției.

Un exemplu de comunicare pe teme de siguranță națională, având drept beneficiar societatea civilă, îl constituie campania publică inițiată recent în domeniul antiterorismului în România. Campania mizează pe latura preventivă a fenomenului și are drept scop direct sensibilizarea și familiarizarea membrilor societății cu indicatori ai unor potențiale amenințări teroriste, în același timp vizându-se și completarea culturii de securitate a indivizilor.

Campania își propune să angreneze indivizii în detectarea timpurie și prevenirea săvârșirii de acte teroriste pe teritoriul României. În acest sens, sunt prezentate câteva indicii care ar putea contura ideea efectuării unor acțiuni în scopul planificării și executării unor acte teroriste. Persoanele care observă unul sau mai multe dintre aceste acțiuni sunt rugate să telefoneze la un anumit număr pentru a semnală elementele de interes.

Mesajul campaniei publice demarate este următorul:

„Implică-te pentru siguranța tuturor.

Cum poți fi de folos?

Dacă observi amănunte, telefonează:

- persoane care manifestă interes pentru procurarea de substanțe care ar putea fi folosite în scopuri teroriste;
- persoane care confecționează, dețin, transportă sau manipulează ilegal armament, muniții, substanțe care ar putea fi folosite în scopuri teroriste;
- prezența repetată sau prelungită a unor persoane neautorizate în zona unor obiective care ar putea constitui ținte ale unor atacuri teroriste (misiuni diplomatice străine, sedii ale unor instituții internaționale etc.);
- interesul nejustificat al unor persoane pentru studierea sau obținerea de date importante referitoare la obiective importante;
- tendința unor persoane de a fotografia sau filma obiective importante sau aglomerate;

- staționarea îndelungată și nejustificată a unor autoturisme în apropierea unor zone de importanță deosebită, misiuni diplomatice sau alte locații în care prezența populației este numeroasă.

În prezent se remarcă accentul tot mai puternic centrat pe individ, ca și membru al societății, fie ea națională, zonală sau internațională. Fenomenul globalizării aduce tot mai des în discuție probleme a căror soluționare face trimitere la aspecte legate de sfera umană a vieții. Dimensiunea umană a societății actuale începe să capete un rol din ce în ce mai important.

Toți actorii de pe scena mondială sunt conștienți de importanța instaurării și menținerii unui climat internațional de securitate stabil. Atât statele lumii, cât și organizațiile naționale și internaționale admit faptul că pentru a putea fi asigurată, securitatea trebuie să fie realizată sub cele două fațete ale sale – cea internă și cea externă, aflate în strânsă interdependență având în vedere faptul că securitatea se construiește în prima fază dinspre interior înspre exterior. Un stat nu se poate constitui în garant /ofertant de securitate zonală decât în măsura în care este stabil și sigur în interior, în măsura în care este capabil să ofere cetățenilor săi securitate.

În acest caz, un element foarte important îl constituie comunicarea și conlucrarea dintre stat și instituțiile sale, pe de o parte și societatea civilă, pe de altă parte. De cele mai multe ori, sprijinul moral și acceptul acordat de către societate statului este vital. Pe această coordonată se înscrie și rațiunea necesității creării și promovării unei culturi de securitate în rândul membrilor societății. În cadrul acestui tip de cultură sunt incluse elemente legate de mediul de securitate existent, riscuri în plan intern și extern și modalități de acțiune pentru prevenirea /contracurarea acestora. În acest context, concluzionăm că această cultură de securitate este imperios necesară și este, în același timp, un indicator al unei societăți sănătoase, prospere și nu în ultimul rând funcționale. Având cel mai mult de profitat din urma existenței unei culturi de securitate solide, statul trebuie să se implice în mod constant prin intermediul instituțiilor sale în informarea societății asupra aspectelor relevante și în consolidarea permanentă a acestui tip de cultură.

Bibliografie

1. Blanchard, Ken; Carlos, John P.; Randolph, Alan – Strategii de responsabilizare, București, Editura Curtea Veche, 2004

2. Buzan, Barry – Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece, Ed. Cartier, Chișinău, 2000
3. Cornescu, V.; Mihăilescu, I.; Stanciu, S. – Managementul organizației, București, Ed. All Beck, 2003
4. David, Aurel V. – Sociologia națiunilor, Ed. Tempus Dacoromânia România, 2005
5. Tomlinson, John – Globalizare și cultură, Ed. Amarcord, 2002
6. Doctrina națională a informațiilor pentru securitate, adoptată în ședința Consiliului Suprem de Apărare a țării din 23 iunie 2004
7. Revista Profil, anul 3, nr. 9/2005

RESURSE INTERNET:

1. Băloi, Aurel – Conceptul de securitate – Școli de gândire, în <http://www.studiidesecuritate.ro>
2. Băloi, Aurel – Metodologie și indicatori de securitate. Analiza securității internaționale: delimitare conceptuală, în <http://www.studiidesecuritate.ro.p13>
3. Voinov – Kohler, Julliette – La sécurité globale: UNE approche exhaustive de manaces envers la sécurité de l'individu, în <http://www.deza.admin.ch/ressources/deza.produit-f 332.pdf,p7>
4. www.sri.ro
5. www.gmr.mapn.ro

**PROBLEMATICA APĂRĂRII ȘI SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI
RELAȚIILE CIVIL – MILITARE**

~ proiecții corelative ~

Cristian BANU*

The literature regarding the issue of the civil-military relations is quite rich and outnumbers everything that has been written about the other fields of the military life. The author's approach starts from Huntington's idea that the civil-military relations are a component of national security. The present paper dwells upon two levels of analysis of the relation Military-Society: national security, on the one hand, and the civil-military relations and the civil political control, on the other hand. Those levels correspond, in fact, to the very two chapters of the paper, The Imperatives of the Civil-Military Relations and Types of Civil Control over the Problems of National Defence and Security.

I. PROLEGOMENE

Securitatea națională reprezintă un ansamblu de măsuri politice, economice, militare și culturale destinate să descurajeze orice formă de agresiune și să promoveze și să protejeze interesele și valorile naționale pe plan intern și extern.

Unul dintre aspectele politicii de securitate națională este reprezentat de către relațiile civil-militare. Literatura de specialitate referitoare la acest subiect este extrem de cuprinzătoare și depășește tot ceea ce s-a scris despre celelalte domenii ale vieții militare. În ciuda interesului manifest, sau poate tocmai din această cauză, puține sunt punctele de vedere care converg.

În multe situații, cele mai multe sunt studii de caz, realizate pe țări sau pe cazuri concrete, iar orizontul preocupărilor vizează aspecte precum elaborarea unui sistem de evaluare a relațiilor civil-militare, stabilirea de modele istorice pentru acest tip de relații, dezvoltarea unei tipologii a acestora, dar și rolul armatelor în diverse împrejurări sociopolitice sau controlul civil asupra armatei, acesta din urmă

* Directorul Direcției Regionale Vamale București.

reprezentând, în opinia mea, cea mai importantă chestiune a relațiilor civil-militare, așa cum voi arăta și în al doilea capitol al lucrării.

Este suficientă doar o simplă enumerare a unora dintre cele mai cunoscute teorii ale relațiilor civil-militare pentru a ne face o imagine asupra diversității punctelor de vedere și abordărilor, a metodologiilor și tehnicilor de cercetare.

Problematica abordată în lucrarea de față a făcut obiectul activității de cercetare a numeroși sociologi sau istorici, civili sau militari, dintre care aș dori să enumăr aici doar câțiva autori cunoscuți, precum Stanislav Andrewski, Morris Janowitz, C. C. Moskos, Finer, S. P. Huntington, A. R. Luckham etc., lucrările lor reprezentând reperele pentru eseul de față.

Potrivit lui A. R. Luckham, există multe generalizări care nu fac decât să dăuneze relațiilor civil-militare. Pe de o parte, moștenirea colonială este considerată a conduce la apariția unor armate asemănătoare celor ale puterii coloniale, cu o disponibilitate redusă pentru intervenția în politică, această generalizare fiind însă de mult depășită. Pe de altă parte, s-a spus că armatele noilor state au un nivel mai ridicat de “conștiință” națională decât alte elite și că acest factor mai degrabă le împinge către politică, decât să le țină deoparte.

Au existat voci care au susținut că dezvoltarea profesionalismului în armată ar facilita realizarea controlului civil, așa cum, dimpotrivă, s-a încercat chiar intenționat, uneori, politizarea armatei, pentru a întări controlul civil.

Totodată, s-a argumentat că implicarea armatei în politică se datorează “nu atât atitudinilor sale referitoare la schimbările sociale, cât poziției sale strategice pe scena prefacerilor sociale” datorată dimensiunii și forței sale.¹ Cu cât crește coeziunea armatei, cu atât crește și capacitatea de intervenție.

A fost sugerat că este mai ușor de realizat controlul civil în cazul unor armate mici sau slabe. Acest lucru nu este, însă, cu siguranță, valabil la majoritatea noilor state, unde chiar și cea mai mică și mai prost echipată dintre armate a fost capabilă să înlăture politicienii când a dorit.

O altă ipoteză vehiculată a fost cea conform căreia modernizarea politică și dezvoltarea unei opinii publice active duc la restrângerea posibilității de intervenție a armatei. Totuși, s-ar putea afirma că, dacă instituțiile civile devin mult mai puternice decât armata, vor încerca să o

¹ Hopkins, *Civil Military Relations in Developing Countries*, British Journal of Sociology, XVII, No. 2, iunie 1966, pag. 171.

atragă în politică, ca aliat al unuia sau al altuia dintre grupurile politice dominante.

Pe baza tuturor acestor aspecte prezentate, se poate afirma în mod foarte clar faptul că nici una dintre acestea, luate ca atare, nu poate reflecta complexitatea faptelor.

Potrivit lui Luckham, nu există nicio variabilă-cheie pentru înțelegerea relațiilor civil-militare. Totuși, există o alternativă, aceea de a încerca să realizăm o listă cât mai completă a tuturor variabilelor cu o posibilă relevanță și apoi să enumerăm caracteristicile fiecăreia, sperând ca, în cele din urmă, ipotezele să nu se dovedească total depășite. O altă posibilitate este aceea a încercării elaborării unui cadru teoretic care să cuprindă un număr de variabile diferite, cu speranța că astfel se va putea realiza un tablou cât mai coerent, concomitent cu o abordare explicită a ipotezelor deductibile din acesta în cât mai multe dimensiuni posibile.

În prezent, în sfera relațiilor civil-militare au fost formulate o serie de teorii al căror punct de plecare îl constituie trăsăturile specifice ale politicilor civile și care analizează efectul lor asupra intervenției armate sau tipului de relații civil-militare. Din nefericire, aceste teorii nu țin cont de calitățile organizaționale și profesionale proprii militarilor sau trec cu vederea domeniul social și politic, axându-se doar pe calitățile profesionale ale militarilor.

Ca urmare, scopul vizat de acest studiu este ca, pornind de la ambele aspecte menționate, să încerc dezvoltarea unei tipologii a relațiilor civil-militare care să se bazeze pe trei factori sau dimensiuni: *Puterea instituțiilor civile*, *Puterea instituțiilor militare* și *Interacțiunea dintre puterea militară și puterea civilă*.

1. Puterea civilă

Până în prezent, o analiză relativ completă a relațiilor civil-militare din punct de vedere al capacității sau al slăbiciunii relative a instituțiilor politice civile sau al “nivelului de cultură politică” este cea realizată de Finer în *The Man on the Horseback* (“Omul de pe crupa calului”). Principala concluzie formulată de Finer este cea potrivit căreia intervenția armatei în politică nu este posibilă decât atunci când instituțiile politice sunt nedezvoltate și lipsite de legitimitate, acest tip de situație fiind capabil să ofere armatei o bună motivație pentru a acționa politic.

La prima vedere, o astfel de concluzie pare de necontestat. Totuși, privită cu mai multă atenție, ea nu poate deveni o teorie cu valoare de predicție semnificativă, având în vedere faptul că intervențiile militare

se produc în interiorul unui număr foarte mare de state, foarte diverse ca dezvoltare, plecând de la cele care au un venit pe cap de locuitor relativ ridicat și organizații civile destul de puternice (Spania, Venezuela, Argentina, Grecia) și până la țări cu instituții civile foarte slabe, cum este cazul Paraguay-ului, Togo-ului, Republicii Dominicane etc.

În al doilea rând, o definiție operațională adecvată pentru slăbiciunea instituțiilor este destul de dificil de elaborat. Abilitatea unui stat de a câștiga războaie se poate constitui într-un criteriu care ajute la compararea organizațiilor militare din diverse state. În schimb, este foarte dificil să concepem criterii la fel de categorice privind capacitatea sistemului politic. Un criteriu simplu de apreciere a puterii sau slăbiciunii instituțiilor civile este frecvența cu care sunt răsturnate, însă acesta nu ne lămurește cât de slabe sunt instituțiile civile și nici de ce sunt atât de ușor răsturnate. Puterea deținută de instituțiile civile depinde de două elemente principale.

Primul este reprezentat de susținerea politică pe care o pot obține structurile politice. La rândul său, această susținere ține de caracterul specific și de extinderea activității alocative pe care ele sunt capabile să o controleze și care, în multe state noi, este relativ redusă, din cauza faptului că multe dintre aceste atribuții sunt asumate de alte structuri. Potrivit lui A. R. Lachkman, un alt factor determinant este reprezentat de gradul de mobilizare politică. Mobilizarea este uneori realizată sub controlul și îndrumarea unor structuri eficiente, ca: partidele politice, bisericile, birocrăția sau armata, alteleori, ea evoluează în mod independent, odată cu extinderea mass-media sau cu dezvoltarea mișcărilor de masă.

Cel de-al doilea element de referință care trebuie avut în vedere în stabilirea cu certitudine a solidității instituțiilor politice se referă la eficiența structurilor politice, coerența lor internă, fără de care instituțiile centrale ar avea o putere redusă în relația cu periferia politică a societății. În mod evident, eficiența structurilor politice este atinsă într-o mai mare măsură dacă acestea sunt legitime, adică dacă se bucură de o susținere largă și stabilă pentru simbolurile și procedurile pe care le utilizează. Această legitimitatea nu poate fi, însă, durabilă decât dacă are o bază instituțională solidă.

Cu alte cuvinte, instituțiile și organizațiile centrale trebuie să fie capabile să-și legitimeze propriile moduri de acțiune, să-și rezolve propriile conflicte interne și problemele succesoriale, precum și să reglementeze cu autoritate conflictele sociale din afara lor.

2. Puterea instituțiilor militare

Puterea militarilor este bazată pe trei tipuri de resurse: coercitive și strategice, organizaționale și politice.

Capacitatea coercitivă internă a armatei este determinată de factori esențiali precum mărimea sa, în termeni absoluți, dar și raportată la populație, procentul care îi revine din bugetul național și din produsul național brut, puterea de foc utilizabil și eficiența organizațională. Elementele organizaționale precum coeziunea și capacitatea profesională sunt indispensabile, o armată prost organizată putând transforma în ineficiente chiar și cele mai bune resurse.

Resursele organizaționale sunt necesare nu numai pentru susținerea puterii combative a armatei ci și, în sens mai larg, pentru a-i spori eficiența pe scena politică, dobândirea acesteia din urmă fiind posibilă prin luarea în calcul a unui set de considerații ce se referă la calitatea, experiența și aptitudinile elitelor militare, calitatea educației și antrenamentului lor, la caracterul și durata experienței lor profesionale.

Cât despre resursele politice ale armatei, acestea depind de trei factori fundamentali: nivelul puterii sale coercitive și organizaționale, măsura în care acest nivel poate fi convertit într-o resursă politică, precum și gradul de integrare a armatei cu structurile civile de putere, determinat de amploarea participării militarilor la organismele civile de decizie, de legăturile lor sociale de prietenie, rudenie etc., cu deținătorii puterii sau de resursele pe care le poți utiliza ca monedă de schimb în relația cu anumite grupuri care dețin puterea.

Pe de-o parte, avantajele oferite forțelor armate de aceste legături pot spori influența militarilor, precum și posibilitatea lor de a influența oficialii civili, dar, pe de altă parte, ele pot conduce la reducerea coeziunii armatei, a unității autorității sale, dar și a capacității de a-și promova interesele ca un singur grup monopolar.

3. Interacțiunea dintre puterea militară și puterea civilă

Sursele de putere la dispoziția instituțiilor politice și militare coincid într-o anumită proporție. Putem afirma chiar mai mult decât atât, funcțiile lor pot fi convergente. Armatele au tendința de a deveni nedisciplinate atunci când primesc susținerea publică necesară pentru funcțiile lor strategice sau pentru rolul lor politic. În același timp, armata are rolul de a susține instituțiile centrale ale statului prin folosirea limitată și disciplinată a coerciției sau prin posibilitatea implicită de a o folosi. Consolidarea puterii necesită însă și sprijinul altor grupuri politice și guvernamentale puternic

instituționalizate. Eisenstadt observa, de exemplu, importanța birocrațiilor civile pentru soliditatea centrului politic în vechile imperii.²

Totuși, există și diferențe fundamentale între tipurile de resurse utilizate de organizațiile civile și militare pe scena politică, legate de controlul armatei asupra violenței organizate, și am în vedere aici modul în care variază eficiența politică și consecințele violenței în funcție de situația politică și socială la momentul aplicării ei.

Caracterul specific și capacitatea proprii instituțiilor politice civile determină în mod esențial eficiența utilizării coerciției brute organizate ca armă politică. Pe de altă parte, capacitatea de coerciție internă scade proporțional cu consolidarea instituțiilor, acest lucru fiind datorat și faptului că extinderea armatei duce la sporirea capacității sale de coerciție internă.

A vorbi despre “echilibru de putere” între structurile de autoritate civile și cele militare are cu totul alt înțeles în noile state, unde echilibrul este unul de slăbiciune reciprocă, decât în noile state mai dezvoltate, unde acesta este unul de putere reciprocă. În aceste din urmă state, atât instituțiile militare, cât și cele politice beneficiază de o largă autonomie instituțională, unele față de altele. În prima categorie de state, o eficiență sporită a utilizării violenței înseamnă că armata își poate asuma un rol crescut în procesul de alocare politică, ca rezultat al presiunilor din partea unor grupuri politice exterioare armatei, care urmăresc să coopteze instrumentele violenței în sprijinul intereselor lor; în consecință, frontierele armatei devin vulnerabile și, în acest timp, crește capacitatea acesteia de a încălca limitele altor instituții sociale.

II. IMPERATIVELE RELAȚIILOR CIVIL – MILITARE

Potrivit lui Samuel P. Huntington, instituțiile militare din orice societate sunt configurate de două forțe: un imperativ funcțional generat de amenințările la adresa securității societății, dar și unul societal provenind de la forțele sociale, ideologice și instituțiile dominante în societate³.

Instituțiile militare caracterizate numai prin valori sociale pot deveni incapabile să-și îndeplinească eficient angajamentele militare. Pe de altă parte, pare a fi imposibil ca o societate să aibă instituții militare care să răspundă doar imperativelor funcționale. Miezul problemei relațiilor civil-militare este reprezentat de interacțiunea acestor două forțe.

² S. N. Eisenstadt, *The Political System of Empire*, New York, 1965.

³ Samuel Huntington, *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, New York, 1957.

Intensitatea nevoilor de securitate și de natura și puterea patternului de valori ale societății sunt cele care dau măsura gradului în care cele două interacționează.

Totuși, adaptarea și echilibrul dintre cele două forțe nu sunt inevitabile, dat fiind faptul că unele societăți pot fi incapabile să-și asigure propria securitate militară. Unor asemenea societăți le lipsesc valorile de supraviețuire într-o eră a amenințărilor permanente. Problema centrală pe care o constituie relațiile civil-militare este relația dintre corpul ofițerilor și stat.

Corpul ofițeresc reprezintă elementul de conducere activă al structurii militare și este responsabil de securitatea militară a societății.

Statul este elementul conducător activ al societății și este responsabil de alocarea resurselor pentru diferite valori sociale importante, inclusiv pentru securitatea militară.

Relațiile economice și sociale dintre militari și restul societății, în mod normal, reflectă relația politică dintre corpul ofițeresc și stat. Ca atare, prima necesitate în analiza relațiilor civili-militari este de a defini natura corpului ofițeresc.

III. TIPURI DE CONTROL CIVIL ASUPRA PROBLEMATICII APĂRĂRII ȘI SECURITĂȚII NAȚIONALE

Rolul armatei în societate a fost discutat frecvent în termeni de “control civil”. Din păcate, conceptul nu a fost însă niciodată definit în mod satisfăcător. Controlul civil are legătură cu puterea relativă a grupurilor civile și militare. De asemenea, probabil, controlul civil este realizat în măsura în care puterea grupurilor militare este redusă. În concluzie, problema fundamentală în definirea controlului civil este cum poate fi minimalizată puterea militarilor. Acest aspect comportă două mari răspunsuri.

1. Controlul civil subiectiv – maximizarea puterii civile.

În mod evident, cea mai simplă modalitate de reducere a puterii militarilor pare a fi maximizarea puterii grupurilor civile în raport cu armata. Dar, numărul mare, caracterul diversificat și interesele grupurilor civile fac imposibilă maximizarea puterii lor ca întreg, în relația cu armata. În consecință, potrivit lui Huntington, maximizarea puterii civile înseamnă întotdeauna maximizarea puterii unuia sau a câtorva grupuri civile. Acesta este controlul civil subiectiv.

Conceptul general de control civil este identificat astfel cu interesele specifice ale unui anumit grup civil sau ale unor grupuri. Prin urmare, el implică relațiile de putere stabilite între grupurile civile, fiind invocat de un grup civil ca un mijloc de a-și spori puterea în detrimentul altor grupuri civile. Astfel, el se constituie mai degrabă într-un slogan instrumental, de tipul “statul de drept”, decât ca un scop în sine.

Ca și drepturile statelor, controlul civil poate cuprinde o multitudine de erori intrinseci. El reprezintă singura formă posibilă de control civil, în absența unui corp ofițeresc profesionist și, până nu demult, chiar nu s-a putut vorbi, în societatea occidentală, de control civil decât în sensul său subiectiv. În diversele sale manifestări istorice, el a fost identificat cu maximizarea puterii anumitor instituții guvernamentale, a anumitor clase sociale în forme constituționale.

2. Controlul civil prin instituția guvernamentală

În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, în Anglia și America, armata era, în general, aflată sub controlul direct al Coroanei. Din dorința de a-și spori puterea, în detrimentul Coroanei, grupurile parlamentare au adoptat sloganul “control civil”, pentru că, atâta timp cât regele era doar un civil ca și ei, ceea ce voiau de fapt parlamentarii era mai degrabă să-și sporească la maxim controlul asupra forțelor armate, mai puțin controlul civil în general. Controlul parlamentar era privit nu ca un mijloc de a reduce puterea militarilor, ci ca mod de a îngădi puterea regelui.

În prezent, în Statele Unite, o luptă similară se înregistrează între Congres și Președinte. Șeful Executivului identifică controlul civil cu controlul prezidențial, deoarece consideră Congresul prea numeros și slab organizat pentru a realiza un control eficient asupra forțelor armate. Pe de altă parte, Congresul identifică controlul civil cu controlul parlamentar – Congresul este mai apropiat de popor decât Președintele, care ar pute deveni prizonier al propriilor consilieri militari.

Cu toate acestea, atât Congresul, cât și Președintele sunt preocupați în mod fundamental, mai degrabă de distribuirea puterii între executiv și legislativ decât între civili și militari.

3. Controlul civil prin clasa socială

Huntington arăta că, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, a existat o foarte puternică confruntare între aristocrația și burghezia europeană, cu scopul de a obține controlul forțelor armate. Fiecare clasă socială a încercat să identifice controlul civil cu propriile interese. Cu toate acestea, din cauza

faptului că aristocrația domina în general forțele armate, grupurile burgheziei liberale au fost cele care au folosit cel mai frecvent sloganul și au identificat controlul aristocratic cu controlul militar. Instituțiile militare s-au constituit, în acest fel, într-un câmp de luptă pentru conflictul dintre cele două clase, care s-a extins în toată societatea.

4. Controlul civil prin mijloace constituționale

Identificarea controlului civil cu un anumit interes civil cunoaște o aplicare concretă în momentul în care se afirmă că numai o formă constituțională anumită, de obicei democrația, poate să asigure controlul democratic.

Astfel, s-a ajuns la identificarea controlului civil cu guvernarea democratică, în timp ce controlul militar este identificat cu guvernarea absolutistă sau totalitară. Se afirmă că, în timp ce, în țările democratice, politica se face prin compromis și convingere, politica specifică regimurilor totalitare este una bazată pe forță și constrângere sau, cel puțin, pe amenințarea cu acestea.

Cu toate acestea, armata poate submina controlul civil într-un stat democratic și poate dobândi, totodată, o mare putere politică prin procesele și instituțiile legitime ale guvernării democratice și politice.

În aceeași ordine de idei, puterea militarilor poate fi redusă, într-un regim totalitar, prin crearea diferitelor grupări competitive în rândul corpului ofițerilor, înființând armata partidului sau forțe armate speciale, infiltrând în ierarhia militară structuri paralele de comandă sau prin alte tehnici asemănătoare.

Metodele de guvernare într-un stat totalitar sunt reprezentate de teroare, conspirație, forță și supraveghere. Acestea sunt mijloacele care fac ca civilii să controleze forțele armate într-un astfel de stat. Aplicate cu cruzime, ele pot duce la eliminarea puterii politice a armatei, așadar, controlul civil subiectiv nu se constituie în apanajul exclusiv al unui anumit sistem constituțional.

Problema relațiilor civili-militari a cunoscut o transformare consistentă în momentul apariției profesiei de militar, complicând eforturile grupurilor civile de a-și mări puterea asupra armatei. Grupurile de acest tip se aflau, de acum, în competiție nu doar cu alte grupuri civile cu scopuri similare, dar și cu imperative funcționale militare noi. Apariția profesiei de militar a făcut ca formele particulare ale controlului civil subiectiv să devină anacronice și, de asemenea, a făcut posibilă apariția unei noi definiții, mult mai expresive. Astfel, s-a

ajuns la apariția unui principiu nou pentru a restabili echilibrul dintre imperativele militare funcționale și restul societății.

5. Controlul civil obiectiv – maximizarea profesionalismului militar

Controlul civil în sens obiectiv reprezintă maximizarea profesionalismului militar. Mai precis, potrivit lui Huntington, reprezintă acea distribuție a puterii politice între grupurile militare și civile care poate influența cel mai mult apariția atitudinilor și comportamentului profesional în rândul membrilor corpului de ofițeri. Concluzia: controlul civil obiectiv este direct opus controlului civil subiectiv.

Controlul civil subiectiv își atinge scopul “civilind” armata, sporind cât mai mult posibil puterea civililor din armată, adică făcând din aceasta o oglindă a statului, în timp ce controlul civil obiectiv își atinge scopul “militarizând” armata, transformându-i pe militari într-o unealtă a statului. În altă ordine de idei, primul tip de control se manifestă într-o multitudine de forme, pe când cel de-al doilea este unul singur.

Realizarea controlului civil obiectiv a fost posibilă numai odată cu apariția profesiei militare. Fondul controlului civil obiectiv este reprezentat de recunoașterea unui profesionalism militar autonom, pe când cea a controlului civil subiectiv constă în negarea unei sfere militare independente.

Controlul civil nu numai că reduce puterea militarilor la cel mai scăzut nivel posibil față de toate grupurile civile, ci și maximizează posibilitatea realizării securității militare.

Pentru orice sistem de control civil, baza este reprezentată de minimizarea puterii militarilor. Controlul civil obiectiv își duce la bun sfârșit scopul profesionalizând armata, făcând-o sterilă și neutră din punct de vedere politic. O scădere a puterii militarilor dincolo de aceste limite, în care profesionalismul este maximizat, nu poate duce decât la sporirea beneficiilor și puterii anumitor grupuri civile.

Acesta este motivul pentru care există un singur standard concret pentru controlul civil, neutru din punct de vedere politic și recunoscut de toate grupurile sociale, în încercarea de definire obiectivă a controlului civil: este vorba de un standard care transformă controlul civil din ceea ce, până nu demult, însemna doar un slogan politic menit să mascheze interesele de grup, într-un concept analitic, care să nu fie dependent de perspectivele și interesele grupului.

Bibliografie

1. A. R. Luckham, *A Comparative Typology of Civil-Military Relations*, în *Government and Opposition*, vol. 6, no. 2, Spring, 1971.
2. S. P. Huntington, *The Soldier and the State*, Cambridge, Mass., 1957.
3. M. Janowitz, *The Military in the Political Development of New Nations*, Chicago, 1964.
4. Idem, *The Professional Soldier. A Social and Political Portrait*, New York, 1960.
5. S. E. Finer, *Man on the Horseback*, London, 1962.
6. S. N. Eisenstadt, *The Political System of Empires*, New York, 1965.

**NOUL TERORISM ȘI SECURITATEA EUROPEANĂ:
PROBLEMATICA „DUȘMANULUI DIN INTERIOR”**

Vasile SOARE*

Since the appearance of Muslim emigrants in the western communities, terrorism has suffered a great transformation. The so-called “resident autonomous cells” are not affiliated to any established terrorist organization or agents of any state sponsor, but local radical terrorist entities that operate without transnational leadership or help from international terrorist groups.

The members of the cells are resident emigrants, second or third generation, almost completely integrated in the adopting societies; they do not seem to be interested in the Jihad, but animated by frustration and resents against the adopting states, being considered responsible of the discrimination they are subject to.

The new terrorism consequent to the violent radicalization of the society being promoted by the “inside enemy” could mitigate, as a result of Europe’s wide opening towards the East: Europe is neighboring large Muslim entities with secular traditions but not jihadism.

Introducere

Trăim într-o lume a violenței. Dintotdeauna, societățile umane, indiferent de gradul lor de dezvoltare tehnologică și de formula concretă de organizare a puterii, au avut nevoie de violență pentru a se menține și pentru a se proteja într-un mediu social de tip structurat.

Mecanismele destinate asigurării coeficientului minimal de solidaritate internă și coeziunii necesare propriei reproduceri au fost însă diferite de la o societate la alta și de la o epocă istorică la alta. Fiind un fenomen asociat violenței, terorismul a însoțit războiul de-a lungul întregii sale existențe. “*Polemos*, spunea Heraclit, a zămislit lumea, *Polemos* domnește asupra ei”.^[1] Filosoful ne atrăgea astfel atenția, încă de la începutul secolului al V-lea Î.Ch., că universal este teatrul unei lupte fără sfârșit între elemente potrivnice, luptă din care decurge o neconținută

* Col. dr. Vasile Soare, Ministerul Apărării Naționale, Statul Major General, Direcția Operații

¹ Francois Chamoux, *Civilizația greacă*, vol. I, Ed. Meridiane, București, 1985, p. 143.

schimbare: polemos, războiul, îi apărea deci ca lege fundamentală a cosmosului și principiu întemeietor al oricărei organizări trainice.

Acest lucru pare să fi rămas la fel de valabil și astăzi întrucât, în sensul său cel mai larg, terorismul a rămas un concept eminent politic, însoțind statul de-a lungul întregii sale existențe. El ține inevitabil de putere: urmărește dobândirea, utilizarea sau influențarea acesteia, în scopul operării unei schimbări politice.

De-a lungul istoriei, multe din acțiunile de violență politică tolerate sau conduse explicit de către stat au fost îndreptate, deopotrivă, atât împotriva dușmanilor externi cât și împotriva propriilor concetățeni, a pretendenților la putere. Acțiunile au evoluat treptat, de la formele cele mai simple ale intimidării și influențării, până la cele mai elaborate, ale constrângerii sau terorizării în masă, așa cum s-au petrecut lucrurile în timpul *regimului terorii*, din perioada Revoluției Franceze.

Cu toate acestea, pentru a păstra rigoarea și obiectivitatea diferitelor încadrări temporale ale termenului de *terorism*, este bine să facem o distincție clară între definirea acestuia ca *metodă* de exercitare a puterii de către o autoritate instituționalizată (prin violență, prin teroare) și cea a definirii sale ca *fenomen*, văzut ca expresie a unei strategii de luptă a terorii – așa cum este ea adoptată de actualele grupuri și organizații teroriste internaționale. În multe situații terorismul a fost în mod greșit asimilat cu insurgența, fanatismul, războiul psihologic, crimele de război comise de forțele armate regulate sau cu anumite operațiuni clandestine. Nu numai percepția diferită a actorilor internaționali asupra unuia și aceluiași fenomen a fost cauza acestei situații; uneori, această confuzie a fost întreținută în mod intenționat și din rațiuni ideologice sau propagandistice.

De aici rezidă și dificultatea pe care comunitatea internațională a întâmpinat-o ori de câte ori s-a pus problema definirii acestui fenomen care nu are, nici până în momentul de față, o definiție internațională unanim acceptată.

Acest lucru este cu atât mai important cu cât orice strategie de contracarare a acestui fenomen trebuie pornită, în primul rând, de la definirea termenului de referință, de la surprinderea acelor elemente specifice care îl fac comun dar și îl diferențiază, în același timp, de alte fenomene asociate violenței sociale.

I. Primele instrumente juridice destinate combaterii terorismului: scurtă perspectivă istorică

Primele încercări de încadrare juridică a infracțiunii de terorism datează din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Belgia fiind prima țară

care, în 1856, a introdus în legislația sa penală “clauza atentatului”, făcând posibile extrădările în cazul asasinatelor politice.

A doua fază în dezvoltarea reglementărilor privind terorismul a avut loc în anul 1927, la Conferința Internațională de Armonizare a Dreptului Penal de la Varșovia, când, în rezoluția adoptată la finalul conferinței, se propunea sancționarea unor acte asociate mai degrabă criminalității organizate, precum pirateria, falsificarea de monedă, comerțul cu sclavi sau utilizarea internațională a unor mijloace “capabile să creeze un pericol comun”.

Noțiunea de *terorism* a fost folosită pentru prima dată în anul 1930, la Bruxelles, cu prilejul celei de-a doua Conferințe Internaționale de Armonizare a Dreptului Penal, când a fost identificat cu acele “fapte de folosire internațională a unor mijloace capabile să producă un pericol comun, ce constau în crime împotriva vieții, libertății și integrității fizice a unor persoane sau care sunt îndreptate contra proprietății private sau de stat”.^[2]

Asasinarea regelui Alexandru al Iugoslaviei și a ministrului de externe francez Louis Barthou, în 1934, a impulsionat Liga Națiunilor în crearea primului instrument juridic internațional în materie de terorism.

Astfel, în 1937, cu ocazia Convenției Internaționale pentru Prevenirea și Reprimarea Terorismului, în articolul 1 al acesteia, se prevedea că sunt definite drept acte de terorism “ faptele criminale îndreptate împotriva unui stat”, ce au drept scop “de a provoca teroarea împotriva unei personalități determinate, a unor grupuri de persoane sau în public”.

De atunci începând, toate eforturile legislative internaționale în problema combaterii terorismului internațional s-au încadrat în două mari tipuri de abordări :

- *abordarea globală*, care a acționat de sus în jos, urmărind să creeze un consens internațional în problema definirii și contracarării terorismului prin elaborarea unui standard comprehensiv unic, ca bază a unui mecanism legal de condamnare și suprimare a terorismului;

- *abordarea incrementală*, care a acționat de jos în sus, urmărind să creeze “zone” clar delimitate, reprezentate de condamnarea anumitor infracțiuni (de exemplu, luarea de ostateci, deturnarea aeronavelor etc.), ansamblul acestor domenii urmând a constitui cadrul legal general, destinat aceleiași finalități.

Astăzi, există mai bine de o sută de definiții academice și oficiale ale terorismului. Dintre acestea, sintagma *violență* este prezentă în peste 83%

² *Terorismul, concept și reglementări internaționale*, Studiu documentar, Parlamentul României, Direcția pentru Informare Parlamentară, nov. 2001.

dintre ele, *țelurile politice* în 65%, în vreme ce 51% pun accentul pe elementul inducerii sentimentelor de *frică și teroare*. Aproape 45% includ cuvântul *amenințare*, 42% pe cel de *efect psihologic*, 21% din definiții menționau *caracterul nediscriminatoriu al țintelor alese* și numai 17,5% cuprindeau referiri la *victimizarea civililor*, *necombatanților*, a elementelor neutre sau din afară.^[3]

Cele trei trăsături de bază ale terorismului, găsite în definițiile oficiale ale majorității țărilor occidentale (utilizarea violenței; obiective politice; intenția de a induce frica într-o populație țintă) nu sunt însă suficiente, pentru că nu oferă instrumentele necesare diferențierii sale de alte forme de conflict violent, cum ar fi lupta de gherilă sau chiar războiul convențional (care presupun tot utilizarea violenței pentru atingerea unor scopuri politice).

Cu toate acestea, majoritatea specialiștilor din domeniu au căzut de acord că atunci când vorbim de terorism vorbim de acțiunile violente ale unor indivizi și subgrupuri sociale sau naționale, nu ale statelor; că acțiunile acestora sunt desfășurate în timp de pace, și nu de război; și că, de regulă, victimele sunt civili nevinovați, și nu combatanți în uniformă. Din acest punct de vedere, terorismul este mai degrabă un act premeditat, planificat în avans, și nu un act impulsiv, bazat pe ură de moment; natura sa este una preponderant politică, destinată schimbării ordinii politice curente, și nu este una criminală, ca în cazul grupărilor mafioate, care urmăresc doar obținerea de fonduri.^[4]

După atentatele din 11 septembrie 2001, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat Rezoluțiile 1368, 1373 și 1377 care afirmă dreptul la autoapărare al statelor și condamnă terorismul ca fiind o amenințare la adresa păcii și securității internaționale.

Concomitent cu acestea, în baza articolului 29 al Tratatului Uniunii Europene, care face referire la terorism ca fiind una din cele mai periculoase infracțiuni, Consiliul European a aprobat, la 19 septembrie 2001, Decizia–Cadru [COM (2001) 521 final], care oferă și perspectiva europeană asupra definiției terorismului. Potrivit acesteia, următoarele infracțiuni „*comise intenționat, individual sau de un grup împotriva unui stat sau împotriva unui grup de state, instituțiilor sau cetățenilor, cu scopul de a intimida și a altera serios ori a distruge structurile politice, economice sau sociale ale unui stat*” urmează să fie pedepsite ca infracțiuni teroriste : crima; vătămarea corporală; răpirea sau luarea de ostateci; jaful; furtul, hoția sau

³ Alex P. Schmid și Albert J. Jongman, *Political Terrorism*, Ed. North Holland Publishing Company, Amsterdam, 1988, p. 5-6.

⁴ Paul Pillar, în *Terorism și contraterorism. Implicații strategice*, Centrul de Studii de Securitate “George C. Marshall”, Germania, 1999.

tâlhăria; ocuparea ilegală sau distrugerea facilităților guvernamentale sau de stat; fabricarea, posesia, achiziționarea, transportul sau livrarea de arme și explozivi; livrarea de substanțe care prezintă pericol de contaminare; producerea de incendii, explozii sau inundații ce pun în pericol oamenii, proprietatea, animalele sau mediul; obstrucționarea sau distrugerea livrării de apă, electricitate sau alte resurse fundamentale; atacul prin intervenția în sistemele informaționale; amenințarea cu comiterea oricărei infracțiuni din cele enumerate; conducerea unui grup terorist; promovarea, susținerea sau participarea la un grup terorist.

Aceiași reglementare definea grupul terorist drept „orice organizație structurală, stabilă pentru o perioadă de timp, alcătuită din mai mult de două persoane, care acționează în scopul de a comite infracțiunile sau acțiunile teroriste menționate anterior”.⁽⁵⁾

II. „Dușmanul din interior”

Astăzi terorismul a încetat de mult să mai fie doar o reacție sporadică și izolată în fața unor disfuncții sociale sau funcționale. El a devenit o acțiune premeditată, punitivă și răzbunătoare, criminală – adesea sinucigașă – care are ca obiectiv să distrugă, săucidă cu cruzime și să înspăimânte.

Terorismul contemporan - *noul terorism* – a devenit, tot mai mult, un rezultat al adâncirii faliei strategice dintre civilizația democratică și civilizațiile nedemocratice – cele mai multe dintre ele încremenite în subdezvoltare, prejudecăți și lipsă de mijloace.

Noul terorism are deja un caracter mondial. El se axează îndeosebi pe extremismul religios violent, pe extremismul politic și efectele deșrădăcinării. Cauzele fenomenului rămân, în continuare, extrem de diferite și complexe. Ele trebuie căutate în dinamica crizelor economice, culturale și sociale, în politica de alienare a tinerilor care trăiesc ca imigranți, în reacțiile virulente la influențele pe care le exercită civilizația occidentală asupra societăților încă tributare fantasmelor și prejudecăților, în recrudescența criminalității și expansiunea rețelelor controlate de lumea interlopă.^[6]

⁵ Prevedere menținută și în *Pozițiile generale comune ale Consiliului*, începând cu 2001/931/PESC din 27.12.2001, până la 2005/428/PESC, din 06.06.2005, cf. <http://europa.eu.int/scadplusAeg/fr/vb/133168htm>

⁶ Gheorghe Văduva, *Terorismul contemporan - factor de risc la adresa securității și apărării naționale în condițiile statutului de membru NATO*, Ed. Universității Naționale de Apărare, București, 2005, p. 5.

Terorismul și criminalitatea de drept comun oferă imaginea unei simbioze ciudate, a unei „dialectici perverse”, pentru că atât interesele lumii interlope cât și cele ale structurilor teroriste își au sursa tăriei – dar și a slăbiciunii lor, deopotrivă – în aceeași neînțelegere profundă a sensurilor unor valori ce nu-și au nici o reprezentare în lumea din care provin aceste organizații. Este o lume rămasă în mizerie, subdezvoltare și neputință. Chiar dacă această lume chinuită nu produce în mod obligatoriu terorism, ciocnirea unora dintre entitățile ei cu interesele civilizației moderne generează și întreține *noul terorism*.

Mai mult chiar, el are tendința de a se extinde în toate mediile, inclusiv în Europa, vizând aproape toate activitățile omenești, întrucât acest fenomen este antivaloare și vizează însăși distrugerea caracterului eficient al oricărei activități progresiste.^[7] Acutizarea tuturor acestor aspecte, ieșite în evidență în special după atacurile teroriste de la Madrid (martie 2004) și Londra (iulie 2005), a determinat schimbări de atitudini dar și o altfel de abordare a extremismului islamic – tratat destul de permisiv de către autoritățile principalelor instituții europene, până la acele momente.

În mod surprinzător, aproape toți cei implicați în cele trei atentate erau cetățeni ai statelor respective, imigranți naturalizați de două - trei generații, pe deplin integrați în societățile de adopție și aparent fără nici o legătură cu alte organizații teroriste. Tocmai de aceea, *noul inamic din interior* a fost perceput, încă de la început, ca fiind unul mult mai redutabil, mai insidios și mai greu de depistat, pentru că așa-numitele „celule autonome rezidente” (*Resident Autonomie Cells–RAC*) nu erau „filiale” ale unor organizații mai mari, ci erau entități teroriste locale, autoradicalizate, care operau fără conducere transnațională sau sprijin din partea unor grupări teroriste internaționale.

Aceste celule noi, independente, care se autosusțin, nu sunt menite să înlocuiască rețelele extremiste deja existente; ele doar le completează pe acestea din urmă, oferindu-le astfel un neașteptat avantaj tactic.

Extremismul islamic în Europa de Vest a suferit o mutație importantă odată cu apariția *RAC* în cadrul comunității de imigranți musulmani. În prezent, tendința acestora este spre autoorganizare, tinerii musulmani constituindu-și celule proprii, sub conducerea unui lider local autoritar. De regulă, această fază este precedată de cea a îndoctrinării religioase și, ulterior, de cea a pregătirii propriu-zise, prin preluarea, de pe *Internet*, a instrucțiunilor privind tacticile teroriste.

Cel mai important aspect al noului fenomen îl reprezintă răspândirea cultului martirilor (*shahid*), asociat atacurilor sinucigașe. Esența suicidului

⁷ *Strategia europeană de securitate*, Institutul de Studii al Uniunii Europene, decembrie, 2003, p. 7.

altruist constă într-un act realizat în numele și în beneficiul comunității, care întotdeauna este una puternic structurată și adânc ancorată în tradiție. Comunitatea domină indivizii și conștiința lor pentru că ea face apel permanent la tipare emoționale și atitudini eroice, cultivate prin intermediul religiei; în acest fel, suicidul nu este privit ca o *metodă finală*, ci mai degrabă ca expresie a unei atitudini simbolice, de delegitimare a aparatului și instituțiilor formale ale statului secular, întruchipat de societatea occidentală.

Pe măsură ce adolescenții musulmani sunt atrași de radicalismul islamic, aceștia devin, tot mai mult, principala bază de recrutare a celulelor extremiste locale. Părinții multor tineri musulmani au fost încântați de faptul că fii lor manifestă interes pentru Islam, interpretând acest fapt ca pe unul pozitiv și, totodată, ca pe o nesperată alternativă oferită acestor adolescenți derutați, de multe ori implicați în activități criminale sau antisociale. Mulți părinți au sprijinit călătoria tinerilor în Pakistan sau Siria, pentru instruire religioasă, fără să realizeze că instruirea va însemna de fapt îndoctrinare pentru martiriu.

Tactica *RAC* combină ideologia violentă confesional-politică a *Al-Qaida* cu problemele socio-economice locale, legate de viața și integrarea musulmanilor în Europa creștină. Predicile liderilor *RAC* fac trimitere explicită la „războiul” pe care Occidentul îl duce împotriva Islamului, la „prigoana” la care sunt supuși musulmanii, peste tot în lume. La toate acestea se adaugă și propriile percepții asupra unora din „problemele” europene locale, așa cum sunt considerate interzicerea vălului la femei, șomajul în rândul musulmanilor, discriminarea economică, imaginea negativă a Islamului în presa europeană, sau „batjocorirea” mediatică a unor simboluri religioase sfinte. În acest fel, revolta tinerilor musulmani devine, tot mai mult, o revoltă împotriva ostilității societății occidentale creștine, căreia încearcă să-i contrapună o „nouă identitate musulmană”, bazată pe principiile islamismului militant.

Mulți tineri musulmani naturalizați în Marea Britanie au fost de părere că teroriștii au avut dreptate în cazul atentatelor din Londra; deci loialitatea lor nu este cu țara de adopție, ci cu Islamul politic, care poartă un război sfânt contra Occidentului. Or, în țările europene care stau demografic mai bine, creșterea populației se face mai ales pe seama musulmanilor naturalizați, care au rată de fertilitate mai mare decât populațiile băștinașe. Cu alte cuvinte, în viitor proporția populațiilor neasimilabile va crește, tensionând și mai mult Europa.^[8]

⁸ Alina Mungiu Pippidi, *Cum reconstruim Europa*, în săptămânalul *Prezent*, nr.2, feb. 2006, p.2.

Depistarea tuturor acestor tineri este extrem de dificilă: majoritatea lor sunt necunoscuți autorităților și poliției, fiind aproape complet integrați în țara adoptivă; membrii celulelor se racolează din interiorul comunității musulmane, în cadrul căreia orice conlucrare cu poliția creștină este văzută ca o „trădare”; noii membri nu au nevoie de pregătire militară, ci doar de îndoctrinare religioasă; majoritatea dintre aceștia nu sunt interesați de Jihadul global, ci sunt animați de frustrări și resentimente împotriva statelor de adopție – considerate drept „necredincioase și decadente”, precum și principalele responsabile de discriminările la care se simt supuși.

III. Strategii de contracarare

În cadrul Summit-ului Uniunii Europene din 15-16.12.2005 a fost aprobată „Strategia pentru combaterea terorismului” (*The European Union Counter-Terrorism Strategy*), după ce anterior, pe 01.12.2005, fusese parafată de către toți miniștrii de interne și de justiție din statele membre ale UE.

Documentul nuanțează câteva din măsurile luate deja, cu prilejul unor reuniuni anterioare, stabilind totodată și obiectivul strategic în domeniu, poziția generală comună, cât și obiectivele fundamentale pe termen scurt și mediu.

Potrivit acesteia, *obiectivul strategic* îl constituie combaterea terorismului global, cu respectarea drepturilor omului, astfel încât Europa să devină un loc sigur, în care cetățenii ei să poată trăi în libertate, securitate și dreptate. Cele patru mari domenii abordate și în documentele anterioare, respectiv prevenirea; protecția populației și infrastructurii; măsurile antiteroriste; riposta contrateroristă, rămân, pe mai departe, *obiectivele generale* ale politicii UE în domeniu.

După publicarea primelor concluzii rezultate în urma atentatelor din Spania, Comisia europeană a înaintat Consiliului Parlamentului European, încă din 2004, o serie de propuneri prin care se solicita o implicare mai activă a societății civile în „protecția drepturilor fundamentale ale tuturor cetățenilor, în lupta contra radicalizării violente a societății și dezvoltarea dialogului cultural cu lumea islamică”⁹. Sectorul privat era solicitat, de asemenea, să-și aducă o contribuție mai activă la ameliorarea securității bunurilor și serviciilor, precum și la operarea unui control mai eficient a fluxurilor financiare și a protecției infrastructurii critice.

⁹ Comunicatul Comisiei Consiliului Parlamentului European, 20 oct. 2004, *Atacurile teroriste: prevenire, pregătire și răspuns*, [COM(2004)698 final] cf. <http://europa.eu.int/scadplus/Aeg/fr/vb/133168htm>

Măsurile de protecție a populației și managementul consecințelor sunt circumscrise, în continuare, măsurilor inițiate încă din octombrie 2001, când s-a hotărât crearea unui mecanism comunitar de protecție civilă (la care au aderat, în plus față de țările UE, Bulgaria, Islanda, Lichtenstein, Norvegia și România) precum și a unui Comitet de securitate sanitară, destinat monitorizării riscurilor asupra oamenilor, plantelor și animalelor.

Următoarele proiecte majore în domeniu vizează crearea *LEN* (o rețea specializată în intervenții antiteroriste a UE, coordonată de *EUROPOL*), înființarea *CIWIN* (o rețea de alertă destinată infrastructurii critice), precum și extinderea capacităților acestora, în scopul integrării lor în viitorul sistem global de alertă *ARGUS*.

În Strategie se specifică faptul că lupta împotriva terorismului este o responsabilitate care revine fiecărui stat membru, UE având rolul de a sprijini efortul fiecărei națiuni, inclusiv prin facilitarea unui schimb mai eficient de informații.

Pentru prevenirea radicalizării *noului terorism* în spațiul UE au fost stabilite ca direcții prioritare: dezvoltarea dialogului inter-cultural, în interiorul și în afara spațiului european; promovarea democrației, educației și prosperității economice în statele UE cât și în statele asistate de către acestea; dezvoltarea unei strategii media și de comunicare adecvate unei mai bune înțelegeri a politicii UE în domeniu. Totodată, vor fi luate și o serie de măsuri concrete imediate, destinate întăririi securității în spațiul UE:

- introducerea pașapoartelor cu date biometrice;
- crearea unui sistem modern de acordare a vizelor (*Visa Information System- VIS*);
- întărirea rolului Agenției Europene a Granițelor (*European Borders Agency-FRONTEX*);
- implementarea standardelor comune privind securitatea maritimă și portuară;
- întărirea rolului *EUROPOL* și a *EUROJUST*, datorită creșterii interacțiunii dintre crima organizată și terorism;⁽¹⁰⁾

¹⁰ *EUROPOL* asigură cooperarea dintre departamentele de poliție din statele europene membre ale acestei organizații în acțiunile de combatere a terorismului, traficului de droguri și a altor forme ale crimei organizate internaționale. În cadrul acestuia activează și Unitatea Operativă de Combatere a Terorismului. Pentru îndeplinirea misiunii sale, *EUROPOL* și-a structurat activitatea în cadrul a două programe: Programul pentru combaterea Terorismului (*CTP*) și Programul pentru combaterea Proliferării (*CPP*).

EUROJUST este compus din procurori naționali, magistrați, ofițeri de poliție detașați din cadrul fiecărui stat membru. Este destinat luptei împotriva crimei organizate, și are drept sarcină principală facilitarea coordonării autorităților judiciare naționale și sprijinirea investigațiilor în cazuri de crimă organizată.

- intensificarea acțiunilor de anihilare a rețelelor teroriste, în special prin blocarea căilor de finanțare și a accesului acestora la materiale necesare fabricării bombelor artisanale;

- implementarea în toate țările Uniunii a „mandatului european de arest” (*European Evidence Warrant*), ca instrument adaptat de aplicare a legislației europene în domeniu;

- constituirea unei „liste negre” a companiilor aeriene care nu vor putea utiliza aeroporturile din spațiul UE, întocmite pe baza unui „rating de securitate” ce va lua în calcul inclusiv măsurile adoptate de către respectivele companii pentru securitatea activității aviației civile împotriva actelor teroriste; [11]

- accesul *EUROPOL*, *EUROJUST* dar și a autorităților naționale implicate în urmărirea diferitelor persoane suspecte, la banca de date a *SIS* (*Shengen Information System*);

- obligativitatea statelor membre de a înregistra toate transmisiile de date personale și de a extinde de la unu la trei ani, durata păstrării lor;

- stabilirea unei baze legale comune de existență a birourilor *SIRENE* (*Supplementary REquest at National Entry*) și a regulilor de arhivare a informațiilor . [12]

Concluzii

Propaganda religioasă, care a crescut în ultimii ani, activ difuzată și finanțată din Arabia Saudită – una din sursele de islam radical (*jihadism*) – spune recruților ei că felul de viață occidental este o ofensă la adresa credinței islamice și oferă legitimare religioasă resentimentului economic contra Occidentului. Cu toate acestea, tinerii revoltați din comunitățile islamice aflate în Vestul Europei nu poartă un război religios contra acestuia, întrucât ei par a detesta Occidentul democratic, tolerant și secular, chiar mai mult decât pe cel creștin. La fel cum s-au petrecut lucrurile și cu unii din fundamentalistii islamici de azi din Europa, Palestina sau Africa, foști membri în guerilele marxiste din anii șaptezeci, care nu au făcut decât să înlocuiască *Capitalul* cu *Coranul*. Dar dușmanul lor a rămas același: Vestul. Nu aderența la Mahomed caracterizează radicalii islamici de azi, ci furia lor contra civilizației occidentale, cu libertatea ei de gândire și egalitatea sexelor, de fapt, a civilizației în sine.[13]

¹¹“*Legea privind securitatea transporturilor aeriene*”, adoptată la începutul lunii decembrie 2005, de către miniștrii transporturilor din cele 25 de țări membre UE.

¹² Hotărârea CE nr. 871/2004 a Consiliului European din 29.04.2004, amendată prin Decizia 2005/211/JAI a Consiliului din 24.02.2005.

¹³ Alina Mungiu Pippidi, *Războiul civilizațiilor?*, în săptămânalul *Prezent*, nr.3, feb. 2006, p.2.

Orice strategie de combatere a fenomenului terorist trebuie să pornească de la rezolvarea problemelor și nerealizărilor de natură socială, morală, filosofică și psihologică ce rezultă în urma schimbărilor socio-economice.

Înțelegerea modului de gândire al „noului val” de tineri teroriști prezenți astăzi în Europa, precum și a resorturilor lor motivaționale cele mai intime, nu trebuie să ne îndepărteze total de abordările specifice soluțiilor pe termen mediu și lung. Ele trebuie să fie abordări inteligente, echilibrate, argumentate și legale. Schimbarea nu trebuie considerată neapărat o problemă. Schimbările care sunt bine gestionate pot aduce beneficii clare pentru toți și un viitor pozitiv pentru toate comunitățile care vor reuși să nu „rateze” conectarea la modernitate.

O posibilă soluție ar putea fi deschiderea Europei către răsăritul ei. Există chiar la frontiera Europei populații musulmane cu o bună creștere demografică, dar cu *tradiție de secularism, nu jihadism*. În Kosovo șaizeci la sută din tinerii albanezi musulmani sunt șomeri, în Macedonia cifra este de vreo patruzeci la sută. Economiiile acestor țări ar respira dacă Europa ar permite locuitorilor lor să lucreze în Vest. În acest fel toată lumea ar avea de câștigat.

**CONSIDERAȚII PRIVIND UNELE MODALITĂȚI
DE CONTRACARARE A TERORISMULUI**

Dr. Maricel ANTIPA*

The terrorist attacks carried out between 2001 and 2005, marked the manifestation of an unprecedented category of terrorist acts characterized by large-scale action, a great number of casualties and most of all, by the fact that the terrorists did not bring specific demands or assumed responsibility - typical elements of classic terrorist actions, which would otherwise have led to negotiations and the uncovering of the authors. The wave of terrorist attacks that took place on the territories of the United States, Spain, and Great Britain has raised a new impasse for the security agencies and services regarding the real dimension of the effort to maintain regional and global security.

This new category of terrorist action scores a turning point in the growth of terrorist occurrence and differs from the classic forms of terrorism in that it applies strategic action planning (establishing the objectives, the limits of the action, the forces and means used), as well as in its execution. For years, experts have classified terrorist groups in agreement with their operational traditions as national, transnational and international.

A terrorist group's option of the objectives and tactics to be used is made accordance with the group's affiliation, the fighters' level of training, its structure and the refinement of the techniques used.

Analizând studiile unor cercetători ai fenomenului terorist pentru a putea înțelege diferitele forme de contracarare a acțiunilor teroriste, putem să emitem o tentativă de conceptualizare care să reflecte misiunile, atribuțiile, interesele sau preocupările imediate ale structurii sau instituției care o realizează. Aceasta ar putea fi: “totalitatea acțiunilor întreprinse de către guverne pentru a contracara pericolul, incluzând măsurile speciale inițiate de structurile militare, de organele de ordine și de profesioniștii pe linie de pază și protecție pentru reducerea probabilității unui atac împotriva unui obiectiv”. Asemenea măsuri mai cuprind și “acțiunile întreprinse ca ripostă la un eveniment, mergând de la folosirea unei echipe

* Colonel dr., Expert, SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII

tactice într-o situație de luări de ostatici, până la bombardarea teritoriului unei țări care patronază o anumită acțiune sau un anumit grup”.^[1]

Când abordăm sintagma contracararea terorismului trebuie să avem în vedere cele două componente esențiale: antiterorismul și contraterorismul. Acestea evidențiază totalitatea acțiunilor în planul securizării obiectivelor, ordinii publice, siguranței naționale, fiind de natură politico-militară și au ca scop principal înlăturarea spectrului de amenințări pe care terorismul le presupune. Programe detaliate, pe domenii de acțiune, au fost elaborate în documentele operative proprii ale instituțiilor cu atribuții în prevenirea și combaterea terorismului, precum și în planurile pentru situațiile de urgență și criză.

I. Stadii de contracarare a terorismului

În prezent, din analiza măsurilor întreprinse la nivel internațional cât și din practica strategică, sunt cunoscute trei stadii de contracarare a terorismului. Primul stadiu se referă la domeniul politico-diplomatic și constă în: negocieri, schimburi în relațiile diplomatice, sancțiuni, opțiuni militare.^[2] Al doilea stadiu abordează problematica dintr-o perspectivă strategică și se referă la măsurile antiteroriste întreprinse pentru a face față pericolului și cuprinde: analiza stării de pericol (culegerea de informații, studierea punctelor vulnerabile etc.) și protecția obiectivelor și demnitarilor (siguranța acțiunilor, personalului și siguranța fizică).^[3] Al treilea stadiu este cel al reacțiilor tactice și cuprinde atât acțiunile antiteroriste cât și cele contrateroriste (reacții tactice, negocieri în problema ostaticilor, lovituri de răspuns etc.).^[4]

Stadiul întâi - Politic și diplomatic. Cuprinde două direcții diferite de tratare a problematicii terorismului. Direcția politică vizează metodele folosite de unele guverne pentru a face față terorismului intern și, uneori, și terorismului internațional care poate apărea în interiorul granițelor. Amploarea acesteia poate fi de la capitularea totală până la măsuri extrem de dure, dar pot fi și abordări politice mai moderate. Direcția diplomatică vizează legăturile și eforturile care se întreprind între națiuni pentru soluționarea problemei, manifestându-se sub forma unor înțelegeri diplomatice până la atacuri militare și război total. Inițiativele internaționale au dus la îmbunătățirea cooperării în schimbul de informații și coordonare a

¹ Gl. div. (r.) dr. ARADAVOAICE, Gh., *Terorism, Antiterorism, Contraterorism*, Editura ANTET, 1997, p.130.

² Cf. Gl. div. (r.) dr. ARADAVOAICE Gh., *Op. cit.*, pp. 134 -135.

³ Ibidem, p. 134-135.

⁴ Ibidem, p.134-135.

anchetelor. Aceste eforturi coordonate au împiedicat producerea unor incidente și au dus la arestarea unor teroriști de seamă.^[5] Având în vedere complexitatea cazurilor teroriste, reacțiile din stadiul întâi au avut o eficiență limitată în descurajarea acestora sau a ținerii lor, în ansamblu, sub control.

Stadiul doi - Abordări contrateroriste strategice. Toate structurile statale care se ocupă de combaterea terorismului sunt tentate să rezolve problema la acest stadiu, punând în aplicare un număr de măsuri contrateroriste la nivel strategic.

Aplicarea acestor măsuri debutează cu investigarea situației care va cuprinde datele și informațiile despre grupurile teroriste care acționează în zona de responsabilitate și stabilirea punctelor vulnerabile ale forțelor proprii. Elaborarea măsurilor de protecție începe după identificarea pericolului și stabilirea modului de contracarare. Situația este des schimbătoare, ceea ce impune sesizarea oportună a modificărilor și adoptarea unor acțiuni dinamice de ripostă, concomitent cu asigurarea securității fizice a obiectivelor, personalului și acțiunilor proprii. Având în vedere faptul că, începând cu anul 1980, a crescut numărul obiectivelor economice vizate de terorism, sistemul energetic sau transporturile fiind ținte mai accesibile pentru atacurile teroriste, se impune adoptarea urgentă a unor măsuri strategice care să protejeze obiectivele din infrastructură.

Stadiul trei - Reacții tactice. Sunt măsurile contrateroriste, inițiate ca răspuns la incidentul terorist sau care vizează bazele teroriștilor cunoscuți și taberele lor de instruire, pentru a fi neutralizate ca baze de plecare a viitoarelor atacuri extremist-teroriste. Totodată, cuprinde și activitățile care se desfășoară în centrul de comandă atunci când are loc un incident. Pe timpul elaborării măsurilor tactice și strategice de răspuns, se impun a fi avute în vedere evaluările pericolului care planează asupra forțelor proprii, tacticile de bază folosite de către teroriști, precum și tendințele curente în aplicarea acestor tactici.

Actele teroriste au fost și vor fi întotdeauna privite în primul rând, și mai întâi de toate, în contextul legii penale. Indiferent dacă ele sunt legate de grupurile transnaționale sau internaționale ale crimei organizate sau de teroriști aparținând unor diverse grupări de mici proporții, ele intră în competența securității interne. Problema modului în care o societate se opune terorismului poate aduce atingere principiilor fundamentale ale democrației. Evoluția tehnologică, perfecționarea rapidă a sistemelor de comunicații duc la numeroase schimbări ale noțiunilor de timp și distanță,

⁵ Ibidem, p.137.

stau la baza formării unor concepte noi în domeniul militar, politic și economic, propagând rapid înaltele valori printre care și supremația legii.

II. Probleme de bază ale pregătirii acțiunilor militare în scopul combaterii acțiunilor extremist-teroriste

Atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001, precum și evoluțiile ulterioare ale campaniei antiteroriste internaționale au determinat reevaluarea pericolozității fenomenului terorist în planul securității și stabilității internaționale, reconsiderarea priorităților și mecanismelor de securitate ale statelor precum și a modalităților de combatere a tuturor categoriilor de manifestări teroriste.

Măsurile ofensive întreprinse în vederea prevenirii, descurajării și ripostei la acte de terorism vizează realizarea următoarelor activități: activități de sancționare preliminară ori, după caz, post factum, a preocupărilor și faptelor subsumate sau asociate terorismului; intervenția antiteroristă nemijlocită în cazurile în care sunt iminente, se derulează ori s-au produs acțiuni teroriste; participarea la operațiuni de prevenire și combatere a terorismului pe diverse spații, prin cooperare internațională și în conformitate cu prevederile legale interne referitoare la astfel de situații.

Cerințele de bază ale concepției de combatere a acțiunilor teroriste pe teritoriul României, trebuie să vizeze: conducere unică; forță de lovire punctuală și sigură; independență în ducerea acțiunilor de luptă; timpul de răspuns.

Pregătirea și ducerea acțiunilor militare se execută pe baza și cu respectarea legilor luptei armate: concordanța dintre scopuri, forțe și mijloace, legea raportului de forțe, legea dependenței formelor și procedeele acțiunilor militare de nivelul dezvoltării armamentului și tehnicii de luptă, legea unității acțiunilor și legea amplitudinii crescânde a luptei armate; principiile luptei armate în acțiunile militare cum sunt: libertatea de acțiune, definirea clară a obiectivului (misiunii), economia de forță (forțe și mijloace), concentrarea efortului în locul decisiv și la momentul potrivit, unitatea comenzii, surprinderea inamicului, manevra, securitatea acțiunilor și forțelor, simplitatea ordinelor și planurilor; regulilor de aplicare a legilor și principiilor acțiunilor militare, unitatea eforturilor, câștigarea și menținerea inițiativei, agilitatea, acțiunile extinse (dezvoltate) într-un spațiu suficient, cu lărgime în acțiune, susținerea acțiunilor, claritatea exprimării, cunoașterea forțelor proprii, cunoașterea inamicului.

Acțiunile militare duse în scopul combaterii acțiunilor extremist-teroriste trebuie să fie organizate pe baza unui obiectiv și a unei concepții unitare, să se declanșeze prin surprindere și să se desfășoare continuu,

manevrier și sincronizat, cu lovirea simultană a tuturor elementelor de dispozitiv ale elementelor teroriste, evitând, pe cât posibil, loviturile frontale, angajarea de durată și în condiții dezavantajoase cu puternice forțe teroriste, cu folosirea la maximum a avantajelor oferite de mediu, a sprijinului elicopterelor, cu măsuri multiple de asigurare a acțiunilor, protecției forțelor și de sprijin logistic. Întrebuințarea în acțiune a forțelor contrateroriste are la bază principiile luptei armate și reprezintă un ghid general pentru conducerea acțiunilor la nivel tactic și strategic, când este cazul. Utilizarea cu pricepere a cerințelor acestora constituie o premisă fundamentală a succesului în toată gama acțiunilor executate de către forțele contrateroriste.

Principiile de întrebuințare a forțelor contrateroriste în luptă sunt: folosirea în toate felurile de teren; întrebuințarea prin surprindere în acțiuni cu caracter decisiv; în acțiuni manevriere executate pe spații mari; întrebuințarea secvențială; sprijinul eficient și oportun.

Întrebuințarea în toate felurile de teren, spațiu și zone geografice este determinată de posibilitățile forțelor luptătoare de a duce cu succes acțiuni în teren, șes, zone geografice cu lucrări de hidroamelioranți, mediu frământat, muntos, pe litoral și în deltă și chiar în zone deșertice.

Întrebuințarea prin surprindere impune dispunerea și acțiunea grupată și rapidă a elementelor luptătoare antiteroriste în locurile și momentele neașteptate de către teroriști. Prin surprindere se obține succes moral și material asupra acestora, precum și superioritate și libertate de acțiune.

Principiul întrebuințării în acțiuni manevriere, executate pe spații mari constă în realizarea grupării de forțe și mijloace în locul și la momentul potrivit, în scopul aplicării unor lovituri hotărâtoare teroriștilor, respingerii acțiunilor sau sustragerii de sub loviturile acestora. Acțiunea manevrieră trebuie să fie simplă, să se execute în ascuns, rapid, prin surprindere și să se încadreze în planul eșalonului superior.

Principiul întrebuințării secvențiale constă în folosirea forțelor antiteroriste doar în situațiile în care puterea de luptă îi permite să ducă acțiuni în forță, într-un ritm rapid, pe adâncimi mari și cu pierderi minime. Capacitatea de luptă este determinată de limitele tehnice ale mijloacelor auto, de comunicații și radio, pierderile de personal, de limitele umane (scăderea capacității fizice și psihice a luptătorilor antiteroriști), consumurile de carburanți, muniție și materiale.

III. Forme și procedee strategice și tactice folosite de forțele operaționale pentru prevenirea acțiunilor teroriste în situații de criză și pe timp de război

Potrivit legislației în vigoare, activitățile de combatere a terorismului se organizează, planifică și se desfășoară în mod unitar, în baza cooperării între instituțiile publice și autoritățile din componența Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului (SNPCT).^[6] În cadrul Sistemului, Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT) - condus de către Președintele României - deține rolul de coordonator strategic, iar Serviciul Român de Informații acela de coordonator tehnic. Coordonarea tehnică a SNPCT se realizează prin Centrul de Coordonare Operativă Antiteroristă (CCOA).

Fiind autoritate națională în materie antiteroristă (desemnată prin Hotărârea Consiliului Suprem de Apărare a Țării nr. 00140/2001) Serviciul Român de Informații aplică măsuri specifice și desfășoară acțiuni de luptă, în scopul capturării și anihilării teroriștilor, eliberării ostaticilor și restabilirii ordinii legale. Desfășoară activități curente de prevenire a terorismului și asigură suportul logistic pentru coordonarea intervenției antiteroriste sau a celei contrateroriste. Totodată, Centrul asigură în situații de criză teroristă, suportul logistic și operațional pentru funcționarea operativă a CENTRULUI NAȚIONAL DE ACȚIUNE ANTITERORISTĂ (CNAAT), care este integrat funcțional în mecanismul general de gestionare a situațiilor de criză. Prin intermediu acestui centru de criză CSAT stabilește strategia generală de soluționare a incidentului. Aceiași procedură se aplică și în cazul incidentelor teroriste petrecute în afara granițelor naționale, acolo unde ar putea fi afectate interesele României.

Dacă incidentul terorist are loc în afara granițelor, responsabilitatea soluționării sale aparține autorităților statului gazdă. Șeful misiunii diplomatice a României în statul respectiv devine principalul factor de comunicare cu CNAAT și contribuie nemijlocit la rezolvarea crizei. În funcție de gravitatea și natura incidentului, autoritățile române pot trimite la fața locului o echipă de experți similară cu cea care se instituie pentru soluționarea incidentelor teroriste pe teritoriu național, cu scopul de a oferi îndrumări ambasadorului și de a sprijini autoritățile țării gazdă.

Activitatea națională antiteroristă se bazează pe concepția de prevenire, care atribuie un caracter imperativ și prioritar identificării anticipate, prin culegerea de informații, a oricăror premise de apariție sau manifestare a unui risc terorist, indiferent de origine, formă de manifestare

⁶ Mecanism interinstituțional adaptat evoluțiilor problematicilor teroriste, funcțional din iulie 2002.

sau obiectiv vizat. Pentru consolidarea celor mai adecvate mijloace de prevenire, descurajare și contracarare a acțiunilor de pregătire și desfășurare a unor eventuale incidente teroriste pe teritoriu național CSAT a aprobat, în aprilie 2004, Sistemul național de alertă teroristă. Acesta este proiectat pe cinci niveluri, în funcție de gradul de manifestarea a amenințării teroriste, relevant prin informații certe. Modificarea nivelurilor de alertă teroristă se execută în urma deciziilor luate de către CSAT, pe baza evaluărilor realizate la nivel național și se transmite componentelor SNPCT prin Centrul de Coordonare Operativă Antiteroristă.

În cazul luărilor de ostatici, scopul principal al acțiunilor desfășurate de către autoritățile și instituțiile publice din componența Sistemului îl constituie eliberarea în deplină siguranță a acestora, pe calea pașnică a negocierilor. În astfel de cazuri, autoritățile române nu fac nici un fel de concesiuni teroriștilor (acest lucru nu înseamnă că nu li se pot îndeplini cererile legate de hrană, medicamente, îmbrăcăminte și chiar unele mijloace de comunicații, ca parte a procesului de negociere). Plata răscumpărilor sau acceptarea cererilor politice ale teroriștilor nu pot fi luate, în nici un caz, în considerare.

În incidentele teroriste care se soldează cu luări de ostatici, autoritățile publice trebuie să fie informate operativ și permanent pentru a putea lua cele mai bune decizii în cel mai scurt timp și a-l instrui pe comandantul acțiunii în probleme ce țin de interesele statului.

Controlul operațional asupra incidentelor teroriste revine Serviciului Român de Informații, inclusiv responsabilitatea pentru negocierile purtate cu teroriștii. Comandantul acțiunii care preia soluționarea situației de criză teroristă trebuie să aibă la îndemână experții pe care să îi consulte în probleme politice, militare, referitoare la activitatea de informații etc. Selecționarea experților este dictată de natura incidentului, dar echipa poate include personal de la Serviciul de Informații Externe și Ministerul Afacerilor Externe - dacă acțiunea teroristă are o semnificație externă importantă - sau specialiști în protecția mediului, în situațiile în care există amenințări cu folosirea unor substanțe sau materiale deosebit de periculoase. Echipa de experți acționează sub comanda unui ofițer de legătură desemnat din cadrul Serviciului Român de Informații. Aceasta își desfășoară activitatea concretă chiar în centrul operațional al forței de intervenție contrateroristă care, în acest fel, are la dispoziție toate categoriile de personal necesare comenzii operaționale și controlului asupra incidentului terorist. Este foarte important ca pentru realizarea comunicațiilor între CNAAT și locul incidentului, să existe un singur canal de legătură. Revendicările teroriștilor sunt transmise direct la CNAAT.

Răspunderea pentru modul de soluționare a incidentului va reveni CSAT, care va aproba prin Hotărâre proprie, metodologia Serviciului Român de Informații de executare a intervenției contrateroriste. Dacă situația o impune, președintele CSAT poate autoriza, la solicitarea Serviciului Român de Informații, folosirea forțelor specifice din cadrul Ministerului Administrației și Internelor, Ministerului Apărării Naționale și Serviciului de Protecție și Pază, precum și din alte structuri din sistemul securității naționale. Celelalte ministere pot înființa structuri proprii de procesare a informațiilor și de asigurare a coordonării, în propriile lor domenii.

Conducerea acțiunilor contrateroriste, văzută ca un sistem, reprezintă structura decizională a mării unități antiteroriste care are rolul de a asigura conducerea activităților și acțiunilor desfășurate pentru îndeplinirea misiunilor primite de la organismul politico-militar. Sistemul de conducere va fi compus din următoarele subsisteme: decizional, operațional, informațional, logistic și de securitate.

Subsistemul decizional este reprezentat de comandantul care decide, ordonă și controlează modul de îndeplinire a misiunilor. Având în vedere specifiul acțiunilor contrateroriste, în cadrul subsistemului decizional se disting trei niveluri:

a. nivelul strategic național - care aparține în principal Președintelui și CSAT, unde se prefigurează decizia strategică și se aprobă în final;

b. nivelul strategic militar - exercitat de "GRUPA OPERATIVĂ", pentru formalizarea deciziei strategice. În cadrul Grupei Operative pot fi cooptate cadre cu funcții de răspundere din cadrul Serviciului Român de Informații, cadre de stat major, de informații, specialiști în domeniul comunicațiilor, transmisiunilor și logisticii. De asemenea, pot participa și ofițeri specialiști sau alt personal din cadrul structurilor cu care se cooperează și fac parte din SNPCT, împuterniciți să ia decizii;

c. nivelul operativ-tactic - prin organismul specializat din cadrul Serviciului Român de Informații, care transpune în practică decizia strategică, prin forme și metode de acțiune adecvate situațiilor strategice și tactice.

Subsistemul operațional este format din compartimentele care îl ajută pe comandantul acțiunii în luarea deciziei și care materializează actul de comandă în documente pentru conducerea acțiunilor contrateroriste și pentru informare.

Subsistemul informațional este reprezentat prin totalitatea informațiilor, circuitelor și fluxurilor informaționale, procedurilor și mijloacelor de prelucrare a informațiilor și are ca scop asigurarea suportului informațional necesar luării deciziei. Controlul informațiilor ocupă un loc și

rol de cea mai mare importanță și responsabilitate în conducerea acțiunilor contrateroriste. Aceasta presupune o serie întreagă de măsuri și activități pe baza cărora se formalizează decizia, se angajează forțele, se conduc operațiunile contrateroriste și se gestionează faza finală a acțiunilor. În acest context, controlul informațiilor se bazează pe cunoașterea permanentă și exactă a situației, gestionarea și prelucrarea unui flux foarte mare de date și informații, care vor permite organelor abilitate să anticipeze posibilitatea producerii unor noi acțiuni teroriste pe teritoriul național sau să avertizeze, în timp util, despre existența unor astfel de amenințări și implicit să decidă asupra tipului de acțiune preliminară sau preventivă care se impune a fi întreprinsă sau desfășurată. Totodată, controlul informației se bazează și pe utilizarea acțiunilor specifice de dezinformare a teroriștilor, un rol important având aici conducerea acțiunilor de prevenire în mediul psihologic.

Subsistemul logistic este format din elemente specializate în domeniul logisticii, care trebuie să asigure condițiile materiale și serviciile necesare comandantului pentru desfășurarea actului de comandă;

Subsistemul de securitate reprezintă totalitatea elementelor și măsurilor de specialitate prin care se asigură protecția și siguranța sistemului de conducere. Pentru sporirea eficacității actului de conducere a acțiunilor de intervenție contrateroristă se impune dotarea la toate nivelurile ierarhice structurate cu sistemele C4I2. Acest sistem automatizat de conducere poate reprezenta, și în domeniul combaterii terorismului, lanțul de sincronizare a acțiunilor specifice desfășurate de către structuri operaționale. Ordinea enumerării elementelor sale răspunde cerinței de formalizare, în realitate fiind impropriu să se facă o ierarhizare a acestora, pentru că fiecare este important și este pus în valoare cu ajutorul celorlalte.

Operațiunile de intervenție contrateroristă diferă de acțiunile militare clasice prin amploare, durată, precizie și, mai ales, prin capacitatea de adaptare la un mediu complex.

Se deosebesc de acțiunile convenționale prin următoarele caracteristici:

- au un grad ridicat de risc, ceea ce presupune întrebuințarea acestora numai în acțiuni asupra unor obiective de valoare strategică, operativă sau tactică;

- subordonarea și controlul direct exercitat la nivel strategic, ca urmare a implicațiilor în plan militar și politic;

- au un grad foarte mare de confidențialitate, care asigură realizarea surprinderii prin acțiuni în ascuns, de descurajare și de inducere în eroare;

- se desfășoară într-un mediu, de regulă diferit față de cel al celorlalte forțe angajate; - capacități de neutralizare sporite prin utilizarea controlată a forței, folosind mijloace de luptă speciale, de înaltă tehnologie;

- combinarea caracterului centralizat de luare a deciziei cu execuția, în general, descentralizată, operațiile speciale fiind dependente de informații detaliate, de o structură de comandă specializată și de o conduită adaptată;

- necesită mijloace specifice de comunicații și de susținere în zone sensibile;

- dependență de susținerea terestră, navală sau aeriană specializată.

Terorismul pune la dispoziția indivizilor sau grupurilor, mijloacele și capacitățile necesare atacării cu succes a unor forțe considerabile sau chiar a unor structuri ale autorităților statului, pe care nu le-ar putea angaja într-o acțiune militară de tip clasic.

Capacitățile militare convenționale existente sunt ineficace în prevenirea sau anihilarea terorismului deoarece: relația de asimetrie dintre acțiunile teroriste și confruntarea armată este profundă; structura organizatorică și mărimea organizațiilor teroriste este în mod semnificativ sub limita de importanță în mod convențional luată în considerare de către forțele militare; lanțul de comandă al structurilor teroriste este stabilit pe principiul conspirativității și de cele mai multe ori urmează modelul celular și nu cel piramidal. În conjunctura prezentă, misiunile structurilor implicate în prevenirea terorismului trebuie adaptate situațiilor preconizate a se desfășura și să răspundă noilor cerințe operaționale. Acestea ar putea viza: identificarea amenințărilor teroriste; pregătirea în vederea gestionării unor situații de criză generate de eventuale acțiuni teroriste; prevenirea atacurilor teroriste și protecția față de unele atacuri teroriste.

În situațiile de criză activitățile în domeniul prevenirii antiteroriste vor avea în vedere dezvoltarea și consolidarea capacității operaționale a structurilor aparținând SNPCT pentru culegerea, analizarea și valorificarea tuturor datelor și informațiilor, referitoare la sursele de risc terorist și evenimentele care ar amenința securitatea și siguranța națională. De maximă importanță va fi perfecționarea capacității de anticipare a acestora, în scopul pregătirii și realizării în timp util a măsurilor de ripostă cele mai adecvate, și conjugării eforturilor de prevenire cu ale celorlalte instituții publice ale statului care au atribuții în sfera securității și siguranței naționale. Misiunile pe dimensiunea prevenirii antiteroriste în situațiile de criză se vor exprima prin amplificarea și diversificarea activităților din timp de normalitate, cu evoluții în funcție de mutațiile intervenite în situația operativă și demersurile politico-strategice de combatere activă a formelor de manifestare a terorismului internațional.

Având în vedere rolul pe care îl are armata în ducerea operațiilor militare în caz de război, acțiunile grupărilor extremist-teroriste se vor îndrepta cu precădere către aceasta. În această perioadă, acțiunile teroriste s-ar putea îndrepta, îndeosebi, către următoarele domenii: logistica marilor

unități și unități din cadrul Forțelor Terestre, Aeriene și Navale; culegerea de informații din toate domeniile structurii militare (inclusiv a rezervei de forțe și mijloace); săvârșirea unor acțiuni teroriste ce vizează obiective militare; încercări de sustragere de armament, muniții, materiale explozive, toxice sau radioactive; acțiuni de atragerea personalului armatei în organizații sau grupări care se înscriu în sfera terorismului; atentate la viața și integritatea fizică a persoanelor ce îndeplinesc funcții de decizii în domeniul militar.

Dispersarea și disimularea teroriștilor, ineditul și impredictibilitatea acțiunilor desfășurate de către aceștia, posibilitățile tot mai crescute de a folosi mijloace de distrugere în masă, concomitent cu creșterea letalității actelor teroriste, conferă, în caz de război, un grad mărit de dificultate în identificarea și anihilarea acestora. Noua dimensiune a terorismului determină în caz de război nu numai o regândire a modului de combatere a acestuia, dar și realizarea unui cadru juridic nou, conceptual și acțional necesar materializării măsurilor stabilite la nivelul deciziei politice.

În funcție de evoluția situației operative pe timp de război, marile unități, unități și subunități ale Serviciului Român de Informații se pot afla în următoarele situații: în fâșia de acțiune (zona de responsabilitate) a forțelor operaționale, aflate în dispozitiv de apărare sau ofensivă; în localitățile situate în fâșiile de acțiune ale forțelor operaționale; în afara acțiunilor de luptă.

Având în vedere pericolul pe care îl reprezintă acțiunile teroriste contra siguranței naționale, a capacității de ducere a războiului de către forțele armatei, economiei și populației, direcțiile prioritare ale SNPCT în acest domeniu se vor axa, în special pe: identificarea, cunoașterea și prevenirea acțiunilor extremist-teroriste care subminează caracterul național, unitar și indivizibil al statului român; prevenirea, descoperirea, capturarea sau anihilarea tuturor elementelor teroriste infiltrate pe teritoriul național; protecția, gardarea și apărarea antiteroristă a obiectivelor strategice și executarea controlului tehnic antiterorist în funcție de necesitățile impuse de situația operativă; penetrarea informativă a grupărilor teroriste, a organizațiilor și instituțiilor folosite ca acoperire de către acestea sau de colaboratori ai acestora etc.

Pe timp de război, combaterea terorismului de către forțele operaționale se va face pe baza unui program antiterorist integrat elaborat la nivelul Marelui Cartier General, cu participarea tuturor forțelor luptătoare competente ale SNPCT. Programul antiterorist integrat va oferi mecanismul necesar pentru asigurarea stării de alertă împotriva atacurilor teroriste pe timpul misiunilor strategice și tactice precum și măsurile de prevenire care se vor întreprinde pentru combaterea amenințărilor teroriste. Totodată,

va avea drept scop descurajarea actelor teroriste și diminuarea pericolului unor asemenea acțiuni îndreptate asupra forțelor militare proprii aflate în acțiuni de luptă, asigurând aplicarea într-o concepție unitară a tuturor măsurilor preconizate.

Având în vedere faptul că, pe timp de război, o misiune importantă a grupărilor teroriste poate fi și aceea de a anihila sau captura cât mai multe elemente din conducerea forțelor operaționale, instrumentul principal de luptă împotriva acestora îl vor constitui forțele speciale, pregătite și dotate corespunzător, atât din structurile armatei, Serviciului Român de Informații cât și ale Ministerului Administrației și Internelor și Serviciului de Protecție și Pază.

IV. Forme și procedee de combatere a terorismului

În situația creată, de ducere a războiului, a acțiunilor de luptă, combaterea terorismului se va duce permanent la două nivele distincte ale luptei armate: strategic și tactic. La nivel strategic se vor lua măsuri contrateroriste care vor cuprinde acțiuni ofensive în vederea prevenirii, respingerii și ripostei la actele teroriste. Acestea au un grad ridicat de risc, presupunând o pregătire adecvată, desfășurată în condiții de maximă siguranță și conspirativitate, cu participarea unui număr strict limitat de persoane.

Forma strategică principală în prevenirea terorismului este considerată, unanim, de specialiștii în acest domeniu, culegerea de informații. Aceasta se referă atât la aspectul organizatoric cât și la problemele de cunoaștere sub diferite forme a potențialilor adversari.

Activitatea de informații trebuie să precizeze, cât mai curând posibil, natura amenințării reale și potențiale pe care o reprezintă organizațiile teroriste. Toate informațiile culese vor parcurge filiera obișnuită de evaluare și prelucrare, astfel încât să poată fi distribuite beneficiarilor cât mai repede posibil și într-o formă utilizabilă. Informația trebuie să ajungă la organul de decizie în timp util pentru a se putea acționa preventiv în vederea dejucării acțiunilor preconizate de către elementele teroriste.

O altă formă strategică de acțiune în combaterea terorismului poate fi considerată, în anumite cazuri, intervenția contrateroristă. Având la dispoziție mijloace aero-navale, un înalt grad de operativitate, în funcție de decizia luată de factorii politico-militari care conduc acțiunile de luptă, pe timp de război, forțele speciale pot interveni oriunde, în centrul de decizie al grupării teroriste pentru anihilarea acesteia. În domeniul tactic se vor întreprinde măsuri tactice antiteroriste. Acestea vor include măsurile

defensive luate în vederea reducerii vulnerabilității față de atacurile teroriste.

Măsurile tactice antiteroriste se pot executa în două etape: etapa proactivă și etapa reactivă.

Etapa proactivă - este etapa tactică de intervenție antiteroristă (de prevenire) care are în vedere planificarea, asigurarea resurselor, luarea de măsuri specifice, pregătirea și instruirea personalului. În cadrul acestei etape, putem enumera următoarele forme tactice de prevenire: activitatea informativ-operativă, cu rol de culegere de date și informații la nivel tactic referitoare la grupările teroriste care ar putea acționa în zona de responsabilitate a forțelor operaționale proprii; adoptarea de măsuri și dispozitive de protecție, pază, gardare și apărare antiteroristă, fixe sau mobile, de intimidare și descurajare a elementelor teroriste.

Acestea se realizează prin: culegerea de informații în orb și direct; controlul informativ al locurilor și mediilor frecventate de elemente suspecte de terorism; dispunerea elementelor de dispozitiv fixe sau mobile în locurile pretabile de acces în obiectiv, cât și în zonele stabilite ca fiind favorabile acțiunii unor elementelor extremist-teroriste; patrulile mobile dotate cu mijloace auto, aeriene sau navale care să patruleze pe căile de acces spre obiectiv sau în zonele suspecte din cadrul fâșiei de acțiune a forțelor operaționale; executarea controlului tehnic antiterorist și intervenției pirotehnice etc..

Etapa reactivă - include acțiuni de gestionare a crizelor, întreprinse pentru a soluționa în mod ferm o acțiune teroristă care nu a putut fi prevenită.

Operațiunile speciale^[7] sunt acțiunile desfășurate de forțe cu pregătire specială, care au drept scop influențarea situației politice, economice, diplomatice, militare și de altă natură a unui stat. Ele permit sistemului de comandă și control să acționeze într-un cadru suplu, polivalent, discret și sunt desfășurate independent. Sunt forțe complementare forțelor convenționale.

Operațiunile speciale diferă de acțiunile militare clasice prin amploare, durată, precizie și, mai ales, prin capacitatea de adaptare la un mediu complex. Se deosebesc de acțiunile convenționale prin următoarele caracteristici: au un grad ridicat de risc, ceea ce presupune întrebuintarea acestora numai în acțiuni asupra unor obiective de valoare strategică sau operativă; ordonarea și controlul direct exercitat la nivel strategic, ca urmare a implicațiilor în plan militar și politic; au un grad foarte mare de confidențialitate, care asigură realizarea surprinderii prin acțiuni în ascuns,

⁷ Cf. Statului Major General, *Doctrina pentru operații întrunite ale Forțelor Armate*, București, 2002, p. 24-26, art. 54, 65.

de descurajare și de inducere în eroare; acțiunile se desfășoară într-un mediu, de regulă diferit față de cel al celorlalte forțe angajate; coerență cu forțele angajate în operațiile convenționale, cunoașterea aprofundată a mediului, eventual a limbii și culturii de pe teatrul de acțiuni militare; capacități de neutralizare sporite prin utilizarea controlată a forței, folosind mijloace de luptă speciale, de înaltă tehnologie; combinarea caracterului centralizat de luare a deciziei cu execuția, în general, descentalizată, operațiile speciale fiind dependente de informații detaliate, de o structură de comandă specializată și de o conduită adaptată; necesită mijloace specifice de comunicații, de infiltrare și de susținere, care sunt duse, în mod obișnuit, la mare distanță de bază, în zone ostile sau sensibile; dependență de susținerea terestră, navală sau aeriană specializată. În urma analizei caracteristicilor menționate anterior, putem susține că acțiunile de combatere a terorismului desfășurate atât la nivel strategic, cât și la nivel tactic de către forțele operaționale sunt operațiuni speciale.

Principiile care stau la baza desfășurării operațiunilor speciale sunt: rapiditatea, relevanța, autonomia și coordonarea. Combaterea terorismului poate fi o operațiune integrată - când se desfășoară în cadrul mai amplu al unei acțiuni întrunită, convenționale sau, de cele mai multe ori, autonomă - când se desfășoară separat de acțiunea întrunită, de ansamblu, dar coordonată la nivel strategic. Forma tactică folosită de forțele speciale o reprezintă intervenția contrateroristă. Riposta contrateroristă cuprinde totalitatea măsurilor și acțiunilor executate de forțele speciale ale Serviciului Român de Informații, independent sau în cooperare cu alte forțe din cadrul sistemului național de apărare, pe întreg teritoriul țării, asupra obiectivelor atacate sau ocupate de teroriști, în scopul capturării sau anihilării acestora, eliberării ostaticilor și restabilirii ordinii legale.

Riposta contrateroristă constă în adoptarea unor forme și procedee de acțiuni militare pentru influențarea atitudinii elementelor teroriste, a-i face să înceteze acțiunea întreprinsă, să elibereze ostaticii și să se predea. Toate celelalte structuri care posedă resursele necesare unei riposte antiteroriste participă prin intermediul centrelor de comandă și a grupurilor de conducere pentru situații limită la întreprinderea măsurilor necesare combaterii terorismului. Statele afectate nemijlocit de acțiunile teroriste, sunt obligate să identifice și să utilizeze în practică instrumente normative și acționale mai eficiente în eforturile individuale și multilaterale, destinate prevenirii și combaterii terorismului, trecând peste divergențele care au împiedicat atâta timp realizarea unei viziuni internaționale unitare în abordarea teoretică și practică a fenomenului. Această nouă abordare tinde să fie asumată în mod explicit de aproape întreaga comunitate internațională, în cadrul unor evoluții consensuale, altădată de neimaginat.

Statul român în ansamblu, și fiecare dintre instituțiile/structurile care au atribuții în activitățile ce se constituie în coordonate ale demersului general de prevenire și combatere a terorismului, au obținut rezultate meritorii și au acumulat deja, o experiență valoroasă, fapt recunoscut ca atare pe plan intern și internațional. Până în momentul actual, România nu s-a confruntat cu manifestări teroriste de sorginte autohtonă, însă, în condițiile angajării depline, alături de comunitatea statelor democratice, în războiul internațional împotriva terorismului, această eventualitate nu poate fi ignorată, având în vedere tendințele manifestate pe plan mondial.

Bibliografie:

1. *Constituția României din 21 noiembrie 1991*, revizuită prin Legea de revizuire a Constituției României din 18 septembrie 2003, Monitorul Oficial al României nr. 669/22 septembrie 2003
2. *Legea nr. 415/27 iunie 2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării*, Monitorul Oficial al României nr.494/10 iulie 2002
3. *Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României*
4. *Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații*, modificată prin Legea nr. 181/1998
5. *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*
6. *Strategia națională de prevenire și combatere a terorismului*, București, 2002
7. ARĂDĂVOAICE, Gh., ILIESCU, D., NIȚĂ, D., *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Editura Antet, București, 1997
8. MAXIM, V. Ioan, *Terorismul - Cauze, efecte și măsuri de combatere*, Editura Politică, 1989
9. ONIȘOR, Constantin, *Arta strategică a securității și integrării europene*, Școala de Aplicație pentru Tancuri și Auto, Pitești, 2002.
10. ALEXANDER, Y., *Terrorism, National & global perspectives*, Prager, New-York, 1976.
11. BERES, Louis Rene, *Conceptul de terorism pentru comandamentul militar*, *Comparative Strategy*, vol. 14, 1995.
12. THACKRAH, John Richard, *Enciclopedia terorismului și violenței politice*, Consiliul Britanic, 1986.

**ODIO, ERGO SUM: TERORISM SINUCIGAȘ
STUDIU DE CAZ: SRI LANKA**

Dr. Cristina CHIRU*

Dr. Irena CHIRU*

The Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE), also known as the Tamil Tigers, is a military organisation fighting to establish an independent Tamil state, to be called Tamil Eelam, in the north-east of Sri Lanka. It currently controls significant portions of northern and eastern Sri Lanka and run civil services in these areas. Civil Administration in these areas includes judicial, police, financial, and cultural services, and defence units including army, navy and a recently created air wing. The LTTE claims to have significant support from Sri Lankan Tamils. It states that it is the only legitimate representative of the Tamils in the Sri Lankan ethnic conflict, despite never having participated in any democratic process, and is generally seen as being the main body with whom the Sri Lankan government must negotiate.

This article tackles with its tactics, its modus operandi and particularly the kamikaze or human suicide bombers that have drawn sharp criticism from the international community and led to it being proscribed as a terrorist organisation by several countries.

Istoria umană oferă exemple numeroase de acte de martiriu din rațiuni politice sau religioase. În primul secol î.H., Primele astfel de grupări au fost sicarii și zeloții, grupuri de evrei active în timpul ocupației Imperiului Roman în Orientul Mijlociu care atacau în locuri publice, cu bună știință că vor fi ulterior prinși și uciși. Arma preferată a sicarilor era „sica” (pumnal cu lama scurtă care le-a dat și numele, literal însemnând „cuțitari”), pe care o foloseau la asasinarea celor care renunțau la religia lor. De la zeloți, care își alegeau ținte în special din rândul romanilor și grecilor, a apărut termenul modern de „zelot”, a cărui traducere este „partizan fanatic”. Asasinatele aveau loc de obicei în timpul zilei și în fața a numeroși martori, cu scopul de a trimite un mesaj clar autorităților romane și acelor evrei care

* lector universitar doctor, Academia Națională de Informații

* lector universitar doctor, Academia Națională de Informații

simpatizau cu acestea – o tactică care va fi folosită și de cei care vor fi cunoscuți în viitor sub numele de teroriști.

Susținătorii altor religii au recurs de asemenea la metode care în ziua de azi ar putea fi considerate teroriste, cum ar fi *Asasinii* – o ramură din secolul XI a sectei šiite musulmane cunoscută sub numele de Ismailiți și un cult activ în Iran și Siria¹. Asemenea Sicarilor, ei își asasinau victimele în plină zi, iar victimele erau cu precădere politicieni sau clerici care refuzau să adopte versiunea purificată a islamului, pe care aceștia o propovăduiau cu forța. *Asasinii* – care au dat naștere termenului modern de „*asasin*”, dar care în traducere literală înseamnă „mâncător de hașiș” (cu referire la ritualul consumului de droguri pe care aceștia le luau pentru a-i încuraja în îndeplinirea misiunilor) – se foloseau, de asemenea, de acțiunile lor pentru a trimite un mesaj². Adesea, acțiunile Asasinilor aveau loc în zile de sărbătoare în locașuri sfinte – o tactică care avea ca scop răspândirea cauzei lor și câștigarea de noi adepți. Ca și majoritatea teroriștilor în numele religiei din ziua de azi, Asasinii credeau că moartea în asemenea acțiuni este sacră și le garantează o cale sigură de a ajunge în paradis.

Sacrificiul era un element central al asasinatelor executate de către *Strangulatori* – un cult religios indian al căror reprezentanți își strangulau în mod ritualic victimele, de obicei călători aleși la întâmplare, ca o jertfă adusă zeiței hinduse a terorii și distrugerii, Kali. În acest caz, scopul era de a îngrozi victima (un argument vital în ritualurile Strangulatorilor) și mai puțin de a transmite un mesaj și de a influența publicul exterior. Cu o activitate din secolul VI și până la jumătatea secolului XIX, *Strangulatorii* au reputația de a fi executat cel puțin un milion de asasinate, reprezentând probabil ultimul exemplu de terorism în numele religiei, până la reparația acestui fenomen în secolul XX. După cum spune și David Rapport, „*înainte de secolul XIX, religia a reprezentat singura justificare acceptabilă a terorii*”³. Alte resorturi pentru astfel de acțiuni, altele decât cele de natură religioasă, nu au existat până la Revoluția Franceză, când s-a folosit pentru prima dată termenul care descrie azi asemenea acțiuni – „terorism”.

În perioada modernă, practica de luptă de tip kamikaze a fost utilizată de Alianți în Pacific, în timpul celui de-al doilea război mondial, când direcționarea (și explozia) unui aparat de zbor către ținta vizată s-a dovedit a fi mai eficientă decât intervenția unei întregi escadrile. În octombrie 1944, comandantul forțelor aeriene japoneze, Takijiro Onishi, instituie prăbușirea intenționată a avioanelor ca tactică oficială. Avantajele erau evidente:

¹ Raport, D.C. Fear and Trembling: Terrorism in Three Religiois Traditions. În *American Political Science Review*, April, 1984, p.664.

² Raport, D.C., op.cit.

³ Idem.

raidurile puteau fi executate de piloți fără experiență, un avion kamikaze era dificil de deturnat de la misiunea dată (trebuia distrus pentru a fi oprit) și, nu în ultimul rând, o asemenea probă de curaj și eroism se presupunea că va ridica moralul japonezilor și va inspira teamă inamicilor. De altfel, piloții erau asigurați de gloria națiunii, fapt care poate funcționa ca și factor explicativ pentru numărul ridicat al celor astfel sacrificați: între 6 aprilie și 22 iunie, 1945, 1465 de aparate de zbor au fost distruse în zece raiduri kamikaze. Cercetătorii în acest domeniu subliniază însă o diferență față de atentatele contemporane: soldații japonezi nu pot fi considerați sinucigași deoarece priveau auto-sacrificiul ca ultimă soluție împotriva unui inamic mai puternic⁴.

După cel de-al doilea război mondial, atacul sinucigaș a fost utilizat în Orientul Mijlociu, în Balcani, Caucaz, Asia și America Latină, cu o eficiență care l-a consacrat ca practică teroristă recurentă. Astfel, dacă în anii '80 se regăsea în Liban, Kuwait și Sri Lanka, în anii '90 este folosit și în Israel, India, Argentina, Panama, Algeria, Pakistan, Filipine, Turcia, Croația, Tania și Kenia, iar după 2000 în Yemen, Cecenia, Statele Unite ale Americii, Afganistan și Tunisia. Dintre acestea, momentul marcat de atacul Al'Qaeda din 11 septembrie, împotriva unor ținte cu încărcătură simbolică, a readus în discuție, poate mai mult ca niciodată, letalitatea și paradoxul terorismului sinucigaș. Dincolo de încercările de a explica un asemenea fenomen integrat terorismului internațional, dintre care majoritatea fac trimitere la criteriul religie, problema rămâne deschisă intervențiilor, conturându-se din ce în ce mai pregnant ca fiind rezultatul conjugării mai multor factori particulari.

În abordarea terorismului sinucigaș contemporan, opțiunea pentru gruparea teroristă Tigrii Tamil se justifică prin aceea că ocupă o poziție aparte în clasamentul organizațiilor teroriste. În opinia publică internațională, Tigrii Tamil sunt cunoscuți ca fiind una dintre cele mai letale grupări sinucigașe, grupare care, în ultimii treizeci de ani, a inițiat și derulat mai multe atentate kamikaze decât Hezbollah PKK sau Hamas⁵. Începând cu august 1998, *Mișcarea de Eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil* a inițiat 155 de atacuri sinucigașe. Primul atac de acest gen este înregistrat în anul 1975 – asasinarea lui Alfred Duraiappah, primar al Jaffna și reprezentant al guvernului. De atunci, gruparea a derulat numeroase atentate: asasinarea unor politicieni, masacrarea civililor în orașele de frontieră din nordul și

⁴ MADSEN, J., *Suicide Terrorism: Rationalizing the Irrational*. În *Strategic Insights*, vol. III, Issue 8 (August, 2004), disponibil la www.ccc.nps.navy.mil/si/2004.

⁵ Conform *The New York Times*, numai grupării Hamas i-au fost atribuite peste 220 de atacuri teroriste. În Dugger, C. W., *After Ferocious Fighting, Sri Lanka Struggles with Peace*, *New York Times*, April 8, 2002.

estul Sri-Lanka, amplasarea încărcăturilor explozibile în locurile de cult și în templele budiste, atacarea obiectivelor economice (în fața clădirii Băncii Centrale din Colombo, în 1996, cu moartea a optzeci și șase de persoane), a aeroporturilor și a centrelor de telecomunicații.

Cu titlu ilustrativ, doar în anul 2002, din cele 320 de atacuri sinucigașe două treimi au fost comise de Mișcarea de Eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil din Sri Lanka, ceea ce îi menține ca lideri în atentatele suicidare. De-a lungul timpului, țintele grupării au fost oficiali politici și militari sri-lankezi și indieni. Este de altfel singura organizație teroristă care are în palmares asasinarea a doi șefi de stat: fostul prim ministru indian Rajiv Gandhi în anul 1991 și președintele Sri-Lanka, Ranasinghe Prendesa, în anul 1993.

În ciuda atentatelor sângeroase, nediscriminatorii, de multe ori îndreptate împotriva civililor, gruparea și-a câștigat și și-a menținut în opinia publică internațională reputația de victimă nedreptățită. Două dintre actele inițiate de conducerea mișcării au fost apreciate ca fiind “gafe” grave: asasinarea lui Rajiv Ghandi în anul 1991⁶ și respingerea ofertei de autonomie, în 1995. Cele două acțiuni au afectat profund percepția internațională asupra mișcării, dar, cu precădere, relațiile cu India; clarificarea circumstanțelor uciderii primului ministru indian a durat șase ani, iar investigațiile au condus la concluzia conform căreia serviciile secrete indiene fuseseră implicate în primele atentate ale Tigrilor și în pregătirea forțelor de insurgență⁷.

Atentatele organizate de *Mișcarea de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil* au probat că terorismul nu este un fenomen exclusiv religios și că “în anumite circumstanțe politice și psihologice extreme, voluntari laici sunt capabili de martiriu”⁸. Organizația funcționează conform ordinelor lui Prabhakaran - autoritate majoră, care controlează totul, fiind perceput asemenea unei divinități. Așadar, gruparea nu este produsul unui cult religios, ci al unui cult al personalității. În egală măsură, Tigrii Tamil sunt recunoscuți ca fiind gruparea care recrutează și folosește copii și femei în atentate, cu precădere datorită aparenței lor inocente.

De peste trei decenii, Sri Lanka este teatrul de operațiuni al unui război civil purtat între guvernarea sinhaleză și populația tamilă. Prin vocea și prin acțiunile *Mișcării de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil*, populația

⁶ La data de 21 mai 1991, în perioada alegerilor parlamentare, în orașul indian Sriperumudur, aproape de Maras, Thenmul Rajaratnam îl ucide pe Primul Ministru Rajiv Gandhi și alte șaptesprezece persoane. Femeia este cunoscută ca făcând parte din gruparea teroristă Mișcarea de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil.

⁷ WHITAKER, op.cit., p.74.

⁸ SPIRINZAK, E. Rational Fanatics. În *Foreign Policy* 120 (September-October 2000), p.66-74.

tamilă revendică zonele de nord și est ale țării și cere formarea unui stat separat. Istoria locului și a conflictului etnic permite înțelegerea atentatelor teroriste și furnizează explicații pentru acțiuni a căror violență le face de neconceput. Conform tradiției populare, sinhalezii și tamiții au imigrat din India și, în timp, și-au dezvoltat identități distincte. Dezvoltarea socială și economică sub influență colonială (portugheză, britanică, olandeză), a condus la trasarea unor granițe etnice puternice pe teritoriul țării, încurajate ulterior de schimbarea numelui insulei din Ceylon în Sri Lanka. Politica britanicilor de tipul “dezbină și stăpânește” a oferit minorităților posibilitatea de a lucra ca funcționari civil. Educația britanică, oferită de misionari, le-a permis tamiților să primească posturi privilegiate în guvern, fapt privit ca manieră de a-și asigura mobilitatea socială, dincolo de barierele rigide date de castă. În scurt timp, ponderea tamiților în elita sri-lankeză a devenit majoritară (datorită studiilor universitare absolvite cu precădere de tamiți): în anul 1948, tamiții ocupau 33 la sută din posturile din guvern, 40 la sută din posturile de factură juridică și 31 la sută și studenți, deși reprezentau 11 la sută la sută din populația țării.

După independența din 1948, guvernele care s-au succedat au dus politici de rectificarea a injustițiilor pricinuite majorității sinhleze. Astfel, o dată cu retragerea britanicilor, reemergența și acutizarea nevoii de afirmare a unei identități naționale separate (și separatiste) tamiile au fost încurajate de acțiunile de măsurile discriminatorii luate de majoritatea sinhleză: privarea de drepturi, inegalitatea șanselor și politici discriminatorii de angajare. Ilustrative sunt atacurile genocid din 1956, 1958 și 1961 (atacuri fizice, distrugerea locuințelor și arderea oamenilor de vii), care au avut drept miză terorizarea și intimidarea tamiților, cu precizarea că, la momentul respectiv, protestul tamiților nu lua forme violente. În 1956, în locul limbii engleze, este impusă ca limbă oficială, dar și unică, sinhleza, fapt care a diminuat decisiv numărul tamiților cu slujbe în administrație și în guvernare. Mai mult, prin proclamarea Constituției în anul 1972, numele insulei a devenit Sri Lanka, religia de stat budismul, iar prevederile Constituției anterioare (puține la număr), care împiedicau discriminarea, au fost eliminate. Încercările din partea partidelor parlamentare tamiile de a institui o organizare statală federală au fost respinse, ca urmare, șeful grupării parlamentare tamiile a demisionat, obținând mandat din partea populației tamiile și susținere deplină cu ocazia alegerilor din iulie 1977. Ca răspuns din partea majorității sinhleze, a urmat un alt atac genocid.

La sfârșitul anilor '70, numeroși tineri au fost închiși fără proces și torturați, sub acoperirea Actului de Prevenire a Terorismului, apreciat ca

“ofensă la adresa codului de legi din orice țară civilizată”⁹. În anii recenti, autoritățile sri-lankeze au continuat acțiunile ofensive, majoritatea cu încălcarea dreptului umanitar, în încercarea de a supune populația tamilă. Mai mult, atacurile au fost completate de declarațiile reprezentanților guvernamentali care s-au succedat la putere, toate fiind marcate de opoziția prin raport cu un eventual accept oferit unificării nordului și estului insulei sub conducere politică și administrație separată.

Astfel, prin raport cu istoria Sri Lanka și “contradicțiile” acesteia, rezultatul, adică protestele, teroarea și agresivitatea, nu surprind. Rezistența armată a tAMILOR, purtată prin acțiunile *Mișcării de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil*, este interpretată ca reacție față de o politică opresivă veche de decenii¹⁰. Mișcarea își are începuturile într-o asociație studentescă revoluționară, formată în Marea Britanie. Ulterior, în anul 1976, a fost fondată gruparea teroristă *Eliberarea Tigrilor Eelamului Tamil*, care, în mai puțin de un an, a devenit una dintre cele mai eficiente grupări teroriste, de gherilă, din lume. Guru ideologic al mișcării a fost Balasingham, un marxist-leninist devenit extremist naționalist, însă, incontestabil, liderul militar și politic a fost Prabhakaran. Încă de la începuturile grupării, acesta din urmă a fost mai puțin influențat de marxism-leninism și mai mult de gânditorii hinduși, unul dintre ei fiind Vivekananda, cel care a încurajat recrutarea și îndoctrinarea copiilor. Alte “surse de inspirație” au fost Gandhi, care a pus mai puțin accentul pe violență, dar a subliniat necesitatea abstenenței sexuale și Subhas Chandra Bose, susținător al naziștilor și japonezilor în timpul celui de-al doilea război mondial.

Ceea ce poartă denumirea de “insurgență” a început în 1973, însă, la momentul respectiv, atacurile se realizau la scală mică. Uciderea liderilor tAMILI în 1981 a dus la acutizarea conflictului, iar apoi, începând cu iulie 1987, la relaxarea acestuia, o dată cu intervenția pacificatoare a trupelor armate indiene. Fără soluție însă, deoarece tAMILII au refuzat semnarea acordului de pace mediat de Rajiv Ganhi (prim ministru indian): douăsprezece mii de tAMILI au fost uciși, forțele de rezistență au fost obligate să se retragă în junglă, iar India a decis retragerea trupelor din insulă, conchizând asupra imposibilității unei înțelegeri între cele două forțe implicate în conflict. Din acel moment, războiul civil continuă, cu ambuscade în zonele rurale și atacuri teroriste în zonele urbane, fără victoria niciuneia dintre părți.

În cele patru decenii de existență, *Mișcarea de Eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil* a devenit o grupare teroristă vizibilă pe scena mondială,

⁹ WHITAKER, D.J. *Conflict and reconciliation*. London: Routledge, 1999, p.78.

¹⁰ Whitaker, op.cit, p.77.

care își subordonează o aripă militară, una politică și o aripă internațională. Aripa militară cuprinde subunități de artilerie, de documentare foto și video, subunități medicale, de transport și suport logistic, și, nu în ultimul rând, o subunitate de intelligence (Tigrii Negri). Aripa politică se implică în propagandă și în negocieri, iar operațiunile cu caracter internațional sunt gândite și organizate de secretariatul internațional, responsabil și pentru rețeaua globală a grupării. Activitățile de propagandă și publicitate, ambalate sub emblema “pentru pace”, sunt derulate prin birouri locale, plasate în cincizeci și două de țări, cu centre importante în Marea Britanie, Franța, Germania, Elveția, Canada și Australia, țări unde există comunități puternice formate din expatriați¹¹. De asemenea, gruparea este prezentă pe site-urile internet, cu numeroase link-uri către organizații umanitare.

Armele organizației teroriste, achiziționate din Afganistan, Pakistan, India sau Singapore, dar prin rețele dezvoltate în Asia de nord-est și sud-vest, țările fostei URSS (mai ales Ucraina), sud-estul Europei și Africa¹² și sunt arme de ultimă oră, caracterul lor sofisticat și performant fiind recunoscut chiar de forțele de securitate sri-lankeze¹³. Mai mult, gruparea deține o flotă cu cel puțin zece cargoboturi și submarine, echipate cu tehnologii radar și de comunicații, care le-a permis alimentarea cu explozibil, arme și muniție. Finanțarea acțiunilor grupării, conform estimărilor, în proporție de 80-90 la sută, se face din șase zone: Canada, Elveția, Australia, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și Țările Scandinave, prin comunitățile locale de tamili¹⁴.

Pentru a ilustra activitatea grupării, prezentăm în continuare atacurile semnificative inițiate de Tigrii, selectate în funcție de criteriul letalității¹⁵

- **23 iulie, 1983**: 13 soldați sunt uciși într-o ambuscadă în Jaffna, determinând mișcări de protest împotriva tamizilor și moartea a peste câteva sute de tamili. Conflictul ia proporții în nordul insulei între forțele armate și gruparea teroristă;
- **3 mai, 1986**: un mic grup de teroriști declanșează o bombă la bordul unui zbor al liniilor aeriene sri-lankeze, cu moartea a 20 de persoane;
- **5 iulie, 1987**: un colaborator al Tigrilor Tamil numit "Căpitanul Miller" detonează un camion capcană în câmpul de

¹¹ SHANTY, F. și PICQUET, R. (ed.). *Encyclopedia of War Terrorism*. New York: M.E. Sharpe Reference, 2003, p. 492.

¹² cf *International Herald Tribune*, apud Chalk, P. *Liberation Tigers of Tamil Eelam's (LTTE) International Organisation and Operations - A Preliminary Analysis*, 2000, disponibil la www.csis.scrs.gcca/eng/comment/com77_e.html.

¹³ Idem.

¹⁴ Shanty și Picquet, op. cit., p. 493.

¹⁵ conform *MIPT Terrorism Knowledge Base*, disponibil la www.tkb.org.

antrenament al forțelor armate, omorând 40 de soldați sri-lankezi. Este primul atac suicid al Tigrilor Tamil;

- **18 august, 1989**: indivizi suspecți a fi militanți ai Tigrilor ocupă un spital din Colombo și, din acest loc, transformă în țintă un post al forțelor armate indiene din apropiere; datorită locației, indienii nu au putut riposta cu focuri de armă;

- **21 mai, 1991**: un terorist sinucigaș membru al Tigrilor, Thenmuli Rajaratnam, îl asasinează pe fostul prim ministru indian Rajiv Gandhi, în timpul unei campanii electorale parlamentare, omorând și 13 civili participanți la eveniment. După acest asasinat, șapte suspecți din organizația teroristă s-au sinucis după ce fuseseră prinși de poliție;

- **01 mai, 1993**: Tigrii Tamil îl asasinează pe președintele Sri Lanka, Ranasinghe Premadasa, în timp ce acesta participa la mitingul anual pentru ziua de 1 mai;

- **31 ianuarie, 1996**: un atac inițiat de Tigrii asupra Băncii Centrale din Colombo a ucis 90 de persoane și a rănit 1400, provocând și distrugerea clădirilor din preajmă. A fost cel mai grav atac al Tigrilor Tamil, luând drept criteriu numărul celor uciși și răniți;

- **15 octombrie, 1997**: o bombă amplasată de gruparea Tigrilor explodează în Colombo, în World Trade Center, omorând 13 persoane și rănind alte câteva sute;

- **5 ianuarie, 1998**: patru presupuși membri ai Tigrilor Negri detonează un camion cu explozibil în Templul Sri Dalada Maligawa, loc sfânt budist, omorând șapte persoane și rănind alte douăzeci și cinci. Atacul a avut loc cu câteva zile înainte de vizita anunțată a demnitarilor străini în templu, cu ocazia aniversării independenței Sri-Lanka;

- **martie, 1998**: doi sinucigași, membri ai grupării, se autodetonează într-un autobuz în Maradana, cu moartea a 32 de persoane și rănirea a 252 de trecători;

- **14 mai, 1998**: un membru al Tigrilor Negri, încărcat cu explozibil, se aruncă în fața unei mașini în care se afla Comandatul de Brigadă sri-lankez Larry Wijeratne; generalul și două dintre gărzile sale se corp sunt uciși. Wijeratne era comandantul forțelor sri-lankeze pentru zona de nord a țării, locuită de tamili. Presa descris asasinatul ca "lovitură serioasă" pentru eforturile guvernului în zonă.

- **29 iulie, 1999:** un terorist sinucigaș membru al Tigrilor Tamil îl ucide Neelan Thiruchelvam (Poliția Militară sri-lankeză) și alte două persoane. Șase trecători sunt răniți.

- **18 decembrie, 1999:** o femeie terorist sinucigaș se autodetonează în Colombo în încercarea de a-l ucide pe președintele Sri Lanka, Kumaratunga, rănit doar în explozie. Zece persoane sunt ucise și trei rănite. O altă explozie a omorât un activist al Partidului uniuni Naționale și un fost general de armată;

- **7 ianuarie, 2000:** un terorist sinucigaș suspectat de a fi membru al *Mișcării de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil* îl ucide pe Ministrul Industriilor C.V. Gooneratne, în timpul unui marș funebru în Rawatne. Alte 20 de persoane sunt ucise și 60 rănite.

- **28 aprilie, 2000:** Dr. Anton Balasingham confirmă alături de Amnesty International că *Mișcarea de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil* l-a răpit pe Procurorul Batticaloa al Justiției și Păcii, K.V. Sithamparapillai, din propriul domiciliu;

- **18 mai, 2000:** un terorist sinucigaș suspectat de a fi membru al grupării tamile a ucis 23 de persoane și a rănit alte 70 într-un templu budist în Batticaloa în timpul unei sărbători locale.

- **3 octombrie 2000:** un terorist sinucigaș îl ucide pe candidatul Mohammed Baithullah și mai mult de late 20 de persoane. Se înregistrează cel puțin 49 de răniți. Anterior, Baithullah fusese ofițer de informații în forțele de poliție sri-lankeze.

- **24 iulie, 2001:** o echipă a Tigrilor atacă Aeroportul Internațional Bandaranaike. În trei etape, paisprezece indivizi înarmați și bine pregătiți pătrund și ocupă un perimetru de 800 de acri foarte bine securizat și distrug 26 de aparate de zbor militare și comerciale. Atacul este unul dintre cele mai ample lansate de *Mișcarea de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil* și, totodată, cea mai gravă operațiune de acest tip;

- **12 august, 2005:** Lakshman Kadirgamar, ministrul de externe al Sri Lanka este împușcat de un trăgător neidentificat în Colombo, la domiciliul acestuia, în momentul când ieșea din piscină;

- **7 ianuarie, 2006:** o barcă de pescuit încărcată cu explozibil, suspectată a fi membru al Tigrilor, este denotată și distruge o navă sri-lankeză în timp ce părăsea portul Trincomalee, cu moartea a 13 marinari.

În mod firesc, se conturează întrebarea: sunt kamikaze sau, în cazul prezent, Tigrii Tamil, nebuni, fanatici sau sinucigași? Perspectivele conturate în literatura de specialitate în această privință se completează și se contrazic reciproc. Astfel, conform lui W. Laqueur, înțelegerea resorturilor care determină acțiuni teroriste sinucigașe, cruzimea și ura “îndreptată împotriva a orice”, bucuria produsă de crimă și distrugere, face trimitere la două noțiuni cu valențe explicative: fanatism și paranoia¹⁶. În cazul Sri Lanka, îndocrinarea în sensul valorizării suicidului este o regulă recurentă, cu atât mai mult cu cât majoritatea candidaților sunt copii. Cianura, purtată invariabil asupra lor, este considerată asemenea unei probe a angajamentului față de cauza teroristă: “suntem căsătoriți cu cianura noastră, ne ajută să gândim clar și să ne îndeplinim obiectivele”¹⁷.

Dimpotrivă, S. Atran evidențiază că puținele studii consacrate acestui subiect demonstrează că teroriștii kamikaze nu au un comportament patologic¹⁸. Mai mult, intervievat în cadrul unui documentar cu tema “Human Weapon”, un psiholog israelian precizează: “La început, am considerat că erau oameni care doreau cu orice preț să se sinucidă, care se lăsau recrutați, voluntar, de o anumită organizație. Dar acțiunile lor nu pot fi explicate doar prin psihologia individuală”¹⁹. Astfel, puterea contractului cu grupul de apartenență depășește dorința de a trăi. Cu atât mai mult, ceremonialul derulat înaintea atacului sinucigaș, concretizat de multe ori într-o înregistrare video sau o scrisoare, marchează angajamentul față de el însuși și față de grup. Prin urmare, atacul sinucigaș este mai puțin de factură individuală și mai mult de factură organizațională. Cu certitudine, dimensiunea psihologică rămâne prezentă deoarece, o dată atins un anumit stadiu al radicalizării și al paranoia, lumea este divizată în două: inamicul și noi.

O altă perspectivă înregistrează ca factori explicativi circumstanțele locale, care, în timp, au condus la acte de terorism. Astfel, cu referire directă la acțiunile teroriste ale grupării Tigrii Tamil, argumentația lui B. Kapferer²⁰ identifică anumiți factori semnificativi, determinanți pentru conflict: diferențele dintre cei bogați și cei săraci, promisiunile neconvingătoare ale guvernului din Colombo, valorile și soluțiile mesianice și cu încărcătură

¹⁶ Lacqueur, W. *The New Terrorism*. Oxford: Univerity Press, 1999.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Atran, S. *Genèse de l'attentat suicide* apud Awada, H. Kamikaze, *L'arme du désespoir?*, 2003, disponibil la www.rjliban.com/portait.

¹⁹ citat în AWADA, H. Kamikaze, *L'arme du désespoir?*, 2003, disponibil la www.rjliban.com/portait.

²⁰ KAPFERER, B. Remythologizing discourses: state and insurrectionary violence in Sri Lanka. În Apter, D. (ed.), *The Legitimization of Violence*, New York, New York University Press, 1997, p.174.

simbolică propuse de forțele de eliberare, nevoia de răzbunare, zvonurile și confuzia.

Cu atât mai dificilă devine sarcina de a explica asemenea atentate cu cât membrii grupării sunt și femei și copii. Numărul luptătorilor din organizație este estimat între 10000-18000 (numărul lor exact nu este disponibil), dintre care, conform oficialilor sri-lankezi, jumătate sunt femei. Mulți dintre luptători sunt recrutați de când sunt copii și mulți dintre ei întreprind misiuni suicidare începând de la vârsta de 10 ani²¹. Femeile sunt prezente în organizație de la începutul creării acesteia de către Velupillai Prabhakaran și formează ceea ce se numește “Păsările Libertății”. Sunt pregătite, antrenate și înarmate asemenea bărbaților și poartă aceeași capsulă cu cianură. În contextul societății tamile, apartenența la gruparea teroristă este percepută ca oportunitatea “de a face ceva”: liderul ne oferă sprijin moral și am ajuns la acest statut datorită lui” declară o femeie caporal²².

Mai mult, conform reprezentanților grupării, implicarea femeilor în atentate este o modalitate de a încuraja eliberarea femeilor și contracararea tradiționalismului opresiv al actualului sistem²³. Încercarea de a înțelege acest tip de replică trebuie dublată de câteva date minimale privind societatea sri-lankeză. Conform rapoartelor întocmite de organizații internaționale²⁴, majoritatea femeilor membre ale grupării au fost violate, ceea ce le-a “anulat” ca femei (sunt considerate a fi pătate/murdărite de inamic), prin urmare afilierea la organizația teroristă le îndepărtează de acest statut și le glorifică printr-o moarte pentru o cauză nobilă. Conform lui Cutter, “a deveni bombă umană este un fapt acceptat și înțeles pentru o femeie care nu poate avea copii. Membrii familiei le încurajează adesea să devină membrii în Tigrii Tamil”²⁵.

Cu impact poate mai puternic în opinia publică internațională este utilizarea copiilor ca bombe umane. În anul 2005, UNICEF raporta existența a peste 700 de plângeri privind recrutarea copiilor, iar conform *Coalitiei pentru Stoparea Utilizării Copiilor Soldați* sugerează că în multe cazuri copii sunt recrutați de Tigrii Tamili fără consimțământul familiilor, fiind răpiți din drumul de întoarcere de la școală. Spre exemplu, pe 20 martie 2003, un copil-soldat a fost ucis în timpul unui antrenament în bazele Tigriilor Tamili, iar ulterior, membrii familiei au fost invitați la procesiune,

²¹ BEYLER, C., *Messengers of Death. Female Suicide Doctors*, disponibil la www.ict.org.il/articles/articledet.cfm?articleid=470.

²² Idem.

²³ Idem.

²⁴ Citate în Beyler, C. op.cit.

²⁵ Idem.

însă li s-a refuzat cererea de a primi trupul neînsuflețit al copilului lor. În februarie 2003, un purtător de cuvânt al grupării teroriste declară pentru UNICEF că vor înceta recrutarea copiilor de vârste mici, cu precizarea că ori de câte ori copii se vor oferi pentru atentate, vor verifica mai întâi vârsta acestora²⁶. Cu toate acestea, în aceeași lună a anului trecut, un ziar local relatează plângerea unei femei care susținea că fusese amenințată cu moartea de Tigrii Tamil în situația în care nu le oferea acestora propriul fiu, fugit din taberele grupării.

În ciuda atentatelor sângeroase, nediscriminatorii, de multe ori îndreptate împotriva civililor, gruparea și-a câștigat și și-a menținut mult timp în opinia publică internațională reputația de victimă nedreptățită. Însă două dintre actele inițiate de conducerea mișcării au fost apreciate ca fiind „gafe” grave: asasinarea lui Rajiv Gandhi în anul 1991²⁷ și respingerea ofertei de autonomie, în 1995. De altfel, cele două acțiuni au afectat profund percepția internațională asupra mișcării, dar, cu precădere, relațiile cu India; clarificarea circumstanțelor uciderii primului ministru indian a durat șase ani, iar investigațiile au condus la concluzia conform căreia serviciile secrete indiene fuseseră implicate în primele atentate ale Tigrilor și în pregătirea forțelor de insurgență.

În concluzie, „terorismul” și „lupta pentru libertate” rămân doi termeni care descriu două aspecte diferite ale comportamentului uman. Primul caracterizează o metodă de luptă iar al doilea, o cauză; desigur, cauzele grupurilor care au adoptat terorismul ca metodă de luptă sunt la fel de diversificate precum aspirațiile omenirii. Dar, tehnicile utilizate, uneori nediscriminatorii, alteleori împotriva unor ținte precise, care, în general, nu se pot apăra, și, cu precădere, implicarea copiilor în atentate teroriste, care a devenit o marcă distinctivă pentru *Mișcarea de Eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil*, nu pot justifica o aserțiune conform căreia „terorismul este arma celui neputincios sau celui sărac”.

²⁶ Tamil Tigers Will Stop Using Child Soldiers. În *The Scotsman*, 10 February 2003.

²⁷ La data de 21 mai 1991, în perioada alegerilor parlamentare, în orașul indian Sriperumudur, aproape de Maras, Thenmuli Rajaratnam îl ucide pe Primul Ministru Rajiv Gandhi și alte șaptesprezece persoane. Femeia este cunoscută ca făcând parte din gruparea teroristă *Mișcarea de eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil*.

**MASS MEDIA – „OXIGENUL” TERORISMULUI
SINUCIGAȘ FEMININ**

Dr. Maria Cristina CHIRU*

One of the aims of suicide bombing is to obtain media coverage. The use of women provides a new media dimension, which the terrorist group intends for the media to interpret as an indication of a worsening situation. These acts are conducted in the most dramatic manner so as to draw media attention to the event and maximize its media-created impact. The perpetrator anticipates and relies on media coverage in the planning and execution of his terror-inspiring acts while the media, in covering such acts further his objective of producing a social impact that would not otherwise occur.

Guvernele și politicile lor s-au regăsit sub influența terorismului. Capacitatea unui grup mic de persoane de a manipula opinia publică, de altfel cea mai mare putere din lume, face din terorism o amenințare strategică la adresa tuturor societăților democratice. Acțiunea teroristă caută și atrage în același timp mediile de informare [Farnem, 1990].

Practicile teroriste se înrudesesc cu un soi de strategie de scandalizare. Această strategie face să fie luate cu asalt avioane și autobuze, să fie atacate obiective simbolice sau locuri foarte frecventate și uneori la ore fixate după cele ale jurnalelor televizate. Este aici una din caracteristicile organizațiilor teroriste, organizații care nu au uneori resursele necesare [Offèrlé, 1994] pentru a „mobiliza poporul” la revoltă și revoluție.

Terorismul nu își concepe neapărat acțiunile în mod sistematic în funcție de mass-media. În multe cazuri, impactul mediatic nu este decât o consecință a atentatului. Dar între a beneficia de efectul amplificării jurnalistice și a căuta acest efect nu este decât un pas [Marret, 2000/2002].

Evenimentele care au avut loc în Statele Unite pe 11 septembrie 2001 au făcut obiectul unei uriașe desfășurări mediatică. Din acest punct de vedere, al ecoului mediatic, autorii crimelor au obținut cel mai mare succes din istoria terorismului. Cu o investiție de câteva mii de dolari (500 000?), aceste atentate au dus la cheltuirea mai multor miliarde pentru prezentarea lor în presă. O asemenea publicitate, cu efecte desigur negative în democrațiile reprezentative

* Lect. univ. dr., Academia Națională de Informații

din America de Nord și Europa, va face noi prozești în rândul elementelor fundamentaliste din comunitățile musulmane, în întreaga lume.

Un exemplu al modului cum o organizație teroristă face apel la mijloacele de comunicare în masă (acesta fiind și un exemplu al aplicării cunoștințelor psihologice) poate fi regăsit în maniera în care Hamas utilizează media din Israel. După ce are loc o operațiune militară israeliană împotriva acestei organizații, purtătorul de cuvânt al Hamas face declarații în presă. *Din cauza acestei operațiuni, Hamas pregătește o serie de atacuri pentru a răspunde cu aceeași monedă. Organizația noastră are zece bombe pregătite pentru a se răzbuna*, declară purtătorul de cuvânt. Dar care este adevărata semnificație a acestor amenințări? Vrea să spună că dacă nu mai are loc nici o operațiune militară împotriva Hamas, membrii acestei organizații nu vor mai pregăti alte atacuri? Și când vorbește despre zece bombe pregătite, se anunță că vor urma zece atacuri în următoarele ore sau săptămâna viitoare sau în următorii trei ani? Iar după aceste zece atacuri, organizația nu va mai pregăti alte atacuri sau acestea vor fi o scuză pentru cel de-al unsprezecelea atac?

În ciuda lipsei de semnificație a acestor amenințări, totuși efectul este de a induce o anxietate în timpul perioadelor liniștite dintre atacuri. Mai mult, se joacă cu frica persoanelor țintă, deoarece, dacă are loc un prim atac, acestea încep să se gândească: *Vor mai fi încă nouă atacuri ca acesta.*

Deși cei mai mulți teroriști sinucigași au fost și sunt bărbați, începând cu anul 1985, o serie de misiuni sinucigașe au fost îndeplinite și de femei.

Primul atac terorist de acest gen a avut loc în Liban pe 9 aprilie 1985, când Sanna Mouhaydly, membră a Partidului Social Naționalist Sirian, a detonat o mașină, omorând doi soldați israelieni și rănind alți doi. De atunci, mai multe femei au fost implicate în aceste tipuri de agresii de către organizațiile teroriste, atât împotriva unor ținte militare, cât și civile. De exemplu, circa 15 la sută din atacurile sinucigașe din Liban au fost comise de femei, în timp ce în Turcia, în peste 66 la sută din atacurile teroriste sinucigașe comise, au fost implicate și femei (Niță, f.a.).

Dorința femeilor de a participa la activități teroriste este „exploatăată” atât la nivel intern, cât și la nivel extern:

- la nivel intern, liderii și membrii organizațiilor profită de nerăbdarea și dorința femeilor de a ucide „inamicii” prin atacuri sinucigașe;
- la nivel extern, femeile sunt „exploatate” de opinia publică. Mass media devin instrumente importante în acest fenomen, prezentând femeile sinucigașe mai degrabă ca fiind simbolul disperării luptătorilor pentru

libertate, și nu ucigașe cu sânge rece ale unui număr ridicat de civili.

I. Mass media – complici ai teroriștilor?

Atacurile sinucigașe sunt regizate într-o așa manieră încât să atragă atenția mass mediei asupra evenimentului și să maximizeze efectele [Bassiouni, 1985]. Cel care realizează atacul sinucigaș anticipează și se bazează pe acoperirea mediatică în planificarea și executarea acțiunilor sale.

Organizația teroristă „Mișcarea de Eliberare a Tigrilor Eelamului Tamil” are o foarte bună acoperire mediatică și știe să manipuleze aceasta în favoarea ei. R. Gunaratna [2001 *după* Beyer, 2003] sublinia că „Tigrii Tamili au manipulat organizații pentru respectarea drepturilor omului din Occident cu scopul de a-i susține și, în același timp, au obținut și o publicitate excelentă din partea mass mediei”.

Mass media reprezintă „adevărate camere de ecou pentru actele teroriste, aceste ecouri putând provoca o *contagiere* a fenomenului terorist. ... O formulare explicită a acestei concepții se găsește, de altfel, în celebra declarație a doamnei de fier, Margaret Thatcher, care explica: „*teroriștii se hrănesc din publicitatea mediatică*” și că ar trebui, deci, „*să fie privați de oxigenul mass media*” [Garcin-Marrou, 2005]. Atât timp cât teroriștii vor săvârși atentate, mass media vor fi interesate să le mediatizeze, în scopul satisfacerii simțului dramatic al audienței, care implică o curiozitate pentru infractori și victime. Acoperirea mediatică este de proporții uriașe, chiar și în cazul atentatelor teroriste în care autorii nu își asumă responsabilitatea [Wilkinson, 1997 *după* Barna, 2005, 119].

Terorismul subminează sentimentul de securitate și întrerupe viața de zi cu zi astfel încât este afectată capacitatea de funcționare a țintei. Scopul acestei strategii este, de fapt, de a determina opinia publică să facă presiuni asupra celor ce au putere de decizie să îndeplinească cererile teroriștilor. Astfel, populația țintă devine un instrument în mâinile teroristului pentru controlul agendei politice în numele căruia terorismul acționează.

Teroriștii nu sunt în mod necesar interesați de moartea a 3, 30 sau 3.000 de persoane. Mai degrabă ei influențează imaginația persoanelor țintă în sensul dorit de ei. De fapt, este posibil ca teroriștii să-și atingă scopurile fără nici un atac; panica dorită poate fi produsă printr-o difuzare continuă a amenințărilor și declarațiilor – prin interviuri radio, TV, video [Ganor, 2002].

Interesul mass media este asociat cu interesul teroriștilor: primele au nevoie de violență pentru „a-și crește vânzările în rândul cetățenilor înnebuniți, însetați de informație, în timp ce autorii terorismului ar utiliza

mass media pentru a da acțiunii lor o legitimitate discursivă și pentru a conferi motivațiilor lor o încărcătură mai mare în spațiul public” [Garcin-Marrou, 2005, 82].

În același timp, grupările teroriste urmăresc, prin mass media, îndeplinirea următoarelor obiective [*după* Barna, 2005, 121]:

- propaganda acțiunilor comise și crearea sentimentului de panică în rândul grupului vizat;
- adeziunea populației autohtone și comunității internaționale față de acțiunile săvârșite, sublinindu-se caracterul just al cauzei urmărite și iminența victoriei;
- obstrucționarea ripostei guvernului și a forțelor de securitate, sugerând, de exemplu, tirania și ineficiența măsurilor de combatere;
- mobilizarea și incitarea simpatizanților actuali și potențiali, în scopul recrutării acestora, precum și în scopul creșterii finanțărilor.

II. Impactul femeilor teroriste sinucigașe

Unul din scopurile terorismului sinucigaș este de a obține acoperire mediatică. Utilizarea femeilor în acest tip de terorism determină apariția unei noi dimensiuni a mijloacelor de comunicare în masă: atrag atenția asupra caracterului din ce în ce mai grav al situației.

Organizațiile teroriste aleg în mod deliberat femeile pentru misiuni sinucigașe din motive strategice: mass media dau mai multă atenție acestor acțiuni. Cercetările au demonstrat că „percepția publică asupra nivelului terorismului mondial este determinată nu de nivelul violenței, ci de *calitatea incidentelor*, locația și gradul de acoperire mediatică” [Atran, 2003]. În consecință, mass media oferă publicitate grupărilor teroriste și, în același timp, reprezintă și un instrument de recrutare. Analistii acestui fenomen au observat că, atunci când a avut loc prima misiune sinucigașă la care a participat o femeie palestiniană, „știrile au dat o importanță deosebită faptului, acordând o atenție de care nici un bărbat terorist sinucigaș nu s-a bucurat. Femeile care ucid sau care amenință că ucid reprezintă știri incendiare” [Reid, 2002]. Iar jurnaliștii care se ocupă de violență se pot afla în diferite situații, care le influențează modul de înțelegere a terorismului și construirea discursului [Garcin-Marrou, 2005, 88]. Experții sunt destul de îngrijorați de recrudescența acestui fenomen: dacă participă tot mai multe femei la astfel de misiuni sinucigașe, aceasta va atrage o publicitate disproporționată. Iar această publicitate disproporționată poate determina o

simpatie foarte mare pentru terorișii sinucigași, transformându-se în instrument al recrutării teroriste.

A apărut o nouă fațetă a conflictului israeliano-palestinian datorită femeilor teroriste sinucigașe. Acest fenomen a permis mass mediei să dea o nouă dimensiune – de *gender* – unui conflict permanent. Participarea femeilor la conflict a fost manipulată de organizațiile teroriste care intenționează să utilizeze imaginea „bombei umane” pentru a dezinforma opinia publică mondială. Media devin victime a acestei strategii prin descrierea acțiunilor femeilor teroriste sinucigașe ca fiind singurul mod al acestora de a-și exprima frustrarea; o mărturie a disperării; utilizarea femeilor sinucigașe de către grupurile militante palestiniene are ca obiectiv și crearea unei imagini stânjenitoare pentru Israel: lucrurile sunt atât de desperate încât femeile luptă la fel ca bărbații [Smucker, 2002].

Faptul că aceste acțiuni sunt de fapt rezultatul unei manipulări a femeilor nu apare menționat; această parte a poveștii „nu este relevantă”. În același timp, atacurile sinucigașe sunt descrise astfel încât atât atacatorul cât și țintele sunt puse pe același plan: sunt văzute ca fiind victime. Consecința: creșterea numărului de aderenți, precum și înmulțirea atacurilor suicidare realizate de femei. Descriu aceste practici suicidare că fiind „mai mult decât o tactică... Distrug scopurile politice pe care tocmai aceste practici sunt menite să le servească; și-au creat propria lor logică. Martirajul devine nu numai o semnificație, ci și un sfârșit” [Beyer, 2003].

La începutul misiunilor sinucigașe realizate de femei, lumea arabă a fost împietrită; dar foarte repede a început să laude aceste acțiuni. În prezent, liderii religioși dau permisiunea femeilor de a fi sinucigașe chiar dacă în trecut le interziceau accesul la această formă extremă de terorism.

Femeile arabe sunt foarte mândre de aceste tipuri de acțiuni, fiind interpretate ca o mișcare de emancipare a surorilor lor care nu vor fi privite doar ca „mame a martirilor”. Există acum o nouă interpretare a libertății femeilor, a modului de luptă, și foarte multe femei aleg această cale. Participarea femeilor la atacuri sinucigașe a condus la atingerea unui scop al organizațiilor teroriste palestiniene: generalizarea conflictului. Informațiile existente evidențiază că femeile din alte țări arabe susțin femeile palestiniene în pregătirea și realizarea unor asemenea atacuri. Au ieșit și în stradă pentru a le transmite mesaje de încurajare, lucruri ce nu s-au mai întâmplat înainte.

Comunitatea feministă a interpretat aceste acțiuni ca o îmbunătățire a status-ului femeilor în respectivele societăți. Atacurile sinucigașe au fost descrise ca fiind acțiuni de emancipare. Dar, așa cum sublinia E. Donnelly

[2002], „nu reprezintă un pas înainte pentru feminism, ci un pas înapoi pentru omenire”.

Mulți specialiști au subliniat diferențele existente între bărbații teroriști și femeile teroriste. W. Laquer [1987] declara faptul că „femeile teroriste s-au dovedit a fi mai loiale și mai fanatice”. Dacă există într-adevăr diferențe, în particular în ceea ce privește bombele sinucigașe, C. Goldsmith [1992] a găsit cea mai bună explicație: „femeile teroriste au transformat bătălia sexelor într-o bătălie împotriva societății în general”. Femeile au canalizat frustrarea rezultată din rolurile lor în societate într-un comportament agresiv, criminal. În interiorul infrastructurii teroriste, ele se gândesc că pot acționa nu ca o femeie, ci ca o ființă umană. Aici este greșeala lor: întotdeauna vor fi definite prin categoria de *gender*, și vor fi folosite deoarece societatea le percepe prin prisma stereotipului universal cultural și nu prin prisma calităților lor intrinseci.

Pentru generațiile de după „bombele sinucigașe feminine”, o problemă determinată de aceste femei este că cei mici, copiii, au un nou tip de eroi pe care să-i admire: teroristele sinucigașe. Reprezintă modele de urmat, copiii dorind să crească pentru a muri. Este alarmant ceea ce se întâmplă în special în țări ca Sri Lanka unde copiii reprezintă jumătate din populație. Problema se referă la faptul că „o generație a fost deja influențată doar de război, propaganda anti-guvern și în favoarea organizației teroriste Tigrii Tamili. Un băiat sau o fată ... pot auzi doar de violență. Când vor deveni adolescenți și tineri adulți au deja multă experiență în domeniul violenței. O generație a fost complet influențată de război [Beyer, 2003].

Ceea ce este valabil pentru Tigri Tamili, este valabil și pentru palestinieni și ceceni. Vor exista probleme în zonele unde copiii reprezintă majoritatea populației și nu sunt educați în spiritul găsirii unor soluții pe termen lung (fiind educați să devină bombe sinucigașe).

Cultura martirajului nu numai că este susținută în cadrul acestor societăți, dar este susținută și de media din țara respectivă. Din cauza imaginilor idealizate asupra atacurilor sinucigașe, bombele umane sunt respectate și glorificate în societățile respective; mai mult decât atât, se bucură de simpatie și din partea comunității internaționale. Din momentul când aceste femei devin simboluri, devine imposibil pentru societate să schimbe ceea ce înseamnă „lupta pentru libertate”.

O altă problemă punctată și de C. Bassiouni [1985] se referă la faptul că succesul bombelor umane și „atenția dată de mass media acestor acțiuni violente încurajează repetarea lor... pot încuraja un grup sau altul să reia aceste tipuri de acțiuni pentru a păstra atenția publicului îndreptată spre scopurile și ideologiile proprii organizațiilor”. Femeile – noii actori în etapa atacurilor sinucigașe – doresc, de asemenea, să fie parte a acestui proces, se

oferă voluntare, în timp ce participarea lor este utilizată pentru „a păstra atenția publicului” față de conflictul existent.

Femeile teroriste sinucigașe au posibilitatea să se afirme ca ființe umane după ce au eșuat sau li s-a negat capacitatea de a se afirma ca femei. În Sri Lanka, de exemplu, este singurul rol pe care și-l pot asuma după ce au eșuat ca femei în cadrul societății. Pentru alții, reprezintă un mod de emancipare pe care numai terorismul îl poate oferi, ca în cazul PKK. Totuși, în toate cazurile, există grade diferite de coerciție și manipulare, dar cu un singur paradox: faptul că femeile pot fi parte a unei asemenea sfere masculine, în pofida societăților lor patriarhale.

III. Mediatizarea primei „martire” palestinienne – Wafa Idris

În legătură cu sinucigașii, aceștia sunt îndemnați să trimită scrisori de adio sau înregistrări video cu mesaje similare. Pentru foarte mulți, cel mai ciudat aspect al acestui fenomen îl reprezintă interviurile televizate cu părinții atentatorilor realizate după masacru. Acești oameni de-abia au fost informați că fiii și fiicele lor (și mulți alții, nevinovați) au fost uciși și par fericiți, mândri și dispuși, dacă este cazul, să-și trimită copiii la moarte.

Atentatele suicidare cu bombe sunt, în cele din urmă, în perfect acord cu epoca televiziunii. Videocasetele cu mesaje de adio concurează cu interviurile acordate de părinții atentatorilor. Atentatele, în sine, sunt spectaculoase prin resturile de cadavre și ruinele unor clădiri prezentate. La fel de interesante sunt „căsătoriile” dintre martiri și fecioarele cu ochi negri din paradis (anunțuri care seamănă cu invitațiile la nuntă sunt inserate în ziare, astfel încât prietenii și vecinii pot participa la eveniment), marșurile și festivitățile organizate după atacuri ca și cumpărăturile pe care le fac rudele cu banii din recompense. Strânse laolaltă, aceste imagini sunt colate în filmulețe care pot fi prezentate ori de câte ori este nevoie.

De când Wafa Idris, 28 de ani, prima femeie teroristă palestiniană sinucigașă, s-a aruncat în aer pe strada Jaffa din Ierusalim (27 ianuarie 2002; au fost ucise 2 persoane și rănite alte 150), Autoritatea Palestiniană a promovat imaginea ei ca fiind o eroină și o legendă pentru palestinieni. Au fost înregistrate cântece de glorie a ei și difuzate pe posturile de televiziune palestinienne. Pe 23 mai 2002 a avut loc un concert (transmis și la televiziunea palestiniană) în care o solistă o glorifica pe noua eroină Wafa Idris: *Sora mea Wafa, sora mea Wafa/ Oh, inima mândriei/ Binecuvântată fii tu, cea care ai fost pe Pământ/ Și acum ești în rai/ Sora mea Wafa/ Allah e mare... Dar tu ai ales martirajul/ În moarte ai adus viață dorinței noastre/ Și spunem viața lungă Intifadei.*

La funeraliile simbolice ale Wafei Idris făcute de Fatah, o membră a Consiliului Revoluționar a ovaționat-o. Ea a declarat: „martiriul Wafei a adus onoarea rolului național ale femeilor palestinieni care au demonstrat și au arătat tuturor acte minunate de eroism în lunga bătălie pentru eliberarea națională. Wafa a venit astăzi pentru a completa calea martirei Dalal Al-Maghribi și camarazilor ei...”¹.

În afara hotărârii lui Saddam Hussein de a-i construi un monument, producătoarea unui post de televiziune egiptean, Dr. Amira Abu-Fatuh, a văzut-o pe Idris imortalizată într-un alt mod. În articolul ei „Un film câștigător de Oscar”, articol apărut în cotidianul egiptean de opoziție Al-Wafd², ea scria: ”Acesta nu este un film ca toate filmele. Eroina... este frumoasă, o femeie palestiniană pură, Wafa Idris, plină de credință și putere. Nu aș putea găsi pe cineva mai frumoasă decât ea, nu aș putea găsi un film mai minunat decât acesta, film care va șoca inima Israelului... Din Paradis, unde este ea acum, strigă cu toate puterile: *destul cu glorificarea morților; destul cu glorificarea înaintașilor. Ei și-au jucat rolul lor; acum este rândul nostru*”.

În ziarul Al-Wafd (Egipt), 3 februarie, 2002, citat în Al-Quds Al-Arabi (Londra)³, 4 februarie, 2002 se scria: „Deodată, din întuneric, a venit o rază de lumină și speranță în persoana unei fete palestinieni, curajoasă în fapte, nu în vorbe...”. Salah Muntasir nota în cotidianul Al-Ahram⁴: „Wafa Idris nu-mi mai iese din minte de când i-am văzut zâmbetul misterios pe buze, zâmbet ce este asemănător cu zâmbetul Mona Lisei. De fapt, zâmbetul Wafei este mai frumos. Totul la ea este mult mai frumos decât orice altă pictură făcută vreodată de un artist”.

În același cotidian⁵ a fost subliniată unicitatea Wafei Idris: „Cea mai frumoasă dintre frumusețile Palestinei, un model minunat de sacrificiu, a făcut ceea ce doar bărbații puternici, bărbații mândri pot să facă. Wafa Idris nu a gândit cum gândesc femeile în general. Așa cum arată și numele ei (Wafa înseamnă *loialitate* în arabă), în sacrificiul ei a fost loială națiunii palestinieni. Mireasa Raiului a preferat moartea în locul plăcerilor vieții, pentru a transmite un mesaj puternic lumii arabe...”.

Într-un articol din săptămânalul egiptean de opoziție Al-Ussbu', Nagwa Tantawi a comparat-o pe Wafa cu fiicele președintelui George W. Bush⁶: „Bush, care conduce o campanie agresivă de *educare a lumii*, nu

¹ Al-Ayyam (Autoritatea Palestiniană), 1 februarie, 2002.

² Al-Wafd (Egipt), 7 februarie, 2002, citat în Al-Quds Al-Arabi (Londra), 8 februarie, 2002.

³ Al-Wafd (Egipt), 3 februarie, 2002, citat în Al-Quds Al-Arabi (Londra), 4 februarie, 2002.

⁴ Al-Ahram (Egipt), 10 februarie, 2002.

⁵ Al-Wafd (Egipt), 1 februarie, 2002, citat în Al-Quds Al-Arabi (Londra), 2 februarie, 2002.

⁶ Al-Wafd (Egipt), 3 februarie, 2002, citat în Al-Quds Al-Arabi (Londra), 4 februarie, 2002.

poate să-și educe propriile fiice. Observați diferența dintre Wafa, fiica Islamului și fiicele lui Bush. Diferența este aceeași ca între culturi: cultura noastră, bazată pe valori nobile, valori ale propriului cămin și al martiriului și cultura occidentală, materialistă. Aceasta demonstrează că indiferent cât de dezvoltat este Occidentul, victoria va fi a noastră – pentru că avem culturi și valori”.

Au fost destule indicii că Autoritatea Palestiniană a intenționat să o transforme pe Idris într-un simbol al fetelor palestiniene. După atacul sinucigaș, Autoritatea Palestiniană a organizat o demonstrație în onoarea ei. O fotografie a demonstrației a apărut în presa palestiniană, cu postere în care apărea fotografia ei și cu moscheea Al-Aqsa pe fundal, toate cu următoarea inscripție⁷: „ Mișcarea Fatah ... o elogiază cu mare mândrie pe eroina martir a taberei de regugiați Al-Amari, martira Wafa Idris”.

Într-un editorial intitulat „Este o femeie”, în săptămânalul islamist egiptean Al-Sha'ab⁸ se nota: „este o femeie. O femeie, of bărbați ai națiunii islamice; o femeie, of tineri ai acestei națiuni; o femeie, of femei ai națiunii; o femeie, of acei care strigă pentru eliberarea femeilor națiunii, o femeie, of soldați ai națiunii; o femeie, of lideri ai acestei națiuni; este o femeie, o femeie, o femeie. Este o femeie care ne învață astăzi o lecție de eroism, care ne învață semnificația Jihad-ului și modul de a muri ca un martir. Este o femeie care a înscris, cu litere de foc, bătălia martiriului ce îngrozește inima inamicului. Este o femeie care a șocat inamicul, cu slăbiciunea ei, cu trupul ei slab... Este o femeie care s-a aruncat în aer și cu aceasta a aruncat în aer și toate miturile despre slăbiciunea femeii, despre submisivitatea ei. Este o femeie care ne învață astăzi, of femei musulmane, semnificația adevăratei eliberări, pe care activiștii pentru drepturile femeilor v-o arată. Este o femeie care a demonstrat acum că semnificația eliberării (pentru femei) este eliberarea corpului de tributurile acestei lumi ... și acceptarea morții cu putere și curaj ... Este o femeie, o femeie, o femeie care reprezintă sursă de mândrie pentru femeile acestei națiuni și un motiv de onoare care-i face de rușine pe acei bărbați supuși și a căror rușine nu poate fi spălată decât cu sânge ... Este o femeie în primăvara tinereții sale care a jurat în numele Dumnezeului ei, cu fiecare strop din sângele ei, cu fiecare bucată din trupul ei, cu fiecare celulă a ei, că va arde inimile inamicilor cu focul fricii, pierderii și durerii...”.

Sociologul Ahmad Al-Magdoub⁹ sublinia: „Occidentul a înțeles deja că indiferent de sumele de bani pe care le cheltuie pentru a corupe conștiința

⁷ Al-Ayyam, 1 februarie, 2002

⁸ Al-Sha'ab (Egipt), 1 februarie, 2002.

⁹ Afaq Arabiya (Egipt), 7 februarie, 2002, citat în Al-Quds Al-Arabi (Londra), 8 februarie, 2002

femeilor musulmane, încercând să le facă să înțeleagă faptul că trupul și nevoile lor sunt cele mai importante.... irosesc acești bani. Femeile recrutate de Occident... sunt incapabile să influențeze femeile din țările arabe. Toate cuvintele lor despre eliberarea femeilor, egalitatea cu bărbații, drepturile lor de a fi prostituate, de a se dezgoli, de a-și arăta brațele, și alte lucruri de genul acesta, și toate simpozioanele organizate în America și în Occident vor ajunge la urechi care nu aud, cu excepția unui grup foarte mic de femei care nu sunt importante și care sunt superficiale, femei care și-au pierdut toate speranțele...”.

Reacția mass media în fața terorismului a probat nu numai faptul că acțiunile femeii teroriste este un eveniment mediatic per se, dar și că, între nevoia de a informa și responsabilitatea față de cei informați, există o anumită tensiune. Prin urmare, se impune din partea media o anumită conduită care să respecte valorile democratice (printre care și dreptul la informare) dar, deopotrivă, să-și asume o intervenție echilibrată și obiectivă.

Bibliografie

1. ATRAN, S. [2003]. Who wants to be a martyr? *New York Times*, May 5.
2. BASSIOUNI, C. [1985]. *Perspectives on terrorism*. USA: Scholarly Resources iInc.
3. DONNELLY, E. [2002]. The suicide sisterhood. *National Review Online*, 26 aprilie.
4. FARNEM, R. F. [1990]. Terrorism and mass media: A systemic analysis of a symbiotic process. În *Terrorism*, **13**, 99-143.
5. GARCIN-MARROU, I. [2005]. *Media vs. Terorism*. București: Tritonic.
6. GANOR, B. [2002]. *Terror as a Strategy of Psychological warfare*. În <http://www.ict.org.il/articles/articleDet.cfm?articleid=443>.
7. GOLDSMITH, C [1992]. Terrorists because they are women. *Intersec*, 263- 264.
8. LAQUEUR, W. [1987]. *The Age of Terrorism*. USA: Little, Brown and Company.
9. MARRET, J. L. [2002/2000]. *Tehnicile terorismului*. București: Editura Corint.
10. OFFÉRLÉ, M. [1994]. *Sociologie des groupes d'intérêt*. Paris: Clefs-Montchrestien, 125.
11. REID, M. [2002]. Myth that women are the most deadly killers of all. *Herald (Glasgow)*, January 29.

12. SMUCKER, P. [2002]. Arab women take the streets; Pro-Palestinian demonstration in Arab nations this week have included more women. *Christian Science Monitor*, April 16.
13. ZIMBARDO, P. [2001]. The Psychology of terrorism: Mind Games and Healing. În *San Francisco Chronicle*, December 30th.
14. http://www.nyc.gov/html/doh/html/bt/bt_fact_mh.shtml.

INFLUENȚAREA PSIHICULUI LUPTĂTORILOR PRIN ACȚIUNI ENERGOINFORMAȚIONALE

Dr. Emil STRĂINU*

Remote viewing is the ability to travel out of one's body to remote locations. At the height of the cold war, the Soviet Union and, later, the United States developed a new and terrible form of psychic warfare called psychotronics. This school of espionage included remote viewing, ESP and psychic spying, telepathic hypnosis and even remote killing. Remote Viewing not only charts the history of psychotronics but, using previously classified US government documents, reveals specific incidents in which it has been used.

Remote viwing can be used by managers and workers to give them the edge over their competitors, as well as by the general reader to improve his or her mental powers.

Mastering remote viewing will open up worlds you never dreamed of. With remote viewing , anything is possible...

I. Introducere

Influențarea de la distanță este baza hipnozei asupra unei persoane și permite operatorului psi să afecteze neuronii celuilalt. Utilizarea influențării de la distanță ar putea prin urmare să afecteze piețele financiare, prin influențarea creierelor participanților pe aceste piețe. Japonezii au cumpărat o serie de realizări ale psihotronicii rusești, în timp ce chinezii dispun de centre de cercetare dedicate influențării de la distanță. Deoarece câmpul biofizic rezidă în fiecare din noi, se pare că influențarea de la distanță va fi văzută ca o amenințare asupra decidenților. Cursa viitoare a înarmărilor se va desfășura pentru a descoperi noi instrumente capabile să inducă o mai mare putere de influențare de la distanță, pe de o parte, iar pe de alta, pentru descoperirea și utilizarea unor tehnici de protecție. Pe linia frontului se vor afla spionii psihici. Se pare că în prezent numai rușii dețin tehnica de influențare de la distanță. China și Japonia au dobândit o serie de succese în acest domeniu.

* Colonel dr. , Serviciul de Protecție și Pază

Odată cu intrarea unor întreprinderi mici în domeniul spionajului psihic, toate acționând cu personal militar american „pensionat”, se poate prevedea că în viitor influențarea de la distanță se va extinde. Influențarea de la distanță militară se va dezvolta în continuare și va deveni astfel o amenințare pentru decidenții din economie, politică și bineînțeles din domeniul militar. Aceștia vor deveni ținte în războaiele viitoare.

II. Vindecarea alternativă

Unele aspecte ale vindecării alternative pot fi concepute ca o utilizare a influențării de la distanță. Abilitatea de a afecta propriul corp, precum și pe cel al altor persoane poate avea implicații foarte importante pentru vindecarea și sănătatea națiunii. Efectul influențării de la distanță este baza științifică a felului cum acționează spiritul asupra materiei, permițând vindecări spectaculoase chiar în absența fizică a vindecătorului. Câmpurile morfogenetice ale corpului biofizic sunt capabile să afecteze toate aspectele celulei și ale structurii genetice. De aceea medicina bazată pe biofizică va produce vindecări miraculoase în secolul 21. Influențarea de la distanță se va dovedi un mijloc de creștere a duratei de viață. Se vehiculează deja cifra de 600 de ani ca durata vieții oamenilor în viitor. Se vor micșora de asemenea numărul de morți prin accidente. S-a demonstrat statistic că fără boli în 600 de ani o persoană va muri dintr-un accident. Alterând realitatea prin mijloace psihotronice aceste accidente se pot prevedea și deci persoana respectivă va putea să se ferească.

III. Realitatea cuantică

Pentru a înțelege ceea ce se petrece în afara bandei de EM (electromagnetice) pentru a explica evenimentele psihotronice, avem nevoie de o reamintire a cunoștințelor de fizică. La începutul secolului anterior, Ernst Schrodinger și Werner Heisenberg au formulat legile de bază ale mecanicii cuantice. Această teorie descrie fizica lumii subatomice. S-a descoperit că în lumea mecanicii cuantice, entitățile subatomice cum ar fi electronii ar putea să se comporte nu numai ca niște particule, dar și ca undă. Aceste efecte ciudate cuantice este de presupus să dispară atunci când entitățile devin mai mari. Astfel în lumea normală acestea nu există. Se pune întrebarea dacă câmpurile biofizice utilizate în psihotronică nu sunt radiații EM, ci o nouă formă de câmpuri cuantice. Dacă ar fi așa aceste evenimente din mecanica cuantică ar putea să explice cum câmpul biofizic poate fi în două locuri în același timp, atât la locul obiectivului, cât și al spionului psihic. Prin această metodă informația poate fi transmisă de la

situl de acțiune la creierul persoane observate. De fapt, câmpul biofizic poate fi în același timp în două locuri și este capabil să știe ce vede fiecare stare. Dr. Bell a elaborat o teoremă din mecanica cuantică care afirmă că particulele subatomice sau fotonii care s-au obținut prin divizarea în două a unei alte subparticule sau foton vor avea aceleași caracteristici. Teorema lui Bell și conectivitatea între perechile de subparticule le-a permis oamenilor de știință să transmită în condiții de securitate informația. Dacă corpul biofizic este un câmp cuantic, atunci când se divide pentru a realiza acțiunea psihotronică, fiecare componentă va cunoaște ceea ce perechea sa din câmpul biofizic a observat. Transmisia cuantică a informației ar putea explica cum informația psihotronică trece de la situl observat la spionul psihic.

IV. Pisica lui Schrodinger

În mecanica cuantică, o entitate poate fi în două stări diferite în același timp. Aceasta este superimpoziția stărilor. Natura duală a realității a fost prezentată în multe cărți. Cel mai faimos exemplu al acestui fenomen este pisica lui Schrodinger. O pisică este închisă într-un container perfect etanșizat. În container este o canistră cu un gaz otrăvitor care este activat prin înjumătățirea unui izotop, a cărui durată de înjumătățire este egală cu cea a perioadei în care stă pisica în container. Deoarece probabilitatea ca izotopul radioactiv să se descompună și să transmită semnalul letal pentru eliberarea gazului otrăvitor este de 50 la sută, atunci pisica are 50 la sută șanse să supraviețuiască. Însă în conformitate cu mecanica cuantică, pisica este de fapt o funcție undă care până când este observată nu se poate spune dacă pisica este moartă sau vie. Atunci când un observator deschide containerul și distruge câmpul cuantic al pisicii, care acum este conectat la izotopul aflat în descompunere se poate aprecia starea pisicii. Aceasta arată cum efectele subatomice cuantice pot într-adevăr să afecteze lumea reală. Nici-un mecanicist cuantic nu a dus mai departe rezolvarea problemei.

Întreaga teorie cuantică este dependentă de ecuația de undă a lui Schrodinger. Dezvoltată din teoria undei, ecuația matematică a fost descoperită de Ernst Schrodinger. În relația matematică, probabilitatea găsirii unei particule este dată de o funcție care se conformă principiilor mecanicii undei. Astfel că în loc ca particula să fie localizată, ea este disipată în spațiu și se poate numai calcula o probabilitate de găsim a acesteia într-o anumită locație, până când aceasta este observată propriu-zis. Ecuația consideră că evenimentele cuantice sunt nelocalizate cu multe posibilități potențiale. Observatorul nu poate să determine ce efect va avea o funcție undă. Este ca și cum actul observării se disipează în multe funcții

undă potențiale și până la urmă se forțază să se manifeste numai în una specifică. Prin urmare, în teorie, în timpul acțiunii psihotronice, câmpul biofizic al spionului psihic călătorește spre țintă având ca model matematic o ecuație undă cuantică care nu determină o anumită poziție, ci probabilitatea de a se afla într-una din foarte multele posibilități.

După sosirea la situl țintă corpul biofizic al spionului psihic poate avea dificultăți în manifestare, asemenea unei persoane care vrea să se trezească dintr-un vis. Acesta poate fi un motiv de ce acțiunile psihotronice nu apare la oamenii care nu sunt antrenați special. Se mai poate astfel explica de ce informația de natură psihotronică poate fi neconsistentă la început, iar apoi brusc apare bilocația, când s-ar părea că spionul psihic este acum într-un alt loc.

V. Câmpurile morfogenetice – câmpuri energetice care modelează viața

Biologii specializați în studiul celulei știu că genomul uman (cromozomii care alcătuiesc materialul genetic uman) nu conține suficientă informație pentru a transforma masa celulelor oului fertilizat numită blastocist în embrion. Câmpurile morfogenetice biofizice asigură comutarea pe genele specifice și renunțarea la altele, în funcție de poziția lor în blastocistul din uter. Dacă aceștia se află lângă axă în vârf, ei devin celulele ochiului și ale esofagului. Dacă sunt în partea de jos vor deveni anus, iar dacă sunt în centrul blastocistului vor deveni tubul digestiv. Dacă sunt la suprafață vor deveni celulele pielii. Câmpurile biofizice păstrează informația care va determina ca celule identice să devină celule din sisteme diferite, în funcție de poziția lor.

Prin urmare, câmpul biofizic conține foarte multe informații care nu sunt conținute în genom. Mai mult, câmpul biofizic poate controla expresia genei. O consecință naturală a acțiunilor psihotronice a fost dezvoltarea la practicienii psihotroniști a unei evoluții în câmpurile lor morfogenetice. Asemănător neuronilor afectați de darwinismul neural, câmpurile morfogenetice pot evolua de la conștiința primară la niveluri înalte de conștiință. Prin exersarea tehnicilor psihotronice de către corpul biofizic, câmpurile morfogenetice din care este alcătuit vor evolua și vor deveni conștiente (conștiința primară). Cu o practică lungă, aceste câmpuri devin autoconștiente (conștiință înaltă). Acest proces permite obținerea unor puternice abilități psihotronice, dar mult mai important, ar putea conduce ca psi-operatorul să fie capabil să comute aceste gene între cele două poziții on și off. Sănătatea și gerontologia (știința prelungirii vieții active) sunt influențate de aceste descoperiri. Tim Rifat a dezvoltat PPNI (Imunologia

neurală, psiho, paranormală) care constă din folosirea acțiunilor psihotronice, a simțirii de la distanță și a influențării de la distanță pentru dezvoltarea câmpurilor morfogenetice spre o conștiință înaltă. S-a descoperit că o genă s-a schimbat natural în versiunea sa normală la un pacient suferind de o boală genetică letală, prin urmare genomul este supus schimbării în corp.

VI. Conștiința biofizică – spiritul într-o mașină

Creierul poate gândi fără ajutorul câmpului biofizic, dar acest câmp prin conexiunile sale cu creierul și neuronii poate influența creierul ca și mintea și psihicul.

Cercetările asupra acțiunilor infoenergetice și OOB (de călătorie extracorporală) indică faptul că și câmpul biofizic poate gândi separat față de creier și poate atunci când este puternic să devină conștient de sine (conștiință de nivel înalt). Aceasta permite un vis lucid, călătorii astrale și percepția întregii vieți după o experiență de moarte clinică. Mecanismul prin care corpul biofizic începe să dezvolte abilitatea de a gândi separat de corpul fizic se dezvoltă într-un mod asemănător cu cel din principiul selecției naturale a lui Darwin. Aceleași mime, idei și acțiuni care se execută în mod obișnuit devin baza câmpurilor morfogenetice care alcătuiesc corpul biofizic. În termeni mai exacti, o mimă este o unitate de evoluție culturală care se autopropagă aidoma unei gene (unitatea genetică). Termenul a fost introdus în 1976 de către Richard Dawkins în controversatul său bestseller „Gena egoistă”. Mimele pot fi fragmente din idei, limbaje, melodii, linii ale modei, abilități, valori morale și estetice sau orice altceva care sunt de obicei asimilate și transferate altora ca atare (ca un întreg). Studiul modelelor evolutive de transfer a informației se numește **mimetică**. Prin practicarea RV, câmpul biofizic se dezvoltă dintr-o stare latentă într-una în care are propria conștiință. Apare atunci RV spontan.

VII. Realitatea duală

Ar putea acțiunile psihonergetice să fie un câmp biofizic care se mișcă într-o realitate paralelă? Dacă este așa cunoștințele noastre despre natură pot fi foarte limitate deoarece nu cunoaștem mai nimic despre această a doua realitate. Aceasta este contiguă cu a noastră și ne este făcută trimetere la ea prin intermediul mecanicii cuantice.

Această realitate paralelă este observată în visul lucid și în cadrul experiențelor OOB (experimente extracorporale), precum și în stările de reverie. Aborigenii din Australia o mulțime de cunoștințe despre realitatea

din timpul visurilor. Spionii psihici reînvață abilitățile pe care le aveau strămoșii noștri acum mii de ani. Realitatea cuantică depășește lumea fizică. Când închidem ochii și ne imaginăm locul în care ne aflăm și privim în jurul nostru, câmpul biofizic pe care îl posedăm începe să fie conștient de realitatea cuantică care este perechea din umbră a celei pe care o trăim.

Această realitate din timpul visului nu este de natură EM, este alcătuită dintr-o mulțime de câmpuri noi. Aceste efecte de câmp sunt baza fenomenelor biofizice, biotronice și bioplasmatice. Fața electronică a psihotronicii folosită de guverne pentru aparatele de control al minții și sistemele de arme asociate simulează aceste efecte de câmp. În fizică conceptul de dualitate se dovedește a fi folositor în scrierea ecuațiilor dificile pe care fizicienii le utilizează pentru a descrie realitatea. Așa numita teorie a toate (TOE) oferă răspunsuri sensibile care nu implică infiniții. Există în univers 4 forțe fundamentale recunoscute de fizica actuală și anume gravitația, forța electromagnetică, forța slabă și forța tare intranucleară. De asemenea, ca o formulare a electrodinamicii cuantice s-a ajuns la teoria unificării forțelor electromagnetice și slabe în forța "electroslabă" care apare la temperaturi comparabile cu cele ale universului timpuriu. Această unificare a dus la teoria că forțele slabe, electromagnetice și puternice pot fi unificate în "modelul standard al materiei". Acest model e încă incomplet și se crede că s-ar putea unifica în "marea teorie unificată a câmpurilor". Ducând teoria mai departe, ea încă exclude gravitația. Se aduc ipoteze în favoarea unei "theory of everything" – TOE - care unifică toate forțele fundamentale. O încercare de a formula această teorie ar fi supergravitatea sau teoria stringurilor. O realitate din umbră care se suprapune parțial cu a noastră și care este compusă din câmpuri biofizice ar permite fenomenele psi, deoarece acestea există în realitatea cuantică. A deveni conștient de realitatea cuantică pare a fi un lucru dificil. Dacă omul este născut surd, mut și orb la această realitate care este cauzată de mime, viruși mentali care vin din lumea fizică mecanicistă, numai introducerea noilor mime care descriu lumea cuantică va face omul conștient de lumea psi. Realitatea cuantică care se suprapune peste a noastră și care se face vizibilă numai la nivel subatomic este destul de greu de înțeles până când dezvoltarea acțiunilor infoenergetice și a războiului psi nu vor fi suficient de răspândite și de popularizate.

VIII. Darwinismul neural

Un alt fenomen analizat în această lucrare a fost acela de a fi conștient în același timp în două locuri. Aceasta este superimpoziția cuantică a stărilor despre care s-a vorbit mai înainte.

Principiul superimpoziției afirmă că două câmpuri au o existență separată care permite energiei conținute să rămână neschimbată atunci când ele sunt aduse împreună. Acest principiu furnizează un răspuns simplu la două din cele mai dificile întrebări care sunt discutate de fizică. Cum sarcinile electrice își exercită forțele unu către cealaltă? Cum sunt generate câmpurile magnetice? Principiul superimpoziției afirmă că o sarcină și câmpul său electric sunt două aspecte ale aceluiași lucru. Sarcina apare ca o polarizare a spațiului către un punct terminal al unei suprafețe, posibil sferice, care înconjoară un punct aflat în centrul sarcinii. Suprafața nu este distinctă de câmpul electric. Astfel fiecare electron și quark au o prezență extinsă în spațiu. Astfel spațiul are o proprietate locală ca fiecărui să îi corespundă o forță, O sarcină prezintă o forță de la oricare din câmpurile electrice prezente în acea locație și aceste forțe sunt adunate conform procesului de adunare a vectorilor.

Câmpurile magnetice apar ca mișcări relative ale câmpurilor electrice unul în altul. Atunci când un curent electric circulă printr-un conductor, câmpurile electrice de electroni care compun curentul se mișcă cu acesta în câmpurile electrice ale celorlalte sarcini care compun structura atomică a conductorului.

Existența câmpurilor magnetice constituie ele însele o demonstrație a principiului superimpoziției. Acest principiu ne permite să înțelegem cum acționează forțele la distanță, generarea câmpurilor magnetice, rezultatul nul al experimentului Michelson-Morley, creșterea masei și ca urmare încetinirea ceasului la viteze mari, stocarea energiei cinetice.

Percepția fizică a corpului material și acțiunile infoenergetice transportate de corpul biofizic pot apărea simultan. Acest fapt are implicații serioase pentru că de aici rezultă o existență separată a creierelor noastre și a câmpului biofizic. Mai mult fiecare dintre acestea realizează existența simultană a celuilalt. Dr. Gerald Edelman, un neurofiziolog de seamă, a formulat teoria darwinismului neural. Acesta postulează că neuronii, care realizează conexiunile dintre celulele creierului, sunt într-o concurență prin selecția naturală. Este ca și cum fiecare celulă a creierului și fiecare neuron se luptă pentru existență cu celelalte celule și cu ceilalți neuroni. Numai cel mai potrivit va supraviețui. În cazul creierului, numai acele conexiuni care sunt cele mai frecvent utilizate vor supraviețui. Conexiunile alcătuiesc o rețea neurală a celulelor creierului, care este conștientă de ceea ce se petrece în jurul ei prin simțuri. Acest model este rezultatul tuturor celulelor creierului care luptă pentru supraviețuire. Este de asemenea un model pentru acțiunile zilnice pe care le întreprindem cum ar fi plimbatul și vorbirea. Aceste forme ale rețelelor neuronale concurează între ele în cadrul unei forme estinse tridimensionale. Rezultatul acestei competiții este o

persoană care poate să existe, care gândește, are conștiință de sine. Aceasta este conștiința de nivel înalt.

IX. Învățarea RV

Proiectarea conștiinței în afara corpului a fost, cel puțin până acum, un fenomen subiectiv. Fenomenele paranormale sunt prin natura lor vizionare și greu de luat o decizie aspra naturii lor. Totuși o primă concluzie care se poate extrage este privind faptul că aceste fenomene provin din lumea cuantică. Înțelegerea naturii acțiunilor psihoenergetice conduce la explicarea fenomenului care permite efectuarea unor predicții despre comportamentul câmpului biofizic în cazul acțiunilor psihoenergetice. De asemenea, se pot crea premisele optimizării efectului infoenergetic, prin antrenarea persoanelor să atingă mai rapid performanțele dorite. În lucrare vom prezenta cum o persoană poate să-și ridice singur aptitudinile în domeniul vederii extrasenzoriale. Pentru aceasta este nevoie să se repare mimele pe care persoana le-a primit încă de la naștere. Este posibilă să se upgradeze bio-software-ul astfel ca persoana în cauză să reușească să obțină maximul din potențialul său privind spionajul psihic. Pentru aceasta, este nevoie de o serie de

instrumente care vor realiza interfața cu vehiculul biofizic, astfel ca să fie posibilă vederea extrasenzorială la distanță. O înțelegere exactă a câmpului biofizic care acționează ca o conduită pentru informația infoenergetică este necesară astfel ca persoana în cauză să fie capabilă să înțeleagă realitatea cuantică, pe care omul modern nu o poate simți.

X. Câmpurile biofizice

În acțiunea infoenergetică, câmpul latent biofizic (numit de biologi câmpul morfogenetic), trebuie să se dezvolte până la un punct în care el devine conștient de ceea ce îl înconjoară. Dr. Rupert Sheldrake, valorificând ideile sale privind câmpurile biofizice care înconjoară organismul, a elaborat teoria rezonanței morfice. În această teorie, corpurile morfogenetice mediază și controlează dezvoltarea și evoluția creaturilor vii și le stabilește caracteristicile care vor fi trecute urmașilor. Dacă cineva reușește să facă aceste câmpuri morfogenetice să fie conștiente de mediul înconjurător, se vor putea stabili bazele pentru acțiunile psihoenergetice. Aceasta este conștiința primară. Cursurile de vedere extrasenzorială americane, care nu pornesc de la înțelegerea acestor procese biofizice, luate 12 ore pe zi, 7 zile din săptămână, au nevoie de timpul a 18 luni pentru a încalcula autoconștiința câmpurilor biofizice de care este nevoie în acțiunile

psihoenergice. Înțelegerea proceselor invocate permite reducerea acestei perioade prin obținerea unor metode mai eficiente de amplificare a câmpului biofizic natural spre starea când acesta este conștient de ceea ce se întâmplă în jurul său. Când se ajunge în acest punct, câmpul biofizic poate fi trimis de la operator să examineze locuri îndepărtate. Și atunci extrasenzitivitatea este posibilă.

XI. Psi-genele

Extrasenzitivitatea a fost de mare folos strămoșilor noștri în activitățile lor de vânătoare, adunare și culegere a fructelor, rădăcinilor etc. Vânătorii care puteau găsi și doborî animalele, prin selecția naturală, aveau șanse mai mari să supraviețuiască. De aceea, vânătorii care posedau psi-gene erau selectați natural să supraviețuiască printr-un proces natural. Datorită acestui trecut psi-genele au crescut în acea perioadă.

Odată cu dezvoltarea agriculturii, această presiune selectivă a încetat să mai fie importantă. Astfel culturile „dezvoltate”, așa cum este a noastră, au pierdut psi-genele. Aborigenii din Australia și boșimanii din deșertul Kalahari, care mai trăiesc încă în Epoca de Piatră, mai păstrează aceste aptitudini RV pentru o bună parte din populație.

Arderea și persecutarea vrăjitoarelor în Evul Mediu au deselectat psi-genele la femeile din Vest, făcându-le mult mai rare. Se pare că bărbații din Europa sunt mult mai dotați decât femeile în domeniul RV. Alte culturi care nu au persecutat vrăjitoarele prezintă performanțe extrasenzoriale mai dezvoltate în rândul populației feminine. Aceasta deoarece s-a constatat că femeile au predispoziții de psi-amplificare, caracteristice sexului feminin.

Numai culturile care n-au persecutat persoanele cu abilități paranormale au păstrat un nivel ridicat de psi-gene. Indienii nord-americani au venerat abilitățile paranormale, astfel că aceștia au constituit un depozit valoros pentru aceste gene, în timp ce europenii le-au distrus.

Fosta Uniune Sovietică a efectuat cercetări în domeniul psi-genelor foarte mulți ani, în timp ce în anii 1970, americanii de-abia demarau cercetările „pentru că așa făceau comuniștii”. Cercetările acestora din urmă se bazează pe persoane dotate cu calități psihice și pe fenomenele și metodologia New Age. New Age reprezintă o mișcare culturală caracterizată prin credința în reîncarnare și în astrologie, cu preocupări pentru conștiința spirituală, meditație, vegetarianism și medicină holistică. Ca urmare, americanii au fost mai lenti în îndeplinirea obiectivelor din domeniul psi, limitați fiind de modul de gândire din New Age, în detrimentul unei metodologii științifice. Spre deosebire de americani, rușii ai studiat domeniul parapsihologic cu resursele a 20 de institute de

cercetare. Printr-o evaluare sistematică a fenomenului psi, rușii au început să descopere secretele științei paranormale.

Psi-genele din genomul persoanelor care participau la cursul de extrasenzitivitate afectau abilitatea acestor persoane pentru realizarea spionajului psihic. Joe McMoneagle nu a fost de acord cu modul sistematic de producere a extrasenzitivității folosit de Ingo Swann. McMoneagle gândea că psi-abilitățile latente existente în orice persoană erau un factor de cea mai mare importanță în obținerea performanței în domeniul extrasenzitivității. Este adevărat că există persoane care prezintă mari aptitudini pentru ceea ce numim infoenergetică. Aceasta dovedește că omul are sute de mii de ani de experiență ca vânător-culegător, și numai câteva mii ca agricultor, perioadă în care nu s-au deselectat toate psi-genele de la populației.

Războaiele mondiale care au scuturat Europa au acționat cu o puternică presiune selectivă pentru supraviețuirea celor cu psi-gene. Urmașii celor care au luptat în război au mai multe psi-gene decât ceilalți sau decât ar fi fost numai pace. Revista „Fortune” a considerat că persoanele prezente în top 500 CEO (chief executive officer) au o psi-intuiție mai mare decât media. De asemenea aceștia prezintă reacții precognitive.

Cercetările par să indice că există psi-gene primare și secundare. Cele secundare sunt acelea care facilitează integrarea biofizică cu organismul și care codifică rețelele neurale cu funcții mai înalte pentru a realiza interfața cu energia biofizică. Cu alte cuvinte, acestea ușurează comunicarea informației între câmpul biofizic și creier. Aceste psi-gene secundare realizează un canal curat între creier și corpul energetic. Psi-genele primare sunt acelea care oferă capacități de spionaj psihic prin natura proteinelor ale căror coduri le stochează. Ele acționează ca amplificatori psihotronici, baterii biofizice și alte fenomene de nepătruns care sunt implicate în procese biofizice. Este ca și cum corpul unor persoane acționează ca generatori naturali psihotronici și realizează stocarea psi-energiei. Cu cât o persoană posedă mai multe psi-gene cu atât mai mult energia biofizică este disponibilă pentru acțiuni psihoenergetice. Unele persoane sunt generatoare de energie și sunt născute cu magnetism animal. Anton Mesmer a explorat acest fenomen și l-a exploatat pentru obținerea unor performanțe de magnetism natural în secolul al 18-lea.

Nivelurile mari de stres bazal ale omului actual eliberează un torent de hormoni și de stimuli electrici care apar să închidă psi-genele. Această suprasolicitare până la urmă duce la apariția cancerului. Prin urmare, fenomenele paranormale sunt destul de rare și nu prezintă repetabilitatea de

care este nevoie pentru verificări științifice. Astfel, stresul ne păstrează „normali”.

XII. Activarea extrasenzitivității

Comutarea pe „deschis” a abilităților latente de infoenergetică a fost o sarcină pe care au trebuit să o rezolve atât cercetătorii din domeniul militar rusesc cât și cei americani. Deoarece stresul interferă cu mecanismele infoenergetice este vital ca neurohormonii relaționați la stres și suprastimularea electrică care comutează pe off psi-genele să fie coborâte la un punct de unde să nu mai execute inhibiția activității de tip infoenergetic. Care este mecanismul prin care stresul interferă cu acțiunea infoenergetică? S-a descoperit că celulele creierului sunt conectate direct la sistemul imunitar. Atunci când gradul de stres este mare, creierul, prin conexiunile sale nervoase și prin intermediul hormonilor, provoacă ca o varietate de proteine relaționate de stres să fie eliberate în corp. Unele dintre acestea inhibă activitatea psi-genelor. Mai important, stările de anxietate păstrează nu permite intrarea în starea teta, despre care am văzut că este ușa către paranormal și acțiuni infoenergetice.

Pentru executarea programelor infoenergetice este necesar a se învăța un nou software mental care să devină mime (obiceiuri), care să provoace creșterea raportului semnal-zgomot ale psi-fenomenelor. Ingo Swann a închinat mulți ani încercărilor de a crește raportul semnal-zgomot, pe care la oamenii obișnuiți la apreciat a fi de 15 la sută rată a acurateței, în contextul spionajului psihic. Învățarea noilor mime pentru eliminarea ciclului feedback negativ care păstrează persoana în starea de anxietate este de asemenea vital pentru inițierea acțiunilor infoenergetice. Învățarea acestor noi moduri de acțiune dă posibilitatea celui care învață tehnica energoinformațională să intre în starea teta mult mai repede și mai eficient. Noile mime pot fi de folos la incalcularea abilității infoenergetice, precum au și rolul de a amplifica procesul de inițiere a proceselor energoinformaționale.

Deoarece multe persoane sunt stresate la serviciu, învățarea unui sistem de management al stresului, poate fi considerat ca o primă etapă a procesului extrasenzorial. Acesta dezvoltă, de asemenea și intuiția, până la granița paranormalului.

Această metodologie mai cuprinde tehnicile de eliberare a energiei biofizice, precum și cele de dezvoltare a abilităților extrasenzoriale. Un sistem eficient de formare a spionilor psihici trebuie să inducă în stilul de muncă al oamenilor utilizarea mimelor ceea ce va deschide calea obținerii abilităților paranormale.

În momentul creșterii eficienței în muncă, rămâne suficient de multă energie biofizică pentru zona extrasenzorială. Prin includerea mimelor normale care se creează în procesul muncii în antrenare pentru acțiuni extrasenzoriale, persoanele vor practica automat etapele preliminarii ale infoenergeticii. Efectul net al acestei perfecționări este îmbunătățire abilităților extrasenzoriale, ca și dezvoltarea inteligenței și a rezistenței la efort.

XIII. Metoda cinema

Metoda cinema este indicată pentru curățarea minții unei persoane, utilizând infoenergetica ca imagini în mișcare. Aplicarea acestei metode este al doilea pas care urmează pentru intrarea în starea teta. Atunci când se urmărește un ecran de cinema, noi încetăm să ne mai vorbim nouă înșine. Astfel se comută pe off dialogul intern, neîncetată conversație mentală pe care o avem în capul nostru. Liniștea mintală este un al doilea inițiator al infoenergeticii (primul este de obicei relaxarea, prin utilizarea tehnicilor de management al stresului).

XIV. Atenția direcționată

Atenția direcționată reprezintă utilizarea directă a percepției și a imaginilor mentale pentru studierea acțiunilor extrasenzoriale. Curățarea minții prin focalizarea atenției direcționate asupra imaginilor mentale este cel mai puternic mijloc de dezvoltare a acțiunilor extrasenzoriale. Atenția direcționată este similară unui laser mintal care focalizează conștiința într-o rază coerentă care poate utiliza în întregime informația adusă de corpul biofizic în timpul acțiunilor extrasenzoriale. Odată direcționată atenția, aceasta poate fi utilizată pentru spionarea unor locații aflate la mare depărtare.

XV. Extrasenzorialitatea de grup

Spionii psihici americani au descoperit că abilitatea de a vedea la distanță atunci când făceau parte dintr-un grup amplifică aceasta. Cu cât erau mai mulți spioni psihici însărcinați cu o anumită sarcină, cu atât creștea abilitatea de a reuși în acțiunile de tip psihotronic. Creștea foarte mult rezoluția imaginilor obținute cu atât mai mult cu cât era mai mare numărul spionilor psihici. Cu cât grupul era mai adaptiv și dispunea de energie biofizică mai mare, cu atât creștea potențialul paranormal. Pentru creșterea potențialului paranormal, rușii foloseau generatoare psihotronice.

Americanii, în schimb, sub auspiciile lui CIA, foloseau în același scop grupuri mari de oameni care lucrau împreună. Aceasta se datora faptului că aceste câmpuri biofizice individuale au calitatea de a se contopi într-un mare câmp biofizic, care era mai mare decât suma părților constituente. Acest câmp biofizic de grup putea depăși restricțiile PDF. PDF (Paranormal Damping Field) reprezintă psi-câmpul deosebit de puternic incalculat în populație de către cei ce dețin puterea pentru a reduce abilitățile paranormale. Astfel se obține o acțiune infoenergetică mult mai dezvoltată. David Morehouse, în cartea sa „Războinicul psihic”, vorbește că prin astfel de mijloace s-a ajuns la o acuratețe de 80 la sută. Prin conectarea spionilor psihici americani pentru operațiuni de tipul descris, spionii psihici își conectau câmpurile biofizice pentru a produce un efect de grup ale abilităților paranormale.

S-a observat că odată cu prelungirea activității de grup, crește și acuratețea acțiunilor întreprinse. Aceasta deoarece câmpurile biofizice ale membrilor individuali se „coalizează” într-o „minte” a grupului unificat. și amplificat de grup, crește câmpul biofizic al fiecărui spion fizic de la funcționarea sa morfogenetică latentă la conștiința asupra mediului (conștiința primară), atunci când se pot desfășura activități infoenergetice.

În timpul liber, s-a folosit vederea la distanță de tip extrasenzorial de grup, de către spionii psihici americani pentru a urmări OZN-uri și pentru a explora diverse situri de pe glob sau din afara sa. Jim Marrs în cartea sa „Agenda străinilor” furnizează multe informații în această direcție.

XVI. Efectul „cea de a suta maimuță”

Efectul „cea de a suta maimuță” este o binecunoscută anecdotă despre răspândirea mimelor prin influențarea de la distanță. Cu câți mai mulți oameni practică o mimă (o activitate obișnuită sau o acțiune), cu atât mai ușoară devine pentru grup. Este un fenomen observat că există un prag al numărului de persoane sau de animale care folosesc aceeași mimă după care mima devine obicei pentru întreaga rasă sau specie. Cel mai bun exemplu este cel cu maimuța japoneză care a învățat să spele nisipul de pe orezul sălbatic în mare. Alți membri ai turmei au copiat această mimă. Odată ce 100 de maimuțe au învățat această acțiune, mima respectivă a apărut în mod miraculos și pe alte insule, foarte depărtate față de insula de origine a mimei. Aceasta s-a întâmplat chiar la maimuțe care nu s-au văzut și care nu au intrat în contact.

Efectele câmpului biofizic și interacțiunea sa cu câmpurile altor membri ai speciilor par să indice că atunci când se ajunge la un număr suficient de mare de câmpuri biofizice care aparțin unui grup unde s-a

învățat o mimă nouă, orientarea spre această mimă se răspândește prin telepatie spontană. Aceasta este valabil și pentru acțiunile extrasenzoriale. Cu cât sunt mai mulți practicanți ai infonergeticii, cu atât le este altora mai ușor să învețe această activitate. Primii spioni psihici americani petreceau 12 ore pe zi, 7 zile din săptămână, timp de 18 luni, să învețe vederea la distanță de tip extrasenzorial. Această perioadă s-a redus în prezent la 6 luni. De asemenea, performanțele de acuratețe care se obțin în prezent sunt mai bune decât la primii cursanți, și a devenit mai ușor de învățat datorită efectului „cea de-a sută maimuță”. În viitor mult mai multe persoane vor fi capabile să practice cu succes spionajul psihic și cu o mai mare acuratețe.

XVII. Amplificarea de grup a psi

Extrasenzorialitatea amplificată de grup și telepatia pot, de asemenea, să amplifice psi-aptitudinile latente ale unei persoane. În cadrul grupului extrasenzorial acestea se dezvoltă, iar câmpul biofizic al individului se amestecă cu al grupului, ceea ce conduce la amplificarea procesului. Amplificarea de grup a câmpurilor biofizice permite câmpului biofizic individual să se dezvolte din starea latentă (funcționarea morfogenetică), până ajunge să fie realizeze ceea ce îl înconjoară (conștiența primară). Mult mai târziu se poate să devină auto-conștient (conștiența de nivel înalt), atunci când , telepatia și percepția extrasenzorială (ESP) devin obișnuite. Atunci când câmpul biofizic al persoanei părăsește mintea grupului, acesta își pierde starea amplificată, dar rămâne cu dezvoltarea conștienței naturale. Continuarea practicii de amplificare de către grup a telepatiei și ESP conduce la o accelerare a acestei dezvoltări, susținută prin mintea grupului. Astfel persoanele individuale pot ajunge la maximum de performanțe privind psi-genele lor în câteva luni, nu în ani cum s-ar ajunge prin alte metode.

În plus, genomul poate să se schimbe în urma efectelor câmpului biofizic, astfel câmpul biofizic amplificat de grup poate fi utilizat pentru schimbarea materialului genetic al grupului pentru dezvoltarea unor noi psi-gene, sau, cum au acționat sovieticii, pentru a influența de la distanță alte persoane, îmbolnăvind-le. Prin astfel de metode, cursanții psi-deficienți pot ajunge la o psi-funcționare optimă. Prin această tehnologie, orice persoană poate fi antrenată în domeniul spionajului psihic, indiferent de materialul genetic cu care este inițial dotat.

Aceste metode au fost folosite în institutele de cercetări în domeniul psi ale forțelor armate ale marilor puteri, precum și de corporații importante cum ar fi Sony. Efectele menționate anterior explică cum orice grup de

persoane poate utiliza ESP ca un instrument în cercetările sale sau pentru a provoca schimbări fiziologice în beneficiul sănătății și al longevității.

Acțiunile infoenergetice s-au dovedit deosebit de utile în obținerea unor informații care nu ar fi fost posibil să se obțină prin alte mijloace. Această nouă metodologie prezentată aici va fi de folos persoanelor care practică CRV, prin stilul folosit de americani, sau, prin stilul rusesc, ERV.

Bibliografie

1. STRĂINU, Emil, *Războiul Psihotronic și Cîmpul de luptă mental*, Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București 2006;
2. STRĂINU, Emil, STAN Emil, *War in Cyberspace*, Ed. Sophia, București 2001.

**MANAGEMENTUL INFORMAȚIILOR CLASIFICATE -
FACTOR ESENȚIAL AL SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII**

Dr. Neculae NĂBĂRJOIU,*
Drd. Mioara BRABOVEANU*

Romania's accession to NATO, as well as Romania's future accession to EU has requested supplementary and permanently updated measures in the field of defense and security.

Both NATO and EU want to know in every moment the status of the classified information sent to Romania, as well as to the other member states.

ORNISS experience, as national security authority, as well as the experience of the designated security authorities, gained during this period of time, has emphasized those aspects requiring optimization.

The main optimization directions of the management of classified information, as well as the action taken or the perspective action are presented within communication.

I. Unele repere

Intrarea României în NATO și perspectiva apropiată a integrării în UE au impus măsuri suplimentare, obligatorii în domeniul securității informațiilor.

Managementul informațiilor clasificate nu-i o premieră. Dintotdeauna, procesul de păstrare în siguranță a secretelor a fost atent condus de împărați, regi, șefi de state, comandanți militari, directori, patroni etc. Nu de puține ori cei care divulgau secrete plăteau cu viața.

În țara noastră, păstrarea secretului de stat a constituit o preocupare majoră a administrației. În anul 2002, s-a intensificat efortul legislativ și organizatoric în acest sens, prin elaborarea pachetului de legi specifice. Totodată, s-a decis înființarea Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat (ORNISS), ca autoritate națională de securitate în domeniul protecției informațiilor naționale și NATO clasificate, la recomandarea

* Doctor în științe militare, conferențiar universitar, general de brigadă în rezervă, consilier la Oficiul Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat

* Doctorand, colonel, șef departament la Oficiul Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat

expresă a NATO, constituind o condiție în procesul de accedere a țării noastre în Alianța Nord-Atlantică.

În conformitate cu Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 153/2002, aprobată prin Legea nr. 101/2003, ORNISS este organizat și funcționează ca instituție publică în subordinea Guvernului României și în coordonarea directă a prim-ministrului României.

Directorul general al ORNISS a fost numit de către prim-ministrul României, cu avizul Consiliului Suprem de Apărare a Țării, la finalul unui proces de consultare și avizare de către NATO. În acest fel, se asigură continuitatea și stabilitatea instituției, România nefiind confruntată cu situații similare celor din unele țări vecine sau apropiate, majoritatea cu vechime mai mare în Alianță, unde șefii instituțiilor similare au fost schimbați, ca urmare a implicării lor politice, la insistențele structurii responsabile cu coordonarea, monitorizarea și implementarea politicii de securitate în cadrul Alianței, Oficiul de Securitate al NATO.

Devenit operațional în februarie 2003, ORNISS a creat un sistem integrat de securitate, ce asigură acoperirea cerințelor corespunzătoare gestionării informațiilor NATO până la nivelul de clasificare cel mai mare, „COSMIC TOP SECRET”, echivalent al nivelului național de clasificare „STRICT SECRET DE IMPORTANTĂ DEOSEBITĂ”.

Selecția, verificarea, recrutarea și pregătirea personalului au reprezentat domenii prioritare monitorizate de Oficiul de Securitate al NATO. Politica adoptată de ORNISS prevede încadrarea cu personal al cărui profesionalism este demonstrat prin concurs și a cărui loialitate este verificată prin proceduri specifice (*vetting*). În baza recomandărilor și practicilor NATO, regulamentul de organizare și funcționare al ORNISS prevede expres ca nici un salariat, inclusiv directorul general, să nu fie angajat politic, caracterul apolitic și obiectivitatea activității desfășurate de ORNISS fiind confirmate și apreciate de inspecțiile NATO.

Printre atribuțiile generale ale ORNISS se înscrie elaborarea de politici de securitate a informațiilor clasificate, care sunt supuse aprobării Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Pe baza acestora, ORNISS, ca autoritate națională în materie, ia măsuri pentru perfecționarea cadrului legal de protecție a informațiilor clasificate, scop în care elaborează și emite reglementări, asigurând implementarea și aplicarea lor unitară la nivel național. De asemenea, ORNISS coordonează sistemul național de protecție a informațiilor clasificate, la care participă cele șase autorități desemnate de securitate, respectiv Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Direcția Generală de Informații a Apărării (MApN), Direcția Generală de Informații și Protecție Internă (MAI), Serviciul de Telecomunicații Speciale și Serviciul de Protecție și Pază.

ORNISS este desemnat și acceptat ca singurul organism național de legătură cu Oficiul de Securitate al NATO, cu structurile de securitate similare din țările membre ale Alianței, precum și din alte state partenere.

II. Optimizarea activității departamentale a ORNISS

Prin structurarea pe departamente specializate, instituția își exercită atribuțiile în conformitate cu cerințele specifice domeniilor de securitate relevante pentru funcționarea sistemului de protecție a informațiilor naționale, NATO și UE clasificate.

1. *Securitatea personalului* vizează implementarea procedurilor de acordare a accesului la informații clasificate persoanelor verificate cu privire la loialitatea, încrederea și onestitatea lor, în vederea eliberării autorizațiilor de acces și a certificatelor de securitate; coordonarea aplicării unitare a criteriilor de evaluare utilizate în efectuarea verificărilor de securitate; centralizarea și evidența funcțiilor care necesită acces la informații NATO sau naționale clasificate, a tipurilor de informații care constituie secrete de stat, a termenelor de menținere în nivelul de clasificare, precum și a personalului verificat și avizat pentru lucrul cu informații clasificate.

În ceea ce privește activitatea de autorizare a accesului la informații clasificate, până în prezent au fost acordate peste 30.000 de certificate de securitate pentru acces la informații NATO clasificate și peste 75.000 autorizații de acces la informații naționale clasificate, după parcurgerea procedurilor de vetting, în colaborare cu autoritățile desemnate de securitate.

În scopul creșterii eficienței activității în domeniul securității personalului printr-o pregătire temeinică a tuturor angajaților instituțiilor publice sau private care gestionează informații clasificate, departamentul de profil din cadrul ORNISS organizează, pe baza unui „Plan unic de pregătire”, cursuri gratuite și asigură permanent consultanță de specialitate nemijlocit la sediul instituției, la solicitare prin e-mail sau telefonic ori direct, în perioadele activităților de control la diferite componente ale Sistemului Național de Registre.

Pentru optimizarea managementului în domeniul securității persoanelor se urmărește conștientizarea responsabilităților angajaților departamentului privind importanța respectării regulilor de protecție a informațiilor naționale, NATO și UE clasificate, o mai bună legătură cu beneficiarii activității departamentului, cu ministerele, cu toate organizațiile interesate conform legii, precum și cu autoritățile desemnate de securitate.

2. În domeniul *securității fizice și a documentelor*, prin elaborarea actelor normative și a normelor de aplicare aferente, legislația națională a

fost complet armonizată cu standardele NATO și cu normele UE în materie. Pentru dezvoltarea Sistemului Național de Registre în conformitate cu normele NATO și UE specifice, au fost stabilite „Cerințele minime pentru înființarea unei componente a Sistemului Național de Registre”, precum și procedurile pentru autorizarea funcționării acestora. De asemenea, au fost elaborate „Standardele minime de securitate pentru încăperile și containerele speciale” destinate gestionării informațiilor NATO clasificate și au fost identificate laboratoarele care pot efectua încercări și teste de rezistență pentru elementele componente ale sistemului de protecție, în conformitate cu standardele naționale și euro-atlantice.

Optimizarea în continuare a managementului securității fizice și a informațiilor urmărește coordonarea și controlul funcționării Sistemului Național de Registre (SNR), destinat gestionării în condiții de securitate deplină a informațiilor NATO și UE clasificate (până în prezent, în evidențele Registrului Central figurează peste 14.000 de documente gestionate, provenind de la NATO, UE și OSCE); acordarea de consultanță de specialitate, efectuarea de expertizări și evaluări în procesul de autorizare a funcționării de noi componente ale SNR în cadrul structurilor instituționale potențial deținătoare de informații NATO și UE clasificate; asigurarea unei comunicări operative și securizate în baza unei proceduri speciale de transmitere/primire a informațiilor clasificate între Registrul Extern al NATO de la Bruxelles și componente ale SNR din țară; elaborarea de standarde naționale de securitate, corespunzătoare cerințelor specifice NATO și UE pentru clădiri, încăperi și containere destinate securității informațiilor clasificate. De asemenea, sunt preocupări pentru optimizarea controlului fluxului informațiilor NATO și UE clasificate în cadrul SNR, astfel încât să se cunoască în orice moment locul unde se află o informație clasificată. Se va realiza extinderea și pentru UE a autorizațiilor de funcționare acordate de ORNISS pentru componentele care vehiculează actualmente numai documente NATO. Pe linia protecției fizice se va optimiza controlul, prin elaborarea de proceduri specifice agenților economici.

3. *Securitatea industrială* vizează stabilirea strategiei de protecție a informațiilor clasificate care fac obiectul unor activități industriale; dezvoltarea și îmbunătățirea cadrului legislativ aferent activităților contractuale din domeniul industrial care impun măsuri de protecție a informațiilor clasificate; coordonarea, prin intermediul Agenției de Securitate Industrială, structură a ORNISS, a implementării unitare a legislației specifice la nivel național; eliberarea autorizațiilor și certificatelor de securitate industrială pentru companiile care participă la negocierea și desfășurarea unor contracte clasificate; centralizarea, evidența și

valorificarea datelor referitoare la incidentele de securitate intervenite în derularea unor astfel de contracte; eliberarea de autorizații speciale pentru fotografierea, filmarea, cartografierea și executarea de lucrări de arte plastice pe teritoriul României în obiective, zone și locuri de importanță deosebită pentru protecția informațiilor clasificate, activitate desfășurată cu sprijinul MAPN.

ORNISS acordă o deosebită importanță armonizării legislației din domeniul securității industriale cu cerințele NATO și UE, ca o condiție pentru garantarea accesului companiilor naționale la activitățile de negociere a contractelor. Astfel, prin Ordinul nr. 491/2003 al directorului general al ORNISS, au fost aprobate „Normele metodologice privind protecția informațiilor clasificate în cadrul activităților contractuale NATO”.

În cadrul procesului de perfecționare a cadrului legislativ actual în ceea ce privește activitățile de aerofotografiere a teritoriului național, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2005 și Hotărârea Guvernului nr. 185/2005 au fost modificate și completate Standardele naționale privind protecția informațiilor clasificate în România (H. G. nr. 585/2002) și prevederile aferente din Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate.

Pentru optimizarea, în continuare a managementului securității industriale, se află în curs de elaborare un proiect de modificare a capitolului privind Securitatea industrială din Standardele naționale sus menționate și din Normele privind protecția informațiilor clasificate ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (H.G. nr. 353/2002).

Până în prezent au fost procesate peste 220 de cereri de eliberare a autorizației/certificatului de securitate industrială, cu sprijinul autorităților desemnate de securitate, dintre acestea 50% fiind aprobate. De asemenea, din cele aproximativ 150 de cereri de autorizații speciale pentru efectuarea unor activități de filmare (aerofilmare) sau fotografiere (aerofotografiere) pe teritoriul României în obiective, zone sau locuri de importanță deosebită pentru protecția informațiilor clasificate, au fost aprobate mai mult de jumătate, ceea ce reprezintă o dovadă de exigență din partea ORNISS în aplicarea legii, dar și de pregătire sumară a personalului instituțiilor solicitante din punct de vedere al protecției informațiilor clasificate în domeniul securității industriale.

Participarea la licitațiile internaționale NATO se realizează în baza invitațiilor primite de la Organizația Nord - Atlantică. Până în prezent, ORNISS, cu concursul Ministerului Economiei și Comerțului, a nominalizat un număr de companii să participe la licitații NATO, dintre acestea două fiind confirmate

Pentru optimizarea activității de protecție a informațiilor clasificate în cadrul securității industriale, se cere o abordare sistemică a acestora, reprezentând ansamblul măsurilor luate pentru protecția informațiilor clasificate gestionate în cadrul activităților contractuale sau acte juridice care impun activități contractuale, ea având în mod evident și alte componente: securitatea personalului, securitatea fizică și a documentelor, precum și securitatea informațiilor în format electronic. Aceste componente nu acoperă în totalitate aspectele legate de protecția informațiilor cum ar fi: bonitatea, structura și componența acționariatului. De asemenea, se impun: perfecționarea mecanismelor de clasificare a informațiilor astfel încât să se elimine subiectivismul, diletantismul și să se asigure o protecție eficientă a informațiilor; perfecționarea cadrului legislativ actual prin armonizarea acestuia cu directivele UE, dar și cu tendințele de a include și state care nu fac parte din NATO sau UE și care fac obiectul unor acorduri bilaterale privind protecția informațiilor clasificate; dezvoltarea componentei de control în cadrul autorității naționale cu accent pe securitatea industrială.

4. *Protecția informațiilor în format electronic – INFOSEC* vizează dezvoltarea și perfecționarea cadrului legislativ privind protecția informațiilor clasificate procesate, stocate sau transmise prin sisteme informatice și de comunicații, precum și implementarea unitară a acestuia; îndeplinirea, prin trei agenții de profil (Agenția de Acreditate de Securitate, Agenția de Securitate pentru Informatică și Comunicații, Agenția pentru Distribuirea Materialului Criptografic), a atribuțiilor specifice de acreditare și reacreditare a sistemelor de protecție a informațiilor în format electronic, de coordonare a activităților de protecție a informațiilor clasificate stocate, procesate sau transmise prin intermediul sistemelor informatice și de comunicații, precum și de gestionare, la nivel național, a utilizării materialului criptografic specific protecției informațiilor clasificate. În domeniul respectiv a fost realizată instituționalizarea mecanismelor de protecție a informațiilor în format electronic, operaționalizarea celor trei agenții specializate, precum și infrastructura pentru schimbul de informații în format electronic între România și structurile NATO.

Continuă procesul dinamic de armonizare a legislației naționale cu standardele, normele și practicile NATO referitoare la protecția informațiilor clasificate în format electronic: a fost elaborată legislația terțiară pentru operaționalizarea mecanismului de protecție a informațiilor clasificate în format electronic constând din norme și metodologii, inclusiv reglementări naționale referitoare la acreditarea de securitate și la activitatea în domeniul criptografic NATO, aprobate prin ordine ale directorului general al ORNISS.

În domeniul exercitării de către ORNISS a atribuțiilor specifice

domeniului INFOSEC au fost desfășurate, în principal, activități care au vizat:

- acreditarea, controlul și evidența sistemelor informatice și de comunicații care vehiculează informații clasificate, a laboratoarelor ce deservește procesele naționale de acreditare de securitate a acestora;

- intrarea în Sistemul de Control al Materialului Criptografic al NATO prin înființarea și autorizarea Contului CRIPTO Național și a subconturilor CRIPTO la nivelul autorităților publice abilitate, precum și auditarea acestora;

- organizarea activității de curierat pentru materialele criptografice ale NATO;

- proiectarea sistemului de evidențe de specialitate privind producătorii și comercianții de produse și servicii de securitate TIC, experții, evaluatorii și auditorii autorizați pentru acreditarea sistemelor de protecție a informațiilor clasificate în format electronic, incidentele de securitate INFOSEC, precum și sistemele informatice și de comunicații acreditate.

Optimizarea managementului protecției informațiilor clasificate în domeniul INFOSEC se va materializa în crearea standardelor naționale în domeniul protecției împotriva radiațiilor compromițătoare (TEMPEST) și în cel al securității criptografice (CRIPTO), finalizarea proceselor de acreditare națională de securitate pentru sistemele speciale realizate cu armata, RO BICES și RO ASOC, precum și pentru sistemele naționale aflate în proces de evaluare. De asemenea, se va realiza înființarea și autorizarea de noi subconturi CRIPTO în cadrul instituțiilor militare și civile care utilizează material criptografic NATO (M.Ap.N., S.I.E., M.A.E., M.A.I. etc.) și definitivarea armonizării legislative cu reglementările euroatlantice și ale UE în domeniu.

5. *Educația de securitate* urmărește asigurarea unui cadru unitar, la nivel național, pentru pregătirea personalului implicat în protecția informațiilor clasificate, prin stabilirea anuală a unui plan unic și organizarea de cursuri pentru instruirea funcționarilor de securitate și a responsabililor din cadrul componentelor Sistemului Național de Registre; conștientizarea publicului asupra problematicii specifice, ca formă a educației de securitate și parte a culturii de securitate euro-atlantice și europene, pentru reintegrarea conceptului de securitate în normalitatea socială; asigurarea accesului rapid a instituțiilor și persoanelor interesate la datele utile privind funcționarea sistemului național de protecție a informațiilor clasificate, prin utilizarea mijloacelor moderne de comunicare (mass-media, mediul universitar, Internet, inclusiv întreținerea unui web-site propriu al ORNISS).

III. Armonizarea legislativă cu acquis-ul comunitar în materie

Calitatea României de observator activ în cadrul Uniunii Europene, dobândită după semnarea, la 25 aprilie 2005, a Tratatului de aderare, generează incontestabile avantaje în domeniile politic, economic, social, precum și al securității.

Totodată, România trebuie să își asume un ansamblu de obligații care presupun crearea cadrului legislativ corespunzător viitorului său statut, acceptarea principiilor, procedurilor și a politicilor de securitate în cadrul UE, inclusiv în domeniul protecției informațiilor clasificate.

De altfel, referitor la statutul de membru al Uniunii Europene, Decizia Consiliului Uniunii Europene nr. 2001/264/CE care adoptă reglementările de securitate ale Consiliului prevede: „(4) Pentru menținerea eficienței sistemului de securitate stabilit prin prezenta Decizie, Statele membre vor adopta măsurile necesare pentru implementarea dispozițiilor acesteia, în cazul în care autoritățile competente ori cetățenii statelor acestora gestionează informații UE clasificate.”

Armonizarea reglementărilor naționale cu cele comunitare în domeniul protecției informațiilor clasificate, ca proces continuu, reprezintă o obligație asumată de România, atât pentru etapa premergătoare aderării, cât și după dobândirea calității de membru al Uniunii Europene și o prioritate absolută a activității Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat (ORNISS), în calitate de autoritate națională de securitate.

Un element esențial în procesul de armonizare legislativă în domeniu îl constituie *compatibilitatea legislației românești cu prevederile reglementărilor de securitate ale Uniunii Europene.*

În urma consultărilor avute cu experți ai structurilor de securitate din cadrul Consiliului Uniunii Europene, aceștia au subliniat nivelul înalt al standardelor prevăzute de legislația română în domeniul protecției informațiilor clasificate, precum și capacitatea instituțiilor responsabile de a asigura un management sigur și eficient al informațiilor naționale și NATO clasificate, atât sub aspectul derulării procedurilor de vetting, al funcționării Sistemului Național de Registre, cât și al securității sistemelor informatice și de comunicații.

De asemenea, încurajatoare este convingerea manifestată în cadrul Consiliului că relațiile de cooperare dintre UE și România se vor situa de la început la nivelul cel mai ridicat, cu argumentul că țara noastră a implementat deja standardele de securitate ale NATO, iar conectarea la sistemul de protecție a informațiilor clasificate practicat de Uniunea

Europeană nu va ridica probleme, elementele acestuia fiind preluate în proporție de peste 90% de la Alianță.

Procesul de armonizare a legislației românești cu reglementările UE în domeniu a cuprins, până în prezent, 3 etape:

1. Prima etapă în cadrul procesului de armonizare a reprezentat-o *stabilirea principiilor de securitate comune* în baza cărora părțile – România și Uniunea Europeană – și-au asumat obligația de protecție a informațiilor clasificate schimbate.

Astfel, la data de 22 aprilie 2005, a fost semnat la Bruxelles *Acordul între România și Uniunea Europeană privind procedurile de securitate pentru schimbul de informații clasificate*.

Acordul oferă cadrul general și standardele comune pentru schimbul de informații clasificate între România și Uniunea Europeană și cuprinde, printre altele, dispoziții referitoare la:

- măsurile de protecție și modalitățile de transmitere a informațiilor clasificate;

- accesul la informații clasificate;

- circuitul corespondenței și organismele de legătură: între UE și România - prin Misiunea României pe lângă UE;

- autoritățile de securitate competente să elaboreze procedurile aplicabile în cazul compromiterii informațiilor clasificate.

Acordul sus-menționat a fost ratificat de Parlamentul României prin Legea nr. 267/2005, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 903 din 10 octombrie 2005.

2. În cea de a doua etapă a fost necesară *crearea cadrului tehnic general pentru implementarea prevederilor Acordului la nivel de stat*.

În acest sens, au fost încheiate prin schimb de scrisori de către Ambasadorul României la Uniunea Europeană, la 3 iunie 2005, și de către Secretarul General adjunct al Consiliului Uniunii Europene, la 6 iunie 2005, *Aranjamentele de securitate între Oficiul Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat (ORNISS), Oficiul de Securitate al Secretariatului General al Consiliului UE (GSCSO) și Direcția de Securitate a Comisiei Europene (ECSD) pentru protecția informațiilor clasificate schimbate sau furnizate în baza Acordului*.

Potrivit obligațiilor asumate atât în baza Acordului, cât și în baza Aranjamentelor de securitate, România trebuie să asigure protecția corespunzătoare a informațiilor clasificate ale UE.

3. O a treia etapă, definitivă în evaluarea stadiului armonizării legislației interne cu legislația comunitară în domeniul protecției informațiilor clasificate, a fost demarată o dată cu inițierea de către ORNISS, împreună cu Ministerul Afacerilor Externe, a proiectului de Lege

pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 153/2002 privind organizarea și funcționarea Oficiului Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat, astfel încât să permită ORNISS *elaborarea reglementărilor specifice pentru punerea în aplicare a prevederilor acordurilor* mai sus menționate în ceea ce privește protecția informațiilor UE clasificate.

Astfel, pentru a răspunde cerințelor UE și pentru a asigura corelarea legislației interne cu dispozițiile Acordului s-a considerat necesar să se completeze cadrul legal existent, astfel încât acesta să prevadă:

- împuternicirea ORNISS, care are calitatea de autoritate națională de securitate, cu atribuții de reglementare, autorizare, evidență și control *și în domeniul protecției informațiilor UE clasificate*;

- elaborarea, în regim de urgență, a cerințelor minime pentru protecția informațiilor UE clasificate în toate domeniile de securitate (securitatea personalului, securitatea fizică, securitatea documentelor, securitatea industrială și securitatea informațiilor pe suport electronic);

- implementarea cu operativitate a acestor cerințe la nivelul fiecărei instituții care va gestiona informații UE clasificate.

Astfel, modificarea și completarea O.U.G. nr. 153/2002 în sensul menționat mai sus creează cadrul legal care va permite schimbul de documente clasificate între Uniunea Europeană și România, precum și participarea susținută la lucrările comitetelor și comisiilor comunitare, România exercitându-și astfel pe deplin statutul de observator activ.

În acest sens, a fost adoptată Legea nr. 343/2005 pentru modificarea și completarea OUG nr. 153/2002 privind organizarea și funcționarea ORNISS, în baza căreia ORNISS este împuternicit cu atribuții exprese de reglementare, autorizare, evidență și control în domeniul protecției informațiilor UE clasificate.

În baza acestui act normativ și a consultărilor ce au avut loc cu specialiști europeni de profil, au fost publicate și au intrat în vigoare următoarele ordine ale Directorului General al ORNISS: Ordinul nr. 490/2005 pentru stabilirea condițiilor de acces la informații UE clasificate; Ordinul nr. 491/2005 privind cerințele minime pentru protecția informațiilor UE clasificate care fac obiectul activităților contractuale; Ordinul nr. 13/2006 referitor la aprobarea normelor cadru privind securitatea fizică a informațiilor UE clasificate; Ordinul nr.160/2006 referitor la aprobarea normelor cadru privind securitatea informațiilor UE clasificate.

În ceea ce privește *inițiativele ORNISS pe linia armonizării legislației naționale cu cea comunitară în domeniul protecției informațiilor clasificate*, mai pot fi menționate următoarele acțiuni întreprinse:

- coordonarea, în calitate de autoritate națională de securitate, a Grupului de Lucru Interministerial pentru managementul protecției

informațiilor UE clasificate, vehiculate prin intermediul sistemelor securizate de comunicații sau prin alte mijloace.

Între obiectivele Grupului de Lucru menționăm analiza implicațiilor legislative, structurale, organizatorice și logistice ale asigurării protecției informațiilor UE clasificate stocate, procesate sau transmise prin sisteme informatice și de comunicații pe teritoriul României.

- organizarea, de cursuri de pregătire a personalului propriu și a personalului din structurile de securitate ale instituțiilor destinate ale informațiilor UE clasificate.

Un aspect important în cadrul cursurilor l-a reprezentat sublinierea consecințelor statutului României de observator activ în cadrul Uniunii Europene în evoluția relațiilor de securitate cu structurile comunitare.

ORNISS, în calitate de autoritate națională de securitate, în colaborare cu autoritățile desemnate de securitate, va continua și intensifica acțiunile întreprinse în procesul de armonizare a legislației naționale cu cea comunitară în domeniul protecției informațiilor clasificate.

Din analiza comparativă a reglementărilor românești și a celor comunitare în domeniul protecției informațiilor clasificate a rezultat că prevederile Legii nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, ale Hotărârii Guvernului nr. 585/2002 pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România, Hotărârii Guvernului nr. 781/2002 privind protecția informațiilor secrete de serviciu, Hotărârii Guvernului nr. 1349/2002 privind colectarea, transportul, distribuția și protecția, pe teritoriul României, a corespondenței clasificate **răspund cerințelor minime de securitate impuse de Decizia Consiliului nr. 2001/264/CE.**

Aceeași concluzie a reieșit și în urma *evaluării sistemului de protecție a informațiilor clasificate din România*, efectuate de structurile de specialitate ale Consiliului Europei care a urmărit stabilirea capacității sistemului național de protecție a informațiilor clasificate de a gestiona, în perspectivă, informațiile clasificate ce vor fi schimbate între Uniunea Europeană și România. Evaluarea a evidențiat faptul că legislația română oferă un cadru de reglementare coerent, unitar și cuprinzător în domeniul protecției informațiilor clasificate, caracterizat prin:

- legislația privind informațiile naționale clasificate ce corespunde standardelor minime de protecție a informațiilor UE clasificate prevăzute de reglementările comunitare;
- structura națională de securitate bine concepută, cuprinzând o autoritate națională de securitate (ORNISS) și autorități desemnate de securitate (SRI, SIE, M.Ap.N., M.A.I., STS, SPP);
- nivelul de cooperare bun între diferitele autorități de securitate.

IV. Negocierea acordurilor internaționale

Coordonarea, la dispoziția prim-ministrului României, a activităților de negociere și încheiere a acordurilor internaționale de protecție a informațiilor clasificate cu statele membre ale NATO și UE, precum și cu alte state, avizarea acordurilor privind protecția informațiilor clasificate din domeniul apărării, inițierea sau avizarea actelor normative cuprinzând prevederi în materie, reprezintă activități importante ale ORNISS.

În planul documentelor internaționale bilaterale, a fost finalizată negocierea Acordului de securitate între Guvernul României și Guvernul Republicii Italiene privind protecția reciprocă a informațiilor clasificate.

Urmare finalizării activităților de negociere, se află în procedura de semnare acordurile bilaterale pentru protecția reciprocă a informațiilor clasificate încheiate cu guverne ale statelor membre NATO precum Letonia, Polonia și Bulgaria. În prezent, sunt în curs de negociere acorduri de securitate cu Estonia, Slovacia și Ungaria și au fost întreprinse acțiuni pentru demararea negocierilor cu Spania, Portugalia, Franța și Belgia.

În ceea ce privește „Acordul privind cooperarea în domeniul informațiilor atomice”, precizăm faptul că, potrivit procedurilor comunicate de structura de securitate a NATO, acesta urmează a fi semnat de România și, după ratificarea și intrarea în vigoare, vor deveni aplicabile pentru partea română și Aranjamentele administrative de implementare a Acordului.

V. Cooperarea interinstituțională

În exercitarea atribuțiilor ce i-au fost conferite prin lege, ORNISS colaborează cu instituțiile cu responsabilități în domeniul protecției informațiilor clasificate.

Astfel, procesul de evaluare și verificare în vederea autorizării accesului la informații clasificate este coordonat de către ORNISS, ca autoritate națională de securitate și realizat împreună cu autoritățile desemnate de securitate. De asemenea, unele sarcini specifice din domeniile de competență ale ORNISS sunt realizate în colaborare cu alte instituții publice, în funcție de profilul activității acestora, cum ar fi: Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informațiilor.

În vederea creării cadrului legal în materie, ORNISS a încheiat protocoale speciale care reglementează condițiile de cooperare pe domeniile specifice fiecărei activități.

ORNISS a colaborat eficient, în domeniul protecției informațiilor clasificate, cu structura departamentală de informații a M.Ap.N și cu alte structuri specializate din acest minister (COCMIL-ul la pregătirea și desfășurarea exercițiului NATO CMX-05, Departamentul Integrare Euro-atlantică, Direcția Planificare Strategică), soluționând multiple probleme comune.

Rezultatele activității desfășurate, inclusiv eficiența investițiilor și programelor derulate de ORNISS au fost cuantificate în documente emise în urma unor operațiuni de evaluare efectuate de structuri de control, atât ale NATO cât și ale UE, dintre care menționăm:

- rapoartele de evaluare întocmite de echipele de inspecție ale NATO (ianuarie 2003, ianuarie 2004, noiembrie 2004 și iunie 2005), conținând aprecieri favorabile, care au confirmat faptul că în România funcționează un sistem național de protecție a informațiilor clasificate echidistant, obiectiv, viabil și eficient, centrat pe ORNISS ca Autoritate Națională de Securitate; trebuie menționat faptul că reprezentanții NOS care au făcut parte din echipele de inspecție au apreciat că sediul ORNISS reprezintă o „citadelă de securitate”;

- concluziile formulate în urma vizitelor de evaluare efectuate de înalți reprezentanți ai structurilor de securitate ale Uniunii Europene (martie 2004, noiembrie 2004, februarie 2005), conform cărora sistemul românesc de protecție a informațiilor clasificate acoperă integral standardele de bază în domeniu ale UE, fiind create condițiile necesare pentru dezvoltarea capacităților existente, în conformitate cu exigențele procesului de integrare europeană.

Stabilitatea și credibilitatea instituției, profesionalismul și experiența personalului, acumulate în decursul activității desfășurate, au contribuit la transformarea ORNISS într-un garant al eficienței sistemului de protecție a informațiilor NATO și naționale clasificate, precum și într-un potențial partener al structurilor comunitare specializate în protecția informațiilor clasificate, în perspectiva integrării.

În concluzie, se poate aprecia că România își propune și reușește să optimizeze continuu managementul sistemului de protecție a informațiilor clasificate pentru a deveni deplin operațional, esențial pentru domeniul securității și apărării, dezvoltat în jurul ORNISS, edificat pe baza standardelor Alianței Nord-Atlantice și ale Uniunii Europene.

Note bibliografice:

1. *Legea nr. 182/12.04.2002 privind protecția informațiilor clasificate*

2. *Manual NATO, Office of information and Press, 2001*
3. *NATO Document C-M(2002)60, „Management of NATO Classified Information”, 2002*
4. *HG nr. 585/13.06.2002: „Hotărâre pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate”*
5. *HG nr. 353/15.04.2002: „Hotărâre pentru aprobarea Normelor privind protecția informațiilor clasificate ale NATO în România”*
6. *Legea nr. 544/23.10.2001 privind liberul acces la informațiile de interes public*
7. *Legea 267/2005 pentru ratificarea Acordului dintre România și Uniunea Europeană privind procedurile de securitate pentru schimbul de informații clasificate.*
8. *Legea 343/2005 pentru modificarea și completarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 153/2002 privind organizarea și funcționarea ORNISS*
9. *Ordinul nr. 490/2005 pentru stabilirea condițiilor de acces la informații UE clasificate*
10. *Ordinul nr.160/2006 referitor la aprobarea normelor cadru privind securitatea informațiilor UE clasificate*

**MODALITĂȚI PSIHOSOCIALE DE FACILITARE A
PROCESELOR ADAPTATIVE ALE MILITARILOR CARE
PARTICIPĂ LA MISIUNI ÎN TEATRELE DE OPERAȚII**

Dr. Cristian DOBRE*

This material focuses on presenting, from a psycho-social perspective, the main modalities facilitating the adaptive processes of the military deployed in different international theatres of operations and their implications on the success of the mission.

The elements presented are the result of a longitudinal study, focused on identifying the inner mechanisms of adaptation, the factors influencing this process and the best solutions for facilitating it.

Provocările actualului mediu de securitate, caracterizat de crize politice majore, catastrofe naturale de proporții, acțiuni teroriste sângeroase, criminalitate organizată transfrontalieră, etc. au determinat un răspuns ferm din partea comunității internaționale. Astfel, forțele militare sunt chemate să răspundă nevoilor de securitate ale țărilor lor și alianțelor din care statele fac parte. Acest deziderat presupune și dislocarea de trupe în zonele „fierbinți” de pe Glob, pentru a limita amenințările care se prefigurează la adresa țărilor democratice. România nu a făcut excepție de la trendul comunității internaționale și a trimis observatori militari și trupe în diferite tipuri misiuni, de la cele în sprijinul păcii, până la cele de luptă, potrivit mandatelor internaționale în vigoare. Numărul militarilor români care au acționat în astfel de misiuni ONU, NATO, UE sau de Coaliție este mare, iar în viitor este posibil să crească.

În acest context, abordarea psihosocială a dislocării de trupe pe diferite meridiane de pe Glob, la mii de kilometri de casă, în zone ostile și de multe ori diferite cultural și climateric de cele de proveniență, reprezintă o temă de mare actualitate.

1. Determinanți psihosociali ai adaptării

În calitatea sa de proces relațional, adaptarea, este influențată, în dinamica sa, de o mulțime de factori de natură fizică și psihosocială.

* Direcția Informații Militare

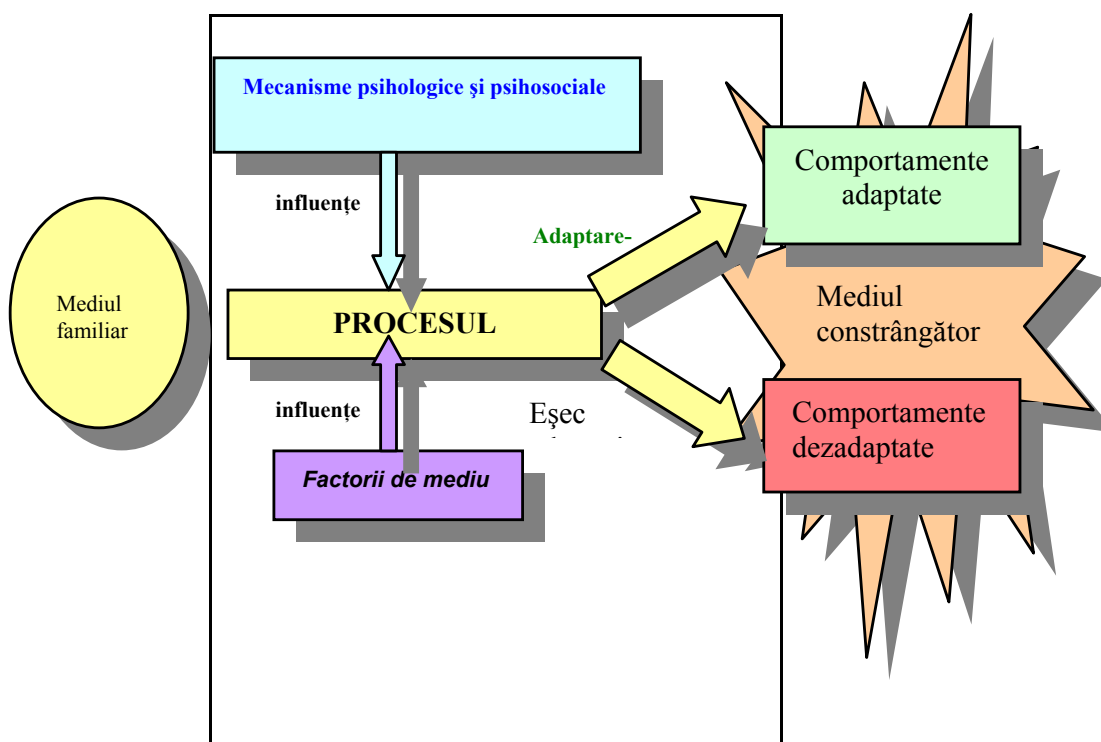
Din categoria *factorilor fizici*, amintim, în trecut, pe următorii: temperatura, umiditatea, zgomotul, luminozitatea, șocurile mecanice, poluarea etc. Deși acest gen de factori are efecte în special asupra componentei biologice a organismului, producând solicitări adaptative bio-fiziologice, ei declanșează și reacții psihologice importante.

Din categoria *factorilor psihosociale* care acționează direct asupra procesului adaptării, influențându-l, atitudinile, motivațiile, relațiile interpersonale, trăsăturile de personalitate individuale - îndeplinesc roluri importante în dinamica sa.

În acest context, adaptarea militarilor la condițiile specifice ale mediilor de dislocare, numite în continuare constrângătoare, constituie o provocare, atât pentru persoanele care participă la aceste misiuni, cât și pentru guvernele care trimit trupele.

Astfel, în funcție de calitățile personale și experiența militarilor, pe de o parte și de condițiile de viață, pe de altă parte, procesul adaptării la noul mediu de viață, poate fi diferit, de la individ la individ, fie în sensul integrării individului în acesta, fie în sensul eșecului adaptativ. (Figura nr. 1)

Figura nr. 1 - *Determinanții procesului adaptativ și evoluția sa.*

1.1. Rolul atitudinilor în adaptarea militarilor la mediu

Cercetările desfășurate în țară și în străinătate cu privire la relația dintre atitudinea individului față de misiune și adaptarea sa la noul mediu de viață au pus în evidență faptul că acei militari care aveau o părere pozitivă despre misiune, fiind convinși în mare măsură că ceea ce fac reprezintă „un lucru bun”, s-au adaptat mai repede decât colegii lor care au trăit sentimentul că respectiva misiune reprezintă o „mare greșeală”, „un gest nefondat” ori „este un act de imixtitudine nejustificat în viața unui anume popor”.

1.2. Rolul motivațiilor în adaptarea militarilor la mediu

Analizând motivele în funcție de tipul lor (personale, profesionale și patriotice), rezultă că motivele de natură personală (câștigul financiar, dorința de vizitare a unor țări, demonstrarea calităților personale, spiritul de aventură etc.) sunt dominante și mult mai diversificate decât cele profesionale (îmbogățirea experienței profesionale, facilitățile de promovare în carieră etc.) și patriotice (mândria națională). Totodată, studiile au pus în evidență faptul că în ultima parte a misiunii se produce o schimbare în ierarhia acestora, în sensul că cele de natură profesională și patriotice câștigă teren în fața celor personale. Acest fapt a fost evident pentru 65% dintre participanții la misiuni în afara granițelor naționale.

Din punct de vedere al tipului de motivație - intrinsecă, respectiv extrinsecă, s-a constatat că principalele motivații sunt de natură extrinsecă, remarcându-se în mod deosebit câștigul financiar și dorința de a fi promovat/recompensat. Din categoria motivațiilor de natură intrinsecă, amintesc: dorința de a-și îmbogăți experiența profesională și de a-și pune în valoare calitățile personale.

Mai trebuie remarcat faptul că pe parcursul misiunii „balanța” între motivele fundamentate cognitiv și cele bazate de sentimente este înclinată în favoarea celor „cognitive” pentru militarii la care predomină motivațiile de natură extrinsecă și în favoarea celor „afective”, pentru militarii la care predomină motivațiile de natură intrinsecă. Acest fapt se explică prin aceea că subiecții motivați în special de câștigul financiar consideră misiunea, în ansamblul ei, asemenea unei afaceri și evită implicarea emoțională, spre deosebire de persoanele care sunt motivate intrinsec și dau dovadă de o implicare emoțională mai accentuată.

Astfel, cu cât intensitatea motivației este mai mare, cu atât adaptarea la mediu devine mai facilă.

1.3. Influența relațiilor interpersonale asupra procesului de adaptare

Analiza datelor de natură psihosocială referitoare la influențarea adaptării, de către natura relațiilor interpersonale, pe timpul misiunii a pus în evidență complexitatea acestor corespondențe. Astfel, în cadrul conceptului mai larg al relațiilor interpersonale se au în vedere relațiile dintre militarul participant la misiune, pe de o parte și camarazi (comandanți și colegi), lideri politico-militari naționali, familie și populația locală din zona de dislocare, pe de altă parte. Fiecare dintre aceste relaționări exercită efecte semnificative asupra proceselor de adaptare. De departe, relația cu familia/grupul de prieteni de acasă are o influență marcantă asupra militarului, care, deși se află la mii de kilometri de cei dragi din țară, el continuă să se gândească activ la aceștia, trăind intens problemele cu care ei se confruntă.

Prezența unor relații pozitive și active, atât cu cei de acasă, cât și cu actorii din teatrul de operații, fie ei comandanți, camarazi ori localnici reprezintă un atuu al unei bune adaptări la mediul constrângător.

1.4. Influența caracteristicilor specifice mediului constrângător asupra procesului de adaptare

Acest factor de influență este de fapt “umbrela” sub care se regăsesc: condițiile de cazare, echipare, hrănire, calitatea armamentului și tehnicii din dotare, efectele produse de distrugerile provocate de război, diferențele geo-climatice, caracteristicile misiunii, gradul de recuperare după efort și factorii culturali.

Fiecare dintre aceste aspecte specifice mediului de dislocare este trăit diferit de participanții la misiune și determină reacții psihologice specifice, în funcție de duritatea/violența manifestării sale.

Percepția acestor caracteristici ale mediului este influențată de o serie de elemente, dintre care cele mai importante sunt: nivelul așteptărilor militarilor vis-a-vis de condițiile din teatrul de operații, diferența dintre standardul de viață de acasă și condițiile din teatru, toleranța la frustrare a participanților la misiune, opiniile grupului în legătură cu caracteristicile misiunii, diferențele percepute dintre condițiile de viață ale altor contingente naționale și propriile condiții, diferențele dintre condițiile de viață ale localnicilor și condițiile oferite de baza militară, frecvența și tipul contactelor cu ororile războiului (distrugeri, victime umane, mutilați de război, refugiați etc.), gradul de recuperare după efort, nivelul de relaxare, nivelul asistenței psihologice etc.

Deosebit de complex prin trăsăturile sale caracteristice, acest factor acționează la nivelul tuturor dimensiunilor adaptării, deopotrivă, atât secvențial, cât și plenar. Astfel, o îmbunătățire a percepției uneia dintre trăsăturile acestui factor are efecte favorizante asupra adaptării, după cum deprecierea percepției referitoare la caracteristicile mediului constrângător conduce la abordarea de către participanți a unor comportamente dezadaptate.

1.5. Influența trăsăturilor de personalitate ale individului asupra procesului de adaptare

Conform datelor rezultate în urma analizării acestui „parametru” se poate trasa un posibil portret psihologic al militarului *ușor adaptabil*, care ar include cu precădere următoarele trăsături: ambiția, dominanța, optimismul, responsabilitatea, siguranța pe sine, ingeniozitatea, independența, toleranța, sociabilitatea, competența, inteligența, spontaneitatea, simțul umorului, neconvenționalitatea, spiritul de aventură, capacitatea de a comunica ușor, eficiența în muncă, loialitatea, toleranța, cumpătarea, altruismul.

Pe de altă parte, portretul psihologic al subiectului *greu adaptabil* ar include cu precădere următoarele trăsături: pesimismul, timiditatea, nemulțumirea, intoleranța, irascibilitatea, superficialitatea, neîndemânarea, lenea, ignoranța orgoliul, egocentrismul.

O selecție psihologică riguroasă a militarilor, înainte de plecarea în misiune poate permite identificarea celor greu adaptabili și preveni potențiale comportamente dezadaptate, pe timpul misiunii în teatrul de operații.

2. Modalități de facilitare a adaptării militarilor la condițiile constrângătoare ale teatrelor de operații

Din interpretarea datelor referitoare la dinamica proceselor de adaptare, a militarilor la mediul constrângător, specific teatrului de operații militare, se conturează trei faze ale acestuia (figura nr. 2), care au următoarea configurație:

Faza I – Faza predislocării în mediul constrângător;

Faza a II-a – Faza dislocării propriu zise în mediul constrângător;

Etapa 1 – Inițială sau de contact cu mediul constrângător;

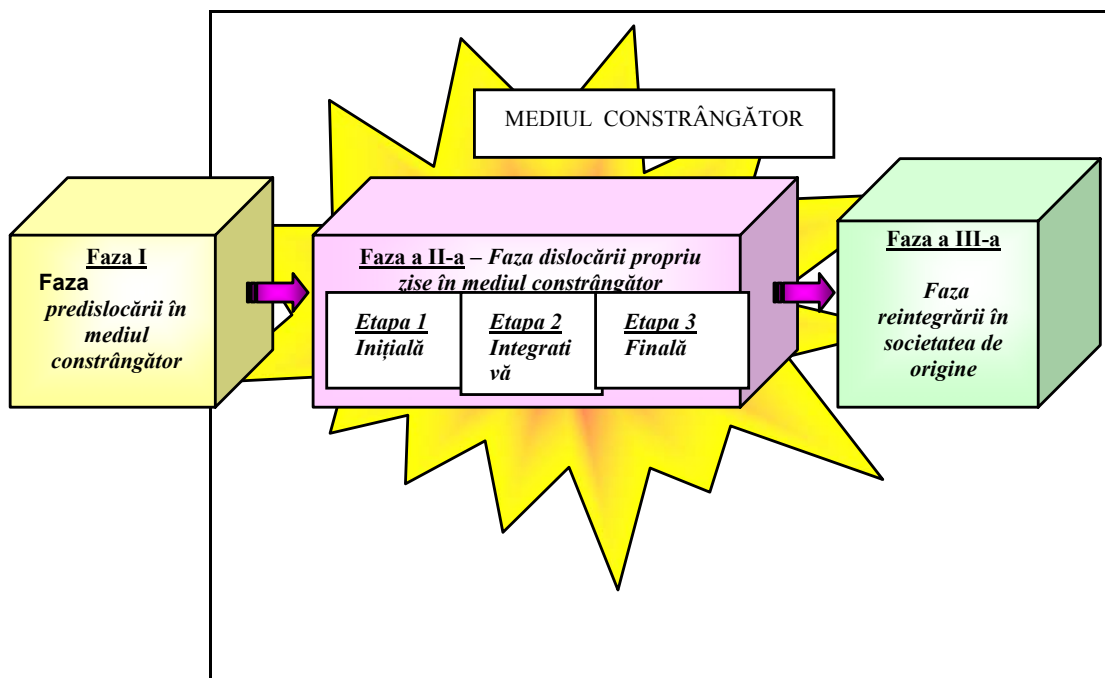
Etapa 2 – Integrativă sau de confruntare cu solicitările mediului;

Etapa 3 – Finală a dislocării în mediul constrângător;

Faza a III-a – Faza reintegrării în societatea de origine;

Figura nr. 2 - *Fazele adaptării-integrării în mediul constrângător*

Din analiza și interpretarea rezultatelor cercetării referitoare la adaptarea militarilor la mediile constrângătoare, s-au desprins două perspective principale de elaborare a unui „Program de facilitare a procesului adaptativ”.

Prima pornește de la premisa că procesul de adaptare poate fi îmbunătățit prin acțiuni la nivelul factorilor care îl influențează, iar *a doua* are la bază o serie de demersuri derulate pe parcursul fazelor procesului de adaptare.

Astfel, *din perspectiva factorilor ce îl influențează*, propunem două direcții de acțiune pentru facilitarea procesului de adaptare: individuală și instituțională (generată de organizația în care subiectul își desfășoară activitatea).

Astfel, *Direcțiile de acțiune care țin de individ* și care influențează pozitiv procesul de adaptare vizează:

- Dezvoltarea unor atitudini pozitive față de mediul constrângător, prin:
 - focalizarea atenției asupra aspectelor pozitive/avantajoase ce pot fi întâlnite în mediul constrângător (contactul cu militari aparținând altor contingente naționale, lărgirea universului de cunoaștere etc.);
 - conștientizarea faptului că ceea ce urmează a se face este util deopotrivă pentru sine, pentru grupul de apartenență și pentru oamenii din spațiul de dislocare;
 - Întărirea motivațiilor intrinseci, prin:
 - concentrarea pe beneficiile aduse propriei persoane de participarea la o misiune desfășurată într-un mediu constrângător (creșterea rezistenței

psihice și fizice, dezvoltarea unor trăsături pozitive de caracter, îmbogățirea nivelului de cultură generală etc.);

- Dezvoltarea relațiilor interpersonale, prin:

- legarea unor prietenii adevărate;
- intensificarea comunicării;
- sporirea numărului de prieteni și cunoscuți.
- menținerea legăturii cu cei dragi, de acasă.

- Îmbunătățirea percepției asupra condițiilor de viață din mediul constrângător, prin:

- practicarea unor tehnici de relaxare și detensionare individuale;
- solicitarea consilierii psihologice, atunci când este necesar.

Direcțiile de acțiune care țin de instituție și care influențează pozitiv procesul de adaptare, se pot concentra pe:

- Dezvoltarea unor atitudini pozitive față de viața în mediul constrângător, prin:

- pregătirea militarilor, înainte de misiune, cu privire la importanța acesteia pentru țară, pentru populația din zonă și pentru participanți;

- mediatizarea importanței misiunii, precum și a eforturilor participanților, prin intermediul mass - media internă și internațională;

- vizitarea periodică a trupelor de către personalități politico-militare, cu scopul sublinierii atenției pe care liderii politico-militari o acordă respectivei misiuni;

- crearea unei atitudini naționale de sprijin și solidaritate față de militarii români care execută misiuni în diferite teatre de operații din lume;

- Întărirea principalelor motivații identificate la participanții la misiune, prin:

- pentru *motivația personală*, în special cea *financiară*, acțiunea poate fi concentrată pe recompensarea financiară;

- pentru *motivația profesională* acțiunea va consta în stimularea în carieră a participanților la misiune, prin acordarea de decorații/medalii, avansarea în grad a celor merituoși etc;

- pentru *motivația patriotică* acțiunea va consta în derularea unor acțiuni cu specific național, în zona de dislocare (ziua porților deschise, schimbul de obiecte și simboluri naționale și militare reprezentative, spectacole susținute de artiști români în zona de dislocare etc.);

- Dezvoltarea relațiilor interpersonale, prin:

- pregătirea liderilor militari cu privire la abordarea unor stiluri de conducere flexibile, proactive și dinamice;

- promovarea unor relații interpersonale bazate pe valori ca principialitatea, camaraderia ostășească, cinstea respectul reciproc etc.

APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

- diagnosticarea permanentă a stării relațiilor interpersonale din subunități, de către psihologul detașamentului;
- acordarea de asistență psihologică de specialitate militarilor identificați ca având probleme familiale;
- dezamorsarea rapidă a conflictelor ce pot apare, prin intervenția promptă, fie a comandanților, fie a psihologului;
- înlesnirea comunicării cu cei dragi de acasă, prin asigurarea la timp a primirii/trimiterii corespondenței și oferirea accesului periodic la telefon/INTERNET.
- acordarea, atunci când misiunile au o durată de peste 6 luni a unor permisi;
- Îmbunătățirea percepției condițiilor de viață din mediul constrângător, prin:
 - pregătirea temeinică, în detaliu a participanților la misiune, încă din țară și cu privire la elementele de noutate, dificultățile majore și pericolele care se pot ivi pe timpul dislocării în teatrul de operații;
 - organizarea unor activități eficiente și plăcute de „rupere” a monotoniei misiunii;
 - respectarea cu strictețe a duratei misiunii, în sensul repatrierii militarilor la timp;
 - organizarea unor spații de cazare confortabile, capabile să asigure condițiile de igienă corespunzătoare, securitate, confort termic, sonor și luminos, ventilație (aerisire) și chiar condiții de păstrare a intimității militarilor;
 - asigurarea unui echipament individual potrivit condițiilor geoclimatice din zona de dislocare, rezistent și capabil să ofere protecție individuală corespunzătoare;
 - asigurarea condițiilor necesare igienei echipamentului individual și acordarea la timp, în cantitățile prevăzute de normative și de calitate superioară a materialelor consumabile necesare igienei personale și colective;
 - asigurarea materialelor și pieselor de schimb la timp, de calitate și în cantitățile corespunzătoare;
 - asigurarea unei hrănituri cât mai apropiate de cea tradițională, inclusiv atunci când aceasta este asigurată de alte contingente naționale;
 - dotarea militarilor care execută misiuni în medii constrângătoare cu tehnică de luptă și armament performante;
 - pregătirea participanților la misiune, încă din țară, cu privire la întâlnirea cu distrugerile provocate de război. Această pregătire se poate realiza prin difuzarea unor filme/fotografii cu astfel de distrugerii, însoțite de

explicații și de sfaturi practice cu privire la comportamentul cel mai potrivit pentru fiecare situație în parte;

- pregătirea participanților la misiune, încă din țară, cu privire la particularitățile geo-climatice și culturale din zona de dislocare;
- asigurarea, refacerii după efort a personalului din teatrul de operații
- Selectarea corespunzătoare a militarilor pentru misiune, prin:
 - efectuarea unei testări psihologice severe, în vederea selecționării militarilor care posedă trăsăturile de personalitate potrivite pentru a participa la o misiune într-un mediu constrângător;
 - identificarea oportună, pe timpul misiunii, a militarilor care se dovedesc a nu face față solicitărilor mediului constrângător și studierea posibilității de repatriere a acestora.

Cea de-a doua perspectivă de elaborare a programului de facilitare a procesului adaptativ are la bază fazele acestuia: Faza I – Faza predislocării în mediul constrângător, Faza a II-a – Faza dislocării propriu zise în mediul constrângător și Faza a III-a – Faza reintegrării în societatea de origine.

Fiecărei faze, în funcție de caracteristicile sale specifice îi sunt dedicate acțiuni specializate de facilitare a procesului adaptativ, după cum urmează:

Fazei I, de predislocare în mediul constrângător i se subordonează următoarele acțiuni principale destinate facilitării adaptării:

- *Pregătirea militarilor pentru viața într-un mediu constrângător.* Activitățile specifice sunt: pregătirea militară de specialitate (corespunzător activităților prevăzute a se derula în zona de dislocare), pregătirea fizică (care constă în îmbunătățirea condiției fizice, pentru a face față solicitărilor fizice impuse de noul mediu) și pregătirea psihologică (pregătirea militarului cu privire la greutățile pe care le poate întâlni pe timpul misiunii și cu privire la depășirea acestor greutăți). În cadrul pregătirii psihologice, un loc important trebuie să-l ocupe familiarizarea militarului cu „filmul”/succesiunea stărilor pe care le va trăi pe timpul dislocării;

- *Pregătirea militarilor/familiilor acestora pentru despărțire* (consiliere psihologică, crearea unui site specializat pe INTERNET sau distribuirea de materiale tipărite cu privire la reducerea efectelor negative cauzate de despărțire etc.);

- *Pregătirea psihologică destinată accentuării atitudinii pozitive față de misiune* (ceremonialuri militare, mediatizarea importanței misiunii, întâlniri cu lideri politico-militari sau personalități publice, inclusiv veterani, manifestări culturale specifice etc.).

Fazei a II-a, a dislocării propriu zise în mediul constrângător i se subordonează următoarele acțiuni principale, pentru fiecare etapă:

- *Etapa 1*- Inițială sau de contact cu mediul constrângător. Principalele acțiuni ce se pot executa în această etapă sunt reprezentate de: familiarizarea militarilor cu noul mediu de viață, prin încercarea de a reduce cât mai mult diferențele dintre acesta și cel de acasă, favorizarea relațiilor interpersonale, crearea unor condiții favorabile pentru odihnă, petrecerea timpului liber și contactul cu cei dragi de acasă, acțiuni de amplificare a atitudinilor pozitive față de misiune.

- *Etapa 2* - Integrativă sau de confruntare cu solicitările mediului. Principalele acțiuni ce se pot executa în această etapă sunt reprezentate de: cele aparținând etapei anterioare, la care se pot adăuga următoarele: utilizarea diferitelor pârghii motivaționale, întărirea trăsăturilor de personalitate favorabile adaptării, consilierea psihologică individuală și periodică, efectuarea de sondaje de opinie destinate diagnosticării parametrilor psihosociali ai organizației militare (pe subunități), derularea unor activități sportive și culturale destinate relaxării, asigurarea condițiilor necesare refacerii potențialului psiho-fizic al militarilor etc. În cadrul acestei etape un rol deosebit de important în rândul acțiunilor de natură psihologică îl reprezintă răspunsul la situațiile traumatizante. Având în vedere că operațiile militare desfășurate în diferitele teatre de acțiuni militare au loc în medii, de regulă, ostile, probabilitatea de producere a unor evenimente psiho-fizice cu efecte negative asupra militarilor (răniri, contactul cu ororile războiului, pierderea unor camarazi, lupta în sine etc.) este destul de ridicată. În asemenea situații rolul psihologului, atât în calitate de psihoterapeut, cât și de consilier devine esențial. Lui i se pot adăuga acțiunile de suport moral, față de cel afectat, venite din partea comandanților, camarazilor și familiei respectivului. Astfel de evenimente nefaste pot avea loc în orice moment al misiunii, ele fiind aproape imposibil de prevăzut. Apreciez că o intervenție psihologică promptă și calificată într-o asemenea situație are efecte benefice marcante atât asupra subiectului afectat, cât și asupra colectivului de militari (subunității), în ansamblul său.

- *Etapa 3* – Finală. Principalele acțiuni ce se pot executa în această etapă sunt reprezentate de consilierea psihologică destinată facilitării readaptării participanților la misiune la viața din societatea de apartenență, de ridicare a moralului militarilor prin acordarea de distincții militare etc.

Fazei a III-a, de reintegrare în societatea de origine i se subordonează acțiuni din partea armatei, din partea familiei, și din partea participantului la misiune, consilierea psihologică jucând un rol important în fiecare dintre ele.

Astfel, instituția trebuie să pună la dispoziția participanților la misiuni derulate în medii constrângătoare centre specializate de consiliere și asistență psihologică.

Moment de o extraordinară trăire emoțională pentru ambii soți, *reîntâlnirea*, se prelungește, de regulă, potrivit studiilor statistice, într-o veritabilă "lună de miere", pentru cele mai multe cupluri. Reîntâlnirea poate aduce însă, și o serie de frustrări și tensiuni, în special când aceasta este amânată din diferite motive sau intervine prin surprindere.

Militarii reveniți acasă se așteaptă, în cele mai multe cazuri, să fie primiți ca eroi, iar absența acestei primiri calde în familie poate lăsa urme puternice.

Deși, dorința de a se reîntâlni a fost foarte mare și ambii soți se bucură de acest moment, în multe cazuri, arată studiile în domeniu, este necesară "o reconectare emoțională" a partenerilor. Acest lucru poate dura chiar luni de zile.

Un alt aspect interesant, se referă la "independența" câștigată de soția rămasă acasă, pe timpul cât soțul s-a aflat în misiune. Așadar, multe soții chiar se consideră ele însele drept "eroi", deoarece au avut grijă de casă, de copii, au lucrat, au rezolvat multe situații critice, în timp ce soțul a avut grijă numai de el însuși și acest lucru în condițiile în care totul îi era asigurat de armată (cazare, hrănire, igienă etc.)

Dorința unor soți de a reveni la rolul jucat de ei înainte de a pleca în misiune, constituie în cele mai multe cazuri, un moment de tensiune în familie. Pentru depășirea acestei etape critice este necesar ca soțul reîntors acasă să țină cont de schimbările intervenite în mod firesc în absența sa. Acestea se referă la plusul de autonomie și independență câștigat de soție, la faptul că anumite priorități în familie s-au schimbat, copii au crescut etc. "Este astfel nejustificat și aberant să te întorci acasă după o perioadă lungă de absență și să te aștepți ca totul să fie exact așa cum ai lăsat."- este opinia majorității soțiilor.

Renegocierea rolurilor soților și a responsabilităților ce revin fiecăruia, poate constitui o soluție pentru evitarea tensiunilor intra-familiale.

Reîntâlnirea copiilor este o nouă provocare atât pentru soțul întors din misiune, cât și pentru copii. Sentimentele acestora pot fi diverse, în funcție de vârsta lor, oscilând de la teamă și timiditate excesivă, până la încercarea de a acapara întreaga atenție a părintelui proaspăt reîntors din misiune.

De aceea este recomandat ca nou-reîntorsul părinte să nu încerce să impună transformări radicale în ordinea găsită în familie imediat, deși unii se simt lezați în "amorul propriu". Readaptarea la viața de familie este o parte a procesului mai vast de resocializare la viața din țară, iar această

resocializare nu se poate petrece peste noapte. La acest fapt se adaugă și acumulările stresului din timpul misiunii, care se sting lent, în timp.

Procesul de reintegrare poate fi mult mai dificil și complicat în cazul militarilor care se reîntorc acasă în postura de invalizi de război sau oameni cu probleme neuropsihologice.

În concluzie, se poate aprecia că acțiunile de luptă, în sprijinul păcii, de intervenție în situații de criză sau de tip „post conflict” ce se desfășoară prin excelență în medii constrângătoare, caracterizate de restricții severe și amenințări pronunțate, ridică, în fața participanților, o serie de obstacole, specifice mediilor constrângătoare. Aceste condiții de viață, net diferite de cele familiare, solicită intens resursele adaptative ale fiecărui participant la aceste misiuni, fapt ce se reflectă la nivelul următoarelor dimensiuni constitutive ale adaptării: nivelul performanțelor, conformismul la normele grupului, integrarea în colectiv, activismul manifest și capacitățile psihofizice.

Procesul de adaptare a individului la mediul constrângător este influențat de o serie de factori externi și interni. Aceștia acționează asupra adaptării, influențând-o, fie în sensul facilitării, fie în sensul îngreunării sale.

Cu toate acestea, există modalități de facilitare a adaptării, care țin atât de instituție, cât și de fiecare participant la misiune.

Acordarea unei atenții sporite acestor modalități de ușurare a adaptării ar reprezenta o posibilă soluție pentru creșterea eficienței acțiunilor forțelor militare în diferite zone „fierbinți” de pe Glob, pe de o parte, dar și o garanție suplimentară pentru reîntoarcerea în țară a unor militari sănătoși, apți, pentru o nouă misiune, dacă situația o cere.

Bibliografie:

1. ALLEN, J.G. (1995) *Coping with Trauma*, American Psychiatric Press, Washington.
2. ALLPORT, G.W. (1961) *Pattern and Growth in Personality*, New York.
3. BABBIE, E. (1992) *The Practice of Social Research*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California.
4. BAECHLER, J. (1979) *Suicides*, Blackwell, Oxford.
5. BECKHAM J. C., MOORE S. D., FELDMAN M. E., HERTZBERG M. A., KIRBY A. C., & FAIRBANK J. A. (1998), Health status, somatization, and severity of posttraumatic stress disorder in Vietnam veterans with posttraumatic stress disorder, *American Journal of Psychiatry*.

6. Deci, E.L.; Ryan, J. (1985) *Intrinsic motivation and self-determination on human behavior*, Plenum, New York.
7. HOLDEVICI, I. (2000) *Ameliorarea performanțelor individuale prin tehnici de psihoterapie*, Ed.Orizonturi, București.
8. NECULAU, A. (coord.) (2000) *Analiza și intervenția în grupuri și organizații*, Ed. Polirom, Iași.
9. NECULAU, A.; Pierre De Visscher (coord.) (2001) *Dinamica grupurilor*, Ed. Polirom, Iași.
10. SELYE, H. (1975) *Le stress de la vie. Le probleme de l'adaptation*, Galimord, Paris.
11. SIMONS, P; Kalichman, S; Santrock, J.W. (1994) *Human Adjustment*, WCB Brown Benchmark Publishers, Madison.
12. SEDLOCK, G.; Stalney, J. (1992) *Social research Theory and Methods*, Allyn and Bacon, Boston.
13. VASILESCU, P. (1986) *Psihologia riscului*, Ed. Militară, București.
14. VAILLANT, G. (1977) *Adaptation to Life*, Little, Brown, Boston.
15. ZLATE, M. (2004) *Tratat de psihologie organizațional-managerială*, Ed. Polirom, Iași.

**IMPLICAȚIILE INTEGRĂRII ROMÂNIEI
ÎN STRUCTURILE DE SECURITATE
EURO-ATLANTICE ASUPRA ACTIVITĂȚII SERVICIULUI DE
INFORMAȚII MILITARE**

**Dr. Adriean PÂRLOG,*
Dr. Cristian DOBRE**

This material focuses on presenting the implications of Romania's integration into the Euro-Atlantic security structures concerning the military intelligence service activity.

The challenges, that the military intelligence service is facing, are presented on the background of the global security environment's geo-strategic and political changes produced towards the end of the millennium and according to which NATO and EU redefined their role and position.

Moreover, this material suggests several possible directions for the military intelligence service, which could make it more compliant to its new status, on the one hand, and to the new security environment challenges, on the other hand.

**I. Structurile politico-militare euro-atlantice în contextul
noilor provocări generate de mediul internațional de securitate**

I.1. NATO după Războiul Rece

Prabușirea sistemului comunist, unificarea Germaniei (1990), dizolvarea Pactului de la Varșovia (aprilie 1991), izbucnirea războiului din Iugoslavia (aprilie 1991) și colapsul URSS (decembrie 1991) au avut efecte majore asupra NATO, obligând Alianța să sprijine evoluția țărilor din Europa Centrală și de Est spre liberalismul politic și economic.

În condițiile obținerii "unei victorii fără război" și ca urmare a "dispariției inamicului" a apărut prima întrebare și totodată prima dilemă: "din moment ce nu mai exista decât prieteni, se mai justifica perpetuarea acestei mașinării de război?"

* Direcția Informații Militare

Argumentele formulate *în favoarea* menținerii NATO făceau trimitere la următoarele posibile misiuni fundamentale (conform unui studiu intitulat "Trecutul Europei, Viitorul Europei", elaborat în anul 1993 de Institutul de Studii Strategice al Universității Naționale de Apărare din Washington):

- descurajarea pericolelor militare reziduale, ce ar putea surveni din spațiul geopolitic al fostei URSS;
- constituirea unei structuri de colaborare în domeniul securității între Europa Occidentală și fostele state membre ale Tratatului de la Varșovia;
- sprijinirea procesului de democratizare și de trecere la economia de piață în țările Europei Centrale și de Est;
- extinderea ariei de responsabilitate a NATO în scopul asistării și implicării în rezolvarea stărilor conflictuale, chiar cu trupe dacă va fi nevoie;
- întărirea și permanentizarea legăturilor între SUA și Europa, garanție a securității și stabilității pe continent;
- pregătirea și organizarea reacțiilor la situațiile de criză, agresiune și de proliferare a armamentelor, din afara zonei de responsabilitate a NATO;

Cei care se pronunțau *împotriva* perpetuarii existenței NATO luau în considerare următorii factori determinanți: dispariția reală a pericolului unui nou război mondial; raportul de forțe apărut între Comunitatea Europeană și SUA, pe plan economic, comercial, tehnologic, demografic, militar; modul în care este percepută Alianța la Moscova și în special intențiile de extindere spre Est etc.

Reuniunea la nivel înalt a Alianței, din iulie 1990 de la Londra este considerată cea mai importantă din existența NATO, prin consecințele sale asupra evoluției situației politico-militare din Europa. Documentul intitulat "*Declarația asupra unei Alianțe a Atlanticului de Nord reînnoite*" prin care NATO și Tratatul de la Varșovia nu se mai considerau adversare și noua strategie care elimina în mod explicit conceptele "apărare înaintată" și "ripostă flexibilă", ce au stat la baza pregătirilor de război, au consfințit oficial încetarea "războiului rece". Tot acum, Franța și statele Europei Centrale și de Est au fost invitate să-și trimită reprezentanții pe lângă Consiliul Permanent NATO de la Bruxelles. Acțiunea va duce la crearea mai târziu a Consiliului Cooperării Atlanticului de Nord (noiembrie 1991, la Roma) ca organ de consultări și deliberări dintre NATO și Europa de Est, iar ulterior la edificarea "Parteneriatului pentru Pace".

Ideea extinderii spre Est a NATO a apărut pentru prima dată în anul 1993, legată de preocupările "Grupului de la Vișegrad".

Totodată, NATO a realizat pași importanți și pe calea întăririi cooperării în zonele limitrofe, încheid documente de colaborare cu Rusia (Consiliul NATO-Rusia) și Ucraina (comisia NATO-Ucraina), dar inițiind și dialogul cu țările mediteraneene, cu cele din zona Sud-est europeană și cu statele membre ale Parteneriatului pentru Pace.

I.2. Afirmarea Uniunii Europene în plan militar

Uniunea Europeană (UE) instituită prin Tratatul de la Maastricht, completat cu Tratatul de la Amsterdam, are stabilită printre altele și obiectivul afirmării sale pe scena internațională, în special prin punerea în practică a unei politici externe și de securitate comună, incluzând definirea în timp a unei politici de apărare, care ar putea conduce, la momentul potrivit, la o apărare comună. Conform aceluiași tratat, politica externă și de securitate comună (P.E.S.C.) constituie unul din pilonii U.E., alături de Comunitatea Europeană, Afacerile Interne și de Justiție.

Obiectivele P.E.S.C. sunt:

- salvagardarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și a independenței Uniunii;
- întărirea securității Uniunii și statelor membre sub toate formele;
- menținerea păcii și întărirea securității internaționale, conform principiilor Cartei O.N.U., a principiilor Actului Final de la Helsinki și a obiectivelor Cartei de la Paris;
- promovarea cooperării internaționale;
- dezvoltarea și întărirea democrației și a statului de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Metodele P.E.S.C., spre deosebire de metoda comunitară, proprie integrării economice, se conturează prin cooperarea sistematică între statele membre, pentru conducerea politicilor și prin punerea graduală în practică a unor acțiuni comune, în domeniile în care statele membre au interese în comun.

În același timp, statele își asumă angajamentul de a sprijini activ și fără rezerve P.E.S.C., de a se abține de la orice acțiune contrară intereselor Uniunii, de a veghea la conformitatea politicilor lor naționale cu pozițiile comune, de a se informa reciproc asupra oricărui probleme de politică externă și de securitate și de a susține poziții comune în cadrul organizațiilor internaționale.

În titlul V, art. J.4, paragraful 1 din Tratatul de la Maastricht. se stipulează: „Uniunea Europeană cere Uniunii Europei Occidentale, care este parte integrantă a dezvoltării Uniunii, să elaboreze și să ducă la îndeplinire deciziile și acțiunile Uniunii, cu implicații în domeniul

apărării". Se mai precizează, că P.E.S.C., nu afectează caracterul specific al politicii de securitate și de apărare a anumitor state membre și respectă obligațiile ce decurg pentru anumite state din Tratatul Atlanticului de Nord. Eforturile pentru dezvoltarea identității europene demonstrează o creștere a ponderii, răspunderii și nivelului fizic de implicare a europenilor în ceea ce ei definesc „afaceri europene care trebuie girate de europeni”.

I.3. Noile tipuri de amenințări transnaționale și teroriste

După atentatele teroriste din septembrie 2001, asupra Statelor Unite, climatul internațional s-a schimbat total, prin apariția unei noi amenințări cu rază de manifestare globală - terorismul internațional.

Acel eveniment a ridicat în fața tuturor guvernelor lumii, în general și a țărilor membre ale NATO și UE, în mod special, o nouă categorie de provocări, greu de prognozat și mai greu de preîntâmpinat, fără o conlucrare activă între serviciile de informații ale acestora. Au fost, astfel, identificate următoarele categorii de *riscuri* majore:

- escaladarea terorismului cu impact internațional (îndreptat împotriva unor simboluri ale lumii democratice, împotriva unor lideri politico-militari sau pur și simplu împotriva populației nevinovate și bunurilor acesteia), practicat de grupuri de opozanți fanatici ai democrațiilor autentice;

- dezvoltarea organizațiilor criminale ale traficanților de droguri, de persoane etc.;

- cyber-terorismul, care are ca scop principal exploatarea ilegală a rețelelor bancare, militare și financiare internaționale,

- proliferarea armelor de distrugere în masă (nucleare, biologice sau chimice) și a tehnologiilor de producere a acestora, și creșterea riscului ca acestea să intre în posesia unor rețele teroriste sau state care sprijină astfel de activități;

- exacerbarea luptei pentru accesul la resursele primare ale Planetei;

- intensificarea fenomenelor de emigrație a populației, inclusiv a mișcărilor refugiaților de război;

- acutizarea conflictelor interetnice și religioase;

II. Imperativele adaptării Serviciului de Informații Militare (SIM) la cerințele noului mediu de securitate

Aderarea la instituțiile de securitate europene și euro-atlantice, ca suport real de stabilitate, securitate, încredere, dezvoltare și prosperitate și consolidarea parteneriatului strategic cu SUA și a relațiilor cu statele membre NATO, reprezintă oportunități pe care România și-a propus să le exploateze eficient pentru aplicarea politicii sale de securitate și apărare.

În acest context, SIM s-a aflat în fața unor transformări profunde, de regândire a locului și rolului său.

II.1. Adaptarea misiunilor SIM la nevoile de informații ale Alianței

Viziunea strategică a NATO este aceea că viitoarele operații militare vor fi în principal “effect based operations” (operații eficiente prin a căror planificare se asigură efectele/obiectivele propuse).

Această nouă abordare a acțiunilor militare reclamă asigurarea “superiorității de decizie” ceea ce implică “superioritatea de informații”.

Pentru a fi eficient, sprijinul cu informații strategice, trebuie să includă:

- avertizarea timpurie asupra proliferării tehnologiilor militare relevante și a armamentului de distrugere în masă;
- să pună accent pe factorii transnaționali, geopolitici, politici, economici, sociologici și militari;
- să urmărească în principal zonele relevante din afara spațiului NATO;
- să asigure monitorizarea și analiza potențialelor de dezvoltare a acestor zone (amenințări asimetrice, capacități militare care ar constitui în timp o amenințare regională pentru NATO). Reforma activității de informații în NATO este orientată în principal spre următoarele domenii:
 - elaborarea de: politici și obiective privind politicile și procedurile de informații;
 - îmbunătățirea schimbului de informații, având în vedere că Alianța nu dispune de capacități de culegere de informații proprii și se bazează pe sprijinul de informații al națiunilor;
 - politici și proceduri naționale proactive de pregătire și diseminare a informațiilor pentru NATO;
 - implementarea și utilizarea standardizării NATO la nivel național;
 - eliminarea duplicării eforturilor prin eficientizarea sistemelor de coordonare a cererilor de informații.

Pentru a fi în măsură să răspundă acestor imperative, este necesar ca SIM să-și propună următoarele obiective privind capacitățile sale:

- reducerea procesului de generare a forței pentru a se asigura dislocarea oportună (“near real time”) a capacităților de culegere de informații în teatrele de operații, în etapele inițiale ale crizelor;
- constituirea unor unități de informații militare dislocabile în totalitate sau pe componente;

Din punctul de vedere al organizării activității de informații, cele mai importante *deziderate* ce se ridică în fața SIM se referă la următoarele aspecte:

- îmbunătățirea activității de coordonare a activității de culegere de informații în teatrele de operații precum și a managementului cererilor de informații;
- dezvoltarea capacităților de analiză multisursă a informațiilor;
- asigurarea interoperabilității cu sistemele informatice ale serviciilor de informații naționale și NATO;
- dezvoltarea capacităților de culegere a informațiilor referitoare la amenințările transnaționale; în special cele referitoare la capacitățile militare.

II.2. Informarea permanentă, oportună și eficientă a beneficiarilor SIM

Contracurarea riscurilor și vulnerabilităților, inclusiv cele transnaționale, de genul terorismului, impune SIM o angajare totală și susținută, știut fiind proverbul potrivit căruia „cine deține informația, deține puterea”

Astfel, pentru ca liderii politico-militari să poată lua deciziile cele mai bune pentru securitatea României, în timp util, aceștia trebuie informați permanent, oportun și exact, cu produse finite de calitate superioară din domeniul informațiilor despre problemele de interes național.

II.3. Compatibilizarea cadrului legal de referință pentru desfășurarea activității de informații în cadrul SIM

Pentru ca activitatea de informații să se desfășoare cu eficiență maximă, pe lângă celelalte măsuri de natură organizatorică, conceptuală, tehnico-materială se impun a fi luate și măsuri legale.

Acestea vor trebui să *reflecte*:

- mutațiile survenite în sistemul de alianțe politico-militare al României, urmare a integrării acesteia în NATO;
- realizarea cadrului național legal necesar desfășurării, în condiții de confort psihic a activității de informații militare, pentru personalul SIM.

II.4. Intensificarea cooperării SIM cu serviciile de informații ale țărilor membre NATO, cu structurile de informații ale Alianței și cu alte servicii de informații partenere

Este aproape o axiomă afirmația potrivit căreia, nici un stat nu este în măsură să-și asigure singur securitatea națională și să-și apere interesele în lume, fapt pe deplin demonstrat de sistemele de alianțe existent din cele mai vechi timpuri între țări. Acest adevăr este valabil și pentru serviciile de informații.

Modalitatea practică de realizare a cooperării dintre SIM și NATO constă în punerea la dispoziția Alianței, potrivit cererilor de informații ale acesteia a datelor și informațiilor solicitate.

Întărirea legăturilor pe linie de informații militare dintre statul român și partenerii tradiționali reprezintă o altă prioritate pentru SIM.

Alături de cooperarea din cadrul NATO, SIM va trebui să dezvolte și mai mult legăturile bilaterale cu serviciile de informații considerate „parteneri tradiționali”.

Continuarea sau inițierea unor noi legături de cooperare cu servicii de informații ale unor țări ne-membre NATO reprezintă o modalitate de creștere a încrederii la nivel regional și chiar internațional, având în vedere că multe dintre pericolele existente în mediul internațional sunt comune majorității statelor.

II.5. Dotarea cu tehnică performantă, în scopul constituirii unei infrastructuri flexibile și moderne destinată culegerii, prelucrării și diseminării informațiilor

Participarea diverselor structuri ale SIM la misiuni sub conducerea NATO impune modernizarea tehnicii din dotare, pentru a fi interoperabilă cu cea din statele mai vechi partenere, pe de o parte, dar și pentru a atinge performanțe superioare, în condițiile oferirii maximului de protecție pentru personal.

Această direcție de acțiune trebuie să se materializeze în planuri pe termen lung de modernizare și programe concrete de înzestrare, care să fie urmărite cu insistență.

II.6. Pregătirea personalului din domeniul informațiilor militare

Pentru obținerea de performanțe în munca de informații, una dintre condițiile de bază este reprezentată de nivelul de pregătire profesională a personalului.

Pregătirea trebuie să pornească de la misiunea pe care o are de îndeplinit SIM, și de la calitatea de membru al NATO. Aceasta se poate desfășura prin cursuri în țară sau străinătate.

Bibliografie:

1. Bjorn Muller Wille – SSR and European Intelligence Cooperation Implications of the New Security Challenges and Enlargement for Structuring European Intelligence Cooperation, as an Important Aspect of SSR, Berlin, 2003
2. Davis Jackuelin- Strategic Paradigms 2025, Ed. Brassey s, Wasington DC, 1999
3. Stan Petrescu – Arta și purerea informațiilor, Ed. Militară, București, 2003
4. *** Prague Summit 2002, Selected Documents and Statements, Prague, 2002
5. *** The Alliance's Strategic Concept, NATO Office Information and Press, 1999
6. *** The Prague Summit and NATO's Transformation, A Reader Guide, NATO Public Diplomacy Division, Belgia, 2003
7. *** Intelligence Practice and Democratic Oversight-a Practitioner's View, DCAF Intelligence Group, Geneva, 2003
8. *** "NATO in the 21st Century", Brussels, Belgium, 2004
9. *** "NATO Transformed", Brussels, Belgium, 2004
10. *** "NATO after Prague", Brussels, Belgium, 2002
11. *** Briefing: Building peace and stability in crisis regions, Brussels, Belgium, 2003
12. *** NATO Review Istanbul Summit Special, Brussels, Belgium, 2004
13. *** For and Against: Debating Euro-Atlantic security options, Brussels, Belgium, 2003

**SPĂLAREA BANILOR – „MOTORUL” FINANȚĂRII CRIMEI
ORGANIZATE ȘI A TERORISMULUI INTERNAȚIONAL**

Teodoru ȘTEFAN, *
Cristian POPA **

Criminal groups have two major objectives when perpetrating money laundering: erasing the evidence that might lead the authorities to the illegal activities which have generated them and avoiding the loss of money (its confiscation by the authorities).

The common action of the authorities within unitary programs at a regional and international level, which aim to change the destination of the material and structural means, focusing on the fight against money laundering, unlike separate approaches of the organized crime and terrorism could lead to significant results.

Crima organizată a cunoscut o evoluție fără precedent după anul 1990, reușind să extragă din circuitul economic mondial uriașe sume de bani prin activități caracteristice de genul traficului de droguri, migrației ilegale, traficului de armament, contrabandei de tot felul, pentru ca ulterior, în cadrul procesului de spălare a banilor astfel obținuți, să le asigure statutul de legalitate.

Globalizarea oferă în zilele noastre avantajele unor transferuri rapide de fonduri, fără a fi limitate de „barierele” granițelor statelor lumii, dar în aceeași măsură aceste avantaje sunt speculate de grupările de crimă organizată în procesul de spălare a banilor, pentru a șterge urmele activităților ilegale care i-au generat.

Procesul de spălare a banilor este o activitate complexă, atent elaborată, care afectează negativ și de cele mai multe ori în profunzime lumea afacerilor, economia la nivel local sau regional, dezvoltarea statelor în general, fiindu-i asociat în mod necesar procesul de corupție la nivelul unor oficiali de rang superior. Prin spălarea banilor, grupările criminale urmăresc două obiective majore, respectiv ștergerea urmelor care pot conduce autoritățile spre activitățile ilegale care i-au generat și evitarea

* lector univ. dr., Academia Națională de Informații;

** asistent univ. drd., Academia Națională de Informații.

pierderii lor prin confiscare, în „lupta” cu autoritățile, ceea ce le asigură implicit închiderea ciclului criminal – activitate criminală generatoare de bani negri, spălarea banilor negri, investirea acestora în activități legale, generarea de bani curați, susținerea financiară și chiar dezvoltarea activităților criminale.

Din punct de vedere istoric, spălarea banilor a căpătat dimensiunile unui fenomen în primele decenii ale secolului trecut, când grupările mafioate ce operau mai ales în SUA, obținând uriașe sume de bani cash, din extorcări, prostituție și contrabandă, au fost nevoite să-și protejeze existența prin ascunderea urmelor faptelor lor. În acest context, liderii mafioți, de genul celebrului Al Capone, beneficiind de suportul unor finanțiști de clasă, au început să dezvolte o adevărată rețea de „mașini de spălat bani”, care de-a lungul timpului a atins aproape cotele perfecțiunii.

Urmând această cale, spălarea banilor a devenit o operațiune deosebit de complexă – activitate specifică criminalilor cu gulere albe – caracterizată prin următoarele trăsături principale: caracter transnațional, flexibilitate, mare capacitate de adaptare la apariția unor „factori perturbatori”, înaltă specializare, ingeniozitate, tehnicitate și finanțare la cele mai înalte cote.

Procesul de spălare a banilor urmează un ciclu în trei etape principale, la finele căruia urmele de proveniență criminală a banilor sunt șterse, sau cum în mod foarte sugestiv spunea Al Capone „banii murdari sunt introduși în mașina de spălat – complex de tranzacții financiar-bancare – iar în final se scot banii curați”.

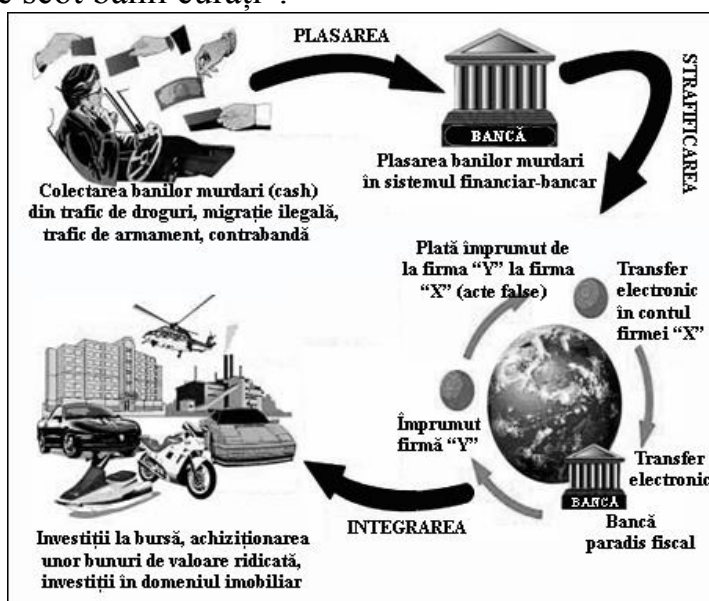

Fig.1 Schema unei operațiuni clasice de spălare de bani

Necesitatea combaterii fenomenului spălării banilor este impusă de o serie de elemente, care în final țin de dimensiunea și consecințele pe care acesta le generează la nivel mondial, estimându-se că anual fondurile

introduse în procesul de spălare a banilor depășesc suma de 700 miliarde \$. Astfel, acesta:

- determină sporirea fenomenului corupției la nivel înalt;
- asigură continuarea și dezvoltarea activităților criminale generatoare de bani negri;
- determină perturbarea activităților economice și a sistemelor financiar-bancare la nivel local și regional;
- asigură finanțarea terorismului internațional.

Având în vedere aspectele ce definesc spălarea banilor în complexitatea sa, combaterea acestui fenomen, care în mod organizat, la nivel global, a demarat abia la începutul anilor '80, necesită o susținută cooperare internațională.

În inițierea procesului de combatere a spălării banilor este necesar să se pornească de la faptul că principalul scop al grupărilor criminale, în derularea activităților specifice, îl constituie obținerea unui profit, care ulterior să le asigure bunăstarea și continuarea „afacerilor”. Pentru aceasta, banii murdari rezultați din activitățile criminale trebuie spălați, ceea ce va asigura ștergerea urmelor de proveniență ilegală – principala obsesie a criminalilor.

Identificarea punctelor slabe ale procesului de spălare a banilor, care se constituie în vulnerabilități pentru operatorii săi, ce pot conduce ulterior spre demascarea activităților criminale care i-au generat, constituie cheia procesului de combatere a spălării banilor. Dintre toate etapele procesului de spălare a banilor, cea care vizează plasarea banilor murdari în sistemul financiar legal, pare să prezinte cele mai mari vulnerabilități.

Datele statistice la nivel mondial evidențiază faptul că traficul de droguri este cea mai importantă sursă generatoare de venituri ilicite, fiind „afacerea” care produce imense sume de bani cash. Manipularea acestor sume de bani în vederea „spălării” induce o serie de vulnerabilități, etapele cele mai expuse fiind:

- introducerea banilor cash în sistemul financiar;
- transportul banilor cash peste graniță, în vederea valorificării facilităților oferite de sistemele financiare din anumite țări;
- transferul de bani cash în și din sistemele financiare consacrate.

Este evident că derularea acestui gen de activități nu se poate realiza fără complicitatea unor oficiali din sistemul bancar, sistemul vamal etc., atragerea acestora la colaborare realizându-se în mod organizat, corupția fiind prezentă ca în majoritatea cazurilor în care intervine amprenta crimei organizate.

Monitorizarea atentă a acestor etape generatoare de vulnerabilități poate oferi autorităților cheia spre soluționarea unor cazuri de spălare de

bani, precum și ghidarea spre „afacerile” grupărilor de crimă organizată care generează bani negri. Odată introduși în sistemul financiar legal, banii negri urmează ciclul procesului de spălare, operațiunile complexe și multiple în care sunt utilizați urmărind în primul rând ștergerea urmelor care le-ar putea dezvălui adevărata proveniență. Identificarea acestor operațiuni este deosebit de dificilă, ele fiind realizate într-o aparentă legalitate, cu complicitatea unor specialiști în domeniul financiar-bancar sau în cel al afacerilor dintr-un anumit domeniu.

Cu toate acestea, practica a demonstrat existența unor „instrumente” folosite în mod uzual în derularea operațiunilor respective, a căror monitorizare atentă din partea autorităților, susținută de activitatea în domeniul culegerii de informații și cooperarea într-un cadru instituționalizat, poate conduce la identificarea unor fisuri și demascarea operațiunilor respective.

Unul dintre cele mai utile și în mod implicit utilizate „instrumente” în mâna celor care sunt implicați în spălarea banilor, îl constituie băncile, practica demonstrând că o bancă este cea mai bună acoperire pentru acest gen de activități, conform principiului „dacă vrei să furi în siguranță, atunci cumpără-ți o bancă”. În acest context, monitorizarea activității băncilor devine o necesitate, pentru a se putea depista la timp acele operațiuni care în spate ascund etape ale procesului de spălare a banilor.

Trebuie avut în vedere că procesul de spălare a banilor devine relativ ușor de realizat când anumite instituții bancare și câțiva dintre oficialii cheie ai acestora cooperează cu grupările criminale. Din aceste considerente, la nivel internațional au fost create o serie de structuri cu reprezentare națională, menite să asigure curățarea sistemelor financiar-bancare de acele „căpușe” care facilitează derularea operațiunilor de spălare a banilor.

Pe lângă acest „instrument” deosebit de util pentru cei angrenați în spălarea banilor, menționăm ca fiind în atenția celor interesați în derularea acestui gen de activități casele de schimb valutar, cazinourile, firmele care comercializează bijuterii sau obiecte de artă, serviciile de curierat rapid etc. Activitățile derulate în cadrul acestor „obiective”, printr-o monitorizare atentă și subtilă, derulată mai ales în plan informativ, poate conduce la rezultate importante pe linia combaterii spălării banilor.

În ciuda interesului deosebit manifestat de comunitatea internațională pentru combaterea spălării banilor și a complexului de măsuri adoptate pe această linie, grupările criminale continuă să-și recicleze veniturile obținute din activități ilegale, uzând de o gamă largă de mijloace și tactici menite să anihileze măsurile adoptate de autorități împotriva lor.

Menționăm în acest sens clasicele sisteme bancare paralele, de tip hawala, hundi și chop, care operează de sute de ani în rândul unor

comunități etnice din generic numita „lume arabă”, dar nu numai, care conferă garanția unei reale confidențialități a tranzacțiilor, operând după reguli ce exced reglementările financiar-bancare internaționale. Tot pe această linie, grupările criminale valorifică avantajele oferite de globalizare, transferurile de fonduri realizate prin serviciile INTERNET constituind cel mai reprezentativ exemplu în acest sens.

Specularea unor situații de relativă instabilitate socio-politică din anumite regiuni ale globului oferă posibilitatea grupărilor de crimă organizată să-și extindă controlul asupra unor bănci, un exemplu în acest sens constituindu-l spațiul ex-sovietic, unde grupările criminale controlează o serie de importante instituții bancare care operează la nivel internațional. Tot pe această linie menționăm și facilitățile oferite de așa-zisele „paradisuri fiscale” din țări precum Guatemala, Indonezia, Nigeria, Filipine, Insulele Cook, St. Vicent și Grenada, Nauru, Insulele Virgine Britanice etc., care asigură facilități importante grupărilor criminale implicate în spălarea banilor.

După cum se poate constata, procesul de spălare a banilor este o activitate de grup, complexă și specializată, derulată pe termen lung, în formă continuă, uzând de mijloace și tactici care exced granițele unei singure țări. În ciclul activităților derulate de grupările criminale, fie că este vorba de traficul de droguri, migrația ilegală, traficul cu armament sau contrabanda, spălarea banilor este „motorul” care asigură refinanțarea activităților respective sau a altora colaterale, dintre care cea mai importantă, prin consecințe și dimensiuni, o constituie terorismul internațional. În aceste condiții, combaterea fenomenului spălării banilor a devenit o prioritate pentru majoritatea statelor lumii, reușita în aceste demersuri asigurând implicit reducerea traficului de droguri, a celui cu armament, diminuarea activităților specifice migrației ilegale, precum și a celor de contrabandă de orice fel, totodată fiind afectate în mod decisiv acțiunile unor grupări teroriste.

Eșuarea luptei duse pe linia combaterii spălării banilor determină materializarea unor riscuri majore în disputa cu crima organizată, dintre care menționăm:

- continuarea și dezvoltarea prin refinanțare a activităților derulate de grupările criminale;
- încurajarea apariției unor noi grupări criminale prin puterea exemplului;
- perturbarea sistemelor financiar-bancare la nivel național și regional;
- afectarea sistemelor economice naționale și a democrației în ansamblu;

- proliferarea terorismului internațional.

Ținând cont aspectele prezentate, se evidențiază ca o necesitate stringentă a momentului actual combaterea spălării banilor, ca fenomen criminal major al începutului celui de-al treilea mileniu, culegerea de informații și cooperarea internațională fiind cerințe de bază ale derulării acestui proces. Având în vedere implicațiile pe care spălarea banilor le are asupra continuării existenței unor activități specifice crimei organizate, apariției a altora noi, precum și asupra materializării unor amenințări teroriste, blocarea circuitelor de finanțare ale acestora poate constitui cu certitudine o modalitate cu un grad ridicat de eficiență în combaterea lor.

Diminuarea fluxului de „fluid letal” – banii – care alimentează derularea activităților specifice crimei organizate și grupărilor teroriste trebuie să constituie o prioritate a autorităților în lupta cu acestea, sens în care, abordarea fenomenului spălării banilor în cauzalitatea și efectele pe care le generează se poate constitui într-o reacție pe măsura amploarei pe care aceste fenomene infracționale au luat-o în ultimii ani.

Acțiunea concertată a autorităților în cadrul unor programe unitare la nivel regional și internațional, care să vizeze inclusiv redirectionarea mijloacelor de care dispun în plan organizatori și material, cu focalizare pe combaterea spălării banilor, în detrimentul unor abordări separate cu privire la crima organizată și terorism, va conduce la rezultate consistente pe aceste direcții.

Bibliografie

1. ECOBESCU N. ș.a., *Fighting organized crime*, Editura I.R.S.I. „Nicolae Titulescu”, București, 2005.
2. GROSSE R.E., *Drugs and Money – Laundering Latin America's Cocaine Dollars. Praeger*. Westport, CT, 2001.
3. ȘTEFAN T., LITEANU T și STOICA C., *Traficul de droguri. Repere, dimensiuni, perspective*, Editura ANI, București, 2005.
4. LEMAY C., *Counter terrorism. Military and Economic Options*, Naval War College Pres, 2001.
5. BARNA C., *Terorismul. Ultima soluție?*, Editura Top Form, București, 2005.
6. <http://www.geopium.org>
7. <http://www.dea.gov>
8. <http://www.europol.eu>
9. <http://www.drugstory.gov>

INDEX DE AUTORI

- ANTIPA, Maricel, 617
ATANASIU, Mirela, 321
BALABAN, Constantin - Gheorghe, 72
BANU, Cristian, 595
BARBU, Maria, 152
BERCHEZ, Florin Mihai, 375
BICĂ, Mihăilă, 335
BOCAI, Corneliu, 217
BRABOVEANU, Mioara, 677
BUZOIANU, Nicolae, 335
CHIRU, Cristina, 632, 644
CHIRU, Irena, 632
CIOCOIU, Corne, 558
COSMA, Mircea, 86
COȘCODARU, Ion, 448
CRĂCIUN, Vasile, 64
CREȚU, Gheorghe, 283
CUCU, Irina, 269
DEDIU, George, 424
DINICU, Anca, 87
DOBRE, Cristian, 684, 697
DRAGOMIR, Ion, 232
DRĂGAN, Claudiu, 238
DUMITRU, Laurențiu Liviu, 47
DUȚU, Petre, 238
FRUNZETI, Teodor, 361
GÂSCĂ, Cristian, 126
GOIAN, Ionel, 95
IACOB, Daniel, 181
IACOB, Dumitru, 535
IACOB, Maria, 535
INDRIEȘ, Valentin, 517
KOHALMI, Luminița, 22
MALEȘCU, Simona, 386
MANAFU, Alexandru, 424
MATEȘ, Ioana, 440
MAVRIȘ, Eugen, 39
MIHAI, Nicușor Mircea, 79
MOCANU, Mircea, 305
MOLDOVAN, Nicușor, 113, 517
NĂBÂRJOIU, Neculae, 670
NICULESCU CIOCAN, Mihăiță, 95
ORZEAȚĂ, Mihail, 210
PALADE, Ioan, 197
PÂRLOG, Adrieian, 227, 290, 697
PETRACHE, Costinel, 11
PETRESCU, Stan, 354
POPA, Cristian, 705
POPA, Gheorghe, 558
POPA, Radu Dan Septimiu, 406
POPESCU, Teodora, 496
POPONETE, Cristina Rodica, 165
RADU, Ovidiu, 508
RICĂ, Mihai, 113
RIZEA, Eugenia, 259
RIZEA, Marian, 259
SARCINSCHI, Alexandra, 32
SESERMAN, Dumitru, 276
SOARE, Vasile, 606
STANCIU, Ion Aurel, 541
STOICA, Constantin, 468
STOICA, Nicu, 181
STOINA, Niculai, 582
STRĂINU, Emil, 655
STROE, Geo, 135
ȘAM, Ion, 335
ȘTEFAN, Teodoru, 705
TEODORU, Ștefan, 468
TRONCOTĂ, Tiberiu, 481
UNGHEANU, Alina, 298
VÂLSAN, Niculae, 459
VASILICĂ, Ovidiu, 567
VLĂDESCU, Elena Cristina, 393
VLĂDOIU, Nasty, 252
ZĂRNESCU, Liviu, 508

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I"

Tehnoredactor: *Ioana MATEESCU*

Hârtie copiator: A3

Coli tipar: 44,5

Bun de tipar: 10.04.2006

Format: A5

Coli editură: 22,25

Lucrarea conține 712 pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare "Carol I"

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

E-mail: editura@unap.ro

Tel.: 319.48.80/215; 307

Fax: 319.59.69